Şuabu'l-İmân

(الجامع لشعب الإيمان)

Beyhakî

3

OCAK

بسم الله الرحمن الرحيم

Şuabu'l-Îmân

El-Beyhakî

Ahmed b. el-Hüseyn

(öl. 458/1066)

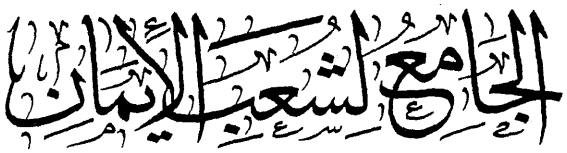

Cilt 3

Şuabu'l-Îmân

1. baskı – İstanbul

Cilt 3

Haziran 2015

Özgün adı: el-Câmi' li-Şuabi'l-îmân

Yazarı: Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (ö. 458/1066).

Arapça neşir: Mektebetu'r-Rüşd, Abdülaliy Abdülhamîd Hâmid tahkiki ile, Riyad 1423/2003).

İSBN: 978-605-4659-12-8

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız

Redaksiyon: Yusuf Özbek

Kapak: Edib Agagjyshi

Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11

Bağcılar/ İSTANBUL

Tel: 0212,4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi

www.ocakyayincilik.com

OCAK YAYINCILIK

Millet Cad. Gülsen Apt.

No. 19 Kat: 4 D. 7

Yusufpaşa

Aksaray, İstanbul

GSM: 05.353.107.416 (Yusuf Özbek)

İÇİNDEKİLER

19. Şube: Kur'ân'a Saygı Göstermek 9

Kur'ân'ı Öğrenmek 11

Kur'ân'ı Sık Sık Okumak 25

Kur'ân'ı Kalpten ve Düşünerek Okumak 68

Kur'ân'ı Okurken Ağlamak 73

Kur'ân Okumaya İstiâze ile Başlamak 81

Kur'ân'ı Okurken Zikredilen Nimetler ve Hidâyet İçin Hamd Etmek, Ahirete Yönelik Haberleri Tasdik Etmek, Kur'ân'ı Bize Ulaştıran Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Salavât Getirip Vahyi Hakkıyla Tebliğ Ettiğine Dair Şahadet Etmek 82

Hatimde Tekbir Getirmek 87

Kur'ân'ı Okurken Cennet ve Cehennem Zikredildiği Zaman Durup Allah'tan Cenneti İstemek ve Cehennemden O'na Sığınmak 97

Allah'ın Kur'ân'da Kendinden Bahsettiği Konularda İkrarda Bulunmak 101

Secde Âyetlerinde Secde Etmek 104

Cünüb veya Hayız Olanın Kur'ân Okumaması 106

Kur'ân'ı Taşımak ve Ona Dokunmak 107

Kur'ân Kıraati İçin Önce Ağzı Misvaklamak 108

Kur'ân Kıraati İçin Güzel Giysiler Giyip Kokular Sürmek 111

Gece Namazında Kur'ân'ı Açıktan Okumak 113

İnsanlarla Konuşmak İçin Kur'ân Okumayı Kesmenin Mekruhluğu 115

Kıraati Güzel Sesle Yapmak 118

Kur'ân'ı Tertîl İle Okumak 125

Kur'ân'ı Hatmetme Süresi 129
Kur'ân'ı Öğretmek 147
Kur'ân'ı Şaz Kıraatlerden Değil de Herkesin Kullandığı Kıraat Üzerinden Yapmak 154
Kur'ân'ı Mushaftan Okumak 154
Kur'ân'ı Namazda Okumanın Tercih Edilmesi 164
Kur'ân'ı Yılda Bir Defa Daha İyi Bilenin Huzurunda Okumak 165
Kur'ân'ı Ramazan Ayında Daha Fazla Okumak 167
Kur'ân Hakkında Çekişmekten Sakınmak 170
Kur'ân'ı Zanna Göre Tefsir Etmemek 182
Kur'ân'ı Düşman Topraklarına Götürmemek 187
Kur'ân'ı Gramerine Uyarak ve Tefhîm İle Okumak 188
Sûrelerin Âyetlerini Birbirine Karıştırmadan Okumak 194
Bir Kıraat İmamında Sabit Olan ve Diğer Kıraatlerde Bulunmayan Kelimeleri de Okumak 201
Tevbe Sûresi Dışında Her Sûreye Besmele ile Başlamak 201
Bazı Sûre ve Âyetlerin Faziletleri 214
Fâtiha Sûresi'nin Faziletleri 215
Bakara ile Al-i İmrân Sûrelerinin Faziletleri 233
Âyetü'l-Kürsî'nin Zikre Tahsis Edilmesi 241
Bakara Sûresi'nin Son Âyetlerinin Zikre Tahsis Edilmesi 248
Seb'ut-Tivâl (Yedi Uzun Sûre) 261
En'âm Sûresi'nin Faziletleri 270
A'râf, Tevbe ve Nûr Sûreleri 273
Hûd Sûresi 274
Haşr Sûresi'nde Hayır ve Şer Konusunda Özlü Âyet 275
Kehf Sûresi 276

İsrâ, Kehf, Meryem, Tâhâ ve Enbiyâ Sûreleri 280
Hac ve Nûr Sûreleri ile Diğer Sûreler 281
Secde ve Mülk Sûreleri 283
Yâsîn Sûresi 284
İsrâ ve Zümer Sûreleri 290
Havâmîm, Tavâsîn ve Bu Yönde İbn Ebî Humeyd'in Rivâyeti 291
Fetih Sûresi 297
Mufassal Sûreler 298
Zikre Tahsis Edilen Bazı Sûreler 300
Mülk Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi 309
"Elim Lâm Râ" Sûreleri, Havâmîm ve Müsebbihât ile Birlikte Zilzâl Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi 313
Tekâsür Sûresi 317
Kâfirûn Sûresi 318
Nasr Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi 323
İhlâs Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi 324
Muavvizeteyn'in Zikre Tahsis Edilmesi 341
Şifa Niyetine Kur'ân Okumak 350
Bölüm 356
Kur'ân'ın Âyet Âyet Okunması 358
Kur'ân'la Çokça Meşgul Olup Sevinmek 359
Başkalarına Rahatsızlık Verilmeyecekse veya Kişi Tek Başınaysa veya Dinleyenler Varsa Kur'ân'ı Yüksek Sesle Okumak 367
Kur'ân Okumada Gösterişten Uzak Durmak 377
Kazanç Elde Etmek İçin Kur'ân'ı Mescid ve Çarşılarda Okumaktan Uzak Durmak 381

Hamam, Hela ve Pis Olan Yerlerde Kur'ân Okumanın Ona Saygı Nedeniyle Mekruh Görülmesi 388

Kıraatte Aşırıya Kaçmak 390

Mushafın Üzerine Eşya Konulmaması ve Uygun Olmayan Yerlere Atılmaması 401

Mushafın Ebadını Büyük ve Yazısını İri Tutmak 404

Mushafları Kur'ân'dan Olmayan Şeylerden Arındırmak 406

Kur'ân'ın Bulunduğu Yeri Aydınlatmak 410

20. Şube: Taharet 427

Abdest Alırken İtina Göstermek 429

Abdestin ve Daha Mükemmeli Olan Guslün Fazileti 432

21. Şube: Namaz 474

Namaz Kılmanın Günahlara Kefaret Olması 485

Beş Vakit Namazı Cemaatle Kılmak ve Özürsüz Olarak Cemaatle Namazı Terk Etmenin Cezası 495

Mescidlere Gitmek İçin Yürümek 523

Cuma Namazının Fazileti 561

Cuma Günü ve Gecesi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Salavat Getirmenin ve Kehf Sûresini Okumanın Fazileti 597

Farz Namaz İçin Ezan Okuyup Kamet Getirmek ve Müezzinlerin Fazileti 606

Gece ve Gündüz Güzel ve Çok Namaz Kılmak, Selefin Namaz Kılışı 635

التَّاسِعُ عَشَرَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي " تَعْظِيمِ الْقُرْآنِ "

19. Şube

Kur'ân'a Saygı Göstermek

Ebû Abdillah el-Halîmî der ki: "Kur'ân'a saygı değişik bölümlerden oluşur. Biri onu öğrenmektir. Diğeri onu öğrendikten sonra sık sık okumaktır. Diğeri Kur'ân'ı kalpten, düşünerek okumak, gerekli yerlerde âyetlerini tekrarlamak, âyetlerde Allah'ın öğütleri ve tehditleri karşısında ağlamaklı olmaktır. Diğeri okumaya istiâze ile başlamaktır. Diğeri okumayı yerinde hamd ederek, "Sadakallahul-Azîm" diyerek, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) salavât getirip vahyi hakkıyla tebliğ ettiğine dair şahadet ederek bitirmektir.

Kişinin Kur'ân'ı hatmetmesinin de bir adabı vardır. Bunlardan biri sonuna kadar okuduktan sonra baş kısmından biraz okuyup sonra okumayı bitirmektir. Bir diğeri kişinin hatmin bitiminde ailesi ve çocuklarını hazır bulundurmasıdır. Bir diğeri hatmi gündüzün veya akşamın ilk saatlerinde yapmasıdır. Bir diğeri hatim duasından önce tekbir getirmesidir. Diğeri duada din ve dünya konularında kişinin istediğini ifade etmesidir.

Kur'ân'a saygının gereklerinden biri de okurken cennet ve cehennem zikredildiği zaman durup Allah'tan cenneti isteyip cehennemden O'na sığınmaktır. Diğeri Yüce Allah'ın Kur'ân âyetlerinde kullarından ikrar etmesini istediği şeyleri ikrar etmektir. Diğeri secde âyetlerinde secde etmektir. Diğeri cünüp veya hayızken Kur'ân'ı okumamaktır.

Bir diğeri abdestsiz iken Kur'ân'ı taşımamak veya ona dokunmamaktır. Diğeri okumaya başlamadan önce hazırlık olarak ağzı misvaklayıp yıkamaktır. Diğeri temiz giysilerle ve koku sürünerek okumaktır. Kokunun okuma bitene kadar kalmasının sağlanması daha güzel ve efdaldir. Diğeri okumanın gece açıktan, gündüz ise sessiz bir şekilde yapılmasıdır. Ancak gündüz vakti konuşma ve gürültü yapılmayan yerde açıktan okunabilir.

Diğeri kişinin birileriyle konuşmak için okumasını kesmemesi ve okumasını bitirene kadar devam etmesidir. Diğeri okurken elinden geldiği kadarıyla sesini güzelleştirmesidir. Diğeri âyetleri hızlıca değil de anlaşılacak şekilde tane tane okumasıdır. Diğeri Kur'ân'ı baştan sona üç günden daha az bir süre içinde okumamasıdır. Diğeri isteyenlere Kur'ân'ı öğretmesi, bundan dolayı

kibre kapılmak yerine mükafatını Allah'tan beklemesi ve bunu sevaba bir fırsat olarak görmesidir. Diğer Kur'ân'ı şaz ve garib kalan kıraatlerden değil de herkesin kullandığı kıraat üzerinden yapmasıdır.

Diğeri Kur'ân'ı, öğrendiği şekliyle başkalarına aktaran adil âlimlerden öğrenmesidir. Diğeri kişinin yanında bulunan mushafı bir gün dahi olsa ara vermeden açıp okumasıdır. Kişi hafız olsa dahi bazen ezberinden bazen de elindeki mushaftan okumayı ihmal etmemelidir. Diğeri âyetleri birbirine bağlamadan aralarını ayırarak âyet âyet okumasıdır. Diğeri kişinin elinden geldiği kadarıyla okumayı ve hatmi namaza denk getirmesidir. Yine kişi her yıl bir defa Kur'ân'ı baştan sona kendisinden daha iyi ve daha güzel okuyan birinin önünde okumalıdır. Bunun için de en uygun vakit Ramazan ayıdır.

Diğeri diğer aylara nazaran Ramazan ayında daha fazla okuma yapılmasıdır. Diğeri okumada başkalarıyla boy ölçüşmeye girilmemesidir. Diğeri Kur'ân âyetlerinin elde bir delil yoksa zanna göre tefsir edilmemesi ve "Bu âyetin anlamı budur!" denilmemesidir. Diğeri Kur'ân'ın düşman topraklarına götürülmemesidir. Diğeri Kur'ân'ın gramerini bilmesi, kıraatte harfleri kalın (tefhîm ile) okuması, ancak bunda aşırıya kaçmamasıdır.

Diğeri başlanan bir sûreyi bitirmeden diğer bir sûreye geçilmemesidir. Diğeri hatmi bitireceği zaman okunuşu konusunda kıraat âlimleri arasında ihtilaf bulunan kelimelerin de okunmasıdır. Bu şekilde her bir kelimeyi okumuş olur. Diğeri Tevbe Sûresi dışında her bir sûreye Besmele ile başlamasıdır. Diğer sûrelere nazaran özellikle Fâtiha Sûresi'nde buna dikkat etmelidir ki bu sûreyi besmelesiz okuduğu zaman ilk âyetini okumamış sayılır.

Diğeri her bir sûrenin fazileti konusunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) gelen bir hadisi öğrenmesi, bu hadis zikredildiği zaman da faziletinden dolayı söz konusu sûreyi okumasıdır. Diğeri kişinin elinden geliyorsa âyetleri kendine veya bir başkasına şâyet hasta, üzüntülü, korku içinde, mukîm veya yolcu ise şifa niyetine rukye olarak okuması, ardından o yönde dua etmesidir. Diğeri Yüce Allah'ın Kur'ân'da belirttiği ve kendisine vereceği şeylere zenginin zenginliğine, sultanın sultanlığına sevinmesi gibi sevinmesi, bu nimetleri değerli görüp bundan dolayı Allah'a hamd etmesidir.

Diğeri kıraatiyle diğer okuyanlara karşı övünmemesidir. Diğeri kendisine bir şeyler verilir niyetiyle Kur'ân'ı çarşı ve meclislerde okumamasıdır. Diğeri hamamda, pis olan yerlerde veya def-i hacet yaparken okunmamasıdır. Diğeri kıraatte uzatmaları, hemzeleri atlamama adına çok zorlamamalı,

harflerin tam mahrecinden çıkması için fazla çaba göstermemelidir ki bu durumda yemeği ağzında çiğnemesi gibi kıraati de ağzında kalacaktır.

Diğeri de bir topluluk Kur'ân okumak için mescit ve benzeri bir yerde toplandığı zaman karıştırmamaları ve kıraatin birbirine girmemesi için okumanın diğerinin duyacağı şekilde açıktan yapılmamasıdır. Bu da namaz ve hutbe dışında yapılan kıraatler içindir. Ancak bir imam okuyorsa açıktan okur ve diğerleri sesini çıkarmadan onu dinler. Namazda imam açıktan okurken kendileri de okuyacaklarsa sadece kendileri duyacakları şekilde içlerinden okurlar. Kişi hutbeyi dinlerken de kıraat yapmamalıdır. Kişi namaz dışında bir cemaate Kur'ân okuduğu zaman diğerleri susup onu dinler. Ancak içlerinden namaza duran biri varsa bu kişi kıraatini açıktan yapabilir.

Diğeri mushafın üzerine başka bir kitap veya giysi veya başka bir şeyin konulmamasıdır. Ancak iki mushaf ise biri diğerinin üzerine konulabilir. Diğeri mushafın yazılırken elden geldiği kadarıyla en güzel hat ile yazılmasıdır. Yazılacak mushafın ebadı küçük tutulmamalı ve harfleri kötü bir hat ile yazılmamalıdır. Diğeri Kur'ân yazılırken içine secde, aşir, vakf işaretleri, âyet sayısı veya farklı kıraatler, âyetlerin anlamı gibi Kur'ân'dan olmayan şeylerin yazılmamasıdır.

Diğeri içinde Kur'ân okunacak evin kandil veya mumlarla aydınlatılmasıdır. Ramazan aylarında da mescitlerin aydınlatması da süslemesi de daha fazla yapılır. Bir diğeri de fıkıh âlimlerine gösterilen saygının hatta daha fazlasının Kur'ân âlimleri için gösterilmesidir. Muvaffakiyet Allah'tandır. Benim aklıma gelen ve belli başlı olanları bu şekilde elli bölümdür. Bunlardan başka bölümler de olabilir."

Beyhakî der ki: "Ben de inşâallah bu bölümlerden her biri için bana ulaşan haber ve rivayetlerden bazılarını zikredeceğim."

فَصْلٌ فِي تَعَلُّمِ الْقُرْآنِ

Kur'ân'ı Öğrenmek

١٧٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أخبرنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أخبرنا الثَّوْرِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ،

وَأَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالُوا: حدثنا أَبُو نُعَيْمٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ - وَفِي رِوَايَةِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ - يَقُولُ: " أَفْضَلُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ

1783- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En üstününüz Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"* buyurmuştur.

Buhârî, Ebû Nuaym'dan rivayet etti.[1]

١٧٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أخبرنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ قَالَا: حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا أَبُو بَدْرٍ شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ الْمُلَائِيِّ يُحَدِّثُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَفْضَلَكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ "

1784- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En üstününüz Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"* buyurmuştur.[2]

١٧٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أخبرنا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، حدثنا شُعْبَةُ، حدثنا عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ " قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: " فَذَلِكَ أَجْلَسَنِي هَذَا الْمَجْلِسَ، وَكَانَ يُقْرِئُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ مِنْهَالٍ، عَنْ شُعْبَةَ

1785- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En hayırlınız, Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"* buyurmuştur.

Sa'd b. Ubeyde der ki: Kur'ân öğreten biri olan Ebû Abdirrahman bu hadisi naklettikten sonra: "Beni bu mecliste oturtan şey de budur" dedi.

---

[1] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/108).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/34).

Buhârî, Haccâc b. Minhâl kanalıyla Şu'be'den rivayet etti.[1]

١٧٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أخبرنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنَبٍ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حدثنا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ مَأْدُبَةُ اللهِ فَتَعَلَّمُوا مِنْ مَأْدُبَتِهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ، إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ حَبْلُ اللهِ، وَالنُّورُ الْمُبِينُ، وَالشِّفَاءُ النَّافِعُ، عِصْمَةُ مَنْ تَمَسَّكَ بِهِ، وَنَجَاةُ مَنْ تَبِعَهُ، وَلَا يَعْوَجُّ فَيُقَوَّمُ، وَلَا يَزِيغُ فَيُسْتَعْتَبُ، وَلَا تَنْقَضِي عَجَائِبُهُ، وَلَا يَخْلَقُ مِنْ كَثْرَةِ الرَّدِّ فَاتْلُوهُ، فَإِنَّ اللهَ يَأْجُرُكُمْ عَلَى تِلَاوَتِهِ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرَ حَسَنَاتٍ أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ: ﴿الم﴾ [البقرة: ١] حَرْفٌ، - زَادَ ابْنُ بِشْرَانَ فِي رِوَايَتِهِ - وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَامٌ حَرْفٌ، وَمِيمٌ حَرْفٌ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً " " أَبُو إِسْحَاقَ هَذَا هُوَ إِبْرَاهِيمُ الْهَجَرِيُّ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ صَالِحُ بْنُ عُمَرَ، وَيَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ مَرْفُوعًا وَرَوَاهُ جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، مَوْقُوفًا عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ

1786- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu Kur'ân Allah'ın bir ziyafetidir. Bundan dolayı elinizden geldiği kadarıyla bundan istifade edip öğrenin. Bu Kur'ân Allah'ın ipidir, apaçık bir nur ve faydalı olan şifadır. O, kendisine tutunanları günahlardan korur, peşinden gidenleri kurtuluşa erdirir. Kur'ân(a uyan) eğrilmez ki doğrultulsun. Doğru yoldan sapmaz ki kınansın. Onun şaşırtıcı yönleri tükenmez. O çok okunmaktan eskimez. Yüce Allah ondan okuduğunuz her bir harf için size on iyilik sevabı verir. Size **"Elif Lâm Mîm"**[2] bir harftir demiyorum.* —İbn Bişrân rivayetinde şu eklemeyi yapar:— *Bunlardan "Elif" bir harf, "Lâm" bir harf ve "Mîm" de bir harftir. Bunun için de size otuz sevap verilecektir."*[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/108).

[2] Bakara Sur. 1

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/483), Muhammed b. Nasr el-Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (212), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/86), Hâkim, *Müstedrek* (1/555), Hatîb, *el-Câmi'* (1/107), Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/278), Abdurrezzâk, *Musannef* (3/375), Dârimî, *fadâilu'l-kur'ân* (827) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 279 (808).

Ebû İshâk, İbrâhim el-Hecerî'dir.

Sâlih b. Amr ve Yahya b. Osmân da bunu bu şekilde İbrâhim'den merfû olarak rivayet etmişlerdir.

Câfer b. Avn ile İbrâhîm b. Tahmân ise Abdullah b. Mes'ûd'dan mevkûf olarak rivayet etmişlerdir.[1]

١٧٨٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَاكِهِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ الْمَكِّيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حدثنا مُوسَى بْنُ عَلِيٍّ: قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ، سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا وَنَحْنُ فِي الصُّفَّةِ فَقَالَ: " أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَغْدُوَ إِلَى بُطْحَانَ أَوْ الْعَقِيقِ، فَيَأْتِيَ كُلَّ يَوْمٍ بِنَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ زَهْرَاوَيْنِ، فَيَأْخُذَهُمَا فِي غَيْرِ إِثْمٍ بِاللهِ، وَلَا قَطْعِ رَحِمٍ؟ " قَالَ: قُلْنَا: كُلُّنَا يَا رَسُولَ اللهِ نُحِبُّ ذَلِكَ، قَالَ: " فَلَأَنْ يَغْدُوَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَيَتَعَلَّمَ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ، وَثَلَاثٌ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثٍ، وَأَرْبَعٌ خَيْرٌ مِنْ أَرْبَعٍ، وَمِنْ أَعْدَادِهِنَّ مِنَ الْإِبِلِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ عَنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ

1787- Ukbe b. Âmir der ki: Bir gün biz Suffe'deyken yanımıza Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çıktı ve: *"İçinizden kim sabah Buthân veya Akîk'e gidip günaha bulaşmadan ve akrabalarıyla ilişkiyi kesmeyecek şekilde iri hörgüçlü ve gösterişli iki deve ile dönmek ister?"* diye sordu. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Hepimiz bunu isteriz" dediğimizde ise şöyle buyurdu: *"Birinizin sabah Mescid'e gelip Allah'ın Kitab'ından iki âyet öğrenmesi iri hörgüçlü iki devesinin olmasından daha hayırlıdır. Üç âyet üç deveden, dört âyet de dört deveden daha hayırlıdır. Öğrenilecek âyetler aynı sayıdaki deveden daha hayırlıdırlar."*

Başka bir kanalla Müslim, Mûsa b. Ali'den rivayet etti.[2]

١٧٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أخبرنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ شَوْذَبٍ الْمُقْرِئُ بِوَاسِطٍ قَالَ: حدثنا شعيب بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حدثنا حُسَيْنٌ

---

[1] Dârimî, *Müsned* (827).

[2] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (251).

الْجُعْفِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ حَمْزَةَ الزَّيَّاتَ، عَنْ أَبِي الْمُخْتَارِ الطَّائِيِّ، عَنِ ابْنِ أَخِي الْحَارِثِ الْأَعْوَرِ، عَنِ الْحَارِثِ الْأَعْوَرِ قَالَ: مَرَرْتُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ النَّاسُ يَخُوضُونَ فِي الْأَحَادِيثِ فَدَخَلْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَلَا تَرَى أَنَّ النَّاسَ قَدْ خَاضُوا فِي الْأَحَادِيثِ؟ قَالَ: أَوَقَدْ فَعَلُوهَا؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: أَمَا إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ " قَالَ: قُلْتُ: فَمَا الْمَخْرَجُ؟ قَالَ: " كِتَابُ اللهِ فِيهِ نَبَأُ مَنْ قَبْلَكُمْ، وَخَبَرُ مَا بَعْدَكُمْ، وَحُكْمُ مَا بَيْنَكُمْ، وَهُوَ الْفَصْلُ وَلَيْسَ بِالْهَزْلِ، مَنْ تَرَكَهُ مِنْ جَبَّارٍ قَصَمَهُ اللهُ، وَمَنِ ابْتَغَى الْهُدَى - أَوْ قَالَ الْعِلْمَ - مِنْ غَيْرِهِ أَضَلَّهُ اللهُ، هُوَ حَبْلُ اللهِ الْمَتِينُ، وَهُوَ الذِّكْرُ الْحَكِيمُ، وَهُوَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، وَهُوَ الَّذِي لَا تَزِيغُ بِهِ الْأَهْوَاءُ، وَلَا تَلْتَبِسُ بِهِ الْأَلْسِنَةُ، وَلَا يَشْبَعُ مِنْهُ الْعُلَمَاءُ، وَلَا يَخْلَقُ مِنْ كَثْرَةِ الرَّدِّ، وَلَا تَنْقَضِي عَجَائِبُهُ هُوَ الَّذِي لم تَنَاهَ الْجِنُّ - وَفِي رِوَايَةِ غَيْرِهِ هُوَ الَّذِي لَمْ يَنْتَهِ الْجِنُّ إِذْ سَمِعَتْهُ - حَتَّى قَالُوا: إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ، مَنْ قَالَ بِهِ صَدَقَ، وَمَنْ عَمِلَ بِهِ أُجِرَ وَمَنْ حَكَمَ بِهِ عَدَلَ، وَمَنْ دَعا إِلَيْهِ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ " أَخْبَرَنَاه أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي الْفَوَائِدِ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، حدثنا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ

1788- Hâris el-A'var der ki: Mescid'e uğradığımda cemaatin kendi aralarında boş konuştuklarını gördüm. Bunun üzerine Ali b. Ebî Tâlib'in yanına girdim ve: "Ey müminlerin emiri! İnsanların boş konuşmalara nasıl daldıklarını görmüyor musun?" dedim. "Gerçekten bunu yapıyorlar mı?" diye sorunca: "Evet!" karşılığını verdim. Bunun üzerine şöyle dedi:

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"İlerde büyük bir fitne olacak!"* buyurduğunu işittim. "Ey Allah'ın Resûlü! Bu fitneden kurtuluş yolu nedir?" diye sorduğumda da şöyle buyurdu: *"Yüce Allah'ın Kitab'ında sizden öncekiler ve sonrakiler hakkında bilgi ve haberler, aranızdaki meseleler için de hükümler bulunmaktadır. İçindekiler boş sözlerden uzak, hak sözlerdir. Her kim büyüklenerek onu bırakırsa Yüce Allah onun işini bitirir. Doğru yolu veya ilmi Kur'ân'dan başka bir yerde arayanı Allah dalâlete düşürür. Kur'ân, Allah'ın kopmaz ipidir. Hikmetli sözleridir, dosdoğru yoludur. Kur'ân'la arzular bozulmaz, diller dolaşmaz. Âlimler Kur'ân'a doymaz, çok tekrarlansa da bıkkınlık vermez, şaşırtıcı yönleri de tükenmez. Öyle bir kitaptır ki cinler onu duyduklarında uzak duramazlar ve: **"Doğrusu biz,***

doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik de ona inandık"[1] *derler. Ona göre konuşan doğru söyler, onunla amel eden sevap kazanır, onunla hüküm veren adil davranmış olur, ona çağıran dosdoğru yola iletir."*[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

١٧٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ سَعْدٍ يُحَدِّثُ عَنْ رَجُلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَدِيثٍ ذَكَرَهُ، قَالَ: " الْقُرْآنُ هُوَ النُّورُ الْمُبِينُ، وَالذِّكْرُ الْحَكِيمُ، وَالصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ "

1789- Vehb b. Cerîr, babasından bildiriyor: Kays b. Sa'd'ın bir adamdan naklen bildirdiği bir hadiste "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kur'ân apaçık bir nurdur. Hikmetli sözlerdir ve dosdoğru yoldur*» buyurdu" dediğini işittim.[3]

١٧٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُمَرَ بْنِ عَلِيِّ بْنِ حَرْبٍ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ [الفاتحة: ٦] قَالَ: " كِتَابُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ:

وَرُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ فِيمَا خَطَبَ: " إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمُ الثَّقَلَيْنِ، أَوَّلُهُمَا: كِتَابُ اللهِ فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، فَتَمَسَّكُوا بِكِتَابِ اللهِ وَخُذُوا بِهِ " فَحَثَّ عَلَيْهِ وَرَغَّبَ فِيهِ وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى: " كِتَابُ اللهِ حَبْلُ اللهِ مَنِ اتَّبَعَهُ كَانَ عَلَى الْهُدَى، وَمَنْ تَرَكَهُ كَانَ عَلَى الضَّلَالَةِ "

1790- Ebû Vâil bildiriyor: Abdullah (b. Mes'ûd) "*Bizi doğru yola eriştir*"[4] âyetini açıklarken: "Doğru yoldan kasıt, Allah'ın Kitâb'ıdır" demiştir.[5]

---

[1] Cin Sur. 1, 2

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/172 (2906).

[3] İsnâdında ismi verilmeyen bir ravi vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/39).

[4] Fâtiha Sur. 6

[5] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/258), İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/74) ve Ebû Nuaym, *Târîhu Isbehân* (2/103).

Beyhakî der ki: Sübût bulmuş bir hadisle Zeyd b. Erkam'dan bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde: *"Size iki ağır emanet bırakıyorum. Bunlardan biri içinde hidâyetin ve nurun bulunduğu Allah'ın Kitâb'ıdır. Allah'ın Kitâb'ına tutunup ona göre hareket edin"* buyurmuş, bu yönde onlara teşviklerde ve öğütlerde bulunmuştur.[1]

Başka bir rivayette: *"Allah'ın Kitâb'ı (kendisine tutunmasını emrettiği) Allah'ın ipidir. Ona tâbi olan hidâyette, onu bırakan da dalâlette olur"* lafzıyla rivayet edilir.[2]

١٧٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أخبرنا وَالِدِي، أخبرنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، وَسُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَبَعْدَ هَذَا الْخَيْرِ الَّذِي نَحْنُ فِيهِ مِنْ شَرٍّ نَحْذَرُهُ؟ قَالَ: " يَا حُذَيْفَةُ، عَلَيْكَ بِكِتَابِ اللهِ فَتَعَلَّمْهُ وَاتَّبِعْ مَا فِيهِ " حَتَّى قَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، قُلْتُ: نَعَمْ

1791- Huzeyfe der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! İçinde bulunduğumuz bu hayırlardan sonra sakınmamız gereken kötü şeyler de gelecek mi?" diye sorduğumda: *"Ey Huzeyfe! Sen Allah'ın Kitab'ına sarıl! Onu öğren ve içindekilere uy"* buyurdu. Bunu üç defa tekrarlayınca da ben: "Tamam" dedim.[3]

١٧٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أخبرنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حدثنا أَبُو خَالِدٍ سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " أَلَيْسَ تَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ؟ " قُلْنَا: نَعَمْ - أَوْ بَلَى - قَالَ: " فَإِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ سَبَبٌ طَرَفُهُ بِيَدِ اللهِ تَعَالَى، وَطَرَفُهُ بِأَيْدِيكُمْ فَتَمَسَّكُوا بِهِ، فَإِنَّكُمْ لَنْ تَضِلُّوا وَلَنْ تَهْلِكُوا بَعْدَهُ أَبَدًا " وَرَوَاهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، وَسَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا. قَالَ الْبُخَارِيُّ: " هَذَا أَصَحُّ "

---

[1] Müslim, *fadâilu's-sahâbe* (36).

[2] Müslim, *fadâilu's-sahâbe* (37).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/447 (4246) ve Nesâî, *fadâilu'l-kur'ân* 84 (57).

1792- Ebû Şurayh el-Huzâî der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve: *"Allah'tan başka ilah olmadığına benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet etmiyor musunuz?"* diye sordu. "Tabi ki ediyoruz" karşılığını verdiğimizde ise şöyle buyurdu: *"Bilin ki bu Kur'ân, bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu da sizin elinizde olan bir ip gibidir. Ona iyice tutunun ki ona tutunduktan sonra bir daha asla dalâlete düşmez ve helak olmazsınız."*[1]

Leys b. Sa'd, Saîd el-Makburî kanalıyla Nâfi' b. Cübeyr'den, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bunu mürsel olarak rivayet etmiş, Buhârî: "Bu diğerinden daha sahihtir" demiştir.[2]

١٧٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حدثنا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا جَرِيرٌ، عَنْ قَابُوسِ بْنِ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ "

1793- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinde Kur'ân'dan bir şeyler bulunmayan kişi, harabe bir ev gibidir"* buyurmuştur.[3]

١٧٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا أَبُو عُلَاثَةَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، حدثنا أَبِي، حدثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سالم بن أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ، اشْتَرَيْتُ مِقْسَمَ بَنِي فُلَانٍ، فَرَبِحْتُ فِيهِ كَذَا وَكَذَا قَالَ: " أَفَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِمَا هُوَ أَكْثَرُ رِبْحًا؟ " قَالَ: وَهَلْ يُوجَدُ؟ قَالَ: " رَجُلٌ تَعَلَّمَ عَشْرَ آيَاتٍ " فَذَهَبَ الرَّجُلُ فَتَعَلَّمَ عَشْرَ آيَاتٍ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، وَأَحْمَدُ بْنُ

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/481), Abd b. Humeyd, *Müsned* 1/432 (482), İbn Hibbân, *Mevârid* (1792), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 22/188 (491) ve Muhammed b. Nasr el-Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 127).

[2] Bezzâr, *Keşfu'l-Estâr* (1/77) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 2/126 (1539) ile *M. es-Sağîr* (2/98).

[3] İsnâdı güçlü değildir. Tirmizî 5/177 (2913).

الْمِقْدَامِ قَالَا: حدثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْجَعْدِ - أَوِ ابْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ

1794- Ebû Umâme anlatıyor: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Peygamberi! Filan oğullarımın arazisini satın aldım ve ondan şu kadar kâr ettim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bundan daha çok kâr getiren bir şeyi size söyleyeyim mi?"* buyurunca, adam: "Böyle bir şey var mı ki?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"On âyet öğrenen kişi (daha fazla kâr etmiş olur)"* buyurunca, adam gitti. On âyet öğrendikten sonra da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bunu söyledi.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[2]

١٧٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حدثنا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَقِيلٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَجَرٍ الْمُقْرِئُ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَاذَانَ، عَنْ عِصَامِ بْنِ ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ اسْتَظْهَرَ الْقُرْآنَ، وَأَحَلَّ حَلَالَهُ وَحَرَّمَ حَرَامَهُ أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ وَشُفِّعَ فِيهِ " أَوْ قَالَ: " وَشُفِّعَ فِي عَشَرَةٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ ". " كَذَا كَانَ فِي أَصْلِ شَيْخِنَا جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيِّ، وَعَلَيْهِ صَحَّ، وَهُوَ تَصْحِيفٌ، وَإِنَّمَا هُوَ حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمُقْرِئُ الْكُوفِيُّ صَحَّ "

1795- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı ezberleyen, helalini helal, haramlarını da haram sayan kişiyi Yüce Allah cennete sokar ve onu ailesinden on kişiye şefaatçi kılar."*[3]

Hocamızın nüshasında bu şekilde "Câfer b. Süleyman ed-Dubbaî" ismiyle rivayet edilip bu şekilde gelmiştir. Ancak bunda karıştırma vardır ve doğrusu "Hafs b. Süleyman el-Mukrî" şeklinde olmalıdır.[4]

---

[1] İsnâdı hakkında tenkitler vardır.

[2] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 8/311 (8012).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] Bunu söyleyen kişi, hadisi Beyhakî'den rivayet edenlerden biri ya da bizzat Beyhakî'nin

١٧٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أخبرنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أخبرنا الْحَسَنُ بْنُ الطَّيِّبِ الْبَلْخِيُّ، وَعَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ النَّيْسَابُورِيُّ قَالَا: حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَجَرٍ، حدثنا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَاذَانَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَحَفِظَهُ وَاسْتَظْهَرَهُ، وَأَحَلَّ حَلَالَهُ وَحَرَّمَ حَرَامَهُ أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ، وَشَفَّعَهُ فِي عَشَرَةٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ كُلُّهُمْ قَدْ وَجَبَتْ لَهُمُ النَّارُ " قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: وَهَذَا يَرْوِيهِ حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَاذَانَ وَقَدْ حَدَّثَ عَنْ كَثِيرٍ غَيْرُ حَفْصٍ قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: وَرَوَاهُ أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَجَرٍ، عَنْ حَفْصٍ، وَقَالَ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِصَحِيحٍ " وَحَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ كُوفِيٌّ، أَبُو عَمْرٍو ضَعِيفٌ فِي الْحَدِيثِ، وَقَدْ رُوِّينَا فِي آخِرِ الْفَضَائِلِ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ بَكَّارِ بْنِ الرَّيَّانِ، عَنْ حَفْصٍ، فَحَفْصٌ يَنْفَرِدُ بِهِ، وَكَانَ ضَعِيفًا فِي الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ بِهِ "

1796- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı okuyup ezberleyen, helalini helal, haramlarını da haram sayan kişiyi Yüce Allah cennete sokar ve onu ailesinden cehennemi hak etmiş on kişiye şefaatçi kılar."*[1]

Ebû Ahmed der ki: "Bu hadisi Hafs b. Süleyman, Kesîr b. Zâzân'dan rivayet eder. Kesîr'den Hafs dışında da rivayet edenler vardır."

Beyhakî der ki: Ebû İsa et-Tirmizî de bunu Ali b. Hacer kanalıyla Hafs'tan rivayet etmiş ve: "Tek kanallı hadistir. Hadisi sadece bu kanalla biliyoruz ve isnâdı sahih değildir" demiştir.[2]

Hafs b. Süleyman, Kufelidir ve hadiste zayıf biridir. *Fadâil* kitabının sonunda Muhammed b. Bekkâr er-Reyyân kanalıyla Hafs'tan aynısı rivayet edilmiştir.[3] Hafs bunu rivayette tek kalmıştır ve hadis âlimlerine göre hadisleri zayıf görülmüştür.

---

kendisidir.

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/788).

[2] Tirmizî 5/171 (2905) ve İbn Mâce 1/78 (216).

[3] Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'l-Müsned* (1/149).

١٧٩٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى الْقَاضِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الهسِّنْجَانِيُّ، حدثنا أَبُو الطَّاهِرِ، وَهَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَا: حدثنا ابْنُ وَهْبٍ، عَنِ يحيى بْنِ أَيُّوبَ، عَنِ زَبَّانِ بْنِ فَائِدٍ، عَنِ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ أُلْبِسَ وَالِدَاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَاجًا، ضَوْءُهُ أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِي بُيُوتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ فِيهِ، فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِي عَمِلَ بِهِ؟ "

1797- Sehl b. Muâz b. Enes el-Cuhenî'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı okuyan ve onunla amel edenin anne babasına kıyamet gününde bir taç giydirilir. Bu tacın ışığı, dünyada güneşin evlerinize verdiği ışıktan daha fazladır. Kur'ân'la amel eden kişinin mükâfatının ne olacağını düşünüyordunuz?"*[1]

١٧٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قال حدثنا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، حدثنا أَبُو الصَّهْبَاءِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَفَعَهُ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ قَبْلَ أَنْ يَحْتَلِمَ فَقَدْ أُوتِيَ الْحُكْمَ صَبِيًّا "

1798- İbn Abbâs'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Henüz ihtilam olmadan önce Kur'ân'ı okuyan kişiye çocukken hikmet verilmiş olur"* buyurmuştur.[2]

١٧٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أخبرنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حدثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ، سَمِعَ حَكِيمَ بْنَ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَهُوَ فَتِيُّ السِّنِّ أَخْلَطَهُ اللهُ بِلَحْمِهِ وَدَمِهِ " قَالَ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 2/148 (1453).

[2] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *Medhal* 374 (639) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/485).

1799- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi Kur'ân'ı henüz küçük yaşta öğrendiği zaman Yüce Allah Kur'ân'ın etine ve kanına kadar işlemesini sağlar"* buyurmuştur.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

١٨٠٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ مُحَمَّوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانَ بْنُ خَرَّزَاذَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَبُو مُصْعَبَ، وأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَارُ، حدثنا عَبَّاسٌ الْأَسْفَاطِيُّ، وَابْنُ نَاجِيَةَ قَالَا: حدثنا أَبُو مُصْعَبٍ، حدثنا عُمَرُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ فِي شَبِيبَتِهِ اخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ وَدَمِهِ، وَمَنْ تَعَلَّمَهُ فِي كِبَرِهِ فَهُوَ يَنْفَلِتُ مِنْهُ وَلَا يَتْرُكُهُ، فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ " أَلْفَاظُهُمْ سَوَاءٌ. وَقَالَ ابْنُ نَاجِيَةَ: " عُمَرُ بْنُ طَلْحَةَ مَوْلَى اللَّيْثِيِّينَ "

1800- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin henüz küçükken öğrendiği Kur'ân onun etine ve kanına kadar işler. Büyük yaşta öğrenen kişi ise unutup tekrar ezberlediğinde sevabını iki katıyla alır."*[2]

İki kanalın rivayetlerinin lafzı aynıdır. İbn Nâciye'nin rivayetinde "Ömer b. Talha" yerine "Leysîlerin azatlısı Ömer b. Talha" ibaresi geçmiştir.

١٨٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا شَاذَانُ الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، حدثنا شَرِيكٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: " كُنَّا إِذَا تَعَلَّمْنَا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ عَشْرَ آيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ لَمْ نَتَعَلَّمْ مِنَ الْعَشْرِ الَّتِي أُنْزِلَتْ بَعْدَهَا حَتَّى نَتَعَلَّمَ مَا فِيهِ " قِيلَ لِشَرِيكٍ: مِنَ الْعِلْمِ؟ قَالَ: " نَعَمْ "

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr* 2 (1/95).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur. Beyhakî, *Medhal* 373-374 (637, 638) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1703).

1801- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), on Kur'ân âyeti öğrendiğimiz zaman bu âyetlerin içindekileri iyice öğrenmeden sonrasında nazil olan diğer on âyeti öğrenmeye geçmezdik."[1]

Şâzân der ki: Şerîk'e: "Âyetlerin içindekilerden kasıt ilim mi?" diye sorulunca: "Evet!" dedi.

١٨٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهَ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَيْمُونِيُّ، حدثنا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ الْحَكَمِ الْحَرَّانِيُّ حدثنا شَرِيكٌ فَذَكَرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا نَتَعَلَّمُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَشْرَ آيَاتٍ لَا نَتَعَلَّمُ الْعَشْرَ الَّتِي بَعْدَهُنَّ حَتَّى نَعْلَمَ مَا أُنْزِلَ فِي هَذَا الْعَشْرِ مِنَ الْعِلْمِ

1802- Başka bir kanalla Şerîk bir öncekinin aynısını: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), on Kur'ân âyeti öğrendiğimiz zaman bu âyetlerin içinde bize bildirilen bilgileri iyice öğrenmeden sonrasında nazil olan diğer on âyeti öğrenmeye geçmezdik" lafzıyla rivayet etmiştir.[2]

١٨٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكًا يَوْمَ عَابَ الْعَجَلَةَ فِي الْأُمُورِ، ثُمَّ قَالَ: " قَرَأَ ابْنُ عُمَرَ الْبَقَرَةَ فِي ثَمَانِ سِنِينَ "

1803- İshâk b. İsa der ki: Mâlik'in bir şeyleri yaparken acele etmeyi kınadığı gün ayrıca: "İbn Ömer, Bakara Sûresi'ni sekiz senede okumuştu (ahkâmıyla birlikte öğrenmişti)" dediğini işittim.[3]

١٨٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حدثنا ابن بُكَيْرٌ، حدثنا مَالِكٌ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، " مَكَثَ عَلَى سُورَةِ الْبَقَرَةِ ثَمَانَ سِنِينَ يَتَعَلَّمُهَا "

---

[1] İsnâdında ezberini karıştırmaya başlamış biri olan Atâ b. es-Sâib vardır. Hâkim, *Müstedrek* (1/557) ve Muhammed b. Nasr el-Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (127).

[2] İsnâdında ezberini karıştırmaya başlamış biri olan Atâ b. es-Sâib vardır.

[3] Ravileri güvenilirdir.

1804- Mâlik bildiriyor: "Bana bildirilene göre Abdullah b. Ömer, sadece Bakara Sûresi'ni öğrenmek için sekiz yıl harcamıştır."[1]

١٨٠٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حدثنا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الصَّوَّافُ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى أَبُو بِلَالٍ الْأَشْعَرِيُّ، حدثنا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " تَعَلَّمَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الْبَقَرَةَ فِي اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً، فَلَمَّا خَتَمَهَا نَحَرَ جَزُورًا "

1805- İbn Ömer der ki: "Ömer b. el-Hattâb sadece Bakara Sûresi'ni öğrenmek için on iki yıl harcadı. Sûreyi bitirince de develer kurban etti."[2]

١٨٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا وَكِيعٌ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دِينَارٍ قَالَ: قَالَ لَنَا أَبُو الْعَالِيَةِ: " تعلموا القرآن خَمْسَ آيَاتٍ " فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَأْخُذُهُ مِنْ جِبْرِيلَ خَمْسًا خَمْسًا "

1806- Hâlid b. Dînâr der ki: Ebu'l-Âliye bize: "Kur'ân âyetlerini beşer beşer öğrenin. Zira Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) Cebrâîl'den âyetleri beşer beşer alırdı" dedi.[3]

١٨٠٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَزَّازُ، حدثنا مَالِكُ بْنُ نَصْرِ بْنِ مَالِكٍ الْخُزَاعِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ بَكَّارٍ، عَنْ أَبِي خَلْدَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ قَالَ: قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ خَمْسًا خَمْسًا، فَإِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَزَلَ بِالْقُرْآنِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ خَمْسًا خَمْسًا " قَالَ عَلِيُّ بْنُ بَكَّارٍ: " قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: مَنْ تَعَلَّمَ خَمْسًا خَمْسًا لَمْ يَنْسَهُ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " خَالَفَ وَكِيعًا فِي رَفْعِهِ إِلَى عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، وَرِوَايَةُ وَكِيعٍ أَصَحُّ "

---

[1] Beyhakî'nin hocasının biyografisini görmüş değilim. Mâlik, *Muvattâ* (205).

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*'de (1/54) geçtiği üzere Hatîb, *er-Ruvâtu an Mâlik*'te rivayet etti.

[3] Ahmed b. Abdilcebbâr el-Utâridî dolayısıyla isnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/461) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/219).

1807- Hz. Ömer der ki: "Kur'ân âyetlerini beşer beşer öğrenin. Zira Cebrâil, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) âyetleri beşer beşer indirmiştir."[1]

Ali b. Bekkâr der ki: Âlimlerden biri: "Kur'ân âyetlerini beşer beşer öğrenen kişi onları unutmaz" demiştir.

Beyhakî der ki: "Vekî' bunu Ömer'e dayandırma konusunda diğerlerine muhalefet etmiştir ve onun rivayeti daha sahih olan rivayettir."

١٨٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أخبرنا أَبُو مَنْصُورٍ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ زَكَرِيَّا الضَّبِّيُّ النَّضْرَوِيُّ بِهِرَاةَ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ بْنِ الْعُرْيَانِ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا خَدِيجُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: " مَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَعَلَيْهِ بِالْقُرْآنِ، فَإِنَّ فِيهِ خَبَرَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ " وَرَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، وَقَالَ فِيهِ: فَلْيُثَوِّرِ الْقُرْآنَ، فَإِنَّ فِيهِ عِلْمَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ

1808- İbn Mes'ûd der ki: "İlim öğrenmek isteyen Kur'ân'ı okusun. Zira içinde öncekilerin de, sonrakilerin de haberlerini bulacaktır."[2]

Şu'be ise bunu Ebû İshâk'tan: "(İlim öğrenmek isteyen) Kur'ân'a baksın. Zira içinde öncekilerin de, sonrakilerin de bilgilerini bulacaktır" lafzıyla rivayet etmiştir.[3]

فَصْلٌ فِي إِدْمَانِ تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ

Kur'ân'ı Sık Sık Okumak

Yüce Allah, Kur'ân'ı okumayı âdet haline getirenleri överken: *"Secdeye kapanarak Allah'ın âyetlerini okuyan bir topluluk da vardır"*[4] buyurur. Yine: *"Sana geçmişin haberlerinden bir kısmını böylece anlatıyoruz. Şüphe yok ki sana katımızdan bir zikir (Kur'ân) verdik. Kim ondan yüz çevirirse şüphesiz*

---

[1] İsnâdında mestûr bir ravi vardır. Hatîb, *Târih* (13/287) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (9/319).

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/485).

[3] Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/145-146 (8664, 8665, 8666), Ahmed, *Zühd* (157) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 280 (814).

[4] Âl-i İmrân Sur. 113

ki o, kıyamet gününde ağır bir günah yükü yüklenecektir. Bu kimseler, onda (o günah yükünün altında) ebedî kalırlar. Onlar için kıyamet gününde bu ne kötü bir yüktür!"[1] buyurmuş ve Kur'ân'ı *Zikir* olarak isimlendirerek ondan yüz çevirenlere, öğrendikten sonra onu unutanlara da gözdağı vermiştir.

Daha sonrasında ise: *"Her kim de benim zikrimden (Kur'ân'dan) yüz çevirirse mutlaka ona dar bir geçim vardır. Bir de onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz. O da: «Rabbim! Dünyada gören bir kimse olduğum halde, niçin beni kör olarak haşrettin?» deyince Allah «Evet, öyle. Âyetlerimiz sana geldi de sen onları unuttun. Aynı şekilde bugün de sen unutuluyorsun» der"*[2] buyurmuştur.

١٨٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الْإِبِلِ فِي عُقُلِهَا " وَقَالَ غَيْرُهُ " مِنْ عُقُلِهَا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

1809- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı sık sık okuyun! Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki Kur'ân (tekrar edilmediği zaman), devenin bağından kurtulup gitmesinden daha kolay bir şekilde kişiden çekip gidebilir."*

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'te Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet ettiler.[3]

١٨١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ الرَّزَّازُ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ السَّمَّاكُ، حدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو قِلَابَةَ، حدثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، حدثنا مَالِكٌ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا أَبِي، حدثنا يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ:

---

[1] Tâhâ Sur. 99-101

[2] Tâhâ Sur. 124-126

[3] Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/109) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (231).

" إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

1810- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân hafızı olan kişi, develeri bağlı olan kişi gibidir. Şâyet kişi develerini sık sık kontrol ederse onları elinde tutar. Kendi haline bırakırsa da elinden kaçırır."*

Buhârî, *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten[1] ve Müslim Yahya b. Yahya'dan rivayet etti.[2]

١٨١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ قَالُوا: حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّمَا مَثَلُ الْقُرْآنِ مَثَلُ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ صَاحِبُهَا عَلَى عُقُلِهَا أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ، إِذَا قَامَ صَاحِبُ الْقُرْآنِ، فَقَرَأَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ذُكِّرَهُ، وَإِذَا لَمْ يَقْرَأْهُ نُسِّيهِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ قُتَيْبَةَ

1811- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân (akılda tutulması bakımından) bağlı develere benzer. Şâyet kişi develerini sık sık kontrol ederse onları elinde tutar. Kendi haline bırakırsa da elinden kaçırır. Kur'ân hafızı da geceleri ve gündüzleri onu okursa aklında tutar. Okumadığı zaman da unutur."*[3]

Müslim, Kuteybe'den rivayet etti.[4]

١٨١٢ - أخبرنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو الرَّبِيعِ، حدثنا جَرِيرٌ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ

---

[1] Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/109).

[2] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (226).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (227).

اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أخبرنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بِئْسَ مَا لِأَحَدِكُمْ أَنْ يَقُولَ: نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ بَلْ هُوَ نُسِّيَ، اسْتَذْكِرُوا الْقُرْآنَ فَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ مِنْ عُقُلِهَا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ جَرِيرٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَغَيْرِهِ

1812- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Birinizin şu şu âyeti unuttum demesi ne kötü bir şeydir. Oysa o âyetler ona unutturulmuştur. Kur'ân'ı sık sık okuyun. Zira Kur'ân'ın kişinin kalbinden yok olması, devenin bağını çözüp de gitmesinden daha kolay olur."*[1]

Buhârî, Osmân b. Ebî Şeybe kanalıyla Cerîr'den[2] ve Müslim, İshâk b. İbrâhîm ve başkalarından rivayet etti.[3]

١٨١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أخبرنا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أخبرنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ: حدثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ قَالَ: سَمِعْتُ الضَّحَّاكَ بْنَ مُزَاحِمٍ يَقُولُ: " مَا مِنْ أَحَدٍ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ إِلَّا بِذَنْبٍ يُحْدِثُهُ لِأَنَّ اللهَ تَعَالَى يَقُولُ: ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾ [الشورى: ٣٠] وَإِنَّ نِسْيَانَ الْقُرْآنِ مِنْ أَعْظَمِ الْمَصَائِبِ "

1813- Dahhâk b. Müzâhim der ki: "Kişinin Kur'ân'ı öğrendikten sonra unutması mutlaka işlediği bir günahtan dolayıdır. Zira Yüce Allah: ***«Başınıza her ne musibet gelirse, kendi yaptıklarınız yüzündendir»***[4] buyurur."[5]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/109).

[3] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (228, 229, 230).

[4] Şûrâ Sur. 30

[5] Beyhakî'nin hocası dışında ravileri güvenilirdir. Beyhakî'nin hocası hakkında da tenkitler vardır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 28 (85), Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadîs* (1/145), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/478) ve Bağavî, *Şerhu's-Sünne* (4/495).

١٨١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أخبرنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ الْخَزَّازُ، حدثنا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَنْطَبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عُرِضَتْ عَلَيَّ أُجُورُ أُمَّتِي حَتَّى الْقَذَاةَ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ، وَعُرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوبُ أُمَّتِي فَلَمْ أَرَ ذَنْبًا أَعْظَمَ مِنْ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ آيَةٍ أُوتِيهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا "

1814- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişinin mescidden alıp dışarıya attığı bir çöpün sevabına varıncaya kadar ümmetimin bütün sevapları bana arz edildi. Yine bana ümmetimin günahları gösterildi. Bunlar içinde en büyük günahın kişinin Kur'ân'dan bir sûre veya bir âyet öğrendikten sonra onu unutması olduğunu gördüm."*[1]

١٨١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حدثنا مُوسَى بْنُ عَلِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ، سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، وَتَغَنَّوْا بِهِ وَأفشوهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنَ الْمَخَاضِ من الْعُقُلِ "

1815- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı öğrenin, onu güzel bir sesle okuyun ve yayın. Canım elinde olana yemin olsun ki Kur'ân, devenin bağından kurtulup gitmesinden daha kolay bir şekilde kişiden uzaklaşır."*[2]

١٨١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَوْفٍ، حدثنا أَبُو رَجَاءٍ، حدثنا سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ الْفَزَارِيُّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: " هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا " فَيَقُصُّ عَلَيْهِ مَنْ شَاءَ أَنْ يَقُصَّ، وَأَنَّهُ قَالَ لَنَا ذَاتَ يَوْمٍ: " أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتِيَانِ، وَإِنَّهُمَا ابْتَعَثَانِي، وَإِنَّهُمَا قَالَا لِيَ: انْطَلِقْ، وَإِنِّي انْطَلَقْتُ مَعَهُمَا، وَإِنَّا أَتَيْنَا عَلَى

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 1/316 (461) ve Tirmizî 5/178 (2916).

[2] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *fadâil* (59, 60).

رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ، وَآخَرَ قَائِمٍ عَلَى رَأْسِهِ بِصَخْرَةٍ، فَهُوَ يَهْوِي بِالصَّخْرَةِ بِرَأْسِهِ لِرَأْسِهِ فَيَثْلَغُ رَأْسَهُ فَيَتَدَهْدَهُ الْحَجَرُ هَهُنَا، فَيَتْبَعُ الْحَجَرَ فَيَأْخُذُهُ فَما يَرْجِعُ إِلَيْهِ حَتَّى يَصِحَّ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَعُودُ فَيَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى فَقُلْتُ: سُبْحَانَ اللهِ، مَا هَذَانِ؟ قَالَا لِي: انْطَلِقْ - فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، ثُمَّ قَالَ فِي التَّفْسِيرِ - أَمَّا الرَّجُلُ الْأَوَّلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ فَهُوَ الرَّجُلُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ، وَيَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ " وأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ من حَدِيثِ عَوْفٍ

1816- Semure b. Cundub el-Fezârî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına sık sık: *"İçinizden rüya gören var mı?"* diye sorardı. Gören varsa da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasını ona yorumlardı. Bir gün kendi rüyasını bizlere şöyle anlattı:

"Dün gece bana iki kişi geldi. Beni beraberlerinde götürmek isteyip: «Bizimle beraber yürü!» dediler. Ben de onlarla beraber gittim. Uzanmış bir adamın yanına geldik. Onun da başucunda elinde taş olan bir adam durmuştu. Taşı uyuyan adamın kafasına atıyor, adamın başı yarılıyordu. Taş sağa sola yuvarlanıyor, adam da taşın peşinden gidiyordu. Taşı alıp geri geldiğinde uzanmış adamın kafası eski haline dönüyordu. Taşı getiren adam da tekrar uzanan adamın yanına geliyor ve ilkinde yaptığının aynısı tekrar ediyordu. Yanımdakilere: «Sübhânallah! Bunlar ne yapıyor?» diye sorduğumda, bana: «Devam et! Yürü!» dediler..."

Sonrasında ravi söz konusu hadisin devamını zikrettikten sonra Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) götüren kişinin bu rüyayı yorumlarken şöyle dediğini nakleder: "*İlk gördüğün ve başı taşla yarılan adam, Kur'ân'ı öğreniyor, ancak onunla amel etmiyordu ve kılması gereken farz namazını kılmayıp uyuyordu.*"[1]

Buhârî, Avf kanalıyla rivayet etti.[2]

١٨١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ta'bîr* (8/84-86).

أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عِيسَى بْنِ لَقِيطٍ، أَوْ إِيَادٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ رَجُلٍ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ، ثُمَّ نَسِيَهُ إِلَّا لَقِيَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ أَجْذَمُ، وَمَا مِنْ أَمِيرِ عَشْرَةٍ إِلَّا أَتَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُولًا لَا يُطْلِقُهُ إِلَّا الْعَدْلُ " كَذَا رُوِيَ عَنْ شُعْبَةَ، وَهُوَ خَطَأٌ وَإِنَّمَا هُوَ عَنْ عِيسَى بْنِ فَائِدٍ، وَرَوَاهُ أَبُو عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنْ شُعْبَةَ عَلَى الصَّوَابِ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ غَيْرُ شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ، عَنْ عِيسَى بْنِ فَائِدٍ

1817- Sa'd b. Ubâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı öğrendikten sonra onu unutan kişi, kıyamet gününde Yüce Allah'ın huzuruna organları kesilmiş bir şekilde çıkar. On kişiye dahi olsa yönetici olan kişi kıyamet gününde Allah'ın huzuruna elleri bağlı olarak çıkar ve ellerini çözecek tek şey de onları adil bir şekilde yönetmiş olmasıdır."*[1]

Bu şekilde Şu'be'den rivayet edilmiştir, ancak hatalıdır. Doğrusu İsa b. Fâid'den rivayet edilmesidir. Ebû Ubeyd bunu doğru bir şekilde Haccâc kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir. Başkası ise Şu'be — Yezîd — İsa b. Fâid kanalıyla rivayet etmiştir.

١٨١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أخبرنا أَبُو مَنْصُورٍ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عِيسَى بْنِ فَائِدٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ قَالَ: حَدَّثَتْهُ غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ أَمِيرِ عَشَرَةٍ إِلَّا يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُولًا لَا يَفُكُّهُ إِلَّا الْعَدْلُ، وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ، ثُمَّ نَسِيَهُ لَقِيَ اللهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَجْذَمَ "

1818- Sa'd b. Ubâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"On kişiye dahi olsa yönetici olan kişi, kıyamet gününde huzura elleri bağlı olarak çıkar ve ellerini çözecek tek şey de onları adil bir şekilde yönetmiş olmasıdır. Kur'ân'ı öğrendikten sonra onu unutan kişi de kıyamet gününde Yüce Allah'ın huzuruna organları kesilmiş bir şekilde çıkar."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Bezzâr 2/254 (1642), Ahmed, *Müsned* (5/284), Abd b. Humeyd, *Müsned* 1/272-273 (306), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 6/26-27 (5387, 5390), Dârimî, *fadâil* (833) ve Hatîb, *el-Câmi'* (1/110).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 2/158 (1474).

١٨١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو مُحَمَّدٍ الْمُزَنِيُّ، أخبرنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، حدثنا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، حدثنا سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " لَا حَسَدَ إِلَّا عَلَى اثْنَتَيْنِ: رَجُلٍ آتَاهُ اللهُ هَذَا الْكِتَابَ، فَقَامَ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَرَجُلٍ آتَاهُ اللهُ مَالًا فَهُوَ يَتَصَدَّقُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ وَيُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ

1819- Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Sadece iki kişiye gıpta edilebilir. Bunlardan biri Allah'ın kendisine bahşettiği Kur'ân'la gece gündüz amel etmeye çalışan kişidir. Diğeri de Yüce Allah'ın kendisine bahşettiği malı gece gündüz infak eden kişidir."*[1]

Buhârî, *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân'dan[2] ve Müslim de Süfyân ve Yûnus kanalıyla Zührî'den rivayet etti.[3]

١٨٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْخَلِيلِ الْقَطَّانُ، حدثنا أَبُو الْأَزْهَرِ، حدثنا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَخْنَسِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَنَافُسَ بَيْنَكُمْ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٍ آتَاهُ اللهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَيَتَّبِعُ مَا فِيهِ، فَيَقُولُ رَجُلٌ: لَوْ أَنَّ اللهَ أَعْطَانِي مِثْلَ مَا أَعْطَى لِفُلَانٍ فَأَقُومُ بِهِ مثل ما يَقُومُ بِهِ، وَرَجُلٍ أَعْطَاهُ اللهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُ وَيَتَصَدَّقُ به " قَالَ رَجُلٌ: لَوْ أَنَّ اللهَ أَعْطَانِي مِثْلَ مَا أَعْطَى فُلَانًا فَأَتَصَدَّقُ بِهِ قَالَ رَجُلٌ: أَرَأَيْتَكَ النَّجْدَةَ تَكُونُ فِي الرَّجُلِ؟ قَالَ: " لَيْسَتْ لَهُمَا بِعَدْلٍ، إِنَّ الْكَلْبَ يَهِرُّ مِنْ وَرَاءِ أَهْلِهِ "

1820- Yezîd b. el-Ahnes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ancak iki şey hususunda aranızda rekabet olabilir. Biri, Allah'ın kendisine verdiği Kur'ân'la gece gündüz amel etmeye çalışan ve içindekilere uyan kişidir ki böylesi bir durumda kişi: «Şâyet Allah filan kişiye verdiğini bana verseydi ben de onun gibi*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/108).

[3] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (266, 267) ve Buhârî, *tevhîd* (8/209).

yapardım» diyebilir. Bir diğeri de Allah'ın kendisine verdiği malı infak ve tasadduk eden kişidir ki böylesi bir durumda da kişi: «Şâyet Allah filan kişiye verdiğini bana verseydi ben de onun gibi tasaddukta bulunurdum» diyebilir."

Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki birinde bulunan cesaret konusunda ne dersin?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu onlar gibi değildir. Zira cesur olan kişi, bazen sadece yakınları için cesaretini gösterebilir"* buyurdu.[1]

١٨٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُورَكٍ، أخبرنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْأُتْرُجَّةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلَا رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ طَعْمُهَا خَبِيثٌ، وَرِيحُهَا خَبِيثٌ "

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حدثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حدثنا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: فِي آخِرِهِ: " كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ طَعْمُهَا مُرٌّ وَلَا رِيحَ لَهَا " رَوَيَاهُ جَمِيعًا عَنْ هُدْبَةَ

1821- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân okuyan mümin turunca benzer. Kokusu hoş, tadı da güzeldir. Kur'ân okumayan mümin ise hurma gibidir. Kokusu yoktur, ancak tadı güzeldir. Kur'ân okuyan münafık reyhana benzer. Kokusu hoş, tadı ise acıdır. Kur'ân okumayan münafık ise Ebucehil karpuzu gibidir ve tadı da kokusu da pistir."*[2]

---

[1] İsnâdında önemli olmayan bir zayıflık vardır. Ahmed, *Müsned* (4/105), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 22/239 (626), Ebu'ş-Şeyh, *Emsâl* (199) ve Hattâbî, *Ğarîbu'l-Hadîs* (1/194).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* (s. 67).

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı: "*(Kur'ân okumayan münafık ise) Ebucehil karpuzu gibidir. Tadı acı, kokusu da yoktur*" lafzıyla rivayet olunmuştur.

Buhârî ve Müslim, Hudbe'den rivayet ettiler.[1]

١٨٢٢ - أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أخبرنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا شُعْبَةُ، وَهِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ - قَالَ هِشَامٌ: وَهُوَ عَلَيْهِ شَدِيدٌ، وَقَالَ شُعْبَةُ - وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ فَلَهُ أَجْرَانِ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ هِشَامٍ الدَّسْتُوَائِيِّ

1822- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı gereği gibi güzel okuyan kimse, şerefli ve saygılı olan kâtip meleklerle beraberdir. Kur'an'ı zorlanarak okuyan kimseye de sevabı iki katıyla verilir."*[2]

Buhârî, *Sahîh*'te Şu'be'den[3] ve Müslim ise Hişâm ed-Destuvâî'den rivayet etti.[4]

١٨٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأَصَمُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَفَّانَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَدِيثٍ ذَكَرَهُ: " وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَبْتَغِي بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا جَلَسَ قَوْمٌ فِي مَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللهِ يَتْلُونَ فِيهِ كِتَابَ اللهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا حَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ،

---

[1] Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/107) ile *tevhîd* (8/218) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (1/549).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buliârî, *tefsîr* (6/80).

[4] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (1/549, 550).

وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ وَمَنْ أَبْطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ

1823- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"...Kim ilim öğrenmek için yol tutarsa Yüce Allah ona cennete doğru giden bir yolu kolaylaştırır. Yüce Allah'ın evlerinden birinde Kur'ân'ı okumak ve aralarında mütalaa etmek için bir araya gelen topluluğu melekler kuşatır, üzerine sükûnet iner, rahmet onları sarar ve Allah onları katındakilerin yanında anar. Ameli, geride kalan kişiyi soyu sopu ileriye geçiremez."*[1]

Müslim, Muhammed b. Abdillah b. Numeyr kanalıyla Abdullah b. Numeyr'den rivayet etti.[2]

١٨٢٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ بِالرَّيِّ، حدثنا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حدثنا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ إِمْلَاءً، حدثنا أَبُو سَعْدٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، أخبرنا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى السَّخْتِيَانِيُّ، حدثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ قَالُوا: حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، بَيْنَمَا أَنَا أَقْرَأُ سُورَةً إِذْ سَمِعْتُ وَجْبَةً مِنْ خَلْفِي فَظَنَنْتُ أَنَّ فَرَسِي أُطْلِقَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَأْ يَا أَبَا عَتِيكٍ " فَالْتَفَتُّ فَإِذَا مِثْلُ الْمَصَابِيحِ يَتَدَلَّى بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " اقْرَأْ يَا أَبَا عَتِيكٍ "، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا اسْتَطَعْتُ أَنْ أَمْضِيَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ نَزَلَتْ لِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ مَضَيْتَ لَرَأَيْتَ الْعَجَائِبَ " " لَفْظُ حديث أَبِي سَعْدٍ، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ: سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَلَمَّا انْتَهَيْتُ إِلَى آخِرِهَا سَمِعْتُ وَجْبَةً، ثُمَّ ذَكَرَ مَعْنَاهُ وَهَذَا الْحَدِيثُ قَدْ أَخْرَجَنَاهُ فِي هَذَا الْكِتَابِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir. Başka bir kanalla 1572. hadiste zikredilmişti.

[2] Müslim, *duâ* (3/2074).

1824- Abdurrahman b. Ebî Leyla bildiriyor: Useyd b. Hudayr: "Ey Allah'ın Resûlü! Sûrelerden birini okurken arkamdan bir çatırtı duydum ve bağlı olan atımın çözüldüğünü zannettim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Atîk! Okumaya devam et!"* diye araya girdi. Useyd: "Dönüp arkama baktığımda gökyüzünden aşağıya doğru kandilleri anımsatan bir şeylerin indiğini gördüm" diye devam edince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine araya girip: *"Ey Ebû Atîk! Okumaya devam et!"* dedi. Useyd: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu görünce namazıma devam edemedim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlar okuduğun Kur'ân'ı dinlemek için inen meleklerdi. Şâyet namazına devam etseydin şaşılacak şeyler görecektin"* buyurdu.[1]

Ebû Saîd'in lafzıdır.

Abdullah'ın lafzı ise şöyledir: "...Bakara Sûresi'ni okuyordum. Sûrenin sonuna geldiğimde arkamda bir çatırtı işittim..." Bu hadisi yine bu eserde Ebû Saîd — Useyd b. Hudayr kanalıyla zikrettik ki Buhârî ve Müslim de aynı kanalla rivayet ettiler.[2]

١٨٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أخبرنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصنعانِيُّ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ الدَّبَرِيُّ، أخبرنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أخبرنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَجُلًا أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ ظُلَّةً يَنْطُفُ مِنْهَا السَّمْنُ وَالْعَسَلُ، وَأَرَى النَّاسَ يَتَكَفَّفُونَ فِي أَيْدِيهِمْ، فَالْمُسْتَكْثِرُ وَالْمُسْتَقِلُّ، وَأَرَى سَبَبًا وَاصِلًا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، فَأَرَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ أَخَذْتَ بِهِ فَعَلَوْتَ، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَانْقَطَعَ بِهِ، ثُمَّ وُصِلَ لَهُ فَعَلَا، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أي رَسُولَ اللهِ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، لتَدَعْنِي فَلْأَعْبُرْهَا؟ قَالَ: " عَبِّرْهَا " فَقَالَ: أَمَّا الظُّلَّةُ فَظُلَّةُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَّا التَّنَطُّفُ - وَفِي رِوَايَةِ ابن إِسْحَاقَ، وَأَمَّا مَا تَنَطَّفَ مِنَ السَّمْنِ

---

[1] Ebû Bekr İsmail'in hocası dışında ravileri güvenilirdir. Buhârî, *fadâilu'l-kur'ân* (6/106).

[2] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (242).

وَالْعَسَلِ فَهُوَ الْقُرْآنُ ولِينُهُ وَحَلَاوَتُهُ، وَأَمَّا الْمُسْتَكْثِرُ وَالْمُسْتَقِلُّ فهو الْمُسْتَكْثِرُ مِنَ الْقُرْآنِ، وَالْمُسْتَقِلُّ مِنْهُ، وَأَمَّا السَّبَبُ الْوَاصِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فَهُوَ الْحَقُّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ تَأْخُذُ بِهِ فَيُعْلِيكَ اللهُ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ بَعْدَكَ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو بِهِ، ثُمَّ يَأْخُذُ آخَرُ بَعْدَهُ فَيَعْلُو بِهِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَنْقَطِعُ بِهِ ثُمَّ يُوصَلُ فَيَعْلُو. أي رَسُولَ اللهِ، لتحدثني أَصَبْتُ أَمْ أَخْطَأْتُ؟ قَالَ: " أَصَبْتَ بَعْضًا وَأَخْطَأْتَ بَعْضًا " قَالَ: أَقْسَمْتُ بِأَبِي وَأُمِّي، يَا رَسُولَ اللهِ لَتُحَدِّثَنِّي بِالَّذِي أَخْطَأْتُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " لَا تُقْسِمْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَوْ أَبِي هُرَيْرَةَ

1825- İbn Abbâs der ki: Ebû Hureyre şöyle anlatırdı: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve gördüğü rüyayı şöyle anlattı: "Rüyamda bir bulut gördüm. İçinden yağ ve bal akıyordu. İnsanlar da kimi çok, kimi de az o bal ve yağdan alıyorlardı. O esnada gökten yere doğru uzanmış bir ip gördüm. Ey Allah'ın Resûlü! Sen o ipten tutup yukarıya doğru çıktın. Sonra başka bir adam ipe tutunup yukarıya tırmandı. Yüce Allah onu da yükseltti. İkinizin ardından bir adam daha ipe tutunup tırmandı. Sonra bir adam gelip ipi tuttu, ancak ip koptu. Daha sonra ip tekrar bağlandı ve adam ipten tırmandı."

Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Bana izin ver de bu rüyayı yorumlayayım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yorumla"* buyurdu. Ebû Bekr şöyle yorumladı: "Gördüğü bulut İslam dinidir. Akan şey de —İbn İshâk'ın rivayetinde "Akan yağ ve bal ise" şeklinde geçer— Kur'ân ve onun yumuşaklığı ile tadıdır. Çok veya az alanlar ise Kur'ân'dan nasibini az veya çok almış kimselerdir. Gökten yere doğru uzatılan ip ise üzerinde bulunduğun hak olan İslam'dır. Sen ona tutununca Yüce Allah seni yükseltiyor. Senden sonra gelen kişi gelip tırmanınca Allah onu da yükseltiyor. Onun ardından gelen kişi gelip ona tutunuyor ve Allah onu da yükseltiyor. Onun ardından gelen birisi gelip ipe tutununca ip kopuyor. Sonra onun için ip tekrar bağlanıp tırmanıyor ve o da yükseliyor."

Ebû Bekr daha sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğru mu yorumladım?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bazı yerlerde doğru bazı yerlerde de*

yanlış yorumladın" buyurdu. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Yemin olsun ki yanıldığım yerleri bana söyleyeceksin!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemin etme!"* buyurdu.[1]

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdürrezzâk'tan zikretmiş, ancak "İbn Abbâs veya Ebû Hureyre'den" demiştir.[2]

١٨٢٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو الْمُثَنَّى، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ: أخبرنا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: " مَنْ رَأَى مِنْكُمْ رُؤْيَا فَلْيَقُصَّهَا أَعْبُرْهَا لَهُ " فَجَاءَ رَجُلٌ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللهِ، ائذن لي فَأَعْبُرُهَا، قَالَ: " اعْبُرْهَا " وَكَانَ أَعْبَرَ النَّاسِ برُؤْيَا بَعْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: أَمَّا الظُّلَّةُ الْإِسْلَامُ، وَأَمَّا الْعَسَلُ وَالسَّمْنُ فَالْقُرْآنُ حَلَاوَةُ الْعَسَلِ وَلِينُ اللَّبَنِ، وَأَمَّا الَّذِينَ يَتَكَفَّفُونَ مِنْهُ، فَمُسْتَكْثِرٌ وَمُسْتَقِلٌّ فَهُمْ حَمَلَةُ الْقُرْآنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّارِمِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَثِيرٍ

1826- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: *"İçinizde rüya gören varsa anlatsın da ona bu rüyayı yorumlayayım"* buyururdu. Bir defasında adamın biri geldi..."

Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını zikredip şöyle devam eder: Hz. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana izin ver de bu rüyayı yorumlayayım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yorumla"* buyurdu. Ebû Bekr de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra insanlar içinde en iyi rüya yorumlayan kişiydi. Adamın da rüyasını şöyle yorumladı: "Gördüğü bulut İslam dinidir. Akan yağ ve bal ise Kur'ân'dır. Zira Kur'ân bal gibi tatlı, süt gibi de yumuşaktır. Çok veya az alanlar ise Kur'ân hafızlarıdır..."

Müslim, Abdullah b. Abdirrahman ed-Dârimî kanalıyla Muhammed b. Kesîr'den rivayet etti.[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *rüyâ* (17) ve Buhârî, *ta'bîr* (8/72, 83-84).

Beyhakî der ki: "Âlimlerden bazıları da Ebû Bekr'in bu rüyayı yorumlarken yaptığı hatanın bal ile yağı sadece Kur'ân olarak yorumlaması olduğunu söylemiştir. Oysa bunlar iki şeydir ve birini Kur'ân, diğerini de sünnet şeklinde yorumlaması lazımdı. Doğrusunu da Allah bilir."[2]

١٨٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أخبرنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حدثنا عَفَّانُ، حدثنا أَبَانُ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ يَأْتِي شَفِيعًا لِصَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، اقْرَءُوا الزَّهْرَاوَيْنِ: الْبَقَرَةَ، وَآلَ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا تأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ - أَوْ غَيَايَتَانُ - أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ تُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهَا، اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ، وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ، وَلَا تُطِيقُهَا الْبَطَلَةُ " رواهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ بْنِ سَلَامٍ عَنْ أَخِيهِ زَيْدٍ

1827- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Kur'ân'ı okuyun! Zira o, kıyamet gününde onu okuyanlara şefaatçi olacaktır! Işık saçan sûrelerden olan Bakara ile Âl-i İmrân sûrelerini okuyun. Zira onlar kıyamet gününde iki bulut veya iki gölgelik veya tüylü iki kuş sürüsü gibi kendilerini okuyanların (üzerinde durup) lehine şahitlik edeceklerdir. Bakara Sûresi'ni okuyun, zira onu okumak bereket, onu bırakmak ise mahrumiyettir. Sihirbazlar dahi ona güç yetiremezler!*"

Müslim, *Sahîh*'de Muâviye b. Selâm kanalıyla kardeşi Zeyd'den rivayet etti.[3]

١٨٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَلَا آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنِ اسْتَمَعَ لِآيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً مُضَاعَفَةً "

---

[1] Müslim, *rüyâ* (2/1778-1779).

[2] Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/290).

[3] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (252).

1828- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah'ın Kitâb'ından bir âyet okuyan kişiye bu okuduğu âyet kıyamet gününde bir nur olur. Yüce Allah'ın Kitâb'ından bir âyet dinleyen kişiye de karşılığı fazlasıyla verilecek olan bir iyilik olarak yazılır."*[1]

١٨٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْفَارِسِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ قُرَيْشٍ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْبَيْتُ الَّذِي يُقْرَأُ فِيهِ الْقُرْآنُ يَتَرَائَى لِأَهْلِ السَّمَاءِ، كَمَا تَتَرَائَى النُّجُومُ لِأَهْلِ الْأَرْضِ "

1829- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yıldızlar dünyadakilere nasıl görünüyorsa içinde Kur'ân okunan ev de semada bulunanlara öyle görünür."*[2]

١٨٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَالَوَيْهِ الدَّقَّاقُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنَ الْقُرْآنِ كَتَبَ اللهُ لَهُ حَسَنَةً لَا أَقُولُ: بِسْمِ، وَلَكِنْ بَاءٌ وَسِينٌ وَمِيمٌ، وَلَا أَقُولُ: ﴿الم﴾ [البقرة: ١] وَلَكِنِ الْأَلِفُ وَاللَّامُ وَالْمِيمُ " " وَهَذَا إِنْ صَحَّ إِسْنَادُهُ، فَإِنَّمَا أَرَادَ حَسَنَةً مُضَاعَفَةً "

1830- Avf b. Mâlik el-Eşcaî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'dan bir harf okuyan kişiye Yüce Allah bir iyilik sevabı yazar. (Besmele'deki) "Bism" sadece bir harftir demiyorum. "Ba" bir harf, "Sin" bir harf, "Mîm" de bir harftir. Yine **"Elif Lâm Mîm"**[3] bir harftir demiyorum. Bunlardan "Elif" bir harf, "Lâm" bir harf ve "Mîm" de bir harftir."*[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/341) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 3/373 (6013).

[2] İsnâdında belirsizlik vardır.

[3] Bakara Sur. 1

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/461) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 18/76-77 (141, 142).

İsnadının sahih olması durumunda buradan kasıt yazılan bu iyiliğin karşılığının fazlasıyla verileceğidir.

١٨٣١ - أَخْبَرَنَاه أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْفَارِسِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ قُرَيْشٍ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَزَّارُ، حدثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرَةِ أَمْثَالِهَا أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ: ﴿الم﴾ [البقرة: ١] حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ "، وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ، مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مَرْفُوعًا وَمَوْقُوفًا مَا دَلَّ عَلَى ذَلِكَ، أَمَّا الْمَرْفُوعُ فَقَدْ مَضَى ذِكْرُهُ " وَأَمَّا الْمَوْقُوفُ:

1831- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah'ın Kitâb'ından bir harf okuyan kişiye bir iyilik sevabı vardır. Bu iyiliğe de karşılığı on katıyla verilir. **"Elif Lâm Mîm"**[1] bir harftir demiyorum. Bunlardan "Elif" bir harf, "Lâm" bir harf ve "Mîm" de bir harftir."*[2]

Bu yönde başka bir kanalla İbn Mes'ûd'dan hem merfû, hem de mevkûf olarak rivayetler gelmiştir. Merfû olanı zikredilmişti. Bir sonraki rivayet de mevkûf olanıdır.

١٨٣٢ - فَفِيمَا أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أخبرنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أخبرنا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ الْهَجَرِيِّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أخبرنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دلُوَيْهِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ مَأْدُبَةُ اللهِ، فَتَعَلَّمُوا مَأْدُبَةَ اللهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ، إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ حَبْلُ اللهِ وَالنُّورُ الْمُبِينُ النَّافِعُ، عِصْمَةٌ لِمَنْ تَمَسَّكَ بِهِ، وَنَجَاةٌ لِمَنْ تَبِعَهُ، لَا يَعْوَجُّ فَيُقَوَّمُ، وَلَا يَزِيغُ فَيُسْتَعْتَبُ، وَلَا تَنْقَضِي عَجَائِبُهُ، وَلَا يَخْلَقُ عَنِ كَثْرَةِ الرَّدِّ، فَاتْلُوهُ فَإِنَّ اللهَ يَأْجُرُكُمْ عَلَى تِلَاوَتِهِ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ: ب ﴿الم﴾ [البقرة: ١] وَلَكِنِ

---

[1] Bakara Sur. 1

[2] İsnâdında belirsizlik vardır. Tirmizî 5/175 (2910).

بِالْأَلِفِ وَاللَّامِ وَالْمِيمِ " " وَفِي رِوَايَةِ الْعَلَوِيِّ، لَا أَعْنِي ﴿الم﴾ [البقرة: ١] عَشْرًا وَلَكِنِ الْأَلِفُ عَشْرًا، وَاللَّامُ عَشْرًا، وَالْمِيمُ عَشْرًا "

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أخبرنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عُمَرَ الْحَنَفِيُّ، أخبرنا إِبْرَاهِيمُ الْهَجَرِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ مَرْفُوعًا وَقَالَ فِي أَوَّلِهِ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ فِيهِ مَأْدُبَةُ اللهِ فَتَعَلَّمُوا مِنْ مَأْدُبَتِهِ " وَقَالَ: " هُوَ الْقَوْلُ الشَّافِي "

1832- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Bu Kur'ân Allah'ın bir ziyafetidir. Bundan dolayı elinizden geldiği kadarıyla bundan istifade edip öğrenin. Bu Kur'ân Allah'ın ipidir, apaçık ve faydalı olan bir nurdur. O, kendisine tutunanları günahlardan korur, peşinden gidenleri kurtuluşa erdirir. Kur'ân(a uyan) eğrilmez ki doğrultulsun. Doğru yoldan sapmaz ki kınansın. Onun şaşırtıcı yönleri tükenmez. O çok okunmaktan eskimez. Onu okuyun, zira Yüce Allah ondan okuduğunuz her bir harf için size on iyilik sevabı verir. Ben size *"Elif Lâm Mîm"*[1] bir harftir demiyorum. Bunlardan "Elif" bir harf, "Lâm" bir harf ve "Mîm" de bir harftir."

Alevî'nin rivayetinde ise şöyle geçer: "Ben size *"Elif Lâm Mîm"*[2] için on iyilik sevabı verilir demiyorum. Bunlardan "Elif" için on, "Lâm" için on, "Mîm" için de on iyilik sevabı verilir."[3]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir, ancak başında: *"Bu Kur'ân'da Allah'tan size bir ziyafet vardır"* lafzı ile *"Kur'ân sadra şifa olan bir sözdür"* ibaresi geçmiştir.[4]

---

[1] Bakara Sur. 1

[2] Bakara Sur. 1

[3] İbrahim el-Hecerî dolayısıyla isnâdı zayıftır. Dârimî, *fadâilu'l-kur'ân* (827), Abdurrezzâk, *Musannef* 3/375-376 (6017), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/139 (8646) ve Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (2/272).

[4] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 10/482-483 (10057).

١٨٣٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، حدثنا حَامِدُ بْنُ مَحْمُودِ بْنِ حَرْبٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الدَّشْتَكِيُّ، ح قَالَ: وَأخبرنا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أحمد بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الدَّشْتَكِيُّ، حدثنا أَبِي، حدثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَصْغَرَ الْبُيُوتِ بَيْتٌ لَيْسَ فِيهِ مِنْ كِتَابِ اللهِ شَيْءٌ، فَاقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّكُمْ تُجْزَوْنَ عَلَيْهِ بِكُلِّ حَرْفٍ مِنْهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ: ﴿الٓمٓ﴾ [البقرة: ١]، وَلَكِنْ أَقُولُ: أَلِفٌ وَلَامٌ وَمِيمٌ "

1833- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"En değersiz evler, içinde Allah'ın Kitab'ından bir şeyler bulunmayan evlerdir. Kur'ân'ı okuyun, zira okuduğunuz her bir harfi için size on iyilik sevabı yazılacaktır. Ben size **"Elif Lâm Mîm"**[1] bir harftir demiyorum. Bunlardan "Elif" bir harf, "Lâm" bir harf ve "Mîm" de bir harftir."*[2]

١٨٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أخبرنا مِسْعَرٌ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: " تَعَلَّمُوا هَذَا الْقُرْآنَ وَاتْلُوهُ، فَإِنَّكُمْ تُؤْجَرُونَ فِي كُلِّ اسْمٍ عَشْرَ حَسَنَاتٍ أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ: ﴿الٓمٓ﴾ [البقرة: ١]، وَلَكِنْ فِي كُلِّ حَرْفٍ، أَلِفٌ وَلَامٌ وَمِيمٌ " وَرُوِيَ هَذَا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ عَطَاءٍ مَرْفُوعًا

1834- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kur'ân'ı öğrenip okuyun. Zira okuduğunuz her bir harf için size on iyilik sevabı verilir. Ben size ***"Elif Lâm Mîm"***[3] bir harftir demiyorum. Bunlardan "Elif" için, "Lâm" için ve "Mîm" için ayrı ayrı on iyilik sevabı verilecektir."[4]

---

[1] Bakara Sur. 1

[2] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/566) ve İbn Ebî Şeybe, *Musanı*

[3] Bakara Sur. 1

[4] İsnâdında ezberini karıştırmaya başlamış biri olan Atâ b. es-Sâib var güvenilirdir. Dârimî, *fadâilu'l-kur'ân* (825), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1 *Mu'cemu'l-Kebîr* 9/140 (8648, 8649) ve Ahmed, *Zühd* (311).

Başka bir kanalla Atâ'dan merfû olarak da rivayet edilmiştir.[1]

١٨٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ يوسف الْفَقِيهُ، حدثنا مُعَاذُ بْنُ نَجْدِةَ الْقُرَشِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أخبرنا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَحْمَدَ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ الْقُرَشِيُّ أَبُو سَلَمَةَ، حدثنا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى بْنِ صَفْوَانَ الْكُوفِيُّ، حدثنا بَشِيرُ بْنُ مُهَاجِرٍ الْغَنَوِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ نَبِيِّ اللهِ ﷺ فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " تَعَلَّمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ، وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ، وَلَا تستطيعُهَا الْبَطَلَةُ " ثُمَّ سَكَتَ سَاعَةً، ثُمَّ قَالَ: " تَعَلَّمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، وَآلَ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا الزَّهْرَاوَانِ، وَإِنَّهُمَا تظِلَّانِ صَاحِبَهُمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ - أَوْ غَيَايَتَانِ - أَوْ فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ، وَإِنَّ الْقُرْآنَ يَلْقَى صَاحِبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يَنْشَقُّ عَنْهُ قَبْرُهُ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ فَيَقُولُ: هَلْ تَعْرِفُنِي؟ فَيَقُولُ له: مَا أَعْرِفُكَ، فَيَقُولُ لَهُ الْقُرْآنُ: أَنَا الَّذِي أَظْمَأْتُكَ فِي الْهَوَاجِرِ، وَأَسْهَرْتُ لَيْلَكَ، وإِنَّ كُلَّ تَاجِرٍ مِنْ وَرَاءِ التِّجَارَةِ، وَأَنَا لَكَ الْيَوْمَ وَرَاءَ كُلِّ تِجَارَةٍ، فَيُعْطَى الْمُلْكَ بِيَمِينِهِ وَالْخُلْدَ بِشِمَالِهِ، وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ، وَيُكْسَى وَالِدَاهُ حُلَّتَيْنِ لَا تَقُومُ لَهُمَا الدُّنْيَا فَيَقُولَانِ: بِمَا كُسِينَا هَذَا؟ فَيُقَالُ لَهُمَا: بِأَخْذِ وَلَدِكُمَا الْقُرْآنَ، ويُقَالُ: اقْرَأْ وَاصْعَدْ فِي دَرَجِ الْجَنَّةِ وَغُرَفِهَا، فَهُوَ فِي صُعُودٍ مَا دَامَ يَقْرَأُ هَذًّا وْ تَرْتِيلًا " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ قَتَادَةَ، وَحَدِيثُ أبي عَبْدِ اللهِ مُخْتَصَر "

وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أخبرنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْكُوفِيُّ، حدثنا يَعْقُوبُ، حدثنا بَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَنَحْوِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: ينُشَقُّ عن قَارِئِ الْقُرْآنِ قبره يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَيَسْتَقْبِلُهُ رَجُلٌ شَاحِبُ اللَّوْنِ، فَيَقُولُ: أَمَا تَعْرِفُنِي. . ؟ ثُمَّ ذَكَرَهُ

1835- Abdullah b. Bureyde, babasından bildirir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken: *"Bakara Sûresi'ni öğrenin. Bakara sûresini okuyun; zira onu okumak, bereket onu bırakmak ise mahrumiyettir. Sihirbazlar bile ona güç yetiremezler"* buyurduğunu işittim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir müddet sustuktan sonra şöyle devam etti: *"Işık saçan sûrelerden olan Bakara ile Âl-i İmrân sûrelerini okuyun. Zira onlar kıyamet gününde iki bulut veya iki*

---

[1] Hatîb, *Târîh* (1/285-286) ile *el-Câmi'* (1/107).

gölgelik veya tüylü iki kuş sürüsü gibi kendilerini okuyanlara gölge yaparlar. Kıyamet günü kişinin mezarı yarıldığı zaman Kur'ân rengi solmuş bir adam sûretinde kabrin başında durur ve: «Beni tanıyor musun?» diye sorar. Kişi: «Tanımıyorum» cevabını verince, Kur'ân: «Ben, seni sıcaklarda susuz, gecelerde uykusuz bırakan Kur'ân'ım. Şüphesiz ticaretle uğraşan herkes ticaretinin ardından kazanç bekler. Bugün de ben senin için ticaretinin kazancı olacağım» der. Ardından sağ eline mülk, sol eline ebedilik verilir; başına da vakar tacı konulur. Anne babasına tüm dünyadan daha değerli olan iki elbise giydirilir. «Bunlar bize neye karşılık giydirildi?» diye sorduklarında: «Çocuğunuzun Kur'ân'ı öğrenmesine karşılık» cevabı verilir. Sonra ona: «Oku ve cennetin basamaklarından odalarına çık!» denilir. Bunun üzerine hızlı olsun yavaş yavaş olsun okuduğu sürece yükselip durur."[1]

Lafız Ebû Katâde'nin lafzıdır. Ebû Abdillah'ın rivayeti ise daha kısadır.[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir, ancak: *"...Kıyamet gününde Kur'ân okuyan kişinin kabri yarıldığı zaman karşısına rengi solmuş bir adam çıkıp: «Beni tanıyor musun?» diye sorar..."* ibaresi geçmiştir.

١٨٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَازِمٍ الْأَزْدِيُّ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أخبرنا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ عِكْرِمَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، وَزَيدِ بْنِ أَسْلَمَ جَمِيعًا، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَقَامَ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَيُحِلُّ حَلَالَهُ وَيُحَرِّمُ حَرَامَهُ خَلَطَهُ اللهُ بِلَحْمِهِ وَدَمِهِ، وَجَعَلَهُ رَفِيقَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ، وَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ كَانَ الْقُرْآنُ لَهُ حَجِيجًا، فَقَالَ: يَا رَبِّ، كُلُّ عَامِلٍ يَعْمَلُ فِي الدُّنْيَا يَأْخُذُ بِعَمَلِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا فُلَان كَانَ يَقُومُ فِيَّ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآناء النَّهَارِ فَيُحِلُّ حَلَالِي وَيُحَرِّمُ حَرَامِي، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ فَأَعْطِهِ، فَيُتَوِّجُهُ اللهُ تَاجَ الْمُلْكِ، وَيَكْسُوهُ مِنْ حُلَلِ الْكَرَامَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: هَلْ رَضِيتَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، أَرْغَبُ لَهُ فِي أَفْضَلَ مِنْ هَذَا، فَيُعْطِيهُ اللهُ

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Ahmed, *Müsned* (5/348, 352, 361), Dârimî, *fadâilu'l-kur'ân* (846), Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 4/453 (1190), Hâkim, *Müstedrek* (1/560), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (1/144), İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/454) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/492-493).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (1/560).

عَزَّ وَجَلَّ الْمُلْكَ بِيَمِينِهِ وَالْخُلْدَ بِشِمَالِهِ، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: هَلْ رَضِيتَ؟ فيَقُولُ: نَعَمْ يَا رَبِّ، وَمَنْ أَخَذَهُ بَعْدَمَا يَدْخُلُ فِي السِّنِّ، فَأَخَذَهُ وَهُوَ يَنْفَلِتُ مِنْهُ أَعْطَاهُ اللهُ أَجْرَهُ مَرَّتَيْنِ "

1836- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân kendisini okuyan, gece ve gündüz onunla amel eden, helallerini helal, haramlarını da haram sayan kişinin etine ve kanına kadar işler ve bu kişi şerefli ve saygın katib meleklerle beraber olur. Kıyamet gününde Kur'ân: «Rabbim! Dünyadayken çalışan her bir kişi dünyadayken bu çalışmasının karşılığını alıyordu. Filan kişi hariç! Zira bu kişi gece ve gündüz benimle amel eder, helallerimi helal, haramlarımı da haram sayardı. Rabbim ona da mükafatını ver» diyerek onun lehinde şahitlik eder. Bunun üzerine Yüce Allah o kişiye mülkün tacını takıp kerâmet giysilerinden giydirir. Sonra Kur'ân'a: «Razı oldun mu?» diye sorar. Kur'ân: «Rabbim! Bundan daha fazlasını vermeni isterdim» deyince Yüce Allah o kişinin sağ eline mülkü, sol eline de ebediyeti verir ve Kur'ân'a: «Şimdi razı oldun mu?» diye sorar. Kur'ân: «Rabbim! Evet, razı oldum» der. Büyükken Kur'ân'ı öğrenen ve arada unutmaya maruz kalan kişi ise onu okumanın sevabını iki katıyla alır."*[1]

١٨٣٧ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ إِمْلَاءً، أخبرنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ الْعَدْلُ، أخبرنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، حدثنا سُوَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي الْمُهَاجِرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غنم، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ، وَمَاتَ فِي الْجَمَاعَةِ بَعَثَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ السَّفَرَةِ وَالْبَرَرَةِ، وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَهُوَ يَنْفَلِتُ مِنْهُ آتَاهُ اللهُ أَجْرَهُ مَرَّتَيْنِ، وَمَنْ كَانَ حَرِيصًا عَلَيْهِ وَلَا يَسْتَطِيعُهُ وَلَا يَدَعُهُ بَعَثَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ أَشْرَافِ أَهْلِهِ، وَفُضِّلُوا عَلَى الْخَلَائِقِ كَمَا فُضِّلَتِ النُّسُورُ عَلَى سَائِرِ الطُّيُورِ، ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ، أَيْنَ الَّذِينَ كَانُوا لَا تُلْهِيهِمْ رِعَايَةُ الْأَنْعَامِ عَنْ تِلَاوَةِ كِتَابِي؟ فَيَقُومُونَ فَيُلْبَسُ أَحَدُهُمْ تَاجَ الْكَرَامَةِ، وَيُعْطَى التَّمَنِّي بِيَمِينِهِ وَالْخُلْدَ بِيَسَارِهِ، ثُمَّ يُكْسَى أَبَوَاهُ إِنْ كَانَا مُسْلِمَيْنِ حُلَّةً خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا، وَمَا فِيهَا فَيَقُولَانِ: أَنَّى لَنَا هَذَا؟ وَمَا بِلَغَتْهُ أَعْمَالُنَا؟ فَيُقَالُ: إِنَّ وَلَدَكُمَا كَانَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Cûzekânî, *el-Ebâtîl* (2/283).

1837- Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı okuyan, içindekilerle amel eden ve cemaatin içindeyken ölen kişiyi Yüce Allah kıyamet gününde şerefli ve saygın melekler içinde haşreder. Kişi Kur'ân'ı unutabilecek bir çağda öğrenip okuduğu zaman da Yüce Allah bunun sevabını ona iki katıyla verir. Kişi okurken zorlanmasına rağmen bırakmaz ve ısrarla okumaya çalışırsa kıyamet gününde Allah onu ailesinin eşrafıyla birlikte haşreder ve kartalın diğer kuşlara üstünlüğü gibi diğer insanlardan üstün tutulurlar. Sonra bir münadi: «Deve çobanlığı kendilerini Kitab'ımı okumaktan alıkoymayan kişiler nerede?» diye seslenir. Bunlar kalkınca bu kişiye kerâmet tacı giydirilir, temenni sağ eline, ebedilik de sol eline verilir. Şâyet anne babası müslüman ise onlara tüm dünya ve içindekilerden daha hayırlı olan bir giysi giydirilir. Anne babası: «Bunlar bize nasıl ve hangi amelimize karşılık verildi?» dediklerinde kendilerine: «Çocuğunuz Kur'ân okurdu» karşılığı verilir."*[1]

١٨٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أخبرنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ خُرَيْمٍ الدِّمَشْقِيُّ، حدثنا هِشَامٌ بن خَالِدٍ، حدثنا مَرْوَانُ الْفَزَارِيُّ، عَنْ بِشْرِ بْنِ نُمَيْرٍ، عَنِ الْقَاسِمِ الشَّامِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ أُعْطِيَ ثُلُثَ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ قَرَأَ نِصْفَهُ أُعْطِيَ نِصْفَ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ قَرَأَ ثُلُثَيْهِ أُعْطِيَ ثُلُثَيِ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ كُلَّهُ أُعْطِيَ النُّبُوَّةَ كُلَّهَا، وَيُقَالُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: اقْرَأْ وَارْقَهْ بِكُلِّ آيَةٍ دَرَجَةً حَتَّى يُنْجِزَ مَا مَعَهُ مِنَ الْقُرْآنِ، فَيُقَالُ لَهُ: اقْبِضْ فَيَقْبِضُ، فَيُقَالُ لَهُ: هَلْ تَدْرِي مَا فِي يَدَيْكَ؟ فَإِذَا فِي يَدِهِ الْيُمْنَى الْخُلْدُ، وَفِي الْأُخْرَى النَّعِيمُ "

1838- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ın üçte birini okuyan kişi, nübüvvetin üçte birini elde etmiş olur. Kur'ân'ın yarısını okuyan kişi, nübüvvetin yarısını elde etmiş olur. Kur'ân'ın üçte ikisini okuyan kişi, nübüvvetin üçte ikisini elde etmiş olur. Kur'ân'ın tümünü okuyan kişi de nübüvvetin tümünü elde etmiş olur. Kıyamet gününde de ona: «Oku ve okuduğun her bir âyet ile (cennette) yüksel» denilir. Kişi Kur'ân'dan bildiği âyetleri okuyarak yükselirken bildiği âyetler bitince de ona: «Ellerini kapat!» denilir.*

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 20/72 (136).

Ellerini kapatınca ona: «Ellerinde ne var biliyor musun?» diye sorulur. Ellerini açınca sağ elinde ebediyetin, diğer elinde de nimetlerin olduğunu görür."[1]

١٨٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعْدٍ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، حدثنا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ فَيَقُولُ الصِّيَامُ: أَيْ رَبِّ، إِنِّي مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِي فِيهِ، وَيَقُولُ الْقُرْآنُ: مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِي فِيهِ فَيُشَفَّعَانِ "

1839- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Oruç ile Kur'ân kıyamet gününde kişiye şefaatçi olurlar. Oruç: «Rabbim! Gündüzleri ben onu yemekten ve şehvetlerinden alıkoydum. Beni ona şefaatçi kıl» der ve ona şefaatçi olur. Kur'ân da: «Ben geceleri onu uykudan alıkoydum. Beni ona şefaatçi kıl» der ve ona şefaatçi olur."*[2]

١٨٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ التَّاجِرُ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أخبرنا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَوْ أَبِي سَعِيدٍ، - شَكَّ الْأَعْمَشُ - قَالَ: يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: " اقْرَأْ وَارْقَ فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا "

1840- A'meş'in bildirdiğine göre Ebû Hureyre veya Ebû Saîd —tereddüt A'meş'e aittir— şöyle demiştir: "Kur'ân okuyan kişiye kıyamet gününde: «Oku ve yüksel! Meskenin son âyeti okuduğun yerde olacaktır» denilir."[3]

١٨٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ الْعَدْلُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْإِمَامُ، حدثنا عَبْدُ الْوَارِثِ، حدثنا أَبِي، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَجِيءُ صَاحِبُ الْقُرْآنِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/440), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/178), İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/252-253) ve Hatîb, *Târîh* (12/446).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Hadis de hasen bir hadistir. Hâkim, *Müstedrek* (1/554), Ahmed, *Müsned* (2/174), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 114 (385), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/161) ve Cûzekânî, *el-Ebâtîl* (2/280).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1242 (3780).

يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ الْقُرْآنُ: يَا رَبِّ، حَلِّهِ فَيُلْبِسُهُ تَاجَ الْكَرَامَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ، زِدْهُ يَا رَبِّ، ارْضَ عَنْهُ فَيَرْضَى عَنْهُ، وَيُقَالُ لَهُ: اقْرَأْ وَارْقَهْ وَيُزَادُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةً "

1841- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünyadayken Kur'ân okuyan kişi kıyamet gününde huzura çıktığı zaman Kur'ân: «Rabbim! Onu giydir» der. Bu kişiye keramet tacı giydirilince Kur'ân: «Rabbim! Daha fazlasını ver ey Rabbim! Ondan razı ol!» der. Yüce Allah ondan razı olur. Sonra bu kişiye: «Oku ve (cennette) yüksel» denilir. Okuduğu her bir âyette de kendisine bir iyilik sevabı yazılır."*[1]

١٨٤٢ - أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قال وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حدثنا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، حدثنا أَبِي، قالا حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ حَلِّهِ فَيَلْبَسُ تَاجَ الْكَرَامَةِ، فَيَقُولُ: يَا رَبُّ زِدْهُ، فَيَلْبَسُ حُلَّةَ الْكَرَامَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ زِدْهُ، فَيُحَلَّى حُلَّةَ الْكَرَامَةِ ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ ارْضَ عَنْهُ فَيَرْضَى عَنْهُ، ثُمَّ يُقَالُ له: اقْرَأْهُ وَارْقَهْ وَيُزَادُ بِكُلِّ آيَةٍ حُلَّتَيْنِ " اللَّفْظُ لِعَبْدِ الصَّمَدِ وَلَمْ يَرْفَعْهُ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَقَالَ نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الصَّمَدِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: " وَيُزَادُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةً "

1842- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Dünyadayken Kur'ân okuyan kişi kıyamet gününde huzura çıktığı zaman Kur'ân: «Rabbim! Onu giydir» der. Bu kişiye keramet tacı giydirilince Kur'ân: «Rabbim! Daha fazlasını» der. Bu kişiye keramet giysisi giydirilince Kur'ân: «Ondan razı ol!» der. Sonra bu kişiye: «Oku ve (cennette) yüksel» denilir. Okuduğu her bir âyette de kendisine iki giysi daha verilir."*[2]

Lafız Abdussamed'in lafzıdır. Muhammed b. Câfer ise bunu merfû olarak rivayet etmemiştir. Nasr b. Ali de bunu Abdussamed'den rivayet ederken: "*Okuduğu her bir âyette de kendisine bir iyilik sevabı yazılır*" lafzını kullanır.

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim (1/552).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/178 (2915).

١٨٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْخَيَّاطُ بِبَغْدَادَ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ رَوْحٍ، حدثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، حدثنا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ ابْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَدَدُ دَرَجِ الْجَنَّةِ عَدَدُ آيِ الْقُرْآنِ، فَمَنْ دَخَلَ الْجَنَّةَ مِنْ أَهْلِ الْقُرْآنِ فَلَيْسَ فَوْقَهُ دَرَجَةٌ " قَالَ الْحَاكِمُ: " هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَلَمْ يُكْتَبْ هَذَا الْمَتْنُ إِلَّا بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَهُوَ مِنَ الشَّوَاذِ "

1843- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cennetin basamaklarının sayısı, Kur'ân âyetleri sayısı kadardır. Kur'ân ehlinden cennete giren kişinin daha üstünde bir derece olmaz."*[1]

Hâkim der ki: "İsnadı sahihtir. Bu metin de sadece bu isnâdla gelmiştir ve şazdır."

١٨٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أخبرنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي عَاصِمُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ: اقْرَأْ وَارْقَ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا "

1844- Abdullah b Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân ehlinden olan birine (kıyamet gününde): «Dünyadayken nasıl okuduysan şimdi de onu oku ve yüksel! Meskenin son âyeti okuduğun yerde olacaktır» denilir."*[2]

١٨٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حدثنا الْفَضْلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، حدثنا أَبُو سَعِيدٍ يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حدثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ رِشْدِينَ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ كَانَتْ لَهُ دَرَجَةً مِنَ الْجَنَّةِ وَمِصْبَاحًا مِنْ نُورٍ "

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr* (3693).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/153 (1464), Tirmizî 5/177 (2914) ve Nesâî, *fadâil* (81).

1845- Abdullah b Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin Kur'ân'dan okuduğu her âyet, kendisi için cennette bir derece ve nurdan bir kandil olur."*[1]

١٨٤٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَّاقُ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَا: أخبرنا الْحَسَنُ بْنُ عَفَّانَ، حدثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حدثنا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، أَخْبَرَنَا قَتَادَةُ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " عَلَيْكَ بِالْحَالِّ الْمُرْتَحِلِ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، ومَا الْحَالُّ الْمُرْتَحِلُ؟ قَالَ: " صَاحِبُ الْقُرْآنِ يَضْرِبُ فِي أَوَّلِهِ حَتَّى يَبْلُغَ آخِرَهُ، وَيَضْرِبُ فِي آخِرِهِ حَتَّى يَبْلُغَ أَوَّلَهُ كُلَّمَا حَلَّ ارْتَحَلَ "

1846- İbn Abbâs der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! En üstün ameller hangileridir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Konaklayıp tekrar yola koyulan biri gibi ol"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Konaklayıp tekrar yola koyulmak ne demektir?" diye sorduklarında da: *"Kişinin Kur'ân'ı başından sonuna kadar okuması, bitirdikten sonra okumaya yeni baştan başlamasıdır"* buyurdu.[2]

١٨٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حدثنا عَارِمٌ أَبُو النُّعْمَانِ مِنْ كِتَابِهِ وَأنا سَأَلْتُهُ، حدثنا الْفَضْلُ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ زَاذَانَ، عَنْ زَاذَانَ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ، وَأَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولَانِ: سَمِعْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ عَلَى كَثِيبٍ مِنْ مِسْكٍ أَسْوَدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَهُولُهُمُ الْفَزَعُ وَلَا يَنَالُهُمُ الْحِسَابُ، رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ وَأَمَّ بِهِ قَوْمًا وَهُمْ بِهِ رَاضُونَ، وَرَجُلٌ أَذَّنَ فِي مَسْجِدٍ دَعَا إِلَى اللهِ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ وَرَجُلٌ ابْتُلِيَ بِالرِّقِّ فِي الدُّنْيَا، فَلَمْ يَشْغَلْهُ ذَلِكَ عَنْ طَلَبِ الْآخِرَةِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 272-273 (789).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/197-198 (2948).

1847- Ebû Saîd ile Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde üç grup insan halis misk yığınları üzerinde duracak, o günün korkularından emin olup hesaptan kurtulacaklardır. Bunlardan biri, Allah rızası için Kur'ân okuyan ve onunla cemaate rızaları dahilinde imamlık yapan kişidir. Diğeri, Allah rızası için mescidde ezan okuyup Allah'a ibadet çağrısı yapan kişidir. Bir diğeri de, dünyadayken köle olmasına rağmen köleliği onu âhiretine yönelik amelden alıkoymayan kişidir."*[1]

١٨٤٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ بِشْرٍ الْمَرْثَدِيُّ، حدثنا الرَّبِيعُ بْنُ ثَعْلَبٍ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدِّبُ، عَنْ فِطْرٍ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ إِذا رَجَعَ مِنْ سُوقِهِ أَنْ يَقْرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ يُكْتَبُ لَهُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةٌ " رَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ فِي الرِّقَاقِ، عَنْ فِطْرٍ بِإِسْنَادِهِ مَوْقُوفًا عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " مَا مَنَعَ أَحَدَكُمْ إِذَا رَجَعَ عَنْ سُوقِهِ أَوْ مِنْ حَاجَتِهِ إِلَى أَهْلِهِ أَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ فَيَكُونُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ " وَهَذَا هُوَ الصَّحِيحُ

1848- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ey tacirler! Biriniz çarşıdan (ticaretinden) döndüğü zaman on âyet dahi okuyamaz mı? Bunu yaparsa okuduğu her bir âyete karşılık ona bir iyilik sevabı yazılır."*[2]

İbnu'l-Mübârek bunu *Rikâk*'ta Fıtr kanalıyla ve aynı isnâdla İbn Abbâs'ın sözü olarak: "Biriniz çarşıdan veya işinden evine döndükten sonra neden Kur'ân okumasın? Bunu yaparsa okuduğu her bir harfe karşılık ona on iyilik sevabı yazılır" şeklinde rivayet etmiştir ve doğru olan da budur.[3]

١٨٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَامِدٍ التِّرْمِذِيُّ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَحْرٍ الْمِنْقَرِيُّ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/355 (1986).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/249) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 11/398 (12119).

[3] İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 278 (807).

الْبَصْرِيُّ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو يَعْلَى، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَحْرٍ الْبَصْرِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ سَالِمٍ الْمَكِّيُّ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ظَاهِرًا أَوْ نَاظِرًا أُعْطِيَ شَجَرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الْجَنَّةِ لَوْ أَنَّ غُرَابًا أَفْرَخَ تَحْتَ وَرَقَةٍ مِنْهَا، ثُمَّ أَدْرَكَ ذَلِكَ الْفَرْخُ فَنَهَضَ لَأَدْرَكَهُ الْهِرَمُ قَبْلَ أَنْ يَقْطَعَ تِلْكَ الْوَرَقَةَ "

1849- Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ezberinden veya bakarak Kur'ân okuyan kişiye cennette öyle bir ağaç verilir ki bu ağacın bir yaprağı altında karganın biri yavrulasa, bu yavru da gelişip uçmaya başlasa yaşlanmasına rağmen bir yaprağı bile aşamazdı."*[1]

١٨٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ الْحُرْفِيُّ بِبَغْدَادَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، أَنَّ شُرَيْحًا الْحَضْرَمِيَّ ذُكِرَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " ذَاكَ رَجُلٌ لَا يَتَوَسَّدُ الْقُرْآنَ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ، وَابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ، وَرَوَاهُ أَبُو صَالِحٍ، عَنِ اللَّيْثِ، عَنْ يُونُسَ فَقَالَ مَخْرَمَةَ بْنُ شُرَيْحٍ. وَكَذَلِكَ قَالَهُ النُّعْمَانُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ

1850- Sâib b. Yezîd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Şurayh el-Hadramî zikredilince: *"O, Kur'ân okumadan uyumayan bir adamdır"* buyurdu.[2]

İbnu'l-Mübârek ile İbn Vehb de bunu bu şekilde Yûnus'tan rivayet etmişlerdir. Ebû Salih de Leys kanalıyla Yunus'tan bu şekilde rivayet etmiş ve Şurayh el-Hadramî yerine Mahreme b. Şurayh ismini kullanmıştır.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1234-1235), Zehebî, *Mîzân* (2/139), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/317), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (4/38) ve Hâkim, *Müstedrek* (3/554).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 426 (1210), Ahmed, *Müsned* (3/449), İbn Sa'd, *Tabakât* (4/363), Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sifât* (337) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 7/176 (6654).

[3] İbn Abdilber, *İstiâb* (3/396).

Nu'mân b. Râşid de bunu Zührî'den rivayet ederken aynı ismi kullanmıştır.

١٨٥١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ، أخبرنا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَذَّاءُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ رَاشِدٍ يُحَدِّثُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: ذُكِرَ مَخْرَمَةُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحَضْرَمِيُّ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فقَالَ: " ذَاكَ رَجُلٌ لَا يَتَوَسَّدُ الْقُرْآنَ " وَكَذَلِكَ قَالَهُ مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الزُّبَيْدِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى: " رِوَايَةُ اللَّيْثِ، عَنْ يُونُسَ أَوْلَاهُمَا مَعَ مُتَابَعَةِ الزُّبَيْدِيِّ "

1851- Sâib b. Yezîd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Mahreme b. Şurayh el-Hadramî zikredilince: *"O, Kur'ân okumadan uyumayan bir adamdır"* buyurdu.[1]

Muhammed b. Velîd ez-Zübeydî de bunu bu şekilde Zührî'den rivayet etmiştir.

Muhammed b. Yahya der ki: "Leys'in Yûnus'tan olan rivayeti, Zübeydî'nin mutabaâtı ile birlikte daha doğru olan rivayettir."

١٨٥٢ - وفيما أَنْبَأَنِي أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْعُكْبَرِيَّ، أَخْبَرَهُمْ، أخبرنا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عُمَرَ الْأَقْطَعُ، حدثنا بَقِيَّةُ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنِي مُهَاصِرُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ عُبَيْدَةَ الْمُلَيْكِيِّ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ، لَا تَوَسَّدُوا الْقُرْآنَ وَاتْلُوهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَفْشُوهُ، وَتَغَنَّوْهُ وَتَدَبَّرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ، وَلَا تَعْجَلُوا تِلَاوَتَهُ فَإِنَّ لَهُ ثَوَابًا "

1852- Sahabeden biri olan Ubeyde el-Muleykî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ey Kur'ân ehli! Kur'ân okumadan uyumayın. Geceleri ve gündüzleri onu hakkıyla okuyun. Açıktan, güzel bir sesle ve içindekileri de düşünerek okuyun ki kurtuluşa eresiniz. Onun aceleyle okumayın, zira yavaş yavaş okumanın sevabı vardır."*[2]

---

[1] Beyhakî'nin hocasını tanımıyorum. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 7/176-177 (6655).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/260) Bak: Tebrizî, *el-Mişkât* 1/676

١٨٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أخبرنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أخبرنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي شُعَيْبٍ: أنبأنا مُوسَى بْنُ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ مُهَاصِرِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ عُبَيْدَةَ الْأُمْلُوكِيِّ، صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا تَوَسَّدُوا الْقُرْآنَ "

1853- Muhâsir b. Habîb der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri olan Ubeyde el-Umlûkî: "Kur'ân okumadan uyumayın" dedi.[1]

١٨٥٤ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو الْفَتْحِ الْعُمَرِيُّ، أخبرنا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ الشُّرَيِحِيُّ، أخبرنا مُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلٍ الْبَلْخِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمَ، أخبرنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنِ الْمُهَاصِرِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ عُبَيْدَةَ الْمُلَيْكِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قال يَقُولُ: " يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: لَا تَوَسَّدُوا الْقُرْآنَ، وَاتْلُوهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ فِي آنَاءِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَتَغَنُّوهُ وَتَفَنُّوهُ، وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ، وَلَا تَسْتَعْجِلُوا ثَوَابَهُ فَإِنَّ لَهُ ثَوَابًا " هَكَذَا رُوِيَ بِهَذَيْنِ الْإِسْنَادَيْنِ مَوْقُوفًا وَرَوَاهُ بَقِيَّةُ عَنْ أَبِي بَكْرٍ مَرْفُوعًا وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنِ الْمُهَاصِرِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا

1854- Muhâsir b. Habîb der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri olan Ubeyde el-Umlûkî şöyle derdi: "Ey Kur'ân ehli! Ey Kur'ân ehli! Ey Kur'ân ehli! Kur'ân okumadan uyumayın. Geceleri ve gündüzleri onu hakkıyla okuyun. Güzel bir sesle, güzel bir şekilde ve içindekileri de düşünerek okuyun ki kurtuluşa eresiniz. Sevabını elde etmekte acele davranmayın. Onu sevabını şüphesiz bir şekilde alacaksınız."[2]

Bu iki isnâdla bu şekilde mevkûf olarak rivayet edilmiştir. Bakiyye ise Ebû Bekr'den merfû olarak rivayet etmiştir. Başka bir yolla da Ebû Bekr b.

(2210).

[1] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *Târîh* (2/83-84) ve İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dîl* (6/90)

[2] İsnâdı zayıftır.

Ebî Meryem bunu Muhasir b. Habîb kanalıyla Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) mürsel olarak rivayet etmiştir.

١٨٥٥ - أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَيُّوبَ اللَّخْمِيُّ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ عُبَيْدُ الْعِجْلِ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ الْهَمْدَانِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْأَجْلَحِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْقُرْآنُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ وَمَاحِلٌ مُصَدَّقٌ، فَمَنْ جَعَلَهُ إِمَامًا قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ " قَالَ أَبُو أَحْمَدَ هَذَا يُعْرَفُ بِرَبِيعِ بْنِ بَدْرٍ، وَرَوَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ الأَجلَحِ، عَنِ الْأَعْمَشِ فَوَقَفَهُ وَعَقَبَهُ بِحَدِيثٍ آخَرَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ

1855- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân şefaat edip şefaati kabul gören, kişiyi savunup onu tasdik edendir. Kur'ân kendisini rehber edinen kişiyi cennete, ondan yüz çeviren kişiyi de cehenneme götürür."*[1]

Ebû Ahmed der ki: "Bu ,Rabî' b. Bedr'in rivayeti olarak bilinir."

Abdullah b. el-Eclah da A'meş'ten mevkûf olarak rivayet etmiş, yine A'meş — Ebû Süfyân — Câbir kanalıyla başka bir hadisle desteklemiştir.

١٨٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أخبرنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، أخبرنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ، حدثنا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَقْرَأُ سُورَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ نَوْمِهِ إِلَّا وَكَّلَ اللهُ بِهِ مَلَكًا لَا يَقْرَبُهُ شَيْءٌ حَتَّى يَهُبَّ مَتَى يَهُبُّ "

1856- Şeddâd b. Evs es-Sekafî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Uyumadan önce Allah'ın Kitâb'ından bir sûre okuyan*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Bezzâr, *Keşfu'l-Estâr* 1/78 (122) ve İbn Hibbân 443 (1793).

kişiye Yüce Allah bir meleği görevlendirir. Bu melek de onu uyanana kadar zarar verebilecek her türlü şeyden korur."[1]

١٨٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أخبرنا أَبُو عَلِيٍّ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حدثنا غِيَاثٌ، حدثنا مُطَرِّفُ بْنُ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " كُلُّ مُؤَدِّبٍ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى مَأْدُبَتُهُ ومَأْدُبَةُ اللهِ الْقُرْآنُ فَلَا تَهْجُرُوهُ "

1857- Mutarrif b. Semure b. Cundub'un, babasmdan bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her ziyafet sahibi bu ziyafete gelinmesini ister. Allah'ın ziyafeti de Kur'ân'dır. Bundan dolayı ondan uzak durmayın."*[2]

١٨٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيهُ، أخبرنا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفِرَايِينِيُّ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَذَّاءُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حدثنا أَبُو خَالِدٍ سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " أَلَيْسَ تَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ؟ " فَقُلْنَا: نَعَمْ أَوْ بَلَى، قَالَ: " فَإِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ سَبَبٌ طَرَفُهُ بِيَدِ اللهِ وَطَرَفُهُ بِأَيْدِيكُمْ، فَتَمَسَّكُوا به فَإِنَّكُمْ لَنْ تَضِلُّوا وَلَنْ تَهْلِكُوا بَعْدَهُ أَبَدًا "

1858- Ebû Şurayh el-Huzâî der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve: *"Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet etmiyor musunuz?"* diye sordu. "Tabi ki ediyoruz" karşılığını verdiğimizde ise şöyle buyurdu: *"Bilin ki bu Kur'ân, bir ucu Allah'ın elinde, diğer ucu da sizin elinizde olan bir ip gibidir. Ona iyice tutunun ki ona tutunduktan sonra bir daha asla dalâlete düşmez ve helak olmazsınız."*[3]

١٨٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أخبرنا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ الْبَزَّارُ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أخبرنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ هَارُونَ، أخبرنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ، ح وَأَخْبَرَنَا الْإِمَامُ

---

[1] Yezîd b. Abdillah b. eş-Şıhhîr dışında ravileri güvenilirdir. Yezîd de Şeddâd b. Evs'e yetişmiş biri değildir. Tirmizî 5/476 (3407).

[2] İsnâdında belirsizlik vardır. Zehebî, *Mîzân* (3/338).

[3] Daha önce 1792. hadiste geçti.

أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، أخبرنا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْأَشَجُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، حدثنا أَبِي، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَصْدَأُ، كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيدُ إِذَا أَصَابَهُ الْمَاءُ " قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا جِلَاؤُهَا؟ قَالَ: " كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ وَتِلَاوَةُ الْقُرْآنِ " هي لَفْظُ حَدِيثِ الْإِمَامِ، وَفِي رِوَايَةِ الْفَقِيهِ قَالَ: فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا جِلَاؤُهَا؟ قَالَ: " قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ " وَلَمْ يَذْكُرِ الْمَوْتَ وَلَا قَوْلَهُ: " إِذَا أَصَابَهُ الْمَاءُ "

1859- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Suya değen demirin paslanması gibi kalpler de paslanır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bu pas nasıl temizlenir?" diye sorulunca da: *"Ölümü çokça zikredip Kur'ân okuyarak"* buyurdu.[1]

İmam Ebu't-Tayyib'in lafzı bu şekildedir.

Ebu'l-Fakîh'in rivayetinde ise "Ey Allah'ın Resûlü! Bu pas nasıl temizlenir?" sorusuna Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı okuyarak"* buyurduğu zikredilir ve ölüm ile suya değen demirden bahsedilmez.

١٨٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أخبرنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ أَخُو خَطَّابٍ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ الْوَرَّاقُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ الْمُلَائِيِّ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ شَغَلَهُ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ عَنْ ذِكْرِي، وَمَسْأَلَتِي أَعْطَيْتُهُ أَفْضَلَ ثَوَابِ السَّائِلِينَ، وَفَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللهِ عَلَى خَلْقِهِ " أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامْغَانِيُّ، أخبرنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْعَلَّافُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، حدثنا الْحَكَمُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ. . .، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Muhammed b. Nasr el-Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (121) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1921)

1860- Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah buyurur ki: "Kur'ân okuması kendisini beni anmaktan ve benden bir şeyler istemekten alıkoyan kişiye benden bir şeyler isteyenlere verdiğimin daha üstün olanını veririm. Kur'ân kelamının diğer sözlere üstünlüğü de Allah'ın mahlukata üstünlüğü gibidir."*[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.

١٨٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سَلَامٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ شَاكِرٍ، قَالَا: حدثنا عَفَّانُ، حدثنا شُعْبَةُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، أخبرنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ، وَقَالَ عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ فِي رِوَايَتِهِ عَنْ عَبْدِ اللهِ، أنه قَالَ: " مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّهُ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ فَلْيَنْظُرْ، فَإِنْ كَانَ يُحِبُّ الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ "

1861- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Allah'ı ve Resûlünü sevip sevmediğini öğrenmek isteyen kişi, Kur'ân'ı sevip sevmediğine baksın. Şâyet Kur'ân'ı seviyorsa Allah'ı ve Resûlünü de seviyor demektir."[2]

١٨٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، أخبرنا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: قِيلَ لِابْنِ مَسْعُودٍ: إِنَّكَ تُقِلُّ الصَّوْمَ، قَالَ: " إِنِّي إِذَا صُمْتُ ضَعُفْتُ عَنِ الْقُرْآنِ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ أَحَبُّ إِلَيَّ " قَالَ: وَحدثنا الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ الضَّرِيرُ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ شقيق قَالَ: قِيلَ لِعَبْدِ اللهِ: " إِنَّكَ تُقِلُّ الصَّوْمَ. ، بِمِثْلِ ذَلِكَ

1862- Şakîk der ki: "Abdullah'a: "Neden az oruç tutuyorsun?" diye soruldu..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını aktardı.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/184 (2926).

[2] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/142 (8657) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (124).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/509).

١٨٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أخبرنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ فَرْوَةَ بْنِ نَوْفَلٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: كُنْتُ جَارًا لِخَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ فَخَرَجْنَا مِنَ الْمَسْجِدِ، فَأَخَذَ بِيَدِي فَقَالَ: " يَا هَنَاهْ، تَقَرَّبْ إِلَى اللهِ بِمَا اسْتَطَعْتَ، فَإِنَّكَ لَنْ تَقَرَّبَ بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ كَلَامِهِ "

1863- Ferve b. Nevfel el-Eşcaî der ki: Habbâb b. el-Eret'in komşusuydum. Bir defasında Mescid'den çıktığımızda elimden tuttu ve: "Ey adam! Elinden geldiği kadarıyla Allah'a yaklaşmaya çalış. Ancak Allah'a kendi kelamından (Kur'ân'dan) daha iyi bir şeyle yaklaşacak değilsin" dedi.[1]

١٨٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخَطِيبُ بِخُسْرَوْجِرْدَ أخبرنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَيْهَقِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حدثنا مِهْرَانُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " نَقْلُ الْحِجَارَةِ - يَعْنِي - أَهْوَنُ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ "

1864- İbn Abbâs der ki: "Münafıklar için taş taşımak Kur'ân okumaktan daha kolay gelir."[2]

١٨٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي التَّارِيخِ، حدثنا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْمَرْوَذِيُّ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا مِسْكِينُ بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ حُجَيَّةَ بْنِ عَدِيٍّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَفْضَلُ عِبَادَةِ أُمَّتِي قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ "

1865- Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin yapacağı en iyi ibadet, Kur'ân okumaktır"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/441), Ahmed, *Zühd* (202), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/510-511) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (122).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/44) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (3/80).

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *el-Câmius's-Sağîr*'de zikretmiş ve zayıf olduğunu belirtmiştir.

١٨٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أخبرنا مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، حدثنا زِيَادُ بْنُ مِخْرَاقٍ، عَنْ أَبِي إِيَاسٍ، عَنْ أَبِي كِنَانَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو مُوسَى: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ كَائِنٌ لَكُمْ أَجْرًا، وَكَائِنٌ لَكُمْ ذخْرًا، وَكَائِنٌ لَكُمْ وِزْرًا فَاتَّبِعُوا الْقُرْآنَ، وَلَا يَتَّبِعَنَّكُمُ الْقُرْآنُ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعُ الْقُرْآنَ يَهْبِطُ بِهِ عَلَى رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ يَتَّبِعُهُ الْقُرْآنُ يَزُخُّ فِي قَفَاهُ حَتَّى يَقْذِفَهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أخبرنا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أخبرنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَاه، هُشَيْمٌ، وابْنُ عُلَيَّةَ كِلَاهُمَا عَنْ زِيَادٍ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " كَائِنٌ لَكُمْ أَجْرًا وَكَائِنٌ عَلَيْكُمْ وِزْرًا "

1866- Ebû Mûsa der ki: "Bu Kur'ân, sizin için mükafat vesilesidir. Kıyamete yönelik sizin için bir azıktır. Aynı zamanda günaha girmenize vesiledir. Siz Kur'ân'a tâbi olun, ancak Kur'ân'ı kendinize tâbi kılmayın. Kur'ân, kendisine tâbi olan kişileri cennet bahçelerine yerleştirir. Kişi Kur'ân'ı kendine tâbi kıldığı zaman ise Kur'ân arkasından iterek sonunda onu cehennem ateşine atar."[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı: "Kur'ân sizin için hem sevaba, hem de günaha vesiledir" lafzıyla nakledilmiştir.

Ebû Ubeyd der ki: "Kur'ân'a tâbi olmak ifadesinden kasıt, Kur'ân'ı rehber edinerek onu okumaktır. "Kur'ân'ı size tâbi kılmayın" ifadesinden kasıt ise bazılarının onu anlamı dışında olan şeylere yormasıdır. Kişi kendisine haksızlık eden birinin peşine düşmesi gibi Kur'ân da kendisini heba eden kişilerin peşine düşecektir."[2]

"Kur'ân'ı size tâbi kılmayın" ifadesinin anlamı konusunda benim için bundan daha güzel başka bir açıklama vardır. O da şöyledir: "Kur'ân'la amel etmeyi bırakmayın! Zira onunla amel etmeyi bıraktığınızda ona sırt çevirmiş olursunuz."

---

[1] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/484, 13/486-487), Dârimî, *fadâil* (s. 830) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (124).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (1/257).

١٨٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أبي إِسْحَاقَ، أخبرنا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، أخبرنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: أخبرنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أخبرنا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " إِنَّ هَذَا الصِّرَاطَ مُحْتَضَرٌ يَحْضُرُهُ الشَّيَاطِينُ يُنَادُونَ يَا عَبْدَ اللهِ، هَذَا الطَّرِيقُ فَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ فَإِنَّ حَبْلَ اللهِ الْقُرْآنُ "

1867- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Bu yolda herkes bulunur, hatta şeytanlar da yolunuzda durup: "Ey Allah'ın kulu! Doğru yol budur!" diyerek yollarına çağırırlar. Siz Allah'ın ipine tutunun. Allah'ın ipi de Kur'ân'dır."[1]

١٨٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو الْعَبَّاسِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْتَغْفِرِيُّ، أخبرنا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَاضِي، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، حدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ اللَّيْثِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ نَاجِيَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ قَالَ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ قَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ؛ فَإِنَّهُ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُرْفَعَ " قَالُوا: هَذِهِ الْمَصَاحِفُ تُرْفَعُ فَكَيْفَ بِمَا فِي صُدُورِ النَّاسِ؟ قَالَ: " يُعْدَى عَلَيْهِ لَيْلًا فَيُرْفَعُ مِنْ صُدُورِهِمْ، فَيُصْبِحُونَ فَيَقُولُونَ: لَكَأَنَّا كنا نَعْلَمْ شَيْئًا ثُمَّ يقعونَ فِي الشِّعْرِ " قَالَ أَبُو بَكْرٍ: " هَذَا نَاجِيَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ لَيْسَ لَهُ حديث غَيْرُ هَذَا "

1868- Nâciye b. Abdillah, babasından bildirir: İbn Mes'ûd: "Kur'ân sizden alınmadan onu okuyun. Zira Kur'ân sizden alınmadan kıyamet kopmaz" dedi. Ona: "Elimizdeki mushaflar alınabilir de insanların hafızasında olan nasıl alınacak?" diye sorulunca şöyle dedi: "Bir gece vakti gelir ve insanların hafızalarından alınır. Sabah uyandıklarında «Sanki bir şeyler biliyorduk» demeye başlarlar. Ardından şiire yönelirler."[2]

Ebû Bekr der ki: "Nâciye b. Abdillah b. Utbe b. Mes'ûd'un bundan başka rivayeti yoktur."

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *fadâil* (828), İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/31), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/240 (9031) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/284).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 277 (803) ve Dârimî, *fadâil* (834).

١٨٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ الهروي النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حدثنا سُفْيَانُ، حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ، سَمِعَ شَدَّادَ بْنَ مَعْقِلٍ، سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ، يَقُولُ: " إِنَّ أَوَّلَ مَا تَفْقِدُونَ مِنْ دِينِكُمُ الْأَمَانَةُ، وَآخِرَ مَا يَبْقَى الصَّلَاةُ، وَإِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ الَّذِي بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ أَوْشَكَ أَنْ يُرْفَعَ " قَالُوا: كَيْفَ وَقَدْ أَثْبَتَهُ اللهُ فِي قُلُوبِنَا، وَأَثْبَتْنَاهُ فِي الْمَصَاحِفِ؟ قَالَ: " يُسْرَى عَلَيْهِ لَيْلًا فَيَذْهَبُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ، وَيُرْفَعُ مَا فِي الْمَصَاحِفِ "، ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللهِ ﴿وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا﴾ [الإسراء: ٨٦]

1869- Şeddâd b. Ma'kil der ki: Abdullah b. Mes'ûd'un: "Dininizden ilk kaybedeceğiniz şey emanet olacaktır. Geriye en son namaz kalacaktır. Şu an ellerinizde bulunan Kur'ân'ın alınması çok uzak değildir" dediğini işittim. Ona: "Yüce Allah onu içimize işlemişken ve onu mushaflara yazmışken bu nasıl olacak?" diye sorulunca: "Bir gece ansızın alınır ve içinizde olan Kur'ân'dan bir şey kalmaz" dedi ve: ***"Andolsun, dileseydik biz sana vahyettiğimizi tamamen ortadan kaldırırdık; sonra bu konuda bize karşı kendine hiçbir yardımcı da bulamazdın"***[1] âyetini okudu.[2]

١٨٧٠ - أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِجَازَةً، وَقَرَأْتُهُ مِنْ خَطِّهِ فِيمَا لم يُقْرَأْ عَلَيْهِ مِنَ الْمُسْتَدْرَكِ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الْحَفِيدَ حَدَّثَهُمْ، قال حدثنا جَدِّي عَبَّاسُ بْنُ حَمْزَةَ، حدثنا أَبُو كُرَيْبٍ، وَأَنْبَأَنِي أَبُو مَسْعُودٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ إِجَازَةً، وَاللَّفْظُ لَهُ، أخبرنا أَبُو أَحْمَدَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ، حدثنا أَبُو قُرَيْشٍ مُحَمَّدُ بْنُ جُمُعَةَ بْنِ خَلَفٍ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو كُرَيْبٍ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَدْرُسُ الْإِسْلَامُ كَمَا يَدْرُسُ وَشْيُ الثَّوْبِ حَتَّى لَا يُدْرَى صِيَامٌ، وَلَا صَدَقَةٌ، وَلَا نُسُكٌ وَيُسْرَى عَلَى كِتَابِ اللهِ فِي لَيْلَةٍ، فَلَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ مِنْهُ آيَةٌ، وَتَبْقَى طَوَائِفُ مِنَ النَّاسِ الشَّيْخُ الْكَبِيرُ يَقُولُ: أَدْرَكْنَا آبَاءَنَا عَلَى هَذِهِ الْكَلِمَةِ لَا إِلَهَ

---

[1] İsrâ Sur. 86

[2] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (4/504), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/153 (8699), 9/361 (9562), 9/412 (9754), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/534, 14/93, 102, 15/175) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 3/363 (5981).

إِلَّا اللهُ وَنَحْنُ نَقُولُهَا " قَالَ لَهُ صِلَةُ: فَمَا تُغْنِي عَنْهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَهُمْ لَا يَدْرُونَ صياماً، وَلَا صَدَقَةٌ، وَلَا نُسُكًا، فَأَعْرَضَ عَنْهُ حُذَيْفَةُ فَرَدَّدَهَا عَلَيْهِ ثَلَاثًا، كُلُّ ذَلِكَ يُعْرِضُ عَنْهُ حُذَيْفَةُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فِي الثَّالِثَةِ، ثُمَّ قَالَ: " يَا صِلَةُ تُنْجِيهِمْ مِنَ النَّارِ، تُنْجِيهِمْ مِنَ النَّارِ "

1870- Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yeni giysinin renklerinin solup gitmesi gibi İslam da eskiyip solacak, oruç nedir, sadaka nedir, ibadetler nedir bilinemeyecek hale gelinecektir. Bir gecede de Yüce Allah'ın Kitâb'ı çekilip alınacak yeryüzünde ondan bir âyet dahi kalmayacaktır. Geriye yaşlı insanlardan: "Biz babalarımızın «Lâ ilâhe illallah» dediğini işitirdik, biz de aynısını diyoruz" diyen bir topluluk kalacaktır."*[1]

Rib'î der ki: Huzeyfe bu hadisi rivayet edince orada bulunan Sıla ona: "Oruç nedir, sadaka nedir, ibadet nedir bilmiyorlarsa «Lâ ilâhe illallah» demenin onlara ne faydası olacak?" diye sordu. Ancak Huzeyfe cevap vermedi. Aynı sözü üç defa tekrar etmelerine rağmen her defasında Huzeyfe ilgilenmedi. Üçüncüsünde de: "Ey Sıla! Bu söz onları cehennemden kurtarır! Cehennemden kurtarır!" dedi.

١٨٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، حدثنا عَطَاءُ بنُ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَاتَّبَعَ مَا فِيهِ هَدَاهُ اللهُ مِنَ الضَّلَالَةِ وَوَقَاهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ سُوءَ الْحِسَابِ " وَذَلِكَ بِأَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: ﴿فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾ [طه: ١٢٣]

1871- İbn Abbâs der ki: "Kur'ân'ı okuyup içindekilerle amel eden kişiyi Yüce Allah dalâletten hidâyete erdirir ve kıyamet gününde kötü bir hesaptan korur. Zira Yüce Allah: *"Kim benim yol göstericime uyarsa artık o, ne (dünyada) sapar, ne de (âhirette) sıkıntı çeker"*[2] buyurmuştur."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 2/1344-1345 (4049).

[2] Tâhâ Sur. 123

[3] Ahmed b. Abdilcebbâr el-Utâridî dolayısıyla isnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/381), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/467-468), Abdurrezzâk, *Musannef* 3/382 (6033), İbn Cerîr, *Tefsîr* (16/325) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 12/48 (12437).

١٨٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحُسَيْنِ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ هَارُونَ بْنِ عَنْتَرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ سُئِلَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " ذِكْرُ اللهِ أَكْبَرُ، رَدَّدَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ " ثُمَّ قَالَ: " مَا جَلَسَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ يَتَعَاطَوْنَ كِتَابَ اللهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ إِلَّا كَانُوا أَضِيَافًا لِلَّهِ، وَأَظَلَّتْ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا، وَكَانُوا زُوَّارًا لِلَّهِ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَنْ يُبْطِئْ بِهِ عَمَلُهُ لَا يُسْرِعُ بِهِ نَسَبُهُ "

1872- Harun b. Antere, babasından bildirir: İbn Abbâs'a: "En üstün amel hangisidir?" diye sorulunca: "En büyüğü Allah'ı zikretmektir" karşılığını verdi ve bunu üç defa tekrarladı. Sonra şöyle dedi: "Allah'ın evlerinden birinde Allah'ın Kitâb'ını okumak ve mütalaa etmek için oturan bir topluluk Allah'ın misafiri sayılır. Bu topluluğa melekler kanatlarıyla gölge yapar. Başka bir konuya dalana kadar da Allah'ın misafiri gibi olurlar. İlim talep etmek üzere yola çıkan kişiye Yüce Allah cennete doğru bir yolu kolaylaştırır. (Kıyamet gününde) ameli kendisini geride bıraktığı kişiyi soyu sopu ileriye geçirecek değildir."[1]

١٨٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ شَيَّعْنَا جُنْدُبًا حَتَّى إِذَا بَلَغْنَا حِصْنَ الْمُكَاتَبِ، قُلْنَا: أَوْصِنَا، قَالَ: " أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللهِ وَأُوصِيكُمْ بِالْقُرْآنِ فَإِنَّهُ نُورُ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ، وَضِيَاءُ النَّهَارِ فَاعملوا به عَلَى مَا كَانَ مِنْ جَهْدٍ، وَفَاقَةٍ وإِنْ عَرَضَ بَلَاءٌ فَقدم مَالَكَ دُونَ نفسك، فَإِنْ تَجَاوَزهما الْبَلَاءُ فقدم مَالَكَ ونفسك دُونَ دِينِكَ فَإِنَّ الْمَحْرُوبَ مِنْ حرِبَ دِينُهُ، وَإِنَّ الْمَسْلُوبَ مَنْ سُلِبَ دِينُهُ، لِأَنَّهُ لَا غِنَى بَعْدَ النَّارِ وَلَا فَقْرَ بَعْدَ الْجَنَّةِ وإِنَّ النَّارَ لَا يُفَكُّ أَسِيرُهَا وَلَا يَسْتَغْنِي فَقِيرُهَا" هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ عَنْ جُنْدُبٍ مِنْ قَوْلِهِ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ

[1] İsnâdı güçlü değildir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/564-565), Dârimî, *mukaddime* (101), Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/467) ve İbn Hacer, *Metâlibu'l-Âliye* (3/242).

1873- Yûnus b. Cübeyr der ki: Cundub'u uğurlamaya çıkmıştık. Hisnu'l-Mukâteb denilen yere ulaştığımızda ona: "Bize öğütte bulun" dedik. Cundub bize şöyle bir öğütte bulundu: "Allah'a karşı takva sahibi olmanızı ve Kur'ân'a sarılmanızı öğütlüyorum. Zira Kur'an karanlık gecelerde sizin için bir nur, gündüzleri de yol göstericidir. Zorluklarda ve sıkıntılarda onunla amel edin. Belaya maruz kaldığın zaman canını malınla koru. Bu belayı defedemediğin zaman dinini malınla ve canınla koru. Zira kazanmış kişi dinini koruyan kişidir. Kaybetmiş kişi de dinini kaybeden kişidir. Cehenneme giren kişi için artık zenginlik, cennete nail olan kişi için de artık yoksunluk yoktur. Cehennemin esirinin kurtuluşu, fakirinin de zenginliği yoktur."[1]

Mahfûz olanı bu şekilde Cundub'un sözü olarak rivayet edilmesidir. Saîd b. Ebû Arûbe de Katâde'den bu şekilde rivayet etmiştir.

١٨٧٤ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدٍ الْبَيْرُوتِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو شُعَيْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ حَبِيبٍ، سَمِعَ الْحَسَنَ الْكُوفِيَّ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنَادَةَ، قَالَ: أَوْصَى رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْضَ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: " أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللهِ وَالْقُرْآنِ فَإِنَّهُ نُورُ الظُّلْمَةِ وَهُدَى النَّهَارِ فَاتْلُوهُ عَلَى مَا كَانَ مِنْ جَهْدٍ وَفَاقَةٍ، فَإِنْ عَرَضَكَ بَلَاءٌ فَاجْعَلْ مَالَكَ دُونَ دِينِكَ، وَإِنْ جَاوَزَكَ الْبَلَاءُ فَاجْعَلْ مَالَكَ وَدَمَكَ دُونَ دِينِكَ، فَإِنَّ الْمَسْلُوبَ مَنْ سُلِبَ دِينُهُ، وَالْمَحْرُومَ مَنْ حُرِمَ دِينَهُ، أَلَا لَا فَاقَةَ بَعْدَ الْجَنَّةِ، وَلَا غِنًى بَعْدَ النَّارِ، النَّارُ لَا يَسْتَغْنِي فَقِيرُهَا وَلَا يُفَكُّ أَسِيرُهَا " " عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ حَبِيبٍ الشَّامِيُّ هَذَا ضَعِيفٌ مَرَّةً، وَقَدْ أَخْطَأَ فِي إِسْنَادِ هَذَا الْمَتْنِ، إِنْ لَمْ يَتَعَمَّدْهُ وَاللهُ أَعْلَمُ "

1874- Semure b. Cunâde der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bazılarına şöyle öğütte bulundu: *"Allah'a karşı takvalı olmanızı ve Kur'ân'a sarılmanızı öğütlüyorum. Zira Kur'ân karanlık gecelerde sizin için bir nur, gündüzleri de yol göstericidir. Zorluklarda ve sıkıntılarda onunla amel edin. Belaya maruz kaldığınız zaman canınızı malınızla koruyun. Bu belayı defedemediğiniz*

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Zühd* (202), Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 123) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/483).

zaman dininizi malınızla ve canınızla koruyun. Zira kaybetmiş kişi dinini kaybeden kişidir. Kazanmış kişi de dinini koruyan kişidir. Cennete nail olan kişi için artık yoksunluk, cehenneme giren kişi için de artık zenginlik yoktur. Cehennemin fakirinin zenginliği, esirinin de kurtuluşu yoktur."[1]

Abdulkuddûs b. Habîb eş-Şâmî zayıf biridir. Bu metnin isnâdında da kasıtlı değilse hata yapmıştır.

١٨٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ الْحَنَّاطُ، أخبرنا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ الشَّامَاتِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا كَثِيرٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نَوِّرُوا مَنَازِلَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ "

1875- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlerinizi namazla ve Kur'ân okuyarak nurlandırın"* buyurmuştur.[2]

١٨٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الزَّاهِدُ، حدثنا أَبُو سَعْدٍ الْحدانيُّ، حدثنا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى السِّجِسْتَانِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، حدثنا مِسْعَرٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، قَالَ: قَالَتِ امْرَأَةٌ لِعِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: طُوبَى لِبَطْنٍ حَمَلَكَ وَطُوبَى لِثَدْيٍ أَرْضَعَكَ قَالَ: " طُوبَى لِمَنْ قَرَأَ كِتَابَ اللهِ وَاتَّبَعَ مَا فِيهِ "

1876- Ebû Ubeyde der ki: Kadının biri Hz. İsa'ya: "Seni taşıyan karna ne mutlu! Seni emziren göğse ne mutlu!" deyince, İsa: "Allah'ın Kitab'ını okuyan ve onunla amel edene ne mutlu!" karşılığını verdi.[3]

١٨٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ مِنْ أَصْلِهِ، حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، أخبرنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجنيدِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْنٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ، قَالَ: رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الْمُبَارَكِ فِي الْمَنَامِ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، مَا صَنَعَ بِكَ رَبُّكَ؟

---

[1] İsnâdı zayıftır. Deylemî, *Firdevs* 1/518 (1745).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Ebû Saîd'in hocasının adını okuyamadım. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Ahmed, *Zühd* (57), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/548, 13/193) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/119).

قَالَ: " غَفَرَ لِي مَغْفِرَةً بَعْدَ مَغْفِرَةٍ " قُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ؟ قَالَ: " بِتِلَاوَتِي الْقُرْآنَ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُرِيدُ الْغَزْوَ " وقَالَ لِي: " يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ حُورًا كلمتني الْيَوْمَ فِي الْجَنَّةِ "

1877- Muhammed b. Fudayl b. İyâd der ki: Rüyamda Abdullah b. el-Mübârek'i gördüm. Ona: "Ey Ebû Abdirrahman! Rabbin sana ne yaptı?" diye sorduğumda: "Bağışlama üstüne bağışlamayla beni bağışladı" dedi. Ona: "Neye karşılık?" diye sorduğumda: "Kur'ân okumama karşılık" dedi ve eliyle işaret ederek cihad etmeyi gösterdi. Sonra: "Ey Ebû Muhammed! Bugün cennette benimle huriler konuştu" dedi.[1]

١٨٧٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " أَحْسَنْتَ "

1878- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân okuduğumda bana: *"Güzel okudun!"* buyurdu.[2]

فَصْلٌ فِي إِحْضَارِ الْقَارِئِ قَلْبَهُ مَا يَقْرَؤُهُ وَالتَّفَكُّرِ فِيهِ

Kur'ân'ı Kalpten ve Düşünerek Okumak

١٨٧٩ - وَقَدْ رُوِّينَا فِي هَذَا الْكِتَابِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّهُ قَالَ: " قَامَ النَّبِيُّ ﷺ بِآيَةٍ حَتَّى أَصْبَحَ " وَالْآيَةُ: ﴿إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ، وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ [المائدة: ١١٨] أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أخبرنا أَبُو الْمُثَنَّى، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا قُدَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَامِرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْجَسْرَةُ بِنْتُ دَجَاجَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ، يَقُولُ فَذَكَرَهُ

1879- Cesre binti Decâce der ki: Ebû Zer'in şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece namazında bir âyeti sabah kadar okuyup

---

[1] Zehebî, *Siyer* (8/419).

[2] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *fadâil* (6/10) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (249).

durdu. Okuduğu âyet[1] de şuydu: *"Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, yine şüphe yok ki sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin".*[2]

١٨٨٠ - أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، عَنْ كُلَيْبٍ الْعَامِرِيِّ، عَنْ جَسْرَةَ الْعَامِرِيَّةِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ " يُرَدِّدُ آيَةً حَتَّى أَصْبَحَ وبِهَا يَرْكَعُ، وَبِهَا يَسْجُدُ " ﴿إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ [المائدة: ١١٨] قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا زِلْتَ تُرَدِّدُ هَذِهِ الْآيَةَ حَتَّى أَصْبَحْتَ، فَقَالَ: " إِنِّي سَأَلْتُ رَبِّيَ الشَّفَاعَةَ لِأُمَّتِي، فَأَعْطَانِيهَا وَهِيَ نَائِلَةٌ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا "

1880- Ebû Zer der ki: Bir gece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken sabaha kadar: *"Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, yine şüphe yok ki sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin"*[3] âyetini okuyup durduğunu işittim. Rükû ve secdelerini de bu âyetle yapıyordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Sabahlayana kadar hep bu âyeti okuyup durdun" dediğimde: *"Ben Rabbimden ümmetim için şefaat istedim ve bana bunu verdi. Bundan dolayı Allah'a şirk koşmayan herkes buna nail olacaktır"* buyurdu.[4]

١٨٨١ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا تَمْتَامٌ، حدثنا أَبُو مُسْلِمٍ، حدثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ الْعَبْدِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ " رَدَّدَ آيَةً حَتَّى أَصْبَحَ "

---

[1] Mâide Sur. 118

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (3/14), Hâkim, *Müstedrek* (1/241), Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (102-103), Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (s. 188) ve Ahmed, *Müsned* (5/170).

[3] Mâide Sur. 118

[4] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/149) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/497-498).

1881- Ebû Saîd bildiriyor: "(Gece namazında) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir âyeti sabaha kadar tekrarlayıp durdu."[1]

١٨٨٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ: إِنِّي سَرِيعُ الْقُرْآنِ إِنِّي أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي ثَلَاثٍ قَالَ: " لَأَنْ أَقْرَأَ الْبَقَرَةَ فِي لَيْلَةٍ أَتَدَبَّرُهَا، وَأُرَتِّلُهَا أَحَبُّ إِلَيَّ من أَنْ أَقْرَأَهُ كَمَا تَقْرَأُ "

1882- Ebû Hamza der ki: İbn Abbâs'a: "Ben Kur'ân'ı hızlı bir şekilde üç günde bir okuyabiliyorum" dediğimde: "Bir gecede yavaş yavaş ve düşünerek Bakara Sûresi'ni okumam, benim için tümünü senin gibi okumamdan daha iyidir" karşılığını verdi.[2]

١٨٨٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عَبَّادٍ، حدثنا مَالِكٌ قَالَ: سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ الْوَلِيدِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " لَا تَهُذُّوا الْقُرْآنَ هَذَّ الشِّعْرِ، وَلَا تَنْثُرُوهُ نَثْرَ الدَّقَلِ وَقِفُوا عِنْدَ عَجَائِبِهِ، وَحَرِّكُوا بِهِ الْقُلُوبَ "

1883- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kur'ân'ı şiir okur gibi hızlıca veya kuru hurmayı daldan düşürür gibi dikkatsizce okumayın. Şaşırtıcı yönlerini düşünerek ve kalbinizi harekete geçirerek okuyun."[3]

١٨٨٤ - وَبِإِسْنَادِهِ، حدثنا الزَّعْفَرَانِي، حدثنا شَبَابَةُ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ، وَحَرِّكُوا بِهِ الْقُلُوبَ، وَلَا يَكُنْ هَمُّ أَحَدِكُمْ آخِرَ السُّورَةِ "

1884- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân'ı okurken kalbinizi harekete geçirin (ürpertin). Okumaya başlarken aklınız sûreyi ne zaman bitireceğinizde olmasın."[1]

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (3/62).

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (2/396), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 420 (1193) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 2/489 (4187).

[3] İsnâdında kopukluk vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/521, 10/525) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (106).

١٨٨٥ - أَخْبَرَنَا أبو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، قَالَ: وَحدثنا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ جَالِسَيْنِ، فَدَعَا مُحَمَّدٌ رَجُلًا قَالَ: أَخْبِرْنِي بِالَّذِي سَمِعْتَ مِنْ أَبِيكَ، قَالَ الرَّجُلُ: أَخْبَرَنِي أَنَّهُ أَتَى زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَقَالَ: كَيْفَ تَرَى فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي سَبْعٍ؟ قَالَ: " ذَلِكَ حَسَنٌ، وَلِأَنْ أَقْرَأَهُ فِي نِصْفِ شَهْرٍ أَوْ عِشْرِينَ أَحَبُّ إِلَيَّ وَسَلْنِي لِمَ ذَلِكَ قَالَ: فَإِنِّي أَسْأَلُكَ، قَالَ زَيْدٌ: " لِكَيْ أَتَدَبَّرَ وَأَقِفَ عَلَيْهِ " وَأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ، أَخْبَرَنا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، حدثنا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، حدثنا الْقَعْنَبِيُّ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا أَنَا وَمُحَمَّدُ بْنُ حَبَّانَ، . . . فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِنَحْوِهِ

1885- Yahya b. Saîd der ki: Muhammed b. Yahya b. Habbân ile birlikte oturmuşken Muhammed bir adamı çağırdı ve: "Bana babandan işittiğini anlat" dedi. Adam şöyle dedi: "Babamın anlattığına göre kendisi Zeyd b. Sâbit'in yanına gidip: «Kur'ân'ın yedi günde bir okunması konusunda ne dersin?» diye sordu. Zeyd: «Güzeldir, ancak benim için Kur'ân'ı ayda veya yirmi günde bir okumak daha iyidir. Sebebini de sor» karşılığını verdi. Babam: «Soruyorum, neden?» deyince, Zeyd: «Düşünüp daha iyi anlamak için» karşılığını verdi."[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.

١٨٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الشَّعْرَانِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جَدِّي، يَقُولُ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ مَنْصُورٍ، يَقُولُ، سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مِسْعَرَ بْنَ كِدَامٍ، يَقُولُ: قَالَ رَجُلٌ لعَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ: أَوْصِنِي، قَالَ: " إِذَا سَمِعْتَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ [البقرة: ١٠٤] فَأَصْغِ إِلَيْهَا سَمْعَكَ، فَإِنَّهُ خَيْرٌ تُؤْتَى بِهِ أَوْ سوء تُصْرَفُ عَنْهُ "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Mâlik, *Muvattâ* (200-201), İbnu'l-Mubârek, *Zühd* 420 (1194) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (3/354).

1886- Mis'ar b. Kidâm der ki: Adamın biri Abdullah b. Mes'ûd'a: "Bana öğütte bulun" deyince, Abdullah: "Allah'ın: *«Ey iman edenler!»*[1] diye seslendiğini işittiğin zaman buna iyice kulak ver. Zira bunun sonunda ya sana bir hayır verilecektir ya da kötü bir şeyden alıkonulacaksındır" karşılığını verdi.[2]

١٨٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ الْإِسْفِرَايِينِيُّ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْحنَّاطُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ، حدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ شبيب، عَنْ رَجُلٍ مِنْ وَلَدِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: دَخَلَتْ عَلَيَّ امْرَأَةٌ وَأَنَا أَقْرَأُ سُورَةَ هُودٍ، فَقَالَتْ لي: " يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، هَكَذَا تَقْرَأُ سُورَةَ هُودٍ، وَاللهِ إِنِّي فِيهَا مُنْذُ سِتَّةِ أَشْهُرٍ، وَمَا فَرَغْتُ مِنْ قِرَاءَتِهَا "

1887- Abdulmelik b. Şebîb, İbn Ebî Leylâ'nın oğullarından birinden bildiriyor: Bir kadının yanına girdiğimde Hûd Sûresi'ni okuyordum. Kadın bana: "Ey Ebû Abdirrahman! Hûd Sûresi'ni bu şekilde mi okuyorsun? Vallahi ben bu sûreyi altı aydır okuyorum ve hâlâ bitirebilmiş değilim" dedi.[3]

١٨٨٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، أَخْبَرَنا ابْنُ مِلْحَانَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَطَبَ النَّاسَ وَهُوَ مضيف ظَهْرَهُ إِلَى نَخْلَةٍ فَقَالَ: " أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ، وَبِشَرِّ النَّاسِ، إِنَّ خَيْرَ النَّاسِ رَجُلٌ عَمِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ عَلَى ظَهْرِ فَرَسِهِ أَوْ عَلَى ظَهْرِ بَعِيرِهِ أَوْ عَلَى قَدَمَيْهِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمَوْتُ عَلَى ذَلِكَ وَإِنَّ شَرَّ النَّاسِ رَجُلٌ فَاجِرٌ جَرِيءٌ يَقْرَأُ كِتَابَ اللهِ لَا يَرْعَوِي إِلَى شَيْءٍ مِنْهُ "

---

[1] Bakara Sur. 103

[2] İsnâdında kopukluk olsa da bir sakınca yoktur. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 12-13 (36), Ahmed, *Zühd* (158) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/130).

[3] İsnâdında belirsizlik vardır.

1888- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma ağacına yaslanarak bir konuşma yaptı. Konuşmasında ise şöyle buyurdu: *"En iyi insanlar ile en kötü insanların kimler olduğunu size söyleyeyim mi? En iyi insan, atının veya devesinin sırtında veya yürüyerek ölene kadar Allah yolunda cihad eden kişidir. En kötü kişi de, Yüce Allah'ın Kitâb'ını okuduğu halde buyruklarından hiçbirine riâyet etmeyen günahkar ve günah işlemede cüretkâr olan kişidir."*[1]

فَصْلٌ فِي الْبُكَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

Kur'ân'ı Okurken Ağlamak

قَدْ رُوِّينَا فِي كِتَابِ الْخَوْفِ فِي هَذَا الْكِتَابِ حَدِيثَ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بن الشِّخِّيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي " وَفِي صَدْرِهِ أَزِيزٌ كَأَزِيزِ الرَّحَى مِنَ الْبُكَاءِ "

Havf bölümünde de zikrettiğimiz gibi Mutarrif b. Abdillah b. eş-Şıhhîr, babasının: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken gördüm. Ağlamaktan göğsünden el değirmeni sesine benzer bir ses geliyordu" dediğini rivayet etmiştik.

١٨٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ السِّرَاجِ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى الْبَصْرِيِّ، حدثنا عَفَّانُ، أَخْبَرَنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي وَلِصَدْرِهِ أَزِيزٌ كَأَزِيزِ الْمِرْجَلِ "

1889- Mutarrif, babasından bildirir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde namaz kılıyordu ve (ağlamaktan dolayı) göğsünden kazan fokurtusuna benzer bir ses geliyordu."[2]

١٨٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا أَبُو كُرَيْبٍ، حدثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ

---

[1] Ravilerinden biri meçhuldur. Diğeri ravileri de güvenilirdir. Nesâî, *cihâd* (6/11, 12).

[2] Ravileri güvenilirdir. Daha önce 756. hadiste geçmişti.

إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَأْ عَلَيَّ سُورَةَ النِّسَاءِ " قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ؟ قَالَ: " إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي " فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ، فَلَمَّا بَلَغْتُ هَذِهِ الْآيَةَ ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ [النساء: ٤١] غَمَزَنِي غَامِزٌ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا عَيْنَاهُ تَهْمِلَانِ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ

1890- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Nisâ Sûresi'ni oku"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'ân sana inmişken ben mi sana okuyacağım!" dediğimde: *"Başkasından duymayı seviyorum"* karşılığını verdi. Bunun üzerine Nisâ Sûresi'ni okumaya başladım. ***"Her bir ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onlara şahit olarak gösterdiğimiz zaman halleri nice olacak!"***[1] âyetine geldiğim zaman "yeter" anlamında bana göz kırptı. Başımı kaldırıp baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) gözlerinden yaşlar akıyordu.[2]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'te Hafs b. Ğiyâs'tan rivayet ettiler.[3]

١٨٩١ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، إِمْلَاءً، حدثنا أَبُو نَصْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْفَقِيهُ بِبُخَارَى، حدثنا أَبُو رَجَاءٍ مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ مُوسَى، حدثنا سَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّالَقَانِيُّ، حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ حَمْدَانَ، وأَبُو بَكْرِ بْنُ قُرَيْشٍ قَالَا: حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ، وَصَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَا: حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَافِعٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ بَعْدَ مَا كُفَّ بَصَرُهُ، فَأَتَيْتُهُ مُسَلِّمًا فَانْتَسَبْتُ، فَقَالَ: مَرْحَبًا بِابْنِ أَخِي بَلَغَنِي أَنَّكَ حَسَنُ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ نَزَلَ بِحُزْنٍ، وَكَآبَةٍ فَإِذَا قَرَأْتُمُوهُ

---

[1] Nisâ Sur. 41

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *fadâil* (6/112-113) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (247).

فَابْكُوا، فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَتَبَاكَوْا، وَتَغَنَّوْا بِهِ فَمَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِهِ فَلَيْسَ مِنَّا " لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ يُوسُفَ

1891- Abdurrahman b. es-Sâib der ki: Sa'd b. Mâlik bize geldiğinde yanına gidip selam verdim. Kimlerden olduğumu sorunca söyledim. Bunun üzerine bana şöyle dedi: "Kardeşimin oğlu hoş gelmiş! Bana söylenene göre Kur'ân'ı güzel bir sesle okuyormuşsun. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bu Kur'ân hüzünlü ve sıkıntılı bir ortamda nazil olmuştur. Bundan dolayı onu okurken ağlayın. Ağlayamıyorsanız ağlamaklı olun. Kur'ân'ı da ahenkle okuyun. Zira onu ahenkle okumayan bizden değildir*» buyurduğunu işittim."[1]

İbn Yûsuf'un lafzıdır.

١٨٩٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَحْمُوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبِيدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ الْأَعْمَشُ: وَبَعْضُ الْحَدِيثِ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَعَنْ أَبِيهِ يعني أَبَا سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَأْ عَلَيَّ " فقُلْتُ: أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ؟ قَالَ: " إِنِّي أَشْتَهِي أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي " قَالَ: فَقَرَأْتُ النِّسَاءَ حَتَّى بَلَغْتُ ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ [النساء: ٤١] قَالَ: " حَسْبُكَ " فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَذْرِفَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُسَدَّدٍ، وَصَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ يَحْيَى

1892- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Kur'ân oku"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'ân sana inmişken ben mi sana okuyacağım!" dediğimde: *"Başkasından duymayı istiyorum"* karşılığını verdi. Bunun üzerine Nisâ Sûresi'ni okumaya başladım. ***"Her bir ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onlara şahit olarak gösterdiğimiz zaman halleri nice olacak!"***[2] âyetine geldiğim zaman: *"Yeter"* buyurdu. Baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerinden yaşlar akıyordu.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 2/155 (1469) ve İbn Mâce 1/424 (1337).

[2] Nisâ Sur. 41

Buhârî, *Sahîh*'te Müsedded ile Sadaka b. Fadl kanalıyla Yahya'dan rivayet etti.[1]

١٨٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، حدثنا هُشَيْمٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنِّي قَارِئٌ عَلَيْكُمْ سُورَةً فَمَنْ بَكَى فَلَهُ الْجَنَّةُ " فَقَرَأَ فَلَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ أَحَدٌ مِنْهُمْ، فَقَالَ أَيْضًا: فَلَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ أَحَدٌ مِنْهُمْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنِّي قَارِئٌ عَلَيْكُمْ سُورَةً فَمَنْ بَكَى فَلَهُ الْجَنَّةُ فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَتَبَاكَوْا " هَذَا مُرْسَلٌ

1893- Abdulmelik b. Umeyr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size bir sûre okuyacağım, ağlayana da cennet vardır"* buyurdu. Ancak sûreyi okuyunca oradakilerden kimse ağlamadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu görünce: *"Size bir sûre okuyacağım, ağlayana cennet vardır. Ağlayamıyorsanız da ağlamaklı olun"* buyurdu.[2]

Mürsel bir hadistir.

١٨٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَهْرَوَيْهِ الْفَارِسِيُّ الْمُقِيمُ بِمَرْوَ قَدِمَ عَلَيْنَا بِنَيْسَابُورَ، أنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَلَمَةَ الْقُرَشِيُّ الْمَرْوَزِيُّ، أنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ بِشْرٍ الْفَقِيهِ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُهَاجِرٍ السُّلَمِيُّ النَّيْسَابُورِيُّ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا سَلَامُ بْنُ وَاقِدٍ، ثنا أَبُو حَمْزَةَ السُّكَّرِيُّ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَجَلِيِّ، قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنِّي قَارِئٌ عَلَيْكُمْ سُورَةَ أَلْهَاكُمْ فَمَنْ بَكَى فَلَهُ الْجَنَّةُ فَقَرَأَ فَبَكَى بَعْضُنَا، وَلَمْ يَبْكِ الْبَاقُونَ قَالَ الَّذِينَ لَمْ يَبْكُوا: لَقَدْ جَهِدْنَا يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ نَبْكِيَ فَلَمْ نَقْدِرْ فَقَالَ: " إِنِّي قَارِئُهَا عَلَيْكُمُ الثَّانِيَةَ، فَمَنْ بَكَى فَلَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَبْكِيَ فَلْيَتَبَاكَ "

وَهَذَا إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ بِمُرَّةَ تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَزَارِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ وَرُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ، عَنْ عَائِشَةَ فِي قِصَّةِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ

---

[1] Buhârî, *tefsîr* (5/180) ile *fadâil* (6/114).

[2] İsnâdı zayıf, mürsel bir hadistir.

اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ " ابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ وَكَانَ يُصَلِّي فِيهِ، وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَتَقِفُ عَلَيْهِ نِسَاءُ الْمُشْرِكِينَ، وَأَبْنَاؤُهُمْ وَهُمْ يَتَعَجَّبُونَ مِنْهُ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَجُلًا بَكَّاءً لَا يَمْلِكُ دَمْعَهُ حِينَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ " " وَهُوَ بِإِسْنَادِهِ فِي الْجُزْءِ الثَّانِي مِنْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ مَذْكُورٌ "

وَرُوِّينَا فِي فَضَائِلِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ " يَمُرُّ بِالْآيَةِ فِي وِرْدِهِ فَتَخْنُقُهُ، فَيَبْكِي حَتَّى يَسْقُطَ، وَيَلْزَمَ بَيْتَهُ الْيَوْمَ وَالْيَوْمَيْنِ حَتَّى يُعَادَ يَحْسَبُونَهُ مَرِيضًا "

1894- Cerîr b. Abdillah el-Becelî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size Tekâsür Sûresi'ni okuyacağım, ağlayana da cennet vardır"* buyurdu. Sûreyi okuyunca bazılarımız ağlarken bazılarımız ağlamadı. Ağlamayanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Ağlamak için kendimizi zorladık, ama ağlayamadık" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sûreyi size bir daha okuyacağım. Ağlayana cennet vardır, ancak ağlayamayan da ağlamaklı olsun"* buyurdu.[1]

İsnadı zayıftır. Muhammed b. İbrâhîm b. Muhammed el-Fezârî de bunu İbrâhîm b. Muhammed el-Firyâbî'den rivayet ederek mutabaât etmiştir.

Sabit bir hadisle Âişe'den bize bildirildiğine göre Ebû Bekr es-Sıddîk evinin avlusunda kendine bir namazgah yapmıştı. Burada namaz kıldığında müşrik kadınlar ve çocukları durup şaşkınlık içinde onu seyrederlerdi. Ebû Bekr de gözü sulu biriydî ve Kur'ân okuduğu zaman gözyaşlarına hakim olamazdı. Bu da isnâdıyla birlikte *Fadâil* kitabı içinde geçmiştir.[2]

Bize bildirildiğine göre Ömer b. el-Hattâb'ın faziletleri konusunda da Hasan şöyle demiştir: "Ömer b. el-Hattâb virdini okurken bazen bir âyette boğazı düğümlenir ve yere düşene kadar ağlardı. Bundan dolayı da evde bir iki gün kalır, evdekiler onu hasta zannederdi."[3]

١٨٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حدثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/610).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (1/29) ve İbn Hişâm, *es-Sîretu'n-Nebeviyye* (1/372-374).

[3] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/269), Ahmed, *Zühd* (119) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/51).

بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، قَالَ: حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ، سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِّ يَقُولُ: " سَمِعْتُ نَشِيجَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَأَنَا فِي آخِرِ الصُّفُوفِ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ يَقْرَأُ مِنْ سُورَةِ يُوسُفَ " قَالَ: ﴿إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللهِ﴾ [يوسف: ٨٦] لَفْظُ حَدِيثِ سَعِيدٍ، وَرَوَاهُ يَحْيَى مُخْتَصَرًا

1895- Abdullah b. Şeddâd b. el-Hâd der ki: "Ömer b. el-Hattâb'ın sabah namazını kıldırırken *"Ben tasa ve üzüntümü ancak Allah'a arz ederim"*[1] âyetinde iç çekişlerini en arka saftan duydum."[2]

Lafız Saîd'in lafzıdır. Yahya da daha kısa bir metinle rivayet etmiştir.

١٨٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حدثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ، قَالَ: " صَلَّيْتُ خَلْفَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ، فَقَرَأَ سُورَةَ يُوسُفَ فَلَمَّا أَتَى عَلَى ذِكْرِ يُوسُفَ فَبَكَى حَتَّى سَمِعْتُ نَشِيجَهُ، وَإِنِّي لَفِي آخِرِ الصَّفِّ "

1896- Alkame b. Vakkâs der ki: Ömer b. el-Hattâb'ın arkasında yatsı namazını kıldım. Namazda Yûsuf Sûresi'ni okudu. Yûsuf'un zikredildiği yere gelince ağlamaya başladı ki en arka saflarda olmama rağmen iç çekmelerini işitebiliyordum."[3]

١٨٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، أَنَّ عُمَرَ قَرَأَ سُورَةَ مَرْيَمَ فَلَمَّا قَرَأَ آيَةَ السَّجْدَةِ سَجَدَ، ثُمَّ قَالَ: " هَذَا السُّجُودُ فَأَيْنَ الْبُكَاءُ؟ "

---

[1] Yûsuf Sur. 86

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 2/114 (2716), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/7) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (6/126).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 2/111 (2703) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/8).

1897- Ebû Ma'mer bildiriyor: Hz. Ömer, Meryem Sûresi'ni okudu. Secde âyetini okuduğu zaman da secdeye gitti. Sonra: "Secdeyi yaptık, ama ağlaması nerede?" dedi.[1]

١٨٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ حدثنا عَاصِمُ بْنُ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: كَانَ أَبُو مُوسَى " إِذَا قَرَأَ ﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾ [الانفطار: ٦] قَالَ: يَعْنِي الْجَهْلَ، وَإِذَا قَرَأَ ﴿أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ﴾ [الكهف: ٥٠] بَكَى "

1898- Ebû Burde der ki: Ebû Mûsa, ***"Ey insan! Kerîm olan Rabbine karşı seni aldatan nedir?"***[2] âyetini okuduğu zaman: "Onu aldatan cahilliğidir" derdi. ***"Şimdi siz, beni bırakıp da İblis'i ve neslini, kendinize dostlar mı ediniyorsunuz? Halbuki onlar sizin için birer düşmandırlar"***[3] âyetini okuduğu zaman da ağlardı.[4]

١٨٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا أَبُو نُعَيْمٍ، حدثنا صَالِحُ بْنُ رُسْتُمَ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: صَحِبْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَمَنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ وَكَانَ " يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، فَإِذَا نَزَلَ قَامَ شِطْرَ اللَّيْلِ وَيُرَتِّلُ الْقُرْآنَ يَقْرَأُ حَرْفًا حَرْفًا وَيُكْثِرُ فِي ذَلِكَ مِنَ النَّشِيجِ، وَالنَّحِيبِ " وَيَقْرَأُ: ﴿وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾ [ق: ١٩]

1899- İbn Ebî Muleyke der ki: İbn Abbâs'la hem Mekke'den Medine'ye, hem de Medine'den Mekke'ye gidişlerinde yoldaşlık ettim. Yolculuk süresince farz namazları ikişer rekat olarak kılardı. Konakladığı zaman da gece yarısı kalkar ve Kur'ân'ı yavaşça tane tane okurdu. Okurken de çokça iç çekip ağlardı. Yine: ***"Ölüm sarhoşluğu bir hakikat olarak insana gelir de***

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (16/98), İbn Kesîr, *Tefsîr* (3/127) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/525).

[2] İnfitâr Sur. 6

[3] Kehf Sur. 50

[4] Ravileri güvenilirdir.

ona, «İşte bu, senin öteden beri kaçıp durduğun şeydir» denir"[1] âyetini çokça okurdu.[2]

١٩٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، حدثنا مُطَيَّنٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: قُلْتُ لِجَدَّتِي أَسْمَاءَ: كَيْفَ كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذَا سَمِعُوا الْقُرْآنَ؟ قَالَتْ: " تَدْمَعُ أَعْيُنُهُمْ وَتَقْشَعِرُّ جُلُودُهُمْ كَمَا نَعَتَهُمُ اللهُ " قَالَ: قُلْتُ: فَإِنَّ نَاسًا هَاهُنَا إِذَا سَمِعَ أَحَدُهُمُ الْقُرْآنَ خَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ، قَالَتْ: " أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ "

1900- Abdullah b. Urve b. ez-Zübeyr der ki: Ninem Esmâ'ya: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı Kur'ân'ı işittikleri zaman nasıl olurlardı?" diye sorduğumda: "Yüce Allah'ın da vasfettiği gibi gözleri yaşarır, ürperirlerdi" karşılığını verdi. Ona: "Ama burada Kur'ân'ı işittiği zaman düşüp bayılanlar var" dediğimde: "Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım" karşılığını verdi.[3]

١٩٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا عَفَّانُ، حدثنا حَمَّادٌ، قَالَ: كَانَ ثَابِتٌ " يَقْرَأُ ويلْكَ ﴿أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ﴾ [الكهف: ٣٧] وَهُوَ يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ يَنْتَحِبُ ويُرَدِّدُهَا "

1901- Hammâd der ki: Sâbit gece namazı kılarken: "Yazık sana!" deyip: *"Seni topraktan, sonra bir damla döl suyundan yaratan, sonra da seni (eksiksiz) bir insan şeklinde düzenleyen Allah'ı inkâr mı ediyorsun?"*[4] âyetini okur, iç çekerek bu âyeti tekrar ederdi.[5]

---

[1] Kâf Sur. 19

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/61-62), Ahmed, *Zühd* (188) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (1/327).

[3] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/222).

[4] Kehf Sur. 37

[5] Ravileri güvenilirdir. Zehebî, *Siyer* (5/225).

١٩٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ الْخَطِيبُ، بِمَرْوَ، حدثنا مَحْمُودُ بْنُ وَالَانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَكَمِ النَّيْسَابُورِيَّ، يَقُولُ: " كَانَتِ امْرَأَةُ الْفُضَيْلِ تَقُولُ: لَا تَقْرَءُوا عِنْدَ ابْنِي الْقُرْآنِ " قَالَ بِشْرٌ: " وَكَانَ إِذَا قُرِئَ عِنْدَهُ الْقُرْآنُ غُشِيَ عَلَيْهِ " قَالَ بِشْرٌ: وَكَانَ ابْنُ الْفُضَيْلِ لَا يَقْدِرُ عَلَى قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ، فَقَالَ لِأَبِيهِ: " يَا أَبَتِهِ ادْعُ اللهَ لَعَلِّي أَسْتَطِيعُ أَنْ أَخْتِمَ الْقُرْآنَ مَرَّةً وَاحِدَةً "

1902- Bişr b. el-Hakem en-Nîsâbûrî der ki: Fudayl'ın karısı: "Oğlumun yanında Kur'ân okumayın" derdi. Zira oğlu, yanında Kur'ân okunduğu zaman düşüp bayılırdı. İbnu'l-Fudayl da Kur'ân okuyamazdı, bundan dolayı babasına: "Babacığım! Allah'a dua et de bir kerecik de olsa Kur'ân'ı hatmedebileyim" derdi.[1]

١٩٠٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي خَلَفٍ الصُّوفِيُّ، حدثنا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَاعِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ رَجَاءٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيَّ، يَقُولُ: كَانَ الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ لِي مُكْرِمًا، فَيَوْمًا دَخَلْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرْفَعْ إِلَيَّ رَأْسَهُ، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ لِي: " يَا أَبَا يَعْقُوبَ لَمْ أَرَكَ وَالْقَارِئُ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَيَرَى الْعِلْمَ

1903- İshâk b. İbrâhîm el-Hanzalî der ki: Mu'temir b. Süleyman bana çokça saygı gösteren birisiydi. Bir gün yanına girdiğimde başını bile kaldırıp bakmadı. İşini bitirince de: "Ey Ebû Yâkub! Seni göremedim! Kur'ân okuyan kişi de sadece içindeki ilmi görür" dedi.[2]

فَصْلٌ فِي الِاسْتِعَاذَةِ عِنْدَ اسْتِفْتَاحِ الْقِرَاءَةِ

Kur'ân Okumaya İstiâze ile Başlamak

Yüce Allah: *"Kur'an okuduğun zaman, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın"*[3] buyurmuştur. Nasıl, *"Namaza kalktığınızda yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi, -başlarınızı meshedip- topuk kemiklerine kadar ayaklarınızı*

---

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

[2] İsnâdının nasıl olduğunu netleştiremedim. Bu rivayeti tahric eden birini de görmedim.

[3] Nahl Sur. 98

yıkayın"[1] âyetindeki kasıt, namaza başlamadan önce bunların yapılması ise bu âyette de —Allah en doğrusunu bilir— kasıt, Kur'ân okumaya başlamadan önce şeytandan Allah'a sığınmadır. Çünkü istiâze (şeytandan Allah'a sığınma) okuma esnasında şeytanın müdahalesine karşı korunma amaçlıdır. İstiâzeyi okumaya başlamadan önce yapmak hem daha uygun hem de başladıktan sonra yapmaktan daha anlamlıdır. *es-Sünenü'l-Kübrâ* eserimizde de istiâze ve keyfiyeti konusunda gelen rivayetleri zikrettik.[2]

١٩٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أنبأنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الشَّيْبَانِيُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي طَيْبَةَ، حدثنا وَرْقَاءُ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا أَنْ نَقُولَ: " اللهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَمْزِهِ، وَنَفْخِهِ، وَنَفْثِهِ " قَالَ عَطَاءٌ: هَمْزُهُ: الْمَوْتَةُ وَنَفْثُهُ: الشِّعْرُ، ونَفْخُهُ: الكبر.

1904- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize: *"Allahım! Kovulmuş şeytandan, onun hemzinden, nefhinden ve nefsinden sana sığınırım"* demeyi öğretirdi.[3]

Atâ der ki: "Şeytanın *hemz*i ilişmesidir. *Nefs*i şiirdir. *Nefh*i de kibirdir."

فَصْلٌ فِي قَطْعِ الْقِرَاءَةِ بِحَمْدِ اللهِ تَعَالَى عَلَى مَا أَنْعَمَ عَلَيْهِ بِالْقُرْآنِ وَهَدَاهُ لِلْإِيمَانِ وَتَصْدِيقِ اللهِ فِيمَا أَخْبَرَ بِهِ عَنِ الْآخِرَةِ، وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِذْ هُوَ السَّبَبُ فِي وُقُوفِنَا عَلَى الْقُرْآنِ وَوُصُولِنَا إِلَيْهِ، وَالشَّهَادَةِ لَهُ بِالتَّبْلِيغِ

Kur'ân'ı Okurken Zikredilen Nimetler ve Hidâyet İçin Hamd Etmek, Ahirete Yönelik Haberleri Tasdik Etmek,

---

[1] Mâide Sur. 6

[2] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (2/35-36).

[3] İsnâdında ezberini sonradan karıştırmaya başlayan Atâ b. es-Sâib vardır. Farklı kanallardan İbn Mâce 1/266 (807, 808), Ebû Dâvud 1/486 (764), 1/490 (775) ve Tirmizî 2/10 (242).

Kur'ân'ı Bize Ulaştıran Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Salavât Getirip Vahyi Hakkıyla Tebliğ Ettiğine Dair Şahadet Etmek

وَقَدْ رُوِّينَا فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ فِي خُطْبَةِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِنًى أَنَّهُ قَالَ فِي آخِرِهَا: " أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟ " قَالُوا: اللهُمَّ نَعَمْ

Sâbit olmuş hadisle Ebû Bekre'den bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem) Minâ'da verdiği hutbenin sonunda: *"Tebliğimi hakkıyla yaptım mı?"* diye sormuş, dinleyenler: "Allah şahit olsun ki evet!" demişlerdir.

١٩٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حدثنا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ حَنْظَلَةَ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْبَصْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَرَأَ سُورَةً، فَلَمَّا خَتَمَهَا قَالَ: " اللهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ " فَقُلْتُ لعَبْدِ الْكَرِيمِ: كَمْ مَرَّةً؟ قَالَ: سَبْعَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَرَأَ الَّذِي بَعْدَهَا فَلَمَّا خَتَمَهَا قَالَ: نَحْوًا مِنْ ذَلِكَ حَتَّى بَلَغَ سَبْعًا،

وَإِذَا قَرَأَ جَمِيعَ الْقُرْآنِ فَخَتَمَهُ فَقَدْ قُلْنَا: إِنَّ لَهُ آدَابًا: مِنْهَا أَنْ يَرْجِعَ الْقَارِئُ إِلَى أَوَّلِ الْقُرْآنِ، فَيَقْرَأُ شَيْئًا مِنْهُ، ثُمَّ يَقْطَعُ وَالْأَصْلُ فِيهِ مَا

1905- Huzeyfe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kıldım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda bir sûreyi okudu. Sûreyi bitirince de: *«Rabbimiz olan Allahım! Sana hamdolsun»* dedi."

Hanzala der ki: Bunu rivayet eden Abdülkerîm'e: "Bunu kaç defa dedi?" diye sorduğumda: "Yedi defa" karşılığını verip rivayete şöyle devam etti: "Sonra ardmdan gelen sûreyi okudu. Onu da bitirince aynı şeyi söyledi. Bu şekilde aynı sözü yedi defa söyledi."[1]

Kişinin Kur'ân'ı hatmetmesinin de bir âdâbı vardır. Bunlardan biri sonuna kadar okuduktan sonra baş kısmından biraz okuyup sonra okumayı bitirmektir. Sonraki rivayetler de bu yöndedir.

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* 128 (436).

١٩٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أخبرنا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الدَّقَّاقُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَيَّانَ بْنِ مُلَاعِبٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ الْكِلَابِيُّ، حدثنا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، حدثنا قَتَادَةُ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: " الْحَالُّ الْمُرْتَحِلُ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا الْحَالُّ الْمُرْتَحِلُ؟ قَالَ: " الَّذِي يَقْرَأُ مِنْ أَوَّلِ الْقُرْآنِ إِلَى آخِرِهِ وَمِنْ آخِرِهِ إِلَى أَوَّلِهِ " وَرُوِّينَا مِنْ حَدِيثِ زَيْدِ بْنِ الْحُبَابِ، عَنْ صَالِحٍ، وَفِيهِ مِنَ الزِّيَادَةِ كُلَّمَا " حَلَّ ارْتَحَلَ "

1906- İbn Abbâs der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! En üstün ameller hangileridir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin konaklayıp tekrar yola koyulmasıdır"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Konaklayıp tekrar yola koyulmaktan kasıt nedir?" diye sorduklarında da: *"Kişinin Kur'ân'ı başından sonuna kadar okuması, bitirdikten sonra okumaya yeni baştan başlamasıdır"* buyurdu.[1]

Aynısı Zeyd b. el-Hubâb kanalıyla Sâlih'ten: *"Kişinin Kur'ân'ı başından sonuna kadar okuması, bitirdikten sonra okumaya yeni baştan başlamasıdır"* lafzıyla bize bildirilmiştir.[2]

Hatim âdâbından biri de kişinin hatmin bitiminde ailesi ve çocuklarını hazır bulundurması, bunu da gündüzün veya akşamın ilk saatlerinde yapmasıdır.

١٩٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّهُ كَانَ " إِذَا خَتَمَ الْقُرْآنَ جَمَعَ أَهْلَهُ " هَذَا هُوَ الصَّحِيحُ مَوْقُوفٌ " وَقَدْ رُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ مَرْفُوعًا وَلَيْسَ بِشَيْءٍ "

1907- Sâbit el-Bünânî bildiriyor: "Enes, Kur'ân'ı bitirip hatmi yapacağı zaman ailesini toplardı."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (5/168-170).

[2] 1846. hadiste zikredilmişti.

[3] İsnâdı hasendir. Dârimî, *fadâil* (864, 865), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 1/242 (674), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 279 (809) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/490).

Sahih olanı bu şekilde mevkûf olanıdır. Başka bir yoldan Katâde kanalıyla Enes'ten merfu olarak rivayet edilmişse de bu rivayetin bir değeri yoktur.

١٩٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ خُشَيْشٍ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ الْبَلْخِيُّ، حدثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ أَبُو عَمْرٍو الْحَافِظُ الْعَبْدِيُّ الْبَغْدَادِيُّ بِالرَّمْلَةِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، بِعَسْكَرِ مُكْرَمٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الدُّولَابِيُّ، حدثنا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا خَتَمَ الْقُرْآنَ جَمَعَ أَهْلَهُ " رَفْعُهُ وَهْمٌ وَفِي إِسْنَادِهِ مَجَاهِيلُ، وَالصَّحِيحُ رِوَايَةُ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ مِسْعَرٍ مَوْقُوفًا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَهُوَ فِي الرِّقَاقِ

1908- Enes bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'ı bitirip hatmi yapacağı zaman ailesini toplardı."[1]

Bu şekilde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırılması hatalıdır ve isnâdında durumları meçhul olan raviler vardır. Doğru olan İbnu'l-Mübârek'in *Rikâk*'ta Mis'ar kanalıyla Enes b. Mâlik'in fiili olarak zikrettiğidir.[2]

١٩٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيٍّ إِمْلَاءً، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَخْبَرَنا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، قَالَ: أَرْسَلَ إِلَيَّ مُجَاهِدٌ، وَعَبْدَةُ بْنُ أَبِي لُبَابَةَ، قَالَا: إِنَّمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ أَنَّا نُرِيدُ أَنْ نَخْتِمَ الْقُرْآنَ، وَكَانَ يُقَالُ: " إِنَّ الدُّعَاءَ يُسْتَجَابُ عِنْدَ خَتْمِ الْقُرْآنِ، فَلَمَّا فَرَغُوا مِنْ خَتْمِ الْقُرْآنِ دَعَوْا بِدَعَوَاتٍ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ وأَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الزَّاهِدُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ

1909- Hakem der ki: "Mücâhid ile Abde b. Ebî Lubâbe beni yanlarına çağırıp: "Kur'ân'ın hatmini yapmak istediğimiz için seni buraya çağırdık.

---

[1] İsnâdında tanımadığım raviler vardır. Hatîb, *Târîh* (11/381).

[2] İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 279 (809).

Zira Kur'ân'ın hatmi sırasında yapılan dualara icabet edileceği söylenirdi" dediler. Kur'ân'm hatmini yapıp bitirdiklerinde de dualar ettiler."[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.

١٩١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ جَلِيسٌ كَانَ لِبِشْرِ بْنِ الْحَارِثِ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حدثنا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ النَّحْوِيُّ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حدثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ شَيْخٌ لَهُ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: حدثنا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، قَالَ: " إِذَا خَتَمَ الرَّجُلُ الْقُرْآنَ قَبَّلَ الْمَلَكُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ " قَالَ بِشْرُ بْنُ مُوسَى: وقَالَ لِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: " فَحَدَّثْتُ بِهِ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ، فَقَالَ: لَعَلَّ هَذَا مِنْ مُخَبَّآتِ سُفْيَانَ وَاسْتَحْسَنَهُ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ جِدًّا " لَفْظُ حَدِيثِ الْفَقِيهِ

1910- Habîb b. Ebî Amre der ki: "Kişi Kur'ân'ı hatmettiği zaman melek onu alnından öper."[2]

Bişr b. Mûsa der ki: Ömer b. Abdilazîz bana şöyle demişti: "Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel'e zikrettiğimde: «Sanırım bu, Süfyân'm gizli kalmış rivayetlerindendir» dedi ve çok güzel bir söz olarak gördü."

Lafız Ahmed b. Selmân el-Fakîh'in lafzıdır.

١٩١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَمَّنْ سَمِعَ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَحَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ وَبَرَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَخَتَمَهُ نَهَارًا غُفِرَ لَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ، وَمَنْ خَتَمَهُ لَيْلًا غُفِرَ لَهُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ "

وَيُذْكَرُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، إِنَّهُمْ كَانُوا يَقُولُونَ: " إِذَا خَتَمَ الرَّجُلُ الْقُرْآنَ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ أَوْ بَقِيَّةَ لَيْلَتِهِ، وكَانُوا يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يَخْتِمُوا فِي قُبُلِ اللَّيْلِ أَوْ قُبُلِ النَّهَارِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *fadâil* (866) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/491).

[2] İsnâdı güçlü değildir. Hatîb, *Târîh* (11/207) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/207).

1911- Abdurrahman b. el-Esved der ki:: "Kur'ân'ı baştan sona okuyup gündüz vakti onu hatmeden kişinin o günü işlediği günahlar bağışlanır. Gece vakti hatmeden kişinin de o geceki günahları bağışlanır."[1]

Rivâyet edildiğine göre İbrâhîm et-Teymî şöyle demiştir: "Öncekiler, kişi Kur'ân'ı hatmettiği zaman günün kalan kısmında melekler ona hayır duada bulunduklarını söylerdi. Yine hatmin akşama veya sabaha doğru yapılmasını müstehap görürlerdi."[2]

فَصْلٌ فِي اسْتِحْبَابِ التَّكْبِيرِ عِنْدَ الْخَتْمِ

Hatimde Tekbir Getirmek

Yüce Allah: *"Biz Kur'ân'ı, insanlara dura dura okuyasın diye âyet âyet ayırdık ve onu peyderpey indirdik"*[3] buyurmuştur. Daha sonra: *"De ki: "(Rabbinizi) ister Allah diye dua edin, ister Rahmân diye dua edin, hangisiyle dua etseniz nihâyet en güzel isimler O'nundur." Namazında sesini pek yükseltme, çok da kısma. İkisi ortası bir yol tut"*[4] buyurarak Kur'ân'a iman etmeyen kafirleri kınayıp Kur'ân'ı işittikleri zaman Allah'a huşu içinde bağlanan âlimleri övmüştür. Burada *"Dua edin"*[5] ifadesinden kasıt "Kur'ân okuduğunuz zaman" gibi görünüyor. *"Namazında sesini pek yükseltme"*[6] ifadesinde namazdan kasıt da "Kur'ân okurken veya Kur'ân okumayı bitirdikten sonra dua ederken" gibi görünüyor.

Sonra Yüce Allah: *"Hamd, çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan, zillet ve acizliğin gerektirdiği bir yardımcıya ihtiyacı bulunmayan Allah'a mahsustur, de ve O'nu tekbir ile yücelt"*[7] buyurmuş ve hamd etmeyi

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. Dârimî, *fadâil* (866).

[2] Dârimî, *fadâil* (865), Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (188) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/113).

[3] İsrâ Sur. 106

[4] İsrâ Sur. 110

[5] İsrâ Sur. 110

[6] İsrâ Sur. 110

[7] İsrâ Sur. 111

emretmiştir. Kur'ân'ı bitirmenin sonunda hamd etmenin müstehap oluşu konusunda ittifakın olması tekbirin de müstehap olmasını gerektirir. Kur'ân okuma birkaç kısma ayrılan ve birkaç bölümden oluşan bir ibadet şeklidir. Yüce Allah Ramazan orucunun bitiminde hidâyete erdirilmeleri dolayısıyla müslümanlara tekbir getirmelerini emretmişse ona kıyas yaparak Kur'ân okuyan kişinin de sûreleri bitirdiği zaman tekbir getirmesi gerekir. Doğrusunu da Allah bilir.

Halîmî der ki: "Hatim sırasında tekbir getirme de Duhâ Sûresi'nde başlar. Kişi Duhâ Suresi'nden başlamak üzere her sûrenin başında tekbir getirir. Nâs Sûresi'ni de okuduktan sonra tekbir getirip hatmi yapar."[1]

Beyhakî der ki: Bu da şu rivayetlere dayanmaktadır:

١٩١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْعَدْلُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ بْنَ سُلَيْمَانَ، مَوْلَى بَنِي شَيْبَةَ يَقُولُ: قَرَأْتُ عَلَى إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمَكِّيِّ فَلَمَّا بَلَغْتُ الضُّحَى قَالَ لِي: " كَبِّرْ حَتَّى تَخْتِمَ " فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ كَثِيرٍ فَأَمَرَنِي بِذَلِكَ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مُجَاهِدٍ فَأَمَرَنِي بِذَلِكَ، قَالَ: إِنَّهُ قَرَأَ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَأُخْبِرَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى ابْنِ كَعْبٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ

قَالَ الْإِمَامُ أبو خُزَيْمَةَ رَحِمَهُ اللهُ: " أَنَا خَائِفٌ أَنْ يَكُونَ قَدْ أَسْقَطَ ابْنُ أَبِي بَزَّةَ أَوْ عِكْرِمَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ مِنْ هَذَا الْإِسْنَادِ شِبْلًا، يَعْنِي بَيْنَ ابْنَ إِسْمَاعِيلَ وَابْنَ كَثِيرٍ "

قَالَ: الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ وَقَدْ رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي بَزَّةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُسْطَنْطِينَ فَلَمَّا بَلَغْتُ الضُّحَى قَالَ: " كَبِّرْ مَعَ خَاتِمَةِ كُلِّ سُورَةٍ حَتَّى تَخْتِمَ " فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى شِبْلِ بْنِ عَبَّادٍ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ كَثِيرٍ فَأَمَرَانِي بِذَلِكَ وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ كَثِيرٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى مُجَاهِدٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَأَخْبَرَهُ مُجَاهِدٌ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَأَخْبَرَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، وقال أَخْبَرَنِي أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَمَرَهُ

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/222).

بِذَلِكَ "، فَإِنْ كَانَ الْكُدَيْمِيُّ حَفِظَهُ فَفِيهِ تَصْحِيحٌ لِرِوَايَةِ ابْنِ خُزَيْمَةَ، وَإِسْمَاعِيلُ قَدْ سَمِعَهُ مِنْهُمَا جَمِيعًا إِلَّا أَنَّ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ زِيَادَةُ سَنَدٍ، وَابْنُ خُزَيْمَةَ رَوَاهُ مَوْقُوفًا وَسَنَدُهُ مَعْرُوفٌ

1912- Şeybe oğullarının azatlısı İkrime b. Süleyman der ki: İsmâîl b. Abdillah el-Mekkî'nin yanında Kur'ân okudum. Duhâ Sûresi'ne ulaştığım zaman bana: "Son sûreye ulaşana kadar tekbir getir" dedi ve şöyle devam etti: "Ben de Abdullah b. Kesîr'in yanında okuduğum zaman böyle yapmamı söyledi ve şöyle dedi: "Ben de Mücâhid'in yanında okuduğum zaman böyle yapmamı söyledi ve İbn Abbâs'ın yanında okurken İbn Abbâs'ın da bunu kendisine söylediğini zikretti. İbn Abbâs da Ubey'in yanında okurken Ubey ona böyle yapmasını söylemiş."[1]

İmam İbn Huzeyme der ki: "İbn Ebî Bezze veya İkrime'nin bunu rivayet ederken isnâdmda İbn İsmâîl ile İbn Kesîr arasında bulunması gereken ravi Şibl'i düşürmüş olmasından endişe ediyorum."

Beyhakî der ki: "Bunu Muhammed b. Yûnus el-Kudeymî, İbn Ebî Bezze'den, o da İkrime b. Süleyman'dan şöyle rivayet etmiştir: İsmâîl b. Abdillah b. Kostantîn'in yanında Kur'ân okudum. Duhâ Sûresi'ne ulaştığım zaman bana: "Sonuna ulaşana kadar her sûrenin sonunda tekbir getir" dedi ve şöyle devam etti: "Ben de Şibl b. Abbâd ile Abdullah b. Kesîr'in yanında okuduğum zaman böyle yapmamı söylediler. Abdullah b. Kesîr de Mücâhid'in yanında Kur'ân'ı okuduğu zaman böyle yapmasını söylediğini bildirdi. Mücâhid de İbn Abbâs'ın yanında okurken İbn Abbâs'm kendisine böyle yapmasını söylediğini Abdullah'a zikretmiştir. İbn Abbâs da Ubey'in yanında okurken Ubey'in kendisine böyle yapmasını söylediğini Mücâhid'e zikretmiş ve şöyle demiştir: "Ubey'in bana bildirdiğine göre kendisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Kur'ân okurken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yapmasını söylemiştir."

Kudeymî bunu sağlam bir şekilde ezberlemişse bu rivayeti İbn Huzeyme'nin rivayetini doğrulamış olur. İsmâîl de bunu her ikisinden

---

[1] İsnâdı zayıftır.

işitmiştir. Ancak bu rivayetin senedinde fazlalık vardır. İbn Huzeyme bunu bilinen bir senedle mevkûf bir şekilde rivayet etmiştir.

١٩١٣ - وَقَدْ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِمْلَاءً، حدثنا أَبُو يَحْيَى مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ الْإِمَامُ بِمَكَّةَ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ بْنَ سُلَيْمَانَ، يَقُولُ: قَرَأْتُ عَلَى إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُسْطَنْطِينَ فَلَمَّا بَلَغْتُ الضُّحَى قَالَ لِي: " كَبِّرْ عِنْدَ خَاتِمَةِ كُلِّ سُورَةٍ حَتَّى تَخْتِمَ الْقُرْآنَ " فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ كَثِيرٍ فَلَمَّا بَلَغْتُ الضُّحَى قَالَ لِي: كَبِّرْ حَتَّى تَخْتِمَ، وأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ كَثِيرٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى مُجَاهِدٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَأَخْبَرَهُ مُجَاهِدٌ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَأَخْبَرَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ أَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَأَخْبَرَهُ أُبَيٌّ " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَهُ بِذَلِكَ "

1913- İkrime b. Süleyman der ki: İsmâîl b. Abdillah b. Kostantîn'in yanında Kur'ân okudum. Duhâ Sûresi'ne ulaştığım zaman bana: "Kur'ân'ın sonuna ulaşana kadar her sûrenin sonunda tekbir getir" dedi ve şöyle devam etti: "Ben de Abdullah b. Kesîr'in yanında okuduğum zaman Duhâ Sûresi'ne ulaşınca: "Kur'ân'ın sonuna ulaşana kadar her sûrenin sonunda tekbir getir" dedi ve kendisinin de Mücâhid'in yanında Kur'ân'ı okuduğu zaman böyle yapmasını söylediğini bildirdi. Mücâhid de İbn Abbâs'ın yanında okurken İbn Abbâs'ın kendisine böyle yapmasını söylediğini Abdullah'a zikretmiştir. İbn Abbâs da Ubey b. Ka'b'ın yanında okurken Ubey'in kendisine böyle yapmasını söylediğini Mücâhid'e zikretmiştir. Ubey de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Kur'ân okurken Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine böyle yapmasını söylediğini İbn Abbâs'a zikretmiştir."[1]

١٩١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّاجِيُّ بِالْبَصْرَةِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ، مُؤَذِّنُ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، أَخْبَرَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ كَثِيرٍ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (3/304) ve İbn Kesîr, *Tefsîr* (4/521).

قُسْطَنْطِينَ فَلَمَّا بَلَغْتُ إِلَى وَالضُّحَى قَالَ: " كَبِّرْ مَعَ خَاتِمَةِ كُلِّ سُورَةٍ " فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ كَثِيرٍ فَأَمَرَنِي بِذَلِكَ، وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ كَثِيرٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى مُجَاهِدٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي مُجَاهِدٌ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَأَخْبَرَه أَنَّهُ " قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ "

وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنا ابْنُ صَاعِدٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ الْمَكِّيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ بْنَ سُلَيْمَانَ بْنِ كَثِيرِ بْنِ عَامِرٍ مَوْلَى بَنِي شَيْبَةَ فَذَكَرَهُ نَحْوَهُ

1914- Mescid-i Haram'ın müezzini Ahmed b. Muhammed b. el-Kâsım b. Ebî Bezze, İkrime b. Süleyman b. Kesîr'den bildiriyor: İsmâîl b. Abdillah b. Kostantîn'in yanında Kur'ân okudum. Duhâ Sûresi'ne ulaştığım zaman bana: "Bundan sonra her sûrenin sonunda tekbir getir" dedi ve şöyle devam etti: "Ben de Abdullah b. Kesîr'in yanında okuduğum zaman böyle yapmamı söyledi ve şöyle dedi: "Ben de Mücâhid'in yanında okuduğum zaman böyle yapmamı söyledi ve İbn Abbâs'ın yanında okurken İbn Abbâs'ın da bunu kendisine söylediğini zikretti. İbn Abbâs da Ubey b. Ka'b'ın yanında okurken Ubey'in kendisine böyle yapmasını söylediğini Mücâhid'e zikretmiştir. Ubey de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Kur'ân okurken Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine böyle yapmasını söylediğini İbn Abbâs'a zikretmiştir."[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.[2]

Halîmî der ki: "Söz konusu sûrelerin sonlannda nasıl tekbir getirileceği konusuna gelince ise kişi bu sûrelerden her birini bitirdiği zaman durur ve: "Allahu Ekber!" der. Bunu dedikten sonra da az bekleyip bir sonraki sûreyi

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Zehebî, *Mîzân* (1/145).

okumaya başlar. En sonunda da bir daha tekbir getirip ardından hamd eder, "Sadakallahul-Azîm" der, salavât getirip dualar eder."[1]

Ahmed (Beyhakî) der ki: "Hatim duası konusunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen zayıf ve munkatı' olan bir isnâdla bir hadis rivayet edilmiştir. Hadis âlimleri de hadis uydurma veya yalanla itham edilmeyen kişiler tarafından dualar ve faziletli ameller konusunda gelen rivayetlere müsamaha göstermişlerdir."

١٩١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خُمَيْرَوَيْهِ الْكَرَابِيسِيُّ الْهَرَوِيُّ، بِهَا، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ الْقُرَشِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا عَمْرُو بْنُ سَمُرَةَ، عَنْ جَابِرٍ الْجُعْفِيِّ، قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الحُسَيْنِ يَذْكُرُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ " إِذَا خَتَمَ الْقُرْآنَ حَمِدَ اللهَ بِمَحَامِدِهِ وَهُوَ قَائِمٌ ثُمَّ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَكَذَبَ الْعَادِلُونَ بِاللهِ وَضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَكَذَبَ الْمُشْرِكُونَ بِاللهِ مِنَ الْعَرَبِ وَالْمَجُوسِ وَالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ، وَمَنِ ادَّعَى لِلَّهِ وَلَدًا أَوْ صَاحِبَةً أَوْ نِدًّا أَوْ شَبِيهًا أَوْ مِثْلًا أَوْ سَمِيًّا أَوْ عَدْلًا، فَأَنْتَ رَبُّنَا أَعْظَمُ مِنْ أَنْ تَتَّخِذَ شَرِيكًا فِيمَا خَلَقْتَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا، اللهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا وَ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا قَيِّمًا﴾ [الكهف: ٢] قَرَأَهَا إِلَى قَوْلِهِ: ﴿إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا﴾ [الكهف: ٥]، ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ، يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ﴾، الْآيَةَ، وَ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ الْآيَتَيْنِ، وَ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ [النمل: ٥٩]، بَلِ اللهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى وَأَحْكَمُ وَأَكْرَمُ وَأَجَلُّ وَأَعْظَمُ مِمَّا يُشْرِكُونَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ صَدَقَ اللهُ وَبَلَّغَتْ رُسُلُهُ وَأَنَا عَلَى ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ، اللهُمَّ صَلِّ عَلَى جَمِيعِ الْمَلَائِكَةِ وَالْمُرْسَلِينَ وَارْحَمْ عِبَادَكَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَاخْتِمْ لَنَا بِخَيْرٍ، وَافْتَحْ لَنَا بِخَيْرٍ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/222).

وَبَارِكْ لَنَا فِي الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ وَانْفَعْنَا بِالْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ "، ثُمَّ إِذَا افْتَتَحَ الْقُرْآنَ قَالَ: مِثْلَ هَذَا وَلَكِنْ لَيْسَ أَحَدٌ يُطِيقُ مَا كَانَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ يُطِيقُ

1915- Câbir el-Cu'fî der ki: Ali b. Hüseyn'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'ı hatmettiği zaman ayakta iken Yüce Allah'a hamd eder, sonra şöyle derdi: *"Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. Böyle iken inkâr edenler başka şeyleri Rablerine denk tutuyorlar."*[1] *Allah'tan başka ilah yoktur. Allah'a başka şeyleri denk tutanlar yalan söylemiş ve derin bir sapıklığa düşmüşlerdir. Allah'tan başka ilah yoktur. Araplardan, Mecûsilerden, Yahudilerden, Hıristiyanlardan ve Sâbiîlerden Allah'a ortak koşanlar; O'na çocuk, eş nisbet edenler; bir şeyleri O'na ortak, benzer, adaş ve denk sayanlar yalan söylemişlerdir. Rabbimiz! Sen ki yarattıkların üzerinde ortak edinmeyecek kadar yüce birisin. Hamd, eş ve çocuk edinmemiş olan, hükümranlığında ortağı bulunmayan, düşkün olmayıp yardımcıya da ihtiyaç göstermeyen Allah'a mahsustur. Tekbir getirerek O'nun şanını yücelt! Allah büyükler büyüğüdür. Allah'a çokça hamdler olsun. Sabah akşam her an Allah'ı tesbih ederiz. "Hamd Allah'a mahsustur ki kendi katından şiddetli bir baskını haber vermek ve yararlı iş yapan müminlere, içinde temelli kalacakları güzel bir mükafatı müjdelemek ve: «Allah çocuk edindi» diyenleri uyarmak için kuluna eğri bir taraf bırakmadığı dosdoğru Kitab'ı indirmiştir. Allah'ın çocuk edindiğine dair ne kendilerinin ve ne de babalarının bir bilgisi vardır. Ağızlarından çıkan söz ne büyük iftiradır. Onlar yalnız ve yalnız yalan söylerler."*[2] *"Hamd, göklerde ve yerde bulunanların hepsinin sahibi olan Allah'a mahsustur. Âhirette de hamd O'na mahsustur. O, hikmet sahibidir, her şeyden haberi olandır. Yere gireni ve oradan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilir. O, merhametlidir, mağfiret sahibidir."*[3] *"Gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamdolsun. O, yaratmada dilediği arttırmayı yapar. Şüphesiz Allah, her şeye gücü yetendir. Allah'ın*

---

[1] En'âm Sur. 1

[2] Kehf Sur. 1-5

[3] Sebe' Sur. 1, 2

insanlara verdiği rahmeti önleyebilecek yoktur. O'nun önlediğini de ardından salıverecek yoktur. O, güçlüdür, Hakîm'dir."[1] ***"Hamd Allah'a mahsustur, seçtiği kullarına selam olsun. Allah mı daha iyidir, yoksa O'na koştukları ortaklar mı?"***[2] *Tabi ki Allah, ortak koştuklarından daha hayırlı ve daim, daha kerim, daha yüce ve daha büyüktür. Allah'a hamdolsun, ancak onların çoğu bunu bilmezler. Yüce Allah doğruyu söylemiş, değerli elçileri de risaletini gerektiği gibi tebliğ etmiştir. Ben de buna şahitlerdenim. Allahım! Tüm melekler ile elçilere hayırlar insan et. Göklerde ve yerde bulunan mümin kullarından merhametini esirgeme. İşlerimizin başını da, sonunu da hayırlı kıl. Bu değerli Kur'ân'la bize bereketler ihsan et. Bizi değerli ve hikmetli âyetlerinden faydalandır. Rabbimiz okuduklarımızı bizden kabul et. Sen ki her şeyi işiten ve bilensin. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla."*[3]

Tekrar okumaya başlayacağı zaman da aynı şeyleri yapardı. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığına hiç kimsenin gücü yetmez."

١٩١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ الْكَازِرِيُّ، أَخْبَرَنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حدثنا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ حَنْظَلَةَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبِرْتِيُّ، حدثنا حَنْظَلَةُ الْقَاصُّ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْبَصْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَرَأَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَلَمَّا خَتَمَهَا قَالَ: " اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ " قُلْتُ لعَبْدِ الْكَرِيمِ: كَمْ مَرَّةً؟ قَالَ: عَشْرًا أَوْ سَبْعَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَرَأَ الَّذِي بَعْدَهَا فَفَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ لَمْ يَقُلِ ابْنُ عَبْدَانَ: الْبَقَرَةُ، وَقَالَ: " اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ " وَقَالَ: سَبْعَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَرَأَ الَّتِي بَعْدَهَا، فَلَمَّا خَتَمَهَا قَالَ: نَحْوًا فِي ذَلِكَ حَتَّى بَلَغَ سَبْعًا

1916- Huzeyfe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kıldım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazda Bakara Sûresi'ni okudu. Sûreyi bitirince de: «*Rabbimiz olan Allahım! Sana hamdolsun*» dedi."

---

[1] Fâtır Sur. 1, 2

[2] Neml Sur. 59

[3] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/698).

Ravi der ki: Bunu rivayet eden Abdülkerîm'e: "Bunu kaç defa dedi?" diye sorduğumda: "On veya yedi defa" karşılığını verip rivayete şöyle devam etti: "Sonra ardından gelen sûreyi okudu. Onu da bitirince aynı şeyi söyledi. Sonra ardından gelen sûreyi okudu. Onu da bitirince aynı şeyi söyledi. Bu şekilde aynı sözü yedi defa söyledi."[1]

İbn Abdân rivayet ederken Bakara Sûresi'ni zikretmez. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimiz olan Allahım! Sana hamdolsun"* dediğini nakledip ve bunu yedi defa tekrarladığını zikreder.

١٩١٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ دِينَارٍ، حدثنا أَبَانُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَحَمِدَ الرَّبَّ، وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ فَقَدْ طَلَبَ الْخَيْرَ مَكَانَهُ " أَبَانُ هَذَا هُوَ ابْنُ أَبِي عَيَّاشٍ وَهُوَ ضَعِيفٌ

1917- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı okuduktan sonra Rabbine hamdeden, Peygamber'ine salavât getiren, Rabbinden bağışlanma isteyen kişi hayrı yerinde istemiş olur."*[2]

Ravi Ebân, İbn Ebî Ayyâş'tır ve zayıf biridir.

١٩١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا ابْنُ أَبِي عِصْمَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْفُرْغَانِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، قَالُوا: حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَكِيمٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ الْمُلَائِيُّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ اسْتَمَعَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللهِ طَاهِرًا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ، وَرُفِعَتْ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ، وَمَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللهِ فِي صَلَاةٍ قَاعِدًا كُتِبَتْ لَهُ خَمْسُونَ حَسَنَةً، وَمُحِيَتْ عَنْهُ خَمْسُونَ سَيِّئَةً، وَرُفِعَتْ لَهُ خَمْسُونَ دَرَجَةً، وَمَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللهِ فِي صَلَاةٍ قَائِمًا كُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/698).

حَسَنَةٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ وَرُفِعَتْ لَهُ مِائَةُ دَرَجَةٍ، وَمَنْ قَرَأَ فَخَتَمَهُ كَتَبَ اللهُ عِنْدَهُ دَعْوَةً مُجَابَةً مُعَجَّلَةً أَوْ مُؤَخَّرَةً " فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبَّاسٍ إِنْ كَانَ رَجُلٌ لَمْ يَتَعَلَّمْ إِلَّا سُورَةً أَوْ سُورَتَيْنِ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " خَتْمُهُ مِنْ حَيْثُ عَلِمَهُ، خَتْمُهُ مِنْ حَيْثُ عَلِمَهُ " " تَفَرَّدَ بِهِ حَفْصُ بْنُ عُمَرَ وَهُوَ مَجْهُولٌ "

1918- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Abdestli bir şekilde Kur'ân'dan dinlediği her bir harf için kişiye on iyilik sevabı yazılır, on kötülüğü silinir ve derecesi on derece yükseltilir. Oturarak kıldığı namazda Kur'ân'dan okuduğu her bir harf için kişiye elli iyilik sevabı yazılır, elli kötülüğü silinir ve derecesi elli derece yükseltilir. Ayakta kıldığı namazda Kur'ân'dan okuduğu her bir harf için kişiye yüz iyilik sevabı yazılır, yüz kötülüğü silinir ve derecesi yüz derece yükseltilir. Kur'ân'ı okuyup hatmeden kişiye de Yüce Allah, katında yakın veya uzakta kabul görecek bir dua yazar."*

Ravi der ki: Adamın biri İbn Abbâs'a: "Ey Ebû Abbâs! Sadece bir veya iki sûre öğrenebilen kişinin durumu nedir?" diye sorunca, İbn Abbâs şu karşılığı verdi: "Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şeyi sorduğunda: *«Onun da hatmi bildiği kadardır! Onun da hatmi bildiği kadarıyladır»* buyurdu."[1]

Hafs b. Ömer bunu rivayette tek kalmıştır. Hafs da meçhul biridir.

١٩١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ يَاسِينَ، حَدَّثَنِي حَمْدُونَ بْنُ عَبَّادٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ هَاشِمٍ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَعَ كُلِّ خَتْمَةٍ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ " فِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ وَاللهُ أَعْلَمُ، وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ عَنْ أَنَسٍ

1919- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her hatme karşılık kabul görecek bir dua da vardır"* buyurmuştur.[2]

Allah doğrusunu bilir, isnâdında zayıflık vardır. Yine zayıf olan başka bir kanalla da Enes'ten rivayet edilmiştir.↓

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/790).

[2] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (8/177, 178) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/260).

١٩٢٠ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو طَاهِرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَهْرَوَيْهِ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبُرْقَانِيُّ بِمَرْوَ أَخْبَرَنا عَمْرُو بْنُ عِمْرَانَ بن فتح، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا أَبِي، حدثنا أَبُو عِصْمَةَ هُوَ نُوحٌ الْجَامِعُ مَرْوَزِيٌّ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَهُ عِنْدَ خَتْمِ الْقُرْآنِ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ وَشَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ "

1920- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın her bir hatmine karşılık kişi için kabul görecek bir dua ve cennette bir ağaç vardır"* buyurmuştur.[1]

١٩٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ الْجَرَّجَانِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَاسَوَيْهِ، حدثنا عَبْدُ الْكَرِيمِ السُّكَّرِيُّ، أَخْبَرَنِي عَلِيٌّ الْفَاشَانِيُّ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ " يُعْجِبُهُ إِذَا خَتَمَ الْقُرْآنَ أَنْ يَكُونَ دُعَاؤُهُ فِي السُّجُودِ "

1921- Ali el-Fâşânî der ki: "Abdullah b. el-Mübârek, Kur'ân'ı hatmettiği zaman duasını secdedeyken yapmayı severdi."[2]

فَصْلٌ فِي الْوُقُوفِ عِنْدَ ذِكْرِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْمَسْأَلَةِ وَالِاسْتِعَاذَةِ

Kur'ân'ı Okurken Cennet ve Cehennem Zikredildiği Zaman Durup Allah'tan Cenneti İstemek ve Cehennemden O'na Sığınmak

١٩٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ الْأَحْنَفِ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرَ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: " صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ، فَافْتَتَحَ الْبَقَرَةَ فَقُلْتُ: يُصَلِّي بِهَا فِي رَكْعَةٍ، ثُمَّ مَضَى فَقُلْتُ: يَرْكَعُ بِهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ النِّسَاءَ فَقَرَأَهَا ثُمَّ افْتَتَحَ آلَ عِمْرَانَ فَقَرَأَهَا يَقْرَأُ مُتَرَسِّلًا، فَإِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا تَسْبِيحٌ سَبَّحَ وَإِذَا مَرَّ بِسُؤَالٍ سَأَلَ، وَإِذَا مَرَّ بِتَعْوِيذٍ تَعَوَّذَ، ثُمَّ رَكَعَ " فَقَالَ: " سُبْحَانَ رَبِّيَ

---

[1] İsnâdında kapalılık vardır. Ravilerinden çoğunu tanımıyorum.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

الْعَظِيمِ فَكَانَ رُكُوعُهُ نَحْوًا مِنْ قِيَامِهِ " ثُمَّ قَالَ: " سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ثُمَّ قَامَ قَرِيبًا مِمَّا رَكَعَ، ثُمَّ سَجَدَ " فَقَالَ: " سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى فَكَانَ سُجُودُهُ قَرِيبًا مِنْ قِيَامِهِ "

وَرُوِّينَا عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: " قُمْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَيْلَةً فَقَامَ فَقَرَأَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ لَا يَمُرُّ بِآيَةِ رَحْمَةٍ إِلَّا وَقَفَ وَسَأَلَ، وَلَا يَمُرُّ بِآيَةِ عَذَابٍ إِلَّا وَقَفَ وَتَعَوَّذَ "

1922- Huzeyfe anlatıyor: Bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kıldım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Bakara Sûresi'ne başlayınca içimden "İlk rekatı bu sûreyle kıldıracak" diye düşündüm. Okumaya devam edince içimden "Sûreyi bitirince rükûya gidecek" dedim. Ancak bu sûreyi bitirince Nisâ Sûresi'ne başladı. Bu sûreyi de bitirip Âl-i İmrân Sûresi'ne başladı. Kıraati de acele etmeden yapıyordu. İçinde tesbih bulunan bir âyete geldiği zaman Allah'ı tesbih ediyor, bir şeylerin istenilmesinden bahseden bir âyete geldiği zaman Allah'tan dileklerde bulunuyor, içinde sığınmadan bahseden bir âyete geldiği zaman da Allah'a sığınıyordu. Sonrasında da rükûya gitti. Rükûda *"Sübhâne rabbiyel-azîm"* dedi. Rükûda da kıyamda durduğu kadar durdu. Sonra *"Semiallahu limen hamidehu"* diyerek kalktı. Ayakta rükûda durduğu süreye yakın bir süre durduktan sonra secdeye gitti. Secdede *"Sübhâne rabbiyel-a'lâ"* dedi. Secdesinde de kıyamda durduğu süreye yakın bir süre durdu."[1]

Bize bildirildiğine göre Avf b. Mâlik şöyle demiştir: "Bir gece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaza durdum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kıyamda Bakara Sûresi'ni okudu. Rahmetten bahseden âyetlerde durup Allah'tan rahmeti diledi. Azaptan bahseden âyetlerde de durup Allah'a sığındı."[2]

١٩٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حدثنا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُنِيبٍ، حدثنا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ

---

[1] İsnâdı sahihtir. İbn Mâce 1/429 (1351) ve Nesâî (3/225, 226).

[2] Ebû Dâvud 1/544 (873).

أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي تَطَوُّعًا فَمَرَّ بِآيَةٍ فَقَالَ: " وَيْلٌ لِأَهْلِ النَّارِ أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ النَّارِ "

1923- Abdurrahman b. Ebî Leylâ, babasından bildirir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nafile namaz kılarken bir âyete gelince: *"Cehennemliklere yazıklar olsun! Cehennemden Allah'a sığınırım"* dedi.[1]

١٩٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ أحمد بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَخْبَرَنا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، ح قَالَ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا قَرَأَتْ ﴿فَمَنَّ اللهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ﴾ قَالَتِ: " اللهُمَّ مُنَّ عَلَيَّ وَقِنِي عَذَابَ السَّمُومِ "

1924- Mesrûk bildiriyor: Hz. Âişe ***"Allah da bize lütfetti ve bizi iliklere işleyen cehennem azabından korudu"***[2] âyetini okuduğu zaman: "Allahım! Bize lütfet ve iliklerimize kadar işleyecek olan cehennemden azabından koru" derdi.[3]

١٩٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ نُعَيْمٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ مِخْرَاقٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: إِنَّ رِجَالًا يَقْرَأُ أَحَدُهُمُ الْقُرْآنَ فِي لَيْلَةٍ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً، قَالَتْ: " أُولَئِكَ قَرَؤُوا وَلَمْ يَقْرَؤُوا، كُنْتُ أَقُومُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي اللَّيْلِ التَّامِّ فَيَقْرَأُ بِالْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ وَالنِّسَاءِ، فَإِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا اسْتِبْشَارٌ دَعَا، وَرَغِبَ وَإِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا تَخْوِيفٌ دَعَا وَاسْتَعَاذَ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 1/548 (881) ve İbn Mâce 1/429, 430 (135).

[2] Tûr Sur. 27

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 2/451 (4048) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/211).

1925- Müslim b. Mihrâk der ki: Hz. Âişe'ye: "Bazıları Kur'ân'ı bir gecede iki veya üç defa okuyor" dediğimde: "Onlar bu şekilde okumuş, ama aslında okumamışlardır" karşılığını verip şöyle devam etti: "Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte gece boyunca namaza dururdum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu namazda Bakara, Âl-i İmrân ve Nisâ sürelerini okurdu. İçinde müjdeler bulunan âyetlerde dua edip bunları ister, içinde korkutma bulunan âyetlerde de dua edip bunlardan Allah'a sığınırdı."[1]

١٩٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَقْرَأَ أَحَدُهُمْ هَذِهِ الْآيَاتِ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرَ اللهَ يَجِدُ اللهَ غَفُورًا رَحِيمًا إِلَّا غَفَرَ اللهُ لَهُ " ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللهَ﴾، ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللهَ﴾ [النساء: ١١٠]، ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ﴾ [آل عمران: ١٣٥]

1926- İbn Mes'ûd der ki: "Kişi *"Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan günahlarının bağışlamasını dileseler ve Peygamber de onlara bağışlama dileseydi, elbette Allah'ı tövbeleri çok kabul edici ve çok merhametli bulacaklardı."*[2] *"Kim bir kötülük yapar, yahut kendine zulmeder, sonra da Allah'tan bağışlama dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur."*[3] *"Yine onlar, çirkin bir iş yaptıkları, yahut nefislerine zulmettikleri zaman Allah'ı hatırlayıp hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenler -ki Allah'tan başka günahları kim bağışlar- ve bile bile, işledikleri (günah) üzerinde ısrar etmeyenlerdir."*[4] âyetlerini okuduktan sonra Allah'ın merhamet sahibi ve bağışlayıcı

---

[1] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Sünen* (2/310), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 421 (1196), Ahmed, *Müsned* 6/92 (119), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/257 (4842) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (s. 198).

[2] Nisâ Sur. 64

[3] Nisâ Sur. 110

[4] Âl-i İmrân Sur. 135

olduğunu düşünerek bağışlanma dilediği zaman Allah tarafından bağışlanacağını umuyorum."[1]

١٩٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنا عِيسَى بْنُ أَبِي عِيسَى الْحَنَّاطُ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " إِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَأَفْهِمْهُ قَلْبَكَ، وَأَسْمِعْهُ أُذُنَيْكَ، وَإِنَّ الْأُذُنَيْنِ عَدْلٌ بَيْنَ الْقُلُوبِ وَاللِّسَانِ، فَإِنْ مَرَرْتَ بِذِكْرِ اللهِ فَاذْكُرِ اللهَ، وَإِنْ مَرَرْتَ بِذِكْرِ النَّارِ، فَاسْتَعِذْ بِاللهِ مِنْهَا، وَإِنْ مَرَرْتَ بِذِكْرِ الْجَنَّةِ فَسَلْهَا اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

1927- Şa'bî der ki: "Kur'ân okuduğun zaman okuduğunu kalbin anlasın, kulakların işitsin. Zira kulaklar kalp ile dil arasındaki bağdır. Allah'ın zikredildiği âyetlerde Allah'ı zikret. Cehennemin zikredildiği âyetlerde ondan Allah'a sığın. Cennetin zikredildiği âyetlerde de Allah'tan cenneti iste."[2]

فَصْلٌ فِي الِاعْتِرَافِ لِلَّهِ تَعَالَى بِمَا يُخْبِرُ بِهِ عَنْ نَفْسِهِ

Allah'ın Kur'ân'da Kendinden Bahsettiği Konularda İkrarda Bulunmak

١٩٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، قَالَ: حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا يَزِيدُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ، عَنْ أَبِي الْيَسَعِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا قَرَأَ ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى﴾ [القيامة: ٤٠] قَالَ: بَلَى، وَإِذَا قَرَأَ ﴿أَلَيْسَ اللهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ﴾ [التين: ٨] قَالَ: بَلَى "

1928- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem), *"Peki, bunları yapanın ölüleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?"*[3] âyetini okuduğu zaman:

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Kıyâmet Sur. 40

"Elbette buna gücü yeter" derdi. ***"Allah, hüküm verenlerin en üstünü değil midir?"***[1] âyetini okuduğu zaman da: *"Elbette en üstünüdür"* derdi.[2]

١٩٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَعْرَابِيًّا، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ قَرَأَ مِنْكُمْ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ فَانْتَهَى إِلَى آخِرِهَا ﴿أَلَيْسَ اللهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ﴾ [التين: ٨] فَلْيَقُلْ: وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ، وَمَنْ قَرَأَ لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ وَانْتَهَى إِلَى ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى﴾ [القيامة: ٤٠] فَلْيَقُلْ: بَلَى، وَمَنْ قَرَأَ وَالْمُرْسَلَاتِ فَبَلَغَ ﴿فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ﴾ [المرسلات: ٥٠] فَلْيَقُلْ: آمَنَّا بِاللهِ "

وَرُوِّينَا، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، مَرْفُوعًا وَمَوْقُوفًا " إِذَا قَرَأَ ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ [الأعلى: ١] قَالَ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى "

وَرُوِّينَا عَنْ غَيْرِهِ، أَنَّهُ كَانَ إِذَا قَرَأَ: ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى﴾ [القيامة: ٤٠] قَالَ: " سُبْحَانَكَ، بَلَى " وَرَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ

1929- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Biriniz Tîn Sûresi'ni okurken* ***«Allah, hüküm verenlerin en üstünü değil midir?»***[3] *âyetine ulaştığı zaman: «Ben de buna şahitlerden biriyim» desin. Biriniz Kıyâmet Sûresi'ni okurken* ***«Peki, bunları yapanın ölüleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?»***[4] *âyetine ulaşınca:«Elbette buna gücün yeter» desin. Biriniz Mürselât Sûresi'ni okurken* ***«Onlar artık bundan sonra hangi söze inanacaklar»***[5] *âyetine ulaştığı zaman: «Allah'a iman ederiz» desin."*[6]

---

[1] Tîn Sur. 8

[2] İsnâdmda meçhul bir ravi vardır. Hâkim, *Müstedrek* (2/510).

[3] Tîn Sur. 8

[4] Kıyâmet Sur. 40

[5] Mürselât Sur. 50

[6] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Tirmizî 5/443 (3347).

İbn Abbâs'tan bize hem merfû, hem de mevkûf olarak bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), *"Yüce Rabbinin adını tesbih et"*[1] âyetini okuduğu zaman: *"Yüce Rabbimi tesbih ederim"* derdi.[2]

Başkasından da bize bildirildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Peki, bunları yapanın ölüleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?"*[3] âyetini okuduğu zaman: *"Seni tenzih ederim. Elbette buna gücün yeter"* derdi.[4]

١٩٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، وَأَبُو الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، قَالَا: أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، حدثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ: " إِذَا قَرَأَ أَحَدُكُمْ ﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ [الأعلى: ١] فَلْيَقُلْ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى، وَإِذَا قَرَأَ ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى﴾ [القيامة: ٤٠] فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ فَبَلَى أَوِ اللهُمَّ سُبْحَانَ رَبِّي، فَبَلَى " - الشَّكُّ مِنْ قِبَلِ عَاصِمٍ فِي هَذَا -

1930- İbn Abbâs der ki: "Biriniz *«Yüce Rabbinin adını tesbih et»*[5] âyetini okuduğu zaman: «Yüce Rabbimi tesbih ederim» desin. *«Peki, bunları yapanın ölüleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?»*[6] âyetini okuduğu zaman da: «Allahım! Elbette buna gücün yeter» veya: «Allahım! Seni tesbih ederim Rabbim!» desin —Hangisi olduğu konusunda tereddüt ravi Âsım'a aittir—."[7]

١٩٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا وَكِيعٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ،

---

[1] A'lâ Sur. 1

[2] Ebû Dâvud 1/549 (883).

[3] Kıyâmet Sur. 40

[4] Ebû Dâvud 1/549 (884).

[5] A'lâ Sur. 1

[6] Kıyâmet Sur. 40

[7] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* (2/452), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/509) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/151).

أَخْبَرَنِي مَنْ قَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ: " إِذَا قَرَأْتَ ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ [الإخلاص: ١] فَقُلْ أَنْتَ: هُوَ اللهُ أَحَدٌ "

1931- Amr b. Osmân der ki: Birinin bana bildirdiğine göre Ebû Câfer ona şöyle demiştir: "*De ki: O, Allah birdir*"[1] âyetini okuduğun zaman: "O Allah birdir" de."[2]

فَصْلٌ فِي السُّجُودِ فِي آيَاتِ السَّجْدَةِ

Secde Âyetlerinde Secde Etmek

وَسُجُودُ الْقُرْآنِ أَرْبَعَ عَشْرَةَ سَجْدَةً مِنْهَا ثَلَاثٌ فِي الْمُفَصَّلِ، وَفِي سُورَةِ الْحَجِّ سَجْدَتَانِ، وَأَمَّا سَجْدَةُ سُورَةِ ص فَقَدْ رُوِّينَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنْهَا قَالَ: " لَيْسَتْ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْجُدُ فِيهَا "

وَرُوِّينَا عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا أَنَّهُ قَالَ: " سَجَدَهَا دَاوُدُ لِتَوْبَةٍ، وَنَسْجُدُهَا نَحْنُ شُكْرًا "

وَرُوِّينَا فِي حَدِيثٍ مَوْصُولٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي السُّجُودِ فِيهَا حِينَ قَرَأَهَا عَلَى الْمِنْبَرِ: ثُمَّ قَرَأَ الْآيَةَ مَرَّةً أُخْرَى فَتَهَيَّأَ النَّاسُ لِلسُّجُودِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّمَا هِيَ تَوْبَةُ نَبِيٍّ، وَلَكِنْ رَأَيْتُكُمْ تَهَيَّأْتُمْ لِلسُّجُودِ " فَنَزَلَ وَسَجَدَ وَسَجَدُوا وَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ لَا يَسْجُدُ فِي ص وَيَقُولُ: " إِنَّمَا هِيَ تَوْبَةُ نَبِيٍّ " وَرُوِّينَا عَنِ عُمَرَ وَعُثْمَانَ، وَابْنِ عُمَرَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُمْ كَانُوا يَسْجُدُونَ فِيهَا وَرُوِّينَا عَنْ أَبِي رَافِعٍ، أَنَّهُ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ الصُّبْحَ " فَقَرَأَ بِ ص وَسَجَدَ فِيهَا "

Kur'ân'da on dört secde âyeti vardır. Bunların üçü *mufassal* sûrelerde, ikisi Hac Sûresi'ndedir. Sâd Sûresi'ndeki secde âyetine (Sâd Sur. 24) gelince bu konuda bize bildirilene göre İbn Abbâs'a bu âyetteki secde konusu

---

[1] İhlâs Sur. 1

[2] İsnâdında zayıf biri görülen Ahmed b. Abdilcebbâr el-Utâridî vardır.

sorulmuş, o da: "Secdeyi gerektiren âyetlerden değildir, ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu âyeti okuduktan sonra secde ettiğini gördüm" demiştir.[1]

Ömer b. Zer'in babasından naklen mürsel olarak rivayet ettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu âyet için: *"Hz. Dâvud tövbe için bu âyette secde etmişti, biz ise şükür için bu âyette secde ederiz"* buyurmuştur.[2]

Mevsûl olarak da Ebû Saîd el-Hudrî'den bize şöyle bildirilmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minber üzerindeyken bu âyeti okuyunca inip secde etti. Daha sonra aynı âyeti okuyunca cemaatin secde için hazırlandığını gördü. Bunun üzerine: *"Bu bir peygamberin tövbe secdesidir. Ancak sizin de secde için hazırlandığınızı görüyorum"* buyurdu ve minberden inip secde edince cemaat de secde etti.[3]

İbn Mes'ûd da bu âyette secde etmez ve: "Bu bir peygamberin tövbe secdesiydi" derdi.[4]

Bize bildirildiğine göre Hz. Ömer, Osmân, İbn Ömer ve İbn Abbâs bu âyette secde ederlerdi. Yine bize bildirildiğine göre Ebû Râfi' şöyle demiştir: "Ömer'in arkasında sabah namazını kıldım. Namazda Sâd Sûresi'ni okudu ve bu âyette secde etti."[5]

Bu konuda bu ve benzeri rivayetleri *es-Sünenü'l-Kübrâ*[6] ile *Ma'rifetu's-Sünen ve'l-Âsâr*[7] eserlerinde zikrettik. Konu hakkında daha fazla malumat sahibi olmak isteyenler bu eserlere müracaat edebilirler.

---

[1] Buhârî, *sücûd* (2/32) ile *enbiyâ* (4/135).

[2] Nesâî (2/159).

[3] Ebû Dâvud 2/123 (1410).

[4] Beyhakî, *Sünen* (2/319), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/9, 10) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (3/338).

[5] Beyhakî, *Ma'rifetu's-Sünen ve'l-Âsâr* (1/241).

[6] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (2/318-320).

[7] Beyhakî, *Ma'rifetu's-Sünen ve'l-Âsâr* (1/240-241).

١٩٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَوْهَرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حدثنا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُنَيْنٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَقْرَأَهُ خَمْسَ عَشْرَةَ سَجْدَةً فِيهَا ثَلَاثٌ فِي الْمُفَصَّلِ، وَفِي سُورَةِ الْحَجِّ سَجْدَتَانِ "

1932- Amr b. el-Âs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana içinde secde bulunan on beş âyet okuttu. Bunların üçü *mufassal* sûrelerde, ikisi de Hac Sûresi'ndeydi."[1]

فَصْلٌ فِي حَظْرِ الْقِرَاءَةِ عَلَى الْجُنُبِ وَالْحَائِضِ

Cünüb veya Hayız Olanın Kur'ân Okumaması

١٩٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ سَلَمَةَ، يَقُولُ: دَخَلْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَا وَرَجُلَانِ، رَجُلٌ مِنَّا، وَرَجُلٌ مِنْ بَنِي أَسَدٍ أَحْسَبُ فَبَعَثَهُمَا وَجْهًا، وَقَالَ: إِنَّكُمَا عِلْجَانِ فَعَالِجَا عَنْ دِينِكُمَا، ثُمَّ دَخَلَ الْمُخْرَجَ، ثُمَّ خَرَجَ فَأَخَذَ حِفْنَةً مِنْ مَاءٍ فَتَمَسَّحَ بِهَا، ثُمَّ جَعَلَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَرَآنَا أَنْكَرْنَا عَلَيْهِ ذَلِكَ فَقَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ " يَدْخُلُ الْخَلَاءَ فَيَقْضِي حَاجَتَهُ، ثُمَّ يَخْرُجُ فَيَأْكُلُ مَعَنَا اللَّحْمَ، فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَلَا يَحْجُبُهُ، وَرُبَّمَا قَالَ: لَا يَحْجِزُهُ عَنِ الْقُرْآنِ شَيْءٌ لَيْسَ الْجَنَابَةَ "

1933- Abdullah b. Seleme der ki: Biri bizim kabileden, biri de sanırım Esed oğullarından iki adamla birlikte Ali b. Ebî Tâlib'in yanına girdik. Hz. Ali bu iki adama: "Güçlü adamlarsınız. Bu gücünüzü dininiz için kullanın" buyurdu ve (görev için) bir yere gönderdi. Sonra helaya girdi. Çıktıktan sonra bir kap su alıp ellerini yıkadı ve Kur'ân okumaya başladı. Biz bunu garipseyince de şöyle dedi: "Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellam) bazen helaya girip

[1] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/120 (1401) ve İbn Mâce 1/335 (1057).

çıktıktan sonra (abdest almadan) bizimle et (yemek) yer ve Kur'ân okurdu. Cünüplük dışında da Kur'ân okumasına hiçbir şey engel olmazdı."[1]

Halîmî der ki: "Hayızlık cünüplükten daha ağır olduğu için hayız olana Kur'ân okumanın haramlığı daha kesindir."[2]

١٩٣٤ - قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ وَرُوِّينَا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ:" لَا يَقْرَأُ الْجُنُبُ، وَالْحَائِضُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ" أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ الْبَغْدَادِيُّ بِهَا أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، فَذَكَرَهُ

1934- Beyhakî der ki: Rivayetleri güçlü olmayan İsmâil b. Ayyâş'tan bize bildirildiğine göre Mûsa b. Ukbe, Nâfi'den, o da İbn Ömer'den Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cünüp veya hayız olanlar Kur'ân'dan bir şey okuyamaz"* buyurduğunu rivayet etmiştir.[3]

فَصْلٌ فِي حَمْلِ الْمُصْحَفِ وَمَسِّهِ

Kur'ân'ı Taşımak ve Ona Dokunmak

Yüce Allah: *"O, korunmuş bir kitaptadır. Ona, ancak tertemiz olanlar dokunabilir"*[4] buyurmuştur.

Halîmî der ki: "Semada bulunanların hepsinin temiz olduğunu biliyoruz. Burada da âyet temizliklerinden dolayı meleklerin Kitâb'a dokunabilecek bir konuma geldiklerini açıklamaktadır. Yine temiz (mutahhar) olanlar ibadet etmeye hazır ve layık olanlar anlamına gelmektedir. Buradan hareketle ancak temiz olan kişinin Kur'ân'a dokunabileceğini, temiz olmayan kişinin ise ona dokunamayacağını çıkarabiliriz. Çünkü abdestli olmayan kişi namaz veya

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/155 (229), Tirmizî 1/274 (146), Nesâî (1/144) ve İbn Mâce 1/159 (594).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (2/228).

[3] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 1/236 (131) ve İbn Mâce 1/195-196 (595, 596).

[4] Vâkı'a Sur. 78, 79

tavaf gibi ibadetleri yapamaz. Aynı şekilde cünüp veya hayız olan kişiler de Kur'ân okuyamaz, onu taşıyamaz ve ona dokunamazlar. En doğrusunu da Allah bilir."[1]

١٩٣٥ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَبْدِيُّ، حدثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، حدثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ بِكِتَابٍ فِيهِ الْفَرَائِضُ وَالسُّنَنُ وَالدِّيَاتُ، فَذَكَرَهُ وَفِيهِ: " لَا يَمَسَّ الْقُرْآنَ إِلَّا طَاهِرٌ " وَرُوِّينَا فِي ذَلِكَ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ

1935- Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yemen ahalisine farzlar, sünnetler ve diyetler konusunda bir mektup gönderdi. İçinde ayrıca: *"Abdest olmadan Kur'ân'a dokunulmasın"* diye yazdı.[2]

Bu konuda aynısı bize Selmân el-Fârisî'den de bildirilmiştir.

فَصْلٌ فِي السِّوَاكِ لِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

Kur'ân Kıraati İçin Önce Ağzı Misvaklamak

١٩٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الصَّادِقِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْعَطَّارُ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ " قَالَ: قُلْتُ لِلْأَعْمَشِ: بِالسِّوَاكِ؟ قَالَ: " نَعَمْ "

قَالَ: وَحدثنا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَنْصُورٍ وَالْأَعْمَشِ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/158).

[2] Nesâî, *kasâme* (8/57-58).

وَرَوَاهُ هُشَيْمٌ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ:" كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا قَامَ لِيَتَهَجَّدَ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ،

1936- Huzeyfe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) teheccüd namazına duracağı zaman ağzını temizlerdi." [1]

Abdullah b. Numeyr der ki: Bunu rivayet eden A'meş'e: "Misvakla mı temizlerdi?" diye sorduğumda: "Evet!" dedi.

İbn Numeyr de Süfyân b. Mansûr kanalıyla Şakîk b. Seleme'den, o da Huzeyfe'den bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ağzını misvakla temizlerdi."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Mansûr ve A'meş kanalıyla rivayet ettiler.[2]

Huşeym de bunu Husayn kanalıyla Ebû Vâil'den, o da Huzeyfe'den şöyle rivayet etmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) teheccüd namazına kalktığı zaman ağzını misvakla temizlerdi."[3]

Buradan anladığımız Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bunu namaz ve Kur'ân okumak için yaptığıdır.

١٩٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حدثنا عُمَرُ بْنُ عَوْنٍ الْوَاسِطِيُّ، حدثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: " أُمِرْنَا بِالسِّوَاكِ " فَقَالَ: " إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي أَتَاهُ الْمَلَكُ فَقَامَ خَلْفَهُ، فَيَسْمَعُ الْقُرْآنَ وَيَدْنُو فَلَا يَزَالُ يَسْتَمِعُ وَيَدْنُو حَتَّى يَضَعَ فَاهُ عَلَى فِيهِ فَلَا يَقْرَأُ آيَةً إِلَّا كَانَتْ فِي جَوْفِ الْمَلَكِ "

1937- Ebû Abdirrahman es-Sülemî bildiriyor: Hz. Ali: "Misvak kullanmamız söylendi" deyip şöyle devam etti: "Kul namaz için kalktığı zaman melek gelip arkasında durur. Kulun okuduğu Kur'ân'ı duyunca ona

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *vudû* (1/66), *cumu'a* (1/214) ile *teheccüd* (2/45) ve Müslim, *tahâret* (1/121, 220).

[3] Müslim 1/220 (46).

yaklaşmaya başlar ve yaklaşa yaklaşa sonunda ağzını kulun ağzına dayar. Bu şekilde kulun okuduğu her bir âyet meleğin içine girer."[1]

١٩٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ لَفْظًا، حدثنا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حدثنا مَرْوَانُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا أَبِي، حدثنا شَرِيكٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَلْيَسْتَكْ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَرَأَ فِي صَلَاةٍ وَضَعَ مَلَكٌ فَاهُ عَلَى فِيهِ، فَلَا يَخْرُجُ مِنْ فِيهِ شَيْءٌ إِلَّا دَخَلَ فَمَ الْمَلَكِ "

1938- Câbir b. Abdillah el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Biriniz gece vakti namaza kalktığı zaman ağzını misvaklasın. Zira kişi namazda kıraat yaptığı zaman bir melek gelip ağzını onun ağzına koyar ve okuduğu her bir şey meleğin ağzına girer."*[2]

١٩٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ الْمُقْرِئُ ابْنُ الْحِمَّامِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ النَّجَّادُ، حدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، مِنْ آلِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " السِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ "

1939- Hz. Âîşe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Misvak ağzın temizliğine, Rabbin de rızasına vesile olur"* buyurmuştur.[3]

١٩٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ السَّمْحِ، حدثنا غِيَاثُ بْنُ كَلُّوبٍ الْكُوفِيُّ، حدثنا مُطَرِّفُ بْنُ سَمُرَةَ، وَلَقِيتُهُ سَنَةَ خَمْسٍ وَسَبْعِينَ وَمِائَةٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " طَيِّبُوا أَفْوَاهَكُمْ بِالسِّوَاكِ؛ فَإِنَّهَا طُرُقُ الْقُرْآنِ " غِيَاثٌ هَذَا مَجْهُولٌ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (1/38), Abdurrezzâk, *Musannef* 2/487 (4184), Bezzâr, *Keşfu'l-Estâr* (1/242) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/170).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[3] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *savm* (2/214).

1940- Ğiyâs b. Kellûb el-Kûfî der ki: Hicri 175 yılında karşılaştığım Mutarrif b. Semure'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın uğradığı bir yol olduğu için ağzınızı misvakla temizleyin"* buyurmuştur.[1]

Ravi Ğiyâs (durumu) meçhul biridir.

فَصْلٌ فِي لُبْسِ الْحَسَنِ مِنَ الثِّيَابِ وَالتَّطَيُّبِ لِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

Kur'ân Kıraati İçin Güzel Giysiler Giyip Kokular Sürmek

رُوِيَ عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ، أَنَّهُ " كَانَ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ فَتَهَجَّدَ بِاللَّيْلِ اغْتَلَفَ بِالْغَالِيَةِ "

وَقَالَ مُجَاهِدٌ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ أَكْلَ الثَّوْمِ وَالْبَصَلِ وَالْكُرَّاثِ لِلْقِيَامِ فِي اللَّيْلِ، وَيَسْتَحِبُّونَ أَنْ يَمَسَّ الرَّجُلُ عِنْدَ قِيَامِهِ مِنَ اللَّيْلِ طِيبًا "

Kendisinden bildirildiğine göre Temîm ed-Dârî gece vakti teheccüd namazına kalktığı zaman üzerine ve giysilerine güzel kokular sürerdi.[2]

Mücâhid der ki: "Öncekiler gece namazına kalkacakları için sarımsak, soğan ve pırasa yemeyi mekruh, gece namaza durmadan önce de güzel kokular sürünmeyi müstehap görürlerdi."[3]

١٩٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي آخَرِينَ قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ خَلَفٍ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ، يَقُولُ: " مَا أَكَلْتُ الْكُرَّاثَ مُنْذُ قَرَأْتُ الْقُرْآنَ "

1941- Mûsa b. Halef der ki: Katâde'nin: "Kur'ân okumayı öğrendiğimden beri (çiğ) pırasa yemiş değilim" dediğini işittim.[4]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ancak bak: Elbânî, *Sahîhu'l- Câmi'is-Sağîr* (3834).

[2] İbn Nasr el-Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 76).

[3] İbn Nasr el-Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 76).

[4] Ravileri güvenilirdir.

١٩٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حدثنا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حدثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قال زرزر رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ صَالِحٌ قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ: أُسَلِّمُ عَلَى النِّسَاءِ؟ قَالَ: " إِنْ كُنَّ شَوَّابَ فَلَا " قَالَ رَجُلٌ - يَعْنِي لِعَطَاءٍ -: أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَيَخْرُجُ مِنِّي الرِّيحُ قَالَ: " أَمْسِكْ حَتَّى يَذْهَبَ "

1942- Mekke ahalisinden salih bir zat olan Zurzur der ki: Atâ'ya: "Kadınlara da selam vereyim mi?" diye sorduğumda: "Şâyet genç iseler verme" dedi. Adamın biri ona: "Kur'ân okuduğum zaman benden bir koku çıkıyor" deyince, Atâ: "Koku gidene kadar okumayı bırak" karşılığını verdi.[1]

١٩٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَ رُبَّمَا قَرَأَ وَقَوْمٌ نيام فَيَجِدُ الرِّيحَ، فَيُمْسِكُ عَنِ الْقِرَاءَةِ حَتَّى تَذْهَبَ "

قَالَ: وحدَّثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ حُمَيْدٍ الْأَعْرَجِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِذَا تَثَاوَبْتَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ، فَأَمْسِكْ عَنِ الْقِرَاءَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْكَ "

1943- Abdulazîz b. Ebî Revvâd: "Bazen Mücâhid birileri uyurken Kur'ân okurdu. Ancak uyuyanlardan bir koku geldiğini görünce de bu koku gidene kadar okumayı keserdi."[2]

Abdullah b. el-Mübârek'in, Osmân b. el-Esved'den, onun da Humeyd el-A'rec'ten bildirdiğine göre Mücâhid şöyle demiştir: "Kur'ân okurken esnediğin zaman esnemen bitene kadar okumayı kes."

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (8/448).

[2] Ravileri güvenilirdir.

فَصْلٌ فِي الْجَهْرِ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ

Gece Namazında Kur'ân'ı Açıktan Okumak

١٩٤٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ كَاسِبٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأُمَوِيُّ، عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ كُرَيْبٍ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ عَنْ جَهْرِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْقِرَاءَةِ بِاللَّيْلِ، فَقَالَ: " كَانَ يَقْرَأُ فِي حُجْرَتِهِ فَيَسْمَعُ قِرَاءَتَهُ مَنْ كَانَ خَارِجًا "

1944- Kureyb der ki: İbn Abbâs'a Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gece namazında Kur'ân'ı açıktan okuması konusunu sorduğumda: "Odasından okuduğu zaman dışarıda olanlar onu duyardı" dedi.[1]

١٩٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ، حدثنا قَيْسٌ، عَنْ هِلَالِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ أُمِّ هَانِئٍ، قَالَتْ: " سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ بِاللَّيْلِ، وَأَنَا عَلَى عَرِيشِي بِمَكَّةَ وَهُوَ يَرْفَعُ "

1945- Ümmü Hâni der ki: "Mekke'de gece vakti evimin avlusundan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazda açıktan ve yüksek sesle yaptığı kıraati işittim."[2]

Âlimlerden bazıları gece namazında kıraatin bir kısmının açıktan bir kısmının da gizliden yapılmasını müstehap görürlerdi. Çünkü kıraatin hepsini içinden yapan kişi zamanla sıkılabilir, açıktan yaptığı zaman da sıkıntısı gider. Kıraatin hepsini açıktan yapan kişi de yorulabilir. Bir kısmını içinden yapması durumunda da dinlenmiş olur. Gece vakti nafile namaz kılan kişi kıraatin çoğunu açıktan, gündüz vakti nafile namaz kılan kişi de kıraatin çoğunu gizliden yapar. Gündüz vakti gürültü ve kargaşanın olmadığı bir yerdeyse ve namazda değilse de Kur'ân'ı yüksek sesle okuyabilir.

---

[1] İsnâdı leyyindir. Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 45), Beyhakî, *Sünen* (3/11) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (s. 198).

[2] İsnâdı hasendir. Nesâî, *iftitâh* (2/178, 179) ve İbn Mâce 1/429 (1348).

١٩٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي قَيْسٍ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: كَيْفَ كَانَ يَقْرَأُ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ اللَّيْلِ أَكَانَ يَجْهَرُ أَمْ يُسِرُّ؟ قَالَتْ: " كُلُّ ذَلِكَ كَانَ يَفْعَلُ رُبَّمَا جَهَرَ وَرُبَّمَا أَسَرَّ " قَالَ: قُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً

وَرُوِّينَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي قِرَاءَةِ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ قَالَ: " كَانَ يَرْفَعُ طَوْرًا وَيَخْفِضُ طَوْرًا"

وَرُوِّينَا عَنْ أَبِي قَتَادَةَ " فِي قِرَاءَةِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ: وَكَانَ يُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا "

1946- Abdullah b. Ebî Kays der ki: Hz. Âişe'ye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece namazında kıraatini nasıl yapardı? Açıktan mı içinden mi?" diye sorduğumda: "İkisini de yapardı. Kıraatini bazen açıktan, bazen de içinden yapardı" karşılığını verdi. Bunun üzerine: "Dinimizde bize kolaylık sağlayan Allah'a hamdolsun" dedim.[1]

Yine bize bildirildiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gece namazındaki kıraati konusunda Ebû Hureyre: "Bazen sesini yükseltir, bazen de alçak sesle okurdu" demiştir.[2]

Yine bize bildirildiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) öğle ve ikindi namazlarındaki kıraati konusunda Ebû Katâde: "Bazen bir âyette bizim de duyabileceğimiz şekilde sesini yükseltirdi" demiştir.[3]

١٩٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَلْخِيُّ التَّاجِرُ بِبَغْدَادَ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî, *salât* 1/311 (449) ile *fadâil* 5/183 (2924) ve Nesâî, *kıyâmu'l-leyl* (3/224).

[2] Ebû Dâvud 2/81 (1328).

[3] Buhârî, *ezân* (1/185, 189) ve Müslim, *salât* (154, 155).

بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْجَاهِرُ بِالْقُرْآنِ كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ، وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْآنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ "

كَذَا وَجَدْتُهُ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَرَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ، وَقَالَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: وَكَذَلِكَ رَوَى سُلَيْمَانُ بْنُ مُوسَى، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ

1947- Muâz b. Cebel der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kur'ân'ı açıktan okuyan kişi, sadakasını açıktan veren, Kur'ân'ı içinden okuyan kişi de, sadakasını gizliden veren kişi gibidir."*[1]

Hadisi Muâz b. Cebel'den bu şekilde buldum. İsmâîl b. Ayyâş ise bunu Bahîr b. Sa'd kanalıyla Ukbe b. Âmir'den rivayet etmiştir.[2]

Süleyman b. Mûsa da Kesîr b. Murre kanalıyla Ukbe b. Âmir'den rivayet etmiştir.[3]

فَصْلٌ فِي كَرَاهِيَةِ قَطْعِ الْقُرْآنِ بِمُكَالَمَةِ النَّاسِ

İnsanlarla Konuşmak İçin Kur'ân Okumayı Kesmenin Mekruhluğu

Bu da kişinin bir âyeti okuyup bitirdikten sonra diğer âyete başlayacakken birilerinin gelip konuşması durumunda diğer âyete başlamak yerine gelenlerle konuşmayı tercih etmesidir.

١٩٤٨ - قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ، فِي كِتَابِهِ عَنْ إِسْحَاقَ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُمَيْلٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ نَافِعٍ، قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ " إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ لَمْ يَتَكَلَّمْ حَتَّى يَفْرُغَ

---

[1] Hâkim Ubeydullah b. Muhammed el-Belhî'nin biyografisini bulmuş değilim. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Hâkim (1/555).

[2] 2372. hadiste tahrici yapılacaktır.

[3] Ahmed, *Müsned* (4/201) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 17/334 (925).

مِنْهُ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا الْمُؤَمَّلُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى، حدثنا الْحَسَنُ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا مُعَاذٌ، حدثنا ابْنُ عَوْنٍ، فَذَكَرَهُ

1948- Nâfi bildiriyor: "İbn Ömer, Kur'ân okumaya başladığı zaman okumasını bitirmeden kimseyle konuşmazdı."[1]

١٩٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يَقْرَؤُوا بَعْضَ الْآيَةِ وَيَدَعُوا بَعْضَهَا "

قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَأَمَّا إِذَا أَرَادَ الِاقْتِصَارَ عَلَى قِرَاءَةِ بَعْضِ السُّوَرِ فِي الصَّلَاةِ وَغَيْرِهَا فَقَدْ:

1949- Ebu'l-Huzeyl der ki: "Öncekiler âyetin bir bölümünü okuyup diğer bölümünü bırakmayı mekruh görürlerdi."[2]

Beyhakî der ki: Kişinin namazda iken sûrelerin bir bölümünü okuması konusuna gelince:

١٩٥٠ - رُوِّينَا عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ بِمَكَّةَ " فَاسْتَفْتَحَ سُورَةَ الْمُؤْمِنُونَ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذِكْرُ مُوسَى وَهَارُونَ أَوْ ذِكْرُ عِيسَى أَخَذَتِ النَّبِيَّ ﷺ سَعْلَةٌ فَرَكَعَ " وَابْنُ السَّائِبِ حَاضِرٌ ذَلِكَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي آخَرِينَ وقَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا حَجَّاجٌ، قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبَّادِ بْنِ جَعْفَرٍ، يَقُولُ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ سُفْيَانَ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْعَابِدِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ السَّائِبِ، فَذَكَرَهُ وَقَالُوا فِي الْحَدِيثِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ يَشُكُّ - أَوِ اخْتَلَفُوا فِيهِ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ

1950- Bu konuda bize bildirildiğine göre Abdullah b. es-Sâib şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Mekke'de namaz kılarken Müminûn Sûresi'ni okumaya başladı. Hz. Mûsa ile Hz. Harun'un veya Hz.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *tefsîr* (5/160).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/552).

İsa'nın zikredildiği âyetlere ulaşınca Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bir öksürük tuttu. Bunun üzerine kıraatini orada kesip rükûya gitti."

Müslim, İbn Cüreyc kanalıyla rivayet etti.[1]

١٩٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " صَلَّيْتُ خَلْفَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الْعَتَمَةَ فَقَسَمَ بِنَا آلَ عِمْرَانَ فَوَاللهِ مَا أَنَسَى قِرَاءَتَهُ ﴿الم اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [آل عمران: ٢] الْقَيَّامُ "

1951- Yahya b. Abdirrahman b. Hâtib, babasından bildiriyor: "Ömer b. el-Hattâb'ın arkasında yatsı namazını kıldım. Namazda Âl-i İmrân Sûresi'ni bölümler halinde okudu. Vallahi *"Elif Lâm Mîm. Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Hay'dır, Kayyûm'dur"*[2] şeklindeki okuyuşu aklımdan çıkmaz."[3]

١٩٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " أُقِيمَتْ صَلَاةُ الْعِشَاءِ فَتَوَجَّهْتُ إِلَى الصَّلَاةِ فَإِذَا عُمَرُ قَدْ بَلَغَ ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ [الفاتحة: ٧] ثُمَّ اسْتَفْتَحَ ﴿الم اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [آل عمران: ٢] " فَقُلْتُ: يَخْتِمُهَا هُوَ قَالَ: " فَقَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ، ثُمَّ رَكَعَ، ثُمَّ قَامَ فِي الثَّانِيَةِ فَقَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ، ثُمَّ رَكَعَ "

1952- Yahya b. Abdirrahman b. Hâtib, babasından bildirir: "Yatsı namazı için kamet getirildikten sonra gelip cemaate katıldım. Ben geldiğimde Ömer (b. el-Hattâb) *"Gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil"*[4] âyetine varmıştı. Sonra kıraatine *"Elif Lâm Mîm.*

---

[1] Buhârî, *ezân* (1/188) ve Müslim, *salât* (163).

[2] Âl-i İmrân Sur. 1, 2

[3] İsnâdı leyyindir.

[4] Fâtiha Sur. 7

Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Hay'dır, Kayyûm'dur"[1] diyerek Âl-i İmrân Sûresi'yle devam etti. Ben içimden: "Bu rekatta bu sûreyi bitirir" diye düşündüm, ancak yüz âyet okuduktan sonra rükûya gitti. İkinci rekatta da sûrenin kalan yüz âyetini okuyup rükûya gitti."[2]

١٩٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُؤَمَّلٍ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: " قَرَأَ عَبْدُ اللهِ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى فِي صَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ سُورَةَ الْأَنْفَالِ حَتَّى انْتَهَى إِلَى رَأْسِ الْأَرْبَعِينَ، ﴿نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ﴾ [الأنفال: ٤٠] رَكَعَ، ثُمَّ قَامَ فَقَرَأَ فِي الثَّانِيَةِ سُورَةً أُخْرَى مِنَ الْمُفَصَّلِ "

1953- Abdurrahman b. Yezîd der ki: "Abdullah (b. Mes'ûd) yatsı namazının ilk rekatında Enfâl Sûresi'ni okudu. Kırkıncı âyet olan *"Eğer yüz çevirirlerse bilin ki Allah sizin dostunuzdur. O ne güzel dosttur, O ne güzel yardımcıdır!"*[3] âyetine ulaşınca rükûya gitti. İkinci rekata kalkınca da mufassal sûrelerden birini okudu."[4]

فَصْلٌ فِي تَحْسِينِ الصَّوْتِ بِالْقِرَاءَةِ وَالْقُرْآنِ

Kıraati Güzel Sesle Yapmak

١٩٥٤ - أَخْبَرَنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ مُصَرِّفٍ الْيَامِيُّ، عَنْ

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 1, 2

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim (2/287) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/369).

[3] Enfâl Sur. 40

[4] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 2/110, 111 (2701), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/359) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/302, 303 (9307, 9308, 9309, 9310).

عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْسَجَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ "

1954- Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı sesinizle süsleyin"* buyurmuştur.[1]

١٩٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حدثنا الْقَاضِي أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مَحْمُودِ بْنِ خِرْزَاذٍ الْأَهْوَازِيُّ، بِهَا حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الْحَارِثِ الْأَهْوَازِيُّ، حدثنا سَلَمَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ، حدثنا عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ، عَنْ زَاذَانَ أَبِي عُمَرَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْنًا " تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، عَنْ صَدَقَةَ

1955- Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı sesinizle güzelleştirin. Zira güzel ses, Kur'ân'a daha fazla güzellik katar"* buyurduğunu işittim.[2]

Muhammed b. Bekr de Sadaka'dan rivayet ederek mutabaât etmiştir.[3]

١٩٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حدثنا أَبُو الْحُسَيْنِ عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُكْرَمٍ، حدثنا أَبُو مُحَمَّدٍ عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ، حدثنا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ، وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ بِشْرَانَ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَمْ يَأْذَنِ اللهُ لِشَيْءٍ مَا أَذِنَ لِنَبِيٍّ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ " قَالَ صَاحِبٌ لَهُ: أراد يَجْهَرُ بِهِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ

---

[1] Buhârî, *tevhîd* (8/214).

[2] İsnâdma biyografisini bulamadığım bir ravi vardır.

[3] Dârimî, *fadâil* (870) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/575).

وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، وَفِيهِ: " مَا أَذِنَ اللهُ لِشَيْءٍ مَا أَذِنَ لِنَبِيٍّ حَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ "

1956- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Kur'ân'ı teganni ile okuyan bir peygambere kulak verdiği gibi hiçbir peygambere kulak vermiş değildir"* buyurmuştur.

Ravi (Ebû Seleme) bunu rivayet ettikten sonra arkadaşlarından biri ona: "Ebû Hureyre burada açıktan okumayı kastetmiştir" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'te Yahya b. Bükeyr'den rivayet etti.[1]

Ayrıca Buhârî ile Müslim bunu Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris kanalıyla Ebû Seleme'den: *"Yüce Allah, Kur'ân'ı açıktan ve güzel bir sesle okuyan bir peygambere kulak verdiği gibi hiçbir peygambere kulak vermiş değildir"* lafzıyla rivayet ettiler.[2]

١٩٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، أَخْبَرَنِي أَبِي، حدثنا الْأَوْزَاعِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْمُهَاجِرِ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَلَّهُ أَشَدُّ إِذْنًا لِلرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ مِنْ صَاحِبِ الْقَيْنَةِ إِلَى قَيْنَتِهِ "

1957- Fadâle b. Ubeyd el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Kur'ân'ı güzel sesle okuyan kişiye, birinin şarkı söyleyen cariyesine kulak vermesinden daha fazla kulak verir"* buyurmuştur.[3]

Beyhakî der ki: "Allah doğrusunu bilir, kulak vermekten kasıt onu dinlemektir. *"Kur'ân'ı teganni ile okuyan bir peygamber"* ifadesindeki teganniden kasıt, kişinin okurken sesini güzelleştirmesi, coşturmaktan ziyade hüzünlendirmesidir."

---

[1] Buhârî, *fadâil* (6/107) ile *tevhîd* (8/195) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (232).

[2] Buhârî, *tevhîd* (8/195) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (233).

[3] İsnâdında kopukluk vardır. İbn Mâce 1/425 (1341).

١٩٥٨ - فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ التَّنُوخِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ، حدثنا مِسْعَرٌ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَحْسَنُ النَّاسِ قِرَاءَةً؟ قَالَ: " مَنْ إِذَا قَرَأَ رَأَيْتَ أَنَّهُ يَخْشَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

1958- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İnsanlar içinde Kur'ân'ı en iyi okuyan kimdir?" diye sorulunca: *"Okuduğu zaman Allah'a huşû ile bağlı olduğunu gördüğün kişidir"* buyurdu.[1]

١٩٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا، قَالَا: حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ، عَنْ طَاوُوسٍ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَحْسَنُ النَّاسِ قِرَاءَةً؟ فَذَكَرَهُ مُرْسَلًا

1959- Tâvus der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İnsanlar içinde Kur'ân'ı en iyi okuyan kimdir?" diye soruldu..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını aktarır.[2]

١٩٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَافِعٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ وَقَدْ كُفَّ بَصَرُهُ، فَأَتَيْتُهُ مُسَلِّمًا عَلَيْهِ، فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ؟ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي بَلَغَنِي أَنَّكَ حَسَنُ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ نَزَلَ بِحُزْنٍ فَإِذَا قَرَأْتُمُوهُ فَابْكُوا، فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَتَبَاكَوْا وَتَغَنَّوْا بِهِ، فَمَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِهِ فَلَيْسَ مِنَّا "

1960- Abdurrahman b. es-Sâib der ki: Sa'd b. Mâlik gözlerini kaybettikten sonra bize geldiğinde yanına gidip selam verdim. Kimlerden olduğumu sorunca, söyledim. Bunun üzerine bana şöyle dedi: "Yeğenim hoş

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/452 (1339).

[2] İsnâdı zayıftır. Dârimî, *fadâil* (s. 867), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/522, 10/464-465) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (2/488).

gelmiş! Bana söylenene göre Kur'ân'ı güzel bir sesle okuyormuşsun. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bu Kur'ân hüzünlü bir ortamda nazil olmuştur. Bundan dolayı onu okurken ağlayın. Ağlayamıyorsanız ağlamaklı olun. Kur'ân'ı da ahenkle okuyun. Zira onu ahenkle okumayan bizden değildir*» buyurduğunu işittim."[1]

١٩٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظِ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُكْرَمٍ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حدثنا مُوسَى بْنُ هَارُونَ الْبُرْدِيُّ، حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حدثنا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَابِطٍ، يُحَدِّثُ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَبْطَأْتُ لَيْلَةً، عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بَعْدَ الْعِشَاءِ فَجِئْتُ فَقَالَ: " أَيْنَ كُنْتِ " قُلْتُ: كُنَّا نَسْمَعُ قِرَاءَةَ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِكَ فِي الْمَسْجِدِ لَمْ نَسْمَعْ مِثْلَ صَوْتِهِ وَلَا قِرَاءَةً مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِكَ، فَقَامَ وَقُمْتُ مَعَهُ حَتَّى اسْتَمَعَ إِلَيْهِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيَّ، فَقَالَ لِي: " هَذَا سَالِمٌ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي أُمَّتِي مِثْلَ هَذَا "

1961- Hz. Âişe der ki: Bir gece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmekte geciktim. Yatsıdan sonra geldiğimde bana: *"Neredeydin?"* diye sordu. Ona: "Mescid'de ashâbından birinin Kur'ân okumasını dinliyorduk. Ashâbın içinde de onun gibi güzel sesli ve güzel okuyan birini duymuş değiliz" dediğimde birlikte kalkıp adamı dinledik. Biraz dinledikten sonra da bana döndü ve: *"Bu, Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim'dir. Böylesi birini ümmetimin içinde kılan Allah'a hamdolsun"* buyurdu.[2]

١٩٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، بِبَغْدَادَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حدثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ صَوْتَ أَبِي مُوسَى وَهُوَ يَقْرَأُ، فَقَالَ: " لَقَدْ أُوتِيَ أَبُو مُوسَى مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ " قَالَ: فَحَدَّثْتُ بِهِ أَبَا مُوسَى، فَقَالَ أَبُو مُوسَى: لَوْ عَلِمْتُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْتَمِعُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Daha önce 1891. hadiste zikredilmişti.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/425 (1338).

لِقِرَاءَتِي لَحَبَّرْتُهَا تَحْبِيرًا أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ دُونَ قَوْلِ أَبِي مُوسَى

1962- Abdullah b. Bureyde, babasından bildirir: Ebû Mûsa, Kur'ân okurken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu duyunca: *"Ebû Mûsa'ya Dâvud ailesine verilen nağmelerden verilmiştir"* buyurdu. Bunu Ebû Mûsa'ya ilettiğimde: "Şâyet Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) okumamı dinlediğini bilseydim sesimi daha da güzelleştirirdim" dedi.[1]

Müslim bunu başka bir yolla Mâlik b. Miğvel'den zikretmiş, ancak Ebû Mûsa'nın sonda söylediği söze yer vermemiştir.[2]

١٩٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، أَظُنُّهُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ قَالَ: قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ يَقُولُ: " إِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ زِينَةُ الْقُرْآنِ "

1963- Ebû Ubeyde der ki: İbn Mes'ûd: "Güzel ses, Kur'ân'ın süsüdür" derdi.[3]

١٩٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، وَأَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ، قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو أُمَيَّةَ الطَّرْطُوسِيُّ، حدثنا صَالِحٌ الْبَاجِيُّ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ﴾ [فاطر: ١] قَالَ: " حُسْنُ الصَّوْتِ "

1964- İbn Cüreyc bildiriyor: İbn Şihâb *"O yaratmada dilediğini artırır"*[4] âyetini açıklarken: "Bundan kasıt güzel sestir" dedi.[5]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (235).

[3] Ravileri güvenilirdir. Merfû olarak İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/1187 (3582) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1202-1203).

[4] Fâtır Sur. 1

[5] Sâlih en-Nâcî'yi tanımıyorum, diğer ravileri de güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/4).

١٩٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حدثنا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ طَلْحَةَ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ فِي رَمَضَانَ فَطَرِبَ لَيْلَةً، فقَالَ الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ: ﴿وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ﴾ [فصلت: ٤٢] " وَكَرِهَ ذَلِكَ "

قَالَ: وأَخْبَرَنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنِي بَعْضُ آلِ سَالِمٍ، قَالَ: قَدِمَ سَلَمَةُ الْبَيْدَقُ الْمَدِينَةَ فَقَامَ يُصَلِّي بِهِمْ فَقِيلَ لِسَالِمٍ: لَوْ جِئْتَ فَسَمِعْتَ قِرَاءَتَهُ قَالَ: " فَجَاءَ فَلَمَّا كَانَ بِالْبَابِ سَمِعَ قِرَاءَتَهُ فَرَجَعَ " وَقَالَ: غناء غناء، قِيلَ لِحَنْبَلِ بْنِ إِسْحَاقَ: أَسَأَلْتَ أَبَا عَبْدِ اللهِ بْنَ حَنْبَلٍ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ: سألته فقال: " أَمَّا هَذَا الْمُحْدِثُ فَكَرِهَهُ، فَمَا كَانَ مِنَ الرَّجُلِ لَمْ يَتَكَلَّفْهُ عَلَى مَعْنَى حَدِيثِ أَبِي مُوسَى، فَلَا بَأْسَ ولعل هَذَا كَانَ مِمَّا أَحْدَثُوا فَكَرِهَهُ سَالِمٌ

1965- İmrân b. Abdillah b. Talha der ki: Ramazan ayında Medine Mescid'inde adamın biri gece vakti cemaate namaz kıldırırken kıraatinde aşırı makam yapınca Kâsım b. Muhammed ***"Şüphesiz o, çok değerli bir kitaptır. Ona ne önünden, ne de ardından batıl gelemez"***[1] diyerek bundan hoşlanmadı.[2]

Süleyman b. Harb, Hammâd b. Zeyd kanalıyla Eyyûb'den, o da Sâlim'in ailesinden birinden bildiriyor: Seleme el-Beydak, Medine'ye geldiği zaman cemaate namaz kıldırmaya kalktı. Sâlim'e: "Gelip onun kıraatini dinlemez misin?" denilince dinlemek için geldi. Mescid'in kapısına ulaşınca kıraatini işitip: "Şarkı gibi! Şarkı gibi!" diyerek geri döndü.[3]

Hanbel b. İshâk'a: "Bu konuyu Ebû Abdillah b. Hanbel'e (İmam Ahmed'e) sordun mu?" denilince şu karşılığı verdi: "Sordum. Bana: «Sâlim bunda aşırıya kaçılmasını hoş görmemiştir. Kişinin, Ebû Mûsa'nın kıraati

---

[1] Fussilet Sur. 41, 42

[2] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 23) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/465-466).

[3] Dârimî, *fadâil* (869).

konusundaki hadise dayanarak teganni yapmasında bir sakınca olmaz. Ancak adam bunda aşırıya kaçınca Sâlim kerih görmüştür» dedi."

فَصْلٌ فِي تَرْتِيلِ الْقُرْآنِ

Kur'ân'ı Tertîl İle Okumak

Yüce Allah: *"Kur'ân'ı ağır ağır, tane tane oku"*[1] buyurmuştur.

١٩٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّاغَانِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حدثنا مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ، عَنْ حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ: " مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي فِي مِسْبَحَتِهِ قَاعِدًا حَتَّى كَانَ قَبْلَ وَفَاتِهِ بِعَامَيْنِ، وَكَانَ يُرَتِّلُ السُّورَةَ فَيُطَوِّلُهَا حَتَّى تَكُونَ أَطْوَلَ مِنْ أَطْوَلَ مِنْهَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، عَنْ مَالِكٍ

1966- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hafsa der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oturarak nafile namaz kıldığını hiç görmedim. Ancak vefatından bir yıl önce oturarak nafile namaz kılmaya başladı. Bu namazında da sûreyi o kadar yavaş okurdu ki normalde kendisinden daha uzun olan sûreden daha fazla uzun sürerdi."[2]

Müslim, Yahya b. Yahya kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.[3]

١٩٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا آدَمُ، حدثنا شُعْبَةُ، حدثنا أَبُو إِيَاسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مُغَفَّلٍ، يَقُولُ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ أَوْ عَلَى جَمَلِهِ، وَهُوَ يَسِيرُ وَهُوَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفَتْحِ، أَوْ مِنْ سُورَةِ الْفَتْحِ قِرَاءَةً لَيِّنَةً وَهُوَ يُرْجِعُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ آدَمَ

---

[1] Müzzemmil Sur. 4

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (118).

1967- Abdullah b. Muğaffel der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) erkek veya dişi devesi üzerinde giderken Fetih Sûresi'ni veya bir bölümünü okuduğunu işittim. Âyetleri yavaş yavaş ve tekrar ederek okuyordu."[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem'den rivayet etti.[2]

١٩٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا جَرِيرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسًا عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: " كَانَ يَمُدُّ مَدًّا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

1968- Katâde der ki: Enes'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıraatini sorduğumda: "Uzatarak yavaş yavaş okurdu" dedi.

Buhârî, Müslim b. İbrâhim'den rivayet etti.[3]

١٩٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، حدثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ، حدثنا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حدثنا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، حدثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مَملكٍ، أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: مَا لَكُمْ وَصَلَاتِهِ؟ " كَانَ يُصَلِّي، ثُمَّ يَنَامُ قَدْرَ مَا صَلَّى، ثُمَّ يُصَلِّي قَدْرَ مَا نَامَ، ثُمَّ يَنَامُ قَدْرَ مَا صَلَّى حَتَّى يُصْبِحَ " قَالَ: " وَنَعَتَتْ قِرَاءَتَهُ فَإِذَا هِيَ تَنْعَتُ قِرَاءَةً مُفَسَّرَةً حَرْفًا حَرْفًا " لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ

1969- Ya'lâ b. Memlek der ki: Ümmü Seleme'ye Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazını sorduğumda: "Namazıyla ne yapacaksınız?" deyip şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kıldıktan sonra namaz kıldığı kadar uyurdu. Sonra kalkıp uyuduğu kadar namaz kılardı. Sonra namaz

---

[1] Hâkim'in hocası hakkında tenkitler vardır. Hadis de sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâil* (7/111, 112) *meğâzî* (5/92), *tefsîr* (6/44) ile *tevhîd* (8/213) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (238).

[3] Buhârî, *fadâil* (6/112).

kıldığı kadar uyurdu. Bu şekilde de sabahı ederdi." Kıraatini de anlatırken neredeyse harf harf olacak şekilde tane tane okuduğunu söyledi.[1]

١٩٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبَاغَنْدِيُّ، حدثنا أَبُو نُعَيْمٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يُقَالُ لَهُ اقْرَأْ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا "

1970- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"(Kıyamet gününde cennette) kişiye: «(Kur'ân'ı) dünyada okuduğun gibi burada da tane tane oku ve yüksel. Meskenin de son âyeti okuduğun yer olacaktır» denilir."*[2]

١٩٧١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا حَمَّادٌ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ: إِنِّي سَرِيعُ الْقُرْآنِ إِنِّي أُهَذْرِمُ الْقُرْآنَ هَذْرَمَةً فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " لَأَنْ أَقْرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ فَأُرَتِّلَهَا أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ كُلَّهُ هَذْرَمَةً "

1971- Ebû Hamza der ki: İbn Abbâs'a: "Ben Kur'ân'ı seri ve çok hızlı bir şekilde okuyabiliyorum" dediğimde: "Bakara Sûresi'ni yavaş yavaş okumam benim için Kur'ân'ın tümünü hızlıca okumamdan daha iyidir" karşılığını verdi.[3]

١٩٧٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدٍ، حدثنا الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا شَبَابَةُ، حدثنا شعبة، حدثنا أَبُو حَمْزَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ: إِنِّي رَجُلٌ سَرِيعُ الْقِرَاءَةِ، فَرُبَّمَا قَرَأْتُ الْقُرْآنَ فِي لَيْلَةٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " لَأَنْ أَقْرَأَ بِسُورَةٍ وَاحِدَةٍ أَعْجَبُ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَفْعَلَ مِثْلَ الَّذِي تَفْعَلُ، فَإِنْ كُنْتَ فَاعِلًا لَا بُدَّ فَاقْرَأْهُ قِرَاءَةً تُسْمِعُ أُذُنَيْكَ وَيَعِيهِ قَلْبُكَ "

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/182 (2923), Nesâî, *iftitâh* (2/181) ve Ebû Dâvud 2/154 (1466).

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/177 (2914) ve Ebû Dâvud 2/153 (1464).

[3] Ravileri güvenilirdir. Başka bir kanalla 1882. hadiste zikredildi.

1972- Ebû Hamza der ki: İbn Abbâs'a: "Ben Kur'ân'ı seri bir şekilde okuyabiliyorum. Bazen Kur'ân'ı bir gecede bir veya iki defa okuyorum" dediğimde: "Bir gecede bir sûreyi okumam, benim için senin gibi okumamdan daha iyidir. İlla hızlı okuyacaksan da kulaklarının duyabileceği, kalbinin de anlayabileceği bir hızda oku" karşılığını verdi.[1]

١٩٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قَرَأَ عَلْقَمَةُ عَلَى عَبْدِ اللهِ وَكَانَ حَسَنَ الصَّوْتِ، فَقَالَ: " رَتِّلْ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي فَإِنَّهُ زَيْنُ الْقُرْآنِ "

1973- İbrâhîm(-i Nehaî) der ki: Güzel bir sesi olan Alkame, Abdullah (b. Mes'ûd)'un önünde Kur'ân kuyunca Abdullah ona: "Anam babam sana feda olsun! Tane tane oku ki böylesi bir okuma Kur'ân'ı güzelleştirir" dedi.[2]

١٩٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حدثنا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، ﴿وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا﴾ [المزمل: ٤] قَالَ: " بَعْضُهُ عَلَى إِثْرِ بَعْضٍ، وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ أَي عَمَلَهُ "

1974- Mansûr bildiriyor: Mücâhid, *"Kur'ân'ı da ağır ağır oku"*[3] buyruğunu açıklarken: "Tane tane ve kelimeleri birbirine bağlayarak okumaktır" demiştir. *"Her insanın da kuşunu boynunda kendine takmışızdır"*[4] âyetini de açıklarken: "Kuştan kasıt, kişinin amelidir" demiştir.[5]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasen olan sahih bir hadistir. Beyhakî, *Sünen* (2/54), Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 35), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/152 (8695), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/520) ve Muhammed b. Nasr, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 95).

[3] Müzzemmil Sur. 4

[4] İsrâ Sur. 13

[5] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/520), Abdurrezzâk, *Musannef* 2/490 (4190) ve Taberî, *Tefsîr* (29/126-127, 15/51).

فَصْلٌ فِي مِقْدَارِ مَا تُسْتَحَبُّ فِيهِ الْقِرَاءَةُ

Kur'ân'ı Hatmetme Süresi

١٩٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ الضَّخْمُ، حدثنا شَيْبَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمَحْبُوبِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ حدثنا شَيْبَانَ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: وَأَحْسَبُنِي أَنِّي قَدْ سَمِعْتُ مِنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ " قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فَاقْرَأْهُ فِي عِشْرِينَ لَيْلَةً " قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فاقْرَأْهُ فِي خَمْسَ عَشْرَةَ لَيْلَةً " قُلْتُ: إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فَاقْرَأْهُ فِي عَشْرٍ " قُلْتُ: إِنِّي لَأَجِدُ قُوَّةً، قَالَ: " فَاقْرَأْهُ فِي سَبْعٍ وَلَا تَزِدْ عَلَى ذَلِكَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ إِسْحَاقَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مُوسَى، وَعَنْ سَعْدِ بْنِ حَفْصٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ زَكَرِيَّا، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ غَيْرَ أَنَّ فِي حَدِيثِ ابْنِ بِشْرَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ مَوْلَى بَنِي زُهْرَةَ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِي قَوْلِهِ لِي

1975- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Kur'ân'ı ayda bir hatmet"* buyurunca: "Daha fazlasına gücüm yeter" dedim. *"Yirmi günde bir hatmet"* buyurunca: "Daha fazlasına gücüm yeter" dedim. *"On beş günde bir hatmet"* buyurunca: "Daha fazlasına gücüm yeter" dedim. *"On günde bir hatmet"* buyurunca: "Daha fazlasına gücüm yeter" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman yedi günde bir hatmet ve daha da aza indirme"* buyurdu.

Buhârî, İshâk kanalıyla Ubeydullah b. Mûsa ve Sa'd b. Hafs'tan[1] ve Müslim de Kâsım b. Zekeriyâ kanalıyla Ubeydullah'tan rivayet ettiler.[2]

---

[1] Buhârî, *fadâil* (6/114).

[2] Müslim, *siyâm* (184).

Her iki kanalın lafzı aynıdır. Ancak İbn Bişrân'ın rivayetinde "Zühre oğullarının azatlısı Muhammed b. Abdirrahman b. Sevbân" ismi kullanılır ve Abdullah b. Amr'ın "Bana dedi" ifadesi zikredilmez.

١٩٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حدثنا مَعْمَرٌ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ فِي كَمْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ قَالَ: " فِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا " ثُمَّ قَالَ: " فِي شَهْرٍ " ثُمَّ قَالَ: " فِي عِشْرِينَ " ثُمَّ قَالَ: " فِي خَمْسَ عَشْرَةَ " ثُمَّ قَالَ: " فِي عَشَرَةٍ " ثُمَّ قَالَ: " فِي سَبْعٍ " ثم لَمْ يَنْزِلْ من السَّبْعِ كَذَا فِي هَاتَيْنِ الرِّوَايَتَيْنِ

1976- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Kur'ân'ı kaç günde bir hatmedeyim?" diye sorduğumda: *"Kırk günde bir"* buyurdu. (Daha fazlasına gücümün yettiği ısrarlarım üzerine) sonrasında *"Ayda bir"*, sonra *"On beş günde bir"*, sonra *"On günde bir"*, sonra *"Yedi günde bir"* buyurdu. Yedi günden daha aşağıya da inmedi.[1]

Bu ve bir önceki rivayette hatmetme süresi bu şekildedir.

١٩٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا حَمَّادٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صُمْ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، وَاقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي شَهْرٍ " فَنَاقَصَنِي وَنَاقَصْتُهُ، فَقَالَ: " صُمْ يَوْمًا، وَأَفْطِرْ يَوْمًا " قَالَ عَطَاءٌ: " فَاخْتَلَفْنَا عَنْ أَبِي، فَقَالَ بَعْضُنَا: سَبْعَةَ أَيَّامٍ، وَقَالَ بَعْضُنَا: خَمْسَةً "

1977- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Her aydan üç gün oruç tut, Kur'ân'ı da ayda bir hatmet"* buyurdu. Daha fazlasına gücümün yettiği konusundaki ısrarlarım üzerine de sonunda bana: *"Günaşırı oruç tut"* buyurdu.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/116-117 (1395), Nesâî, *fadâil* 103 (93) ve Tirmizî 5/197 (2947).

[2] İsnâdında âhir ömründe ezberi bozulan Atâ b. es-Sâib vardır. Ebû Dâvud 2/112, 113 (1389).

Atâ der ki: Ancak Kur'ân'ın kaç günde bir hatmedileceği konusunda babamın yaptığı rivayette ihtilafa düştük. Bazımız hatmin asgari yedi günde bir olacağını kabul ederken, bazımız da beş günde bir olacağını kabul etti.

١٩٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، سَمِعَ أَبَا الْعَبَّاسِ يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يَقْرَأَ فِي خَمْسٍ "

1978- Abdullah b. Amr der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana Kur'ân'ı beş günde bir hatmetmemi söyledi."[1]

١٩٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ، قَالَ: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ فِي كَمْ أَخْتِمُ الْقُرْآنَ؟ قَالَ: " اخْتِمْهُ فِي كُلِّ شَهْرٍ " قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: " اخْتِمْهُ فِي عِشْرِينَ " قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: " فِي خَمْسَ عَشْرَةَ " قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ قَالَ: " اخْتِمْهُ فِي عَشْرٍ "، قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: " اخْتِمْهُ فِي خَمْسٍ " قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: فَمَا رَخَّصَ لِي " كَذَا قَالَ

1979- Abdullah b. Amr der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'ân'ı kaç günde bir hatmedeyim?" diye sorduğumda: *"Ayda bir hatmet"* buyurdu: "Daha fazlasına gücüm yeter" dediğimde: *"Yirmi günde bir hatmet"* buyurdu. "Daha fazlasına gücüm yeter" dediğimde: *"On beş günde bir hatmet"* buyurdu. "Daha fazlasına gücüm yeter" dediğimde: *"On günde bir hatmet"* buyurdu. "Daha fazlasına gücüm yeter" dediğimde: *"Beş günde bir hatmet"* buyurdu. "Daha fazlasına gücüm yeter" dedim, ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) daha azına ruhsat vermedi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisî, *Müsned* (s. 298) ve Ahmed, *Müsned* (2/188-189).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/199 (2946) ve Nesâî, *fadâil* 102 (90).

١٩٨٠ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حدثنا مُحَمَّدٌ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " صُمْ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ " قَالَ: إِنِّي أُطِيقُ أكثر مِنْ ذَلِكَ فَمَا زَالَ حَتَّى قَالَ: " صُمْ يَوْمًا وَأَفْطِرْ يَوْمًا " قَالَ: " اقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ شَهْرٍ " قَالَ: إِنِّي أُطِيقُ أَكثر مِنْ ذَلِكَ فَمَا زَالَ حَتَّى قَالَ: " اقْرَأْهُ فِي ثَلَاثٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ

1980- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Her aydan üç gün oruç tut"* buyurdu. Daha fazlasına gücümün yettiği konusundaki ısrarlarım üzerine de sonunda bana: *"Günaşırı oruç tut"* buyurdu ve: *"Kur'ân'ı da ayda bir hatmet"* diye ekledi. Daha fazlasına gücümün yettiği konusundaki ısrarlarım üzerine de sonunda bana: *"O zaman üç günde bir hatmet"* buyurdu.

Buhârî, Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etti.[1]

١٩٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا هَمَّامٌ، حدثنا قَتَادَةُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّعِيرِيُّ، حدثنا مَحْمَشُ بْنُ عِصَامٍ، حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَمْ يَفْقَهْ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ "

1981- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı üç günden daha az sürede okuyup bitiren kişi onu anlayamaz"* buyurmuştur.[2]

---

[1] Buhârî, *savm* (2/246).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/112, 116 (1390, 1393), Tirmizî 5/198 (2949) ve İbn Mâce 1/428 (1347).

١٩٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْإِمَامُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فِي كَمْ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ " قَالَ: قُلْتُ: فِي كُلِّ لَيْلَةٍ، قَالَ: " فَلَا تَفْعَلْ، وَلَكِنِ اقْرَأْهُ فِي ثَلَاثٍ "

1982- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Kur'ân'ı ne kadar sürede hatmediyorsun?"* diye sordu. "Her gün bir defa" dediğimde: *"Böyle yapma! Ama üç günde bir hatmedebilirsin"* buyurdu.[1]

١٩٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حدثنا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَذِيمَةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ فَهُوَ رَاجِزٌ " رَوَاهُ أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، وَزَادَ فِيهِ: " هَذًّا كَهَذِّ الشِّعْرِ، وَنَثْرًا كَنَثْرِ الدَّقَلِ "

1983- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân'ı üç günden daha az bir sürede hatmeden kişi, onu şiir gibi okumuş olur."[2]

Ebû İshâk da bunu Ebû Ubeyde kanalıyla: "Şiir gibi hızlıca ve kuru hurmayı dalından düşürür gibi özensiz bir şekilde okumuş olur" ziyadesiyle rivayet etmiştir.

١٩٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، قَالَ: حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي ثَلَاثٍ لَا يَسْتَعِينُ عَلَيْهِ مِنَ النَّهَارِ إِلَّا بِالْيَسِيرِ " وَرُوِّينَا عَنْهُ مِن وَجْهٍ آخَرَ أَنَّهُ كَانَ يَخْتِمُه فِي رَمَضَانَ فِي ثَلَاثٍ، وَفِي غَيْرِ رَمَضَانَ مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ "

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır. Ebû Dâvud 2/113 (1291).

[2] İsnâdında bir [illegible]nca yoktur. Abdurrezzâk, *Musannef* 3/353 (5946, 5947), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/5[illegible]ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/154 (8701, 8704).

1984- Ubeydullah b. Abdillah der ki: "İbn Mes'ûd Kur'ân'ı üç gecede hatmeder, gündüz okumasından da çok az istifade ederdi."[1]

Başka bir kanalla bize bildirildiğine göre de İbn Mes'ûd, Ramazan ayında Kur'ân'ı üç günde bir, Ramazan ayı dışında da haftada bir hatmederdi.[2]

١٩٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " اقْرَؤُوا الْقُرْآنَ فِي سَبْعٍ، وَلَا تَقْرَؤُوا فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ وَلْيُحَافِظِ الرَّجُلُ فِي يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ عَلَى جُزْءٍ "

1985- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân'ı yedi günde bir hatmedin, üç günden daha az bir sürede de hatmetmeyin. Kişi gündüz ve gecelerinde mutad cüzlerini okumaktan geri durmasın."[3]

١٩٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَخْبَرَنا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ " أَنَّ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ كَانَ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ ثَمَانٍ " " وَأَنَّ تَمِيمًا الدَّارِيَّ كَانَ يَخْتِمُ فِي كُلِّ سَبْعٍ " وَرَوَاهُ أبو أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ

1986- Ebû Kılâbe der ki: "Ubey b. Ka'b Kur'ân'ı sekiz günde bir hatmederdi. Temîm ed-Dârî de Kur'ân'ı yedi günde bir hatmederdi."[4]

Aynısını Ebû Eyyûb, Ebû Kılâbe kanalıyla Ebu'l-Mühelleb'ten, o da Ubey b. Ka'b'dan rivayet etmiştir.[5]

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Abdurrezzâk, *Musannef* 3/353 (5945), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/155 (8710) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/501).

[2] 2055. hadiste zikredilecektir.

[3] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (2/396), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/502), Abdurrezzâk, *Musannef* 3/353 (5948) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/154, 155 (8707, 8708, 8709).

[4] İsnâdında kopukluk vardır. Ebû Kılâbe, Ubey'e yetişmiş biri değildir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/501).

[5] İbn Sa'd, *Tabakât* (3/500), Abdurrezzâk, *Musannef* 3/354 (5949) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 1/558 (1209).

١٩٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، أَخْبَرَنا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ الْفَرَّاءُ، حدثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ رَجُلٍ سَمَّاهُ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: " إِنَّ أَهْوَنَ مَا خُتِمَ الْقُرْآنُ فِي ثَمَانٍ "

1987- Ubey b. Ka'b der ki: "Kur'ân en kolay sekiz günde bir hatmedilir."[1]

١٩٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْلَى بْنِ كَعْبٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَوْسٍ، عَنْ جَدِّهِ أَوْسٍ أَنَّهُ كَانَ فِي الْوَفْدِ الَّذِينَ وَفَدُوا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ بَنِي مَالِكٍ، وَأَنْزَلَهُمْ فِي قُبَّةٍ بَيْنَ الْمَسْجِدِ، وَبَيْنَ أَهْلِهِ فَكَانَ يَخْتَلِفُ إِلَيْهِمْ، وَيُحَدِّثُهُمْ بَعْدَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ قَائِمًا حَتَّى يُرَاوِحَ بَيْنَ قَدَمَيْهِ، وَأَكْثَرُ مَا يُحَدِّثُهُمْ عَنْ قُرَيْشٍ، ثُمَّ قَالَ: " وَلَا سَوَاءٌ كُنَّا بِمَكَّةَ مُسْتَضْعَفِينَ مُسْتَذَلِّينَ، فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ كَانَتْ سِجَالُ الْحَرْبِ لَنَا وَعَلَيْنَا " قَالَ: فَحُبِسَ عَنَّا لَيْلَةً، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، لبثتَ عَنَّا اللَّيْلَةَ عَمَّا كُنْتَ تَأْتِينَا، قَالَ: " نَعَمْ طَرَأَ عَلَيَّ حِزْبٌ مِنَ الْقُرْآنِ، وَأَحْبَبْتُ أَنْ لَا أَخْرُجَ حَتَّى أَقْضِيَهُ " فَلَمَّا أَصْبَحْنَا، قُلْنَا لِأَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّهُ طَرَأَ عَلَيْهِ حِزْبٌ مِنَ الْقُرْآنِ، قُلْنَا لَهُمْ: كَيْفَ تُحَزِّبُونَ الْقُرْآنَ؟ قَالُوا: نُحَزِّبُهُ ثَلَاثَ سُوَرٍ وَخَمْسَ سُوَرٍ، وَسَبْعَ سُوَرٍ، وَتِسْعَ سُوَرٍ وَإِحْدَى عَشْرَ سُورَةً، وَحِزْبُ الْمُفَصَّلِ فَمَا بَيْنَ قَافٍ وَأَسْفَلَ "

1988- Osmân b. Abdillah b. Evs, dedesi Evs'ten bildiriyor: Mâlik oğullarından Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelen heyetin içindeydim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bizi Mescid ile kendi evi arasında bir çadırda misafir etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazlarından sonra yanımıza uğrar, ayakta ayakları yoruluncaya kadar durup bizimle sohbet ederdi. Çoğunlukla da Kureyşliler hakkında konuşurdu. Bir defasında bize: *"Onlarla eşit değildik. Zira biz zayıf ve güçsüzdük. Medine'ye geldikten sonra da savaşlar bazen bizim lehimizde, bazen onların lehinde oldu"* buyurdu.

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır.

Bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsıdan sonra yanımıza geç geldi. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu gece yanımıza her zamankinden geç geldin" dediğimizde: *"Doğru, Kur'ân'dan her zaman okuduğum bir hizbi okumadığımı hatırladım. Onu okumadan çıkmak istemedim"* cevabını verdi. Sabah olup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize Kur'ân'dan hizbini okuduğundan söz etti. Kur'ân'ı nasıl hiziplere ayırıyorsunuz?" diye sorduğumuzda: "Üç sûre, beş sûre, yedi sûre, dokuz sûre veya on bir sûre şeklinde bölümlere ayırıyoruz. Mufassal sûreleri ise Kâf Sûresi'nden başlayarak sonuna kadar tek hizip yapıyoruz" cevabını verdiler.[1]

١٩٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا مُحَاضِرٌ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَجِيلَةَ يُقَالُ لَهُ: نَهِيكُ بْنُ سِنَانٍ إِلَى عَبْدِ اللهِ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، كَيْفَ تَقْرَأُ هَذَا الْحَرْفَ؟ أَيَاءً تجدها أَوْ أَلِفًا؟ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ، أَوْ يَاسِنٍ قَالَ: " كُلُّ الْقُرْآنِ أَحْصَيْتَ غَيْرَ هَذَا " قَالَ: إِنِّي أَقْرَأُ الْمُفَصَّلَ فِي رَكْعَةٍ، قَالَ: " هَذًّا كَهَذِّ الشِّعْرِ إِنَّ قَوْمًا يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، فَإِذَا وَقَعَ فِي الْقَلْبِ فَرَسَخَ نَفَعَ، إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ الصَّلَاةِ الرُّكُوعُ وَالسُّجُودُ، وَإِنِّي لَأَعْلَمُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ يَقْرَأُ بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ سُورَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ، ثُمَّ قَامَ فَدَخَلَ مَعَهُ فَخَرَجَ عَلَيْنَا عَلْقَمَةُ " قَالَ: فَقَالَ: مِنَ الْعِشْرِينَ الْأُولَى مِنَ الْمُفَصَّلِ عَلَى تَأْلِيفِ عَبْدِ اللهِ، سُورَةُ الرَّحْمَنِ نَظِيرُهَا عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ فخَرَّجَ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ

1989- Şakîk b. Seleme der ki: Becîle kabilesinden Nehîk b. Sinân adında bir adam Abdullah b. Mes'ûd'un yanına geldi ve: "Ey Ebû Abdirrahman! *«Orada temiz su ırmakları»*[2] buyruğunu nasıl okuyorsun? "مِنْ مَاءٍ غَيْرِ ياسِنٍ" şeklinde "ي" harfiyle mi, yoksa "مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ" şeklinde "ا" harfiyle mi?" diye sordu. Abdullah ona: "Bunlar dışında Kur'ân'ın kalan kısmını okuyup

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Dâvud 2/114-116 (1393) ve İbn Mâce 1/427, 428 (1345).

[2] Muhammed Sur. 15

anladın mı ki!" karşılığını verdi. Adam: "Bir rekatta Mufassal sûrelerin tümünü okuyorum" deyince, Abdullah şu karşılığı verdi: "Şiir okur gibi geveleyerek ve hızlıca mı? Bazıları Kur'ân'ı okur, ama okudukları boğazlarından aşağıya inmez. Oysa Kur'ân kalbe düştüğü zaman orada yerleşir ve faydası dokunur. En iyi namaz, rükû ve secdeleri de olan namazdır. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazlarında bir rekatta ikili olarak okuduğu *Nezâir* denilen (mânâ olarak birbirine benzeyen) sûreleri bilirim."

Sonra Abdullah, Alkame ile birlikte içeriye girdi. Alkame çıktığında, bunlardan Abdullah'ın sıralamasına göre Mufassal sûrelerin ilki olan Rahmân Sûresi'nin nazîrinin Nebe Sûresi olduğunu söyledi.[1]

Müslim, *Sahîh*'te A'meş kanalıyla rivayet etti.[2]

١٩٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا عَفَّانُ، حدثنا شُعْبَةُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا آدَمُ، حدثنا شُعْبَةُ، حدثنا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَ: إِنِّي قَرَأْتُ الْمُفَصَّلَ اللَّيْلَةَ فِي رَكْعَةٍ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ مَسْعُودٍ: " هَذًّا كَهَذِّ الشِّعْرِ، لَقَدْ عَرَفْتُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْرِنُ بَيْنَهُنَّ عِشْرِينَ سُورَةً مِنْ أَوَّلِ الْمُفَصَّلِ سُورَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ " لَفْظُ حَدِيثِ آدَمَ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ

1990- Ebû Vâil der ki: Adamın biri İbn Mes'ûd'a gelip: "Dün gece Mufassal sûrelerin tümünü bir rekatta okudum" dedi. İbn Mes'ûd: "Şiir okur gibi geveleyerek ve hızlıca mı?" karşılığını verip şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazlarında bir rekatta ikili olarak okuduğu *Nezâir* denilen yirmi sûreyi bilirim. Bunlar Mufassal sûrelerden başlarlar."

Lafız Âdem'in lafzıdır. Buhârî, *Sahîh*'de Âdem b. Ebî İyâs kanalıyla[1] ve Müslim de başka bir kanalla Şu'be'den rivayet etti.[2]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (275, 277, 279) ve Buhârî, *fadâil* (6/101).

١٩٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حدثنا هُشَيْمٌ، حدثنا سَيَّارٌ، حدثنا أَبُو وَائِلٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللهِ، فَقَالَ: إِنِّي قَرَأْتُ الْمُفَصَّلَ الْبَارِحَةَ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: " هَذًّا كَهَذِّ الشِّعْرِ، وَنَثْرًا كَنَثْرِ الدَّقَلِ، إِنَّمَا فُصِّلَ لِتُفَصَّلُوهُ، لَقَدْ عَلِمْتُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ بِسُورَتَيْنِ فِي رَكْعَةٍ "

وَرُوِّينَا عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرِنُ بَيْنَ السُّوَرِ، أَوْ قَالَتْ: " بَيْنَ السُّورَتَيْنِ فِي رَكْعَةٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ " وَرُوِّينَا عَنْ عُمَرَ , وابْنِ عُمَرَ وفِي حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ: " والثَّلَاثَ " وَرُوِيَ عَنْهُ أَكْثَرُ مِنْهَا

1991- Ebû Vâil der ki: Adamın biri İbn Mes'ûd'a gelip: "Dün gece Mufassal sûrelerin tümünü bir rekatta okudum" dedi. İbn Mes'ûd: "Şiir gibi hızlıca ve kuru hurmayı dalından düşürür gibi özensiz bir şekilde mi? Oysa tane tane okumanız için ayrı ayrı sûreler şeklinde nazil olmuştur" karşılığını verip şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazlarında bir rekatta ikili olarak okuduğu *Nezâir* denilen sûreleri biliyorum."[3]

Hz. Âişe'den bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir rekatta Mufassal sûrelerden ikisini birlikte okurdu.[4]

İbn Ömer ve Ömer'den de bize bildirildiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bazen üç sûreyi birlikte okurdu. Daha fazla sûreyi birlikte okuduğu yönünde de rivayetler vardır.[5]

١٩٩٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حدثنا عَاصِمٌ الْأَحْوَلُ، عَنْ أَبِي

---

[1] Buhârî, *ezân* (1/189).

[2] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (278) ve Buhârî, *fadâil* (6/112).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/427), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 10/40 (9860) ve Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (1/346).

[4] Ebû Dâvud 2/64 (1292).

[5] Beyhakî, *Sünen* (2/60) ve Ahmed, *Müsned* (2/13, 5/66).

الْعَالِيَةِ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لِكُلِّ سُورَةٍ حَظُّهَا مِنَ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ " هَذَا كُلُّهُ عَلَى طَرِيقِ الِاسْتِحْبَابِ، وَأَمَّا الْجَوَازُ

1992- Ebu'l-Âliye der ki: İşiten birinin bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her sûrenin rükû ve secdelerden nasibi olmalıdır"* buyurmuştur.[1]

Buraya kadar zikredilen rivayetler kıraatin bu şekilde yapılmasının müstehap olması yönündedir. Bir rekatta Kur'ân'ın tümünün okunmasının cevazına yönelik rivayetler de aşağıda zikredilmiştir.

١٩٩٣ - فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ: " قُمْتُ خَلْفَ الْمَقَامِ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ لَا يَعْلِبَنِي عَلَيْهِ أَحَدٌ تِلْكَ اللَّيْلَةَ، فَإِذَا رَجُلٌ يَغْمِزُنِي، فَلَمْ أَلْتَفِتْ ثُمَّ غَمَزَنِي فَالْتَفَتُّ، فَإِذَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فَتَنَحَّيْتُ فَتَقَدَّمَ فَقَرَأَ الْقُرْآنَ فِي رَكْعَةٍ "

1993- Abdurrahman b. Osmân der ki: "(Kâbe'de) Makâm'ın arkasında durdum, zira o gece Mâkâm'la aramda kimsenin olmamasını istiyordum. O esnada biri arkamdan beni dürttü. Dönüp bakmayınca bir daha dürttü. Bu kez dönüp baktığımda bu kişinin Osmân b. Affân olduğunu gördüm. Kenara çekildiğimde ileriye geçip namaza durdu. Bir rekatta da Kur'ân'ın tümünü okudu."[2]

١٩٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ بِبَغْدَادَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ أَنَّهُ " قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي رَكْعَةٍ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (3/10), Ahmed, *Müsned* (5/59) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (105-106).

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (3/24, 25) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/502, 503).

1994- İbn Sîrîn bildiriyor: "Temîm ed-Dârî bir rekatta Kur'ân'ın tümünü okudu."[1]

١٩٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا رُوحٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: كَانَ ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، وَيَصُومُ الدَّهْرَ

1995- Şu'be der ki: "Sâbit el-Bunânî gecesi ve gündüzüyle bir günde Kur'ân'ı hatmeder, tüm günlerini oruçlu geçirirdi."[2]

١٩٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا الْحَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا شُعْبَةُ، قَالَ: كَانَ سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ " يَصُومُ الدَّهْرَ، وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ "

1996- Şu'be der ki: "Sa'd b. İbrâhîm tüm günlerini oruçlu geçirir, gecesi ve gündüzüyle bir günde de Kur'ân'ı hatmederdi."[3]

١٩٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي زُكَيْرٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: قِيلَ لِمَالِكٍ: الرَّجُلُ الْمُحْصِرُ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي لَيْلَةٍ، قَالَ: " مَا أَجْوَدَ ذَلِكَ إِنَّ الْقُرْآنَ إِمَامٌ لِكُلِّ خَيْرٍ "، قَالَ مَالِكٌ: وَلَقَدْ أَخْبَرَنِي مَنْ كَانَ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ عُمَرَ بْنِ حُسَيْنٍ فِي رَمَضَانَ، قَالَ: كُنْتُ أَسْمَعُهُ " يَسْتَفْتِحُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ "

1997- İbn Vehb der ki: Mâlik'e: "İşi ve ihtiyacı olmayan kişinin Kur'ân'ı bir günde hatmetmesi konusunda ne dersin?" diye sorulunca: "Ne güzel! Zira Kur'ân her türlü hayrın rehberidir" karşılığını verdi ve şöyle devam

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (3/25) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/502).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/321) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 110) Bak: Zehebî, *Siyer* (5/224).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/660 (1077, 1078), Ebû Nuaym, *Hilye* (3/169) ve Zehebî, *Siyer* (5/419).

etti: "Ramazan ayında Ömer b. Hüseyn'in yanında namaz kılan birinin bana bildirdiğine göre Ömer b. Hüseyn her gece Kur'ân'a yeni baştan başlardı."[1]

١٩٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ كَانَ يَحْيَى " يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ "

1998- Ali b. el-Medînî der ki: "Yahya her gün akşam ile yatsı arasında Kur'ân'ı baştan sona kadar okurdu."[2]

١٩٩٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ مَنْصُورِ بْنِ زَاذَانَ فِيمَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ " فَخَتَمَ الْقُرْآنَ وَبَلَغَ فِي الثَّانِيَةِ إِلَى النَّحْلِ " زَادَ فِيهِ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي بُكَيْرٍ: فِي رَمَضَانَ

1999- Hişâm b. Hassân der ki: Akşam ile yatsı arasında Mansûr b. Zâzân'ın yanında namaz kıldım. Bu arada Mansûr, Kur'ân'ı bir defa hatmetti ve ikinci hatminden Nahl Sûresi'ne kadar ulaştı."[3]

Yahya b. Maîn bunu Yahya b. Ebî Bükeyr'den rivayet ederken "Ramazan ayında" ilavesini de yapar.

٢٠٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ نَصر، حدثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ الْأَسْوَدُ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كُلَّ سِتِّ لَيَالٍ " " وَكَانَ عَلْقَمَةُ يَقْرَأُهُ فِي كُلِّ خَمْسِ لَيَالٍ " " وَكَانَ الْأَسْوَدُ يَخْتِمُ فِي كُلِّ لَيْلَتَيْنِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (1/665).

[2] Ravileri güvenilirdir. Hatîb, *Târîh* (14/141).

[3] Ravileri güvenilirdir. Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (110), Ebû Nuaym, *Hilye* (3/58) ve Zehebî, *Siyer* (5/442).

2000- İbrâhîm der ki: "Esved, altı günde bir Kur'ân'ı hatmederdi. Alkame ise beş günde bir hatmederdi. Yine Esved (Ramazan aylarımda) Kur'ân'ı iki günde bir hatmederdi."[1]

٢٠٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصُّوفِيُّ بِمَرْوٍ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حدثنا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ سَلْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ أَبِي عَبْدِ اللهِ سُلَيْمَانَ الْأَغَرِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَلَّى فِي لَيْلَةٍ بِمِائَةِ آيَةٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ صَلَّى فِي لَيْلَةٍ بِمِائَتَيْ آيَةٍ، فَإِنَّهُ يُكْتَبُ مِنَ الْقَانِتِينَ الْمُخْلَصِينَ"

2001- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir gecede yüz âyetle namaz kılan kişi, gafillerinden biri olarak yazılmaz. Bir gecede iki yüz âyetle namaz kılan kişi ise, itaatkâr ve muhlis kullardan biri olarak yazılır."*[2]

٢٠٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السُّنِّيُّ بِمَرْوَ، حدثنا أَبُو الْمُوَجِّهِ، أَخْبَرَنا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَمْزَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ حَافَظَ عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَةَ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ "

2002- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Farz namazları aksatmadan kılan kişi, gafillerinden biri olarak yazılmaz. Bir gecede iki yüz âyet okuyan kişi ise, itaatkâr kullardan biri olarak yazılır."*[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/501) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/99).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/308, 309), İbn Huzeyme, *Sahîh* 2/180, 181 (1143) ve Bezzâr, *Keşfu'l-Estâr* (1/348).

[3] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/308), İbn Huzeyme, *Sahîh* 2/180 (1142) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 66).

٢٠٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ الصُّورِيُّ، حدثنا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ فِي لَيْلَةٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ "

2003- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir gecede on âyet okuyan kişi, gafillerden biri olarak yazılmaz"* buyurmuştur.[1]

٢٠٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، قَالَ: حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ لَمْ يُكْتَبْ فِي الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَرَأَ مِائَتَيْ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ " هَكَذَا رُوِيَ مَوْقُوفًا

2004- Ebû Hureyre der ki: "Bir gecede yüz âyet okuyan kişi, gafillerinden biri olarak yazılmaz. Bir gecede iki yüz âyet okuyan kişi ise, itaatkâr kullardan biri olarak yazılır."[2]

Bu şekilde mevkûf olarak rivayet edilmiştir.

٢٠٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، حدثنا ابْنُ وَهْبٍ، حدثنا عَمْرٌو، أَنَّ أَبَا سَوِيَّةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ حُجَيْرَةَ يُخْبِرُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَامَ بِعَشْرِ آيَاتٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَامَ بِمِائَةِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ، وَمَنْ قَامَ بِأَلْفِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْمُقَنْطِرِينَ " قَالَ أَبُو دَاوُدَ: ابْنُ حُجَيْرَةَ الْأَصْغَرُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حُجَيْرَةَ

2005- Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir gecede on âyetle namaz kılan kişi, gafillerinden biri olarak yazılmaz. Bir gecede yüz âyetle namaz kılan kişi, itaatkâr kullardan biri*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Zehebî, *Mizân* (3/449), Hâkim, *Müstedrek* (1/555) ve İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* 200 (700).

[2] İsnâdında hadis "çalmak"la itham edilen Yahya b. Abdilhamîd el-Himmânî vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/507, 508).

olarak yazılır. Bir gecede bin âyetle namaz kılan kişi ise, sevabını kıntarla (bolca) alacaklardan biri olarak yazılır."[1]

Ebû Dâvud der ki: "İbn Huceyra el-Asğar, Abdullah b. Abdirrahman b. Huceyra'dır."

٢٠٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الدِّيبلِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ الذِّمَارِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بن عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ فِي لَيْلَةٍ كُتِبَ مِنَ الْمُصَلِّينَ وَلَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَرَأَ خَمْسِينَ آيَةً كُتِبَ مِنَ الْحَافِظِينَ حَتَّى يُصْبِحَ، وَمَنْ قَرَأَ بِثَلَاثِمِائَةِ آيَةٍ يَقُولُ الْجَبَّارُ: قَدْ أَنْصَبَ عَبْدِي فِيَّ، وَمَنْ قَرَأَ بِأَلْفِ آيَةٍ كُتِبَ لَهُ قَنَاطِيرُ، وَالْقِنْطَارُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يَقُولُ رَبُّكَ عَزَّ وَجَلَّ اقْرَأْ وَارْقَ بِكُلِّ آيَةٍ دَرَجَةً حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى آخِرِ آيَةٍ مَعَهُ "

2006- Fadâle b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir gecede (namazda) on âyet okuyan kişi, namaz kılanlardan biri olarak yazılıp gafillerinden biri olarak yazılmaz. Elli âyet okuyan kişi ise, sabaha kadar namaz kılanlardan biri olarak yazılır. Üç yüz âyet okuyan kişi için ise Cebbâr (olan Allah): «Kulum benim için çok yoruldu» buyurur. Bin âyet okuyan kişi ise, sevabını kıntarla alacaklardan biri olarak yazılır. Bir kıntar da dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Kıyamet gününde de Rabbin böylesi bir kişiye: «Oku ve okuduğun her bir âyetle bir basamak yüksel!» buyurur. Bu şekilde kişi bildiği âyetler bitene kadar yükselip durur."*[2]

٢٠٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فُورَكٍ بِأَصْبَهَانَ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخُزَاعِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ الْحَضْرَمِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، وَتَمِيمٍ الدَّارِيِّ، وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ: " كُتِبَ لَهُ قِنْطَارٌ، وَالْقِنْطَارُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/118 (1398).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Ancak merfû olarak rivayet edilmesi ceyyid değildir.

وَزَادَ فِي آخِرِهِ يَقُولُ رَبُّكَ عَزَّ وَجَلَّ: " اقْبِضْ " فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، أَنْتَ أَعْلَمُ، فَيَقُولُ بِهَذِهِ الْخُلْدَ، وَبِهَذِهِ النَّعِيمَ " كَذَا رَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ مَرْفُوعًا، وَرَوَاهُ الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَارِثِ مَوْقُوفًا، عَنْ تَمِيمٍ، وَفَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ

2007- İsmâîl b. Ayyâş aynı isnâdla bir öncekinin aynısını Fadâle b. Ubeyd ile Temîm ed-Dârî'den bildirir. Bu rivayette de "*(Bin âyet okuyan kişiye ise) bir kıntar sevap yazılır. Bir kıntar da dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır*" lafzı geçer. Sonunda da şu eklemeyi yapar: "*(Kıyamet gününde) Rabbin böylesi bir kula: «Ellerini kapat!» buyurur. Kul: «Rabbin! En iyi bilen sensin» deyince, Yüce Allah: «Şu elinde senin için ebediyet, şu elinde de nimetler vardır» buyurur.*"[1]

İsmâîl b. Ayyâş hadisi merfû olarak bu şekilde rivayet etmiştir. Heysem b. Humeyd de Yahya b. el-Hâris kanalıyla mevkûf olarak Temîm ed-Dârî ile Fadâle b. Ubeyd'den rivayet etmiştir.[2]

٢٠٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حدثنا مُطَيَّنٌ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ الْمَوْصِلِيُّ، حدثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ يَعْنِي ابْنَ حَكِيمٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَةَ آيَةٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَرَأَ مِائَتَيْ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْعَابِدِينَ، وَمَنْ قَرَأَ ثَلَاثَمِائَةِ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ، وَمَنْ قَرَأَ أَرْبَعَمِائَةِ آيَةٍ أَصْبَحَ لَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الْأَجْرِ، وَالْقِنْطَارُ مِائَةٌ وَعِشْرُونَ قِيرَاطًا، وَالْقِيرَاطُ مِثْلُ أُحُدٍ "

2008- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Bir gecede yüz âyet okuyan kişi, gafillerden biri yazılmaz. İki yüz âyet okuyan kişi, âbidlerden biri olarak yazılır. Üç yüz âyet okuyan kişi, itaatkâr kullardan biri olarak yazılır. Dört yüz âyet okuyan kişi, sabahı bir kıntar sevapla eder. Bir kıntar da yüz yirmi kırattır. Bir kırat da Uhud dağı kadardır.*"[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 2/51 (1253).

[2] Dârimî, *fadâil* (859, 860-863).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/795), Hatîb, *Târîh* (8/202) ve İbnu'l-Cevzî, *İlel* 1/104 (150).

٢٠٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حدثنا مُطَيَّنٌ، حدثنا الرَّبِيعُ بْنُ ثَعْلَبٍ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدِّبُ، عَنْ فِطْرٍ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ إِذَا رَجَعَ مِنْ سُوقِهِ أَنْ يَقْرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ، فَيَكْتُبَ اللهُ لَهُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةً؟ "

2009- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ey tacirler! Biriniz çarşıdan (ticaretinden) döndüğü zaman on âyet dahi okuyamaz mı? Bunu yaparsa okuduğu her bir âyete karşılık ona bir iyilik sevabı yazılır."*[1]

٢٠١٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أخبرنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ صَخْرٍ، أَنَّ يَزِيدَ الرَّقَاشِيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ، سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ قَرَأَ أَرْبَعِينَ آيَةً فِي لَيْلَةٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ وَمَنْ قَرَأَ مِائَتَيْ آيَةٍ لَمْ يُحَاجَّهُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ قَرَأَ خَمْسَ مِائَةِ آيَةٍ كُتِبَ لَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الْأَجْرِ "

2010- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Bir gecede kırk âyet okuyan kişi, gafillerinden biri yazılmaz. Yüz âyet okuyan kişi, itaatkâr kullardan biri olarak yazılır. İki yüz âyet okuyan kişiye Kur'ân kıyamet gününde hasım olmaz. Beş yüz âyet okuyan kişiye ise bir kıntar sevap yazılır."*[2]

٢٠١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا أَسْبَاطٌ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ مُعَاذًا، قَالَ: كَيْفَ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ يَا أَبَا مُوسَى؟ قَالَ: أَتَفَوَّقُهُ تَفَوُّقًا، قَالَ أَبُو مُوسَى: كَيْفَ تَقْرَأُ يَا مُعَاذُ؟ قَالَ: " أَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ لِأَسْتَعِينَ بِهِ عَلَى آخِرِهِ، وَإِنِّي لَأَرْجُو مِنَ الْأَجْرِ فِي نَوْمَتِي مَا أَرْجُو مِنَ الْأَجْرِ فِي قِيَامِي "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. 1848. hadiste zikredilmişti.

[2] İsnâdı zayıftır. İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* 194 (671), 199 (697).

2011- Saîd b. Ebî Burde, babasından bildirir: Muâz: "Ey Ebû Musa! Kur'ân'ı nasıl okuyorsun?" diye sorunca: "Gece gündüz aralıklarla okuyorum" dedi ve: "Ey Muâz! Sen nasıl okuyorsun?" diye sordu. Muâz: "Sonuna kadar ayakta kalayım diye gecenin başında biraz uyuyorum. Gece kıyamından alacağım sevabın aynısını da uykum için alacağımı umuyorum" dedi.[1]

٢٠١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ، أَخْبَرَنا ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنِي شُعْبَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ مُعَاذًا، قَالَ: يَا أَبَا مُوسَى كَيْفَ تَقْرَأُ؟ قَالَ: " أَقْرَأُهُ فِي صَلَاتِي، وَأَقْرَأُهُ وَأَنَا قَائِمٌ، وَأَقْرَأُهُ وَأَنَا عَلَى رَحْلِي وَأَتَبَرَّضُهُ تَبَرُّضًا، وَأَتَفَوَّقُهُ تَفَوُّقًا، قَالَ مُعَاذٌ: " لَكِنِّي أُصَلِّي ثُمَّ أَنَامُ، فَإِذَا قُمْتُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَرَأْتُهُ، فَأَحْتَسِبُ نَوْمَتِي كَمَا أَحْتَسِبُ قَوْمَتِي " قَالَ: فَوَافَقَ مَا قَالَ مُعَاذٌ

2012- İbn Ebî Burde, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Muâz: "Ey Ebû Musa! Kur'ân'ı nasıl okuyorsun?" diye sorunca: "Namazdayken, ayaktayken, bineğimin üzerindeyken azar azar ve aralıklarla okuyorum" karşılığını verdi. Muâz: "Ben ise gece namaz kıldıktan sonra uyuyorum. Gece sonunda kalktığım zaman da okuyorum. Bu şekilde kalkıp okumamdan beklediğim sevabı uyumamdan da bekliyorum" deyince, Ebû Musa, Muâz'ın bu yaptığını onayladı.[2]

فَصْلٌ فِي تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ

Kur'ân'ı Öğretmek

٢٠١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ بْنُ هَمَّامٍ، أَخْبَرَنا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِأُبَيٍّ: " إِنَّ اللهَ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ " قَالَ: أَوَسَمَّانِي لَكَ؟ قَالَ: " وَسَمَّاكَ لِي ": فَبَكَى أُبَيٌّ

---

[1] Buhârî, *meğazî* (5/107, 109).

[2] Buhârî, *meğâzî* (5/107, 108).

2013- Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ubey'e: *"Yüce Allah Kur'ân'ı sana okumamı emretti"* buyurunca, Ubey: "Sana adımı verdi mi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana adını da verdi"* buyurunca, Ubey ağlamaya başladı.[1]

٢٠١٤ - أَخْبَرَنَا الْإِمَامُ أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، حدثنا أَبُو قِلَابَةَ، حدثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ ﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ﴾ [البينة: ١] قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: " إِنَّ اللهَ تَعَالَى أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ " قَالَ: وَذَكَرَنِي؟ قَالَ: " نَعَمْ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، وَفِيهِ فَبَكَى أُبَيٌّ، وَإِنَّمَا أَرَادَ بِالْقِرَاءَةِ عَلَى أُبَيٍّ لِيَتَعَلَّمَ مِنْهُ أُبَيٌّ وَلْيَأْخُذْ عَنْهُ

وَقَدْ رُوِيَ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: حدثنا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِأُبَيٍّ: " إِنَّ اللهَ تَعَالَى أَمَرَنِي أَنْ أُقْرِئَكَ الْقُرْآنَ أَوْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ " قَالَ اللهُ سَمَّانِي لَكَ؟ قَالَ: " نَعَمْ " قَالَ: فَذُكِرْتُ عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ؟ قَالَ: " نَعَمْ "، فَذَرَفَتْ عَيْنَاه

2014- Enes b. Mâlik der ki: ***"Kitap ehlinden inkâr edenler ile Allah'a ortak koşanlar, kendilerine apaçık delil gelinceye kadar ayrılacak değillerdi"***[2] sûresi nazil olduğu zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ubey b. Ka'b'a: *"Yüce Allah, sana Kur'ân okumamı emretti"* buyurdu. Ubey: "Beni sana andı mı?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi.[3]

Buhârî bunu Şu'be'den "Bunun üzerine Ubey ağladı" ziyadesiyle rivayet etti.[4]

Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) Ubey'e Kur'ân okuması da Ubey Kur'ân'ı ondan öğrensin diyedir.

---

[1] İsnâdı sahihtir. Nesâî, *fadâil* 66 (24).

[2] Beyyine Sur. 1

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] Buhârî, *tefsîr* (6/90) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (246) ile *fadâil* (122).

Sa'd b. Ebî Arûbe'nin de Katâde'den bildirdiğine göre Enes b. Mâlik şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ubey'e: *"Yüce Allah, sana Kur'ân okumamı emretti"* buyurdu. Ubey: "Yüce Allah sana ismimi verdi mi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi. Ubey: "Âlemlerin Rabbi beni zikretti mi?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* buyurdu. Bunun üzerine Ubey'in gözleri yaşardı.

٢٠١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حدثنا أَبِي، حدثنا رَوْحٌ، حدثنا سَعِيدٌ، فَذَكَرَهُ، قَالَ أَحْمَدُ: رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْمُنَادِي، عَنْ رَوْحٍ "

2015- Ravh, Sa'd kanalıyla bir öncekinin aynısını bildirmiştir.[1]

Ahmed der ki: "Buhârî bunu Ebû Câfer el-Münâdî kanalıyla Ravh'tan rivayet etti."[2]

Cebrâil'in Kur'ân'ı öğrenmesi için onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) okuması gibi Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) bizzat kendisinden öğrenmesi için Kur'ân'ı Ubey b. Ka'b'a okumuştur.

٢٠١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَارِثِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، حدثنا شُعْبَةُ، وَسُفْيَانُ، قَالَا: حدثنا عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَحَدُهُمَا: " خَيْرُكُمْ " وَقَالَ الْآخَرُ: " أَفْضَلُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ " وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ، وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُسَدَّدٍ وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَمَلَ إِسْنَادَ حَدِيثِ سُفْيَانَ عَلَى حَدِيثِ شُعْبَةَ فَإِنَّ سُفْيَانَ لَا يَذْكُرُ فِيهِ سَعْدَ بْنَ عُبَيْدَةَ، وَإِنَّمَا يَذْكُرُهُ شُعْبَةُ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *tefsîr* (6/90).

2016- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En hayırlınız —veya en üstününüz— Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"* buyurmuştur.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.

Buhârî de bunu Müsedded'ten rivayet etti.[2]

Yahya b. Saîd'in bunu rivayet ederken Süfyân'ın hadisini Şu'be'nin hadisiyle birlikte zikretmiş olması muhtemeldir. Zira Süfyân bunu rivayet ederken Sa'd b. Ubeyde'yi zikretmez. Sa'd b. Ubeyde'yi Şu'be zikretmiştir.

٢٠١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي أَبُو إِسْحَاقَ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، وَعَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، وَمُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَحَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، قَالُوا: حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ " قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: " فَذَلِكَ الَّذِي أَقْعَدَنِي مَقْعَدِي هَذَا، قَالَ: وَعَلَّمَ الْقُرْآنَ مِنْ زَمَنِ عُثْمَانَ إِلَى زَمَنِ الْحَجَّاجِ "

2017- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En hayırlınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"* buyurmuştur.[3]

Sa'd b. Ubeyde der ki: "Ebû Abdirrahman bu hadisi naklettikten sonra: "Beni bu mecliste oturtan şey de budur" dedi. Osmân zamanından Haccâc zamanına kadar da insanlara Kur'ân'ı öğretmiştir."

٢٠١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، حَدَّثَنِي أَبِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، حدثنا أَبُو خَالِدِ بْنُ يَزِيدُ بْنِ صَالِحٍ الْيَشْكُرِيُّ، حدثنا خَارِجَةُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ أَشْعَثَ الْحُدَّانِيِّ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ الرَّحْمَنِ عَلَى سَائِرِ خَلْقِهِ "

---

[1] İsnâdı güçlü değildir.

[2] Tahrici için 1784. hadise bakınız.

[3] Beyhakî'nin hocasının biyografisini bulmuş değilim. Diğer ravileri de güvenilirdir.

2018- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân kelamının diğer sözlere üstünlüğü Rahmân'ın, mahlukatına olan üstünlüğü gibidir."*[1]

٢٠١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ، حدثنا الْجَرَّاحُ بْنُ الضَّحَّاكِ الْكِنْدِيُّ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ " قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: " فَذَاكَ الَّذِي أَقْعَدَنِي هَذَا الْمَقْعَدَ " قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: " فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ الرَّبِّ عَلَى خَلْقِهِ، وَذَاكَ أَنَّهُ مِنْهُ "

2019- Hz. Osmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En hayırlınız, Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"* buyurmuştur.[2]

Alkame der ki: Ebû Abdirrahman bu hadisi naklettikten sonra: "Beni bu mecliste oturtan şey de budur" dedi.

Ebû Abdirrahman yine: "Kur'ân kelamının diğer sözlere üstünlüğü Rabbin, mahlukatına olan üstünlüğü gibidir. Zira Kur'ân ondandır" dedi.[3]

Halîmî der ki: "Kur'an'ı öğretenlerin, zamanlarının çoğunu çocuk ile kadınlara ayırmaları, Kur'ân'ı öğretmelerine karşılık ücret almaları, çocukların yemeklerinden yemeleri dolayısıyla insanların yanında değerleri azalmıştır. Ancak Kur'ân'ı öğretme işinin bir üstünlüğü ve saygınlığı vardır."[4] Sonrasında Hâlîmî bu konudan uzunca bahseder.

٢٠٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: " لَمَّا أَرَدْتُ أَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ قُلْتُ: أَيُّهُمَا أَصْنَعُ أُحَدِّثُ النَّاسَ أَوْ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1705) ve Beyhakî, *el-Esmâu ve's-Sifât* (307, 308).

[2] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *el-Esmâu ve's-Sifât* (306).

[3] Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 13).

[4] Halîmî, *el-Minhâc* (2/232).

كَأَنَّ رَجُلًا جَاءَ الْمَسْجِدَ وَمَعَهُ حُلَّةٌ فَبَلَغَ أَصْحَابَ الْحَدِيثِ فَجَاوَزَهُمْ حَتَّى أَتَى أَصْحَابَ الْقُرْآنِ فَأَعْطَاهُمْ إِيَّاهَا فَأَخَذْتُ أَقْرَأُ الْقُرْآنَ "

قَالَ سُفْيَانُ: قُلْتُ لِمِسْعَرٍ: مَنْ أَفْضَلُ مَنْ رَأَيْتَ؟ قَالَ: " مَا كَانَ أَفْضَلَ مِنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، وَمَا رَأَيْتُهُ يَقُولُ بِإِصْبَعِهِ يَدْعُو إِلَّا ظَنَنْتُ أَنَّهُ يُسْتَجَابُ لَهُ "

2020- Amr b. Murre der ki: "Kur'ân öğretmeye niyetlendiğim zaman kendi kendime: "Hangisini yapayım? Kur'ân'ı mı, yoksa hadisi mi öğreteyim?" demeye başladım. Rüyamda bir adam elinde cübbeyle mescide geldi. Hadisçilerin yanma uğradı, ancak durmayıp devam etti. Kur'ân öğretenlerin yanına vardığı zaman cübbeyi onlara verdi. Bunun üzerine ben de Kur'ân öğretmeye başladım."[1]

Süfyân der ki: Mis'ar'a: "Gördüğün en hayırlı kişi kimdi?" diye sorduğumda: "Amr b. Murre'den daha üstün birini görmüş değilim. Zira ne zaman parmağıyla dua ettiğini görsem duasının kabul edileceğini düşünürdüm" dedi.[2]

٢٠٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدُونَ الشَّرْمَقَانِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ صَالِحٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ الْبَزَّارُ، حدثنا مُوسَى بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَيْرُكُمْ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَأَقْرَأَهُ، إِنَّ لِحَامِلِ الْقُرْآنِ دَعْوَةً مُسْتَجَابَةً يَدْعُو بِهَا فَيُسْتَجَابُ لَهُ "

2021- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"En hayırlınız, Kur'ân'ı okuyan ve okutandır. Kur'ân'ı bilen kişinin kabul gören bir duası vardır. Bu duayı ettiği zaman da kendisine icabet edilir."*[3]

٢٠٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: حدثنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Yakub b. Süfyân, *Ma'rife* (2/616).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (5/94).

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 8/303 (7988).

عَيَّاشٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَمَّادٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَلَّمَ رَجُلًا الْقُرْآنَ فَهُوَ مَوْلَاهُ لَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يَسْتَأْثِرُ عَلَيْهِ " هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ عَنِ ابْنِ عَيَّاشٍ وَهُوَ مُنْقَطِعٌ وَضَعِيفٌ

2022- Hammâd el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Birine Kur'ân'ı öğreten kişi onun efendisi gibidir. Bundan dolayı öğrenen kişi efendisini yüzüstü bırakmaz ve başkasını ona tercih etmez"* buyurmuştur.[1]

İbn Ayyâş'tan mahfuz olan rivayet budur. İsnadında kopukluk vardır ve zayıftır.

٢٠٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامِغَانِيُّ نَزِيلُ بَيْهَقَ، وَأَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، قَالَا: حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَقِيلٍ أَنَسُ بْنُ سَالِمِ بْنِ الْحَسَنِ الْخَوْلَانِيُّ بِأَطْرَابُلُسَ حدثنا عُبَيْدُ بْنُ رَزِينٍ أَبُو عُبَيْدَةَ الْأَلْهَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ إِسْمَاعِيلَ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ الْأَلْهَانِيُّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَلَّمَ عَبْدًا آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ فَهُوَ مَوْلَاهُ لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَخْذُلَهُ، وَلَا يَسْتَأْثِرَ عَلَيْهِ فَإِنْ هُوَ فَعَلَ قَصَمَ عُرْوَةً مِنْ عُرَى الْإِسْلَامِ " وَفِي رِوَايَةِ الْمَالِينِيِّ: " مَنْ عَلَّمَ رَجُلًا "

وَقَالَ أَبُو أَحْمَدَ: هَذَا الْحَدِيثُ يَنْفَرِدُ بِهِ عُبَيْدُ بْنُ رَزِينٍ هَذَا عَنْ إِسْمَاعِيلَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مَحْبُوبٍ الرَّمْلِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا أَبُو عَقِيلٍ أَنَسُ بْنُ سالم الْخَوْلَانِيُّ، بِأَطْرَابُلُسَ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ، وَقَالَ: " مَنْ عَلَّمَ عَبْدًا "

2023- Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir kula Kur'ân'dan bir âyeti öğreten kişi onun efendisi gibidir. Bundan dolayı öğrenen kişinin efendisini yüzüstü bırakmaması ve başkasını ona tercih etmemesi gerekir. Aksini yapması halinde İslam'ın halkalarından birini koparmış olur."*[2]

Mâlînî'nin rivayetinde ise: *"Bir kula"* lafzı yerine *"Bir adama"* lafzı geçmiştir.

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır ve zayıftır.

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/292), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 8/131, 132 (7528) ve Sehmî, *Târîhu Curcân* (s. 587).

Ebû Ahmed der ki: "Ubeyd b. Rezîn bunu İsmâîl'den rivayette tek kalmıştır."

Ebû Abdillah el-Hâfız, Mekke'de Ebu'l-Hasan Ahmed b. Mahbûb er-Remlî'den Trablus'ta, o da Ebû Akîl Enes b. Sâlim el-Havlânî'den benzerini aynı isnâdla *"Bir kula"* lafzıyla rîvayet etmiştir.

فَصْلٌ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ بِالْقِرَاءَاتِ الْمُسْتَفِيضَةِ دُونَ الْغَرَائِبِ وَالشَّوَاذِ

Kur'ân'ı Şaz Kıraatlerden Değil de Herkesin Kullandığı Kıraat Üzerinden Yapmak

Herkesin kullandığı kıraat, şaz olan ve kesin bir şekilde o haliyle Allah'tan gelmiş olduğu söylenemeyen kıraatten daha evladır. Yine herhangi bir kıraat ancak dürüst ve seçkin olan kişiler tarafından geliyorsa kabul edilebilir. Zira kıraatleri Allah adına şahitlik anlamındadır.

٢٠٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَمَّلِيُّ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ الْفَرَّاءُ، أَخْبَرَنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " اتَّبِعُوا وَلَا تَبْتَدِعُوا فَقَدْ كُفِيتُمْ "

2024- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kitap ve sünnette gelenlere uyun. Bidatlere bulaşmayın, zira her şey size gerektiği kadarıyla bildirilmiştir."[1]

فَصْلٌ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ مِنَ الْمُصْحَفِ

Kur'ân'ı Mushaftan Okumak

٢٠٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ حَمَّادٍ الرَّمْلِيُّ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ح وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ بِنْتِ شُرَحْبِيلَ، حدثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حدثنا أَبُو سَعِيدٍ الْمُكْتِبُ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Medhal* 186 (204), Dârimî, *mukaddime* (s. 69), Vekî', *Zühd* 2/590 (315), Ahmed, *Zühd* (s. 162), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/168 (8770), Lâlekâî, *Şerhu's-Sünne* 1/86 (104) ve Ebû Hayseme, *İlm* 122 (54).

اللهِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي الْمُصْحَفِ كُتِبَ لَهُ أَلْفَا حَسَنَةٍ، وَمَنْ قَرَأَهُ فِي غَيْرِ الْمُصْحَفِ أَظُنُّهُ قَالَ: فَأَلْفُ حَسَنَةٍ "

2025- Osmân b. Abdillah b. Evs es-Sekafî'nin, dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı mushaftan okuyan kişiye iki bin iyilik sevabı vardır. Ezberinden okuyan kişi için ise bin iyilik sevabı vardır."*[1]

٢٠٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، حدثنا دُحَيْمٌ، حدثنا مَرْوَانُ حدثنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ عُوذٍ الْمُعَلِّمُ الْمَكِّيُّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ فِي غَيْرِ الْمُصْحَفِ أَلْفُ دَرَجَةٍ، وَقِرَاءَتُهُ فِي الْمُصْحَفِ تُضَعَّفُ عَلَى ذَلِكَ أَلْفَيْ دَرَجَةٍ "

2026- Osmân b. Abdillah b. Evs es-Sekafî'nin, dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı ezberinden okuyan kişi için bin derece (iyilik sevabı) vardır. Mushaftan okuyan kişiye ise sevabı fazlasıyla iki bin derece (iyilik sevabı) olarak verilir."*[2]

٢٠٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّفَّارُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَا: حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ جَابِرٍ الْمَرْوَزِيُّ، حدثنا الْحُرُّ بْنُ مَالِكٍ الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِنْ سَرَّهُ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّهُ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ، فَلْيَقْرَأْ فِي الْمُصْحَفِ " " هَكَذَا رُوِيَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مَرْفُوعًا وَهُوَ مُنْكَرٌ تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو سَهْلٍ الْحُرُّ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ شُعْبَةَ "

2027- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'ı ve Resûlünü sevdiğini göstermek isteyen kişi Kur'ân'ı mushaftan okusun"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2754) Bak: Zehebî, *Mîzân* (4/530).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2764) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 1/221 (601).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/855) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/207).

Merfû olarak bu isnâdla rivayet edilmiştir ve münker bir hadistir. Ebû Sehl el-Hurr b. Mâlik bunu Şu'be'den rivayette tek kalmıştır.

٢٠٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، حدثنا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " أَدِيمُوا النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ "

2028- İbn Mes'ûd der ki: "Sık sık mushafı okuyun."[1]

٢٠٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّبِيعِيُّ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَكَمِ الْحبرِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعُرَنِيُّ، حدثنا أَبُو حَمَّادٍ مُفَضَّلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، فَذَكَرَهُ وَزَادَ فِيهِ " فَإِنَّهُ دِينُكُمْ "

2029- Mufaddal b. Muhammed, Âsım'dan aynısını "Zira o sizin dininizin kaynağıdır" eklemesiyle bildirmiştir.[2]

٢٠٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حدثنا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ وَاصِلٍ الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ الْعَبَادَانِيُّ، حدثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوفِيِّ، عَنِ ابْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَعْطُوا أَعْيُنَكُمْ حَظَّهَا مِنَ الْعِبَادَةِ " قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا حَظُّهَا مِنَ الْعِبَادَةِ؟ قَالَ: " النَّظَرُ فِي الْمُصْحَفِ، وَالتَّفَكُّرُ فِيهِ، وَالِاعْتِبَارُ عِنْدَ عَجَائِبِهِ " إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ وَاللهُ أَعْلَمُ

2030- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gözlerinize ibadetten olan paylarını verin"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Gözlerin ibadette olan payı nedir?" diye sorulunca: "*Mushafı okumak, âyetlerini düşünmek ve mucizelerinden ibret almaktır"* buyurdu.[3]

İsnadı zayıftır. Doğrusunu da Allah bilir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 3/362 (5079) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/531).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır.

٢٠٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَارِثِ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ أَيُّوبَ، حدثنا أبو عُمَرَ بْنُ أَيُّوبَ الصَّرِيفِينِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، حدثنا إِسْرَائِيلُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " لَوْ أَنَّ قُلُوبَنَا طَهُرَتْ مَا شَبِعْنَا مِنْ كَلَامِ رَبِّنَا، وَإِنِّي لَأَكْرَهُ أَنْ يَأْتِيَ عَلَيَّ يَوْمٌ لَا أَنْظُرُ فِي الْمُصْحَفِ " وَمَا مَاتَ عُثْمَانُ حَتَّى خُرِقَ مُصْحَفُهُ مِنْ كَثْرَةِ مَا كَانَ يُدِيمُ النَّظَرَ فِيهَا

2031- Hasan der ki: Müminlerin emiri Osmân b. Affân: "Şâyet kalplerimiz temiz olsaydı Rabbimizin kelamına doymazdı. Mushafa bakmadığım bir günümün olmasından da hoşlanmam" dedi. Osmân öldüğü zaman da çok okumaktan dolayı mushafı eskiyip yırtılmıştı.[1]

٢٠٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا سُفْيَانُ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، قَالَ: أُتِيَ عَبْدُ اللهِ بِمُصْحَفٍ قَدْ زُيِّنَ، فَقَالَ: " إِنَّ أَحْسَنَ مَا زُيِّنَ بِهِ الْمُصْحَفُ تِلَاوَتُهُ بِالْحَقِّ "

2032- Şakîk der ki: Abdullah (b. Mes'ûd)'a süslemeli bir mushaf getirilince: "Mushafa yapılabilecek en güzel süsleme onu hakkıyla okumaktır" dedi.[2]

٢٠٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، حدثنا أَبُو بكر الْبَزَّارُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ، حدثنا عَبْدُ الْمَجِيدِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ عُثْمَانُ " إِنِّي لَأَسْتَحْيِي مِنَ رَبِّي تَعَالَى أَنْ يَمُرَّ عَلَيَّ يَوْمٌ لَا أَنْظُرُ فِي عَهْدِ رَبِّي "

2033- Abdulmecîd'in, babasmdan bildirdiğine göre Hz. Osmân: "Rabbimin kelamına (mushafa) bakmadığım bir günümün geçmesinden Rabbimden hayâ ederim" demiştir.[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdmda kopukluk vardır. Ahmed, *Fadâilu's-Sahâbe* 1/479 (775) ile *Zühd* (s. 128).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* (4/323), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/546), Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 49) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/105).

٢٠٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو قِلَابَةَ، حدثنا قُرَيْشُ بْنُ أَنَسٍ، حدثنا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: " لَمَّا دَخَلَ الْمِصْرِيُّونَ عَلَى عُثْمَانَ وَالْمُصْحَفُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَضَرَبُوهُ عَلَى ثَدْيِهِ فَجَرَى الدَّمُ عَلَى ﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ [البقرة: ١٣٧] "

2034- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Mısırlılar Hz. Osmân'ın evine girdiklerinde mushaf önündeydi. Kılıçla göğsüne vurduklarında ise kanı *"Allah onlara karşı seni koruyacaktır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir"*[2] âyetinin üzerine aktı.[3]

٢٠٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأَصَمُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ شُعْبَةَ بْنِ الْحَجَّاجِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ الْأَزْدِيَّةِ، قَالَتْ: " رَأَيْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تَقْرَأُ فِي الْمُصْحَفِ، فَإِذَا مَرَّتْ بِسَجْدَةٍ قَامَتْ فَسَجَدَتْ "

2035- Ümmü Seleme el-Ezdiyye der ki: "Hz. Âişe'yi mushafı okurken gördüm. Secde âyeti geçtiği zaman kalkıp secde ediyordu."[4]

٢٠٣٦ - أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْفَارِسِيُّ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، حدثنا أَبُو بكر الْبَزَّارُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ فُرَافِصَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " أَشَدُّ الْعِبَادَةِ الْقِرَاءَةُ فِي الْمُصْحَفِ "

2036- İbn Mes'ûd: "En güzel ibadet, Kur'ân'ı mushaftan okumaktır" demiştir.[5]

٢٠٣٧ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ،

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Bakara Sur. 137

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/499).

[5] Beyhakî'nin hocasının biyografisini bulmuş değilim. İsnâdında kopukluk vardır.

عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: كَانَ عِكْرِمَةُ بْنُ أَبِي جَهْلٍ يَأْخُذُ الْمُصْحَفَ فَيَضَعُهُ عَلَى وَجْهِهِ وَيَبْكِي وَيَقُولُ: كِتَابُ رَبِّي كِتَابُ رَبِّي "

2037- İbn Ebî Muleyke der ki: "İkrime b. Ebî Cehl mushafı yüzüne koyar ve: «Rabbimin kitabı! Rabbimin kitabı!» diyerek ağlardı."[1]

٢٠٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ، حدثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: " كَانَ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ إِذَا كَانَ أَيَّامُ الرُّطَبِ ثَلَمَ حَائِطَهُ فَيَدْخُلُ النَّاسُ فَيَأْكُلُونَ، وَيَحْمِلُونَ وَكَانَ إِذَا دَخَلَهُ رَدَّدَ هَذِهِ الْآيَةَ فِيهِ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْهُ ﴿وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ﴾ [الكهف: ٣٩] وَكَانَ عُرْوَةُ يَقْرَأُ رُبُعَ الْقُرْآنِ فِي كُلِّ يَوْمٍ نَظَرًا فِي الْمُصْحَفِ، وَيَقُومُ بِهِ بِاللَّيْلِ فَمَا تَرَكَهُ إِلَّا لَيْلَةَ قُطِعَتْ رِجْلُهُ، ثُمَّ عَاوَدَهُ مِنَ اللَّيْلَةِ الْمُقْبِلَةِ "

2038- İbn Şevzeb der ki: Hurma mevsimi geldiği zaman Urve b. ez-Zübeyr hurma bahçesinin kapısını açar, insanlar da gelip yer ve toplayıp götürürlerdi. Kendisi de bahçesine girdiği zaman çıkana kadar *"Bağına girdiğinde «Maşaallah! Kuvvet yalnız Allah'ındır» deseydin ya!"*[2] âyetini tekrar edip dururdu.[3]

Urve her gün mushaftan Kur'ân'ın dörtte birini okurdu. Her gece de namazında Kur'ân'ı okurdu. Sadece ayağının kesildiği gece okuyamadı. Diğer gece de okumaya devam etti.[4]

٢٠٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي أَبُو بِشْرٍ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ جُوَيْرِيَةَ بْنِ أَسْمَاءَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ " قَلَّمَا يَدَعُ يَوْمًا يَقْرَأُ مِنَ الْمُصْحَفِ بِالْغَدَاةِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Hâkim, *Müstedrek* (3/243), Dârimî, *fadâil* (836) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 17/371, 372 (1018).

[2] Kehf Sur. 39

[3] [3] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Fesevî, *Ma'rife* (1/552) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/180).

[4] Ebû Nuaym, *Hilye* (2/178, 179).

2039- İsmâîl b. Ebî Hakîm der ki: "Ömer b. Abdilazîz'in sabahları mushaftan Kur'ân'ı okumadığı çok nadir olurdu."[1]

٢٠٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا قَبِيصَةُ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ سَرِيَّةِ الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ، قَالَتْ: " كَانَ الرَّبِيعُ بْنُ خُثَيْمٍ يَدْخُلُ عَلَيْهِ الدَّاخِلُ وَفِي حِجْرِهِ الْمُصْحَفُ يَقْرَأُ فِيهِ فَيُغَطِّيهِ "

2040- Rabî' b. Huseym'in cariyesi der ki: "Bazen Rabî' b. Huseym'in yanına birileri girdiğinde mushaf kucağında, okuyor olurdu. Bunun üzerine üzerini örterdi."[2]

٢٠٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا ابْنُ نُمَيْرٍ، حدثنا وَكِيعٌ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ، يَقُولُ: اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَهُوَ يَقْرَأُ فِي الْمُصْحَفِ فَغَطَّاهُ، فَقَالَ: " لَا يَرَى هَذَا أَنِّي أَقْرَأُ فِيهِ كُلَّ سَاعَةٍ "

2041- A'meş der ki: İbrâhîm(-i Nehaî) mushafı okurken adamın biri yanına girmek için izin istedi. İbrâhîm: "Adam benim her dem mushafı okuduğumu görmesin" diyerek mushafın üzerini kapattı.[3]

٢٠٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، حدثنا يَعْقُوبُ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا أَبُو هِلَالٍ، حدثنا أَبُو صَالِحٍ الْعُقَيْلِيُّ، قَالَ: " كَانَ أَبُو الْعَلَاءِ يَقْرَأُ فِي الْمُصْحَفِ حَتَّى يُغْشَى عَلَيْهِ "

2042- Ebû Sâlih el-Ukaylî der kî: "Ebu'l-Alâ kendinden geçip bayılana kadar mushafı okurdu."[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (1/614).

[2] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/570), İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 543 (1554), Vekî', *Zühd* 2/592 (318), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/499, 10/531), Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (s. 332) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/107).

[3] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/606), Vekî', *Zühd* 2/592 (317), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/499, 10/532), Ahmed, *Zühd* (365), Mervezî, *Zevâidu'z-Zühd* 389 (1100, 1101) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/220).

[4] İsnâdında bir sakınca yoktur. Fesevî, *Ma'rife* (2/83) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/499-500, 10/532).

٢٠٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، حدثنا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ: لِأُمِّ وَلَدِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ مَا رَأَيْتِ مِنْهُ؟ فَقَالَتْ: " رَأَيْتُهُ فَتَحَ الْمُصْحَفَ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَسِيلَانِ وَشَفَتَيْهِ لَا تَتَحَرَّكَانِ "

2043- İsmâîl b. Muhammed b. Cuhâde, babasından bildirir: Hasan-ı Basrî'nin ümmü veledine: "Hasan'dan neler gördün?" diye sorduğumda: "Bir defasında okumak için mushafı açtığını gördüm. Gözlerinden yaş akıyordu ama dudakları oynamıyordu" dedi.[1]

٢٠٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَمْرٍو الزَّاهِدُ صَاحِبُ ثَعْلَبٍ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَنْصَارِيُّ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا رَاكِبٌ فِي الْبَحْرِ إِذْ هَاجَ الْبَحْرُ، وَهَمَّتْ كُلُّ إِنْسَانٍ نَفْسُهُ، وَكَانَ مَعَنَا أَعْرَابِيٌّ فَنَظَرَ إِلَى مُصْحَفٍ مُعَلَّقٍ، فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ قَامَ وَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، وَقَالَ: " إِلَهِي وَسَيِّدِي تُغْرِقُنَا وَكَلَامُكَ مَعَنَا فَسَكَنَ الْبَحْرُ "

2044- Müslim b. Ubeyd es-Saffâr, babasından bildirir: Deniz yolculuğundayken bir ara dalgalar çıktı ve herkes kendi derdine düştü. İçimizde de bir bedevi vardı. Bu bedevi asılı bir mushaf görünce onu aldı. Sonra başını göğe doğru kaldırıp: "İlahi! Efendim! Kelamın bizimle birlikteyken bizleri suda boğacak mısın?" deyince, dalgalar sakinleşti.

٢٠٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ اللَّيْثِ الْكِرْمَانِيُّ، بِبُخَارَى، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ النَّيْسَابُورِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقْرَأُ فِي الْمُصْحَفِ ثُمَّ يَقُولُ: " يَا قَوْمُ الْعَجَبُ مِمَّنْ يَطْلُبُ النَّجَاةَ بِغَيْرِ كِتَابِ اللهِ تَعَالَى "

2045- Muhammed b. Yûsuf der ki: Süfyân es-Sevrî'nin, mushafı okuduktan sonra: "Ey insanlar! Kurtuluşu Allah'ın Kitab'ı dışında bir şeyde arayanların durumu şaşırtıcıdır!" dediğini işittim.

---

[1] İsnâdı zayıftır.

٢٠٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ الْجَرَّاحِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَاسَوَيْهِ، حدثنا عَبْدُ الْكَرِيمِ السُّكَّرِيُّ، حدثنا وَهْبُ بْنُ زَمْعَةَ، عَنْ عَلِيٍّ الْقَاشَانِيِّ، قَالَ: " كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ رُبَّمَا يُقَلِّبُ الْمُصْحَفَ، وَلَا يَقْرَأُ لِلْحَدِيثِ الَّذِي جَاءَ النَّظَرُ فِي الْمُصْحَفِ عِبَادَةٌ، وَكَانَ إِذَا خَتَمَ الْقُرْآنَ أَكْثَرَ دُعَاءَهُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ "

2046- Ali el-Kâşânî der ki: "Abdullah b. el-Mübârek mushafa bakmanın ibadet olduğu yönündeki hadisten dolayı bazen mushafın sayfalarını okumadan çevirirdi. Kur'ân'ı hatmettiği zaman da mümin erkek ve kadınlara çokça dua ederdi."[1]

٢٠٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّعِيرِيُّ، حدثنا أَبُو الْخَطِيبِ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَاضِي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: رَمِدْتُ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى جَرِيرٍ، فَقَالَ: أَدِمِ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ، فَإِنِّي رَمِدْتُ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى الْمُغِيرَةِ فَقَالَ لِي: أَدِمِ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ؛ فَإِنِّي رَمِدْتُ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ لِي: أَدِمِ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ؛ فَإِنِّي رَمِدْتُ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى عَلْقَمَةَ فَقَالَ لِي: أَدِمِ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ؛ فَإِنِّي رَمِدْتُ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَ: لي أَدِمِ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ؛ فَإِنِّي رَمِدْتُ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ لِي: " أَدِمِ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ فَإِنِّي رَمِدْتُ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لِي: أَدِمِ النَّظَرَ فِي الْمُصْحَفِ "

وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ الْمَخْضُوبِ أَبِي بَكْرٍ، عنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمَيْدٍ الرَّازِيِّ، هَكَذَا كَمَا أَخْبَرَنَاهُ شَيْخُنَا فِي التَّارِيخِ وَرَوَاهُ أَبُو بِشْرٍ الْمُصْعَبِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْكٍ أَبِي الْحَسَنِ الْقَصِيرِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمَيْدٍ مُسَلْسَلًا وَزَادَ فِيهِ شِكَايَةَ جِبْرِيلَ إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ وقَالَ: فِي إِسْنَادِهِ عَنْ جَرِيرٍ، عَنْ مَنْصُورٍ بَدَلَ مُغِيرَةَ، وَأَبُو بِشْرٍ الْمُصْعَبِيُّ مَتْرُوكٌ وَهَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ، وَلَعَلَّ الْبَلَاءَ فِيهِ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ حُمَيْدٍ الرَّازِيِّ وَاللهُ أَعْلَمُ

[1] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır.

2047- Muhammed b. Humeyd anlatıyor: Gözlerimden rahatsızlandığımda bundan Cerîr'e yakındım. Cerîr: "Sık sık mushafa bak" dedi ve şöyle devam etti: "Ben de gözlerimden rahatsızlandığımda bundan Muğîre'ye yakındım. Muğîre bana şöyle dedi: "Sık sık mushafa bak. Ben de gözlerimden rahatsızlandığımda bundan İbrâhîm'e yakındım. İbrâhîm bana şöyle dedi: "Sık sık mushafa bak. Ben de gözlerimden rahatsızlandığımda bundan Alkame'ye yakındım. Alkame bana şöyle dedi: "Sık sık mushafa bak. Ben de gözlerimden rahatsızlandığımda bundan Abdullah b. Mes'ûd'a yakındım. Abdullah bana şöyle dedi: "Sık sık mushafa bak. Ben de gözlerimden rahatsızlandığımda bundan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakındım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: *"Sık sık mushafa bak. Zira ben de gözlerimden rahatsızlandığımda bundan Cebrâil'e yakındım. Cebrâil bana: «Sık sık mushafa bak» dedi."*[1]

Hocamızın (el-Hâkim'in) *Târih*'te bize bildirdiğine göre bunu bu şekilde Ebû Amr Muhammed b. Ahmed b. Hamdân, Muhammed b. Dâvud el-Mahdûb Ebû Bekr'den, o da Muhammed b. Humeyd er-Râzî'den rivayet etmiştir.

Aynısını Ebû Bişr el-Mus'abî, Muhammed b. el-Hamk Ebu'l-Hasan el-Kasîr'den, o da Muhammed b. Humeyd'den rivayet eder, ancak Cebrâil'in de gözlerinden rahatsız olduğunu ve bundan Rabbine yakındığını zikreder. İsnadı da "Cerîr — Muğîre" kanalı yerine "Cerîr — Mansûr" şeklinde zikredilir. Ebû Bişr el-Mus'âbî metrûk biridir. Bu rivayet de münker bir rivayettir. Sorun da Muhammed b. Humeyd er-Râzî'den olsa gerektir. Doğrusunu Allah bilir.

---

[1] İsnâdı zayıftır.

فَصْلٌ فِي اسْتِحْبَابِ الْقِرَاءَةِ فِي الصَّلَاةِ

Kur'ân'ı Namazda Okumanın Tercih Edilmesi

٢٠٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خُشَيْشٍ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ بِالْكُوفَةِ، قَالَا: حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيُّ، حدثنا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ أَنْ يَجِدَ فِيهِ ثَلَاثَ خَلِفَاتٍ عِظَامًا سِمَانًا؟ " قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " فَثَلَاثُ آيَاتٍ يَقْرَأُ بِهِنَّ فِي صَلَاتِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثِ خَلِفَاتٍ عِظَامٍ سِمَانٍ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، عَنْ وَكِيعٍ

2048- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz ailesinin yanına döndüğü zaman irisinden ve semizinden üç tane genç deve bulmak istemez mi?"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki isteriz" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin namazında üç âyet okuması kendisi için irisinden ve semizinden üç tane genç deveye sahip olmasından daha hayırlıdır"* buyurdu.

Müslim, Ebû Bekr ve Ebû Saîd kanalıyla Vekî'den rivayet etti.[1]

٢٠٤٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حدثنا الْفُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ النُّمَيْرِيُّ، وَذَكَرَ رَجُلًا مِنْ بَنِي مَخْزُومٍ مِنْ وَلَدِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ وَأَحْسَنَ عَلَيْهِ الثَّنَاءَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ فِي الصَّلَاةِ أَفْضَلُ مِنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ مِنَ التَّكْبِيرِ وَالتَّسْبِيحِ، وَالتَّسْبِيحُ أَفْضَلُ مِنَ الصَّدَقَةِ، وَالصَّدَقَةُ أَفْضَلُ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ "

---

[1] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (250).

وَيُذْكَرُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّهُمْ كَانُوا يَسْتَحِبُّونَ إِذَا خَتَمُوا الْقُرْآنَ مِنَ اللَّيْلِ أَنْ يَخْتِمُوهُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَإِذَا خَتَمُوهُ مِنَ النَّهَارِ أَنْ يَخْتِمُوهُ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ "

2049- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Namazda okunan Kur'ân, namaz dışında okunan Kur'ân'dan daha değerlidir. Namaz dışında okunan Kur'ân, tekbir ve tesbihten daha değerlidir. Allah'ı tesbih etmek de, sadaka vermekten daha değerlidir. Sadaka da, oruçtan daha değerlidir. Oruç da (cehennemdeki) ateşe karşı kişi için kalkandır."*[1]

Rivâyet edildiğine göre de Muhammed b. Cuhâde şöyle demiştir: "Öncekiler Kur'ân'ın hatmini akşam yapacakları zaman akşamın farzından sonraki iki rekatta, gündüz yapacakları zaman da sabah namazının farzı olan iki rekatta yapmayı müstehap görürlerdi."[2]

٢٠٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَمِيلٍ، حدثنا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، حدثنا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، حدثنا سَالِمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حدثنا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي حَزْمٍ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: " كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَى آخِرِهِ فِي الْفَرَائِضِ "

2050- Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı Kur'ân'ı başından sonuna kadar farz namazlarda okurlardı."[3]

فَصْلٌ فِي اسْتِحْبَابِنَا لِلْقَارِئِ عَرْضَ الْقُرْآنِ فِي كُلِّ سَنَةٍ عَلَى مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ

Kur'ân'ı Yılda Bir Defa Daha İyi Bilenin Huzurunda Okumak

٢٠٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْقَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُعَاوِيَةَ السَّيَّارِيُّ، حدثنا أَبُو الْمُوَجِّهِ، حدثنا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ، أَخْبَرَنا يُونُسُ، عَنِ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (189).

[3] İsnâdı zayıftır.

الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ الْمَلَكُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، قَالَ: فَلَرَسُولُ اللهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدَانَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ

2051- İbn Abbâs der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) normal zamanlarda insanların en cömerdiydi. Ancak Ramazan ayında Cebrâil'le her gece görüşüp Kur'ân'ı onu okuduğunda hayırlarda rüzgardan bile daha cömert olurdu."[1]

Buhârî, *Sahîh*'te Abdân'dan[2] ve Müslim Ebû Kureyb kanalıyla İbnu'l-Mübârek'ten rivayet etti.[3]

٢٠٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْجَهْمِ السَّمَرِيُّ، حدثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعْرِضُ الْكِتَابَ عَلَى جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي كُلِّ رَمَضَانَ، فَإِذَا أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ اللَّيْلَةِ الَّتِي يَعْرِضُ فِيهَا مَا يَعْرِضُ أَصْبَحَ وَهُوَ أَجْوَدُ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ، لَا يُسْأَلُ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ، فَلَمَّا كَانَ الشَّهْرُ الَّذِي هَلَكَ بَعْدَهُ عَرَضَ عَلَيْهِ عَرْضَتَيْنِ "

2052- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her Ramazan ayında Kur'ân'ı Cebrâil'e okurdu. Kur'ân'ı Cebrâil'e okuduğu gecenin sabahında ise rüzgardan daha cömert biri olur, kendisinden ne istenirse verirdi. Vefat ettiği yılın Ramazan ayında ise Kur'ân'ı Cebrâil'e iki defa okudu."[4]

---

[1] Ravileri güvenilir olan sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *bedu'l-vahy* (1/4), *menâkib* (4/165) ile *bedu'l-halk* (4/81).

[3] Müslim, *fadâil* (50) ve Buhârî, *savm* (2/228) ile *fadâil* (6/101).

[4] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/230-231), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (9/101, 10/559, 11/515) ve Abd b. Humeyd, *Müsned* 1/553 (646).

فَصْلٌ فِي الِاسْتِكْثَارِ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ

Kur'ân'ı Ramazan Ayında Daha Fazla Okumak

Ramazan ayı Kur'ân ayı olduğundan bu ayda Kur'ân'ı daha fazla okumak gerekir. Yüce Allah: *"(O sayılı günler), insanlar için bir hidâyet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'ân'ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır"*[1] buyurmuştur. Yine: *"Biz onu (Kur'ân'ı) Kadir gecesinde indirdik"*[2] buyurmuştur.

٢٠٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا أَبُو مسلم إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، حدثنا عِمْرَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ وَاثِلَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أُنْزِلَتْ صُحُفُ إِبْرَاهِيمَ أَوَّلَ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَأُنْزِلَتِ التَّوْرَاةُ لِسِتٍّ مَضَيْنَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَأُنْزِلَ الْإِنْجِيلُ لِثَلَاثَ عَشْرَةَ خَلَتْ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَأُنْزِلَ الزَّبُورُ لِثَمَانِي عَشْرَةَ خَلَتْ مِنْ رَمَضَانَ وَأُنْزِلَ الْقُرْآنُ لِأَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ مَضَتْ مِنْ رَمَضَانَ "

قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ رُوِّينَا عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ: " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، ثُمَّ نُزِّلَ بَعْدَ ذَلِكَ فِي عِشْرِينَ سَنَةً " ﴿وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا﴾ [الإسراء: ١٠٦]

2053- Vâsile'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hz. İbrâhîm'e sahifeleri Ramazan ayının ilk gününde, Tevrat Ramazan ayının 6. gününde, İncil Ramazan ayının 13. gününde, Zebur Ramazan ayının 18. gününde nazil oldu. Kur'ân da Ramazan ayının 24. gününde nazil oldu."*[3]

---

[1] Bakara Sur. 185

[2] Kadir Sur. 1

[3] Ravileri güvenilirdir. Vâhidî, *Esbâbu'n-Nüzûl* (s. 14), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 22/75 (185), Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (180-181), Beyhakî, *el-Esmâu ve's-Sifât* (s. 302), Ahmed, *Müsned* (4/107) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/145).

Halîmî der ki: "Ramazan ayının 24. gününden kasıt 25. günün gecesidir."[1]

Beyhakî der ki: İkrime'den naklen bize bildirildiğine göre İbn Abbâs şöyle demiştir: "Kur'ân toptan bir şekilde Kadir gecesinde dünya semasma indirildi. Oradan da yirmi yıllık süre içinde peyderpey bir şekilde indirildi. Yüce Allah: *«Biz Kur'ân'ı, insanlara dura dura okuyasın diye âyet âyet ayırdık ve onu peyderpey indirdik»*[2] buyurmuştur."[3]

٢٠٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، حدثنا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، حدثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ الْوَاسِطِيُّ، حدثنا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنا حُصَيْنٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ مِنَ السَّمَاءِ الْعُلْيَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا جُمْلَةٌ وَاحِدَةٌ، ثُمَّ فُرِّقَ فِي السِّنِينَ، قَالَ: وَتَلَا الْآيَةَ ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾ [الواقعة: ٧٥] قَالَ: نُزِّلَ مُتَفَرِّقًا "

2054- Saîd b. Cübeyr der ki: İbn Abbâs: "Kur'ân toptan bir şekilde Kadir gecesinde en üst semadan dünya semasına indirildi. Oradan da yıllar içinde peyderpey bir şekilde indirildi" dedi. Sonra: *"Hayır! Yıldızların yerlerine yemin ederim ki"*[4] âyetini okudu ve: "Burada Kur'ân'ın parça parça indirilmesi kastedilmektedir" dedi.[5]

٢٠٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حدثنا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أَخْبَرَنا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ذَكْوَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، " عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ وَفِي رَمَضَانَ يَخْتِمُهُ فِي كُلِّ ثَلَاثٍ "

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/235).

[2] İsrâ Sur. 106

[3] Nesâî, *fadâil* (15).

[4] Vâkıa Sur. 75

[5] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/477), İbn Cerîr, *Tefsîr* (2/145), Nesâî, *S. el-Kübrâ* (4/410) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 179).

2055- Abdurrahman b. Abdillah b. Mes'ûd der ki: "Abdullah b. Mes'ûd normal zamanlarda Kur'ân'ı cumadan cumaya (haftada) bir defa, Ramazan ayında ise üç günde bir hatmederdi."[1]

٢٠٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حدثنا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَثَّامٍ، أَنَّهُ ذَكَرَ مَنْصُورَ بْنَ زَاذَانَ، فَقَالَ: قَالَ لِي ابْنُ ابْنِهِ: كَانَ " جَدِّي مَنْصُورُ بْنُ زَاذَانَ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ عِشْرِينَ وَمِائَةَ مَرَّةٍ، قَالَ: وَكَانَ لَا يُسْمَعُ مِنْهُ إِلَّا فِي وَقْتٍ لَا يُصَلِّي فِيهِ "

2056- Ali b. Assâm bildiriyor: Mansûr b. Zâzân'ı andığımda torunu bana şöyle dedi: "Dedem Mansûr, Ramazan ayında Kur'ân'ı yüz yirmi defa hatmederdi. Ancak sadece namaz kılmadığı zamanlarda Kur'ân okuduğu işitilirdi."[2]

٢٠٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عُبَيْدِ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزُّهْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: هَذَا كِتَابُ جَدِّي عُبَيْدِ اللهِ بْنِ سَعْدٍ، وَقَرَأْتُ فِيهِ حدثنا عَمِّي، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ أَبِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ " إِذَا كَانَ لَيْلَةَ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، وَثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ، وَخَمْسٍ وَعِشْرِينَ، وَسَبْعٍ وَعِشْرِينَ، وَتِسْعٍ وَعِشْرِينَ لَمْ يُفْطِرْ حَتَّى يَخْتِمَ الْقُرْآنَ، وَكَانَ يَخْتِمُ فِيمَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ الْآخِرَةِ " قَالَ يَعْقُوبُ: " وكَانُوا يُؤَخِّرُونَ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ فِي رَمَضَانَ تَأْخِيرًا شَدِيدًا "

2057- Ubeydullah b. Abdirrahman ez-Zührî der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: "Bu, dedem Ubeydullah b. Sa'd'ın kitabıdır. Bu kitapta dedemin, amcası kanalıyla babasından olan şu rivayetini okudum: "Babam Sa'd b. İbrâhîm, Ramazan ayının yirmi bir, yirmi üç, yirmi beş, yirmi yedi ve yirmi dokuzuncu günlerinde Kur'ân'ı hatmetmeden iftarını yapmazdı. Hatmini de akşam ile yatsı namazları arasında yapardı."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/154 (8706) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/166).

[2] İsnâdında ismi verilmeyen bir ravi vardır.

[3] Ravileri güvenilirdir.

Yakub der ki: "Öncekiler Ramazan aylarında yatsı namazlarını çok geç bir vakte kadar tehir ederlerdi."

٢٠٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الصُّوفِيُّ، حدثنا مِسْبَحُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ يَجْتَمِعَ إِلَيْهِ أَصْحَابُهُ فَيُصَلِّي بِهِمْ، فَيَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ عِشْرِينَ آيَةً، وَكَذَلِكَ إِلَى أَنْ يَخْتِمَ الْقُرْآنَ، وَكَذَلِكَ يَقْرَأُ فِي السَّحَرِ مَا بَيْنَ النِّصْفِ إِلَى الثُّلُثِ مِنَ الْقُرْآنِ، فَيَخْتِمُ عِنْدَ السَّحَرِ فِي كُلِّ ثَلَاثِ لَيَالٍ، وَكَانَ يَخْتِمُ بِالنَّهَارِ كُلَّ يَوْمٍ خَتْمَةً، وَيَكُونُ خَتْمُهُ عِنْدَ الْإِفْطَارِ كُلَّ لَيْلَةٍ وَيَقُولُ: " عِنْدَ كُلِّ خَتْمَةٍ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ "

2058- Misbah b. Saîd der ki: "Ramazan ayının ilk akşamında arkadaşları Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî'nin yanında toplanırdı. Muhammed onlara namaz kıldırırken her rekatta yirmi âyet okurdu. Kur'ân'ı hatmedene kadar da öyle devam ederdi. Seher vakitlerinde de Kur'ân'm üçte biri ile yarısı arası kadarını okurdu. Bu şekilde her üç gecede bir seher vaktinde bir defa hatmetmiş olurdu. Gündüz vakitleri de her gün Kur'ân'ı bir defa hatmederdi. Hatmi de her akşam iftar vaktinde yapar ve: «Her hatimle birlikte kabul gören bir dua da vardır» derdi."[1]

فَصْلٌ فِي تَرْكِ الْمُمَارَاةِ فِي الْقُرْآنِ

Kur'ân Hakkında Çekişmekten Sakınmak

٢٠٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِرَاءٌ فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ "

2059- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân hakkında çekişmek küfürdür"* buyurmuştur.[2]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Hatîb, *Târîh* (2/12) ve Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (1171).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/9 (4603) ve Nesâî, *fadâil* 120 (118).

٢٠٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْجِدَالُ فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ "

2060- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür"* buyurmuştur.[1]

٢٠٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ سَالِمٍ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تُجَادِلُوا فِي الْقُرْآنِ فَإِنَّ جِدَالًا فِيهِ كُفْرٌ"

2061- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân hakkında başkalarıyla çekişmeyin. Zira Kur'ân hakkında çekişmek küfürdür"* buyurmuştur.[2]

Halîmî der ki: "Bu da Allah doğrusunu bilir, kişinin bilmediği bir kıraati veya bir âyeti veya bir kelimeyi başkasından işittiği zaman bunun yanlış olduğunu söylemesi veya böylesi bir kıraatin Kur'ân'dan olmadığını dile getirip onunla çekişip tartışmasıdır. Veya herhangi bir âyetin tefsiri konusunda başkasından gelen ve kendisinin bilmediği bir yorumun batıl olduğunu söylemesi ve yorum sahibiyle bu konuda çekişmesidir. Kişinin de böyle yapmaması lazımdır. Zira böylesi bir çekişme kişiyi haktan ayırabilir, hak ortaya çıksa da kişi bunu reddedip inkar edebilir. Bundan dolayı Kur'ân'la çekişmek yasaklanmış ve bunu yapmanın küfür olduğu belirtilmiştir. Zira böylesi bir tavır kişiyi küfre doğru götürmektedir. Böylesi bir çekişme ve tartışmada Kur'ân'dan bir harfin veya bir kelimenin varlığı veya yokluğunu ispatta, gerçek ortaya çıkmasına rağmen haktan ayrılan taraf kafir olur. Zira böylesi bir durumda kişi ya Kur'ân'dan bir şeyi inkar etmiş ya da Kur'ân'a bir şeyin eklendiğini söylemiş olacaktır. Doğrusunu da Allah bilir. Çekişme

---

[1] Kanallarından birinin isnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/478) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/223).

[2] Ravileri güvenilirdir.

(=*mürâ*) de izandan uzak bir şekilde sunulan delilin yanlış ve batıl olduğu konusunda ısrar etmektir. Ancak her türlü sorunun kendisiyle halledilip aşılacağı müzakare ise haram değildir. Doğrusunu da Allah bilir."[1]

٢٠٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، قَالَا: حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ قَوْمًا يَتَمَارُونَ فِي الْقُرْآنِ فَقَالَ: " إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِهَذَا، ضَرَبُوا كِتَابَ اللهِ بَعْضَهُ بِبَعْضٍ، وَإِنَّمَا نَزَلَ كِتَابُ اللهِ يُصَدِّقُ بَعْضُهُ بَعْضًا وَلَا يُكَذِّبُ بَعْضُهُ بَعْضًا، مَا عَلِمْتُمْ فِيهِ فَقُولُوا وَمَا جَهِلْتُمْ فَكِلُوهُ إِلَى عَالِمِهِ " لَفْظُ حَدِيثِ السُّلَمِيِّ

2062- Amr b. Şuayb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir topluluğun Kur'ân hakkında çekişmelerini işitince şöyle buyurdu: *"Sizden öncekiler bundan dolayı helak oldular. Zira kitaplarının âyetlerini karşı karşıya getiriyorlardı. Kur'ân, bazı âyetleri diğer âyetlerini yalanlayacak şekilde değil, birbirini doğrulayacak şekilde indi. Bundan dolayı hakkında bilginiz olan âyetler konusunda söz söyleyin, hakkında bilginiz olmayan âyetleri de bilenlere bırakın."*[2]

Lafız Sülemî'nin lafzıdır.

٢٠٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، حدثنا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حدثنا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، قَالَ: كُتِبَ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو، قَالَ: هَجَّرْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمًا، قَالَ: فَسَمِعَ أَصْوَاتَ رَجُلَيْنِ اخْتَلَفَا فِي آيَةٍ فَخَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يُعْرَفُ فِي وَجْهِهِ الْغَضَبُ، فَقَالَ: " إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِاخْتِلَافِهِمْ فِي الْكِتَابِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي كَامِلٍ

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/235-236).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/33 (85).

2063- Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Abdullah b. Rebâh el-Ensârî'ye Abdullah b. Amr'ın şöyle dediği yazılmıştır: "Bir gün erkenden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Bir âyet konusunda iki adamın tartışma seslerini işitince yanımıza çıktı. Öfkesi yüzünden okunuyordu. Onlara: «*Sizden öncekiler kitapları hakkında bu şekilde tartışmalarından dolayı helak oldular*» buyurdu."[1]

Müslim, Ebû Kâmil'den rivayet etti.[2]

٢٠٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا الْحَارِثُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ مَا ائْتَلَفَتْ عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ فَقُومُوا "

2064- Cundub b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kalpleriniz üzerinde bir olduğu sürece Kur'ân'ı okuyun. Hakkında ihtilafa düştüğünüz zaman da oradan kalkıp gidin."*[3]

٢٠٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حدثنا الْحَارِثُ بْنُ عُبَيْدٍ أَبُو قُدَامَةَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَاسْتَشْهَدَ بِهِ وَبِغَيْرِهِ الْبُخَارِيُّ وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، وَسَلَامِ بْنِ أَبِي مُطِيعٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ مَرْفُوعًا وَوَقَفَهُ بَعْضُهُمْ عَلَى جُنْدُبٍ مِنْهُمْ شُعْبَةُ وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ وَهَمَّامُ بْنُ يَحْيَى قَالَ الْبُخَارِيُّ وَقَالَ ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ عُمَرَ، قَوْلُهُ

2065- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.

Müslim, Yahya b. Yahya'dan rivayet etti.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *ilm* (2).

[3] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 2/164 (1673).

[4] Müslim, *ilm* (3).

Buhârî de bunu Hammâd b. Zeyd ile Selâm b. Ebî Mutî' kanalıyla Ebû İmrân'dan merfû olarak rivayet etmiş ve hem bunu, hem de başkasını şahid olarak zikretmiştir.[1]

Şu'be, Hammâd b. Seleme ve Hemmâm b. Yahya gibileri ise bunu Cundub'un sözü olarak rivayet etmişlerdir.

Buhârî der ki: "İbn Avn, Ebû İmrân kanalıyla Abdullah b. es-Sâmit'ten naklen bunu Hz. Ömer'in sözü olarak rivayet etmiştir."

٢٠٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، أَخْبَرَنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ مَا اتَّفَقْتُمْ فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فَقُومُوا عَنْهُ "

2066- Abdullah b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Hz. Ömer: "Üzerinde ittifak ettiğiniz sürece Kur'ân'ı birlikte okuyun. Hakkında ihtilafa düştüğünüz zaman da okumayı bırakın" demiştir.[2]

٢٠٦٧ - رَوَاهُ مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنِ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ. أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حدثنا ابْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، حدثنا بُنْدَارٌ، حدثنا مُعَاذٌ، حدثنا ابْنُ عَوْنٍ، فَذَكَرَهُ عَلَى الْوَجْهَيْنِ

2067- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.[3]

٢٠٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ زُبَيْدٍ الْإِيَامِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ: " إِنَّ لِلْقُرْآنَ مَنَارَةً كَمَنَارَةِ الطَّرِيقِ فَمَا عَرَفْتُمْ فَخُذُوهُ وَمَا شُبِّهَ عَلَيْكُمْ فَذَرُوهُ "

2068- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân'ın yol feneri gibi ışığı vardır. Bundan dolayı içinden bilip tanıdığınız şeylerle amel edin, size şüpheli gelen şeyleri de bırakın."[1]

---

[1] Buhârî, *fadâil* (6/115) ile *i'tisâm* (8/161) ve Müslim, *ilm* (4).

[2] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *fadâil* 122 (124).

[3] Ravileri güvenilirdir.

٢٠٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو الرَّبِيعِ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ سَعِيدٍ مَوْلَى ابْنِ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ تَمَارَيَا فِي آيَةٍ كِلَاهُمَا يَزْعُمُ أَنَّهُ تَلَقَّاهَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَمَشَيَا جَمِيعًا حَتَّى أَتَيَا رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَكِلَاهُمَا ذَكَرَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ سَمِعَهَا مِنْهُ، فَذَكَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، فَلَا تُمَارُوا فِيهِ، فَإِنَّ الْمِرَاءَ فِيهِ كُفْرٌ "

2069- Ebû Cuheym el-Ensârî bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından iki adam bir âyet konusunda tartıştılar. Her ikisi de âyeti bizzat Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğini iddia ediyordu. Sonunda birlikte yürüyerek Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gittiler. Vardıklarında her ikisi de söz konusu âyeti ondan işittiğini dile getirdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu Kur'ân yedi harf (lehçe) üzere nazil olmuştur. Onun hakkında çekişmeyin, zira onun hakkında çekişmek küfürdür"* buyurdu.[2]

٢٠٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنُ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي الْوَزِيرِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِّ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، فَأَيُّمَا قَرَأْتُمْ أَصَبْتُمْ، وَلَا تُمَارُوا فِيهِ، فَإِنَّ الْمِرَاءَ فِيهِ كُفْرٌ "

2070- Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı yedi harf (lehçe) üzerinden okuyabilirsiniz. Hangisiyle okursanız da geçerli olur. Ancak onun hakkında çekişmeyin, zira onun hakkında çekişmek küfürdür."*[3]

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır.

[2] Ravileri güvenilirdir. Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 4/505-506 (1228), Ahmed, *Müsned* (4/169-170) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/19).

[3] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/204) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/528).

٢٠٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ قُرْقُوبٍ التَّمَّارُ بِهَمَدَانَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، عَنْ حَدِيثِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدٍ الْقَارِيِّ، أَنَّهُمَا سَمِعَا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَاسْتَمَعْتُ لِقِرَاءَتِهِ، فَإِذَا هُوَ يَقْرَؤُهَا عَلَى حُرُوفٍ كَثِيرَةٍ لَمْ يُقْرِئْنِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَكِدْتُ أُسَاوِرُهُ فِي الصَّلَاةِ فَانْتَظَرْتُ حَتَّى سَلَّمَ فَلَمَّا سَلَّمَ أَتَيْتُهُ وَقُلْتُ: مَنْ أَقْرَأَكَ هَذِهِ السُّورَةَ الَّتِي سَمِعْتُكَ تَقْرَأُ بِهَا؟ فَقَالَ: أَقْرَأَنِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ: كَذَبْتَ فَوَاللهِ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَهُوَ أَقْرَأَنِي هَذِهِ السُّورَةَ الَّتِي سَمِعْتُكَ تَقْرَأُ بِهَا، فَانْطَلَقْتُ بِهِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَقُودُهُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى حُرُوفٍ لَمْ تُقْرِئْنِيهَا، وَإِنَّكَ أَقْرَأْتَنِي سُورَةَ الْفُرْقَانِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا هِشَامُ اقْرَأْ " فَقَرَأَ عَلَيْهِ الْقِرَاءَةَ الَّتِي سَمِعْتُهُ يَقْرَأُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ " هَكَذَا أُنْزِلَتْ " ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَأْ عُمَرُ " فَقَرَأْتُهَا الْقِرَاءَةَ الَّتِي أَقْرَأَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " هَكَذَا أُنْزِلَتْ " ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ

2071- Ömer b. el-Hattâb anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Hişâm b. Hakîm b. Hizâm'ın Furkân Sûresi'ni okuduğunu işittim. Okumasına kulak verdiğimde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana öğretmediği değişik harfler (lehçeler) üzerinden okuduğunu işittim. Namazda olmasına rağmen az kalsın üzerine atılacaktım. Ancak namazı bitirmesini bekledim. Selam verince: "Okuduğunu işittiğim bu sûreyi sana bu şekilde kim okuttu?" diye sordum. "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) okuttu" karşılığını verince: "Yalan söylüyorsun. Senin okuduğun bu sûreyi bana da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (farklı bir şekilde) okuttu" dedim.

Sonra onu çekerek Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bu adamın Furkân Sûresi'ni bana öğrettiğinden farklı bir şekilde okuduğunu işittim. Bu sûreyi

de bana okutan sensin" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ey Hişâm! Oku!"* buyurdu. Hişâm da okuduğunu işittiğim şekilde sûreyi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) okuyunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sûre bu şekilde nazil oldu"* buyurdu. Sonra bana: *"Ey Ömer! Sen oku!"* buyurunca, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana öğrettiği şekilde sûreyi okudum. Bitirince yine: *"Sûre bu şekilde nazil oldu"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Bu Kur'ân yedi harf (lehçe) üzere nazil oldu. Kolayınıza gelen harf (lehçe) ile okuyun"* buyurdu.[1]

Buhârî, *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân'dan[2] ve Buhârî ve Müslim başka bir kanaldan rivayet ettiler.[3]

٢٠٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ أُولَى الْقُرَّاءِ ، فَلَمْ أَسْمَعْهُمْ إِلَّا مُتَقَارِبِينَ فَاقْرَءُوا عَلَى مَا عَلِمْتُمْ وَإِيَّاكُمْ وَالتَّنَطُّعَ فِي الِاخْتِلَافِ إِنَّمَا هُوَ كَقَوْلِ أَحَدِكُمْ: أَقْبِلْ، وَهَلُمَّ، وَتَعَالَ "

2072- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân hafızlarından olan ilk insanları işittim. Onların da kıraatlerinin birbirine yakın olduğunu gördüm. Siz de öğrendiğiniz şekilde kıraatinizi yapın. Ancak sakın farklı olan harfler üzerinden ihtilafa düşmeyin. Zira farklı harf denilen (mesela) *"Gel"* ifadesinin *"Akbil"* ya da *"Helumme"* ya da *"Teâle"* şeklinde söylenmesinden başka bir şey değildir."[4]

٢٠٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أُبَيٍّ بِالْكُوفَةِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَبِيدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " نَزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ فَهُوَ كَقَوْلِ أَعْجِلْ أَسْرِعْ تَوِّخْ "

---

[1] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/11).

[3] Buhârî, *istitâbetu'l-mürteddîn* (8/53-54), *fadâil* (6/100), *tevhîd* (8/215) ile *husûmât* (3/90) ve Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (271).

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/488), Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/149 (8680), İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/22) ve Beyhakî, *Sünen* (2/385).

2073- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân yedi harf (lehçe) üzerine nazil olmuştur. Farklı harf denilen de (mesela) *"Acele et"* ifadesinin *"A'cil"* ya da *"Esri'"* ya da *"Tevvih"* şeklinde söylenmesinden başka bir şey değildir."[1]

٢٠٧٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا ابْنُ رَجَاءٍ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ زُبَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ أَتَاهُ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ فَقَرَأَ عَلَيْهِمُ السَّلَامَ، وَأَمَرَهُمْ بِتَقْوَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَأَنْ لَا يَخْتَلِفُوا فِي الْقُرْآنِ وَلَا يَتَنَازَعُوا فِيهِ، فَإِنَّهُ لَا يَخْتَلِفُ وَلَا يَنْسَى، وَلَا يَنْفَدُ لِكَثْرَةِ الرَّدِّ أَفَلَا تَرَوْنَ أَنَّ شَرِيعَةَ الْإِسْلَامِ فِيهِ وَاحِدَةٌ حُدُودُهَا، وَفَرَائِضُهَا وَأَمْرُ اللهِ فِيهَا، وَلَوْ كَانَ شَيْءٌ مِنَ الْحَرْفَيْنِ يَأْمُرُ بِشَيْءٍ يَنْهَى عَنْهُ الْحَرْفُ الْآخَرُ كَانَ ذَلِكَ الِاخْتِلَافَ، وَلَكِنَّهُ جَامِعٌ لِذَلِكَ كُلِّهِ، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ أَصْبَحَ فِيكُمُ الْيَوْمَ مِنَ الْفِقْهِ وَالْعِلْمِ مِنْ خَيْرِ مَا فِي النَّاسِ، وَلَوْ أَعْلَمُ أَحَدًا تَبْلُغُهُ الْإِبِلُ وهُوَ أَعْلَمُ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ لَقَصَدْتُهُ حَتَّى أَزْدَادَ عِلْمًا إِلَى عِلْمِي، فَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ " يَعْرِضُ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ كُلَّ عَامٍ مَرَّةً، فَعَرَضَ عَامَ تُوُفِّيَ فِيهِ مَرَّتَيْنِ، فَكُنْتُ إِذَا قَرَأْتُ عَلَيْهِ أَخْبَرَنِي أَنِّي مُحْسِنٌ، فَمَنْ قَرَأَ عَلَى قِرَاءَتِي فَلَا يَدَعْهَا رَغْبَةً عَنْهَا، وَمَنْ قَرَأَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ هَذِهِ الْحُرُوفِ فَلَا يَدَعْهُ رَغْبَةً عَنْهُ فَإِنَّ مَنْ جَحَدَ بِحَرْفٍ مِنْهُ جَحَدَ بِهِ كُلِّهِ "

2074- Abdurrahman b. Âbis, bir adamdan bildirir: Abdullah b. Mes'ûd'un yanına Kufe ahalisinden bazıları geldi. Onları selamladıktan sonra, Allah'a karşı takvalı olmalarını, Kur'ân hakkında ihtilafa düşüp çekişmemelerini öğütledi. Kur'ân'ın içinde çelişkiler olmayacağını, içinde söylenen bir şeyin sonradan unutulmayacağını, ne kadar tekrar edilse de güzelliklerinin bitmeyeceğini söyledi ve şöyle devam etti: "Kur'ân'daki İslam şeriatının sınırları, farzları ve Allah'ın emirleriyle birlikte aynı olduğunu görmüyor musunuz? Şâyet kıraatlerden birinde emredilen bir şey başka bir kıraatte yasaklanıyor olsaydı bu durumda çelişki ortaya çıkacaktı. Ancak kıraatler farklı olsa da söylenen aynıdır. Bugün aranızda fıkıh ve ilimde en hayırlı insanların çıkmış olmasını umuyorum. Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) nazil olanı (dini) benden daha iyi bilen birinin var olduğunu

[1] İsnâdı hasendir.

öğrensem ulaşım imkanı da varsa deveme binip ilmime ilim katmak için yanına giderdim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) her yıl Kur'ân'ı bir defa Cebrâil'e okuduğunu biliyorum. Vefat ettiği yıl ise onu Cebrâil'e iki defa okumuştu. Ben de önünde Kur'ân'ı okuduğum zaman güzel okuduğumu söylerdi. Bundan dolayı Kur'ân'ı benim kıraatime göre okuyan kişi başka bir kıraati tercih etmek için benim kıraatimi bırakmasın. Herhangi bir kıraate göre okuyan kişi de başka bir kıraati tercih etmek için bu kıraatini bırakmasın. Zira Kur'ân'ın bir harfini inkar eden tümünü inkar etmiş olur."[1]

٢٠٧٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَقْرَأَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى حَرْفٍ فَلَمْ أَزَلْ أَسْتَزِيدُهُ فَيَزِيدُنِي حَتَّى انْتَهَى إِلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ "

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: " بَلَغَنِي أَنَّ تِلْكَ السَّبْعَةَ الْأَحْرُفِ إِنَّمَا هِيَ فِي الْأَمْرِ إِذَا كَانَ وَاحِدًا لَا يُخْتَلَفُ فِي حَلَالٍ وَلَا حَرَامٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ

2075- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Cebrâil Kur'ân'ı bana bir harf (lehçe) üzerine okuttu. Daha fazla harf (lehçe) ile okutmasına yönelik ısrarlarım üzerine sonunda yedi harf (lehçe) üzerine okuttu."*[2]

İbn Şihâb der ki: "Bana ulaşana göre bu yedi harf, bir helali haram veya haramı helal kılmayan şeyler konusundadır."

Buhârî, İsmâîl b. Ebî Uveys'ten rivayet etti.[3]

---

[1] İsnâdında meçhul bir ravi vardır. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 10/119-120 (10076) ve Ahmed, *Müsned* (1/405).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *bed'ul-halk* (4/80) ve Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (272, 273).

Beyhakî der ki: Yedi harften kasıt, Kur'ân'da kullanılan yedi lehçe olsa gerektir. Ebû Ubeyd de bu şekilde düşünmüştür. İbn Mes'ûd'dan naklen bize rivayet edilen de bu yöndedir. Zira o da farklı harf denilen şeyin mesela *"Gel"* ifadesinin *"Akbil"* ya da *"Helumme"* ya da *"Teâle"* şeklinde söylenmesinden başka bir şey olmadığını söylemiştir. Bu bakımdan rehberimiz olan Kur'ân'ın diğer kıraat şekillerinden ziyade sahabenin icmasıyla mushafta zikredilen ve onlar tarafından aktanlan harflerle okunması caizdir. Bunun yanında azapla biten bir âyet rahmetle veya rahmetle biten bir âyet de azapla bitirilmedikten sonra diğer harflerle okunması da caizdir.

Bu hadisin de isnâdında bir sakınca yoktur.[1] Ancak Buhârî ile Müslim *Sahîh*'lerinde bunu zikretmemişlerdir. Hadisteki açıklama da ravilerden birinin açıklaması olabilir. Zira Abdurrahman b. Ebî Leylâ ve başkaları Ubey b. Ka'b'dan rivayet etmiş, ancak bu açıklamayı zikretmemişlerdir. Aynı hadisi Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakleden Osmân, İbn Abbâs ve başkalarının rivayetinde de bu açıklama yoktur. Şâyet rivayet doğru ise bundan kasıt, Kur'ân'da nazil olmuş ve bir yerde kullanılmış herhangi bir ifadeyi yeri dışından başka bir yerde kullanmaktır. Buna göre rahmetle biten bir âyeti azapla veya azapla biten bir âyeti rahmetle bitirmedikten sonra kıraatı diğer harflerle okumanın bir günahı yoktur.

٢٠٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَمَّامٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " لَيْسَ الْخَطَأُ أَنْ يَقْرَأَ ﴿غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [البقرة: ١٧٣] مَكَانَ ﴿عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ [البقرة: ٢٠٩] وَلَكِنَّ الْخَطَأَ أَنْ يَقْرَأَ مَا لَيْسَ مِنْهُ أَوْ يَخْتِمَ آيَةَ رَحْمَةٍ بِآيَةِ عَذَابٍ أَوْ آيَةَ عَذَابٍ بِآيَةِ رَحْمَةٍ "

2076- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kişinin ***"Şüphesiz, Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"***[2] yerine ***"Allah, gerçekten mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir"***[3] demesi yanlış olmaz. Yanlış olan

---

[1] Burada cümleyi muallakta bırakacak bir ifadenin düşmüş olması muhtemeldir.

[2] Bakara Sur. 173

[3] Bakara Sur. 209

Kur'ân'dan olmayan bir şeyi Kur'ân'danmış gibi okumak ya da rahmetle biten bir âyeti azapla, azapla biten bir âyeti de rahmetle bitirmektir."[1]

Beyhakî der ki: "Bundan kasıt, Allah doğrusunu bilir bu şekilde okumanın kişiyi günaha sokmayacağıdır. Zira yerinde okunmayan bu ifadeler yine Kur'ân'da bulunan ve Allah'ın isimlerinden olan ifadelerdir. Kişi bunları asıl yerlerinden başka bir yerde zikrettiği zaman günaha girmez. Doğrusunu da Allah bilir."

٢٠٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، قَالَ: كَانَ أَبُو الْعَالِيَةِ إِذَا قَرَأَ عِنْدَهُ رَجُلٌ لَمْ يَقُلْ لَيْسَ كَمَا يَقْرَأُ وَيَقُولُ: " أَمَّا أَنَا فَأَقْرَأُ كَذَا وَكَذَا " فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ: " أَظُنُّ صَاحِبَكَ سَمِعَ أَنَّهُ مَنْ كَفَرَ بِحَرْفٍ مِنْهُ فَقَدْ كَفَرَ بِهِ كُلِّهِ "

2077- Şuayb b. el-Habhâb der ki: Ebu'l-Âliye, yanında biri farklı bir kıraatte okuduğu zaman "Aslı bu okuduğu gibi değildir" demek yerine: "Ben bunu şu şu şekilde okuyorum" derdi. Bunu İbrâhîm'e zikrettiğimde: "Sanırım arkadaşın, Kur'ân'dan bir harfi inkar edenin tümünü inkar etmiş sayılacağını söyleyen sözü işitmiş" dedi.[2]

٢٠٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " آيَتَانِ مَا أَشَدَّهُمَا عَلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي الْقُرْآنِ " ﴿مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ [غافر: ٤] وَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ﴾ [البقرة: ١٧٦]

2078- Ebu'l-Âliye der ki: "İki âyet Kur'ân hakkında tartışanlar için çok ağırdır. Bunlardan biri: *"Allah'ın âyetleri hakkında inkâr edenlerden başkası*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/150 (8683).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/513-514) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/23).

tartışmaya girişmez"[1] âyetidir. Diğeri de: *"Kitap hakkında ayrılığa düşenler doğrusu derin bir çıkmazdadırlar"*[2] âyetidir."[3]

فَصْلٌ فِي تَرْكِ التَّفْسِيرِ بِالظَّنِّ

Kur'ân'ı Zanna Göre Tefsir Etmemek

Yüce Allah bu yönde: *"De ki: Rabbim ancak, açık ve gizli çirkin işleri, günahı, haksız saldırıyı, hakkında hiçbir delil indirmediği herhangi bir şeyi Allah'a ortak koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır"*[4] buyurur. Yine: *"Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme"*[5] buyurmuştur.

٢٠٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

2079- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilgisi olmadığı halde Kur'ân hakkında konuşan (hüküm veren) cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyurmuştur.[6]

٢٠٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِغَيْرِ عِلْمٍ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ "

---

[1] Ğâfir Sur. 4

[2] Bakara Sur. 176

[3] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/410).

[4] A'râf Sur. 33

[5] İsrâ Sur. 36

[6] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/199 (2950, 2951).

2080- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bilgisi olmadığı halde Kur'ân hakkında konuşan (hüküm veren) cehennemdeki yerine hazırlansın"* buyurmuştur.[1]

٢٠٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْفَقِيهُ بِالطَّابِرَانِ حَدَّثَنِي أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ الْأُشْنَانِيُّ، حدثنا بِشْرُ بْنُ الْوَلِيدِ الْكِنْدِيُّ، حدثنا سُهَيْلٌ، أَخُو حَزْمٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ جُنْدُبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ بِرَأْيِهِ فَأَصَابَ فَقَدْ أَخْطَأَ "

2081- Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân hakkında kendi görüşüne göre konuşan (hüküm veren) isabet etse de hata etmiş sayılır"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: "Hadis sahih ise bundan kasıt, Allah doğrusunu bilir, kişinin elinde herhangi bir delil olmamasına rağmen kalbine daha doğru gelen görüşe göre konuşmasıdır. Fetva (nevâzil) konusunda böylesi bir zanna dayanan görüşlere göre hareket etmek doğru değildir. Aynı şekilde böylesi bir zanna göre de Kur'ân'ı tefsir etmek doğru değildir. Ancak delile dayanan görüşlere göre fetva verilip Kur'ân tefsiri yapılabilir. Hz. Ebû Bekr'den nakledilen bir sonraki söz de bu yöndedir."

٢٠٨٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُفَسِّرُ، أَخْبَرَنا إِسْحَاقُ بْنُ سَعْدِ بْنِ الْحَسَنِ، حدثنا جَدِّي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، أَنَّ هُدْبَةَ بْنَ خَالِدٍ، حَدَّثَهُمْ، قال حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: " أَيُّ سَمَاءٍ تُظِلُّنِي، وَأَيُّ أَرْضٍ تُقِلُّنِي إِذَا قُلْتُ فِي كِتَابِ اللهِ بِرَأْيِي " وَرَوَاهُ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، كَذَلِكَ مُرْسَلًا، وَقَالَ فِي مَتْنِهِ: " إِذَا أَنَا قُلْتُ فِي آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ بِغَيْرِ مَا أَرَادَ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِهَا "

2082- Hz. Ebû Bekr der ki: "Allah'ın Kitab'ı konusunda kendi görüşüme göre konuşacak olsam hangi gök beni altında, hangi yer üstünde tutabilir?"[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Nesâî, *fadâil* 114 (110).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 4/63 (365), Nesâî, *fadâil* 114 (111) ve Tirmizî 5/220 (2952).

[3] İsnâdı zayıf, mürsel bir hadistir. Hatîb, *el-Câmi'* (2/193), Taberî, *Tefsîr* (1/35), İbn

İbn Ebî Muleyke de Ebû Bekr'den bu şekilde mürsel olarak bunu: "Allah'ın Kîtab'ındaki bir âyeti Allah'ın kastetmediği bir şekilde yorumlayacak olsam..." lafzıyla rivayet etmiştir.[1]

٢٠٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ أَبُو سَعِيدٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " الْقُرْآنُ كَلَامُ اللهِ فَمَنْ قَالَ فَلْيَعْلَمْ مَا يَقُولُ، فَإِنَّمَا يَقُولُ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2083- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kur'ân Allah'ın kelamıdır. Budan dolayı kişi Kur'ân hakkında konuşurken ne söylediğine dikkat etsin! Zira Allah adına söz söylüyor demektir."[2]

٢٠٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّمِيمِيُّ، أَخْبَرَنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، ح قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حدثنا إِسْحَاقُ، أَخْبَرَنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حدثنا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقْرَأُ: ﴿فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَبًا وَقَضْبًا وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا وَحَدَائِقَ غُلْبًا وَفَاكِهَةً وَأَبًّا﴾ [عبس: ٢٨] " فَكُلُّ هَذَا قَدْ عَرَفْنَا فَمَا الْأَبُّ؟ ثُمَّ نَقَضَ عَصًا كَانَتْ فِي يَدِهِ، فَقَالَ: هَذَا لَعَمْرُ اللهِ التَّكَلُّفُ اتَّبِعُوا مَا تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ هَذَا الْكِتَابِ "

2084- Enes b. Mâlik bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, " **فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَبًا وَقَضْبًا وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا وَحَدَائِقَ غُلْبًا وَفَاكِهَةً وَأَبًّا**"[3] âyetlerini okudu ve: "Hepsini anladık da bu '*Eb*' ifadesi ne anlama geliyor?" dedi. Sonra elindeki bastonu bıraktı ve şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki kişinin olmadık işlere kendini koşması (tekellüf) budur. Siz bu Kitab'ta size açıklanan şeylere uyun."[4]

Abdilber, *Câmiu Beyâni'l-İlm* (2/52) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/513).

[1] Beyhakî, *Medhal* 430 (792).

[2] İsnâdı leyyindir.

[3] Abese Sur. 27-31

[4] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/514), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/512-513), İbn Sa'd, *Tabakât* (3/327) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/60-61).

٢٠٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عُبَيْدَةَ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ تَعَالَى فَقَالَ: " عَلَيْكَ بِالسَّدَادِ فَقَدْ ذَهَبَ الَّذِينَ يَعْلَمُونَ فِيمَ نَزَلَ الْقُرْآنُ "

2085- Muhammed (b. Sîrîn) der ki: Ubeyde'ye Allah'ın Kitab'ından bir âyeti sorduğumda: "Bu konuda doğruluğu kesin olan şeylerin peşinden git. Zira Kur'ân'ın nüzul sebeplerini bilenler ölüp gitti" dedi.[1]

٢٠٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، حدثنا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ التَّيمِيُّ، قَالَ: خَلَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ذَاتَ يَوْمٍ فَجَعَلَ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ، فَأَرْسَلَ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَقَالَ: كَيْفَ تَخْتَلِفُ هَذِهِ الْأُمَّةُ، وَكِتَابُهَا وَاحِدٌ، وَنَبِيُّهَا وَاحِدٌ، وَقِبْلَتُهَا وَاحِدَةٌ؟ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّما أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْقُرْآنُ فَقَرَأْنَاهُ وَعَلِمْنَا فِيمَ نَزَلَ، وَإِنَّهُ يَكُونُ بَعْدَنَا أَقْوَامٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ وَلَا يَعْرِفُونَ فِيمَ نَزَلَ، لِكُلِّ قَوْمٍ فِيهِ رَأْيٌ، فَإِذَا كَانَ لِقَوْمٍ فِيهِ رَأْيٌ اخْتَلَفُوا، فَإِذَا اخْتَلَفُوا اقْتَتَلُوا " فَزَبَرَهُ عُمَرُ وَانْتَهَرَهُ فَانْصَرَفَ ابْنُ عَبَّاسٍ ثُمَّ دَعَاهُ بَعْدُ فَعَرَفَ الَّذِي قَالَ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا أَعِدْ

2086- İbrâhîm et-Teymî der ki: Bir gün Ömer b. el-Hattâb yalnız kalınca kendi kendine konuşmaya başladı. Sonra haber gönderip İbn Abbâs'ı yanına çağırdı. Gelince ona: "Kitab'ları bir, peygamberleri bir ve kıbleleri bir olmasına rağmen bu ümmet nasıl ihtilafa düşer?" diye sordu. İbn Abbâs şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri! Kur'ân bizlere nazil olunca onu okuduk, nüzul sebeplerini de biliyoruz. Ancak bizden sonra öyle topluluklar gelecek ki Kur'ân'ı okuyacaklar, âyetlerin nüzul sebeplerini ise bilmeyecekler. Bundan dolayı her birinin kendine göre bir görüşü olacak. İnsanlar Kur'ân'ı kendi görüşlerine göre yorumladıklarında ise ihtilafa düşeceklerdir. İhtilafa düştüklerinde de birbirleriyle savaşacaklardır."

İbn Abbâs böyle deyince Hz. Ömer ona çıkışıp azarladı. Bunun üzerine İbn Abbâs oradan ayrıldı. Ancak daha sonra ne demek istediğini anlayınca

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/511) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/38).

tekrar yanına çağırdı ve: "Doğru söylüyorsun! Söylediklerini tekrar et!" dedi.[1]

٢٠٨٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مَسْرُوقًا، يَقُولُ: " مَا نَسْأَلُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا وَجَدْنَاهُ فِي كِتَابِ اللهِ إِلَّا أَنَّ رَأْيَنَا يَقْصُرُ عَنْهُ

2087- Mesrûk der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına ne sorsak bunun cevabını Allah'ın Kitab'ında buluyoruz. Ancak biz kendimiz bunu göremiyoruz."[2]

٢٠٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ يَحْيَى، حدثنا مَرْوَانُ الْأَصْغَرُ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ جَالِسًا فَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ، فَقَالَ سَعِيدٌ: " اللهُ أَعْلَمُ " فَقَالَ الرَّجُلُ: قُلْ فِيهَا أَصْلَحَكَ اللهُ بِرَأْيِكَ، فَقَالَ: " أَقُولُ فِي كِتَابِ اللهِ بِرَأْيِي فَرَدَّ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا وَلَمْ يُجِبْهُ بِشَيْءٍ "

2088- Mervân el-Asğar der ki: Saîd b. Cübeyr'in yanında oturmuşken adamın biri ona Allah'ın Kitab'ından bir âyeti sordu. Saîd: "Allah daha iyi bilir" cevabını verdi. Adam: "Allah seni ıslah etsin! Âyet hakkında kendi görüşünü söyle" deyince, Saîd: "Allah'ın Kitab'ı hakkında kendi görüşümle mi konuşayım mı?" karşılığını verdi. Adam aynı şeyi iki veya üç defa sordu, ama Saîd ona bir cevap vermedi.[3]

٢٠٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يَتَكَلَّمُوا فِي الْقُرْآنِ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hatîb, *el-Câmi'* 2/194 (1587).

[2] İsnâdında bir sakınca yoktur.

[3] İsnâdı hasendir.

2089- İbrâhîm(-i Nehaî) der ki: "Öncekiler (Sahabe ve Tâbiun) Kur'ân hakkında (şahsi görüşleriyle) konuşmaktan hoşlanmazlardı."[1]

٢٠٩٠ - سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ بْنَ حَبِيبٍ حَيْثُ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْمَيْدَانِيَّ الْخَطِيبَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا قُرَيْشٍ الْحَافِظَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سُلَيْمَانَ بْنِ فَضْلَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ يَقُولُ: " أَلَا أُوتَى بِرَجُلٍ غَيْرِ عَالِمٍ بِلُغَاتِ الْعَرَبِ يُفَسِّرُ ذَلِكَ إِلَّا جَعَلْتُهُ نَكَالًا "

2090- Yahya b. Süleyman b. Fadla der ki: Mâlik b. Enes'in: "Arapların dilinin âlimi olmadığı halde Kur'ân'ı tefsir etmeye çalışan biri bana getirilirse onu insanlara ibret yaparım" dediğini işittim.

فَصْلٌ فِي صِيَانَةِ الْمُسَافِرِ بِمَصَاحِفِ الْقُرْآنِ إِلَى أَرْضِ الْعَدُوِّ

Kur'ân'ı Düşman Topraklarına Götürmemek

٢٠٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: " نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُسَافَرَ بِالْقُرْآنِ إِلَى أَرْضِ الْعَدُوِّ مَخَافَةَ أَنْ يَنَالَهُ الْعَدُوُّ " أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، حدثنا ابْنُ خَنْبٍ، حدثنا مُوسَى بْنُ سَهْلِ بْنِ كَثِيرٍ الْوَشَّاءُ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ وَغَيْرِهِ، عَنْ نَافِعٍ

2091- İbn Ömer der ki: "Düşman eline geçmesin diye Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) yolculuklarda Kur'ân'ın düşman topraklarına götürülmesini yasakladı."[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb kanalıyla İsmâîl'den[1] ve Buhârî ile Müslim, Mâlik ve başkaları kanalıyla Nâfi'den rivayet ettiler.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/512) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/222).

[2] İsnâdı sahihtir.

فَصْلٌ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ بِالتَّفْخِيمِ وَالْإِعْرَابِ

Kur'ân'ı Gramerine Uyarak ve Tefhîm İle Okumak

٢٠٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ، حدثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، أَخْبَرَنا بَكَّارُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي أَبُو الزِّنَادِ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أُنْزِلَ الْقُرْآنُ بِالتَّفْخِيمِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ عُذْرًا أَوْ نُذْرًا وَالصَّدَفَيْنِ وَأَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ، وَأَشْبَاهُ هَذَا فِي الْقُرْآنِ "

2092- Zeyd b. Sâbit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân, "كَهَيْئَةِ[3] الطَّيْرِ" ,"عُذْرًا أو نُذْرًا" ,"الصَّدَفَيْنِ"[4] ,"أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ"[5] ,"[6] ve benzeri ifadelerde olduğu gibi harfleri kalın okunacak şekilde (tefhîm ile) nazil olmuştur."*[7]

Halîmî der ki: "Bundan da kasıt, Allah doğrusunu bilir erkeğin Kur'ân'ı okurken sesinin incelip kadın sesi gibi çıkmamasıdır. Ancak Kur'ân okuyuculardan bazıları tarafından kıraatte tercih edilen *imâle*'nin mekruh görülmesi buna girmez. Kur'ân tefhîm ile nazil olmuş olsa da Cebrâil tarafından farklı harflerle (lehçelerle) indirilmesine uygun olacak şekilde imâle ile okunmasına da ruhsat verilmiş olabilir."[8]

Beyhakî der ki: Şâyet hadisin isnâdı sahih ise bundan kasıt Kur'ân lafzının rivayette belirtildiği gibi kalın okunacak şekilde nazil olmasıdır. Kurrâdan bazılarının da uyguladığı üzere Cebrâil tarafından farklı harflerle (lehçelerle)

---

[1] Müslim, *imâre* (94).

[2] Buhârî, *cihâd* (4/15) ve Müslim, *imâre* (92, 93).

[3] Âl-i İmrân Sur. 49

[4] Mürselât Sur. 6

[5] Kehf Sur. 96

[6] A'râf Sur. 54

[7] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/231, 242).

[8] Halîmî, *el-Minhâc* (2/238).

indirilmesine uygun olacak şekilde bazı yerlerde imâle ile okunmasına da ruhsat verilmiştir.

٢٠٩٣ - أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا ابن مُسَاوِرٍ الْجَوْهَرِيُّ، حدثنا أَبُو مَعْمَرٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ وَالْتَمِسُوا غَرَائِبَهُ "

2093- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın gramerini öğrenin ve garîblerini araştırın"* buyurmuştur.[1]

٢٠٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ سَعْدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ سُفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا جَدِّيُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ وَالْتَمِسُوا غَرَائِبَهُ "

2094- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın gramerini öğrenin ve garîblerini araştırın"* buyurmuştur.[2]

٢٠٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْجَهْمِ بْنِ هَارُونَ السَّمَرِيُّ، حدثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ، أَخْبَرَنِي مُعَارِكُ بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ، وَاتَّبِعُوا غَرَائِبَهُ وَغَرَائِبُهُ فَرَائِضُهُ وَحُدُودُهُ، فَإِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ عَلَى خَمْسَةِ أَوْجُهٍ: حَلَالٍ وَحَرَامٍ وَمُحْكَمٍ وَمُتَشَابِهٍ وَأَمْثَالٍ، فَاعْمَلُوا بِالْحَلَالِ وَاجْتَنِبُوا الْحَرَامَ وَاتَّبِعُوا الْمُحْكَمَ وَآمِنُوا بِالْمُتَشَابِهِ وَاعْتَبِرُوا بِالْأَمْثَالِ "

2095- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ın gramerini öğrenin ve garîblerini araştırın. Kur'ân'ın garîbleri de emirleri ve yasaklarıdır. Kur'ân helal, haram, muhkem, müteşabih ve*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/439), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/456) ve Hatîb, *Târîh* (8/77-78).

meseller (örnekleme) olmak üzere beş konuda nazil olmuştur. Helallerle amel edin. Haramlardan uzak durun. Muhkem olan konulara tutunup, müteşabih olan konulara iman edin. Mesellerden de ibretler alın."[1]

٢٠٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنْبٍ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبٍ، حدثنا بَقِيَّةُ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَعْرَبَ فِي قِرَاءَتِهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ مِنْهُ عِشْرُونَ حَسَنَةً، وَمَنْ قَرَأَ بِغَيْرِ إِعْرَابٍ كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ عَطِيَّةَ، حدثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، فَذَكَرَهُ

2096- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı, gramerine uygun olarak okuyan kişiye her bir harf için yirmi iyilik sevabı vardır. Kur'ân'ı gramerine uymadan okuyan kişiye de her harf için on iyilik sevabı vardır."*[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı nakledilmiştir.

٢٠٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ التَّاجِرُ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ، حدثنا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، حدثنا أَبُو عِصْمَةَ، عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَعْرَبَهُ كُلَّهُ فَلَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ أَرْبَعُونَ حَسَنَةً، فَإِنْ أَعْرَبَ بَعْضَهُ وَلَحَنَ فِي بَعْضِهِ فَلَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عِشْرُونَ حَسَنَةً، وَإِنْ لَمْ يُعْرِبْ مِنْهُ شَيْئًا فَلَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ "

2097- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı, gramerine uygun olarak okuyan kişiye her bir harf için kırk iyilik sevabı vardır. Kur'ân'ın bir kısmını gramerine uyarak, bir kısmını da*

---

[1] İsnâdı çok zayıftır.

[2] Beyhakî'nin hocasının biyografisini bulmuş değilim. İsnâdında da tedlis yapan Bakiyye vardır.

gramerinde yanlış yaparak okuyan kişiye her bir harf için yirmi iyilik sevabı vardır. Hiçbir yerde gramerine uymadan okuyan kişiye de her harf için on iyilik sevabı vardır."[1]

٢٠٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدٍ الْكَلَاعِيِّ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ: " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ، وَتَفَقَّهُوا فِي السُّنَّةِ، وَأَحْسِنُوا عِبَارَةَ الرُّؤْيَا، فَإِذَا قَصَّ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ فَلْيَقُلِ: اللهُمَّ إِنْ كَانَ خَيْرًا فَلَنَا، وَإِنْ كَانَ شَرًّا فَعَلَى عَدُوِّنَا "

2098- Ubeydullah b. Ubeyd el-Kelâî der ki: Ömer b. el-Hattâb şöyle derdi: "Kur'ân Arapça olduğu için onu Arapça kaidelere göre okuyun. Sünnet hakkında yeterince bilgi sahibi olun. Rüya yorumlamasını da güzelce öğrenin. Biriniz kardeşine rüyasını anlatırken: «Allahım! Şâyet bu rüya hayırlı ise bize gelsin. Kötü ise de düşmanlarımızın başına gelsin» desin."[2]

٢٠٩٩ - وَبِإِسْنَادِهِ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حَازِمٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: خَرَجَ عُمَرُ عَلَى قَوْمٍ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ وَيَتَرَاجَعُونَ فِيهِ، فَقَالَ: " مَا هَذَا؟ " فَقَالُوا: نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَنَتَرَاجَعُ، فَقَالَ: " تَرَاجَعُوا وَلَا تَلْحَنُوا "

2099- Süleyman b. Yesâr der ki: Hz. Ömer, Kur'ân'ı tercî yaparak (seslerini nağmeyle titreterek) okuyan bir topluluğun yanına çıkıp: "Ne yapıyorsunuz?" diye sordu. "Kur'ân'ı tercî yaparak okuyoruz" karşılığını verdiklerinde: "Tercî yapın, ama yanlış okumayın" dedi.[3]

٢١٠٠ - وَبِإِسْنَادِهِ، حدثنا سَعِيدٌ، حدثنا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، حدثنا شَيْخٌ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ، وَسَيَكُونُ بَعْدَكُمْ أَقْوَامٌ يَثْقَفُونَهُ، وَلَيْسُوا بِخِيَارِكُمْ "

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (7/2506).

[2] İsnâdında kopukluk vardır.

[3] Ravileri güvenilirdir, ancak Süleyman, Ömer'e yetişmiş değildir.

2100- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân Arapça olduğu için onu Arapça kaidelere göre okuyun. Sizden sonra öyle topluluklar gelecek ki gramerine aldırmadan okuyacaklardır. Bilin ki onlar sizin hayırlı kişilerinizden değildir."[1]

٢١٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا قَبِيصَةُ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ سَيَّارٍ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ، وَإِنَّهُ سَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَثْقَفُونَهُ لَيْسُوا بِخِيَارِكُمْ "

2101- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân Arapça olduğu için onu Arapça kaidelere göre okuyun. Sizden sonra öyle topluluklar gelecek ki gramerine aldırmadan okuyacaklardır. Bilin ki onlar sizin hayırlı kişilerinizden değildir."[2]

Halîmî der ki: "Kur'ân'ı îrab'a (kaidelerine) göre okumak iki şekilde olur. Biri, Arap dilini diğer dillerden ayıran özelliklerden biri olan bazı harflerin harekelerine dikkat etmektir. Zira genelde Arap olmayan dillerde kelimelerin sonu, durulduğunda ve geçildiğinde sakin (harekesiz) olduğu için kişi olarak faili mefuldan, zaman olarak da maziyi gelecekten ayırmak pek güçtür. Arapça'da ise kelimenin son harekesine göre bu durum değişmektedir. Diğeri ise bizzat harekelerin kendisine riâyet etmek ve birini diğerinin yerine kullanmamaktır. Zira böylesi bir kullanım yanlışa ve farklı bir anlama sebep olacaktır."[3]

Beyhakî der ki: Daha önce de *"İlim Talep Etmek"* başlığı altında Hz. Ömer'in: "Kur'ân'ı öğrendiğiniz gibi sünneti, miras hukukunu ve Arap dili ile gramerini öğrenin" dediğini zikretmiştik.[4]

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır.

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak isnâdında kopukluk vardır. Seyyâr Ebû Hamza, İbn Mes'ûd'u işitmiş değildir. Fesevî, *Ma'rife* (3/146) ve Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr* 9/150 (8684, 8685, 8686).

[3] Halîmî, *el-Minhâc* (2/237).

[4] Daha önce 1554. hadiste zikredilmişti.

٢١٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا خَالِدُ بْنُ النَّضْرِ، حدثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْعَلَاءِ بْنِ هَارُونَ الْغَنَوِيِّ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ شَدَّادٍ، وَكَانَ يَنْزِلُ عَلَى عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ بِمَكَّةَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: " تَعَلَّمُوا اللَّحْنَ فِي الْقُرْآنِ كَمَا تَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ "

2102- Ubey b. Ka'b der ki: "Kur'ân'ı öğrendiğiniz gibi Arap dili ile gramerini de öğrenin."[1]

٢١٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُنَيْدُ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَجَلِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ سَالِمِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ هِشَامِ بْنِ هُبَيْرَةَ فَجَرَى ذِكْرُ الْعَرَبِيَّةِ، فَقَالَ هِشَامٌ: " وَاللهِ مَا اسْتَوَى رَجُلَانِ قَطُّ، دِينُهُمَا وَاحِدٌ، وَحَسَبُهُمَا وَاحِدٌ، وَمُرُوءَتُهُمَا وَاحِدَةٌ، أَحَدُهُمَا يَلْحَنُ وَالْآخَرُ لَا يَلْحَنُ، وَأَفْضَلُهُمَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ الَّذِي لَا يَلْحَنُ " قَالَ: قُلْتُ: أَصْلَحَ اللهُ الْأَمِيرَ، هَذَا فِي الدُّنْيَا أَفْضَلُ لِفَصَاحَتِهِ وَعَرَبِيَّتِهِ، فَفَضْلُهُ فِي الْآخِرَةِ لِمَاذَا؟ قَالَ: " لِأَنَّهُ يُقِيمُ كِتَابَ اللهِ عَلَى مَا أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ وَهَذَا يُدْخِلُ فِي كِتَابِ اللهِ مَا لَيْسَ فِيهِ وَيُخْرِجُ مَا هُوَ فِيهِ "

2103- Sâlim b. Kuteybe der ki: Hişâm b. Hubeyre'nin yanındayken Arap dili konusu açıldı. Hişâm: "Vallahi dindarlıkları, asaletleri ve mertlikleri aynı, ancak biri dilin gramerini bilen diğeri de bilmeyen iki kişi eşit olamazlar. Hem dünya, hem de âhirette daha üstün olan kişi de dilin gramerini bilen kişidir" dedi. Ona: "Allah valimizi ıslah etsin! Arapça'daki fesahati ve güzel konuşmasından dolayı kişi dünyadayken diğerinden daha üstün olabilir de âhirette neden üstün olsun?" diye sorduğumda: "Çünkü grameri bilen kişi, Allah'ın Kitab'ını nazil olduğu şekliyle ikame eder. Diğeri ise Kitab'ın içinde olmayanı ona katıp, içinden olanı çıkarır" dedi.[2]

---

[1] İsnâdına bir sakınca yoktur. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/213).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır. Hatîb, *el-Câmi'* (2/25, 26).

٢١٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا جَرِيرٌ، عَنْ إِدْرِيسَ، وَكَانَ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ قَالَ: قِيلَ لِلْحَسَنِ: إِنَّ لَنَا إِمَامًا يَلْحَنُ، قَالَ: " أَخِّرُوهُ "

2104- Cerîr, insanların en hayırlılarından biri olan İdrîs'ten bildirir: Hasan'a: "Kıraatte hata yapan bir imamımız var" denildiğinde: "Onu imamınız yapmayın" karşılığını verdi.[1]

فَصْلٌ فِي تَرْكِ خَلْطِ سُورَةٍ بِسُورَةٍ

Sûrelerin Âyetlerini Birbirine Karıştırmadan Okumak

Halîmî der ki: Rivâyet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) alçak sesle okuyan Ebû Bekr'e, yüksek sesle okuyan Ömer'e ve bir o sûreden bir bu sûreden okuyan Bilâl'a rastladı. Ebû Bekr'e: *"Yanına uğradığımda alçak sesle okuyordun"* buyurunca, Ebû Bekr: "Ben sadece dua ettiğim zata sesimi duyuruyorum" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sesini biraz yükselt"* buyurdu. Ömer'e: *"Yanına uğradığımda yüksek sesle okuyordun"* buyurunca, Ömer: "Şeytanı kovmak ve uyuyanı uyandırmak için böyle yapıyordum" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sesini biraz alçalt"* buyurdu. Bilâl'a: *"Yanına uğradığımda bir o sûreden, bir bu sûreden, bir şu sûreden okuyordun"* buyurunca, Bilâl: "Güzeli güzelle karıştırıyordum" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sûreyi olduğu gibi oku"* buyurdu.[2]

Beyhakî der ki: Halîmî hadisi bu şekilde nakletmiştir. Hadis bizde Ebû Bekr kıssasını anlatırken Abdullah b. Rebâh'ın kanalıyla Katâde'den nakledilmiştir.[3] Bilâl'ın kıssası ise Muhammed b. Amr — Ebû Seleme — Ebû Hureyre kanalıyla nakledilmiştir. Ancak Muhammed b. Amr'ın hadisinde şu fark vardır: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Bilâl! Okurken bir o sûreden bir bu sûreden okuduğunu işittim"* buyurunca, Bilâl: "Allah'ın kelamı tatlıdır. Allah onun bir kısmını bir kısmıyla bir araya getiriyor" karşılığını verdi. Bunun üzerine

---

[1] İdrîs'i tanımıyorum.

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (2/238).

[3] Ebû Dâvud 2/81- 82 (1329) ve Tirmizî 2/309, 310 (447).

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hepiniz de okuyuşunuzda isabet ettiniz"* buyurdu.

Ebû Ali er-Rûzbârî, hadisi *Sünen*'de bu şekilde nakletmiştir. Ebû Bekr b. Dâse de Ebû Davud'dan, o da Ebû Hüseyn er-Râzî'den, o da Esbât b. Muhammed'den, o da Muhammed b. Amr'dan aynısını rivayet etmiştir. Bu hadisi de *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da[1] namaz konusunda zikrettik. Aynı zamanda bu hadisi Muşmeil b. Milhân, Muhammed b. Amr'dan nakletmiştir. Bu konuda Hz. Ali kanalıyla Ebû Bekr, Ömer ve Ammâr b. Yasir ile ilgili de şu rivayet zikredilmiştir:

٢١٠٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا مِنْجَابٌ، حدثنا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ هَانِئٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: كَانَ أَبُو بَكْرٍ يُخَافِتُ إِذَا قَرَأَ، وَكَانَ عُمَرُ يَجْهَرُ بِقِرَاءَتِهِ، وَكَانَ عَمَّارٌ يَأْخُذُ مِنْ هَذِهِ وَمِنْ هَذِهِ، فَذُكِرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: " لِمَ تُخَافِتُ " قَالَ: إِنِّي أُسْمِعُ مَنْ أُنَاجِي، وَقَالَ لِعُمَرَ: " لِمَ تَجْهَرُ؟ " قَالَ: أُفْزِعُ الشَّيْطَانَ وَأُوقِظُ الْوَسْنَانَ، وَقالَ لِعَمَّارٍ: " لِمَ تَأْخُذُ مِنْ هَذِهِ السُّورَةِ وَمِنْ هَذِهِ السُّورَةِ؟ " قَالَ: أَتَخْلِطُ بِهِ مَا لَيْسَ مِنْهُ؟ قَالَ: " لَا " قَالَ: " فَكُلٌّ طَيِّبٌ "

2105- Hz. Ali der ki: Ebû Bekr okurken sesini alçaltır, Ömer ise yükseltirdi. Ammâr da bir o sûreden, bir bu sûreden okurdu. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesallem) bahsedilince Ebû Bekr'e: *"Neden sesini alçaltıyorsun?"* diye sordu. Ebû Bekr: "Sesimi sadece dua ettiğim zata duyuruyorum" karşılığını verdi. Ömer'e: *"Neden sesini yükseltiyorsun?"* diye sorunca, Ömer: "Şeytanı korkutuyor ve uyuyanı uyandırıyorum" cevabını verdi. Ammâr'a: *"Neden bir o sûreden, bir bu sûreden okuyorsun? Kur'ân'da olmayan bir şeyi ona karıştırıyor musun?"* diye sorunca: "Hayır,

[1] Ebû Dâvud 2/82 (1330).

karıştırmıyorum" cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hepiniz güzel yapıyorsunuz"* buyurdu.[1]

٢١٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَطَرٍ، حدثنا نَصْرُ بْنُ حَرِيشٍ الصَّامِتُ إِمْلَاءً مِنْ كِتَابِهِ، حدثنا الْمُشْمَعِلُّ يَعْنِي ابْنَ مِلْحَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " يَا أَبَا بَكْرٍ سَمِعْتُكَ الْبَارِحَةَ وَأَنْتَ تُصَلِّي، وَأَنْتَ تُخَافِتُ بِقِرَائَتِكَ " قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، قَدْ سَمَّعْتُ مَنْ نَاجَيْتُ، ثُمَّ قَالَ لِعُمَرَ: " وَسَمِعْتُكَ يَا عُمَرُ تَجْهَرُ بِالْقِرَاءَةِ " فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أُطَارِدُ الشَّيْطَانَ وَأُوقِظُ الْوَسْنَانَ، ثُمَّ قَالَ: " يَا بِلَالُ وَسَمِعْتُكَ الْبَارِحَةَ وَأَنْتَ تُصَلِّي، تَقْرَأُ مِنْ هَذِهِ السُّورَةِ وَمِنْ هَذِهِ السُّورَةِ " فَقَالَ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ، كَلَامُ اللهِ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ فَكُنْتُ أَقْرَأُ مِنْ هَذِهِ السُّورَةِ وَمِنْ هَذِهِ السُّورَةِ، قَالَ: " كُلُّكُمْ قَدْ أَصَابَ "

2106- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr es-Sıddîk'e: *"Ey Ebû Bekr! Dün gece namaz kılarken kıraatini sessizce yaptığını işittim"* buyurunca, Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben sesimi sadece kendisine seslendiğim zata duyuruyorum" karşılığını verdi. Ömer'e de: *"Ey Ömer! Senin de kıraati yüksek sesle yaptığını işittim"* buyurunca, Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Şeytanı kovuyor ve uyuyanı uyandırıyorum" karşılığını verdi. Bilâl'a: *"Ey Bilâl! Senin de dün gece namaz kılarken bir o sûreden, bir bu sûreden okuduğunu işittim"* buyurunca, Bilâl: "Evet, ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın kelamını birbirine katıyor ve bir o sûreden bir bu sûreden okuyordum" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hepiniz doğru yapmışsınız"* buyurdu.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/109).

[2] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (13/285).

٢١٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حدثنا مُطَيَّنٌ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " لَا بَأْسَ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ هَذِهِ السُّورَةِ وَمِنْ هَذِهِ السُّورَةِ "

2107- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kişinin (namazda) bir o sûreden bir bu sûreden okumasında bir sakınca yoktur."[1]

٢١٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ زِيَادٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي يُوسُفُ بْنُ مَاهَكٍ، قَالَ: إِنِّي عِنْدَ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، إِذْ جَاءَهَا أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، فَأَرِينِي مُصْحَفَكِ قَالَتْ: " لِمَهْ؟ " قَالَ: لَعَلِّي أُؤَلِّفُ الْقُرْآنَ عَلَيْهِ، وَإِنَّا نَقْرَأُهُ غَيْرَ مُؤَلَّفٍ، وقَالَتْ: " وَمَا يَضُرُّكَ أَيَّةَ قَرَأْتَ قَبْلُ؟ إِنَّمَا أُنْزِلَ أَوَّلَ مَا أُنْزِلَ مِنْهُ سُورَةٌ مِنَ الْمُفَصَّلِ فِيهَا ذِكْرُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ حَتَّى إِذَا ثَابَ النَّاسُ إِلَى الْإِسْلَامِ نَزَلَ الْحَلَالُ وَالْحَرَامُ وَلَوْ نَزَلَ أَوَّلُ شَيْءٍ: لَا تَشْرَبُوا الْخَمْرَ لَقَالُوا لَا نَدَعُهَا أَبَدًا، وَلَوْ نَزَلَ: لَا تَزْنُوا لَقَالُوا لَا نَدَعُ الزِّنَا، لَقَدْ نَزَلَ بِمَكَّةَ - وَإِنِّي لَجَارِيَةٌ أَلْعَبُ - عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ ﴿وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ﴾ [القمر: ٤٦] وَمَا نَزَلَتْ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَالنِّسَاءِ إِلَّا وَأَنَا عِنْدَهُ " قَالَ: " فَأَخْرَجَتْ لَهُ الْمُصْحَفَ فَأَمْلَتْ عَلَيْهِ آيَ السُّوَرِ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ

2108- Yûsuf b. Mâhik der ki: Müminlerin annesi Âişe'nin yanındayken bir bedevi geldi ve: "Ey Müminlerin annesi! Bana mushafını göster" dedi. Âişe: "Neden?" diye sorunca: "Belki Kur'ân'ı senin mushafına göre yeniden düzenlerim. Çünkü biz onu karışık bir şekilde okumaktayız" karşılığını verdi. Bunun üzerine Âişe şöyle dedi: "Bir âyeti diğerinden önce okumanın sana ne zararı olacak ki? Kur'ân'da ilk önce cenneti ve cehennemi anlatan Mufassal sûrelerden bir sûre indi. İnsanlar İslam'a akın edince helal ve

[1] Ravileri güvenilirdir.

haram âyetleri nazil oldu. İlk olarak «İçki içmeyin» âyeti inseydi: «Biz içkiyi asla bırakmayız» derlerdi. Veya ilk olarak «Zina etmeyin» âyeti inseydi: «Biz zinayı bırakamayız» derlerdi. Ben henüz Mekke'de oyun oynayan bir kız çocuğu iken Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ve o saat, daha korkunç ve daha dehşetlidir»*[1] âyeti inmiştir. Bakara ile Nisâ Sûreleri de ben onun eşiyken inmişlerdir." Daha sonra Âişe mushafı çıkardı ve bedeviye sûreleri sırasına göre yazdırdı.[2]

Buhârî bu hadisi İbn Cüreyc'den rivayet etti.[3]

Beyhakî der ki: Bu yönde söylenebilecek en güzel şey: "Yüce Allah'ın Kitâb'ının sûre düzeni Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) alınmıştır. O da bunu sanırız Cebrâil'den almıştır" sözüdür. Kişinin de Kur'ân'ı icmâ edilen nüsha üzerinden okuması en uygun olanıdır.

٢١٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ نُؤَلِّفُ الْقُرْآنَ مِنَ الرِّقَاعِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " طُوبَى لِلشَّامِ " قُلْنَا: لِأَيِّ شَيْءٍ ذَلِكَ؟ قَالَ: " لِأَنَّ مَلَائِكَةَ الرَّحْمَنِ بَاسِطَةٌ أَجْنِحَتَهَا عَلَيْهِمْ "

2109- Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında parçalar halinde bulunan Kur'an âyetlerini düzenlerken bir ara Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şam'a ne mutlu!"* buyurdu. "Neden ey Allah'ın Resûlü!" dediğimizde: *"Çünkü Rahmân'ın melekleri onun üzerine kanatlarını geriyorlar"* karşılığını verdi.[4]

---

[1] Kamer Sur. 46

[2] İbrâhîm b. Ziyâd'ı tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *fadâil* (6/101) ile *tefsîr* (6/54)

[4] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/734 (395).

Bu kitapta Hz. Osmân'dan naklen, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emriyle âyet ve sûrelerin düzenlendiğiyle ilgili hadis zikredilmişti.[1]

٢١١٠ - وَقَدْ رُوِّينَا عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ قِيلَ لَهُ: إِنَّ فُلَانًا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَنْكُوسًا، قَالَ: " ذَلِكَ مَنْكُوسُ الْقَلْبِ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أَخْبَرَنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ فَذَكَرَهُ

2110- Yine bize bildirildiğine göre İbn Mes'ûd'a: "Filan adam Kur'ân sondan başa doğru tersten okuyor" denilince: "Onun kalbi ters yüz edilmiştir" karşılığını vermiştir.[2]

٢١١١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا أَبُو خَلِيفَةَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الَّذِي يَقْرَأُ مَنْكُوسًا، قَالَ: " ذَلِكَ مُنَكَّسُ الْقَلْبِ "

2111- Ebû Vâil der ki: Abdullah b. Mes'ûd'a kişinin Kur'ân'ı sondan başa doğru tersten okuması sorulunca: "Böylesi birinin kalbi ters yüz edilmiştir" dedi.[3]

٢١١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا الْكَارِزِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: " وَجْهُهُ عِنْدِي أَنْ يَبْدَأَ مِنْ آخِرِ الْقُرْآنِ مِنَ الْمُعَوِّذَتَيْنِ، ثُمَّ يَرْتَفِعُ إِلَى الْبَقَرَةِ كَنَحْوِ مَا يَتَعَلَّمُ الصِّبْيَانُ فِي الْكِتَابِ لِأَنَّ السَّنَةَ خِلَافُ هَذَا، وَإِنَّمَا جَاءَتِ الرُّخْصَةُ فِي تَعْلِيمِ الصَّبِيِّ وَالْعَجَمِيِّ فِي الْمُفَصَّلِ لِصُعُوبَةِ السُّوَرِ الطِّوَالِ عَلَيْهِمَا "، قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: وَقَدْ رُوِيَ عَنِ الْحَسَنِ وَابْنِ سِيرِينَ مِنَ الْكَرَاهِيَةِ فِيمَا دُونَ هَذَا

---

[1] Tirmizî 5/272 (3086), Ebû Dâvud 1/498 (786, 787) ve Nesâî, *fadâil* 70 (32).

[2] Beyhakî'nin hocası dışında ravileri güvenilirdir. Beyhakî'nin hocası hakkında da tenkitler vardır. Ebû Ubeyd, *Ğarîbu'l-Hadîs* (4/103) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/564).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* (4/323).

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنِ الْحَسَنِ، وَابْنِ سِيرِينَ: " أَنَّهُمَا كَانَا يَقْرَآنِ الْقُرْآنَ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَى آخِرِهِ، وَيَكْرَهَانِ الْأَوْرَادَ "

قَالَ: وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " تَأْلِيفُ اللهِ خَيْرٌ مِنْ تَأْلِيفِكُمْ " قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: " وَتَأْوِيلُ الْأَوْرَادِ أَنَّهُمْ كَانُوا أَحْدَثُوا أَنْ يَجْعَلُوا الْقُرْآنَ أَجْزَاءً كُلُّ جُزْءٍ مِنْهَا فِيهِ سُوَرٌ مُخْتَلِفَةٌ مِنَ الْقُرْآنِ عَلَى غَيْرِ التَّأْلِيفِ، وَلَكِنْ جَعَلُوا السُّورَةَ الطَّوِيلَةَ مَعَ أُخْرَى دُونَهَا فِي الطِّولِ، ثُمَّ يُزِيدُونَ وكَذَلِكَ حَتَّى يَخْتِمُوا الْجُزْءَ، فَهَذِهِ الْأَوْرَادُ الَّتِي كَرِهَهَا الْحَسَنُ وَابْنُ سِيرِينَ، وَالنَّكْسُ أَكْثَرُ مِنْ هَذَا وَأَشَدُّ "

2112- Ebû Ubeyd der ki: "Bana göre İbn Mes'ûd'un karşı çıktığı şey kişinin henüz okumaya yeni başlayan çocuklar gibi Muavvizeteyn'den başlaması ve Bakara Sûresi'ne doğru çıkmasıdır. Zira böylesi bir sıralama ile okuma sünnete muhaliftir. Çocuk veya Arap olmayanların öğrenmeye Mufassal sûrelerden başlamalarına ruhsat verilmesi de başta uzun sûreleri öğrenmenin onlara zor gelmesinden dolayıdır."

Ebû Ubeyd der ki: "Hasan ve İbn Sîrîn'in bunun dışında olan sebeplerden dolayı Kur'ân okumaya sondan başlanmasını mekruh gördüklerine dair rivayetler gelmiştir."

Ebû Ubeyd der ki: "İbn Ebî Adiy'in Eş'as'tan naklen bana bildirdiğine göre Hasan ile İbn Sîrîn Kur'ân'ı baştan sona doğru okurlar ve Kur'ân'ın virdlere (bölümlere) ayrılmasını kerih görürlerdi. İbn Sîrîn de: «Allah'ın Kur'ân'a koyduğu sıralama, sizin yaptığınız sıralamadan daha hayırlıdır» demiştir."

Ebû Ubeyd der ki: "Kur'ân'ı virdlere ayırma konusuna gelince, Kur'ân'ı nazil olduğu sıralamaya göre değil de uzun bir sûrenin yanına kendisinden daha kısa bir sûre koymak sûretiyle sonuna kadar bölümlere ayırırlardı. Hasan ve İbn Sîrîn'in mekruh gördükleri şey budur. Kur'ân'ı tersten okuma (*neks*) ise bundan daha ağır bir şeydir."

فَصْلٌ فِي اسْتِيفَاءِ كُلِّ حَرْفٍ أَثْبَتَهُ قَارِئٌ إِمَامٌ

Bir Kıraat İmamında Sabit Olan ve Diğer Kıraatlerde Bulunmayan Kelimeleri de Okumak

Halîmî der ki: "Bu şekilde Kur'ân okuyan kişi Kur'ân'dan olan bütün ifadeleri okumuş, okumadığı ifade kalmamış olur. Kişinin böylesi bir kıraatle yapmış olduğu hatim, diğer kıraatlerde bulunan ve okunmamasında bir sakınca olmayan ifadeleri okumadan yapılan hatimden daha sahih olur. Namazda yapılması gereken tüm şeyleri hakkıyla yerine getiren kişinin kıldığı namaz nasıl kişinin, yapılmamasında ruhsat bulunan şeyleri yapmadan kıldığı namazdan daha tam oluyorsa Kur'ân kıraatinde de aynı durum geçerlidir."[1]

فَصْلٌ فِي ابْتِدَاءِ السُّورَةِ بِالتَّسْمِيَةِ سِوَى سُورَةِ بَرَاءَةَ

Tevbe Sûresi Dışında Her Sûreye Besmele ile Başlamak

Besmele'nin Fâtiha Sûresi'nin bir âyeti olduğuna delil olarak şu rivayetleri gösterebiliriz:

٢١١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حدثنا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أُنْزِلَتْ عَلَيَّ آنِفًا سُورَةٌ فَقَرَأَ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ [الكوثر: ١] حَتَّى خَتَمَهَا " قَالَ: " هَلْ تَدْرُونَ مَا الْكَوْثَرُ؟ " قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: " فَإِنَّهُ نَهَرٌ عَظِيمٌ وَعَدَنِيهِ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِي الْجَنَّةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الفُضَيْلِ وَرُبَّمَا لَمْ يَقُلْ بَعْضَ الرُّوَاةِ فِيهِ آنِفًا وَهُوَ أَصَحُّ

2113- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Demin bana bir sûre nazil oldu"* buyurdu ve *"Bismillâhirrahmânirrahîm"* diyerek Kevser

Sûresi'ni: *"Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik..."*[1] şeklinde sonuna kadar okudu. Sonra: *"Kevser'in ne olduğunu biliyor musunuz?"* diye sordu. Oradakiler: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, Rabbimin bana vermeyi vaad ettiği cennetteki büyük bir nehirdir"* buyurdu.[2]

Müslim *Sahih*'de Ebû Kureyb kanalıyla Muhammed b. el-Fudayl'dan rivayet etti.[3] Bu rivayetinde de bazı raviler *"Demin"* ibaresini kullanmamışlardır ve sahih olan da budur.

٢١١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حدثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، حدثنا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ " قَرَأَ فِي الصَّلَاةِ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] فَعَدَّهَا آيَةً ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الفاتحة: ٢] آيَتَيْنِ ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] ثَلَاثَ آيَاتٍ ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ أَرْبَعَ آيَاتٍ، وَقَالَ: هَكَذَا ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ [الفاتحة: ٥] وَجَمَعَ خَمْسَ أَصَابِعِهِ "

2114- Ümmü Seleme bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda Fâtiha Sûresi'ni okurken *"Bismillahirahmanirrahim"*[4] ile başladı. Bunu birinci âyet, *"Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun"*[5] âyetini ikinci âyet, *"O, Rahman ve Rahîm'dir"*[6] âyetini üçüncü âyet, *"Din gününün sahibidir"*[7]

---

[1] Kevser Sur. 1

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *salât* (1/300-301, 330).

[4] Fâtiha Sur. 1

[5] Fâtiha Sur. 2

[6] Fâtiha Sur. 3

[7] Fâtiha Sur. 4

âyetini dördüncü âyet, *"Ancak Sana ibadet ederiz ve ancak Senden yardım dileriz"*[1] âyetini de beşinci âyet olarak sayıp beş parmağını bir araya getirdi.[2]

٢١١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حدثنا أَبُو عُبَيْدٍ الْقَاسِمُ بْنُ سَلَامٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ، حدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ " يُقَطِّعُ قِرَاءَتَهُ " ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾

2115- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Ümmü Seleme der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân okurken âyetler arasında dururdu. *"Bismillahirrahmanirrahim"*[3] deyip durur, sonra *"Elhamdu lillahi Rabbil-âlemîn"*[4] deyip durur, sonra *"Errahmânirrahîm"*[5] deyip durur, sonra *"Mâliki yevmiddîn"*[6] diye devam ederdi.[7]

٢١١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو رَجَاءٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَامِدٍ التَّمِيمِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْجَهْمِ السَّمَرِيُّ، حدثنا الْهَيْثَمُ بْنُ خَالِدٍ الْمُقْرِئُ، حدثنا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ الْبَلْخِيُّ، حدثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ " يَعُدُّ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] آيَةً

---

[1] Fâtiha Sur. 5

[2] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *Sünen* (2/44), Hâkim, *Müstedrek* (2/232) ve İbn Huzeyme, *Sahîh* 1/248 (493).

[3] Fâtiha Sur. 1

[4] Fâtiha Sur. 2

[5] Fâtiha Sur. 3

[6] Fâtiha Sur. 4

[7] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/185 (2927).

فَاصِلَةً ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ وَكَذَلِكَ كَانَ يَقْرَؤُهَا "

2116- Ümmü Seleme bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Fâtiha Sûresi'ni okurken *"Bismillahirahmanirrahim"*[1] sözünü ayrı bir âyet olarak okur ve *"Elhamdu lillahi Rabbil-âlemîn. Errahmânirrahîm. Mâliki yevmiddîn..."*[2] diye devam ederdi.[3]

٢١١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي آخَرِينَ قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حدثنا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي أَبِي، أن سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، أَخْبَرَهُ وَقَالَ لَهُ: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾ [الحجر: ٨٧] قَالَ: هِيَ أُمُّ الْقُرْآنِ، قَالَ أَبِي وَقَرَأَ عَلَيَّ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] حَتَّى خَتَمَهَا ثُمَّ قَالَ: ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] الْآيَةَ السَّابِعَةَ، قَالَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ لِأَبِي وَقَرَأَهَا عَلَيَّ ابْنُ عَبَّاسٍ كَمَا قَرَأْتُهَا عَلَيْكَ ثُمَّ قَالَ: ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] " الْآيَةَ السَّابِعَةَ " قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " فَدَخَرَهَا اللهُ لَكُمْ فَمَا أَخْرَجَهَا لِأَحَدٍ قَبْلَكُمْ "

2117- İbn Cüreyc, babasından bildirir: Saîd b. Cübeyr bana: *"Andolsun ki, biz sana tekrarlanan yedi âyeti ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[4] âyetini okudu ve: "Tekrarlanan yedi âyetten kasıt, Fatiha Sûresi'dir (Ümmü'l-Kur'ân'dır)" dedi. Sonra bana *"Bismillahirahmanirrahim"*[5] âyetinden başlayarak Fâtiha Sûresi'ni sonuna kadar okudu ve: *"Bismillahirahmanirrahim,* yedinci âyettir" dedi. İbn Cübeyr şöyle devam etti: "İbn Abbâs da bu sûreyi sana okuduğum şekilde bana okuyup: «*Bismillahirahmanirrahim,* yedinci

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] Fâtiha Sur. 2, 3, 4

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Huzeyme, *Sahîh* 1/248 (493) ve Beyhakî, *Sünen* (2/44).

[4] Hicr Sur. 87

[5] Fâtiha Sur. 1

âyettir» dedi ve şöyle devam etti: "Yüce Allah bunu sizin için saklamıştı ve sizden önce hiçbir ümmete vermemişti."[1]

Aynı manada bir hadis bize Ali b. Ebî Talib'den bildirilmiştir. Yine Ebû Hureyre'den mevkuf ve merfu olarak da aynısı rivayet edilmiştir.

٢١١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا جَدِّي أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْجُنَيْدِ، حدثنا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ شِمْرٍ، عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، عَنْ عَلِيٍّ، وَعَمَّارٍ، قَالَا: " سَمِعْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَجْهَرُ فِي الْمَكْتُوبَاتِ بِ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] فِي فَاتِحَةِ الْكِتَابِ "

2118- Hz. Ali ile Ammâr der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) farz namazlarda Fâtiha Sûresi'ni okurken "*Bismillahirahmanirrahim*"[2] âyetini sesli bir şekilde okuduğunu işittik."[3]

es-Sünenü'l-Kübrâ ve diğer eserlerimizde bu hadisin şahidlerini zikrettik.

٢١١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ الْوَاسِطِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْبَاقُرْحِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَرْزُوقِ بْنِ أَبِي عَوْفٍ، قَالَا: حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى الْوَاسِطِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعٍ الْمَدِينِيُّ، حدثنا الْجَهْمُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كَيْفَ تَقْرَأُ إِذَا افْتَتَحْتَ الصَّلَاةَ؟ " قُلْتُ: أَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَقَالَ: " قُلْ: ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/550-552), Abdurrezzak, *Musannef* 2/90 (609) ve İbn Cerir, *Tefsîr* (14/56-57).

[2] Fâtiha Sur. 1

[3] İsnâdı zayıftır.

2119- Cabir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Namazda kıraate nasıl başlıyorsun?"* diye sorunca: ***"Elhamdu lillahi Rabbil-âlemîn"*** ile başlıyorum" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bismillahirrahmanirrahim»*[1] *ile başla"* buyurdu.[2]

٢١٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ عَلِيٍّ الْمَوْصِلِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ الْمَوْصِلِيُّ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْمَوْصِلِيُّ، حدثنا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ نُوحِ بْنِ أَبِي بِلَالٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الفاتحة: ٢] سَبْعُ آيَاتٍ أَوَّلُهُنَّ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي، وَهِيَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ وَهِيَ أُمُّ الْقُرْآنِ " سَقَطَ مِنْ إِسْنَادِهِ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، وَقَالَ أَبِي سَعِيدٍ إِنَّمَا هُوَ سَعِيدٍ

2120- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Fatiha Sûresi yedi âyettir. İlki de «Bismillahirrahmanirrahîm»*[3] *âyetidir. Bu sûre de Seb'ul-Mesânî'dir, Fâtihatu'l-Kitâb'dır, Ümmü'l-Kur'ân'dır."*[4]

Abdulhamid b. Câfer senedinden düşmüştür. Ebî Saîd el-Makburî de Saîd el-Makburî'dir.

٢١٢١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْمَوْصِلِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ نُوحِ بْنِ أَبِي بِلَالٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ، فَذَكَرَهُ

2121- Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.[1]

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] İsnâdı zayıftır. Bak: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/22).

[3] Fâtiha Sur. 1

[4] İsnâdında kopukluk vardır. Beyhakî, *Sünen* (2/45).

٢١٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيهُ الْمِهْرَجَانِيُّ بِهَا، أَخْبَرَنا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَيُّوبَ بْنِ مَاسِيٍّ، بِبَغْدَادَ، حدثنا أَبُو بَرْزَةَ الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَاسِبُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، أَخْبَرَنا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] هِيَ أُمُّ الْقُرْآنِ وَهِيَ أُمُّ الْكِتَابِ وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي "

2122- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bismillahirrahmanirrahîm*[2] *(Fâtiha Sûresi) Ümmü'l-Kur'ân'dır, Ümmü'l-Kitâb'dır ve Seb'ul-Mesâni'dir."*[3]

Ali b. Sâbit hadisi bu şekilde nakletmiştir. Cumhurun bu konuda İbn Ebî Zi'b'den olan rivayetini bir sonraki başlıkta zikredeceğiz.

٢١٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، أَخْبَرَنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْمِصْرِيُّ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ التِّنِّيسي، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ الصُّوفِيُّ، حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ حُمَيْدٍ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ، حدثنا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ، حدثنا سَلَامُ بْنُ وَهْبٍ الْجَنَدِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] قَالَ: " هُوَ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمَا بَيْنَهُ، وَبَيْنَ اسْمِ اللهِ الْأَعْظَمِ إِلَّا كَمَا بَيْنَ سَوَادِ الْعَيْنِ وَبَيْنَ بَيَاضِهَا مِنَ الْقُرْبِ " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللهِ فِي الْمُسْتَدْرَكِ

2123- İbn Abbas bildiriyor: Osmân b. Affân, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[4] ifadesini sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (2/376).

[2] Fatiha Sur. 1

[3] İsnâdı hasendir. 2137. hadise bakınız.

[4] Fâtiha Sur. 1

vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu, Allah'ın isimlerinden biridir. Onunla Allah'ın İsm-i A'zam'ı arasında da gözün siyahı ile akı arasındaki mesafe kadar bir uzaklık vardır."*[1]

Lafız, Ebû Abdillah'ın *Müstedrek*'teki lafzıdır.

٢١٢٤ - أَخْبَرَنَا بَعْضُ أَصْحَابِي يُعْرَفُ بِأَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدُونَ الْخُسْرَوْجِرْدِيِّ بِهَا وَكَانَ قَدْ حَجَّ قَبْلِي، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ الصَّلْتِ الْقُرَشِيُّ بِبَغْدَادَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ الْهَاشِمِيُّ، حدثنا خَلَّادُ بْنُ أَسْلَمَ، حدثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " أَغْفَلَ النَّاسُ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ، وَمَا أُنْزِلَتْ عَلَى أَحَدٍ سِوَى رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَّا أَنْ يَكُونَ سُلَيْمَانَ " ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١]

2124- İbn Abbas der ki: "İnsanlar Allah'ın Kitâb'ındaki bir âyetten gafildirler. Bu âyet Hz. Süleyman dışında Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) başka kimseye nazil olmamıştır. O da *«Bismillahirrahmanirrahîm»*[2] âyetidir."[3]

Beyhakî der ki: "Besmele'nin genelin nakliyle ve ilk müslümanlardan daha sonra gelen müslümanlara aktarılan mushaflara göre Tevbe Sûresi dışında diğer bütün sûrelerin başında yer aldığını, bundan dolayı başında yer aldığı sûrenin diğer âyetleriyle aynı değerde olduğunu söyleyen arkadaşlarımıza göre *«Bismillahirrahmanirrahîm»*[4] âyeti Tevbe Sûresi dışındaki tüm sûrelerin başında yer alması gereken bir âyettir. Bu yönde de İbn Abbâs, İbn Mes'ûd ve İbn Ömer'den bize rivayetlerde bulunulmuştur."

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Du'afâ* (2/162), Hatîb, *Târîh* (7/313) ve İbn Ebî Hâtim, *İlel* (2/178).

[2] Fâtiha Sur. 1

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/20).

[4] Fâtiha Sur. 1

٢١٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ، وَابْنُ السَّرْحِ، قَالُوا: حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدٍ، قَالَ: قُتَيْبَةُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَعْرِفُ فَصْلَ السُّورَةِ حَتَّى يَنْزِلَ عَلَيْهِ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] " وَهَذَا لَفْظُ ابْنِ السَّرْحِ

2125- İbn Abbas der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *«Bismillahirrahmanirrahîm»*[1] âyeti nazil olana kadar bir sûrenin bittiğini bilmezdi."[2]

Lafız İbnu's-Serh'in lafzıdır.

٢١٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، أَخْبَرَنا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْعَنْبَرِيُّ قِرَاءَةً عَلَيْهِ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْمَاطِيُّ، قَالَ: حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حدثنا أَبُو سُفْيَانُ الْمَعْمَرِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: قُلْتُ لِعَمْرِو بْنِ دِينَارٍ: إِنَّ الْفَضْلَ الرَّقَاشِيَّ زَعَمَ أَنَّ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] لَيْسَ مِنَ الْقُرْآنِ، قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ مَا أَجْرَأَ هَذَا الرَّجُلَ، سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] عَلِمَ أَنَّ تِلْكَ السُّورَةَ قَدْ خُتِمَتْ وَفُتِحَ غَيْرُهَا "

2126- İbrâhîm b. Yezîd der ki: Amr b. Dînâr'a: "Fadl er-Rakkâşî *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[3] ifadesinin âyet olmadığını söylüyor" dediğimde: "Sübhânallah! Ne cüretkâr bir adammış!" karşılığını verip şöyle devam etti: "Saîd b. Cübeyr'in, İbn Abbâs'tan naklen şöyle dediğini işittim:

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/499 (788).

[3] Fâtiha Sur. 1

"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[1] âyeti nazil olana kadar bir sûrenin bitip diğerinin başladığını anlamazdı."[2]

٢١٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عِيسَى بْنِ عَبْدَكٍ الرَّازِيُّ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ الدَّقِيقِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْمٍ، حدثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ أَبُو إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " كَانَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ بِ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] عَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنَّهَا سُورَةٌ خُتِمَتْ، وَاسْتُقْبِلَتْ السُّورَةُ الْأُخْرَى "

2127- İbn Abbâs der ki: "Cebrâil, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bismillahirrahmanirrahîm"* âyetiyle geldiği zaman Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir sûrenin bitip yeni bir sûrenin başladığını anlardı."[3]

٢١٢٨ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الشَّيْبَانِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ الْغِفَارِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَكِيمٍ، حدثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُثَنَّى بْنِ الصَّبَّاحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: " عَنِ النَّبِيِّ ﷺ كَانَ إِذَا نَزَلَ جِبْرِيلُ فَقَالَ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ عَلِمَ أَنَّهَا سُورَةٌ "

2128- İbn Abbâs bildiriyor: "Cebrâil, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bismillahirrahmanirrahîm"* âyetiyle geldiği zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yeni bir sûrenin başladığını anlardı."[4]

٢١٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنا عُثْمَانُ بْنُ الْحَجَّاجِ الْعَبْدِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/82 (12545).

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/231, 2/611), Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (2/153) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/82 (12546).

أَبِي حُسَيْنٍ، ذَكَرَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " كُنَّا لَا نَعْلَمُ فَصْلَ مَا بَيْنَ السُّورَتَيْنِ حَتَّى تَنْزِلَ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] "

2129- İbn Mes'ûd der ki "*Bismillahirrahmanirrahîm*[1] âyeti nazil olana kadar bir sûrenin nerede bitip diğerinin başladığını bilmezdik."[2]

٢١٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو النَّضْرِ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَزْرَقِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: صَلَّيْتُ وَرَاءَ ابْنِ الزُّبَيْرِ " فَكَانَ يَقْرَأُ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١]، فَإِذَا قَالَ: ﴿وَلَا الضَّالِّينَ﴾ [الفاتحة: ٧] قَالَ: ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] "

2130- Ezrak b. Kays der ki: İbnu'z-Zübeyr'in arkasında namaz kıldım. Kırâatine *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[3] ile başlardı. *"Ve sapmışların yolunu değil"*[4] âyetini okuduktan sonra da diğer sûreye yine *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[5] ile başlardı."[6]

٢١٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا الرَّبِيعُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ، أَخْبَرَنَا مُسْلِمٌ، وَعَبْدُ الْمَجِيدِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ لَا يَدَعُ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] لِأُمِّ الْقُرْآنِ وَالسُّورَةِ الَّتِي بَعْدَهَا "

2131- Nâfi' bildiriyor: "İbn Ömer namazda Fâtîha Suresi ile diğer sûreye başlarken mutlaka *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[7] âyetini okurdu."[1]

---

[1] Fâtihâ Sur. 1

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Vâhidî, *Esbâbu'n-Nuzûl* (s. 15, 16).

[3] Fâtiha Sur. 1

[4] Fâtiha Sur. 7

[5] Fâtiha Sur. 1

[6] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (2/192) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/412).

[7] Fâtiha Sur. 1

٢١٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: " أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي الصَّلَاةِ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١]، وَإِذَا خَتَمَ السُّورَةَ قَرَأَهَا وَيَقُولُ: مَا كُتِبَتْ فِي الْمُصْحَفِ إِلَّا لِتُقْرَأَ يَعْنِي آيَةً كَانَ يَقْرَؤُهَا لِلْفَاتِحَةِ وَإِذَا خَتَمَهَا قَرَأَهَا لِلسُّورَةِ الَّتِي بَعْدَهَا "

2132- Nâfi' bildiriyor: İbn Ömer namazda Fâtîha Suresi'ne *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[2] âyetiyle başlardı. Bu sûre bittikten sonra diğer sûreye başlarken de bu âyeti okurdu. Bu konuda da: "Besemele mushafa yazılmışsa âyet olarak okunmak için yazılmıştır" derdi. Namazda Fâtiha Sûresi'ni bitirdikten sonra diğer sûreye başlarken de bu âyeti okurdu.[3]

٢١٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ، حَدَّثَنَا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْمَاطِيُّ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: " بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فِي فَوَاتِحِ السُّوَرِ مِنَ السُّوَرِ "

2133- Süfyân es-Sevrî der ki: "Bismillahirrahmanirrahîm, sûrelerin başlangıç cümlelerinden (*fevâtihu's-süver*) biridir."[4]

٢١٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْمُنَادِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ، يَقُولُ: " مَنْ لَمْ يَقْرَأْ مَعَ كُلِّ سُورَةٍ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] فَقَدْ تَرَكَ مِائَةً وَثَلَاثَ عَشْرَةَ آيَةً "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 2/90 (2608).

[2] Fâtiha Sur. 1

[3] İsnâdı hasendir. Beyhakî, *Sünen* (2/43-44).

[4] Ravileri güvenilirdir.

2134- Ahmed b. Hanbel der ki: *"Bismillahirrahmanirrahîm*[1] âyetini okumayan kişi, Kur'ân'dan yüz on üç âyeti okumamış olur."[2]

٢١٣٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْجَرَّاحِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَاسَوَيْهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ السُّكَّرِيُّ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ رَبِيعَةَ، حَدَّثَنَا. . . قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: " مَنْ تَرَكَ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] فِي فَوَاتِحِ السُّوَرِ، فَقَدْ تَرَكَ مِائَةً وَثَلَاثَ عَشْرَةَ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ "

قَالَ عَبْدُ اللهِ: قَالَ سُفْيَانُ: " ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] فَتْحٌ فِي فَوَاتِحِ السُّوَرِ "

قَالَ عَبْدُ اللهِ: أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " مَنْ تَرَكَ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] فَقَدْ تَرَكَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2135- Abdullah b. el-Mübârek der ki: "Sûre girişlerinde *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[3] âyetini okumayan kişi, Kur'ân'dan yüz on üç âyeti okumamış olur."[4]

Abdullah der ki: Süfyân da: *"Bismillahirrahmanirrahîm*[5] sûrelerin başlangıç cümlelerinden (*fevâtihu's-süver*) biridir" demiştir.

Abdullah der ki: Hanzala b. Abdillah'ın Şehr b. Havşeb'den bildirdiğine göre İbn Abbâs şöyle demiştir: *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[6] âyetini okumayan kişi, Allah'ın Kitâb'ından bir âyeti okumamış olur."

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Fâtiha Sur. 1

[4] Ravileri güvenilirdir.

[5] Fâtiha Sur. 1

[6] Fâtiha Sur. 1

٢١٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: قَرَأْتُ بِخَطِّ أَبِي عَمْرٍو السُّلَمِيِّ، سَمِعْتُ أَبَا أَحْمَدَ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الْوَهَّابِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: وَسُئِلَ عَنْ رَجُلٍ تَرَكَ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] قَالَ: " مَنْ (باء أوس من) بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مُتَعَمِّدًا ، فَصَلَاتُهُ فَاسِدَةٌ لِأَنَّ الْحَمْدَ سَبْعُ آيَاتٍ "

وَقَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: " مَنْ تَرَكَ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] فَقَدْ تَرَكَ مِائَةً وَثَلَاثَ عَشْرَةَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ "

2136- Ebû Ahmed Muhammed b. Abdilvehhâb der ki: İshâk b. İbrâhim'e kişinin *"Bismillahirrahmanirrahîm"*[1] âyetini okumaması sorulunca: "Namazda kasıtlı bir şekilde Besmele'yi okumayan kişinin namazı fasittir. Zira Fâtiha Sûresi yedi âyetttir" dediğini işittim.[2]

İbnu'l-Mübârek der ki: *"Bismillahirrahmanirrahîm*[3] âyetini okumayan kişi, Allah'ın Kitâb'ından yüz on üç âyeti okumamış olur."

فَصْلٌ فِي فَضَائِلِ السُّوَرِ وَالْآيَاتِ

Bazı Sûre ve Âyetlerin Faziletleri

Yüce Allah: *"Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[4] buyurmuş ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) tekrarlanan yedi (Seb'ul-Mesânî) ile yüce Kur'ân'ı bahşettiğini bildirmiştir.

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] Arapça metinde parantez içindeki kısım asıl nüshada okunamayacak şekilde yer almıştır. Şekli parantez içinde yazıldığı gibi görünmektedir. Ancak cümleden anlaşılan belirtildiği (tercüme edildiği) gibidir. Doğrusunu Allah bilir.

[3] Fâtiha Sur. 1

[4] Hicr Sur. 87

ذِكْرُ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ

Fâtiha Sûresi'nin Faziletleri

٢١٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، حدثنا مَالِكُ بْنُ يَحْيَى، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ أُمُّ الْقُرْآنِ وَالسَّبْعُ الْمَثَانِي " لَفْظُ حَدِيثِ آدَمَ، وَفِي رِوَايَةِ يَزِيدَ قَالَ فِي فَاتِحَةِ الْكِتَابِ: هِيَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ

2137- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Fâtiha Sûresi Ümmü'l-Kur'ân'dır ve Seb'ul-Mesâni'dir."*[1]

Lafız Âdem'in rivayetinin lafzıdır.

Yezîd ise bunu *"Fâtihatu'l-Kitâb'dır, Seb'ul-Mesânî'dir, Kur'ân-ı Azîm'dir"* lafzıyla rivayet etmiştir.[2]

٢١٣٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَخْبَرَنا شُعْبَةُ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ الْمُعَلَّى الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَاهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَصَلَّى، ثُمَّ أَتَى فَقَالَ: " مَا مَنَعَكَ أَنْ تُجِيبَنِي إِذَا دَعَوْتُكَ؟ " قَالَ: إِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي فَقَالَ: أَلَمْ يَقُلِ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ [الأنفال: ٢٤] ثُمَّ قَالَ: " أَلَا أُعَلِّمُكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ

---

[1] İsnâdı sahih, ravileri güvenilirdir. Buhârî, *fadâil* (6/222).

[2] Bağavî, *Zevâidu Müsned İbnu'l-Ca'd* 2/1017 (2945), Ahmed, *Müsned* (2/448) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/47, 14/59).

فِي الْقُرْآنِ؟ " قَالَ: فَكَأَنَّهُ نَسِيَهَا أَوْ نُسِّيَ، قُلْتَ: يَا رَسُولَ اللهِ، الَّذِي قُلْتَ لِي، قَالَ: " ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الفاتحة: ٢] هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيتُهُ " لَفْظُ حَدِيثِ وَهْبِ بْنِ جَرِيرٍ كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، فَذَكَرَهُ

وَفِي رِوَايَةِ عَمْرِو بْنِ مَرْزُوقٍ، قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي فَدَعَانِي النَّبِيُّ ﷺ فَلَمْ أُجِبْهُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الصَّلَاةَ قَالَ: " مَا مَنَعَكَ أَنْ تَكُونَ أَجَبْتَنِي إِذْ دَعَوْتُكَ فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى يَقُولُ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ [الأنفال: ٢٤] ثُمَّ قال لَا تَخْرُجْ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى أُعَلِّمَكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ " قَالَ: فَمَشَيْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى كَادَ أَنْ يَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ قَالَ فَذَكَّرْتُهُ قَالَ: " فَاتِحَةُ الْكِتَابِ هي السَبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيتُهُ " وَرُوِيَ ذَلِكَ مِنْ حَدِيثِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ كَمَا:

2138- Ebû Saîd b. el-Muallâ el-Ensârî anlatıyor: Namaz kılarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni çağırdı. Ben de namazımı bitirip öyle geldim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni çağırdığımda neden bana cevap vermedin?"* diye sorunca: "Namaz kılıyordum" dedim. Bunun üzerine: *"Yüce Allah: «**Ey inananlar! Allah ve Peygamber, sizi, hayat verecek şeye çağırdığı zaman icabet edin**»*[1] *buyurmuyor mu?"* buyurdu ve: *"Sana Kur'ân sûreleri içinden en değerli olan sûreyi öğreteyim mi?"* diye sordu. Sonrasında ise sanki bunu unuttu veya kendisine unutturuldu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir şey öğreteceğini söylemiştim" diye hatırlattığımda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fâtiha Sûresi'dir. Bu sûre Seb'ul-Mesânî'dir ve bana verilen Kuran-ı Azîm'dir"* buyurdu."[2]

Lafız Vehb b. Cerîr'in lafzıdır.

---

[1] Enfâl Sur. 24

[2] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *tefsîr* (5/146, 199) ile *fadâil* (6/103).

Aynısını Ebû Abdillah el-Hâfız ve Muhammed b. Musa, Ebu'l-Abbâs el-Asam'dan, o da İbrâhîm b. Merzûk'tan, o da Vehb b. Cerîr'den, o da Şu'be'den rivayet etmiştir.

Amr b. Merzûk'un ifadeleri ise şöyledir: Namaz kılarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni çağırınca cevap veremedim. Namazımı bitirip öyle geldiğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni çağırdığımda neden bana cevap vermedin? Yüce Allah: «**Ey inananlar! Allah ve Peygamber, sizi, hayat verecek şeye çağırdığı zaman icabet edin**»*[1] *buyurmuyor mu?"* buyurdu ve: *"Mescid'den çıkmadan sana Kur'ân sûreleri içinde en değerli olan sûreyi öğreteceğim"* diye ekledi. Sonra birlikte yürümeye başladık. Kapıya varıp Mescid'den çıkmak üzereyken ona sözünü hatırlattım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fâtiha Sûresi'dir. Bu sûre Seb'ul-Mesânî'dir ve bana verilen Kur'ân-ı Azîm'dir"* buyurdu. Benzeri Ubey b. Ka'b'dan bir sonraki rivayette zikredilmiştir.

٢١٣٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْعَامِرِيُّ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَا أُعَلِّمُكَ سُورَةً مَا أُنْزِلَ فِي التَّوْرَاةِ، وَلَا فِي الْإِنْجِيلِ، وَلَا فِي الزَّبُورِ وَلَا فِي الْقُرْآنِ مَثَلُهَا؟ " قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: " إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تَخْرُجَ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ حَتَّى تَعْلَمَهَا " فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقُمْتُ مَعَهُ فَجَعَلَ يُحَدِّثُنِي وَيَدِي فِي يَدِهِ فَجَعَلْتُ أَتَبَاطَأُ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَخْرُجَ قَبْلَ أَنْ يُخْبِرَنِي بِهَا، فَلَمَّا دَنَوْتُ مِنَ الْبَابِ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، السُّورَةَ الَّتِي وَعَدْتَنِي، فَقَالَ: " كَيْفَ تَقْرَأُ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ؟ " فَقَرَأْتُ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ، فَقَالَ: " هِيَ هِيَ وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي الَّتِي قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾ [الحجر: ٨٧] الَّذِي أُعْطِيتُ "

---

[1] Enfâl Sur. 24

قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: هَكَذَا رَوَاهُ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، وَرَوَاهُ جَهْضَمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ: فَسَأَلَهُ أَبِي عَنْهَا، وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فَذَكَرَهُ وَذَكَرَ فِيهِ الْإِجَابَةَ وَكَذَا رَوَاهُ رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَرَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، مُخْتَصَرًا وَرَوَاهُ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ مَوْلَى عَامِرِ بْنِ كُرَيْزٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فَذَكَرَهُ مُرْسَلًا "

2139- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Sana Tevrat'ta, İncil'de, Zebur'da ve Kur'ân'da benzeri indirilmemiş bir sûreyi öğreteyim mi?"* diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki öğret" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mescid'den çıkmadan bu sûreyi öğrenmiş olmanı umuyorum"* buyurdu ve kalktı. Ben de onunla birlikte kalktım. Elimden tutarak ve benimle sohbet ederek çıkışa doğru yürümeye başladık. Söz konusu sûreyi bana öğretmeden Mescid'den çıkmasını istemediğim için de yavaş yürümeye çalışıyordum. Kapıya yaklaştığımızda: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir sûreyi öğretme sözü vermiştim" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namaza durduğun zaman kıraate ne ile başlıyorsun?"* diye sorunca: "Fâtiha Sûresi'yle başlıyorum" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte odur! Odur! Yüce Allah'ın: «**Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik**»*[1] *âyetinde zikrettiği ve bana verdiği tekrarlanan yedi (Seb'ul-Mesânî) bu sûredir"* buyurdu.[2]

Beyhakî der ki: Abdulhamîd b. Câfer bunu Alâ'dan bu şekilde rivayet etmiştir. Cahdam b. Abdillah b. el-Alâ ise bunu babasından, o da Ebû

---

hilirdir. Tirmizî, *tefsîr* 5/297 (3125) ile *fadâil* (2875) ve Nesâî, *iftitâh*

Hureyre'den, o da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmiş ve Abdulhamîd, babasının bunu Ebû Hureyre'ye sorduğunu zikretmiştir.

Muhammed b. Câfer b. Ebî Kesîr, Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hureyre'den aynısını şu şekilde rivayet eder: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ubey b. Ka'b'a rastladı..." Sonrasında hadisi aktarır. Bu rivayette Ubey'in Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çağrısına cevap vermesini de zikreder.[1]

Ravh b. el-Kâsım da bunu bu şekilde Alâ b. Abdirrahman'dan rivayet etmiştir.[2]

Daha kısa bir metinle Şu'be, Alâ'dan, o da babasından, o da Ubey b. Ka'b'dan rivayet etmiştir.[3]

Mâlik b. Enes, Alâ b. Abdirrahman'dan, o da Âmir b. Kureyz'in azatlısı Ebû Sâid'den aynısını şu şekilde rivayet eder: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldıktan sonra Ubey b. Ka'b'a şöyle buyurdu..." Sonrasında ravi hadisi mürsel olarak aktarır.[4]

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) saygı konusu içinde başka bir yolla bu yönde Ubey'in kıssası konusunda Ebû Hureyre'den bir rivayet zikredilmişti.[5] Bu söz de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından hem Ubey, hem de Ebû Saîd b. el-Muallâ'ya söylenmişe benziyor. Ancak İbnu'l-Muallâ'nın rivayetinin ravileri, diğerinden daha sağlamdır. Doğrusunu da Allah bilir.

٢١٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ صَالِحِ بْنِ عَبْدِ

---

[1] İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/59), Beyhakî, *Sünen* (2/375-376) ve Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 4/446 (1188).

[2] Nesâî, *el-Kübrâ* (10/227) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/59).

[3] Hâkim, *Müstedrek* (1/558) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/55).

[4] İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/58) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/557-558).

[5] 1427. hadise bakınız.

اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ الْهَاشِمِيُّ بِحَلَبٍ، حدثنا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، حدثنا سَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أُمُّ الْقُرْآنِ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ آدَمَ

2140- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmü'l-Kur'ân (Fâtiha Sûresi), Seb'ul-Mesânî ve Kur'ân-ı Azîm'dir"* buyurmuştur.[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem'den rivayet etti.[2]

٢١٤١ - أَخْبَرَنَا أبو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنِ السُّدِّيِّ، عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: " السَّبْعُ الْمَثَانِي فَاتِحَةُ الْكِتَابِ " وَرُوِّينَا فِي ذَلِكَ، عَنْ عُمَرَ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَجَمَاعَةٍ مِنَ التَّابِعِينَ

وَعَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: " هِيَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ تُثَنَّى فِي كُلِّ رَكْعَةٍ مَكْتُوبَةٍ أَوْ تَطَوُّعٍ "

2141- Hz. Ali der ki: *"Seb'ul-Mesânî* denilen Fâtiha Sûresi'dir."[3]

Bu konuda aynısı; Hz. Ömer, Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Hureyre ve tâbiûndan bir topluluktan bildirilmiştir.[4]

Yine bize bildirildiğine göre Katâde: "Farz olsun nafile olsun her rekatta tekrarlandığı için Fâtiha Sûresi'ne Seb'ul-Mesânî (tekrarlanan yedi) denilmiştir" demiştir.[5]

---

[1] İsnâdında durumu bilinmeyen ravi vardır.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/222).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/54,55) ve Beyhakî, *Sünen* (2/45).

[4] İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/54-57) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/94-95).

[5] İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/56).

٢١٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنِ الْكَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: " ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾ [الحجر: ٨٧] أَمَّا السَّبْعُ الْمَثَانِي فَهِيَ أُمُّ الْقُرْآنِ تُثَنَّى فِي كُلِّ صَلَاةٍ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ "

2142- Ebû Sâlih bildiriyor: İbn Abbâs, *"Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[1] âyetini açıklarken: "Her namazda her iki rekatta tekrarlandığı için Fâtiha Sûresi'ne Seb'ul-Mesânî (tekrarlanan yedi) denilmiştir" dedi.[2]

Seb'ul-Mesânî'nin yedi uzun sûre (*Seb'ut-Tivâl*) olduğu da söylenmiştir.↓

٢١٤٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا تَمْتَامٌ، حدثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ هُشَيْمٍ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عِيزَارٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " هِيَ السَّبْعُ الطُّوَلُ، وَلَمْ يُعْطَهُنَّ إِلَّا النَّبِيُّ ﷺ وَأُعْطِيَ مِنْهُنَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ثِنْتَيْنِ "، " وقَوْلُهُ: سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي كَذَا قَالَ: وَالتَّفْسِيرُ الْأَوَّلُ أَوْلَى لِمُوَافَقَةِ الْحَدِيثِ الْمَرْفُوعِ "

2143- İbn Abbâs der ki: "Seb'ul-Mesânî'den kasıt yedi uzun sûredir (Seb'ut-Tivâl) ki Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) başka hiç kimseye bunlar verilmiş değildir. Sadece Hz. Mûsa'ya bu sûrelerden iki tane verilmişti."[3]

Seb'ul-Mesânî konusunda İbn Abbâs böyle demiştir. Ancak bu yönde gelen merfû hadisten dolayı Seb'ul-Mesânî konusunda bir önceki hadiste İbn Abbâs'tan gelen açıklama daha makbuldür.

---

[1] Hicr Sur. 87

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/95).

[3] İsnâdında bir sakınca yoktur. İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/152).

٢١٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الصَّفَّارُ هُوَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ الصِّقِلِّيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْمَعْنِيُّ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ فِي مَسِيرٍ، فَنَزَلَ فَمَشَى رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ إِلَى جَانِبِهِ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَفْضَلِ الْقُرْآنِ؟ " قَالَ: " فَتَلَا عَلَيْهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْمَعْنِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فنَزَلَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَمَشَى إِلَى جَانِبِهِ

2144- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuğundayken mola verip yürüyüşe çıktı. Ashâbından bir adam da yanında yürümeye başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona doğru dönüp: *"Kur'ân'daki en hayırlı sûreyi sana söyleyeyim mi?"* buyurdu ve ona Fâtiha Sûresi'ni okudu.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı "Ashâbından bir adam bineğinden inip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında yürümeye başladı" lafzıyla rivayet olunmuştur.

٢١٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ، حدثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا أَبُو عَاصِمٍ أَحْمَدُ بْنُ جَوَّاسٍ الْحَنَفِيُّ، حدثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ رُزَيْقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " بَيْنَمَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ جَالِسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ سَمِعَ نَقِيضًا مِنْ فَوْقِهِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ: إِنَّ هَذَا الْبَابَ مِنَ السَّمَاءِ قَدْ فُتِحَ مَا فُتِحَ قَطُّ، قَالَ: فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ قَالَ: فَإِنَّ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *fadâil* (36).

هَذَا الْمَلَكَ قَدْ نَزَلَ مَا نَزَلَ إِلَى الْأَرْضِ، قَالَ: فَجَاءَ الْمَلَكُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَبْشِرْ بِنُورَيْنِ أُوتِيتَهُمَا لَمْ يُؤْتَهُنَّ نَبِيٌّ قَبْلَكَ: فَاتِحَةُ الْكِتَابِ، وَخَوَاتِيمُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ لَمْ تَقْرَأْ حَرْفًا مِنْهُمَا إِلَّا أُوتِيتَهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الرَّبِيعِ وَأَحْمَدِ بْنِ جَوَّاسٍ

2145- İbn Abbâs der ki: Cebrâil, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorken, başının üstünden bir çatırdama sesi işitti. Bunun üzerine Cebrâil başını kaldırdı ve: *"Bu gökten açılan bir kapıdır. Daha önce hiç açılmamıştı ve ilk defa bugün açılıyor"* dedi. Kapıdan bir melek inince Cebrâil: *"Bu melek daha önce hiç yeryüzüne inmemişti, ilk defa iniyor"* dedi. Melek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip selam verdi ve şöyle dedi: *"Ey Muhammed! Müjdeler olsun! Daha önce hiçbir Peygambere verilmeyen iki nur sana veriliyor. Bunlar Fâtihatu'l-Kitâb (Fâtiha Sûresi) ile Bakara Sûresi'nin son âyetleridir. Onlardan okuduğun her harfte mutlaka istediğin sana verilir."*

Müslim, *Sahîh*'de Hasan b. er-Rabî' ile Ahmed b. Cevvâs'tan rivayet etti.[1]

٢١٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، ح قَالَ: وَحدثنا الْقَعْنَبِيُّ فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا السَّائِبِ، مَوْلَى هِشَامِ بْنِ زُهْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَلَّى صَلَاةً، فلَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ فَهِيَ خِدَاجٌ، فَهِيَ خِدَاجٌ غَيْرُ تَمَامٍ " قُلْتُ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِنِّي أَكُونُ أَحْيَانًا وَرَاءَ الْإِمَامِ، قَالَ: " فَغَمَزَ ذِرَاعِي وَقَالَ: يَا فَارِسِي اقْرَأْهَا - وَقَالَ الْقَعْنَبِيُّ: اقْرَأْهَا - فِي نَفْسِكَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: " قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، نِصْفُهَا لِي وَنِصْفُهَا لِعَبْدِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ " قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَءُوا يَقُولُ الْعَبْدُ: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الفاتحة: ٢] يَقُولُ اللهُ: حَمِدَنِي

---

[1] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (254).

عَبْدِي، يَقُولُ الْعَبْدُ: ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ٣] يَقُولُ اللهُ: أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي، يَقُولُ الْعَبْدُ: ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ [الفاتحة: ٤] يَقُولُ اللهُ: مَجَّدَنِي عَبْدِي، يَقُولُ الْعَبْدُ: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ [الفاتحة: ٥] فَهَذِهِ الْآيَةُ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، يَقُولُ الْعَبْدُ: ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ [الفاتحة: ٧] فَهَؤُلَاءِ لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ "

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

2146- Hişâm b. Zühre'nin azatlısı Ebu's-Sâib anlatıyor: Ebû Hureyre'nin: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Fâtiha Sûresi'ni okumadan namaz kılan kişinin namazı eksiktir, eksiktir, eksiktir! Tam değildir»* buyurdu" dediğini işittim. Ona: "Ey Ebû Hureyre! Bazen imamın arkasında kılıyorum. O zaman ne yapayım?" diye sorduğumda koluma dokunup: "Ey Fârisî! O zaman içinden oku" dedi ve şöyle devam etti: Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yüce Allah şöyle buyurur: Namazı (Fâtiha Sûresi'ni) kulumla kendi aramda iki kısma ayırdım. Yarısı benim yarısı da kulum içindir. Kuluma da (namazda) istediği verilecektir."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devamında şöyle buyurdu: *"Fatiha Sûresi'ni okuyunuz. Zira kul: «Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur»*[1] *dediği zaman Yüce Allah: «Kulum bana hamdetti» buyurur. Kul: «O, Rahman ve Rahîm'dir»*[2] *dediği zaman Yüce Allah: «Kulum beni övdü» buyurur. Kul: «Din Gününün sahibidir»*[3] *dediği zaman Yüce Allah: «Kulum beni yüceltti» buyurur. Kul: «Ancak Sana kulluk eder ve yalnız Senden yardım dileriz»*[4] *dediği zaman Yüce Allah: «Bu, benimle kulum arasındaki müşterek âyettir. Kuluma istediği verilecektir» buyurur. Kul: «Bizi doğru yola eriştir. Nimete erdirdiğin kimselerin yoluna; gazaba uğrayanların, ya da sapıtanların*

---

[1] Fâtiha Sur. 2

[2] Fâtiha Sur. 3

[3] Fâtiha Sur. 4

[4] Fâtiha Sur. 5

yoluna değil»[1] *dediği zaman Yüce Allah: «Bu istekler kulumundur ve kuluma istediği verilecektir» buyurur."*[2]

Müslim, *Sahîh*'de Mâlik'ten rivayet etti.[3]

Halîmî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hadiste söze *"Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur"*[4] ile başlaması Besmele'nin bu sûrenin ilk âyeti olmadığına dair delil değildir ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) burada bunu kastetmiş değildir. Buradan anlamamız gereken, kul Besmele ile birlikte *"Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur"*[5] âyetine ulaştığı zaman Yüce Allah'ın: "Kulum bana hamdetti" buyurmasıdır. Çünkü Yüce Allah'ın böyle buyurması sûrenin iki âyetini de içine alan ilk bölümü içindir. Başka bir rivayette Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İmam «Veleddâllîn»*[6] *dediği zaman siz «Âmin» deyin"* buyurmuştur.[7] Buradan kastı imamın kıraatte "Veleddâllîn" kısmına ulaşmasıdır. Burada "Âmin" nasıl öncesindeki her iki âyet için söyleniyorsa "Kulum bana hamdetti" buyruğu da öncesindeki iki âyet içindir. Doğrusunu da Allah bilir.[8]

Yüce Allah'ın Fâtiha Sûresi'ni (kulu ile kendisi arasında) iki kısma ayırması, âyet sayısı bakımından değildir. Bu sûreyi Besmele ile birlikte kelime ve harf sayısı bakımından iki kısma ayırdığımız zaman da hadiste belirtilen iki kısma ayırma işi gerçekleşmiş olur. Doğrusunu da Allah bilir.

İki kısma ayırma işinden kasıt, âyet olsa dahi ilk kısmı ikinci kısmından daha uzun olabilir. Zira 29 gün çeken bir ayı ikiye ayırmak istediğimiz zaman

---

[1] Fâtiha Sur. 6, 7

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *salât* (38, 41).

[4] Fâtiha Sur. 2

[5] Fâtiha Sur. 2

[6] Fatiha Sur. 7

[7] Buhârî, *ezân* (1/190) ile *tefsîr* (5/146).

[8] Halîmî, *el-Minhâc* (2/239-240).

ilk kısmı 15 gün, ikinci kısmı da 14 gün olur. Kişi böylesi bir ayda karısına: "Bu ay yarıya ulaştığı zaman boşsun!" dese on beş gün geçtikten sonra karısı boş olur. Bu süreden bir gün eksik olsa söz konusu boşama gerçekleşmez.

٢١٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْعَبَّاسِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَافِعٍ الزَّاهِدُ قِرَاءَةً عَلَيْهِ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدَآبَاذِيٍّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى الطُّرَيْثِيثِي، حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ، حَدَّثَنَا مُقَاتِلُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَنْزَلَ عَلَيَّ سُورَةً لَمْ يُنْزِلْهَا عَلَى أَحَدٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ وَالرُّسُلِ قَبْلِي " قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَالَ اللهُ تَعَالَى: قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عِبَادِي فَاتِحَةُ الْكِتَابِ جَعَلْتُ نِصْفَهَا لِي وَنِصْفَهَا لَهُمْ، وَآيَةٌ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ، فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] قَالَ: اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: عَبْدِي دَعَانِي بِاسْمَيْنِ رَقِيقَيْنِ، أَحَدُهُمَا أَرَقُّ مِنَ الْآخَرِ، فَالرَّحِيمُ أَرَقُّ مِنَ الرَّحْمَنِ، وَكِلَاهُمَا رَقِيقَانِ، فَإِذَا قَالَ: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ [الفاتحة: ٢] قَالَ: شَكَرَنِي عَبْدِي وَحَمِدَنِي، فَإِذَا قَالَ: ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الفاتحة: ٢] قَالَ اللهُ: شَهِدَ عَبْدِي أَنِّي رَبُّ الْعَالَمِينَ يَعْنِي رَبَّ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالشَّيَاطِينِ وَسَائِرِ الْخَلْقِ وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَخَالِقَ كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَالَ: ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ [الفاتحة: ١] قَالَ: مَجَّدَنِي عَبْدِي، فَإِذَا قَالَ: ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ يَعْنِي بِيَوْمِ الدِّينِ يَوْمَ الْحِسَابِ قَالَ اللهُ: شَهِدَ عَبْدِي أَنَّهُ لَا مَالِكَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ أَحَدٌ غَيْرِي، وَإِذَا قَالَ: ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ فَقَدْ أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي، ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ [الفاتحة: ٥] يَعْنِي اللهَ أَعْبُدُ وَأُوَحِّدُ ﴿وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ [الفاتحة: ٥] قَالَ اللهُ: هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ [الفاتحة: ٥] فَهَذِهِ لِي ﴿وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ [الفاتحة: ٥] فَهَذِهِ لَهُ وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ.

2147- İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah daha önce hiçbir nebi ve resûle indirmediği bir sûreyi bana indirdi. Bu konuda Yüce Allah: «Namazı kullarımla aramda iki kısma ayırdım. Fatiha Sûresi'nin yarısı bana yarısı da kullarıma aittir. Bir âyeti de benimle onlar arasında*

müşterektir» buyurdu. Kul: «Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla»[1] *dediği zaman Yüce Allah: «Kulum beni, biri diğerinden daha yumuşak olan iki isimle çağırdı. Rahîm ismi Rahmân'dan daha yumuşaktır. İkisi de yumuşaktır» buyurur. Kul: «Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur»*[2] *dediği zaman, Yüce Allah: «Kulum bana şükredip hamdetti ve benim âlemlerin Rabbi olduğuma yani cinlerin, insanların, meleklerin, şeytanların, diğer mahlukatın ve her şeyin Rabbi olduğuma şahitlik etti» buyurur. Kul: «O, Rahman ve Rahîm'dir»*[3] *dediği zaman, Yüce Allah: «Kulum beni yüceltti» der. Kul: «Din (hesap) Gününün sahibidir»*[4] *dediği zaman dediği zaman, Yüce Allah: «Kulum hesap gününün benden başka sahibi olmadığına şahitlik etti. Bununla da beni övmüş oldu» buyurur. Kul: «Ancak Sana kulluk eder ve yalnız Senden yardım dileriz»*[5] *deyip de sadece Allah'a kulluk ettiğini ve onu tevhîd ettiğini dile getirdiği zaman Yüce Allah şöyle buyurur: «Bu, benimle kulum arasında müşterek bir âyettir. Âyetin "Ancak Sana kulluk ederiz" kısmı bana aittir. "Yalnız Senden yardım dileriz" kısmı da kuluma aittir ve kuluma istediği verilecektir»."*

Sûrenin devamı ve açıklaması şöyledir: "Bizi doğru yola eriştir"6 buyruğunda doğru yoldan kasıt, İslam dinidir. Çünkü İslam dışında tevhîdî olmayan hiçbir yol doğru (müstakîm) değildir. "Nimete erdirdiğin kimselerin yoluna"7 buyruğundaki yoldan kasıt peygamberlerin ve Allah tarafından İslam ve nübüvvetle nimetlendirilen müminlerin yoludur. "Gazaba uğrayanların ya da sapıtanların yoluna değil"8 buyruğunda gazaba uğrayanlar Yahudilerdir. Burada Allah'tan, onların yolundan uzak tutulma

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] Fâtiha Sur. 2

[3] Fâtiha Sur. 3

[4] Fâtiha Sur. 4

[5] Fâtiha Sur. 5

[6] Fâtiha Sur. 6

[7] Fâtiha Sur. 7

[8] Fâtiha Sur. 7

isterımektedir. Sapıtanlar da hidâyetten sonra isyanları yüzünden Allah'ın dalalete düşürdüğü Hıristiyanlardır. Allah'tan, onların da yolundan uzak tutulma istenmektedir. Yüce Allah bunlar hakkında: "İçlerinden maymunlar ve domuzlar çıkardığı kimseler ile tağuta tapan kimselerdir. İşte bunların yeri daha kötüdür ve onlar doğru yoldan daha çok sapmışlardır"[1] buyurmuştur. Tağuttan kasıt şeytandır. Bunların yerinin dünya ve âhirette de en kötü yer olacağı belirtilmiş, âhirette yerlerinin cehennemin en kötü yeri olacağı ifade edilmiştir. Saptıkları doğru yol da müminlerin takip ettiği doğru yoldur."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İmam: «Veleddâllîn»*[2] *dediği zaman, siz: «Âmin» deyin ki Allah istediklerinize icabet etsin."*

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine şöyle buyurdu: *"Yüce Allah bana: «Ey Muhammed! Senin, ümmetinin ve dinine tabi olanların cehennemden kurtuluşu budur» buyurdu."*[3]

Hadiste "Rahmân ve Rahîm" sıfatları için kullanılan *"Rakîk"* ifadesi asıl nushada yer alan bir hatadır. Doğrusu *"Refîk"* olmalıdır ki Allah'ın isimlerinden biridir.

٢١٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ حاغان الْعَرَّامُ بِهَمْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: "إِنَّ اللهَ أَعْطَانِي فِيمَا مَنَّ بِهِ عَلَيَّ أَنِّي أَعْطَيْتُكَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ، وَهِيَ كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ عَرْشِي، ثُمَّ قَسَمْتُهَا بَيْنِي وَبَيْنَكَ نِصْفَيْنِ"

2148- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah bana pek çok ihsanda bulunmuş ve: «Sana olan*

---

[1] Mâide Sur. 60

[2] Fâtiha Sur. 7

[3] İsnâdında durum mechuller olduğu için zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/25).

ihsanlarımdan biri de Fâtiha Sûresi'dir. Bu sûre Arş'ımın hazinelerinden biridir ve onu yarısı senin, yarısı da benim olacak şekilde ikiye ayırdım» buyurmuştur."[1]

٢١٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ بِمَرْوَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أُعْطِيتُ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ، وَالْمُفَصَّلُ النَّافِلَةُ "

2149- Ma'kil b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fâtiha Sûresi bana Arş'ın altından verildi. Mufassal sûreler de onun yanında bir hediye olarak verildi"* buyurmuştur.[2]

٢١٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ شُعْبَةَ، ح قَالَ: وَثنا أَبُو الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ الصَّلْتِ، عَنْ عَمِّهِ، أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ فَقَالُوا: إِنَّكَ جِئْتَ مِنْ عِنْدِ هَذَا الرَّجُلِ بِخَبَرٍ فَارْقِ هَذَا الرَّجُلَ، وَأَتَوْهُ بِرَجُلٍ مَعْتُوهٍ فِي الْقُيُودِ، فَرَقَاهُ بِأُمِّ الْكِتَابِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ غُدْوَةً وَعَشِيَّةً كُلَّمَا خَتَمَهَا جَمَعَ بُزَاقَهُ، ثُمَّ تَفَلَ فَكَأَنَّمَا أُنْشِطَ مِنْ عِقَالٍ فَأَعْطَوْهُ شَيْئًا فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ لَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " كُلْ فَلَعَمْرِي لَمَنْ أَكَلَ بِرُقْيَةِ بَاطِلٍ لَقَدْ أَكَلْتَ بِرُقْيَةِ حَقٍّ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بِنَحْوِهِ

2150- Hârice b. es-Salt bildiriyor: Amcam bir toplulukla karşılaşınca ona: "Şu adamın (Resûlullah'ın) yanından bazı haberlerle geldin. Bizim şu adama efsun yap!" dediler ve zincirlerle bağladıkları bir adam getirdiler. Amcam adama üç gün boyunca Fâtiha Sûresi'ni okudu. Sûreyi her bitirişinde ağzında biriktirdiği tükürüğünü adama doğru tüflüyordu. Nihâyetinde

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/16).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/559).

adam bağlarmdan kurtulmuş gibi canlandı ve kendine geldi. Buna karşılık amcama (maddi) bir şeyler verdiler. Amcam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip verdikleri şeyi zikredince: *"Onu yiyebilirsin! Ömrüme andolsun ki kişi batıl bir şey okuma karşılığında aldığı ücreti yiyemez. Ama sen hak olan bir şeyi okuyarak aldığın ücreti yiyorsun"* buyurdu.[1]

٢١٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ كَانُوا فِي سَفَرٍ، فَمَرُّوا بِحَيٍّ مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ فَاسْتَضَافُوهُمْ، فَلَمْ يُضَيِّفُوهُمْ فَقَالُوا لَهُمْ: هَلْ فِيكُمْ رَاقٍ؟ فَإِنَّ سَيِّدَ الْحَيِّ لَدِيغٌ أَوْ مُصَابٌ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: نَعَمْ، فَرَقَاهُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَبَرِئَ الرَّجُلُ فَأُعْطِيَ قَطِيعًا مِنْ غَنَمٍ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا وَقَالَ: حَتَّى أَذْكُرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ وَاللهِ مَا رَقَيْتُهُ إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَتَبَسَّمَ وَقَالَ: " وَمَا أَدْرَاكَ أَنَّهَا رُقْيَةٌ؟ " ثُمَّ قَالَ: " خُذُوهَا مِنْهُمْ وَاضْرِبُوا لِي بِسَهْمٍ مَعَكُمْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ وَفِيهِ مِنَ الزِّيَادَةِ، فَجَعَلَ يَقْرَأُ بِأُمِّ الْكِتَابِ وَيَجْمَعُ بُزَاقَهُ وَيَتْفِلُ فَبَرَأَ

2151- Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir grup uğradıkları Arap kabilelerinden birinde misafir olmak istediler, ancak kabile onları ağırlamayı kabul etmedi. Bir ara bu kabileden olanlar müslümanlara: "İçinizde efsun yapabilecek biri var mı? Zira kabilemizin reisi zehirli hayvan tarafından sokuldu (veya yaralandı)" dediklerinde, müslümanlardan biri kalktı ve: "Evet, var" karşılığını verdi. Müslümanlardan olan bu kişi kabile reisine Fâtiha Sûresi'ni okuyunca reis iyileşti. Buna karşılık ona bir koyun sürüsü vermek istediler, ama almayı kabul etmedi ve: "Resûlullah'a sormadan almam" dedi. Adam bu olayı Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlattı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Efsun olarak sadece Fâtiha Sûresi'ni okudum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu sûrenin*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud, *tıb* (3896, 3897, 39012) ile *ticâret* (3420).

efsun olarak okunacağını nereden biliyorsun? Koyunları alabilirsiniz, fakat paylaştırırken bana da bir hisse ayırın" buyurdu.[1]

Müslim, Yahya'dan zikretmiştir.[2]

Buhârî ve Müslim de bunu Şu'be kanalıyla Bişr'den: "Bunun üzerine müslüman, reise Fâtiha Sûresi'ni okumaya, okudukça tükürüğünü biriktirip ona tüflemeye başladı. Bu şekilde reis iyileşti" eklemesiyle rivayet ettiler.[3]

٢١٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ الْمُسْتَمْلِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْجُنَيْدِ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَبُولُ فَوَقَفْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ، ثُمَّ قُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ، ثُمَّ قُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ، قَالَ: وَنَهَضَ وَدَخَلَ بَعْضَ حُجَرِهِ قَالَ: فَمِلْتُ إِلَى أُسْطُوَانَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَجَلَسْتُ إِلَيْهَا وَأَنَا كَئِيبٌ حَزِينٌ، فَبَيْنَا أَنَا كَذَلِكَ إِذْ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَتَوَضَّأَ قَالَ: فَأَقْبَلَ حَتَّى وَقَفَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ: " عَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ، وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ، وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ " ثُمَّ قَالَ: " يَا جَابِرُ، أَلَا أُخْبِرُكَ بِخَيْرِ سُورَةٍ نَزَلَتْ فِي الْقُرْآنِ؟ " قَالَ: قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " فَاتِحَةُ الْكِتَابِ - قَالَ عَلِيٌّ: وَأَحْسَبُهُ قَالَ: - فِيهَا شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ "

2152- Câbir b. Abdillah anlatıyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüğümde küçük abdestini bozuyordu. Yanında durup: "es-Selâmu aleyke" dedim, ama selamıma karşılık vermedi. Bir daha: "Ey Allah'ın Resûlü! es-Selâmu aleyke" dedim, ama yine karşılık vermedi. Bir daha: "Ey Allah'ın Resûlü! es-Selâmu aleyke" dedim, yine karşılık vermedi. İşini

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *selâm* (65).

[3] Buhârî, *tıb* (5/22-23, 7/23) ile *fadâil* (6/103) ve Müslim, *selâm* (65, 66).

bitirince de odalarından birine girdi. Ben de Mescid'e gittim ve direklerinin birinin yanında mutsuz ve üzgün bir şekilde oturdum. Bu şekilde oturmuşken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest almış bir şekilde yanıma geldi ve: *"Vealeyke's-selâmu ve rahmetullah! Vealeyke's-selâmu ve rahmetullah! Vealeyke's-selâmu ve rahmetullah!"* diyerek selamıma karşılık verdi. Sonra da: *"Ey Câbir! Sana Kur'ân'da indirilmiş olan en hayırlı sûrenin hangisi olduğunu söyleyeyim mi?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki" dediğimde: *"Fâtiha Sûresi'dir"* buyurdu.

Ravi Ali b. Hişâm der ki: Babam rivayet ederken sanırım Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu sûrede her hastalığa şifa vardır"* buyurduğunu da zikretti.[1]

٢١٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا سَلَامٌ الطَّوِيلُ، عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " فَاتِحَةُ الْكِتَابِ شِفَاءٌ مِنَ السُّمِّ "

2153- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fâtiha Sûresi(ni okumak) zehirlenmelere karşı şifa verir"* buyurmuştur.[2]

Beyhakî der ki: "Benim yanımda bu hadis Muhammed b. Sîrîn'in, kardeşinden, onun da Ma'bed b. Sîrîn'den, onun da Ebû Saîd'den zehirli hayvan tarafından sokulan kişiye efsun olarak Fâtiha Sûresi'ni okuma yönünde gelen uzunca hadisten kısa bir bölümdür. Uzun metinli söz konusu hadisi de *Ma'rife* isimli eserimizde zikrettik[3] ki Hârice b. es-Salt tarafından zincirlerle bağlanmış adam hakkında rivayet edilen hadisin benzeridir."

٢١٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَنْجَوَيْهِ الدَّيْنَوَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَاجَةَ الْقَزْوِينِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْدَهْ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ahmed, *Müsned* (4/177).

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/14).

[3] Buhârî, *fadâil* (6/103) ve Müslim, *selâm* (66).

حَفْصٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " فَاتِحَةُ الْكِتَابِ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ " وَهَذَا مُنْقَطِعٌ وَهُوَ شَاهِدٌ لِمَا تَقَدَّمَ

2154- Abdulmelik b. Umeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fâtiha Sûresi her hastalığa devadır"* buyurmuştur.[1]

İsnâdında kopukluk vardır. Bir önceki hadisin şahididir.

٢١٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ صُبَيْحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مِائَةً وَأَرْبَعَةَ كُتُبٍ مِنَ السَّمَاءِ أَوْدَعَ عُلُومَهَا أَرْبَعَةً مِنْهَا: التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَالزَّبُورَ وَالْقُرْآنَ ، ثُمَّ أَوْدَعَ عُلُومَ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ الْقُرْآنَ ، ثُمَّ أَوْدَعَ عُلُومَ الْقُرْآنِ الْمُفَصَّلَ، ثُمَّ أَوْدَعَ عُلُومَ الْمُفَصَّلِ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ فَمَنْ عَلِمَ تَفْسِيرَهَا كَانَ كَمَنْ عَلِمَ تَفْسِيرَ جَمِيعِ كُتُبِ اللهِ الْمُنَزَّلَةِ "

2155- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Yüce Allah semadan yüz on dört kitap indirmiştir. Bu kitapların tümündeki bilgileri Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân olmak üzere dört kitapta topladı. Sonra Tevrat, Zebur ve İncil'deki tüm bilgileri Kur'ân'da topladı. Sonra Kur'ân'daki bilgileri Mufassal sûrelerde topladı. Sonra Mufassal sûrelerdeki bilgileri Fâtiha Sûresi'nde bir araya getirdi. Bundan dolayı Fâtiha Sûresi'nin tefsirini bilen kişi Yüce Allah'ın indirdiği tüm kitapların tefsirini biliyor demektir."[2]

ذِكْرُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ

Bakara ile Al-i İmrân Sûrelerinin Faziletleri

٢١٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ

---

[1] İsnâdında kesiklik vardır. Dârimî (841).

[2] İsnâdında bir beis yoktur. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/16).

بْنُ سَلَّامِ بْنِ أَبِي سَلَّامٍ الْحَبَشِيُّ، عَنْ أَخِيهِ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلَّامٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا أُمَامَةَ الْبَاهِلِيَّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ اقْرَءُوا الْبَقَرَةَ، وَآلَ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا الزَّهْرَاوَانِ يَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ غَيَايَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ يُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ " قَالَ مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَّامٍ: الْبَطَلَةُ: السَّحَرَةُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيِّ، عَنْ أَبِي تَوْبَةَ الرَّبِيعِ بْنِ نَافِعٍ

2156- Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Kur'ân'ı okuyun! Zira o, kıyamet gününde onu okuyanlara şefaatçi olacaktır! Işık saçan sûrelerden olan Bakara ile Âl-i İmrân sûrelerini okuyun. Zira onlar kıyamet gününde iki bulut veya iki gölgelik veya tüylü iki kuş sürüsü gibi kendilerini okuyanların (üzerinde durup) lehine şahitlik edeceklerdir. Bakara Sûresi'ni okuyun, zira onu okumak bereket, onu bırakmak ise mahrumiyettir. Sihirbazlar dahi onun karşısında duramazlar!*"

Müslim, Hasan b. Ali el-Hulvânî kanalıyla Ebû Tevbe Rabî' b. Nâfi'den rivayet etti.[1]

٢١٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ دُحَيْمٌ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُرَشِيِّ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " يُؤْتَى بِالْقُرْآنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَهْلِهِ الَّذِينَ كَانُوا يَعْمَلُونَ بِهِ تَقْدُمُهُمْ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ " وَضَرَبَ لَهُمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلَاثَةَ أَمْثَالٍ مَا نَسِيتُهُنَّ بَعْدُ قَالَ: " كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ، أَوْ ظُلَّتَانِ سَوْدَاوَانِ بَيْنَهُمَا شَرْقٌ، أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ يُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ

أَبِي جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ بْنُ مُسْلِمٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّوَّاسَ بْنَ سَمْعَانَ الْكِلَابِيَّ يَقُولُ: وَقَالَ: " بَيْنَهُمَا شَرَقٌ أَوْ كَأَنَّهُمَا حِزْقَانِ مِنْ طَيْرٍ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ مَنْصُورٍ

2157- Nevvâs b. Sem'ân der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü, Kur'ân ve onunla amel edenler getirilir. Bakara ile Âli-İmrân sûreleri de önlerine geçer"* buyurduğunu işittim. Sonrasında Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) bu durumu üç şeyle örnekledi ki aklımdan hâlâ çıkmaz: *"Bu iki sûre aralarında sur bulunan siyah iki bulut veya koyu iki gölge veya iki kuş sürüsü gibi gelir ve kendilerini okuyan kişi için mücadele verirler."*

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur Ancak: "Nevvâs b. Sem'ân el-Kilâbî'nin şöyle dediğini işittim" ifadesi geçer. Yine: *"Aralarından ışık sızacak şekilde... veya iki kuş topluluğu..."* lafızlarını kullanır.

Müslim, İshâk b. Mansûr'dan rivayet etti.[1]

٢١٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، قَالَا: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، حدثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عُمَرَ، حدثنا زَائِدَةُ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامًا، وَإِنَّ سَنَامَ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ "

2158- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara Sûresi'dir"* buyurmuştur.[2]

٢١٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا حَامِدٌ الْمُقْرِئُ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الدَّشْتَكِيُّ، حدثنا عَمْرُو بْنُ

---

[1] Müslim, *salâtu'l-müsâfirîn* (253).

[2] [illegible]

أَبِي قَيْسٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامًا، وَسَنَامُ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا سَمِعَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ تُقْرَأُ خَرَجَ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ

2159- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara Sûresi'dir. Şeytan bir evde Bakara Sûresi'nin okunduğunu işittiği zaman o evden çıkar."[1]

٢١٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حدثنا أبي حدثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

2160- Aynısını Abdullah (b. Mes'ûd), Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmiştir.[2]

٢١٦١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْعُودِيُّ، حدثنا أَبُو الْجَهْمِ، حدثنا حَسَّانُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ الْمَدَنِيُّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامًا، وَإِنَّ سَنَامَ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهَا فِي بَيْتِهِ نَهَارًا لَمْ يَقْرَبْ بَيْتَهُ الشَّيْطَانُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، وَمَنْ قَرَأَهَا فِي بَيْتِهِ لَيْلًا لَمْ يَدْخُلْ بَيْتَهُ الشَّيْطَانُ ثَلَاثَ لَيَالٍ "

2161- Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara Sûresi'dir. Kişi evinde bu sûreyi gündüz vakti okuduğu zaman şeytan üç gündüz onun evine girmez. Gece vakti okuması halinde de şeytan üç gece onun evine girmez."*[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (1/561), Dârimî (843), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/138 (8644) ve Cûzekânî, *el-Ebâtîl* 2/294-295 (706).

[2] Hâkim'in hocasının ve onun da hocasının biyografisini bulmuş değilim. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

[3] İsnâdı leyyindir. İbn Hibbân, *Mevârid* 427 (1727), Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/201 (5864),

٢١٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُكْرَمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُكْرَمٍ الْقَاضِي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، ح وأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حدثنا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُجْلَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا أَلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ يَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى يَتَغَنَّى وَيَدَعُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ، يَقْرَؤُهَا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَفِرُّ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ، وَإِنَّ أَصْفَرَ الْبُيُوتِ الْجَوْفُ الصُّفْرُ مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2162- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İçinizden hiç kimsenin Bakara Sûresi'ni okumak yerine ayak ayak üstüne atıp bir şeyler terennüm ettiğini görmeyeyim! Şeytan, içinde Bakara Sûresi'nin okunduğu evden kaçar. En ıssız evler de içinde Allah'ın Kitab'ının okunmadığı evlerdir."*[1]

٢١٦٣ - رَوَاهُ عَاصِمُ بْنُ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فِي بُيُوتِكُمْ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَدْخُلُ بَيْتًا تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى الْقَاضِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَالِدٍ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ عَاصِمٍ فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ سَلَمَةُ بْنُ كُهَيْلٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، مَوْقُوفًا

2163- Âsım b. Ebi'n-Necûd ise Ebu'l-Ahvas kanalıyla Abdullah'tan şu ifade ile rivayet etmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlerinizde Bakara*

Ukaylî, *ed-Du'afâ* (2/6), Ebû Nuaym, *Ahbâru Esbehân* (1/101) ve Zehebî, *Mîzân* (1/631).

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* (963).

Sûresi'ni okuyun. Zira şeytan, içinde Bakara Sûresi'nin okunduğu eve girmez" buyurdu.[1]

Seleme b. Kuheyl ise bunu Ebu'l-Ahvas'tan mevkûf olarak rivayet etmiştir.[2]

٢١٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَفِرُّ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ بْنِ سَعِيدٍ

2164- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlerinizi (içlerinde Kur'ân okumayıp) mezarlara çevirmeyin! Bilin ki şeytan içinde Bakara Sûresi okunan evden kaçar"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe b. Saîd'den rivayet etti.[3]

٢١٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، حدثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، حدثنا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أُعْطِيتُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ مِنَ الذِّكْرِ الْأَوَّلِ "

2165- Ma'kil b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bakara Sûresi bana ilk dönemlerde nazil olan vahiylerinden verilmiştir"* buyurmuştur.[1]

---

[1] Hâkim'in hocasının biyografisini bulmuş değilim. Diğer ravileri ise güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/561).

[2] Dârimî, *fadâil* (843), Hâkim, *Müstedrek* (1/561, 2/260) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/138 (8643).

[3] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (212).

Useyd b. Hudayr'ın Kur'ân okuması sırasında meleklerin yanına inmesi olayını da daha önce zikretmiştik.[2]

٢١٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الرَّازِيُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زُهَيْرٍ، حدثنا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَبْدُ اللهِ بْنُ طَاهِرٍ الْبُوشَنْجِيُّ، إِمْلَاءً أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْبَصْرِيُّ، حدثنا أَبُو عَاصِمٍ النَّبِيلُ، قَالَا: أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، حدثنا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اسْمُ اللهِ الْأَعْظَمُ فِي هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ ﴿الم اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [آل عمران: ٢] ﴿وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾ [البقرة: ١٦٣] " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَاصِمٍ وَفِي رِوَايَةِ مَكِّيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ فِي هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ اسْمَ اللهِ الْأَعْظَمَ وَهُوَ ﴿وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ [البقرة: ١٦٣] وَ ﴿الم اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [آل عمران: ١] "

2166- Esmâ binti Yezîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Yüce Allah'ın İsm-i A'zam'ı: «**Elif lâm mîm. Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayandır. Hay'dır, Kayyûm'dur**»*[3] *âyeti ile «**Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. O'ndan başka ilâh yoktur. O Rahmân'dır, Rahîm'dir**»*[4] *âyetinin içindedir.*"[5]

Lafız Ebû Âsım'ın lafzıdır. Mekkî b. İbrâhîm'in rivayeti ise şöyledir: Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellam) şöyle buyurduğunu işittim: "*Yüce Allah'ın İsm-i A'zam'ı: «**Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. O'ndan başka ilâh yoktur. O***

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/561, 2/259).

[2] 1824. hadise bakınız.

[3] Âl-i İmrân Sur. 1, 2

[4] Bakara Sur. 163

[5] İsnâdında biyografisini bulamadığım raviler vardır. Tirmizî 5/517 (3478), Ebû Dâvud 2/168 (1496) ve İbn Mâce 2/1267 (3855).

Rahmân'dır, Rahîm'dir»[1] *âyeti ile: «Elif lâm mîm. Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayandır. Hay'dır, Kayyûm'dur »*[2] *âyetinin içindedir."*

٢١٦٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا أَبُو عُمَارَةَ الْمُسْتَمْلِي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الضَّوْءِ يَعْنِي ابْنَ الصَّلْصَالِ بْنِ الدَّلْهَمَسِ، حدثنا أَبِي، أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ تُوِّجَ بِتَاجِ الْجَنَّةِ "

وَبِإِسْنَادِهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فِي بُيُوتِكُمْ وَلَا تَجْعَلُوهَا قُبُورًا "

وَبِإِسْنَادِهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا أَنْ يَمُوتَ، فَإِذَا مَاتَ دَخَلَ الْجَنَّةَ " أَبُو عُمَارَةَ الْمُسْتَمْلِي أَظُنُّهُ أَحْمَدُ بْنُ زَيْدٍ الْمَهْدِيُّ

2167- Muhammed b. Dav' (İbnu's-Salsâl ed-Delhemes), babası kanalıyla dedesinden bildirir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bakara Sûresi'ni okuyan kişiye cennet taçlarından bir taç giydirilir"* buyurdu.[3]

Aynı isnâdla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evlerinizde Bakara Sûresi'ni okuyun da onları mezarlığa çevirmeyin"* buyurduğu rivayet edilmiştir.

Aynı isnâdla yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğu bildirilir: *"Her namazın ardından Âyetü'l-Kürsî'yi okuyan kişinin cennete girmesi ile arasında ölmekten başka hiçbir engel kalmaz. Ölünce de cennete girer."*[4]

Ebû Umâra el-Müstemlî sanırım Ahmed b. Zeyd el-Mehdî'dir.

---

[1] Bakara Sur. 163

[2] Âl-i İmrân Sur. 1, 2

[3] İsnâdı zayıftır. Dârimî, *fadâil* (843) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 119).

[4] Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/231).

تَخْصِيصُ آيَةِ الْكُرْسِيِّ بِالذِّكْرِ

Âyetü'l-Kürsî'nin Zikre Tahsis Edilmesi

٢١٦٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً، حدثنا أَبُو حَامِدٍ الشَّرْقِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ بْنِ مَنِيعٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالُوا: حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنا سُفْيَانُ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي السَّلِيلِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَهُ:" أَيَّةُ آيَةٍ فِي الْكِتَابِ أَعْظَمُ؟ " قَالَ أُبَيٌّ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَرَدَّهَا مِرَارًا، ثُمَّ قَالَ أُبَيٌّ: آيَةُ الْكُرْسِيِّ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ:" لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ، إِنَّ لَهَا لِسَانًا، وَشَفَتَيْنِ تُقَدِّسُ الْمَلِكَ عِنْدَ سَاقِ الْعَرْشِ"

2168- Abdullah b. Rebâh bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ubey b. Ka'b'a: *"Allah'ın Kitâb'ındaki en değerli âyet hangisidir?"* diye sorunca, Ubey: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aynı soruyu birkaç defa sorunca sonunda Ubey: "Âyetü'l-Kürsî" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebu'l-Münzir! İlmin sana mübarek olsun! Bu sûrenin, Arş'ın ayağının yanında hükümrân olan Allah'ı takdis eden bir dili ve iki dudağı vardır"* buyurdu.[1]

٢١٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا الْجُرَيْرِيُّ، ح قَالَ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرِو بْنُ عُبْدُوسٍ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي السَّلِيلِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَبَا الْمُنْذِرِ، أَيَّةُ آيَةٍ مَعَكَ أَعْظَمُ مِنْ كِتَابِ اللهِ؟ " قَالَ: قُلْتُ: ﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: ٢٥٥] قَالَ: فَضَرَبَ فِي صَدْرِي فَقَالَ: " لِيَهْنِ الْعِلْمُ لَكَ أَبَا الْمُنْذِرِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 3/370 (6001) ve Tayâlisî, *Müsned* (s. 74).

بِيَدِهِ إِنَّ لِهَذِهِ الْآيَةِ لِسَانًا، وَشَفَتَيْنِ تُقَدِّسُ الْمَلِكَ عِنْدَ سَاقِ الْعَرْشِ " لَفْظُ حَدِيثِ عَبْدِ الْأَعْلَى وَفِي رِوَايَةِ يَزِيدَ " أَيُّ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مَعَكَ أَعْظَمُ؟ " قَالَ: قُلْتُ: ﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: ٢٥٥] قَالَ: فَضَرَبَ صَدْرِي وَقَالَ: " لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

2169- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ebu'l-Münzir! Yüce Allah'ın Kitâb'ından bildiğin en değerli âyet hangisidir?"* diye sorunca: ***"Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyûm'dur..."***[1] dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme vurdu ve: *"Ey Ebu'l-Münzir! İlmin sana mübarek olsun! Bu sûrenin, Arş'ın ayağının yanında hükümrân olan Allah'ı takdis eden bir dili ve iki dudağı vardır"* buyurdu."[2]

Lafız Abdula'lâ'nın lafzıdır.

Yezîd'in rivayeti ise şöyledir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Yüce Allah'ın Kitâb'ından bildiğin en değerli âyet hangisidir?"* diye sorunca: ***"Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyûm'dur..."***[3] dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme vurdu ve: *"Ey Ebu'l-Münzir! İlmin sana mübarek olsun!"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etti.[4]

٢١٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حدثنا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ، حدثنا عَوْفٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَكَّلَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ بِزَكَاةِ رَمَضَانَ، فَكُنْتُ أَحْفَظُهَا فَأَتَانِي آتٍ مِنَ اللَّيْلِ، فَجَعَلَ يَحْثُو مِنْ ذَلِكَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ " فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي

---

[1] Bakara Sur. 255

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Bakara Sur. 255

[4] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (258).

إِطْلَاقِهِ وَعَوْدِهِ ثَلَاثَ لَيَالٍ إِلَى أَنْ قَالَ: قُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: " دَعْنِي، فَإِنِّي لَا أَعُودُ، وَأُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللهُ بِهَا، قَالَ: وَمَا هِيَ؟ قَالَ: إِذَا أَوَيْتَ فِرَاشَكَ فَاقْرَأْ بِهَذِهِ الْآيَةِ ﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: ٢٥٥] حَتَّى تَخْتِمَهَا فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللهِ حَافِظٌ، وَلَا يَقْرَبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى أَنْ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ، أَتَدْرِي مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلَاثِ لَيَالٍ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ " قَالَ: لَا، قَالَ: " ذَاكَ شَيْطَانٌ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ قَالَ: وَقَالَ عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ، وَقَدْ أَخْرَجْنَاهُ فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ وَدَلَائِلِ النُّبُوَّةِ بِتَمَامِهِ.

2170- Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ramazan'da beni zekat mallarını korumakla görevlendirmişti. Bu malların bekçiliğini yaparken gece vakti biri gelip erzaktan avuçlamaya başladı. Bunun üzerine onu yakaladım..." Sonrasında Ebû Hureyre bu adamı üç gece boyunca yakalayıp bırakması olayını zikrettikten sonra şöyle devam eder:

Sonunda ona: "Seni Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) karşısına çıkaracağım!" dedim. Bana: "Beni bırakırsan sana öyle sözler öğretirim ki Yüce Allah seni onlarla faydalandırır!" deyince, ben: "Onlar ne?" diye sordum. Bana: "Yatağına gireceğin zaman *«Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyûm'dur...»*[1] âyetini sonuna kadar oku! Sabahlayana kadar Yüce Allah tarafından bir koruma altında olur ve hiçbir şeytan sana yaklaşamaz" dedi..."

Ebû Hureyre sonrasmda adamla arasında geçen konuşmaları zikredip şöyle devam eder: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) bana: *"O bir yalancıdır; ama sana doğru söylemiş. Ey Ebû Hureyre! Üç gecedir kiminle muhatap olduğunu biliyor musun?"* buyurdu. Ben: "Hayır!" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O şeytandı"* buyurdu.

---

[1] Bakara Sur. 255

Buhârî, *Sahîh*'de "Osmân b. el-Heysem dedi ki" lafzıyla zikretmiştir.[1]

Hadisi tam metniyle *Da'vât* ile *Delâil* eserlerinde aktardık.

٢١٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْحُمَيْدِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي حَكِيمُ بْنُ جُبَيْرٍ الْأَسَدِيُّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " سُورَةُ الْبَقَرَةِ فِيهَا آيَةٌ سَيِّدَةُ آيِ الْقُرْآنِ لَا تُقْرَأُ فِي بَيْتٍ، فِيهِ شَيْطَانٌ إِلَّا خَرَجَ مِنْهُ آيَةُ الْكُرْسِيِّ "

2171- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Bakara Sûresi'nin içinde Kur'ân âyetlerinin efendisi olan bir âyet vardır ki bu âyetin okunduğu evde şeytan varsa oradan çıkıp gider. Bu âyet de Âyetü'l-Kürsî'dir.*"[2]

٢١٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا وَكِيعٌ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، قَالَ: أَنْبَأَنِي أَبُو عَمْرٍو الدِّمَشْقِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّبِيعِيُّ بِالْكُوفَةِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ الْغِفَارِيُّ، حدثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْخَشْخَاشِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: انْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ، وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ فَذَكَرَ فَضْلَ الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ وَالصَّدَقَةِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّمَا آيَةٍ أُنْزِلَتْ عَلَيْكَ أَعْظَمُ؟ قَالَ: " ﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: ٢٥٥] وَذَكَرَ الْآيَةَ حَتَّى خَتَمَهَا " وَفِي رِوَايَةِ وَكِيعٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّ الْقُرْآنِ أُنْزِلَ عَلَيْكَ أَعْظَمُ؟ قَالَ: " آيَةُ الْكُرْسِيِّ ﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: ٢٥٥] "

2172- Ebû Zer der ki: Mescid'de olan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip oturdum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazın, orucun ve zekatın faziletlerinden bahsedince: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana indirilen en değerli

---

[1] Buhârî, *vekâlet* (3/63), *bedu'l-halk* (4/92) ile *fadâil* (6/104).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/560-561, 2/259) ve Humeydî, *Müsned* 2/437 (994).

âyet hangisidir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cevap olarak *"Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyûm'dur..."*[1] âyetini sonuna kadar okudu.[2]

Vekî'nin ise rivayeti şöyledir: "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'ân'da sana indirilen en değerli âyet hangisidir?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyûm'dur..."*[3] *âyeti olan Âyetü'l-Kürsî'dir"* karşılığını verdi.

٢١٧٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ كُوفِيٍّ الْأَصْفَهَانِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَسَنِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ الْعَسْكَرِيُّ، حدثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْرُوقٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: جَلَسَ مَسْرُوقٌ وَشُتَيْرُ بْنُ شَكَلٍ فِي الْمَسْجِدِ الْأَعْظَمِ، فَلَمَّا رَآهُمُ النَّاسَ تَحَوَّلُوا إِلَيْهِمَا قَالَ شُتَيْرٌ لِمَسْرُوقٍ: تَحَوَّلَ هَؤُلَاءِ إِلَيْنَا لِنُحَدِّثَهُمْ، فَإِمَّا أَنْ تُحَدِّثَ وَأُصَدِّقَ، وَإِمَّا أَنْ أُحَدِّثَ وَتُصَدِّقَ، قَالَ مَسْرُوقٌ: حَدِّثْ وَأُصَدِّقُ، فَقَالَ: حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " إِنَّ أَعْظَمَ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللهِ ﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: ٢٥٥] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ قَالَ مَسْرُوقٌ: صَدَقَ قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَنَّ أَكْثَرَ أَوْ أَكْبَرَ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللهِ فَرَجًا ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ﴾ [الزمر: ٥٣] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ فَقَالَ مَسْرُوقٌ: صَدَقْتَ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَنَّ أَشَدَّ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللهِ تَفْوِيضًا ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ [الطلاق: ٣] قَالَ مَسْرُوقٌ: صَدَقْتَ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَنَّ أَجْمَعَ آيَةٍ فِي كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى﴾ [النحل: ٩٠] الْآيَةَ، قَالَ مَسْرُوقٌ: صَدَقْتَ

[1] Bakara Sur. 255

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/178) ve Tayâlisî, *Müsned* (s. 65).

[3] Bakara Sur. 255

2173- Şa'bî der ki: Mesrûk ile Şuteyr b. Şekel büyük mescidde oturdu. İnsanlar da onları görünce onlara doğru yöneldi. Şuteyr, Mesrûk'a: "Bu insanlar onlara sohbet yapınamız için bize doğru geliyorlar. Ya sen bir şeyler anlat ben seni tasdik edeyim, ya da ben bir şeyler anlatayım sen beni tasdik et" deyince, Mesrûk: "Sen anlat, ben de seni tasdik edeyim" karşılığını verdi. Şüteyr: "Abdullah b. Mes'ûd'un bize bildirdiğine göre Yüce Allah'ın Kitâb'ındaki en değerli âyet ***«Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyûm'dur...»***[1] âyetidir" deyince, Mesrûk: "Doğru söylüyor" şeklinde onu onayladı.

Şuteyr: "Yine bize bildirdiğine göre Yüce Allah'ın Kitâb'ındaki en sevindirici âyet ***«De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir»***[2] âyetidir" deyince, Mesrûk: "Doğru söylüyorsun" şeklinde onu onayladı.

Şuteyr: "Yine bize bildirdiğine göre Yüce Allah'ın Kitâb'ındaki en büyük tevekkül âyeti ***«Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter»***[3] âyetidir" deyince, Mesrûk: "Doğru söylüyorsun" şeklinde onu onayladı.

Şuteyr: "Yine bize bildirdiğine göre Yüce Allah'ın Kitâb'ındaki en özlü âyet ***«Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder»***[4] âyetidir" deyince, Mesrûk: "Doğru söylüyorsun" şeklinde onu onayladı.[5]

---

[1] Bakara Sur. 255

[2] Zümer Sur. 53

[3] Talâk Sur. 2, 3

[4] Nahl Sur. 90

[5] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/142-143 (8658, 8659, 8660), Abdurrezzâk, *Musannef* 3/370-371 (6002) ve Buhârî, *el-Edebu'l-Müfred* 128 (4890).

٢١٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ غَانِمِ بْنِ حَمُّويَهِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُعَاذٍ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الصَّبَّاحِ، حدثنا أَبِي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْقُرَشِيُّ، عَنْ نَهْشَلِ بْنِ سَعِيدٍ الضَّبِّيِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ حَبَّةَ الْعُرَنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى أَعْوَادِ الْمِنْبَرِ يَقُولُ: " مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ دُخُولِهِ الْجَنَّةَ إِلَّا الْمَوْتُ، وَمَنْ قَرَأَهَا حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ أَمَّنَهُ اللهُ عَلَى دَارِهِ وَدَارِ جَارِهِ وَالدُّوَيْرَاتِ حَوْلَهُ " إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ

2174- Ali b. Ebî Tâlib der ki: Minber'in basamakları üzerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Her namazın ardından Âyetü'l-Kürsî'yi okuyan kişinin cennete girmesiyle arasında ölümden başka hiçbir engel kalmaz. Yüce Allah, uykuya geçerken bu âyeti okuyan kişinin kendi evini, komşusunun evini ve evinin çevresindeki evleri korumaya alır."*[1]

İsnâdı zayıftır.

٢١٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي الْعَوَّامِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْيَمَامِيُّ، عَنِ سَالِمٍ الْخَيَّاطِ، عَنِ الْحَسَنِ، وَالْمُخْتَارِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ آيَةَ الْكُرْسِيِّ حُفِظَ إِلَى الصَّلَاةِ الْأُخْرَى، وَلَا يُحَافِظُ عَلَيْهَا إِلَّا نَبِيٌّ، أَوْ صِدِّيقٌ، أَوْ شَهِيدٌ " وَهَذَا أَيْضًا إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ، وَاللهُ أَعْلَمُ

2175- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her farz namazın ardından Âyetü'l-Kürsî'yi okuyan kişi diğer namaza kadar korunur. Böylesi bir şeyi de ancak peygamber veya sıddîk veya şehid olan biri yapar."*[2]

İsnâdı zayıftır. Doğrusunu da Allah bilir.

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/243).

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır.

٢١٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مَاتِي، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَخْبَرَنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ ثُوَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: " سَيِّدَةُ آيِ الْقُرْآنِ ﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: ٢٥٥] "

2176- Ali b. Ebî Tâlib der ki: "Kur'ân âyetlerinin efendisi *«Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyûm'dur...»*[1] âyetidir."[2]

تَخْصِيصُ خَوَاتِيمِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ بِالذِّكْرِ

Bakara Sûresi'nin Son Âyetlerinin Zikre Tahsis Edilmesi

٢١٧٧ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَخْبَرَنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حدثنا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا أَبُو الْمُنْذِرِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُمَرَ، حدثنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الزُّبَيْرَ بْنَ عَدِيٍّ يَذْكُرُ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ الْيَامِيِّ، عَنْ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ، انْتُهِيَ بِهِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى، وَهِيَ فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةُ أَوِ السَّادِسَةُ إِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا عَرَجَ مِنْ تَحْتِهَا فَيُقْبَضُ مِنْهَا، وَإِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا هَبَطَ مِنْ فَوْقِهَا فَيُقْبَضُ مِنْهَا قَالَ: ﴿إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى﴾ [النجم: ١٦] قَالَ: فِرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ، قَالَ: فَأُعْطِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْهَا ثَلَاثًا أُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ وَأُعْطِيَ خَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، وَغُفِرَ لِمَنْ لَمْ يُشْرِكْ مِنْ أُمَّتِهِ بِاللهِ شَيْئًا الْمُقْحِمَاتُ " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي الْمُنْذِرِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ

---

[1] Bakara Sur. 255

[2] İsnâdı zayıftır. Nesâî, *fadâil* (29) ve İbn Mâce 1/435 (1368).

2177- İbn Mes'ûd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İsrâ (Mirac) gecesinde göğe çıkarıldığında Sidretü'l-Müntehâ'ya götürüldü. Burası altıncı veya yedinci kat semadadır. Yeryüzünden semaya çıkarılanların gidebileceği en son yerdir. Bir şey alınacaksa oradan alınır ve bir üstten gelenler de oraya iner, oradan alınırlar. Yüce Allah: *"Sidre'yi bürüyen bürüyordu"*[1] buyurur. Sidre'yi bürüyenler altından kelebeklerdir. İsrâ gecesinde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) üç şey verildi. Birincisi beş vakit namazdı. İkincisi Bakara Sûresi'nin son âyetleriydi. Üçüncüsü ise Yüce Allah'a şirk koşulmadıktan sonra büyük günahların bağışlanmasıydı."

Lafız Ebu'l-Münzir'in lafzıdır. Müslim, Mâlik b. Miğvel'den rivayet etti.[2]

٢١٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو الْمُثَنَّى، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا أَبُو عَوَانَةَ، حدثنا أَبُو مَالِكٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فُضِّلْتُ عَلَى النَّاسِ بِثَلَاثٍ، جُعِلَتِ الْأَرْضُ كُلُّهَا لَنَا مَسْجِدًا، وَجُعِلَتْ تُرْبَتُهَا لَنَا طَهُورًا، وَجُعِلَتْ صُفُوفُنَا كَصُفُوفِ الْمَلَائِكَةِ، وَأُوتِيتُ هَؤُلَاءِ الْآيَاتِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ لَمْ يُعْطَ أَحَدٌ مِنْهُ قَبْلِي، وَلَا يُعْطَى مِنْهُ أَحَدٌ بَعْدِي "

2178- Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç konuda diğer insanlardan üstün tutulduk. Birincisi yeryüzünün tümünün bize mescid, toprağının da bize temizlik aracı kılınmasıdır. Diğeri namazdaki saflarımızın meleklerin (Rableri huzurundaki) safları gibi olmasıdır. Bir diğeri de Bakara Sûresi'nin sonundaki âyetlerin bana verilmesidir. Bu âyetler bana Arş'ın altındaki hazineden verilmiştir. Benden önce hiçbir peygambere verilmediği gibi, benden sonra da böylesi kimseye verilmeyecektir."*[3]

---

[1] Necm Sur. 16

[2] Müslim, *îmân* (279).

[3] Müslim, *mesâcid* (4).

٢١٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِأَلْفَيْ عَامٍ، فَأَنْزَلَ مِنْهُ آيَتَيْنِ خَتَمَ بِهِمَا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَلَا تُقْرآن فِي دَارٍ ثَلَاثَ لَيَالٍ فَيَقْرَبَهَا شَيْطَانٌ "

2179- Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah gökleri ve yeri yaratmadan iki bin yıl önce bir kitap yazdı. Bu kitaptan da Bakara Sûresi'nin sonuna gelecek şekilde iki âyet indirdi. İçinde bu iki âyetin üç gece okunduğu bir eve şeytan yaklaşamaz."*[1]

٢١٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بن الفضل، حدثنا جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّيْدَلَانِيُّ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، حدثنا رَيْحَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا عَبَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: قَالَ رسول اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِأَلْفَيْ عَامٍ فَهُوَ عِنْدَهُ عَلَى الْعَرْشِ، وَإِنَّهُ أَنْزَلَ مِنْ ذَلِكَ الْكِتَابِ يَعْنِي آيَتَيْنِ - فَخَتَمَ بِهِمَا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَلِجُ بَيْتًا قُرِئَتَا فِيهِ ثَلَاثَ لَيَالٍ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْخَازِنِي، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَوْمًا: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ كِتَابًا " فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ وَلَمْ يَذْكُرْ فِي إِسْنَادِهِ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ

2180- Nu'mân b. Beşîr'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah gökleri ve yeri yaratmadan iki bin yıl önce bir*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/159-160 (2882).

kitap yazdı. Bu kitap Arş'ın yanında durmaktadır. Bu kitaptan da Bakara Sûresi'nin sonuna gelecek şekilde iki âyet indirdi. İçinde bu iki âyetin üç gece okunduğu bir eve şeytan yaklaşamaz."[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı Ebû Sâlih el-Hâzinî'den bildirdiğine göre göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah gökleri ve yeri yaratmadan iki bin yıl önce bir kitap yazdı..."* Ravi bu şekilde hadisi, İsnâdında Nu'mân b. Beşîr'i zikretmeden (mürsel olarak) rivayet etmiştir.

٢١٨١ - حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدَوَيْهِ، أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الشَّعْرَانِيُّ، حدثنا جَدِّي، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ خَتَمَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ بِآيَتَيْنِ أَعْطَانِيهِمَا مِنْ كَنْزِهِ الَّذِي تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَعَلَّمُوهُنَّ، وَعَلِّمُوهُنَّ نِسَاءَكُمْ وَأَبْنَاءَكُمْ فَإِنَّهُمَا صَلَاةٌ وَقُرْآنٌ وَدُعَاءٌ " هَذَا مَوْصُولٌ، وَرَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ فَأَرْسَلَهُ، لَمْ يَذْكُرْ فِيهِ أَبَا ذَرٍّ فِيمَا بَلَغَنَا

2181- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah Bakara Sûresi'ni Arş'ın altındaki hazineden bana verdiği iki âyetle bitirdi. Bu iki âyeti öğrenin ve çocuklarınız ile kadınlarınıza öğretin. Zira bu iki âyet hem namaz, hem Kur'ân, hem de duadır."*[2]

Mevsûl bir hadistir. Bize bildirilene göre İbn Vehb bunu Muâviye b. Sâlih'ten Ebû Zer'i zikretmeden mürsel olarak rivayet etmiştir.[3]

٢١٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حدثنا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي اللَّيْثِ، حدثنا الْأَشْجَعِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ظَبْيَانَ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: "

---

[1] İsnâdında cehalet vardır. Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (966).

[2] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (1/562) ve Münzirî, *Terğîb* (2/372).

[3] Dârimî, *fadâil* (846).

أُعْطِيتُ خَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، وَهِيَ مِنْ كُنُوزِ بَيْتٍ تَحْتَ الْعَرْشِ لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ من قَبْلِي "

2182- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bakara Sûresi'nin son âyetleri bana Arş'ın altında bulunan bir odanın hazinelerinden verildi ki benden önce benzeri kimseye verilmiş değildi."*[1]

٢١٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُلَاعِبٍ، حدثنا ثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا سُفْيَانُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ طَلْحَةُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّقْرُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ عَنْ يَحْيَى الْآدَمِيُّ، حدثنا عَبَّاسٌ الدُّورِيُّ، حدثنا قَبِيصَةُ، حدثنا سُفْيَانُ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، وَقَبِيصَةُ، قَالَا: حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ " لَفْظُ حَدِيثِ الْحَافِظِ وَابْنِ بِشْرَانَ، وَفِي رِوَايَةِ طَلْحَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلْقَمَةُ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، فَلَقِيتُ أَبَا مَسْعُودٍ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ فَحَدَّثَنِي عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، فَذَكَرَهُ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، حدثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَ حَدِيثِ الْحَافِظِ، وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ مَنْصُورٍ وَالْأَعْمَشِ

2183- Ebû Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin Bakara Sûresi'nin son iki âyetini okuması gecesi için yeterlidir"* buyurmuştur.[2]

Lafız Hâfız ve İbn Bişrân'ın lafzıdır.

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (5/151, 180).

[2] İsnâdı sahihtir.

Talha'nın Abdurrahman b. Yezîd'den, onun da Alkame'den olan rivayeti ise şöyledir: "Ebû Mes'ûd ile Kâbe'yi tavaf ederken karşılaştım. Bana Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) naklen şu hadisi zikretti..." Sonrasında ravi bu hadisi aktarır.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan rivayet etti.[1]

Buhârî ile Müslim de Mansûr ile A'meş'ten rivayet ettiler.[2]

٢١٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ الطُّوسِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الْأَبْيَوَرْدِيُّ، حدثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ آدَمَ بْنِ سُلَيْمَانَ، مَوْلَى خَالِدِ بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: ﴿وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللهُ﴾ [البقرة: ٢٨٤] قَالَ: دَخَلَ قُلُوبَهُمْ مِنْهَا شَيْءٌ لَمْ يَدْخُلْها مِنْ شَيْءٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " قُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَسَلَّمْنَا " قَالَ: فَأَلْقَى الله عَزَّ وَجَلَّ الْإِيمَانَ فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ [البقرة: ٢٨٥] الْآيَةَ ﴿لَا يُكَلِّفُ اللهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: قَدْ فَعَلْتُ ﴿رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: " قَدْ فَعَلْتُ " ﴿وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: " قَدْ فَعَلْتُ "

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّازِيُّ بِبُخَارَى، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا وَكِيعٌ بِإِسْنَادِهِ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ

---

[1] Buhârî, *fadâil* (6/104).

[2] Buhârî, *fadâil* (6/104, 110, 111, 113) ile *meğâzî* (5/17-18) ve Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (255, 256).

2184- İbn Abbâs der ki: *"Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. İçinizdekini açıklasanız da, gizleseniz de Allah sizi onunla hesaba çeker ve dilediğini bağışlar, dilediğine azab eder. Allah her şeye Kadir'dir"*[1] âyeti nazil olduğu zaman ashâbın içine daha önce benzeri olmayan bir korku düştü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise onlara: *"Buna karşılık «İşittik, itaat ettik ve buna teslim olduk» deyin"* buyurdu.

Sonrasında Yüce Allah onların kalplerine imanı yerleştirdi ve: *"Peygamber ve inananlar, ona Rabb'inden indirilene inandı. Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı. «Peygamberleri arasından hiçbirini ayırdetmeyiz, işittik, itaat ettik, Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş Sanadır» dediler"*[2] âyetini indirdi. Ardından bir sonraki âyeti indirdi. Müslümanlar bunu okuyup: *"Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükler; kazandığı iyilik lehine, ettiği kötülük de aleyhinedir. Rabbimiz! Eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma"*[3] dediklerinde Yüce Allah: "Tutmayacağım" karşılığını vermiştir. *"Rabbimiz bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize de ağır yük yükleme"*[4] dediklerinde, Yüce Allah "Yüklemeyeceğim" karşılığını vermiştir. *"Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği şeyi taşıtma, bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen Mevlamızsın, kafirlere karşı bize yardım et"*[5] dediklerinde de Yüce Allah: "Bunu yapacağım" karşılığını vermiştir.[6]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur. Bunu da Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkasından rivayet etti.[7]

---

[1] Bakara Sur. 284

[2] Bakara Sur. 285

[3] Bakara Sur. 286

[4] Bakara Sur. 286

[5] Bakara Sur. 286

[6] İsnâdında Hâkim tarafından tenkit edilen Hâcib b. Ahmed et-Tûsî vardır.

[7] Müslim, *îmân* (199).

٢١٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ الصَّائِغُ، حدثنا آدَمُ، حدثنا وَرْقَاءُ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: " نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ﴾ [البقرة: ٢٨٥] فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ٢٨٥] قَالَ اللهُ: قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ اللهُ تَعَالَى: لَا أُؤَاخِذُكُمْ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: لَا أَحْمِلُ عَلَيْكُمْ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: لَا أُحَمِّلُكُمْ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿وَاعْفُ عَنَّا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ اللهُ: قَدْ عَفَوْتُ عَنْكُمْ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿وَاغْفِرْ لَنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿وَارْحَمْنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ اللهُ: قَدْ رَحِمْتُكُمْ، فَلَمَّا قَالَ: ﴿فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: قَدْ نَصَرْتُكُمْ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ "

2185- İbn Abbâs der ki: *"Peygamber ve inananlar, ona Rabb'inden indirilene inandı. Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı. «Peygamberleri arasından hiçbirini ayırdetmeyiz, işittik, itaat ettik, Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş Sanadır» dediler"*[1] âyeti (ile bir sonraki âyet) nazil olduğu zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu okudu.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş Sanadır"*[2] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Sizleri bağışladım" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimiz! Eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma"*[3] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Sizi bundan sorumlu tutmayacağım" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi

---

[1] Bakara Sur. 285

[2] Bakara Sur. 285

[3] Bakara Sur. 286

vesellem): *"Rabbimiz bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize de ağır yük yükleme"*[1] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Sizlere böylesi bir yük yüklemeyeceğim" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği şeyi taşıtma"*[2] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Taşıtmayacağım" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizi affet"*[3] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Sizleri affettim" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizi bağışla"*[4] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Sizleri bağışladım" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize merhamet et"*[5] kısmını okuduğu zaman Allah: "Sizlere merhamet ediyorum" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kafirlere karşı bize yardım et"*[6] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Sizlere kafirlere karşı size yardım edeceğim" karşılığını verdi.[7]

٢١٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نَبِيطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الضَّحَّاكَ بْنَ مُزَاحِمٍ، يَقُولُ: " جَاءَ بِهَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَمَعَهُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مَا شَاءَ اللهُ ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ﴾ [البقرة: ٢٨٥] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: ذَلِكَ لَكَ ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ﴾ [البقرة: ٢٨٦]، قَالَ: ذَلِكَ لَكَ ﴿وَاعْفُ عَنَّا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: ذَلِكَ لَكَ ﴿وَاغْفِرْ لَنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: ذَلِكَ لَكَ

---

[1] Bakara Sur. 286

[2] Bakara Sur. 286

[3] Bakara Sur. 286

[4] Bakara Sur. 286

[5] Bakara Sur. 286

[6] Bakara Sur. 286

[7] İsnâdında karıştıran biri olan Atâ b. es-Sâib vardır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (3/159) ve Taberânî,

﴿وَارْحَمْنَا﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: ذَلِكَ لَكَ ﴿أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ [البقرة: ٢٨٦] قَالَ: ذَلِكَ لَكَ "

2186- Dahhâk b. Muzâhim der ki: Cebrâil ile yanında bir melek grubu bu iki âyeti getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunları: *"Peygamber ve inananlar, ona Rabb'inden indirilene inandı. Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı. «Peygamberleri arasından hiçbirini ayırdetmeyiz, işittik, itaat ettik, Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş Sanadır» dediler. Rabbimiz! Eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma"*[1] kısmına kadar okuduğu zaman Yüce Allah: "Bu isteğin yerine getirilecek" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimiz bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize de ağır yük yükleme. Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği şeyi taşıtma"*[2] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Bu isteğin yerine getirilecek" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizi affet"*[3] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Bu isteğin yerine getirilecek" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizi bağışla"*[4] kısmını okuduğu zaman Yüce Allah: "Bu isteğin yerine getirilecek" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize merhamet et"*[5] kısmını okuduğu zaman Allah: "Bu isteğin yerine getirilecek" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen bizim Mevlâmızsın. Kafirlere karşı bize yardım et"*[6] kısmını okuduğu zaman da Yüce Allah: "Bu isteğin yerine getirilecek" karşılığını verdi.[7]

---

[1] Bakara Sur. 285, 286

[2] Bakara Sur. 286

[3] Bakara Sur. 286

[4] Bakara Sur. 286

[5] Bakara Sur. 286

[6] Bakara Sur. 286

[7] ...

٢١٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، حدثنا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ الْقُرَشِيُّ، حدثنا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، حدثنا أَبُو عَقِيلٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ﴾ [البقرة: ٢٨٥] قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " وَحُقَّ لَهُ أَنْ يُؤْمِنَ"

2187- Enes der ki: *"Peygamber ona Rabb'inden indirilene inandı"*[1] âyeti nazil olduğu zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnanması da gerekiyordu"* buyurdu.[2]

٢١٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ السَّكَنِ، عَنْ أَبِي عَوَانَةَ نَصْرِ بْنِ طَرِيفٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ أَوَّلَ النَّهَارِ لَمْ يَقْرَبْهُ شَيْطَانٌ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِنْ قَرَأَهَا حِينَ يُمْسِي لَمْ يَقْرَبْهُ حَتَّى يُصْبِحَ وَلَا يَرَى شَيْئًا يَكْرَهُهُ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ، وَإِنْ قَرَأَهَا عَلَى مَجْنُونٍ أَفَاقَ: أَرْبَعَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِهَا وَآيَةَ الْكُرْسِيِّ، وآيَتَيْنِ بَعْدَهَا وَثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِهَا "

2188- İbn Mes'ûd der ki: "Kişi sabah vakti Bakara Sûresi'nden on âyet okuduğu zaman akşama kadar şeytan ona yaklaşmaz. Akşam okuduğu zaman ise sabaha kadar şeytan ona yaklaşmaz. Aynı zamanda malı ve ailesinden yana da hoşuna gitmeyecek şeylerle karşılaşmaz. Kişi delirmiş birine bu sûrenin başından dört âyet, Âyetü'l-Kürsî, Âyetü'l-Kürsî'den sonra gelen âyetlerden iki âyet ve sûrenin sonlarından üç âyet okuması halinde de bu kişi kendine gelir."[3]

٢١٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ

---

[1] Bakara Sur. 285

[2] İsnâdı zayıf ve munkatıdır. Hâkim, *Müstedrek* (2/287).

[3] İsnâdı zayıftır. Dârimî, *fadâil* (s. 844) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/147 (8674).

سُبَيْعٍ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ عِنْدَ مَنَامِهِ آيَاتٍ مِنَ الْبَقَرَةِ لَمْ يَنْسَ الْقُرْآنَ: أَرْبَعَ آيَاتٍ ﴿وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ [البقرة: ١٦٣]، وَآيَةَ الْكُرْسِيِّ، وَثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِهَا "

2189- Muğîre b. Subey' der ki: "Uyuyacağı zaman Bakara Sûresi'nden (başından) dört âyet, "*Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. O'ndan başka ilâh yoktur. O, Rahmân'dır, Rahîm'dir*"[1] âyeti, Âyetü'l-Kürsî ve sûrenin sonundan üç âyet okuyan kişi Kur'ân'ı unutmaz."[2]

٢١٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ النَّسَوِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ السِّمْنَانِيُّ، وَهَذَا لَفْظُ حَدِيثِ أَحْمَدَ، حدثنا عَمَّارُ بْنُ الْمُخْتَارِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ غَالِبٍ الْقَطَّانِ، وَكَانَ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ، قَالَ: أَتَيْتُ الْكُوفَةَ فِي تِجَارَةٍ فَنَزَلْتُ قَرِيبًا مِنَ الْأَعْمَشِ، فَكُنْتُ أَخْتَلِفُ إِلَيْهِ، فَلَمَّا كَانَ لَيْلَةٌ أَرَدْتُ أَنْ أَنْحَدِرَ قَامَ يَتَهَجَّدُ مِنَ اللَّيْلِ فَمَرَّ بِهَذِهِ الْآيَةِ: ﴿شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الْإِسْلَامُ﴾ [آل عمران: ١٩] قَالَ الْأَعْمَشُ: وَأَنَا أَشْهَدُ بِمَا شَهِدَ اللهُ وَأَسْتَوْدِعُ اللهَ هَذِهِ الشَّهَادَةَ، وَهِيَ عِنْدَ اللهِ وَدِيعَةٌ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الْإِسْلَامُ قَالَهَا مِرَارًا، قُلْتُ: قَدْ سَمِعَ فِيهَا شَيْئًا فَغَدَوْتُ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ، ثُمَّ قُلْتُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، قَدْ سَمِعْتُكَ تُرَدِّدُهَا قَالَ: وَمَا بَلَغَكَ مَا فِيهَا، قَالَ: قُلْتُ: أَنَا عِنْدَكَ مُنْذُ سَنَةٍ وَلَمْ تُحَدِّثْنِي بِهَا قَالَ: وَاللهِ لَا أُحَدِّثُكَ بِهَا سَنَةً فَمَكَثْتُ عَلَى بَابِ دَارِهِ ذَلِكَ، وَأَقَمْتُ سَنَةً، فَلَمَّا تَمَّتِ السَّنَةُ، قُلْتُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، قَدْ تَمَّتِ السَّنَةُ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ: " يُؤْتَى بِصَاحِبِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: " عَبْدِي عَهِدَ إِلَيَّ

---

[1] Bakara Sur. 163

[2] Ravileri güvenilirdir. Başka bir lafızla Dârimî, *fadâil* (s. 845) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/70).

وَأَنَا أَحَقُّ مَنْ وَفَّى بِالْعَهْدِ أَدْخِلُوا عَبْدِي الْجَنَّةَ " عَمَّارُ بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنْ أَبِيهِ ضَعِيفَانِ وَهَذَا لَمْ يَأْتِ بِهِ غَيْرُهُمَا وَاللهُ أَعْلَمُ

2190- Ammâr b. el-Muhtâr, babasından bildiriyor: İnsanların en hayırlılarından biri olan Ğâlib el-Kattân der ki: Ticaret amacıyla Kufe'ye geldiğimde A'meş'e yakın bir yerde konakladım. Ara sıra yanına gidip gelirdim. Bir gece yanına geldiğimde teheccüd namazına durduğunu gördüm. *"Allah, melekler ve adaleti yerine getiren ilim sahibleri, O'ndan başka tanrı olmadığına şahidlik etmişlerdir. O'ndan başka tanrı yoktur, O güçlüdür, Hakim'dir. Allah katında din, şüphesiz İslam'dır"*[1] âyetlerini okuyunca: "Yüce Allah'ın şehadet ettiğine ben de şehadet ediyorum ve bu şehadetimi Yüce Allah'a emanet ediyorum. Bu şehadetim Yüce Allah'ın yanında bir emanettir. Allah katında din sadece İslam'dır" dedi ve bunu birkaç defa tekrarladı.

Kendi kendime: "Sanırım A'meş bu âyet hakkında bir şeyler işitmiş" dedim ve diğer gün sabah yanına gidip onunla birlikte namazı kıldım. Namaz sonrası ona: "Ey Ebû Muhammed! Filan âyetin ardından filan sözü tekrarlatıp durduğunu işittim" dediğimde, bana: "Bunda ne olduğunu bilmiyor musun?" diye sordu. Ona: "Bir yıldır senin yanındayım, ama bana bu yönde bir şey söylemedin" karşılığını verdiğimde: "Vallahi bir yıl daha geçmeden de sana söylemeyeceğim" dedi.

Bunun üzerine bir yıl boyunca kapısının oralarda kaldım. Bir yıl dolup da ona: "Ey Ebû Muhammed! Bir sene geçti!" dediğimde, şöyle karşılık verdi: "Ebû Vâil'in Abdullah'tan naklen bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü bu âyeti okuyan kişi huzura getirilir. Yüce Allah: «Kulum benimle bir sözleşme yaptı. Ahde vefa göstermek de en fazla bana yakışır. Onun için bu kulumu cennete koyun!» buyurur."* [2]

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 18, 19

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/245 (10543), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (3/325), İbn

Ammâr b. el-Muhtâr ile babası zayıf kişilerdir. Bunu ikisinden başkası da rivayet etmiş değildir. Doğrusunu da Allah bilir.

ذِكْرُ السَّبْعِ الطِّوَالِ

Seb'ut-Tivâl (Yedi Uzun Sûre)

٢١٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الحسين عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو الرَّبِيعِ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ حَبِيبِ بْنِ هِنْدَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَخَذَ السَّبْعَ فَهُوَ حَبْرٌ " يَعْنِي السَّبْعَ الطِّوَالَ

2191- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): *"Yedi uzun sûreyi (Seb'ut-Tivâl) öğrenen kişi âlim biri sayılır"* buyurmuştur.[1]

٢١٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا عِمْرَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أُعْطِيتُ مَكَانَ التَّوْرَاةِ السَّبْعَ الطِّوَالَ، وَمَكَانَ الزَّبُورِ الْمِئِينَ، وَمَكَانَ الْإِنْجِيلِ الْمَثَانِيَ، وَفُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ "

2192- Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurmuştur: *"Tevrat'ın yerine bana «Yedi sûre», Zebûr'un yerine «el-Miûn», İncîl'in yerine de «el-Mesâni» verildi. Mufassal sûreler(in bana indirilmesiy)le de diğer peygamberlerden üstün kılındım."*[2]

Beyhakî der ki: Burada *"Yedi sûre"* ifadesinden kasıt yedi uzun sûre (Seb'ut-Tivâl) gibi görünüyor. *"el-Miûn"* ifadesi de âyet sayısı yüz ve daha fazla olan sûrelerdir. *"el-Mesâni"* ifadesinden kasıt ise âyet sayısı iki yüzden

---

[1] Ahmed, *Müsned* (6/73, 82), Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (2/154), Mervezî, *Kıyâmü'l-Leyl* (120), Hâkim, *Müstedrek* (1/564) ve Hatîb, *Târîh* (10/108).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (4/107), Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (2/154), Tayâlisî, *Müsned* (s. 136), İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/44, 45) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/76 (187).

az, ama Mufassal sûrelerin âyet sayısından daha çok olan sûrelerdir. Bir rivayette İbn Abbâs'ın, Hz. Osmân'a: "Neden yüz âyetli sûrelerden olan Berâe (Tevbe) Sûresi ile Mesânî sûrelerden olan Enfâl Sûresi'ni (arada Besmele koymadan) birleştirdiniz?" diye sorması da bu açıklamayı destekler.

Mesânî'den kasıt Fâtiha Sûresi de olabilir. Bu yönde İbn Abbâs kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) yapılan rivayetleri daha önce zikretmiştik.

٢١٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " أُوتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالطُّوَلِ، وَأُوتِيَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ سِتًّا "

2193- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uzun sûrelerden yedi tane verildi. Hz. Mûsa'ya ise altı tane verilmişti."[1]

٢١٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حدثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾ [الحجر: ٨٧] قَالَ: " الْبَقَرَةُ، وَآلُ عِمْرَانَ، وَالنِّسَاءُ، وَالْمَائِدَةُ، وَالْأَنْعَامُ، وَالْأَعْرَافُ " وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ آدَمَ عَنْ إِسْرَائِيلَ، وَزَادَ قَالَ إِسْرَائِيلُ وَنَسِيتُ السَّابِعَةَ

2194- Saîd b. Cübeyr bildiriyor: İbn Abbâs, *"Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[2] âyetini açıklarken: "Seb'ul-Mesânî'den kasıt Bakara, Âl-i İmrân, Nisâ, Mâide, En'âm ve Â'râf sûreleridir" demiştir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/151 (459).

[2] Hicr Sur. 87

[3] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek*'te (2/355) aynı isnadla nakleder ve yedinci sûrenin Kehf Sûresi olduğunu zikreder.

Yahya b. Âdem bunu İsrâil'den rivayet ederken sonunda İsrâil'in: "Yedinci sûreyi unuttum" dediğini zikreder.[1]

٢١٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي﴾ [الحجر: ٨٧] قَالَ: " السَّبْعُ الطِّوَالُ الْبَقَرَةُ، وَآلُ عِمْرَانَ، وَالنِّسَاءُ، وَالْمَائِدَةُ، وَالْأَنْعَامُ، وَالْأَعْرَافُ، وَيُونُسُ " قَالَ: قُلْتُ: مَا قَوْلُهُ الْمَثَانِي؟ قَالَ: " ثني فِيهِنَّ الْقَضَاءُ وَالْقَصَصُ "

2195- Ebû Bişr bildiriyor: Saîd b. Cübeyr, *"Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[2] âyetini açıklarken: "Bunlar yedi uzun sûre (Seb'ut-Tivâl)dir. Bunlar da Bakara, Âl-i İmrân, Nisâ, Mâide, En'âm, Â'râf ve Yûnus sûreleridir" dedi. Ona: "Mesânî'den kasıt nedir?" diye sorduğumda, Saîd: "Bundan kasıt, içlerinde hüküm ve kıssaların tekrarlanmasıdır" dedi.[3]

٢١٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا آدَمُ، حدثنا وَرْقَاءُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي﴾ [الحجر: ٨٧] قَالَ: " هِيَ السَّبْعُ الطِّوَالُ الْأُوَلُ وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ " قَالَ: " هُوَ سَائِرُ الْقُرْآنِ "

2196- İbn Ebî Necîh bildiriyor: Mücâhid, *"Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[4] âyetini açıklarken: "Tekrar edilen yedi, Kur'ân'ın başlarında bulunan yedi uzun sûredir. Yüce Kur'ân'la kastedilen de Kur'ân'ın diğer sûreleridir" demiştir.[5]

---

[1] İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/52).

[2] Hicr Sur. 87

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/53).

[4] Hicr Sur. 87

[5] İsnâdı zayıftır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/53, 23/210).

Bu şekilde açıklanmıştır. Bu âyette tekrarlanan yediden kastın Fâtiha Sûresi olduğunu söyleyenler de buna Fâtiha Sûresi başlığı altında bu sûrenin tefsirine yönelik Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) zikredilen rivayetleri delil olarak göstermektedirler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tefsiri de kabule başkalarının tefsirinden daha evladır. Bu sûre de Mekkî bir sûredir. Yedi uzun sûre ise daha sonra nazil olmuştur.

٢١٩٧ - أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ إِجَازَةً أَنَّ أَبَا عَمْرِو بْنَ مَطَرٍ، حَدَّثَهُ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْمَاطِيُّ، حدثنا يُوسُفُ، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي﴾ [الحجر: ٨٧] قَالَ: " فَاتِحَةُ الْكِتَابِ سَبْعُ آيَاتٍ " فَقُلْتُ لِلرَّبِيعِ: إِنَّهُمْ يَقُولُونَ: السَّبْعُ الطِّوَالُ، فَقَالَ: " لَقَدْ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ وَمَا نَزَلَ شَيْءٌ مِنَ الطُّوَلِ "

2197- Rabî' b. Enes bildiriyor: Ebu'l-Âliye, *"Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[1] âyetini açıklarken: "Tekrar edilen yediden kasıt, Fâtiha Sûresi'dir; zira yedi âyettir" demiştir.[2]

Ebû Câfer der ki: Rabî'ye: "Bundan kastın yedi uzun sûre (Seb'ut-Tivâl) olduğunu söyleyenler var" dediğimde: "Bu âyet nazil olduğunda henüz yedi uzun sûreden hiçbiri nazil olmamıştı" karşılığını verdi.

٢١٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا عَتَّابُ بْنُ بَشِيرٍ، حدثنا خُصَيْفٌ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، فِي قَوْلِهِ: ﴿سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي﴾ [الحجر: ٨٧] يَقُولُ: " أَعْطَيْتُكَ سَبْعَةَ أَجْزَاءٍ آمُرُ وَأَنْهَى، وَأُبَشِّرُ وَأُنْذِرُ، وَأَضْرِبُ الْأَمْثَالَ وَأُعَدِّدُ النِّعَمَ، وَآتَيْتُكَ نَبَأَ الْقُرُونِ "

2198- Husayf bildiriyor: Ziyâd b. Ebî Meryem, *"Andolsun ki, biz sana tekrar edilen yediyi ve yüce Kur'ân'ı verdik"*[3] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Tekrar edilen yediden kasıt yedi alandır. Yani Resûlullah'a (sallallahu

---

[1] Hicr Sur. 87

[2] İsnâdı hasendir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/55-56).

[3] Hicr Sur. 87

aleyhi vesellem) emir, yasak, müjde, uyarı, mesel, nimetleri sayma ve haber bildirme olmak üzere yedi alanda vahiy nazil olmuştur."[1]

Hasen bir hadistir. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu yöndeki tefsiri kabule diğer tefsirlerden daha evladır. Âyet bu yönde yapılan tefsirlerin tümünü de kapsıyor olabilir. Doğrusunu Allah bilir.

Mesânî'den kastın Kur'ân'ın tümü olduğunu söyleyenler de vardır. Yüce Allah: *"Allah sözün en güzelini, âyetleri birbirine benzeyen ve tekrarlanan (mesânî) bir kitap olarak indirmiştir"*[2] buyurur. Bu âyette de kıssa ve haberler Kur'ân'da tekrar tekrar zikredildiği için mesânî ifadesi kullanılmıştır.

٢١٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ السَّرَّاجُ، حدثنا مُطَيَّنٌ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: الْمَثَانِي قَالَ: " تُثَنَّى بِالْأَمْثَالِ وَالْخَبَرِ، وَالْعِبَرِ " كَذَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَرُوِّينَا مَعْنَاهُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ مِنْ قَوْلِهِ غَيْرَ مَرْفُوعٍ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ

2199- İbn Abbâs der ki: "Örneklemeler (meseller), haberler ve ibretler tekrar tekrar zikredildiği için Mesânî ifadesi kullanılmıştır."[3]

İbn Abbâs böyle demiştir. İbn Abbâs'a dayandırılmadan Saîd b. Cübeyr'in sözü olarak da aynısı bize bildirilmiştir.

٢٢٠٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ الْقَاضِي، حدثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، حدثنا هُشَيْمٌ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْعَيْزَارِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " السَّبْعُ الطِّوَالُ لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ إِلَّا النَّبِيَّ ﷺ فَأَعْطَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنْهَا آيَتَيْنِ "

---

[1] İsnâdında Ahmed tarafından zayıf bulunan Husayf b. Abdirrahman vardır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/57).

[2] Zümer Sur. 23

[3] İsnâdında bir beis yoktur. İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/45, 14/54).

2200- İbn Abbâs der ki: "Yedi uzun (Seb'ut-Tivâl), Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) başka hiç kimseye verilmiş değildir. Sadece Hz. Mûsa'ya bu sûrelerden iki tane verilmişti."[1]

٢٢٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، أَخْبَرَنا وِقَاءُ بْنُ إِيَاسٍ الْأَسَدِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " مَنْ قَرَأَ الْبَقَرَةَ وَآلَ عِمْرَانَ وَالنِّسَاءَ كُتِبَ عِنْدَ اللهِ مِنَ الْحُكَمَاءِ " وَرَوَاهُ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ وِقَاءٍ، وَقَالَ: " كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ "

2201- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Bakara, Âl-i İmrân ve Nisâ sûrelerini öğrenen kişi, Allah katında bilge biri olarak yazılır."[2]

Yezîd b. Hârun ise bunu Vikâ kanalıyla "...Allah katında itaatkâr kullardan biri olarak yazılır" lafzıyla rivayet etmiştir.

٢٢٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو الْبَخْتَرِيِّ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ الْعَبْدِيُّ، حدثنا مِسْعَرُ بْنُ كِدَامٍ، عَنْ مَعْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " إِنَّ فِي سُورَةِ النِّسَاءِ لَخَمْسَ آيَاتٍ مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي بِهَا الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، ﴿إِنَّ اللهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ [النساء: ٤٠] وَ ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ﴾ [النساء: ٣١] الْآيَةَ ﴿إِنَّ اللهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ [النساء: ٤٨]، وَ ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللهَ تَوَّابًا رَحِيمًا﴾ [النساء: ٦٤]" قَالَ عَبْدُ اللهِ: " مَا يَسُرُّنِي أَنَّ

---

[1] İsnâdı güçlü değildir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (14/52).

[2] Ravileri güvenilirdir, ancak Saîd, Ömer'e yetişmiş değildir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/49).

لِي بِهَا الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَأَظُنُّ الْخَامِسَةَ ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللهَ يَجِدِ اللهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ [النساء: ١١٠] "

2202- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Nisâ Sûresi'nde beş âyet var ki bahsettikleri şeylere sahip olmam benim için içindekilerle birlikte dünyaya sahip olmamdan daha iyidir. Biri: *"Şüphesiz Allah (hiç kimseye) zerre kadar zulüm etmez. (Yapılan) çok küçük bir iyilik de olsa onun sevabını kat kat arttırır ve kendi katından büyük bir mükâfat verir"*[1] âyetidir. Diğeri: *"Eğer size yasaklanan (günah)ların büyüklerinden kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi güzel bir yere koyarız"*[2] âyetidir. Diğeri: *"Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalan (günah)ları ise dilediği kimseler için bağışlar"*[3] âyetidir. Diğeri: *"Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan günahlarının bağışlamasını dileseler ve Peygamber de onlara bağışlama dileseydi, elbette Allah'ı tövbeleri çok kabul edici ve çok merhametli bulacaklardı"*[4] âyetidir. Bunlardan birine sahip olmam benim için içindekilerle birlikte dünyaya sahip olmamdan daha iyidir."

Ravi der ki: Abdullah beşinci âyet olarak sanırım: *"Kim bir kötülük yapar, yahut kendine zulmeder, sonra da Allah'tan bağışlama dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur"*[5] âyetini söyledi.[6]

٢٢٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا مَنْصُورٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، قَالَ: وَقَالَ عَبْدُ اللهِ: " إِنَّ فِي النِّسَاءِ لَخَمْسَ آيَاتٍ مَا يَسُرُّنِي بِهِنَّ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ الْعُلَمَاءَ إِذَا

---

[1] Nisâ Sur. 40

[2] Nisâ Sur. 31

[3] Nisâ Sur. 48

[4] Nisâ Sur. 64

[5] Nisâ Sur. 110

[6] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (20/305).

مَرُّوا بِهَا يَعْرِفُونَهَا " ثُمَّ ذَكَرَ هَذِهِ الْآيَاتِ، وَقَالَ فِي آخِرِهِ: ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ﴾ [النساء: ١١٠] الْآيَةَ

2203- Mis'ar aynı isnâdla bunu şu şekilde nakleder: "Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle dedi: "Nisâ Sûresi'nde beş âyet var ki bahsettikleri şeylere sahip olmam benim için içindekilerle birlikte dünyaya sahip olmamdan daha iyidir. Âlimler de bu âyetleri okudukları zaman onlar olduklarını bilirler..." Sonrasında söz konusu rivayeti aktarır. Son âyet olarak da: ***"Kim bir kötülük yapar, yahut kendine zulmeder, sonra da Allah'tan bağışlama dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur"***[1] âyetini zikreder.[2]

٢٢٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو تُرَابٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُذَكِّرُ بِالنُّوقَانَ، حدثنا تَمِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْلَمَ الزَّاهِدُ، حدثنا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حدثنا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: وَجَدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ شَيْئًا فَلَمَّا أَصْبَحَ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَثَرَ الْوَجَعِ عَلَيْكَ لَبَيِّنٌ قَالَ: " أَمَا إِنِّي عَلَى مَا تَرَوْنَ قَدْ قَرَأْتُ الْبَارِحَةَ بِحَمْدِ اللهِ السَّبْعَ الطِّوَالَ "

2204- Enes der ki: Bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rahatsızlandı. Sabah olunca ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Rahatsızlığın her halinden belli oluyor" dediklerinde: *"Bu gördüğünüz halimle bile dün gece Allah'a hamdolsun yedi uzun sûreyi (seb'ut-tivâl) okudum"* karşılığını verdi.[3]

٢٢٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا عَتَّابُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ خُصَيْفٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ،

---

[1] Nisâ Sur. 110

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/350 (9069).

[3] İsnâdında biyografisini bulamadığım ravi vardır. Hâkim, *Müstedrek* (1/308), İbn Huzeyme, *Sahîh* 2/177 (1136), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/164 (3444), İbn Hibbân 172 (664) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiy* (s. 199).

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَلِّمُوا رِجَالَكُمْ سُورَةَ الْمَائِدَةِ وَعَلِّمُوا نِسَاءَكُمْ سُورَةَ النُّورِ "

2205- Mücâhid'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkeklerinize Mâide Sûresi'ni öğretin. Kadınlarınız da Nûr Sûresi'ni öğretin"* buyurmuştur.[1]

٢٢٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالَا: حدثنا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا أَبُو الْمُثَنَّى، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حدثنا صَالِحُ بْنُ سُهَيْلٍ، حدثنا عَاصِمٌ الْأَحْوَلُ، حَدَّثَتْنَا أُمُّ عَمْرٍو، عَنْ عَمِّهَا، أَنَّهُ " كَانَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي مَسِيرٍ فَأُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْمَائِدَةِ فَانْدَقَّ عُنُقُ الرَّاحِلَةِ مِنْ ثِقَلِهَا "

2206- Ümmü Amr, amcasından bildiriyor: "Bir yolculukta Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikteyken Mâide Sûresi nazil oldu. Sûrenin ağırlığından neredeyse bineğinin boynu eziliyordu."[2]

٢٢٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عِيسَى، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَيْهَقِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، قَالَتْ: " نَزَلَتْ سُورَةُ الْمَائِدَةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِمِنًى إِنْ كَادَتْ أَوْ كَادَتْ مِنْ ثِقَلِهَا لَتَكْسِرُ عِظَامَ النَّاقَةِ "

2207- Esmâ binti Yezîd der ki: "Mâide Sûresi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Minâ'da bineği üzerindeyken nazil oldu. Sûrenin ağırlığından neredeyse bineğinin kemikleri kırılıyordu."[3]

---

[1] İsnâdı zayıf, mürsel bir hadistir.

[2] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *Delâil* (7/145) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/3).

[3] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (6/455, 458), Taberânî, *M. el-Kebîr* 24/178 (448), İbn Cerîr, *Tefsîr* (6/455) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 14).

ذِكْرُ سُورَةِ الْأَنْعَامِ

En'âm Sûresi'nin Faziletleri

٢٢٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، وَأَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ قَالَا: حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْعَبْدِيُّ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ سُورَةُ الْأَنْعَامِ سَبَّحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: " لَقَدْ شَيَّعَ هَذِهِ السُّورَةَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مَا سَدَّ الْأُفُقَ "

2208- Câbir der ki: En'âm Sûresi nazil olduğu zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ı tesbih etti ve: *"En'âm Sûresi bana, ufku kapatacak kadar sayıda melek eşliğinde nazil oldu"* buyurdu.[1]

٢٢٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَوْنٍ، أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ سُورَةُ الْأَنْعَامِ سَبَّحَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ: " لَقَدْ شَيَّعَ هَذِهِ السُّورَةَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مَا سَدَّ أُفُقَ السَّمَاءِ "

2209- Muhammed b. el-Münkedir der ki: En'âm Sûresi nazil olduğu zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'ı tesbih etti ve: *"Bu sûre bana, semanın ufkunu kapatacak kadar sayıda melek eşliğinde nazil oldu"* buyurdu.[2]

٢٢١٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ السَّالِمِيُّ، حدثنا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ نَافِعِ بْنِ مَالِكٍ أَبِي سُهَيْلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: نَزَلَتْ

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak insadında kopukluk vardır. Hâkim, *Müstedrek* (2/314-315).

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/244).

سُورَةُ الْأَنْعَامِ وَمَعَهَا مَوْكِبٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ سَدَّ مَا بَيْنَ الْخَافِقَيْنِ لَهُمْ زَجَلٌ بِالتَّسْبِيحِ، وَالْأَرْضُ بِهِمْ تَرْتَجُّ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ " ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَأَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامِغَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ دَرَسْتَوَيْهِ الْفَارِسِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ

2210- Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En'âm Sûresi doğu ile batı arasını kaplamış, yüksek sesle Allah'ı tesbih ue takdis eden melekler eşliğinde nazil oldu"* buyurdu ve: *"Yüce Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederim! Yüce Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederim! Yüce Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederim!"* demeye başladı.[1]

٢٢١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ الْمُقْرِئُ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْوَرَّاقُ بِبَغْدَادَ إِمْلَاءً، حَدَّثَنِي أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الصَّيْدَلَانِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو الْفَضْلِ بُزَيْعُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ بُزَيْعٍ الْبَزَّارُ الْمُقْرِئُ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى فَأَخَذَ عَلَيَّ خَمْسًا يَعْقِدُهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ قَالَ: حَسْبُكَ، فَقُلْتُ: زِدْنِي فَقَالَ: قَرَأْتُ عَلَى سُلَيْمِ بْنِ عِيسَى فَأَخَذَ عَلَيَّ خَمْسًا خَمْسًا فَقَالَ لِي: حَسْبُكَ، فَقُلْتُ: زِدْنِي، فَقَالَ: قَرَأْتُ عَلَى حَمْزَةَ بْنِ حَبِيبٍ الزَّيَّاتِ فَأَخَذَ عَلَيَّ خَمْسًا، فَقَالَ لِي: حَسْبُكَ، فَقُلْتُ: زِدْنِي، فَقَالَ: قَرَأْتُ عَلَى سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ فَأَخَذَ عَلَيَّ خَمْسًا، فَقَالَ لِي: حَسْبُكَ، فَقُلْتُ: زِدْنِي، فَقَالَ: قَرَأْتُ عَلَى يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ فَأَخَذَ عَلَيَّ خَمْسًا، ثُمَّ قَالَ: حَسْبُكَ، فَقُلْتُ: زِدْنِي، فَقَالَ: إِنِّي قَرَأْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ فَأَخَذَ عَلَيَّ خَمْسًا، ثُمَّ قَالَ لِي: حَسْبُكَ، فَقُلْتُ: زِدْنِي، فَقَالَ لِي: قَرَأْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ فَأَخَذَ عَلَيَّ خَمْسًا، ثُمَّ قَالَ لِي: " حَسْبُكَ " فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ زِدْنِي، فَقَالَ لِي: " حَسْبُكَ هَكَذَا أُنْزِلَ خَمْسًا خَمْسًا، وَمَنْ حَفِظَ خَمْسًا خَمْسًا لَمْ يَنْسَهُ إِلَّا سُورَةَ الْأَنْعَامِ، فَإِنَّهَا نَزَلَتْ

---

[1] İsnâdında biyografisini bulamadığım ravi vardır. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (7/20).

جُمْلَةً فِي أَلْفٍ يُشَيِّعُهَا مِنْ كُلِّ سَمَاءٍ سَبْعُونَ مَلَكًا حَتَّى أَدَّوْهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مَا قُرِئَتْ عَلَى عَلِيلٍ قَطُّ إِلَّا شَفَاهُ اللهُ تَعَالَى "

2211- Ebu'l-Fadl b. Buzey' b. Ubeyd b. Buzey' el-Bezzâr el-Mukrî der ki: Süleyman b. Mûsa'nın huzurunda Kur'ân okuduğum zaman parmaklarıyla sayıp beş âyet okuttuktan sonra "Yeter!" dedi. Ona: "Daha fazla okuyayım" dediğimde şu karşılığı verdi: "Ben de Süleym b. İsa'nın huzurunda Kur'ân okuduğum zaman bana âyet okuttu ve «Yeter!» dedi. Ona: «Daha fazla okuyayım» dediğimde şu karşılığı verdi: "Ben de Hamza b. Habîb ez-Zeyyât'ın huzurunda Kur'ân okuduğum zaman bana beş âyet okuttu ve «Yeter!» dedi. Ona: «Daha fazla okuyayım» dediğimde şu karşılığı verdi: "Ben de Süleyman el-A'meş'in huzurunda Kur'ân okuduğum zaman bana beş âyet okuttu ve «Yeter!» dedi. Ona: «Daha fazla okuyayım» dediğimde şu karşılığı verdi: "Ben de Yahya b. Vessâb'ın huzurunda Kur'ân okuduğum zaman bana beş âyet okuttu ve «Yeter!» dedi. Ona: «Daha fazla okuyayım» dediğimde şu karşılığı verdi: "Ben de Ebû Abdirrahman es-Sülemî'nin huzurunda Kur'ân okuduğum zaman bana beş âyet okuttu ve «Yeter!» dedi. Ona: «Daha fazla okuyayım» dediğimde şu karşılığı verdi: "Ben de müminlerin emiri Ali b. Ebî Tâlib'in huzurunda Kur'ân okuduğum zaman bana beş âyet okuttu ve «Yeter!» dedi. Ona: «Ey müminlerin emiri! Daha fazla okuyayım» dediğimde şu karşılığı verdi: "Yeter! Zira Kur'ân âyetleri beşer beşer nazil oldu. En'âm Sûresi dışında da Kur'ân âyetlerini beşer beşer ezberleyen kişi onu unutmaz. En'âm Sûresi'ne gelince bu sûre toptan nazil oldu. Her kat semadan yetmiş melek olacak şekilde bin melek eşliğinde getirilip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) verildi. Bu sûre bir hastaya okunduğu zaman da Yüce Allah mutlaka ona şifa verir."[1]

Beyhakî der ki: "Şâyet isnâdı sahih ise buna göre anlamı her kat semadan yetmiş melek, geriye kalan da yedi kat semanın daha üstünde olan

[1] İsnâdında durumu bilinmeyen bir ravi vardır. Hatîb, *Târîh* (7/295) ve muhtasar bir şekilde Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (3/244).

meleklerden olmak üzere bin melektir. İsnâdında da tanınmayan bir ravi vardır. Doğrusunu Allah bilir."

ذِكْرُ سُورَةِ الْأَعْرَافِ وَالتَّوْبَةِ وَالنُّورِ

A'râf, Tevbe ve Nûr Sûreleri

٢٢١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الْفَرَجِ، حدثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ، حدثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: " لِمَنِ الْمُلْكُ؟ " فَيَقُولُ: " لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ فَيَرْمِي بِالسَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ يَرُدُّ فِيهَا حَتَّى لَقَدْ رَأَيْتُ الْمِنْبَرَ يَهْتَزُّ، فَأَيْنَ الْجَبَّارُونَ وَأَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ فَنَادَوْهُ مِنْ نَاحِيَةٍ ﴿آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ﴾ [فصلت: ٤٧] " وَلَمْ يَكُنْ يَدَعُ قِرَاءَةَ آخِرِ سُورَةِ الْأَعْرَافِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ

2212- İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minber üzerinde: *"Bugün hükümranlık kimindir?"*[1] buyurduğunu ve: *"Buna «Her şeyi kudret ve hâkimiyeti altında tutan Allah'ındır» karşılığı verilir. Ardından gökler ile yeri yerle bir eder ve aynı çağrıyı bir daha yapar"* şeklinde devam ettiğini işittim. Konuşurken minberin de sarsıldığını gördüm... Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sonrasında şöyle devam etti: ***"Zorbalar nerede? Müstekbirler nerede?" diye sorulunca da bir kenardan: «Sana arz ederiz ki, içimizden onları gören hiçbir kimse yok»[2] karşılığını verirler."***

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her Cuma gününde de A'râf Sûresi'nin son âyetlerini okurdu.[3]

٢٢١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، وَهُشَيْمٌ، وَخَالِدُ بْنُ عَبْدِ

---

[1] Mü'min Sur. 16

[2] Fussilet Sur. 47

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/685).

اللهِ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ الْهَمْدَانِيِّ، قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ " تَعَلَّمُوا سُورَةَ بَرَاءَةَ وَعَلِّمُوا نِسَاءَكُمْ سُورَةَ النُّورِ وَحَلُّوهُنَّ الْفِضَّةَ "

2213- Ebû Atiyye el-Hemdânî der ki: Ömer b. el-Hattâb: "Berâe (Tevbe) Sûresi'ni öğrenin. Kadınlarınıza da Nûr Sûresi'ni öğretin. Kadınlarınıza gümüşten takılar takın" şeklinde bir ferman yazdı.[1]

ذِكْرُ سُورَةِ هُودٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ

Hûd Sûresi

٢٢١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، حدثنا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَءُوا هُودًا يَوْمَ الْجُمُعَةِ "

2214- Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günleri Hûd Sûresi'ni okuyun"* buyurmuştur.[2]

٢٢١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ السَّرِيَّ، يَقُولُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ رُوِيَ عَنْكَ أَنَّكَ قُلْتَ: " شَيَّبَتْنِي هُودٌ " قَالَ: " نَعَمْ " فَقُلْتُ: مَا الَّذِي شَيَّبَكَ مِنْهُ قَصَصُ الْأَنْبِيَاءِ وَهَلَاكُ الْأُمَمِ؟ قَالَ: " لَا، وَلَكِنْ قَوْلُهُ ﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ﴾ [هود: ١١٢] "

2215- Ebû Ali es-Seriy der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) (rüyamda) gördüğümde: "Ey Allah'ın Resûlü! *«Hûd Sûresi ben ihtiyarlattı»* dediğin bana bildirildi" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi. Ona: "Seni ihtiyarlatan neydi? Peygamberlerin kıssaları ve ümmetlerin

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Son cümlesi dışında Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/120).

[2] Ravileri güvenilir olan mürsel bir hadistir. Dârimî, *fadâil* (850).

helakı mıydı?" diye sorduğumda: *"Hayır! «Öyleyse sana emredildiği gibi dosdoğru ol»*[1] *buyruğu beni ihtiyarlattı"* karşılığını verdi.[2]

ذِكْرُ الْآيَةِ الْجَامِعَةِ لِلْخَيْرِ وَالشَّرِّ فِي سُورَةِ النَّحْلِ

Haşr Sûresi'nde Hayır ve Şer Konusunda Özlü Âyet

٢٢١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أن الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مَنْصُورَ بْنَ الْمُعْتَمِرِ يُحَدِّثُ عَنْ عَامِرٍ، قَالَ: جَلَسَ شُتَيْرُ بْنُ شَكَلٍ، وَمَسْرُوقُ بْنُ الْأَجْدَعِ فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: حَدِّثْ بِمَا سَمِعْتَ عَنْ عَبْدِ اللهِ وَأُصَدِّقُكَ، أَوْ أُحَدِّثُ وَتُصَدِّقُنِي قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: " إِنَّ أَجْمَعَ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ لِلْخَيْرِ وَالشَّرِّ فِي سُورَةِ النَّحْلِ ﴿إِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ [النحل: ٩٠] " قَالَ: صَدَقْتَ

2216- Âmir der ki: Şuteyr b. Şekel ile Mesrûk b. el-Ecda' oturduklarında biri diğerine: "Sen Abdullah'tan işittiğini anlat, ben seni tasdik edeyim ya da ben anlatayım, sen tasdik et" dedi. Diğeri: "Abdullah b. Mes'ûd'dan işittiğime göre Kur'ân'da hayır ve şer konusunda en özlü âyet Nahl Sûresi'nin *«Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor»*[3] âyetidir" deyince de, diğeri: "Doğru söyledin" karşılığını verdi.[4]

---

[1] Hûd Sur. 112

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/398).

[3] Nahl Sur. 90

[4] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/356) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (4/163). Daha uzun bir metinle 2173. hadiste geçti.

ذِكْرُ سُورَةِ الْكَهْفِ

Kehf Sûresi

٢٢١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَجَّاجِ أَبُو جَعْفَرٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالُوا: حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنا أَبُو خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ وَعِنْدَهُ فَرَسٌ مَرْبُوطٌ بِشَطَنَيْنِ فَتَغَشَّتْهُ سَحَابَةٌ فَجَعَلَتْ تَدنو، وَتَدْنُو وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِرُ مِنْهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: " تِلْكَ السَّكِينَةُ نَزَلَتْ لِلْقُرْآنِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي خَيْثَمَةَ زُهَيْرِ بْنِ مُعَاوِيَةَ

2217- Berâ der ki: Adamın biri Kehf Sûresi'ni okuyordu. Atı da iki tane uzun iple bağlıydı. Okuduğu esnada üzerine bir bulut geldi ve yavaş yavaş ona yaklaşmaya başladı. Atı da o buluttan ürküp kaçmaya çalışıyordu. Sabah olduğunda adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bunu anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, Kur'ân okunması üzerine inen sekînettir"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Yahya'dan[1] ve Buhârî Amr b. Hâlid kanalıyla Ebû Hayseme ile Züheyr b. Muâviye'den rivayet ettiler.[2]

٢٢١٨ - وَأَخْبَرَنَا الْفَقِيهُ أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ الْفَامِيُّ بِبَغْدَادَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ النَّجَّادُ، حدثنا جَعْفَرٌ الصَّائِغُ، وَالْحَسَنُ بْنُ سَلَامٍ، قَالَا: حدثنا عَفَّانُ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، قَالَ: قَرَأَ رَجُلٌ سُورَةَ الْكَهْفِ وَلَهُ دَابَّةٌ مَرْبُوطَةٌ، فَجَعَلَتِ الدَّابَّةُ تَنْفِرُ، فَنَظَرَ الرَّجُلُ إِلَى سَحَابَةٍ قَدْ

---

[1] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (240).

[2] Buhârî, *fadâil* (6/104) ve *tefsîr* (6/45).

غَشِيَتْهُ أَوْ ضَبَابَةٍ، فَفَزِعَ، فَذَهَبَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: بَيْنَمَا ذَاكَ الرَّجُلُ يَقْرَأُ فَذَكَرَ لَهُ، فَقَالَ: " اقْرَأْ فُلَانُ فَإِنَّ السَّكِينَةَ نَزَلَتْ لِلْقُرْآنِ أَوْ عِنْدَ الْقُرْآنِ " أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ

2218- Berâ der ki: Adamın biri Kehf Sûresi'ni okuyordu. Atı da yanında bağlı duruyordu. Atı ürkünce adam etrafına bakındı ve üzerini bir bulutun veya sisin kapladığını gördü. Korku içinde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip olayı anlatmaya başladı. Adam Kur'ân okuduğunu anlatırken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: *"Ey filan! Okumaya devam et! Bu, Kur'ân okunması üzerine inen sekînettir"* diyerek araya giriyordu.

Buhârî ile Müslim, Şu'be'den rivayet ettiler.[1]

٢٢١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ، وَأَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ مِنْ أَصْلِهِ، قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنَ الدَّجَّالِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ هَمَّامٍ، وَهِشَامٍ وَشُعْبَةَ

2219- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kehf Sûresi'nin başlarından üç âyet okuyan kişi, Deccâl (fitnesin)den korunur"* buyurmuştur.

Müslim, Hemmâm, Hişâm ve Şu'be'den rivayet etti.[2]

٢٢٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، حدثنا أَبُو هَاشِمٍ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ

---

[1] Buhârî, *menâkib* (4/180) ve Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (241).

[2] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (257) ile *fiten* (110).

قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ "

وهَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ مَوْقُوفٌ وَرَوَاهُ نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ هُشَيْمٍ فَرَفَعَهُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالَا: أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَّاءُ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ سُلَيْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ جِبْرِيلَ الْبَجَلِيُّ بِنَهْرَوَانَ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، حدثنا هُشَيْمٌ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ مَرْفُوعًا

2220- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: "Kişi Cuma günü Kehf Sûresi'ni okuduğu zaman Yüce Allah Kâbe ile arasında olan mesafeyi nurla aydınlatır."[1]

Mahfûz olanı bu şekilde mevkûf olanıdır. Nuaym b. Hammâd bunu Huşeym'den merfû olarak rivayet etmiştir.[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı Hz. Peygamber'in sözü olarak rivayet olunmuştur

٢٢٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي التَّارِيخِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ سَعْدٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حدثنا أَبُو قُدَامَةَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ كَمَا أُنْزِلَتْ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

2221- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kehf Sûresi, kendisini nazil olduğu şekliyle okuyan kişiye kıyamet gününde nur olur"* buyurmuştur.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Hâkim, *Müstedrek* (2/368) ve Beyhakî, *Sünen* (3/249).

[3] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (952) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/564).

٢٢٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، أَخْبَرَنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حدثنا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أُمِّ مُوسَى، قَالَتْ: " كَانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ بِاللَّيْلِ أَتَى بِلَوْحٍ فِيهِ سُورَةُ الْكَهْفِ فَيَقْرَأُهَا " فَقَالَتْ: فَكَانَ يُطَافُ بِذَلِكَ اللَّوْحِ مَعَهُ حَيْثُ طَافَ مِنْ نِسَائِهِ

2222- Ümmü Mûsa der ki: "Hasan b. Ali gece vakti yatağına girdiği zaman üzerinde Kehf Sûresi'nin yazılı olduğu levhayı getirip okurdu. Gün sırası hangi hanımındaysa da onun yanına bu levhayla birlikte giderdi."[1]

٢٢٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الضَّبُعِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَدْعَانِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مِرْقَاعٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " سُورَةُ الْكَهْفِ الَّتِي تُدْعَى فِي التَّوْرَاةِ الْحَائِلَةَ، تَحُولُ بَيْنَ قَارِئِهَا وَبَيْنَ النَّارِ " " تَفَرَّدَ بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هَذَا، وَهُوَ مُنْكَرٌ

2223- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kehf Sûresi'ne Tevrat'ta «Hâile» ismi verilmiştir. Çünkü bu sûre kendisini okuyan kişi ile cehennem arasında bir perde olur."*[2]

Münker olan bu hadisi rivayette Muhammed b. Abdirrahman tek kalmıştır.

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Mervezî, *Kıyâmü'l-Leyl* (120).

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/356) ve Deylemî, *Firdevs* 3/266 (4653).

ذِكْرُ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ، وَالْكَهْفِ وَمَرْيَمَ وَطه وَالْأَنْبِيَاءِ

İsrâ, Kehf, Meryem, Tâhâ ve Enbiyâ Sûreleri

٢٢٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِي، حدثنا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ، يَقُولُ " فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ، وَالْكَهْفِ، وَمَرْيَمَ، وَطه، وَالْأَنْبِيَاءِ: إِنَّهُنَّ مِنَ الْعِتَاقِ الْأُوَلِ وَهُنَّ مِنْ تِلَادِي " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ "

2224- Abdurrahman b. Yezîd der ki: İbn Mesûd'un İsrâ, Kehf, Meryem, Tâhâ ve Enbiyâ sûreleri hakkında: "Bunlar *itâk* sayılan ve benim de ilk okuyup ezberlediğim sûrelerdendir" dediğini işittim.[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem b. Ebî İyâs'tan rivayet etti.[2]

"İtâk" ifadesi "Atîk (eski)" ifadesinin çoğuludur ve Araplar güzellikte kemale eren her bir şeyi bu kelimeyle ifade ederler. Burada İbn Mes'ûd içerdikleri kıssalar ve peygamberlerin haberleriyle diğerlerinden üstünlüklerinden dolayı bu sûreler için bu ifadeyi kullanmıştır. *"Tilâd"* ifadesiyle de bu sûrelerin İslam'ın ilk dönemi olan Mekke döneminde nazil olduğunu ve Kur'ân'dan ilk okuyup ezberlediği sûreler olduklarını kastetmiştir.

٢٢٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ الْبَالِسِيُّ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى بْنِ الصَّقْرِ، وَأَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ زَنْجُوَيْهِ، وَعِمْرَانُ بْنُ مُوسَى السختيانِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الصَّقْرِ بْنِ مُوسَى بْنِ هلال، وَخُشْنَامُ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْعَنْبَرِ، قَالُوا: حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *tefsîr* (5/223, 240) ile *fadâil* (6/101).

مِسْمَارٍ، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ مَوْلَى الْحُرَقَةِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَرَأَ طه وَيَاسِينَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ آدَمَ بِأَلْفِ عَامٍ، فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلَائِكَةُ الْقُرْآنَ، قَالُوا: طُوبَى لِأُمَّةٍ يَنْزِلُ هَذَا عَلَيْهَا، وَطُوبَى لِأَجْوَافٍ تَحْمِلُ هَذَا، وَطُوبَى لِأَلْسُنٍ تَكَلَّمُ بِهَذَا "

2225- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, Âdem'i yaratmadan bin yıl önce Tâhâ ile Yâsîn sûrelerini okudu. Melekler okunan bu Kur'ân'ı işitince: «Kendilerine bunların nazil olacağı ümmete ne mutlu! İçinde bunları taşıyacak olan kalplere ne mutlu! Ne mutlu bunlarla konuşacak dillere!» dediler."*[1]

"Okudu" ifadesinden kasıt Yüce Allah'ın bu sûreleri dile getirmesi ve meleklere öğretmesidir.

ذِكْرُ سُورَةِ الْحَجِّ وَسُورَةِ النُّورِ فِي سُوَرٍ سِوَاهَا

Hac ve Nûr Sûreleri ile Diğer Sûreler

٢٢٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ السَّهْمِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، حدثنا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، حَدَّثَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ: " تَعَلَّمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَسُورَةَ النِّسَاءِ وَسُورَةَ الْمَائِدَةِ وَسُورَةَ الْحَجِّ وَسُورَةَ النُّورِ فَإِنَّ فِيهِنَّ الْفَرَائِضَ "

وَرُوِّينَا عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ، قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ أَوْ قال قَالَ عُمَرُ " تَعَلَّمُوا سُورَةَ بَرَاءَةَ، وَعَلِّمُوا نِسَاءَكُمْ سُورَةَ النُّورِ "

---

[1] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/218), İbn Huzeyme, *Tevhîd* (s. 166), İbn Ebî Âsım, *Kitâbu's-Sünne* 1/269 (607), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/95), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (1/66), Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sifât* (30), Lâlekâî, *Şerhu's-Sünne* 2/226 (368-369), İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/109-110) ve Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/10).

2226- Ömer b. el-Hattâb der ki: "Bakara, Nisâ, Mâide, Hac ve Nûr sûrelerini öğrenin. Zira bunların içinde ferâiz ilmi (miras hukuku) bulunmaktadır."[1]

Yine bize bildirildiğine göre Husayn, Ebû Atiyye'den naklen şöyle demiştir: "Hz. Ömer: «Berâe (Tevbe) Sûresi'ni öğrenin. Kadınlarınızı da Nûr Sûresi'ni öğretin» şeklinde bir ferman yazdı veya böyle dedi."[2]

٢٢٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ، حدثنا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُنْزِلُوهُنَّ الْغُرَفَ، وَلَا تُعَلِّمُوهُنَّ الْكِتَابَةَ - يَعْنِي النِّسَاءَ - وَعَلِّمُوهُنَّ الْغَزْلَ وَسُورَةَ النُّورِ "

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حدثنا مُطَيَّنٌ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الشَّامِيُّ، حدثنا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، وَهَذَا بِهَذَا الْإِسْنَادِ مُنْكَرٌ وَاللهُ أَعْلَمُ

2227- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Onları (kadınları) herkese açık odalarda oturtmayın ve onlara okuma yazma öğretmeyin. Onlara yün eğirme ile Nûr Sûresi'ni öğretin."*[3]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur. Bu isnâdla da münker bir hadistir. Doğrusunu da Allah bilir.

Daha önce Mücâhid kanalıyla mürsel olarak kadınlara Nûr Sûresi'nin öğretilmesine yönelik Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis zikretmiştik.[4]

---

[1] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (2/395) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/53).

[2] 2213. hadiste geçti.

[3] İsnâdı zayıf, hatta uydurma bir hadistir. Hâkim, *Müstedrek* (2/396).

[4] 2205. hadise bakınız.

ذِكْرُ سُورَةِ الم تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ، وَتَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ

Secde ve Mülk Sûreleri

٢٢٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حدثنا مُعْتَمِرٌ، عنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ: الم تَنْزِيلُ السَّجْدَةَ، وَتَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ " قَالَ طَاوُسٌ: " تَفْضُلَانِ عَلَى سَائِرِ الْقُرْآنِ بِسِتِّينَ حَسَنَةً "

2228- Câbir der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Secde ile Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı."[1]

Tâvus der ki: "Bu iki sûreyi okuyan kişiye Kur'ân'ın diğer sûrelerine nazaran alacağı sevaptan altmış iyilik sevabı daha fazla verilir."

٢٢٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ الْخَوَّاصُ، حدثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حدثنا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حدثنا أَبُو خَيْثَمَةَ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الزُّبَيْرِ: أَسَمِعْتَ جَابِرًا يَذْكُرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ " لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ: الم تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ وَتَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ " قَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ: حَدَّثَنِيهِ صَفْوَانُ أَوِ ابْنُ صَفْوَانَ

2229- Ebû Hayseme Züheyr b. Muâviye der ki: Ebu'z-Zübeyr'e: "Câbir'in «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Secde ile Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı» dediğini işittin mi?" diye sorduğumda: "Bunu bana Safvân (veya İbn Safvân) rivayet etmiştir" karşılığını verdi.[2]

---

[1] İsnâdında zayıf biri olan Leys b. Ebî Süleym vardır. Tirmizî, *fadâil* 5/165 (2892) ile *da'avât* 5/475 (3404).

[2] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/412) ve İbnu'l-Ca'd, *Müsned* 2/941-942 (2705).

ذِكْرُ سُورَةِ يس

Yâsîn Sûresi

٢٢٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ الْحَنَّاطِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرحمن، حدثنا عَبْدَانُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ بَحْرٍ الْبُرِّيُّ، حدثنا عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ أَبُو النُّعْمَانِ، قَالَا: حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، وَلَيْسَ بِالنَّهْدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سُورَةُ يس اقْرَءُوهَا عِنْدَ مَوْتَاكُمْ " وَفِي رِوَايَةِ عَبْدَانَ " اقْرَءُوهَا عَلَى مَوْتَاكُمْ "

2230- Ma'kil b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yâsîn Sûresi'ni ölülerinizin yanında okuyun"* buyurmuştur.[1]

Abdân ise bunu: *"Yâsîn Sûresi'ni ölülerinize okuyun"* lafzıyla rivayet etmiştir.

Halîmî der ki: "Bundan kasıt, ölmek üzere olanların yanında okunmasıdır."[2]

٢٢٣١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَبُو مُسْلِمٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حدثنا أَبُو عُمَرَ الضَّرِيرُ، حدثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ الْمُزَنِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ يس ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَاقْرَءُوهَا عِنْدَ مَوْتَاكُمْ "

2231- Ma'kil b. Yesâr el-Müzenî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yâsîn Sûresi'ni Allah rızası için okuyan kişinin geçmiş günahları bağışlanır. Bu sûreyi de ölmek üzere olanların yanında okuyun"* buyurmuştur.[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 3/489 (3121) ve İbn Mâce 1/465 (1448).

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (2/242).

٢٢٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْخَثْعَمِيِّ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ عَطِيَّةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ يس فَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ عَشْرَ مَرَّاتٍ " هَذَا مُرْسَلٌ

2232- Hassân b. Atiyye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yâsîn Sûresi'ni okuyan kişi, Kur'ân'ın tümünü on defa okumuş gibi olur"* buyurmuştur.[2]

Mürsel bir hadistir.

٢٢٣٣ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حدثنا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، وَاللَّفْظُ لَهُ أَخْبَرَنا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَازِمٍ الْأَزْدِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ الزَّاهِدُ، حدثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ هَارُونَ أَبِي مُحَمَّدٍ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبٌ، وَإِنَّ قَلْبَ الْقُرْآنِ يس مَنْ قَرَأَ يس كَتَبَ اللهُ لَهُ بِقِرَاءَتِهَا قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ عَشْرَ مَرَّاتٍ " أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا عَبَّاسٌ الْأَسْفَاطِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ

2233- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'ân'ın kalbi de Yâsîn Sûresi'dir. Yâsîn Sûresi'ni okuyan kişiye Yüce Allah, Kur'ân'ı on defa okumuş gibi sevap yazar."*[3]

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır.

[2] İsnâdına kopukluk vardır.

[3] İsnâdı zayıftır. Dârimî, *fadâil* (852), Hatîb, *Târîh* (4/167) ve Mervezî, *Kıyâmü'l-Leyl* (118).

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

٢٢٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي مَسَرَّةَ الْمَكِّيُّ، حدثنا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ، حدثنا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ أَبِي الْعَوَّامِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ يس كُلَّ لَيْلَةٍ غُفِرَ لَهُ "

2234- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her gece Yâsîn Sûresi'ni okuyan kişinin günahları bağışlanır"* buyurmuştur.[1]

٢٢٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يُوسُفَ بْنِ سُلَيْمَانَ الْجَمَّالُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الرَّقِّيُّ، حدثنا أَبُو بَدْرٍ شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، حدثنا زِيَادُ بْنُ خَيْثَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ يس ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ غُفِرَ لَهُ " تَابَعَهُ أَبُو هَمَّامٍ الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، عَنْ أَبِيهِ

2235- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yâsîn Sûresi'ni Allah rızası için okuyan kişinin günahları bağışlanır"* buyurmuştur.[2]

Ebû Hemmâm Velîd b. Şucâ' da babasından naklederek mütabaât etmiştir.

٢٢٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا عُمَرُ بْنُ أَيُّوبَ السَّقَطِيُّ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْبُخَارِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالُوا: حدثنا أَبُو هَمَّامٍ، حدثنا أَبِي، حدثنا زِيَادُ بْنُ خَيْثَمَةَ، عَنْ

[1] İsnâdı zayıftır. Hasan, Ebû Hureyre'den hadis işitmiş değildir.

[2] İsnâdında tanımadığım ravi ve kopukluk vardır. Dârimî, *fadâil* (853), İbn Hibbân, *Mevârid* 173 (665), Hatîb, *Târîh* (3/253), Tayâlisî, *Müsned* (323), Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/252), Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/149) ve İbnu's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (673).

مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ يس فِي لَيْلَةٍ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ غَفَرَ لَهُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ "

2236- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gece vakti Yâsîn Sûresi'ni Allah rızası için okuyan kişinin o geceki günahları bağışlanır"* buyurmuştur.[1]

٢٢٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الضُّبَعِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو ذَرٍّ عَبْدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمَالِكِيُّ، بِمَكَّةَ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الْجُدْعَانِيُّ، مِنْ قُرَيْشٍ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مِرْقَاعٍ الْجَنَدِيِّ، عَنْ هِلَالٍ، عَنِ الصَّلْتِ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سُورَةُ يس فِي التَّوْرَاةِ تُدْعَى الْمُعِمَّةَ " قِيلَ: مَا الْمُعِمَّةُ؟ قَالَ: " تَعِمُّ صَاحِبَهَا بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَتُكَابِدُ عَنْهُ بَلْوَى الدُّنْيَا، وَتَدْفَعُ عَنْهُ أَهْوَالَ الْآخِرَةِ، وَتُدْعَى الْمُدَافِعَةَ الْقَاضِيَةَ تَدْفَعُ عَنْ صَاحِبِهَا كُلَّ سُوءٍ، وَتَقْضِي لَهُ كُلَّ حَاجَةٍ مَنْ قَرَأَهَا عَدَلَتْ لَهُ عِشْرِينَ حَجَّةً، وَمَنْ سَمِعَهَا عَدَلَتْ لَهُ أَلْفَ دِينَارٍ فِي سَبِيلِ اللهِ، مَنْ كَتَبَهَا ثُمَّ شَرِبَهَا أَدْخَلَتْ جَوْفَهُ أَلْفَ دَوَاءٍ وَأَلْفَ نُورٍ وَأَلْفَ يَقِينٍ وَأَلْفَ بَرَكَةٍ وَأَلْفَ رَحْمَةٍ، وَنَزَعَتْ عَنْهُ كُلَّ غِلٍّ وَدَاءٍ " " تَفَرَّدَ بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هَذَا عَنْ سُلَيْمَانَ، وَهُوَ مُنْكَرٌ "

2237- Ebû Bekr es-Sıddîk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yâsîn Sûresi Tevrat'ta «Muimme (=Kuşatan)» ismiyle geçer"* buyurdu. Ona: "Muimme ne ki?" diye sorulunca da şöyle buyurdu: *"Onu okuyanı dünya ve âhiret hayrıyla kuşatması, dünya musibetleri ile âhiret korkularını ondan uzaklaştırmasıdır. Aynı şekilde bu sûreye ed-Dâfia ve el-Kâdiye adı da verilmiştir. Zira onu okuyandan her kötülüğü uzaklaştırır ve her ihtiyacını giderir. Onu okumak, kişi için yirmi hac*

[1] Ravileri güvenilirdir. Ancak Hasan, Ebû Hureyre'den hadis işitmiş değildir.

sevabı değerindedir. Onu dinlemek, kişi için Allah için harcanan bin dinar sevabı değerindedir. Bu sûreyi yazıp da (suyun içine koyduktan sonra suyunu) içen kişinin içine bin çeşit şifa, bin nur, bin yakîn, bin bereket ve bin rahmeti de sokar. Ayrıca içinden her türlü kin ve hastalığı söküp atar."[1]

Beyhakî der ki: "Muhammed b. Abdirrahman bu hadisi Süleymân'dan rivayette tek kalmıştır ve münker bir hadistir."

٢٢٣٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا الْمُعْتَمِرُ، عَنْ طَالُوتَ بْنِ عَبَّادٍ، حدثنا سُوَيْدٌ أَبُو حَاتِمٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ يس مَرَّةً فَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ عَشْرَ مَرَّاتٍ " وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: " مَنْ قَرَأَ يس مَرَّةً، فَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ مَرَّتَيْنِ " قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: حَدِّثْ أَنْتَ عَمَّا سَمِعْتَ وَأُحَدِّثُ أَنَا بِمَا سَمِعْتُ

2238- Ebû Osmân bildiriyor: Ebû Hureyre: "Yâsîn Sûresi'ni bir defa okuyan kişi, Kur'ân'ın tümünü on defa okumuş gibi olur" dedi. Ebû Saîd buna: "Yâsîn Sûresi'ni bir defa okuyan kişi, Kur'ân'ın tümünü iki defa okumuş gibi olur" sözüyle karşılık verince Ebû Hureyre ona: "Sen işittiğini naklet, ben de işittiğimi nakledeyim" dedi.[2]

٢٢٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا مَعْمَرٌ، عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، قَالَ: " مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنَ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ، وَمَنْ قَرَأَ الْكَهْفَ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ حُفِظَ مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَإِذا أَدْرَكَ الدَّجَّالَ لَمْ يَضُرَّهُ وَجَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَمَنْ قَرَأَ يس غُفِرَ لَهُ، وَمَنْ قَرَأَهَا وَهُوَ جَائِعٌ شَبِعَ، وَمَنْ قَرَأَهَا وَهُوَ ضَالٌّ هُدِيَ، وَمَنْ قَرَأَهَا وَلَهُ ضَالَّةٌ وَجَدَهَا، وَمَنْ قَرَأَهَا عند طَعَامٍ خَافَ قِلَّتَهُ كَفَاهُ، وَمَنْ قَرَأَهَا عِنْدَ مَيِّتٍ هُوِّنَ عَلَيْهِ، وَمَنْ قَرَأَهَا عِنْدَ امْرَأَةٍ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Du'afâ* (2/143), Hatîb, *Târîh* (2/387-388) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/246-247).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Hâtim, *İlel* (2/67).

عُسِرَ عَلَيْهَا وِلْدُهَا يُسِّرَ عَلَيْهَا، وَمَنْ قَرَأَهَا فَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ إحدى عَشرة مَرَّةً، وَلِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبٌ، وَقَلْبُ الْقُرْآنِ يس "

2239- Ebû Kılâbe der ki: "Kehf Sûresi'nden on âyet ezberleyen kişi, Deccâl fitnesinden emin olur. Cuma günü Kehf Sûresi'ni okuyan kişi, diğer cumaya kadar korunur. Deccâl zamanına yetişse bile ondan zarar görmez ve kıyamet gününde yüzü mehtaplı gecedeki ay gibi parlak bir şekilde huzura çıkar. Yâsîn Sûresi'ni okuyan kişi de bağışlanır. Bu sûreyi açken okuyanın karnı doyar. Yolunu kaybeden bu sûreyi okursa yolunu bulur. Bir yitiği olan bu sûreyi okursa kaybettiği şeyi bulur. Yemek yerken yemeğinin az olmasından korkan kişi bu sûreyi okursa yemeği kendisine yeter. Ölmek üzere olan birinin yanında okunursa, bu kişinin ölümü acısız olur. Doğumda zorlanan bir kadının yanında okunursa, kadın kolayca doğum yapar. Bu sûreyi okuyan Kur'ân'ı on bir defa okumuş gibi olur. Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'ân'ın kalbi de Yâsin Sûresi'dir."[1]

Beyhakî der ki: "Tâbiînin büyüklerinden olan Ebû Kılâbe'den bize bu isnâdla nakledildi. Ama o böyle bir şeyi kendi yanından söyleyemez. Eğer söylemişse de birisinden nakletmiştir."

٢٢٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّبِيعِيُّ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَكَمِ الْحِبرِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعُرَنِيُّ، حدثنا عَمْرُو بْنُ ثَابِتِ بْنِ أَبِي الْمِقْدَامِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " مَنْ وَجَدَ فِي قَلْبِهِ قَسْوَةً فَلْيَكْتُبْ ﴿يس وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ﴾ [يس: ٢] فِي جَامٍ بِزَعْفَرَانَ، ثُمَّ يَشْرَبُهُ "

2240- Ebû Câfer Muhammed b. Ali der ki: "Kalbinin katılığından şikâyet eden kişi safranla Yâsîn Sûresi'ni yazıp cam bir kabın içine koysun ve suyunu içsin."[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/39).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/428).

Beyhakî der ki: "Bu sözde ve daha önce de hadiste bu şekilde rivayet edilmiştir. İbrâhîm ise böylesi bir şeyi kerih görürdü. Rivâyetin sahih olması durumunda böylesi bir kerahetin bir anlamı kalmaz. Ancak rivayetin sıhhatine yönelik tenkitler vardır. Doğrusunu da Allah bilir."

٢٢٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا مُصْعَبُ بْنُ مَاهَانَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَكْتُبُ الْقُرْآنَ فَيَسْقِيهِ، فَقَالَ: " إِنِّي أَرَى سَيُصِيبُهُ بَلَاءٌ "

2241- İbrâhîm b. Muhâcir bildiriyor: İbrâhîm(-i Nehaî), Kur'ân âyetlerini yazıp suyunu içiren bir adam hakkında: "Bu adamın başına bir bela geleceğini düşünüyorum" dedi.[1]

ذِكْرُ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ، وَالزُّمَرِ

İsrâ ve Zümer Sûreleri

٢٢٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَجَلِيُّ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو لُبَابَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ يَعْنِي عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، تَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ " يَصُومُ حَتَّى نَقُولَ مَا يُرِيدُ أَنْ يُفْطِرَ، وَيُفْطِرُ حَتَّى نَقُولَ مَا يُرِيدُ أَنْ يَصُومَ، وَكَانَ يَقْرَأُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ سُورَةَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَالزُّمَرَ "

2242- Hz. Âişe der ki: "Bazen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) peşpeşe o kadar çok oruç tutardı ki tüm ayı oruçlu geçirecek diye düşünürdük. Bazen de oruca o kadar ara verirdi ki artık bu ay hiç oruç tutmayacak derdik. Her gece de İsrâ ile Zümer sûrelerini okurdu."[2]

---

[1] İsnâdında bir beis yoktur.

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî, *fadâil* 5/171 (2921) ile *da'avât* 5/475 (3405).

ذِكْرُ الْحَوَامِيمِ وَمَا دَخَلَ فِي حَدِيثِ ابْنِ أَبِي حُمَيْدٍ مِنْ ذِكْرِهَا، وَذِكْرُ الطَّوَاسِينَ وَغَيْرِهَا

Havâmîm, Tavâsîn ve Bu Yönde İbn Ebî Humeyd'in Rivâyeti

٢٢٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْحُمَيْدِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ: " الْحَوَامِيمُ دِيبَاجُ الْقُرْآنِ "

قَالَ سُفْيَانُ: وَحَدَّثَنِي حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ رَجُلٍ، أَنَّهُ مَرَّ عَلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ وَهُوَ يَبْنِي مَسْجِدًا، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: " هَذَا لِآلِ حَم "

2243- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Havâmîm (*Hâ Mîm* ile başlayan sûreler) Kur'ân'ın süsüdür."[1]

Süfyân der ki: Habîb Ebî Sâbit'in bana bildirdiğine göre adamın biri kendine mescid inşa eden Ebu'd-Derdâ ile karşılaştı. Ona: "Bu ne?" diye sorunca, Ebu'd-Derdâ: "*Âl-i Hâ Mîm* (*Hâ Mîm* ile başlayan sûreleri okumak) için inşa ediyorum" karşılığını verdi.[2]

٢٢٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: حدثنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا أبو مُعَاوِيَةُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، حدثنا أَبُو حُذَيْفَةَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُلَيْكِيُّ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ مُصْعَبٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ حِينَ يُصْبِحُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَآيَتَيْنِ مِنْ أَوَّلِ حم تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ حُفِظَ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِنْ قَرَأَهَا حِينَ يُمْسِي حُفِظَ فِي لَيْلَتِهِ تِلْكَ حَتَّى يُصْبِحَ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/437) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/268).

[2] Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (119) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/269).

2244- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Sabahladığı zaman Âyetü'l-Kürsî ile Mü'min Sûresi'nin başlarından iki (ilk üç âyeti) okuyan kişi akşama kadar korunur. Bunları akşam vakti okuyan kişi ise sabaha kadar korunur.*"[1]

٢٢٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ الْقَاسِمُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ الْهَمْدَانِيُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دِيزِيلَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ، حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ مُصْعَبٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ آيَةَ الْكُرْسِيِّ، وَحم الْأُولَى حَتَّى يَنْتَهِيَ ﴿إِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾ [غافر: ٣] حُفِظَ بِهِمَا حَتَّى يُصْبِحَ، وَمَنْ قَرَأَهُمَا مُصْبِحًا حُفِظَ بِهِمَا حَتَّى يُمْسِيَ "

2245- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*(Akşam vakti) Âyetü'l-Kürsî ile «Hâ Mîm. Bu kitabın indirilmesi, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen, günahı bağışlayan, tövbeyi kabul eden, azabı ağır olan, lütuf sahibi Allah tarafındandır. O'ndan başka ilah yoktur. Dönüş ancak O'nadır»*[2] *âyetini okuyan kişi sabah kadar korunur. Bunları sabah vakti okuyan kişi ise akşama kadar korunur.*"[3]

٢٢٤٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَامِدٍ الْبَزَّارُ بِهَمَذَانَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْحَضْرَمِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، حدثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حدثنا عمر بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الدُّخَانَ فِي لَيْلَةٍ أَصْبَحَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Bağavî, *Şerhü's-Sünne* 4/463-464 (1198) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (118).

[2] Mü'min Sur. 1-3

[3] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Tirmizî 5/157-158 (2879).

وَهُوَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلِكٍ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عُمَرُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي خَثْعَمٍ، وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ

2246- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gece vakti Duhân Sûresi'ni okuyan kişiye sabahlayana kadar yetmiş bin melek bağışlanma diler."*[1]

Amr b. Yûnus da bunu Ömer b. Abdillah b. Ebî Has'em'den bu şekilde rivayet etmiştir. Ömer b. Abdillah'ın da hadisleri ise münkerdir.

٢٢٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الطَّيِّبِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ الدُّحَيْمِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا مُصْعَبُ بْنُ سَلَّامٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ أَبِي الْمِقْدَامِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الدُّخَانِ فِي لَيْلَةِ جُمُعَةٍ أَصْبَحَ مَغْفُورًا لَهُ "

2247- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma gecesinde Duhân Sûresi'ni okuyan kişi sabahında bağışlanmış olarak kalkar"* buyurmuştur.[2]

٢٢٤٨ - وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حدثنا عَمَّارُ بْنُ هَارُونَ الثَّقَفِيُّ، حدثنا هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ حم الدُّخَانَ وَيس أَصْبَحَ مَغْفُورًا لَهُ " تَفَرَّدَ بِهِ هِشَامٌ وَهُوَ هَكَذَا ضَعِيفٌ وَرَوَاهُ غَيْرُهُ عَنِ الْحَسَنِ كَمَا مَضَى ذِكْرُهُ فِي سُورَةِ يس "

2248- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma gecesinde Duhân ve Yâsîn sûrelerini okuyan kişi sabahında bağışlanmış olarak kalkar"* buyurmuştur.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/163 (2888).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/163 (2889).

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/397).

Hişâm bunu rivayette tek kalmıştır. Bu şekilde de zayıf bir rivayettir. Başkası ise bunu Hasan kanalıyla rivayet etmiştir ki onu da daha önce Yâsîn Sûresi başlığı altında zikretmiştik.

٢٢٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ الْغَضَائِرِيُّ بِبَغْدَادَ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حدثنا أَبُو عَوْفٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَرْزُوقٍ الْبُزُورِيُّ، أَخْبَرَنا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اعْمَلُوا بِالْقُرْآنِ أَحِلُّوا حَلَالَهُ، وَحَرِّمُوا حَرَامَهُ، وَاقْتَدُوا بِهِ وَلَا تَكْفُرُوا بِشَيْءٍ مِنْهُ، وَإِذَا تَشَابَهَ عَلَيْكُمْ فَرُدُّوهُ إِلَى اللهِ وَإِلَى أُولِي الْعِلْمِ مِنْ بَعْدِي كَمَا يُخْبِرُونَكُمْ، وَآمِنُوا بِالتَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ وَلْيَسَعْكُمُ الْقُرْآنُ وَمَا فِيهِ مِنَ الْبَيَانِ؛ فَإِنَّهُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ وَمَاحِلٌ مُصَدَّقٌ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ آيَةٍ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنِّي أُعْطِيتُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ مِنَ الذِّكْرِ الْأَوَّلِ وَأُعْطِيتُ طه وَطَوَاسِينَ وَالْحَوَامِيمَ مِنْ أَلْوَاحِ مُوسَى وَأُعْطِيتُ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ " لَفْظُ حَدِيثِ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ الْفَضْلِ، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَوْفٍ " أُعْطِيتُ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَخَوَاتِيمَ الْبَقَرَةِ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ وَالْمُفَصَّلَ نَافِلَةً "

2249- Ma'kil b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'la amel edin. Helalini helal, haramlarını da haram sayın. Ona tabi olun ve içinden hiçbir şeyi inkar etmeyin. Ondan bir konuda şüpheye düşerseniz bunu Yüce Allah'a ve benden sonra gelecek olan âlimlere havale edin ki onlar size gerekli açıklamaları yapacaklardır. Tevrat'a, İncil'e, Zebur'a ve peygamberlere Rablerinden gönderilen vahiylere iman edin. Açıklama olarak Kur'ân ve içindekiler sizlere yeterli olsun. Kur'ân'ın sizlere şefaatçi olmasına izin verilecek ve sizlere şefaatçi olacaktır. Kur'ân (âhirette) kişinin lehine şahitlik yapacak ve onu destekleyecektir. Kıyamet gününde her bir âyetin bir nuru olacaktır. Bakara Sûresi bana ilk dönemlerde nazil olan vahiylerinden verilmiştir. Tâhâ Sûresi, Tavâsîn (Tâ Sîn Mîm harfleriyle başlayan sûreler) ve Havâmîm (Hâ Mîm ile başlayan sûreler)*

bana Mûsa'nın levhalarından verildi. Fâtiha Sûresi ise bana Arş'ın altından verildi."[1]

Lafız Abdussamed b. el-Fadl'ın lafzıdır. Ebû Avf ise bunu: *"Fâtiha Sûresi ile Bakara Sûresi'nin son âyetleri bana Arş'ın altından verildi. Mufassal sûreler de bunların yanında bir hediye olarak bahşedildi"* lafzıyla rivayet etmiştir.

٢٢٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا مَعْمَرٌ، عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ مُرَّةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ تَبَارَكَ، وَحم السَّجْدَةِ وَقَالَ: " الْحَوَامِيمُ سَبْعٌ، وَأَبْوَابُ جَهَنَّمَ سَبْعٌ تَجِيءُ كُلُّ حم مِنْهَا تَقِفُ عَلَى بَابٍ مِنْ هَذِهِ الْأَبْوَابِ فَتَقُولُ: اللهُمَّ لَا تُدْخِلُ مِنْ هَذَا الْبَابِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِي وَيَقْرَؤُنِي " هَكَذَا بَلَغَنَا بِهَذَا الْإِسْنَادِ الْمُنْقَطِعِ

2250- Halîl b. Murre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mülk Sûresî ile Secde Sûresini okumadan uyumazdı ve şöyle buyurdu: *"Havâmîm denilen (Hâ Mîm ile başlayan) sûreler yedi tanedir, Cehennemin de yedi tane kapısı vardır. Kıyamet gününde bu sûrelerden her biri cehennemin bir kapısında durur ve: «Allahım! Bu kapıdan içeriye beni okuyup bana inanan hiç kimseyi sokma» der."*[2]

Bize bu şekilde içinde kopukluk bulunan bir isnâdla gelmiştir.

٢٢٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ الْجَرَّاحِ، وَكَانَ مِنْ أَهْلِ السِّيَرِ وَالْفَضْلِ قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سَعِيدٍ التِّرْمِذِيَّ فِي النَّوْمِ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا جَعْفَرٍ، مَا فَعَلَ بِكَ رَبُّكَ؟ قَالَ: " غَفَرَ لِي " قُلْتُ: بِمَاذَا؟ قَالَ: " بِقِرَاءَتِي رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ "

2251- Ebû Osmân el-Hannât der ki: Fazilet ve keramet sahibi kişilerden biri olan Süleyman b. el-Cerrâh bana şunu anlattı: Rüyamda Muhammed b. Saîd et-Tirmizî'yi gördüm. Ona: "Ey Ebû Câfer! Rabbin sana nasıl

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/568), Beyhakî, *Sünen* (10/9), Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/221 (512) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (117).

[2] İsnâdı zayıftır ve içinde kopukluk vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/269).

davrandı?" diye sorduğumda: "Beni bağışladı" dedi. Ona: "Neye karşılık?" diye sorduğumda: "Mü'min Sûresi'ni okuduğum için" dedi.

٢٢٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ الْبَرْذَعِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: سَمِعْتُ جَرِيرًا، يَقُولُ: رَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ الصَّائِغَ فِي النَّوْمِ قَالَ: وَمَا عَرَفْتُهُ قَطُّ، فَقُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ نَجَوْتَ؟ قَالَ: " بِهَذَا الدُّعَاءِ اللهُمَّ عَالِمُ الحقيقاتِ رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ تُلْقِي الرُّوحَ عَلَى مَنْ تَشَاءُ مِنْ عِبَادِكَ غَافِرُ الذَّنْبِ وقَابِلُ التَّوْبِ شَدِيدُ الْعِقَابِ ذُو الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ "

2252- Cerîr der ki: Gerçek hayatta hiç görmediğim İbrâhîm es-Sâiğ'i rüyamda gördüm. Ona: "Nasıl kurtuldun?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Ettiğim şu duayla: "Hakikatleri bilen, yüksek dereceler ve Arş'ın sahibi olan Allahım! Kullarından dilediğin kişilerin içine ruhu koyansın. Günahları bağışlayan, tövbeleri kabul eden, azabı ağır olan, lütuf sahibisin. Senden başka ilâh yoktur."[1]

٢٢٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زكريا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنا مِسْعَرٌ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كُنَّ الْحَوَامِيمُ يُسَمَّيْنَ الْعَرَائِسَ "

2253- Sa'd b. İbrâhîm der ki: "*Havâmîm* denilen sûreler *Arâis* olarak da isimlendirilirlerdi."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *fadâil* (854) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (119).

ذِكْرُ سُورَةِ الْفَتْحِ

Fetih Sûresi

٢٢٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِي، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، ح قَالَ: وَحدثنا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَسِيرُ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَسِيرُ مَعَهُ فَسَأَلَهُ عُمَرُ عَنْ شَيْءٍ، فَلَمْ يُجِبْهُ، ثُمَّ سَأَلَهُ، فَلَمْ يُجِبْهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ عُمَرُ: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا عُمَرُ، نَزَرْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ ثَلَاثًا لَا يُجِيبُكَ، قَالَ عُمَرُ: فَحَرَّكْتُ بَعِيرِي حَتَّى تَقَدَّمْتُ أَمَامَ النَّاسِ، وَخَشِيتُ أَنْ يَنْزِلَ فِيَّ قُرْآنٌ فَمَا نَشِبْتُ أَنْ سَمِعْتُ صَارِخًا يَصْرُخُ، قَالَ: قُلْتُ: لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ نَزَلَ فِيَّ قُرْآنٌ، قَالَ: فَجِئْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ: " لَقَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ اللَّيْلَةَ سُورَةٌ لَهِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ " ثُمَّ قَرَأَ: ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ [الفتح: ٢] رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ الْقَعْنَبِيِّ وَغَيْرِهِ

2254- Zeyd b. Eslem, babasından bildirir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuklarından birinde Ömer b. el-Hattâb da bulunuyordu. Ömer, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir soru sordu, ancak cevap alamadı. Bir daha sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine cevap vermedi. Ömer üçüncü defa sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine cevap vermedi. Bunun üzerine Ömer kendi kendine: "Ey İbnu'l-Hattâb! Annen sensiz kalsın emi! Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa soru sordun, ancak sana cevap vermedi" demeye başladı.

Ömer sonrasını şöyle anlattı: Devemi sürüp insanların ön tarafına geçtim. Zira hakkımda vahiy inmesinden de çekiniyordum. Ancak çok zaman geçmedi ki birinin beni çağırdığını işittim. Hakkımda vahiy nazil olduğunu düşünerekten Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip selam verdim. Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Bu gece bana bir sûre nazil oldu ki*

benim için dünya ve üzerindekilerden daha iyidir" buyurdu ve: *"Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlasın, üzerindeki nimetini tamamlasın ve seni dosdoğru bir yola iletsin"*[1] şeklinde Fetih Sûresi'ni okudu.[2]

Buhârî, *Sahîh*'de Ka'nebî ve başkasından zikretmiştir.[3]

ذِكْرُ الْمُفَصَّلِ

Mufassal Sûreler

٢٢٥٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سَهْلٍ، حدثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ وَاثِلَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أُعْطِيتُ مَكَانَ التَّوْرَاةِ السَّبْعَ، وَأُعْطِيتُ مَكَانَ الزَّبُورِ الْمِئِينَ، وَأُعْطِيتُ مَكَانَ الْإِنْجِيلِ الْمَثَانِيَ، وَفُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ "

2255- Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Tevrat'ın yerine bana «Yedi sûre», Zebûr'un yerine «el-Miûn», İncîl'in yerine de «el-Mesânî» verildi. Mufassal sûreler(in bana indirilmesiy)le de diğer peygamberlerden üstün kılındım."*[4]

٢٢٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، حدثنا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّنُّوخِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ، حدثنا قَتَادَةُ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ اللَّيْثِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أُعْطِيتُ السَّبْعَ مَكَانَ التَّوْرَاةِ، وَأُعْطِيتُ الْمَثَانِيَ مَكَانَ الْإِنْجِيلِ، وَأُعْطِيتُ الْمِئِينَ مَكَانَ الزَّبُورِ " قَالَ: " وَفُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ "

---

[1] Fetih Sur. 1, 2

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *tefsîr* (6/43).

[4] İsnâdı hasendir. 2192. hadiste geçti.

2256- Vâsile b. el-Eska el-Leysî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Tevrat'ın yerine bana «Yedi sûre», İncîl'in yerine «el-Mesâni», Zebûr'un yerine «el-Miûn», verildi. Mufassal sûreler(in bana indirilmesiy)le de diğer peygamberlerden üstün kılındım."*[1]

٢٢٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، أَخْبَرَنا الْخَلِيلُ بْنُ مُوسَى، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْمُلَيْحِ عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْقُرْآنَ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ مَاحِلٌ مُصَدَّقٌ، وَإِنَّ لِكُلِّ آيَةٍ مِنْهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ظَهْرًا وَبَطْنًا، أَلَا إِنِّي أُعْطِيتُ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَخَوَاتِيمَ الْبَقَرَةِ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ وَأُعْطِيتُ الْمُفَصَّلَ نَافِلَةً "

2257- Ma'kil b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ın sizlere şefaatçi olmasına izin verilecek ve sizlere şefaatçi olacaktır. Kur'ân (âhirette) kişinin lehine şahitlik yapacak ve onu destekleyecektir. Kıyamet gününde her bir âyetin zahiri ve batini bir nuru olacaktır. Bakara Sûresi bana ilk dönemlerde nazil olan vahiylerinden verilmiştir. Fâtiha Sûresi ve Bakara Sûresi'nin son âyetleri bana Arş'ın altından verildi. Mufassal sûreler de bunların yanında bir hediye olarak verildi."*[2]

٢٢٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامًا، وَإِنَّ سَنَامَ الْقُرْآنِ الْبَقَرَةُ، وَإِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ لُبَابًا، وَإِنَّ لُبَابَ الْقُرْآنِ الْمُفَصَّلُ "

2258- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara Sûresi'dir. Her şeyin de bir özü vardır. Kur'ân'ın da özü Mufassal sûrelerdir."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 22/76 (187) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (1/44).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1634).

[3] İsnâdında bir beis yoktur. Dârimî, *fadâil* (843) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/138 (864).

تَخْصِيصُ سُوَرٍ مِنْهَا بِالذِّكْرِ

Zikre Tahsis Edilen Bazı Sûreler

٢٢٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حدثنا أَبُو الْأَزْهَرِ، حدثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا فُلَيْحٌ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ قَالَ: سَأَلْنِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَمَّا قَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ، فَقُلْتُ: " قَرَأَ اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ، وَقَ وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَامِرٍ الْعَقَدِيِّ، عَنْ فُلَيْحٍ

2259- Ebû Vâkıd el-Leysî der ki: Ömer b. el-Hattâb bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazlarında hangi sûreleri okuduğunu sorunca: "Kamer ve Kâf sûrelerini okudu" dedim.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Âmir el-Akadî kanalıyla Fuleyh'ten zikretmiştir.[1]

٢٢٦٠ - أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، وَبِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ، قَالَا: حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: " كَانَ يَقْرَأُ فِي الْعِيدِ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ وَإِذَا اجْتَمَعَ يَوْمُ عِيدٍ وَيَوْمُ جُمُعَةٍ قَرَأَ فِيهِمَا جَمِيعًا " لَفْظُ حَدِيثِ وَهْبٍ، وَفِي رِوَايَةِ بِشْرٍ، كَانَ يَقْرَأُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ وَرُبَّمَا وَافَقَ ذَلِكَ يَوْمَ أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ فَيَقْرَأُ بِهِمَا، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ، وَجَرِيرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ

2260- Nu'mân b. Beşîr bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bayram namazlarında A'lâ ile Gâşiye sûrelerini okurdu. Bayramlar Cuma gününe denk geldiği zaman her iki namazda da yine aynı sûreleri okurdu."[1]

---

[1] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (14, 15).

Lafız Vehb'in lafzıdır. Bişr ise bunu: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma namazlarında A'lâ ile Ğâşiye sûrelerini okurdu. Bazen Kurban veya Ramazan bayramları Cuma gününe denk geldiği zaman her iki namazda da yine aynı sûreleri okurdu" lafzıyla rivayet etmiştir.

Müslim, Ebû Avâne ve Cerîr kanalıyla İbrâhîm'den rivayet etti.

٢٢٦١ - أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي مُخَوَّلٌ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " كَانَ يَقْرَأُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ الٓمٓ تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ وَفِي الْجُمُعَةِ سُورَةَ الْجُمُعَةِ، وَالْمُنَافِقُونَ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ

2261- İbn Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma günleri sabah namazlarında Fecr, Secde ve Cuma sûrelerini okurdu. Cuma namazında da Münâfikûn Sûresi'ni okurdu."

Müslim, *Sahîh*'de farklı kanallarla Süfyân es-Sevrî'den rivayet etti.[2]

٢٢٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حدثنا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ بْنِ زُرَارَةَ، عَنْ أُمِّ هِشَامٍ بِنْتِ حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ، قَالَتْ: أَخَذْتُ ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ مِنْ فِي رَسُولِ اللهِ ﷺ: " كَانَ يَقْرَؤُهَا كُلَّ جُمُعَةٍ عَلَى الْمِنْبَرِ إِذَا خَطَبَ النَّاسَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ وَقَالَ

---

[1] Müslim, *cumu'a* (62).

[2] Müslim, *cumu'a* (61, 64).

فِي إِسْنَادِهِ: عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعْدِ بْنِ زُرَارَةَ، وَكَانَ فِي كِتَابِي، عَنِ الحسن بْنِ عَبْدِ اللهِ، وَأَظُنُّهُ غَلَطًا مِنَ الْكَاتِبِ

2262- Ümmü Hişâm binti Hârise b. en-Nu'mân der ki: "Kâf Sûresi'ni bizzat Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ağzından öğrendim. Zira bu sûreyi her Cuma minber üzerinde hutbesinde okurdu."[1]

Müslim bunu İbrâhîm b. Sa'd kanalıyla Muhammed b. İshâk'tan zikrederken İsnâdında "Yahya b. Abdillah b. Sa'd b. Zürâre'den" der. Ancak benim kitabımda bu Hasan b. Abdillah'tandır. Sanırım Müslim yazarın adı konusunda hata etmiştir.

٢٢٦٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَنَّهُ: دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَالنَّبِيُّ ﷺ: " يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ فَكَأَنَّمَا صُدِعَ قَلْبِي حِينَ سَمِعْتُ الْقُرْآنَ، أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ

2263- Cübeyr b. Mut'im bildiriyor: "Mescid'e girdiğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) akşam namazını kıldırıyordu ve namazda Tûr Sûresi'ni okuyordu. Kur'ân'ı işitince de sanki yüreğim parçalandı."[2]

Buhârî ve Müslim bunu Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im kanalıyla babası Cübeyr'den rivayet ettiler.[3]

٢٢٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَرَأَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ

---

[1] Müslim, *cumu'a* (50, 51, 52).

[2] İbn Ebî Kumâş'tan (Muhammed b. İsa b. es-Seken) sonra gelen bütün ravileri düşmüştür.

[3] Buhârî, *tefsîr* (6/49) ile *ezân* (1/186) ve Müslim, *salât* (174).

ﷺ سُورَةَ الرَّحْمَنِ حَتَّى خَتَمَهَا، ثُمَّ قَالَ: " مَا لِي أَرَاكُمْ سُكُوتًا، لَلْجِنُّ كَانُوا أَحْسَنَ مِنْكُمْ رَدًّا مَا قَرَأْتُ عَلَيْهِمْ هَذِهِ الْآيَةَ مِنْ مَرَّةٍ ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ [الرحمن: ١٣] إِلَّا قَالُوا: وَلَا بِشَيْءٍ مِنْ نِعَمِكَ رَبَّنَا نُكَذِّبُ فَلَكَ الْحَمْدُ "

2264- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize Rahmân Sûresi'ni sonuna kadar okuduktan sonra şöyle buyurdu: *"Neden öyle sessizce duruyorsunuz? (Cinlerle görüştüğüm gecede) bu sûreyi cinlere okuduğumda sizden daha güzel bir şekilde mukabelede bulundular. Zira ne zaman «**O halde, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?**»*[1] *âyetini okusam, bana: «Rabbimizin hiçbir nimetini inkar edemeyiz. Rabbim! Sana hamdolsun!» diye karşılık veriyorlardı."*[2]

٢٢٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَافِظُ، بِبَغْدَادَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ دُبَيْسٌ الْمُقْرِئُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْكِسَائِيُّ الْمُقْرِئُ، حدثنا هِشَامٌ البربري، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْزَةَ الْكِسَائِيُّ، حدثنا مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لِكُلِّ شَيْءٍ عَرُوسٌ، وَعَرُوسُ الْقُرْآنِ الرَّحْمَنُ "

2265- Hz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyin en güzeli (arûs) vardır. Kur'ân'ın en güzel (sûres)i de Rahmân Sûresi'dir"* buyurmuştur.[3]

٢٢٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الضَّبَعِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُدْعَانِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مِرْقَاعٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

---

[1] Rahmân Sur. 13

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/399 (3291).

[3] İsnâdı zayftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/690).

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَارِئُ اقْتَرَبَتْ يُدْعَى فِي التَّوْرَاةِ الْمُبَيِّضَةَ تُبَيِّضُ وَجْهَ صَاحِبِهَا يَوْمَ تَسْوَدُّ الْوُجُوهُ "

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مِرْقَاعٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ فَاطِمَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قَارِئُ الْحَدِيدِ وَإِذَا وَقَعَتْ، وَالرَّحْمَنِ يُدْعَى فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ سَاكِنَ الْفِرْدَوْسِ " " تَفَرَّدَ بِهِمَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُلَيْمَانَ، هَذَا وَكِلَاهُمَا مُنْكَرَانِ "

2266- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kamer Sûresi Tevrat'ta «Mubayyide (=Ağartan)» ismiyle anılır. Zira bütün yüzlerin kararacağı günde (Kıyamette) onu okumuş olan kişinin yüzünü ağartır."*[1]

Hz. Fâtıma'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hadîd, Vâkıa ve Rahmân sûrelerini okuyan kişi, göklerde ve yerde bulunan melekler arasında Firdevs'in sakinlerinden biri olarak anılır."*[2]

Muhammed b. Abdirrahman bunu Süleyman'dan rivayette tek kalmıştır ve her ikisinin de hadisleri münkerdir.

٢٢٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى الشَّيْبَانِيِّ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ شُجَاعٍ، عَنْ أَبِي فَاطِمَةَ، أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَادَ ابْنَ مَسْعُودٍ فِي مَرَضِهِ، فَقَالَ: مَا تَشْتَكِي؟ قَالَ: ذُنُوبِي، قَالَ: فَمَا تَشْتَهِي؟ قَالَ: رَحْمَةَ رَبِّي، قَالَ: أَلَا نَدْعُو لَكَ الطَّبِيبَ؟ قَالَ: الطَّبِيبُ أَمْرَضَنِي، قَالَ: أَلَا آمُرُ لَكَ بِعَطَائِكَ؟ قَالَ: ما مَنَعْتَنِيهِ قَبْلَ الْيَوْمِ فَلَا حَاجَةَ لِي فِيهِ، قَالَ: تَدَعُهُ لِأَهْلِكَ وَعِيَالِكَ، قَالَ: إِنِّي قَدْ عَلَّمْتُهُمْ شَيْئًا إِذَا قَالُوهُ لَمْ يَفْتَقِرُوا، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ قَرَأَ الْوَاقِعَةَ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Deylemî, *Firdevs* 3/267 (4656).

كُلَّ لَيْلَةٍ لَمْ يَفْتَقِرْ " " تَفَرَّدَ بِهِ شُجَاعٌ بن عطية هَذَا "، وَرَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ عَنِ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى، أَنَّ شُجَاعًا، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي ظَبْيَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

2267- Ebû Fâtıma bildiriyor: Osmân b. Affân, hasta olan İbn Mes'ûd'u ziyarete gitti. Ona: "Neyden şikâyetçisin?" diye sorunca, İbn Mes'ûd: "Günahlarımdan" dedi. Osmân: "İstediğin bir şey var mı?" diye sorunca, İbn Mes'ûd: "Rabbimin rahmetini" dedi. Osmân: "Sana tabip çağıralım mı?" diye sorunca, İbn Mes'ûd: "Beni hasta düşüren de zaten tabibin kendisidir" dedi. Osmân: "Maaşını sana teslim edelim mi?" diye sorunca, İbn Mes'ûd: "Daha önce onu bana hep vermiştin, ama artık ihtiyacım yok" karşılığını verdi. Osmân: "Onu ailene ve çocuklarına bırakırsın" deyince, İbn Mes'ûd şu karşılığı verdi: "Onlara bir dua öğretmiştim. Bu duayı etmeleri halinde hiçbir zaman muhtaç duruma düşmezler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Her gece Vâkıa Sûresi'ni okuyan kişi muhtaç duruma düşmez*» buyurduğunu işittim."[1]

Şucâ' bunu Atiyye'den rivayette tek kalmıştır. Aynısını İbn Vehb, Seriy b. Yahya kanalıyla Şucâ'dan, o da Ebû Zabya'dan, o da Abdullah b. Mes'ûd'dan, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet etmiştir.↓

٢٢٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ بِشْرٍ الْمَرْثَدِيُّ، حدثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، حدثنا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، أَنَّ شُجَاعًا، حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي ظَبْيَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ "، " كَذَا قَالَ شَيْخُنَا عَنْ أَبِي ظَبْيَةَ مُقَيَّدًا بِنُقْطَةٍ فَوْقَ الظَّاءِ وَذَكَرَ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ فِي التَّارِيخِ شُجَاعًا، وَذَكَرَ أَنَّهُ يَرْوِي عَنْهُ السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى وَهُوَ ذَا ابْنُ وَهْبٍ يَرْوِي، عَنِ السَّرِيِّ، عَنْ شُجَاعٍ، عَنْ أَبِي ظَبْيَةَ، وَخَالَفَ حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَيْثُ قَالَ: عَنْ أَبِي فَاطِمَةَ، وَكَذَلِكَ قَالَهُ أَيْضًا غَيْرُ ابْنُ وَهْبٍ "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

2268- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her gece Vâkıa Sûresi'ni okuyan kişi muhtaç duruma düşmez"* buyurduğunu işittim.[1]

Hocamız bunu bu şekilde Ebû Zabya'dan rivayet etmiştir. Buhârî, *Târîh*'te Şucâ'yı zikretmiş ve Seriy'in ondan rivayetlerde bulunduğunu zikretmiştir. Buhârî de İbn Vehb gibi Seriy — Şucâ' — Ebû Zabya kanalıyla rivayetlerde bulunur. Haccâc b. Minhâl ise muhalefet etmiş ve bunu Ebû Fâtıma'dan rivayet etmiştir. İbn Vehb'den başkası da bu şekilde rivayet etmiştir.

٢٢٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، حدثنا أَبُو الْأَحْوَصِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَصْرِيُّ، حدثنا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، حدثنا شُجَاعٌ، عَنْ أَبِي ظَبْيَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ أَبَدًا " " وَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ يَأْمُرُ بَنَاتِهِ يَقْرَأْنَ بها كُلَّ لَيْلَةٍ " وَكَذَا رَوَاهُ يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ السَّرِيِّ

2269- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her gece Vâkıa Sûresi'ni okuyan kişi asla muhtaç duruma düşmez"* buyurmuştur.[2]

Ebû Zabya der ki: "İbn Mes'ûd kızlarına her gece bu duayı yapmalarını söylerdi."

Yûnus b. Bukeyr de bunu Seriy'den rivayet etmiştir.

٢٢٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حدثنا أَبُو حمَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَكِيمٍ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى، عَنْ شُجَاعٍ، عَنْ أَبِي ظَبْيَةَ، كَذَا قَالَ: شَيْخُنَا مُقَيَّدًا عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ لَمْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Cevzî, *İlel* (1/105), İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle* 196 (678), Zehebî, *Mîzân* (2/265, 4/536) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/3).

[2] İsnâdı zayıftır.

تُصِبْهُ فَاقَةٌ أَبَدًا " وَرُوِيَ عَنِ ابْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَبِي شُجَاعٍ، عَنْ أَبِي ظَبْيَةَ الْجُرْجَانِيِّ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَاه في الدُّعَاءِ

2270- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her gece Vâkıa Sûresi'ni okuyan kişi asla muhtaç duruma düşmez"* buyurmuştur.[1]

İbn Ebî Meryem, Seriy b. Yahya kanalıyla Ebû Şucâ'dan, o da Ebû Zabya el-Curcânî'den, o da İbn Ömer'den aynısını rivayet etmiştir ve bu rivayet, dua konusu içinde zikredilmiştir.

٢٢٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ النَّسَائِيُّ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّمَرْقَنْدِيُّ، حدثنا سُلَيْمُ بْنُ عُثْمَانَ الْفَوْزِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ الْأَلْهَانِيُّ، حدثنا أَبُو أُمَامَةَ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ خَوَاتِيمَ الْحَشْرِ فِي لَيْلَةٍ أَوْ نَهَارٍ فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ أَوْ لَيْلَتِهِ فَقَدْ أَوْجَبَ الْجَنَّةَ " " تَفَرَّدَ بِهِ سُلَيْمُ بْنُ عُثْمَانَ هَذَا، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ "

2271- Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gece veya gündüz vakti Haşr Sûresi'nin son âyetlerini okuyan ve o günü veya gecesinde ölen kişiye cennet vacip olur"* buyurmuştur.[2]

Süleym b. Osmân bunu Muhammed b. Ziyâd'dan rivayette tek kalmıştır.

٢٢٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حدثنا خَالِدُ بْنُ طَهْمَانَ أَبُو الْعَلَاءِ الْخَفَّافُ، حَدَّثَنِي نَافِعُ بْنُ أَبِي نَافِعٍ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قرأ حِينَ يُصْبِحُ: أَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، وَقَرَأَ الثَّلَاثَ مِنْ آخِرِ سُورَةِ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1164) ve Hatîb, *Târîh* (12/444).

الْحَشْرِ وَكَّلَ اللهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَمَنْ قَالَهَا مَسَاءً فَمِثْلُ ذَلِكَ "

2272- Ma'kil b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim sabah olduğunda «Eûzu billâhi's-Semî'i'l-Alîmi mine'ş-Şeytânir-racîm (=Taşlanarak kovulmuş şeytanın şerrinden, her şeyi işiten ve bilen Yüce Allah'a sığınırım)» der ve Haşr Sûresi'nin sonlarından üç âyet okursa, akşamı bulana dek Allah onun için dua eden yetmiş bin melek tahsis eder. Bunları akşam okuyan kişi için de aynı durum geçerlidir."*[1]

٢٢٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ بحْرٍ الْقَطَّانُ، حدثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، حدثنا بُحَيْرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنِ ابْنِ أَبِي بِلَالٍ، عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، أَنَّهُ: حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ الْمُسَبِّحَاتِ وَقَالَ: " إِنَّ فِيهِنَّ آيَةً أَفْضَلَ مِنْ أَلْفِ آيَةٍ "

2273- İrbâd b. Sâriye bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Müsebbihât denilen (Allah'ı tesbih ile başlayan) sûreleri okur ve: *"Bunlar içinde bir âyet var ki bin âyetten daha değerlidir"* buyururdu.[2]

٢٢٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْعَلَاءِ، وَعَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، وَابْنُ الْمُصَفَّى، قَالُوا: حدثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: قَبْلَ أَنْ يَرْقُدَ، وَيَقُولُ: " إِنَّ فِيهِ آيَةً أَفْضَلَ مِنْ أَلْفِ آيَةٍ "

2274- Bakiyye b. el-Velîd bu isnâdla aynısını şu lafızla bildirir: "Resûlullah) uyumadan önce Müsebbihât denilen (Allah'ı tesbih ile

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/182 (2922).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/181 (2921), Nesâî, *fadâil* (51) ve Ebû Dâvud 5/304 (5057).

başlayan) sûreleri okur ve: *"Bunlar içinde bir âyet var ki bin âyetten daha değerlidir"* buyururdu."[1]

٢٢٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ بِمَرْوَ، حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ حَاتِمٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُقْرِئُ، حدثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ مَيْسَرَةَ: " أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ مَكْتُوبَةٌ فِي التَّوْرَاةِ بِسَبْعِ مِائَةِ آيَةٍ يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ أَوَّلُ سُورَةِ الْجُمُعَةِ "

2275- Meysere der ki: "Göklerdeki ve yerdeki her şey, mülkün sahibi, mukaddes, mutlak güç sahibi, hüküm ve hikmet sahibi olan Allah'ı tespih eder"[2] âyeti Tevrat'ta yedi yüz âyette yazılıdır."[3]

تَخْصِيصُ سُورَةِ الْمُلْكِ بِالذِّكْرِ

Mülk Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi

٢٢٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا آدَمُ، حدثنا شُعْبَةُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَلُّوَيْهِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْعَبَّاسِ الْجُشَمِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سُورَةٌ فِي الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِصَاحِبِهَا حَتَّى غُفِرَ لَهُ " زَادَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ "

2276- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'da otuz âyetlik bir sûre vardır ki (okunduğunda) kişiye, bağışlanana dek şefaatçi olur"* buyurmuştur.[1]

---

[1] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/347).

[2] Cuma Sur. 1

[3] İsnâdında tammadığım bir ravi vardır. Hâkim, *Müstedrek* (2/487).

Ebû Abdillah rivayet ederken: *"O da Mülk Sûresi'dir"* eklemesini yapar.

٢٢٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، حدثنا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّرْقُفِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدَانَ، حدثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَا: حدثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، حَدَّثَنِي الْحَكَمُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَدِدْتُ أَنَّهَا فِي قَلْبِ كُلِّ مُؤْمِنٍ - يَعْنِي تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ - " وَفِي رِوَايَةِ التَّرْقُفِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَوَدِدْتُ أَنَّ تَبَارَكَ فِي صَدْرِ كُلِّ إِنْسَانٍ مِنْ أُمَّتِي "

2277- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu sûrenin (Mülk Sûresinin) her müminin kalbinde yer almasını isterdim"* buyurmuştur.[2]

Terekufî ise bunu: *"Mülk Sûresi'nin ümmetimden her bir kişinin kalbinde olmasını isterdim"* lafzıyla rivayet etmiştir.

٢٢٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَفَّارُ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْقَطَّانُ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ قَالَ: " فِي سُورَةِ تَبَارَكَ جَادَلَتْ صَاحِبَهَا حَتَّى أَدْخَلَتْهُ الْجَنَّةَ "

2278- Mesrûk bildiriyor: Mülk Sûresi konusunda Abdullah (b. Mes'ûd): "Bu sûrede bir âyet var ki onu okuyanı cennete sokana kadar mücadele eder" dedi.[3]

٢٢٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ حَلِيمٍ الْمَرْوَزِيُّ، حدثنا أَبُو الْمُوَجِّهِ، أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنِ

---

[1] İsnâdı hasendir. Tirmizî 5/164 (2891) ve Ebû Dâvud 2/119-120 (1400).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (1/565), Abd b. Humeyd, *Müntehab* 1/525 (601) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/242 (11616).

[3] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* (8/41).

ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " يُؤْتَى الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ فَتُؤْتَى رِجْلَاهُ فَتَقُولُ رِجْلَاهُ: لَيْسَ لَكُمْ عَلَى مَا قِبَلِي سَبِيلٌ إِنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْمُلْكِ ثُمَّ يُؤْتَى مِنْ قِبَلِ صَدْرِهِ أَوْ قَالَ: بَطْنِهِ فَيَقُولُ: لَيْسَ لَكُمْ عَلَى مَا قِبَلِي سَبِيلٌ إِنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْمُلْكِ ثُمَّ يُؤْتَى مِنْ قِبَلِ رَأْسِهِ فَيَقُولُ: لَيْسَ لَكُمْ عَلَى مَا قِبَلِي سَبِيلٌ إِنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْمُلْكِ، فَهِيَ الْمَانِعَةُ تَمْنَعُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَهِيَ فِي التَّوْرَاةِ سُورَةُ الْمُلْكِ مَنْ قَرَأَهَا فِي لَيْلَةٍ فَقَدْ أَكْثَرَ وَأَطْيَبَ " رَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ عَاصِمٍ وَقَالَ فِي الْبَطْنِ: " إِنَّهُ قَدْ دَعَا فِيَّ سُورَةَ الْمُلْكِ وَقَالَ فِي الرِّجْلَيْنِ إِنَّهُ كَانَ يَقُومُ فِي سُورَةَ الْمُلْكِ فَتَمْنَعُهُ بِإِذْنِ اللهِ عز وجل مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ " " وَقَدْ ذَكَرْنَا سَائِرَ مَا رُوِيَ فِيهِ فِي كِتَابِ عَذَابِ الْقَبْرِ "

2279- İbn Mes'ûd der ki: "Kişi kabrine konulduğu zaman (sorgu için) önce ayakları tarafından gelinir. Ayakları: «Benim tarafımdan yanına yaklaşamazsınız. Çünkü Mülk Sûresi'ni okurdu» der. Göğsü veya karnı tarafından yaklaşmak istenildiğinde göğsü (veya başı): «Benim tarafımdan yanına yaklaşamazsınız. Çünkü Mülk Sûresi'ni okurdu» der. Başı tarafından yaklaşmak istenildiğinde de başı: «Benim tarafımdan yanına yaklaşamazsınız. Çünkü Mülk Sûresi'ni okurdu» der. Bu süre «el-Mânia» olarak da bilinir, zira kişinin kabir azabına maruz kalmasını engeller. Tevrat'ta da Mülk Sûresi olarak geçer. Gece vakti bunu okuyan kişi yeterince ve en güzel şekilde kıraat yapmış olur."[1]

Şu'be de bunu Âsım'dan rivayet etmiştir. Ancak bu rivayette karnın: "Mülk Sûresi'ni içimde taşıyordu" dediğini zikreder. Ayakların: "(Gece namazlarında) üzerimde durarak Mülk Sûresi'ni okuyordu" dediğini ve Allah'ın izniyle de bu sûrenin kişiyi kabir azabından koruduğunu aktarır.[2]

Bu yönde gelen diğer rivayetleri *Azabu'l-Kabr* eserimizde zikretmiştik.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/498), Abdurrezzâk, *Musannef* 3/379 (6024, 6025), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/140-141 (8651, 8652) ve Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (711).

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/141 (8653).

٢٢٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ حَيَّانَ الْمَدَائِنِيُّ، حدثنا شُعَيْبُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ الْنُكْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَجُلًا مِمَّنْ صَحِبَ النَّبِيَّ ﷺ، ضَرَبَ خِبَاءَهُ عَلَى قَبْرٍ وَهُوَ لَا يَحْسَبُ أَنَّهُ قَبْرٌ، فَإِذَا فِيهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُورَةَ تَبَارَكَ حَتَّى خَتَمَهَا، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ، إِنِّي ضَرَبْتُ خِبَائِي عَلَى قَبْرٍ وَأَنَا لَا أَحْسَبُ أَنَّهُ قَبْرٌ، فَإِذَا فِيهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُورَةَ تَبَارَكَ حَتَّى خَتَمَهَا، قَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تِلْكَ الْمَانِعَةُ تُنَجِّي مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ " وَكَذَا رَوَاهُ غَيْرُهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَمْرٍو، " تَفَرَّدَ بِهِ يَحْيَى بْنُ عَمْرٍو وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ "

2280- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri kabir olduğunu bilmediği bir yere çadır kurdu. Ancak kabrin içinde baştan sona kadar Mülk Sûresi'ni okuyan biri(nin sesi)yle karşılaştı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Kabir olduğunu bilmediğim bir yere çadır kurdum, ama içinde birinin baştan sona kadar Mülk Sûresi'ni okuduğunu işittim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu süre el-Mânia'dır. Zira kişinin kabir azabına maruz kalmasını engeller"* buyurdu.[1]

Başkaları da bunu Yahya b. Amr'dan bu şekilde rivayet etmiştir. Yahya b. Amr ise bunu rivayette tek kalmıştır ve güçlü değildir.

٢٢٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي التَّارِيخِ، أَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ التَّمِيمِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَقِيلٍ زُهْرَةُ بْنُ مَعْبَدٍ، أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ كَانَ: " يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَفِي الْآخِرَ:

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/164 (2890).

قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، فَقُلْتُ: أَتَقْرَأُ هَذِهِ السُّورَةَ الطَّوِيلَةَ مَعَ هَذِهِ السُّورَةِ الْقَصِيرَةِ؟ " قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: " قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثُلُثُ الْقُرْآنِ، وَإِنَّ تَبَارَكَ تُخَاصِمُ لِصَاحِبِهَا فِي الْقَبْرِ "

2281- Ebû Akîl Zühre b. Ma'bed bildiriyor: İbn Şihâb sabah namazının ilk rekatında Mülk Sûresi'ni, ikinci rekatında da İhlâs Sûresi'ni okurdu. Ona: "Bu uzun sûreyi şu kısa sûreyle birlikte mi okuyorsun?" diye sorduğumda: "İhlâs Sûresi Kur'ân'ın üçte birine denktir. Mülk Sûresi de onu okuyan kişiyi kabirde savunur" dedi.[1]

تَخْصِيصُ سُورَةِ إِذَا زُلْزِلَتْ بِالذِّكْرِ مَعَ مَا ذُكِرَ قَبْلَهُ مِنْ ذَوَاتِ الر وَحم وَالْمُسَبِّحَاتِ

"Elim Lâm Râ" Sûreleri, Havâmîm ve Müsebbihât ile Birlikte Zilzâl Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi

٢٢٨٢ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، إِمْلَاءً، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، وَالْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: حدثنا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حدثنا عَيَّاشُ بْنُ عَبَّاسٍ الْقِتْبَانِيُّ، عَنْ عِيسَى بْنِ هِلَالٍ الصَّدَفِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: أَقْرِئْنِي يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنْ ذَوَاتِ الر " فَقَالَ الرَّجُلُ: كَبِرَ سِنِّي وَاشْتَدَّ قَلْبِي وَغَلُظَ لِسَانِي، فَقَالَ: " اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنْ ذَوَاتِ حم " فَقَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ مِثْلَ مَقَالَتِهِ الْأُولَى قَالَ: " اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنَ الْمُسَبِّحَاتِ " فَقَالَ مِثْلَ مَقَالَتِهِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أقرئني سُورَةً جَامِعَةً فَأَقْرَأَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا زُلْزِلَتْ حَتَّى فَرَغَ مِنْهَا، فَقَالَ الرَّجُلُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أَزِيدُ عَلَيْهِ أَبَدًا، ثُمَّ أَدْبَرَ الرَّجُلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَفْلَحَ الرَّجُلُ " ثُمَّ ذَكَرَ مَا بَعْدَهُ

2282- Abdullah b. Amr der ki: Adamın biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana Kur'ân'dan (okuyabileceğim) bir şeyler öğret" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Elif Lâm Râ ile başlayan*

[1] Ravileri güvenilirdir.

sûrelerden üçünü oku!" buyurdu. Adam: "Ama yaşlandım, hafızam yavaşladı ve dilim de ağırlaştı" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O halde Hâ Mîm ile başlayan sûrelerden üç tanesini oku"* buyurdu. Adam aynı mazeretleri tekrarlayınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müsebbihât denilen (Allah'ı tesbih ile başlayan) sûrelerden üç tane oku"* buyurdu. Adam aynı mazeretlerini tekrarlayarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana, bunların hepsinin yerini tutacak bir sûre öğret" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona Zilzâl Sûresi'ni sonuna kadar okuttu. Bitirince de adam: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki daha fazlasını okumam" dedi ve dönüp gitti. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) adamın ardından: *"Adamcağız (dediğini yaparsa) kurtuldu!"* buyurdu...[1]

Sonrasında ravi hadisin kalan kısmını aktarır.

٢٢٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " حُجَّاجًا فَصَلَّى بِنَا الْفَجْرَ فَقَرَأَ أَلَمْ تَرَ، وَلِإِيلَافِ قُرَيْشٍ "

2283- Ma'rûr b. Süveyd der ki: "Ömer b. el-Hattâb ile çıktığımız hac yolculuğunda bize kıldırdığı sabah namazında Fîl ile Kureyş sûrelerini okudu."[2]

٢٢٨٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا يَمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حدثنا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/119 (1399) ve Nesâî, *fadâil* (52).

[2] Ravileri güvenilirdir. Beyhakî, *Sünen* (2/390), Abdurrezzâk, *Musannef* 2/118 (2734) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/366).

ﷺ: " إِذَا زُلْزِلَتْ تَعْدِلُ نِصْفَ الْقُرْآنِ، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْآنِ، وَقُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ كَذَا رَوَاهُ يَمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ

2284- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zilzâl Sûresi Kur'ân'ın yarısına, Kâfirûn Sûresi Kur'ân'ın dörtte birine, İhlâs Sûresi de Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurmuştur.[1]

Yemân b. el-Muğîre bu şekilde rivayet etmiştir.

٢٢٨٥ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا الْقَعْنَبِيُّ، حدثنا سَلَمَةُ بْنُ وَرْدَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: سَأَلَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: " يَا فُلَانُ، هَلْ تَزَوَّجْتَ؟ " قَالَ: لَا، وَلَيْسَ عِنْدِي مَا أَتَزَوَّجُ، قَالَ: " أَلَيْسَ مَعَكَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ؟ " قَالَ: بَلَى، قَالَ: " ثُلُثُ الْقُرْآنِ، قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ؟ " قَالَ: بَلَى، قَالَ: " رُبُعُ الْقُرْآنِ، قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ؟ " قَالَ: بَلَى، قَالَ: " رُبُعُ الْقُرْآنِ، قَالَ: " تَزَوَّجْ تَزَوَّجْ تَزَوَّجْ " وَرَوَاهُ غَيْرُهُ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ، فَقَالَ: فِي قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ أَيْضًا رُبُعُ الْقُرْآنِ، وَهُوَ بِخِلَافِ رِوَايَةِ الثِّقَاتِ، وَرَوَاهُ ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَرْدَانَ، قَالَ: فِي قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثُلُثُ الْقُرْآنِ، وَيَمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، وَسَلَمَةُ بْنُ وَرْدَانَ غَيْرُ قَوِيَّيْنِ فِي الْحَدِيثِ، وَاللهُ أَعْلَمُ

2285- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbından birine: *"Ey filan! Evlendin mi?"* diye sordu. Adam: "Hayır, evlenmek için malım da yok" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlâs Sûresi'ni bilmiyor musun?"* diye sorunca, adam: "Biliyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte Kur'ân'ın üçte biri!"* buyurdu ve: *"Kâfirûn Sûresi'ni biliyor musun?"* diye sordu. Adam: "Biliyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte Kur'ân'ın dörtte biri!"* buyurdu ve: *"Âyetü'l-Kürsî'yi biliyor musun?"* diye sordu. Adam: "Biliyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte Kur'ân'ın dörtte biri!"*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/166 (2894).

buyurdu ve şöyle devam etti: *"O zaman (bunlar karşılığında) evlen! Evlen! Evlen!"*[1]

Başkası ise bunu Ka'nebî'den rivayet ederken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İhlâs Sûresi için: *"İşte Kur'ân'ın dörtte biri!"* buyurduğunu aktarır. Ancak bu, güvenilir olan ravilerin rivayetine muhaliftir.[2]

İbn Ebî Fudeyk ise bunu Seleme b. Verdân'dan rivayet ederken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İhlâs Sûresi için: *"İşte Kur'ân'ın üçte biri!"* buyurduğunu zikreder. Yemân b. el-Muğîre ile Seleme b. Verdân hadiste güçlü kişiler değildir. Doğrusunu Allah bilir.

٢٢٨٦ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُبَارَكُ الْحَنَّاطُ النَّيْسَابُورِيُّ، فِيمَا قَرَأْتُ عَلَيْهِ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ وَثَلَاثِمِائَةٍ، حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ بِنَيْسَابُورَ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرَشِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سَلْمِ بْنِ صَالِحٍ الْعِجْلِيُّ، حدثنا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ إِذَا زُلْزِلَتْ عُدِلَتْ لَهُ بِنِصْفِ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ عُدِلَتْ لَهُ بِرُبُعِ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ عُدِلَتْ لَهُ بِثُلُثِ الْقُرْآنِ " هَذَا الْعِجْلِيُّ مَجْهُولٌ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا مَخْلَدُ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سَلْمِ بْنِ صَالِحٍ الْعِجْلِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، وَرَوَاهُ أَبُو عِيسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، وَقَالَ: لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ هَذَا الشَّيْخِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ، وَرَوَاهُ ابْنُ خُزَيْمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَيَّارِ بْنِ صَالِحٍ

2286- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Zilzâl Sûresi'ni okuyan Kur'ân'ın yarısını okumuş gibi olur. Kâfirûn*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/166 (2895).

[2] İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1180).

Sûresi'ni okuyan Kur'ân'ın dörtte birini okumuş gibi olur. İhlas Sûresi'ni okuyan da Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi olur."[1]

Hasan b. Selm b. Sâlih el-Iclî meçhul biridir.

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur

Ebû İsa (Tirmizî) da bunu Muhammed b. Mûsa'dan naklen rivayet etti ve: "Hadisi sadece Hasan b. Müslim'den biliyoruz" dedi. İbn Huzeyme de bunu Muhammed b. Mûsa kanalıyla Hasan b. Seyyâr b. Sâlih'ten rivayet etmiştir.

ذِكْرُ أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ

Tekâsür Sûresi

٢٢٨٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ بِمِصْرَ، حدثنا دَاوُدُ بْنُ الرَّبِيعِ، حدثنا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ آيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ؟ " قَالُوا: وَمَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ آيَةٍ؟ قَالَ: " مَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ؟ "

2287- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz her gün bin âyet okuyamaz mı?"* diye sorunca, ashâb: "Her gün bin âyeti kim okuyabilir ki?" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi (her gün) Tekâsür Sûresi'ni okuyamaz mı?"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/165 (2893).

[2] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/566-567).

ذِكْرُ سُورَةِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

Kâfirûn Sûresi

٢٢٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ الْأَشْجَعِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ: " اقْرَأْ عِنْدَ مَنَامِكَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنِ الشِّرْكِ "

2288- Ebû Ferve el-Eşcaî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adama: *"Uyuyacağın zaman Kâfirûn Sûresi'ni oku. Bunu okumak kişiyi şirkten berî kılar"* buyurdu.[1]

٢٢٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِمْلَاءً، حدثنا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَضْرَمِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ فَرْوَةَ بْنِ نَوْفَلٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ: قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: مُرْنِي بِشَيْءٍ أَقُولُهُ فَقَالَ: " إِذَا أَوَيْتَ إِلَى مَضْجَعِكَ فَاقْرَأْ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ إِلَى خَاتِمَتِهَا، فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ " " تَابَعَهُ عَلَى هَذَا إِسْرَائِيلُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ كَمَا "

2289- Ferve b. Nevfel el-Eşcaî, babasından bildirir: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "(Uyumadan önce) okuyacağım bir şeyler öğret" dediğimde: *"Uyumak için yatağına girdiğin zaman Kâfirûn Sûresi'ni sonuna kadar oku. Bunu okumak kişiyi şirkten berî kılar"* buyurdu.[2]

Bir sonraki rivayette İsrâil b. Yûnus bunu Ebû İshâk'tan rivayet ederek mütabaât etmiştir.↓

٢٢٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّبِيعِيُّ، بِالْكُوفَةِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، حدثنا أَبُو غَسَّانَ مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak mürsel bir hadistir. Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (803, 804).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 5/303 (5055).

حدثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ فَرْوَةَ بْنِ نَوْفَلٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ دَفَعَ إِلَيْهِ بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ وَقَالَ: " إِنَّمَا أَنْتَ ظِئْرِي " قَالَ: فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: " مَا فَعَلَتِ الْجُوَيْرِيَةُ أَوِ الْجَارِيَةُ؟ " قُلْتُ: عِنْدَ أُمِّهَا قَالَ: " فَمَجِيءُ مَا جِئْتَ؟ " قَالَ: جِئْتُ أَنْ تُعَلِّمَنِي شَيْئًا أَقْرَؤُهُ عِنْدَ مَنَامِي، قَالَ: " اقْرَأْ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ"

2290- Ferve b. Nevfel el-Eşcaî, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana Ümmü Seleme'nin kızını verip: *"Sen artık onun sütbabası oldun"* buyurmuştu. Bir süre geçtikten sonra yanına geldiğimde: *"Kız (veya kızcağız) ne yapıyor?"* diye sordu. "Annesinin yanında" dedim. Bana: *"Neden geldin?"* diye sorunca: "Yatacağım zaman okuyacağım bir dua öğretmeni istiyorum" dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kâfirûn Sûresi'ni oku. Bunu okumak kişiyi şirkten uzak kılar"* buyurdu.[1]

٢٢٩١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الدِّينَوَرِيُّ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِمُعَاذٍ: " اقْرَأْ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ عِنْدَ مَنَامِكَ، فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ " هُوَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مُنْكَرٌ، وَإِنَّمَا يُعْرَفُ بِالْإِسْنَادِ الْأَوَّلِ

2291- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Uyuyacağın zaman Kâfirûn Sûresi'ni oku. Bunu okumak kişiyi şirkten uzak kılar"* buyurdu.[2]

Bu isnâdla münker bir hadistir. Hadis bir önceki isnâdıyla bilinir.

٢٢٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو أَحْمَدَ الْفَرَّاءُ: سَمِعْتُ شِبْلًا، يُحَدِّثُ عَنِ الْأَصْمَعِيِّ، عَنْ أَبِي عَمْرِو بْنِ الْعَلَاءِ، قَالَ: "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/474 (3403).

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/657).

كَانَتْ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ تُسَمَّى الْمُقَشْقِشَةَ، أَيْ أَنَّهَا تُبَرِّئُ مِنَ الشِّرْكِ، وَيُقَالُ: قَشْقَشَ الْبَعِيرُ إِذَا رَمَى بِجَرَّتِهِ "

2292- Ebû Amr b. el-Alâ der ki: "Kâfirûn Sûresi, «*el-Mukaşkişa*» olarak da isimlendirilirdi. Zira kişiyi şirkten temizler. Uyuzluğundan temizlenip kurtulan deve için de «*Kaşkaşe'l-Be'îru*» denilir."[1]

٢٢٩٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا تَمْتَامٌ، وَابْنُ أَبِي قِمَاشٍ , قَالَا: حدثنا خَلَفُ بْنُ مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَالرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ بِقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ "

2293- Enes der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), akşam namazının farzından sonra kıldığı iki rekatta ve sabah namazının farzından önce kıldığı iki rekatta Kâfirûn ile İhlâs sûrelerini okurdu."[2]

٢٢٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْعَطَّارُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، قَالَا: أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُنَيْسٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ خِرَاشٍ يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ رَجُلًا قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ فَقَرَأَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ حَتَّى انْقَضَتِ السُّورَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " هَذَا رَجُلٌ عَرَفَ رَبَّهُ " وَقَرَأَ فِي الْآخِرَةِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ حَتَّى انْقَضَتِ السُّورَةُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " هَذَا عَبْدٌ آمَنَ بِرَبِّهِ " قَالَ طَلْحَةُ: فَأَنَا أَسْتَحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ هَاتَيْنِ السُّورَتَيْنِ فِي هَاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ

---

[1] İsnâdında Şibl vardır. Bu kişiyi tanımıyorum. Ancak Şibl yerine Sehl olabilir. Sehl de Ebû Hâtim es-Sicistânî'dir.

[2] İsnâdı hasendir. Bezzâr, *Müsned* 1/338 (704) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/656).

2294- Talha b. Hirâş, Câbir b. Abdillah'tan bildiriyor: Adamın biri kalkıp iki rekat namaz kıldı. Adam birinci rekatta Kâfirûn Sûresi'ni okuduğunda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kul Rabbini tanıdı"* buyurdu. Adam ikinci rekatta İhlâs Sûresi'ni okuduğunda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kul Rabbine iman etti"* buyurdu.[1]

Talha der ki: "Ben de bu iki rekatta bu iki sûreyi okumayı severim."

٢٢٩٥ - حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، حدثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يُصَلِّيهِمَا فَيُسِرُّ فِيهِمَا فَيَقْرَأُ بِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ "

2295- Muhammed b. Sîrîn bildiriyor: Sabah namazının iki rekat (nafile) namazı konusunda Hz. Âişe: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu namazda sessiz bir şekilde Kâfirûn ile İhlâs sûrelerini okurdu" dedi.[2]

٢٢٩٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الْمَيْدَانِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الذُّهْلِيِّ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ كَثِيرِ بْنِ عُفَيْرٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ يُوتِرُ بَعْدَهُمَا بِ سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَفِي الْوِتْرِ بِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ " وَقَدْ مَضَتِ الرِّوَايَةُ فِي أَنَّهَا تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْآنِ

2296- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vitir namazının ilk rekatında A'lâ Sûresi'ni, ikinci rekatında Kâfirûn Sûresi'ni, üçüncü

---

[1] İsnâdında bir beis yoktur.

[2] İsnâdı sahihtir. Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (98).

rekatında da İhlâs Sûresi ile Muavvizeteyn'i (Felak, Nâs sûrelerini) okurdu."[1]

Daha önce de Kâfirûn Sûresi'nin Kur'ân'ın dörtte birine denk olduğunu zikretmiştik.[2]

٢٢٩٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، حدثنا زَكَرِيَّا بْنُ عَطِيَّةَ الْحَنَفِيُّ، حدثنا سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِسْوَرِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ بِنْتُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهَا، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ قَرَأَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ كَأَنَّمَا قَرَأَ رُبُعَ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ فَكَأَنَّمَا قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ "

قَالَ سَعْدٌ: وَحَدَّثَنِي عَمِّي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَرَّةً فَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ وَكَانَ أَفْضَلَ أَهْلِ الْأَرْضِ "

2297- Âişe binti Sa'd, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kâfirûn Sûresi'ni okuyan Kur'ân'ın dörtte birini okumuş gibi olur. İhlas Sûresi'ni okuyan da Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi olur."*[3]

Sa'd der ki: Amcam Sa'd b. İbrâhîm'in Ebû Seleme'den, onun da Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlâs Sûresi'ni on iki defa okuyan kişi, Kur'ân'ı dört defa okumuş olur ve yeryüzü ahalisi içinde en üstün kişi sayılır"* buyurmuştur.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Bağavî, *Şerhu's-Sünne* 4/99 (973), Hâkim, *Müstedrek* (1/305), Beyhakî, *Sünen* (3/37) ve İbn Hibbân, *Mevârid* 175 (675).

[2] 2285 ile 2286. hadislere bakınız.

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. es-Sağîr* (1/61-62), Ebû Nuaym, *Ahbârû Isbehân* (1/105) ve Ukaylî, *ed-Du'afâ* (2/85).

٢٢٩٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يُونُسَ بِمِصْرَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، حدثنا زَكَرِيَّا بْنُ عَطِيَّةَ، حدثنا سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِسْوَرِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَرَّةً بَعْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ فَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ وَكَانَ أَفْضَلَ أَهْلِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ إِذَا اتَّقَى "

2298- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Sabah namazından sonra İhlâs Sûresi'ni on iki defa okuyan kişi Kur'ân'ı dört defa okumuş olur ve takvalı olması durumunda da yeryüzü ahalisi içinde zamanının en üstün kişisi sayılır."*[1]

تَخْصِيصُ سُورَةِ النَّصْرِ بِالذِّكْرِ

Nasr Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi

٢٢٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حدثنا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ دَاوُدَ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ: " سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ وَأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ "، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّكَ تُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ وَأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، قَالَ: " خَبَّرَنِي رَبِّي أَنِّي سَأَرَى عَلَامَةً فِي أُمَّتِي فَإِذَا رَأَيْتُهَا أُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ أَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فَقَدْ رَأَيْتُهَا " ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ﴾ [النصر: ١] فَتْحُ مَكَّةَ ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ [النصر: ٣] رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى

2299- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çokça: *"Allah'ı hamd ile tesbih ederim. Allah'tan bağışlanma diler ona tövbe ederim"* derdi. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bakıyorum da çokça «Allah'ı hamd ile tesbih ederim.

[1] Zekeriya b. Atiyye dolayısıyla isnadı zayıftır.

Allah'tan bağışlanma diler ona tövbe ederim» diyorsun" dediğimde şöyle buyurdu: *"Rabbim, ümmetim konusunda bir işaret göreceğimi bildirdi. Bu işareti gördüğüm zaman da çokça* ***«Allah'ı hamd ile tesbih ederim. Allah'tan bağışlanma diler ona tövbe ederim» diyeceğim. Bu işareti de gördüm. O da «Allah'ın yardımı ve fetih gelip de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir»*** [1] *âyetleridir. Söz konusu "fetih" de Mekke'nin fethidir."*[2]

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ'dan rivayet etti.[3]

٢٣٠٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبَرَانِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ كَيْسَانَ، حدثنا أَبُو حُذَيْفَةَ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْآنِ، وَإِذَا زُلْزِلَتْ تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْآنِ، وَإِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْآنِ "

2300- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kâfirûn Sûresi, Kur'ân'ın dörtte birine denktir. Zilzâl Sûresi de Kur'ân'ın dörtte birine denktir. Nasr Sûresi de Kur'ân'ın dörtte birine denktir."*[4]

تَخْصِيصُ سُورَةِ الْإِخْلَاصِ بِالذِّكْرِ

İhlâs Sûresi'nin Zikre Tahsis Edilmesi

٢٣٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، ح قَالَ: وَحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ فِيمَا قَرَأَهُ عَلَى مَالِكٍ

---

[1] Nasr Sur. 1-3

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Müslim, *salât* (217, 218, 220) ve Buhârî, *ezân* (1/199) ile *tefsîr* (6/93).

[4] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (3/147).

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَجُلًا سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ يُرَدِّدُهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ وَكَأَنَّ الرَّجُلَ يُقَلِّلُهَا - وَقَالَ الْقَعْنَبِيُّ يَتَقَالُّهَا - فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي زَكَرِيَّا، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ، وَرَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مَالِكٍ، فَقَالَ: عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ بْنُ النُّعْمَانِ

2301- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Adamın biri, birinin seher vakti İhlâs Sûresi'ni tekrarlayıp durduğunu işitti. Sabah olunca Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bunu aktardı ki adamın okuduğunu az buluyordu. Ancak Resûlullah (sallallahe aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki İhlâs Sûresi Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurdu.[1]

Lafız Ebû Zekeriya'nın lafzıdır. Buhârî, *Sahîh*'de Ka'nebî ve Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.[2]

İsmail b. Câfer de Mâlik kanalıyla bunu Ebû Saîd el-Hudrî'den: "Katâde b. en-Nu'mân'ın bana bildirdiğine göre..." ibaresiyle nakleder

٢٣٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي أَبُو يَعْلَى، وَالْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، وَعِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، قَالُوا: حدثنا أَبُو مَعْمَرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الهمداني، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَعْصَعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ بْنُ النُّعْمَانِ، أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي زَمَنِ رسول الله ﷺ وَهُوَ يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ يُرَدِّدُهَا لَا يَزِيدُ عَلَيْهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى الرَّجُلُ فَقَالَ:

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/105) ile *tevhîd* (8/164).

يَا رَسُولَ اللهِ، فُلَانٌ قَامَ اللَّيْلَةَ يَقْرَأُ مِنَ السَّحَرِ ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اللهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ [الإخلاص: ٢] يُرَدِّدُهَا لَا يَزِيدُ عَلَيْهَا، كَأَنَّ الرَّجُلَ يَتَقَالُّهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ " قَالَ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ وَزَادَ أَبُو مَعْمَرٍ ثُمَّ سَاقَهُ

2302- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Katâde b. en-Nu'mân'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında adamın biri gece boyunca sadece İhlâs Sûresi'ni tekrarlayıp durdu. Onu duyan biri sabah vakti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan adam seher vakti *"De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur"*[1] âyetlerini tekrarlayıp durdu. Başka da bir şey okumadı" dedi ki adamın okuduğunu az buluyordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki İhlâs Sûresi Kur'ân'ın üçte birine denktir"* karşılığını verdi.[2]

Buhârî der ki: Ebû Ma'mer bunu rivayet ederken: "Sonrasında ravi söz konusu hadisi sonuna kadar zikretti" demiştir.[3]

٢٣٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عبد اللهِ الْحَرْفِيُّ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الشَّافِعِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: حدثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حدثنا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، حدثنا أَبِي، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَالضَّحَّاكِ الْمَشْرِقِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ كُلَّ لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْآنِ؟ "، قَالُوا: وَأَيُّنَا يُطِيقُ ذَلِكَ؟ قَالَ: " قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثُلُثُ الْقُرْآنِ " وَفِي رِوَايَةِ الْحَرْفِيِّ اللهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ثُلُثُ

---

[1] İhlâs Sur. 1-4

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *fadâil* (6/105) ile *tevhîd* (8/164).

الْقُرْآنِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ، وَرِوَايَةُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مُرْسَلَةٌ، وَرِوَايَةُ الضَّحَّاكِ عَنْهُ مُسْنَدَةٌ، قَالَهُ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ

2303- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz bir gecede Kur'ân'ın üçte birini okuyamaz mı?"* diye sorunca, ashâb: "Buna kimin gücü yeter ki?" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlâs Sûresi Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurdu.[1]

Harfî'nin rivayetinde ise "اللهُ الواحدُ الصمدُ" lafzıyla: *"Allah Vâhid'dir, Samed'dir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur" Kur'ân'ın üçte birine denktir"* şeklinde geçer.

Buhârî, *Sahîh*'de Ömer b. Hafs'tan rivayet etti.[2]

Buhârî'nin dediğine göre İbrâhîm'in Ebû Saîd'den olan rivayeti mürsel, Dahhâk'ın Ebû Saîd'den olan rivayeti ise müsneddir.

٢٣٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ كُلَّ لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْآنِ؟ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، نَحْنُ أَعْجَزُ وَأَضْعَفُ مِنْ ذَلِكَ، فَقَالَ ﷺ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ جَزَّأَ الْقُرْآنَ ثَلَاثَةَ أَجْزَاءٍ، فَجَعَلَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ جُزْءًا مِنَ الْقُرْآنِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، وَمِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ وَأَبَانَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ قَتَادَةَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا شَاذَانُ، حدثنا بُكَيْرُ بْنُ السُّمَيْطِ، عَنْ قَتَادَةَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ

2304- Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz bir gecede Kur'ân'ın üçte birini okuyamaz mı?"* diye sorunca, ashâb: "Buna gücümüz

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/105).

yetmez, aciz kalırız" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah Kur'ân'ı üç bölüme ayırdı. İhlâs Sûresi de bu üç bölümden birine denktir"* buyurdu.

Müslim, bir kanalla Saîd b. Ebî Arûbe, ayrıca Şu'be ve Ebân b. Yezîd kanalıyla Katâde'den rivayet etti.[1]

Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı nakledilmiştir.

٢٣٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ بَشِيرٍ أَبِي إِسْمَاعِيلَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " احْتَشِدُوا فَإِنِّي سَأَقْرَأُ عَلَيْكُمْ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، فَقَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اللهُ الصَّمَدُ حَتَّى خَتَمَهَا " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " هَكَذَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مَرَّةً وَقَالَ: مَرَّةً أُخْرَى مَعَ الْقَاضِي، وَغَيْرِهِ، قَالَ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: أَقْرَأُ عَلَيْكُمْ ثُلُثَ الْقُرْآنِ فَذَكَرَهُ "، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ وَاصِلِ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنِ ابْنِ فُضَيْلٍ

2305- Ebû Hureyre der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıkıp: *"Toplanın! Sizlere Kur'ân'ın üçte birini okuyacağım"* buyurdu. Toplandığımızda da İhlâs Sûresi'ni sonuna kadar okudu.

Beyhakî der ki: Ebû Abdillah bunu bize bu şekilde rivayet etti. Başka bir defasında ise Ahmed b. Hasen el-Kâdî ve başkasından naklen şöyle rivayet etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve: *"Size Kur'ân'ın üçte birini okuyayım mı?"* buyurdu..." Sonrasında bir öncekinin aynısını aktardı.

Müslim, *Sahîh*'de Vâsıl b. Abdila'lâ kanalıyla İbn Fudayl'dan aktardı.[2]

---

[1] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (260).

[2] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (262).

٢٣٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ كَيْسَانَ، حدثنا أَبُو حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " احْشُدُوا فَإِنِّي أَقْرَأُ عَلَيْكُمْ ثلث القرآن، فَحَشَدُوا فَخَرَجَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ فَقَرَأَ عَلَيْهِمْ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثُمَّ دَخَلَ " فَقَالَ بَعْضُنَا لِبَعْضٍ: إِنَّا لنَرَى هَذَا خَبَرًا جَاءَهُ مِنَ السَّمَاءِ فَذَلِكَ الَّذِي أَدْخَلَهُ، ثُمَّ خَرَجَ نَبِيُّ اللهِ فَقَالَ: " إِنِّي قُلْتُ لَكُمْ سَأَقْرَأُ عَلَيْكُمْ ثُلُثَ الْقُرْآنِ أَلَا وَإِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى الْقَطَّانِ

2306- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Toplanın! Sizlere Kur'ân'ın üçte birini okuyacağım"* buyurunca, ashâb bir araya toplandı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çıkıp İhlâs Sûresi'ni okudu ve içeriye girdi. O girdikten sonra aramızda: "Herhalde semadan kendisine bir haber (vahiy) geldi ve bundan dolayı içeriye girdi" şeklinde konuşmaya başladık. Daha sonra ise çıktı ve: *"Size Kur'ân'ın üçte birini okuyacağımı söylemiştim. Bilin ki bu sûre, Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurdu.[1]

Müslim, Yahya b. el-Kattân'dan rivayet etti.[2]

٢٣٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، قَالَ: وَحدثنا الْقَعْنَبِيُّ فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْمِهْرَجَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حدثنا ابْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ مَوْلَى آلِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ: أَقْبَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ: ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اللهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ [الإخلاص: ٢] فَقَالَ

---

[1] İsnâdı zayıftır, ancak sahih bir hadistir.

[2] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (261).

رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَجَبَتْ " فَسَأَلْتُهُ مَاذَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " الْجَنَّةُ " قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَأَرَدْتُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى الرَّجُلِ فَأُبَشِّرَهُ، ثُمَّ فَرِقْتُ أَنْ يَفُوتَنِي الْغَدَاءُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَآثَرْتُ الْغَدَاءَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثُمَّ ذَهَبْتُ إِلَى الرَّجُلِ فَوَجَدْتُهُ قَدْ ذَهَبَ

2307- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile yürürken adamın birinin *"De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur"*[1] âyetlerini (İhlâs Sûresi'ni) okuduğunu işitti ve: *"Vacip oldu!"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Vacip olan nedir?" diye sorduğumda: *"Cennet!"* karşılığını verdi. Gidip adama bunun müjdesini vermek istedim, ama Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte yemeği de kaçırmak istemediğim için onunla yemeğe gittim. Daha sonra dönüp müjdeyi adama vermek istedim, ancak adam gitmişti.[2]

٢٣٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا حَرْمَلَةُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، ح قَالَ: وأَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ بَحْرٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي عَمِّي، حدثنا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، أَنَّ أَبَا الرِّجَالِ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَهُ عَنْ أُمِّهِ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَكَانَتْ فِي حِجْرِ عَائِشَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَ رَجُلًا عَلَى سَرِيَّةٍ وَكَانَ يَقْرَأُ لِأَصْحَابِهِ فِي صَلَاتِهِمْ، فَكَانَ يَخْتِمُ بِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ فَلَمَّا رَجَعُوا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " سَلُوهُ لِأَيِّ شَيْءٍ يَصْنَعُ هَذَا؟ " فَسَأَلُوهُ فَقَالَ: لِأَنَّهَا صِفَةُ الرَّحْمَنِ فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللهَ يُحِبُّهُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَهْبٍ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

---

[1] İhlâs Sur. 1-4

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/167-168 (2897).

صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، وَفِي بَعْضِ النُّسَخِ عَنْ مُحَمَّدٍ غَيْرَ مَنْسُوبٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ

2308- Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın komutasında bir müfreze gönderdi. Komutanları askerlere namazı kıldırırken kıraatini hep İhlâs Sûresi'yle bitiriyordu. Müfreze dönüşü askerler komutanın bu yaptığını Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) aktardılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ona sorun, neden öyle bir şey yapmış"* buyurunca, sordular. Adam: "Rahmân olan Allah'ın sıfatlarını anlatan bir sûre olduğu için onu okumayı seviyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'ın da onu sevdiğini adama söyleyin"* buyurdu.

Müslim, Ahmed b. Abdirrahman b. Vehb'den[1] ve Buhârî de Ahmed b. Sâlih kanalıyla İbn Vehb'den rivayet ettiler. Başka nüshalarda ise Muhammed —Ahmed b. Sâlih —İbn Vehb kanalıyla aktardığı görülmüştür.[2]

٢٣٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ الْعَدْلُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّقْرِ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَؤُمُّهُمْ بِقُبَاءَ فَكَانَ إِذَا افْتَتَحَ سُورَةً قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثُمَّ يَقْرَأُ بِالسُّورَةِ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي صَلَاتِهِ كُلِّهَا، فَقَالَ لَهُ أَصْحَابُهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ لَهُمْ: مَا أَنَا بِتَارِكِهَا إِنْ أَحْبَبْتُمْ أَنْ أَؤُمَّكُمْ بِذَلِكَ فَعَلْتُ وَإِلَّا فَلَا، وَكَانَ مِنْ أَفْضَلِهِمْ، وَكَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يَؤُمَّهُمْ غَيْرُهُ، فَأَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ فَدَعَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " يَا فُلَانُ، مَا مَنَعَكَ أَنْ تَفْعَلَ مَا يَأْمُرُكَ بِهِ أَصْحَابُكَ؟ وَمَا يَحْمِلُكَ عَلَى لُزُومِ هَذِهِ السُّورَةِ؟ " فَقَالَ: حُبُّهَا يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " حُبُّهَا

---

[1] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (263).

[2] Buhârî, *tevhîd* (8/164-165).

أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ " قَالَ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، وَقَالَ عُبَيْدُ اللهِ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ

2309- Enes b. Mâlik der ki: Kubâ'da bize imamlık yapan bir adam vardı. Adam namazda sûre okuyacağı zaman önce İhlâs Sûresi'ni okur sonra başka bir sûreye geçerdi. Bütün namazlarında da bunu yapardı. Cemaat bu konuda onu uyardı, ancak o: "Ben bu sûreyi okumayı bırakmam! İstiyorsanız bu şekilde size imamlık yaparım, aksi halde yapmam" dedi. İçlerinde imamlık için en iyi adam da oydu ve başkasının imamlığını da istemiyorlardı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bu durumu anlattıklarında, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) adamı çağırdı ve: *"Ey filan! Cemaatin sana söylediği şeyi neden yapmıyorsun? Neden devamlı olarak bu sûreyi okuyorsun?"* diye sordu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu sûreyi seviyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu sûreye olan sevgin seni cennete sokacaktır"* buyurdu.[1]

Buhârî der ki: "Ubeydullah bunu Sâbit kanalıyla Enes'ten bildirmiştir."[2]↓

٢٣١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ: " لِمَ تَلْزَمُ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ؟ " قَالَ الرَّجُلُ: أُحِبُّهَا يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ حُبَّهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ "

2310- Enes (b. Mâlik) bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın birine: *"Neden devamlı olarak İhlâs Sûresi'ni okuyorsun?"* diye sorunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu sûreyi seviyorum" dedi. Bunun üzerine Hz.

---

[1] İsnâdı zayıftır, ancak sahih bir hadistir.

[2] Buhârî, *ezân* (1/188-189).

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu sûreye olan sevgin seni cennete sokacaktır"* buyurdu.[1]

٢٣١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَبَانَةَ بِهَمْدَانَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ أَبُو الْقَاسِمِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ الرَّازِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حدثنا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، حدثنا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ مِائَتَيْ مَرَّةٍ غُفِرَ لَهُ ذَنْبُ مِائَتَيْ سَنَةٍ "

2311- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlâs Sûresi'ni iki yüz defa okuyan kişinin iki yüz yıllık günahları bağışlanır"* buyurmuştur.[2]

٢٣١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا مُحَمَّدِ بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، ح وَأَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ بِمَكَّةَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حدثنا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، حدثنا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي لَيْلَى، حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثُلُثُ الْقُرْآنِ "

2312- Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlâs Sûresi Kur'ân'ın üçte biridir"* buyurmuştur.[3]

٢٣١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، حدثنا الْحُسَيْنُ الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ خَثْيَمَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî, *fadâil* (5/170).

[2] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (6/187), İbnu'l-Cevzî, *İlel* (17/106) ve Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/329).

[3] Biri dışında ravileri güvenilirdir. Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (681, 687, 690, 691), Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/198 (4024, 4025, 4028, 4029) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/154, 7/134) ile *Ahbârû Isbehân* (2/223).

الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنِ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ ثُلُثَ الْقُرْآنِ؟ " فَلَمَّا أَنْ رَأَى أَنَّهُ قَدْ شَقَّ عَلَيْهِمْ، قَالَ: " يَقْرَأُ اللهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ فَإِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كَانَ لَهُ عِدْلُ نَسَمَةٍ، وَمَنْ مَنَحَ مَنِيحَةَ وَرِقٍ أَوْ مَنِيحَةَ لَبَنٍ أَوْ هدى زقاقًا كَانَ لَهُ كَعِدْلِ نَسَمَةٍ " قَالَ زَائِدَةُ: قَالَ مَنْصُورٌ: كُلُّ وَاحِدٍ خَيْرٌ مِنْ نَسَمَةٍ

2313- Ebû Eyyûb (el-Ensârî) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz gecesi ve gündüzünde Kur'ân'ın üçte birini okuyamaz mı?"* diye sordu. Ancak bunun onlara ağır geldiğini görünce şöyle buyurdu: *"Kişi İhlâs Sûresi'ni okuduğu zaman Kur'ân'ın üçte birini okumuş olur. Yine kişi on defa «Allah'tan başka ilah yoktur. Tektir ve ortaksızdır. Mülk onundur, hamd da ona mahsustur. O her şeye kadirdir» derse bir köleyi azat etmiş gibi olur. Birine gümüş (para) veya süt hayvanı bağışlayan veya yolu tarif eden kişi de her biri için bir köle azat etmiş gibi olur."*[1]

Zâide der ki: Mansûr bunu rivayet ederken: *"Her biri bir köleyi azat etmekten daha hayırlıdır"* lafzını kullanmıştır.

٢٣١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ فِرَاسٍ بِمَكَّةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَفْصٍ الْجُمَحِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حدثنا الْقَعْنَبِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمٍ ابْنُ أَخِي الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَمِّهِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سُئِلَ عَنْ: قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ فقَالَ: " ثُلُثُ الْقُرْآنِ أَوْ تَعْدِلُهُ "

2314- Humeyd b. Abdirrahman, annesi Ümmü Gülsüm binti Ukbe b. Ebî Muayt'tan bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) İhlâs Sûresi sorulunca: *"Kur'ân'ın üçte biridir veya buna denktir"* buyurdu.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/167 (2896).

[2] Beyhakî'nin hocasının biyografisini bulmuş değilim. Diğer ravileri de güvenilirdir. Dârimî,

٢٣١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ الطَّائِفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ مِائَتَيْ مَرَّةٍ غُفِرَ لَهُ - يَعْنِي ذُنُوبَ مِائَتَيْ سَنَةٍ - "

2315- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlâs Sûresi'ni iki yüz defa okuyan kişinin iki yüz yıllık günahları bağışlanır"* buyurmuştur.[1]

٢٣١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنا أَبُو يَعْلَى، وَيُوسُفُ بْنُ عَاصِمٍ الرَّازِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ فِي يَوْمٍ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ مِائَتَيْ مَرَّةٍ كُتِبَ لَهُ أَلْفٌ وَخَمْسُمِائَةِ حَسَنَةٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَلَيْهِ دَيْنٌ " وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ حَاتِمٍ، وَقَالَ فِيهِ: " وَمَحَى عَنْهُ ذُنُوبَ خَمْسِينَ سَنَةً إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَلَيْهِ دَيْنٌ " وَلَمْ يَذْكُرِ الْعَدَدَ الَّذِي يُكْتَبُ لَهُ

2316- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Günde İhlâs Sûresi'ni iki yüz defa okuyan kişiye şâyet borcu yoksa bin beş yüz iyilik sevabı yazılır"* buyurmuştur.[2]

Muhammed b. Merzûk bunu Hâtim'den *"Şâyet borcu da yoksa elli yıllık günahları silinir"* lafzıyla rivayet etmiş, lehine yazılacak iyilik sayısı zikredilmemiştir.

٢٣١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ النَّفَّاحِ، بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ حَاتِمِ بْنِ مَيْمُونٍ أَبِي سَهْلٍ، فَذَكَرَهُ

---

fadâil (857), Taberânî, *M. el-Kebîr* 25/74 (182), Ahmed, *Müsned* (6/403-404) ve Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* (698).

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (6/187) ve İbnu'l-Cevzî, *İlel* (1/106).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/845), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/269), Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/106) ve Hatîb, *Târîh* (6/104).

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ الْأَخِيرِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنَامَ عَلَى فِرَاشِهِ مِنَ اللَّيْلِ فَنَامَ عَلَى يَمِينِهِ ثُمَّ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ مِائَةَ مَرَّةٍ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: يَا عَبْدِي ادْخُلِ الْجَنَّةَ عَلَى يَمِينِكَ "

2317- Başka bir kanalla yukarıdaki hadisin aynısı nakledilmiştir.[1]

Yine bu isnâdla bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Uyumak için yatağına giren kişi sağ tarafına uzanıp İhlâs Sûresi'ni yüz defa okuduğu zaman kıyamet gününde Yüce Allah ona: «Ey kulum! Sağından cennete gir» buyurur."*

٢٣١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا عَلَّانُ، حدثنا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، حدثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ مُرَّةَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ السَّدُوسِيِّ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ عَلَى طَهَارَةٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَطُهْرِهِ لِلصَّلَاةِ يَبْدَأُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ كَتَبَ اللهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، وَمَحَا عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ، وَرَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ، وَبَنَى لَهُ مِائَةَ قَصْرٍ فِي الْجَنَّةِ، وَرَفَعَ لَهُ مِنَ الْعَمَلِ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ مِثْلَ عَمَلِ بَنِي آدَمَ، وَكَأَنَّمَا قَرَأَ الْقُرْآنَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً، وَهِيَ بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ، وَمَحْضَرَةُ الْمَلَائِكَةِ، وَمُنَفِّرَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَلَهَا دَوِيٌّ حَوْلَ الْعَرْشِ بِذِكْرِ صَاحِبِهَا حَتَّى يَنْظُرَ اللهُ إِلَيْهِ، فَإِذَا نَظَرَ اللهُ إِلَيْهِ لَمْ يُعَذِّبْهُ أَبَدًا "

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ أَنَسٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ مِائَتَيْ مَرَّةٍ غُفِرَ لَهُ خَطِيئَةُ خَمْسِينَ سَنَةً إِذَا اجْتَنَبَ أَرْبَعَ خِصَالٍ الدِّمَاءَ، وَالْأَمْوَالَ، وَالْفُرُوجَ، وَالْأَشْرِبَةَ " " تَفَرَّدَ بِهِ الْخَلِيلُ بْنُ مُرَّةَ وَهُوَ مِنَ الضُّعَفَاءِ الَّذِينَ يُكْتَبُ حَدِيثُهُمْ "

2318- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kim İhlâs Sûresi'ni namazda olduğu gibi abdestli bir şekilde ve Fâtiha Sûres'iyle başlamak sûretiyle yüz defa okursa Yüce Allah okuduğu her bir*

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/168 (2898).

harfe karşılık ona on iyilik sevabı yazar, on günahını siler, derecesini on derece yükseltir, cennette ona yüz köşk inşa eder, o günde tüm insanların yaptığı amel kadar amel yapmış gibi sayılır ve Kur'ân'ı otuz üç defa okumuş gibi olur. Bu sûreyi okumak kişiyi şirkten berî kılar. Melekleri yanına getirirken şeytanı kaçırıp uzaklaştırır. Arş'ın etrafında da okuyanı hatırlatan öyle bir uğultusu olur ki sonunda Yüce Allah dönüp sesin sahibine bakar. Yüce Allah da ona nazar ettiği zaman artık onu asla cezalandırmaz."[1]

Aynı isnâdla Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*İhlâs Sûresi'ni iki yüz defa okuyan kişinin, şâyet dört hasleti de taşıyorsa elli yıllık günahları silinir. Bu dört haslet de haksız yere kan dökmemesi, başkasının malına el uzatmaması, zinaya bulaşmaması ve içki içmemesidir.*"

Halil b. Murre bunu rivayette tek kalmıştır. Halil de hadisleri yazılmayan zayıf kişilerdendir.

٢٣١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَيْهَقِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْحَضْرَمِيُّ، حدثنا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُجَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالُوا: " يَا رَسُولَ اللهِ انْسِبْ لَنَا رَبَّكَ فَنَزَلَ ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ إِلَى آخِرِهَا "

2319- Câbir der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize Rabbini tanıt" dediklerinde Yüce Allah: *"De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur"*[2] âyetleri nazil oldu.[3]

٢٣٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْمُنَادِي أَبُو

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/928) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/249-250).

[2] İhlâs Sur. 1-4

[3] İsnâdı kavi değildir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/39 (2044), İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/343), Abdullah b. Ahmed, *Sünne* 2/508 (1185), Ebû Nuaym, *Hilye* (4/335, 10/10(113), Beyhakî, *el-Esmâu ve's-Sifât* (s. 354) ve Vâhidî, *Esbâbu'n-Nuzûl* (s. 512).

جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ، حدثنا صَدَقَةُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ غَازِيًا بِتَبُوكَ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، هَلْ لَكَ فِي جِنَازَةِ مُعَاوِيَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْمُزَنِيِّ؟ قَالَ: " نَعَمْ " قَالَ جِبْرِيلُ: بِيَدِهِ هَكَذَا فَفَرَجَ لَهُ عَنِ الْجِبَالِ وَالْآكَامِ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَمْشِي وَمَعَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَمَعَ جِبْرِيلَ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ حَتَّى صَلَّى عَلَى مُعَاوِيَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا جِبْرِيلُ بِمَ بَلَغَ مُعَاوِيَةُ بْنُ مُعَاوِيَةَ هَذَا؟ " قَالَ: بِكَثْرَةِ قِرَاءَتِهِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ كَانَ يَقْرَؤُهَا قَائِمًا وَقَاعِدًا وَرَاقِدًا وَمَاشِيًا وَرَاكِبًا فَبِهَذَا بَلَغَ مَا بَلَغَ

هَذَا مُرْسَلٌ وَقَدْ رُوِّينَاهُ فِي كِتَابِ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَفِي الْجَنَائِزِ مِنَ السُّنَنِ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ مَوْصُولَيْنِ، وَهَذَا الْمُرْسَلُ شَاهِدٌ لَهُمَا وَقَوْلُهُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ يُرِيدُ مِنْ حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ

2320- Hasan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk savaşına çıkmışken Cebrâil yanına geldi ve: "Ey Muhammed! Muâviye b. Muâviye el-Müzenî'nin cenaze namazını kılar mısın?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi. Cebrâil şöyle bir el hareketi yaparak arada dağ tepe ne kadar şey varsa aradan çekildi. Ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cebrâil ve Cebrâil ile gelen yetmiş bin melek durup Muâviye b. Muâviye'nin namazını kıldılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Cebrâil! Muâviye b. Muâviye böylesi bir makama nasıl ulaştı?"* diye sorunca, Cebrâil: "İhlâs Sûresi'ni okuyarak. Zira Muâviye ayaktayken, otururken, uzanmışken, yürürken, binek üzerindeyken hep bu sûreyi okurdu. Onu bu makama ulaştıran budur" karşılığını verdi.[1]

Mürsel bir hadistir. *Delâilü'n-Nübüvve* ile *es-Sünenü'l-Kübrâ* eserlerimizde bunu mevsûl olarak iki kanaldan zikrettik. Mürsel olan bu rivayet de

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/429 (1041).

onların şahididir. İsnâdında "Muâviye b. Muâviye'den" denilmesi Muâviye b. Muâviye hadisi olması anlamındadır.

٢٣٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، أَخْبَرَنا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ الطُّوسِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنا أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَلَاءُ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ غَزْوَةِ تَبُوكَ فَطَلَعَتِ الشَّمْسُ ذَاتَ يَوْمٍ وَنَحْنُ بِتَبُوكَ بِنُورٍ وَشُعَاعٍ وَضِيَاءٍ لَمْ نَرَهَا قَبْلَ ذَلِكَ فِيمَا مَضَى، فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَتَعَجَّبُ مِنْ ضِيَائِهَا وَنُورِهَا إِذْ أَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْوَحْيِ قَالَ: فَقَالَ لِجِبْرِيلَ: " مَا لِلشَّمْسِ طَلَعَتْ ولَهَا ضِيَاءٌ وَنُورٌ وَشُعَاعٌ لَمْ أَرَهَا طَلَعَتْ فِيمَا مَضَى؟ " قَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ، مَاتَ الْيَوْمَ مُعَاوِيَةُ بْنُ مُعَاوِيَةَ اللَّيْثِيُّ، فَبَعَثَ اللهُ إِلَيْهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: " بِمَ ذَاكَ يَا جِبْرِيلُ؟ " قَالَ: كَانَ يُكْثِرُ تِلَاوَةَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ قَائِمًا وَقَاعِدًا وَمَاشِيًا وَآنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، فَهَلْ لَكَ يَا نَبِيَّ اللهِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيْهِ ثُمَّ تَرْجِعَ فَأَقْبِضَ لَكَ الْأَرْضَ؟ فَفَعَلَ فَصَلَّى عَلَيْهِ ثُمَّ رَجَعَ

2321- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tebuk'teydik. Bir sabah Güneş öyle parlak ve ışıklı bir şekilde doğdu ki daha önce böyle doğduğunu görmüş değildik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onun bu kadar ışıklı ve parlak bir şekilde doğuşunu hayretle izlerken Cebrâil vahiyle yanına geldi. Cebrail'e: *"Neden Güneş daha önce hiç görmediğim bir şekilde bu kadar aydınlık, ışıklı ve parlak doğdu?"* diye sorunca, Cebrail: "Ey Allah'ın Resûlü! Çünkü bugün Muâviye b. Muâviye el-Leysî vefat etti. Yüce Allah da cenaze namazını kılmak üzere yetmiş bin melek gönderdi" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam): *"Ey Cebrâil! Bunun sebebi nedir?"* diye sorunca, Cebrail: "Çünkü İhlâs Sûresi'ni çokça okurdu. Ayakta, otururken, yürürken, gece, gündüz her zaman bu sûreyi okurdu" dedi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Yeryüzünü senin için dürüp de onun namazını kılmak

ister misin?" diye sordu. Ardından dediğini yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onun namazını kıldıktan sonra geri döndü.[1]

٢٣٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حدثنا أَسْبَاطٌ، عَنِ اللَّيْثِ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: " رَمَقْتُ النَّبِيَّ ﷺ عِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ خَمْسًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ شَهْرًا فَلَمْ أَسْمَعْهُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ إِلَّا بِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ "

2322- İbn Ömer der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yirmi gün veya yirmi beş gün veya bir ay boyunca izledim. Sabah namazının farzından önceki iki rekat ile akşam namazının farzından sonraki iki rekatta Kâfirûn ile İhlâs sûrelerini okudu."[2]

٢٣٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الطَّابَرَانِيُّ بِهَا حدثنا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَبَّانَ الْبُسْتِيُّ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نِعْمَ السُّورَتَانِ هُمَا تُقْرَآنِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ "

2323- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kâfirûn ile İhlâs sûreleri sabah namazının farzından önceki iki rekatta Kur'ân'dan okunacak en güzel iki sûredir."*[3]

٢٣٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ النَّجَّارِ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، أَخْبَرَنا

---

[1] İsnâdı zayıftır. Beyhakî, *Delâil* (5/245, 246) ile *Sünen* (4/50, 51), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 7/256, 258 (4267, 4268), Ukaylî, *ed-Du'afâ* (3/342), İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/170) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 19/428 (1040).

[2] İsnâdı zayıftır. Nesâî, *iftitâh* (2/170), Tirmizî 2/276 (417) ve İbn Mâce 1/363 (1149).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/363 (1150).

عَمْرُو بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ يَرْفَعُهُ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " مَنْ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ فَقَرَأَ فِيهِمَا قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثَلَاثِينَ مَرَّةً بُنِيَ لَهُ أَلْفُ قَصْرٍ مِنَ الذَّهَبِ فِي الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَرَأَهَا فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ بُنِيَ لَهُ مِائَةُ قَصْرٍ فِي الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَرَأَهَا إِذَا دَخَلَ عَلَى أَهْلِهِ أَصَابَ أَهْلَهُ وَجِيرَانَهُ مِنْهَا خَيْرٌ "

2324- İbn Abbâs der ki: "İki rekat namaz kılıp da bu namazda otuz defa İhlâs Sûresi'ni okuyan kişiye Allah cennette altından bin köşk inşa eder. Namaz dışında okuyan kişiye ise Allah cennette yüz köşk inşa eder. Kişi bunu evine ailesinin yanına girdiği zaman okuduğunda hem ailesi, hem de komşuları hayırlara nail olurlar."[1]

تَخْصِيصُ الْمُعَوِّذَتَيْنِ بِالذِّكْرِ

Muavvizeteyn'in Zikre Tahsis Edilmesi

٢٣٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: سَأَلْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ، عَنِ الْمُعَوِّذَتَيْنِ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " قِيلَ لِي " فَقُلْتُ: فَنَحْنُ نَقُولُ مِثْلَ مَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ سُفْيَانَ

2325- Zir b. Hubeyş der ki: Ubey b. Ka'b'a Muavvizeteyn'i (Felak ile Nâs sûreleri) sorduğumda şöyle dedi: "Ben de bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumda: *«Bana böyle demem emredildi, ben de dedim»* buyurmuştu. Biz de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi deriz."

Buhârî, *Sahîh*'de Kuteybe ve başkaları kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır, isnadında kopukluk vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/679).

[2] Buhârî, *tefsîr* (6/99).

٢٣٢٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الحسن الْقَطَّانُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ، حدثنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَقَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ آيَاتٌ لَمْ أَرَ - أَوْ لَمْ يُرَ - مِثْلَهُنَّ " - يَعْنِي الْمُعَوِّذَتَيْنِ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، فَذَكَرَهُ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ

وَرُوِّينَا عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ: " أَلَا أُعَلِّمُكَ خَيْرَ سُورَتَيْنِ قُرِئَتَا؟ " فَعَلَّمَهُ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

2326- Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) Muavvizeteyn hakkında: *"Bana, benzerini görmediğim (veya benzeri görülmemiş) âyetler indirildi"* buyurdu.[1]

Başka bir kanalla da yukarıdaki hadisin aynısı nakledilmiştir.

Müslim, *Sahîh*'de farklı kanallarla İsmail b. Ebî Hâlid'den rivayet etti.[2]

Yine Ukbe b. Âmir'den bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Sana okunabilecek en hayırlı iki sûreyi öğreteyim mi?"* buyurmuş ve Felak ile Nâs sûrelerini öğretmiştir.[3]

٢٣٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ النَّجَّادُ إِمْلَاءً، حدثنا هِيْذَامُ بْنُ قُتَيْبَةَ، قَالُوا: حدثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (265).

الْخُدْرِيِّ، قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَتَعَوَّذُ مِنْ عَيْنِ الْجَانِّ، وَمِنْ عَيْنِ الْإِنْسِ فَلَمَّا نَزَلَتْ سُورَةُ الْمُعَوِّذَتَيْنِ أَخَذَ بِهِمَا وَتَرَكَ مَا سِوَى ذَلِكَ " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ

2327- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) önceleri insanların ve cinlerin göz değmesine karşılık Allah'a sığınır, dualar okurdu. Muavvizeteyn (Felak ile Nâs sûreleri) nazil olunca sığınırken bunları okumaya başladı ve daha önce okuduğu şeyleri bıraktı."[1]

Her iki kanalın lafzı aynıdır.

٢٣٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدٍ الْحَافِظُ، حدثنا إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حدثنا النُّفَيْلِيُّ , حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أبيه، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِيمَا بَيْنَ الْجُحْفَةِ، وَالْأَبْوَاءِ غَشِيَتْنَا رِيحٌ وَظُلْمَةٌ شَدِيدَةٌ، فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَتَعَوَّذُ بِأَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ وَأَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ، وَيَقُولُ: " يَا عُقْبَةُ، تَعَوَّذْ بِهِمَا فَمَا تَعَوَّذَ مُتَعَوِّذٌ بِمِثْلِهِمَا " قَالَ: وَسَمِعْتُهُ يَؤُمُّنَا بِهِمَا فِي الصَّلَاةِ

2328- Ukbe b. Âmir der ki: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) ile birlikte yol alırken Cuhfe ile Ebvâ arasında bir yere ulaştığımızda ortalığı sert bir rüzgar ile koyu bir karanlık kapladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Felak ile Nâs sûrelerini okuyarak Allah'a sığınmaya başladı. Bana da: *"Ey Ukbe! Sen de bunlarla Allah'a sığın. Zira kişi bunlardan daha iyisiyle Allah'a sığınamaz"* buyurdu. Ayrıca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken de bu iki sûreyi okuduğunu işittim.[2]

٢٣٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ خُمَيْرَوَيْهِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *istiâze* (8/271), İbn Mâce 2/1161 (3511) ve Tirmizî 4/395 (2058).

[2]

الْمِصْرِيُّ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ، قَالَ: مَشَيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِي: " يَا عُقْبَةُ قُلْ " فَقُلْتُ: إِيشْ أَقُولُ؟ قَالَ: فَسَكَتَ عَنِّي، فَقُلْتُ: اللهُمَّ ارْدُدْهُ عَلَيَّ، فَقَالَ: " يَا عُقْبَةُ، قُلْ " فَقُلْتُ: إِيشْ أَقُولُ؟ فَقَالَ: " قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ " فَقَرَأْتُهَا حَتَّى جِئْتُ عَلَى آخِرِهَا ثُمَّ قَالَ: " يَا عُقْبَةِ قُلْ " فَقُلْتُ: مَا أَقُولُ؟ فقَالَ: " قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ " فَقَرَأْتُهَا حَتَّى جِئْتُ عَلَى آخِرِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا سَأَلَ سَائِلٌ بِمِثْلِهِمَا وَلَا اسْتَعَاذَ مُسْتَعِيذٌ بِمِثْلِهِمَا "

2329- Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile yürürken bir ara bana: *"Söyle!"* dedi. "Neyi diyeyim?" diye sorduğumda ise sustu. İçimden: "Allahım! Bana bir daha söylesin" diye dua ettim. Bir süre sonra yine: *"Ey Ukbe! Söyle!"* dedi. "Ne diyeyim?" diye sorduğumda: *"Deki: Ağaran sabahın Rabbine sığınırım"*[1] buyurdu. Felak Sûresi'ni sonuna kadar okuduğumda bana yine: *"Söyle!"* dedi. "Ne diyeyim?" diye sorduğumda: *"De ki: İnsanların Rabbine sığınırım"*[2] buyurdu. Nâs Sûresi'ni de sonuna kadar okuduğumda: *"Kişi Allah'tan bunlardan daha güzeliyle bir şey isteyemez ve Allah'a bunlardan daha güzel bir şeyle sığınamaz"* buyurdu.[3]

٢٣٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي آخِرِ التَّارِيخِ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ بْنِ نَاصِحٍ الْأَصْبَهَانِيُّ الْأَدِيبُ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى الْأَسَدِيُّ، حدثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الرُّعَيْنِيُّ، وَأَبُو مَرْحُومٍ عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: " أَمَرَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ أَقْرَأَ الْمُعَوِّذَاتِ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ "

---

[1] Felak Sur. 1

[2] Nâs Sur. 1

[3] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *istiâze* (8/253) ile *fadâil* 100 (88).

2330- Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her namazın ardmdan Muavvizeteyn'i (Felak ile Nâs sûrelerini) okumamı söyledi."[1]

٢٣٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ، حدثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَسْلَمَ أَبِي عِمْرَانَ التُّجِيبِيِّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَقْرَأُ مِنْ يُوسُفَ وَسُورَةِ هُودٍ قَالَ: " يَا عُقْبَةُ اقْرَأْ بِأَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ فَإِنَّكَ لَنْ تَقْرَأَ بِسُورَةٍ أَحَبَّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَأَبْلَغَ عِنْدَهُ مِنْهَا، فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَفُوتَكَ فَافْعَلْ " لَفْظُ حَدِيثِ يَحْيَى، وَفِي رِوَايَةِ اللَّيْثِ قَالَ: تَبِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ رَاكِبٌ فَوَضَعْتُ يَدَيَّ عَلَى قَدَمِهِ، فَقُلْتُ لَهُ: أَقْرَأُ مِنْ سُورَةِ هُودٍ وَمِنْ سُورَةِ يُوسُفَ فَقَالَ: " لَنْ تَقْرَأَ بِشَيْءٍ أَبْلَغَ عِنْدَ اللهِ مِنْ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ "

2331- Ukbe b. Âmir der ki: "Ey Allah'ın Resûlü!! Yûsuf ile Hûd sûrelerinden bir şeyler okuyayım mı?" dediğimde şöyle buyurdu: *"Ey Ukbe! Felak Sûresi'ni oku. Allah katında maksadına ulaşmak için Felak Sûresi'nden daha iyisini ve daha güzelini okuyamazsın. Elinden geldiği kadarıyla bu sûreyi okumaya çalış."*[2]

Lafız Yahya'nın lafzıdır.

Leys'in rivayeti ise şöyledir: Bineği üzerinde olan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peşinden gittim. Yanına gelip ellerimi ayaklarına koydum ve: "Hûd ile Yûsuf sûresinden bir şeyler okuyayım mı?" dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Ebû Dâvud 2/181 (1523) ve Nesâî, *vitr* (3/68).

[2] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *istiâze* (8/254).

vesellem): *"Allah katında maksadına ulaşmak için Felak Sûresi'nden daha iyisini okuyamazsın"* buyurdu.

٢٣٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْوِتْرِ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى بِ سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَفِي الثَّانِيَةِ بِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَفِي الثَّالِثَةِ بِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ "

2332- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vitir namazının ilk rekatında A'lâ Sûresi'ni, ikinci rekatında Kâfirûn Sûresi'ni, üçüncü rekatında da İhlâs Sûresi ile Felak ve Nâs sûrelerini okurdu."[1]

٢٣٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا مَرِضَ قَرَأَ عَلَى نَفْسِهِ الْمُعَوِّذَاتِ وَنَفَثَ "

2333- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandığı zaman Muavvizeteyn'i (Felak ile Nâs sûrelerini) kendine okur ve üzerine üflerdi."[2]

٢٣٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ: " أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا اشْتَكَى يَقْرَأُ عَلَى نَفْسِهِ بِالْمُعَوِّذَاتِ وَيَنْفُثُ فَلَمَّا اشْتَدَّ وَجَعُهُ كُنْتُ أَقْرَأُ عَلَيْهِ وَأَمْسَحُ عَنْهُ بِيَدِهِ رَجَاءَ بَرَكَاتِهَا " رَوَاهُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Hibbân, *Mevârid* 175 (675), Hâkim, *Müstedrek* (1/305) ve Beyhakî, *Sünen* (3/37).

[2] Ravileri güvenilirdir. Hatîb, *Târîh* (4/113).

الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

2334- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yerinden şikâyet ettiği zaman Muavvizeteyn'i (Felak ile Nâs sûrelerini) kendine okur ve üzerine üflerdi. Hastalığı ağırlaştığı zaman da bu sûreleri ben okuyup bereketini umarak ellerini üzerine sürmeye başladım."[1]

Buhârî bunu Abdullah b. Yûsuf — Mâlik b. Enes — Urve — Âişe kanalıyla[2] ve Müslim Yahya b. Yahya'dan rivayet ettiler.[3]

٢٣٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَيَّارٍ الْفَرْهَاذَانِيُّ، حدثنا قُتَيْبَةُ، حدثنا مُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: " كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ يَدَيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ، وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ بْنِ سَعِيدٍ

2335- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatağına girdiği zaman ellerini yan yana getirip İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okur ve avuç içlerine üflerdi. Sonra avuçlarını başından başlamak üzere yüzüne ve bedeninin ön tarafına sürerdi. Bunu üç defa tekrar ederdi."

Buhârî, *Sahîh*'de Kuteybe b. Saîd'den rivayet etti.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/105-106), *tıb* (8/22) ile *meğâzî* (5/139).

[3] Müslim, *salât* (51).

[4] Buhârî, *fadâil* (6/106).

٢٣٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، بِهَمَدَانَ، حدثنا عُمَيْرُ بْنُ مِرْدَاسٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ نَافِعٍ الصَّائِغُ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عُمَيْرٍ مَوْلَى نَوْفَلِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَنَامَنَّ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَقْرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَكَيْفَ يَسْتَطِيعُ أَحَدُ منا أَنْ يَقْرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ: " لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقْرَأَ بِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ "

وَرُوِّينَا فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " اقْرَأْ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ حِينَ تُمْسِي، وَحِينَ تُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَكْفِيكَ كُلَّ شَيْءٍ " - يَعْنِي قَرَاءَتَهُمْ - "

2336- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ın üçte birini okumadan uyumayın"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi Kur'ân'ın üçte birini okumaya nasıl güç yetirsin?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini de okuyamaz mı?"* buyurdu.[1]

ed-Da'vâtu'l-Kebîr eserimizde de zikrettiğimiz gibi Muâz b. Abdillah b. Habîb'in, babasından naklen bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Akşam ve sabahları üç defa İhlâs ile Muavvizeteyn'i (Felak ve Nâs Surelerini) okuman her şeye karşı sana yeterli olur"* buyurmuştur.[2]

Bazı sûreleri diğerlerinden veya bazı âyetleri diğerlerinden daha üstün görmenin caiz olduğuna yönelik rivayetleri de zikretmiştik. Yüce Allah da: *"Biz herhangi bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturursak, yerine daha hayırlısını veya benzerini getiririz"*[3] buyurur.

Halîmî der ki: "Bu âyeti birkaç şekilde açıklayabiliriz. Birincisi; amele yönelik olan ve tilavette sabit kalan iki âyetten biri mensuh, diğeri de nasih

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Tirmizî 5/567 (3575), Ebû Dâvud 5/320-321 (508) ve Nesâî, *istiâze* (8/250).

[3] Bakara Sur. 106

olabilir. Bu durumda nesheden âyetin insanlar için neshedilmiş âyetten daha hayırlı olduğunu, yani nesheden âyetle amelin daha evla ve sevabının daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Buna dayanarak da emir veren, nehyeden, vaad eden ve uyaran âyetlerin kıssa anlatan âyetlerden de daha hayırlı olduğunu söyleyebiliriz. Zira anlatılan kıssalardan amaç emir, yasak, uyarı ve müjdelerin desteklenip vurgulanmasıdır. İnsanların kıssalara ihtiyacı olmayabilir, ancak emir, yasak, uyarı ve müjdelere her dem ihtiyaçları vardır. Bu durumda insanlara daha çok sevabı ve faydası olan şeyler usulden sayılacak, bu usule tabi olan şeylerden daha hayırlı görülecektir.

Diğeri; Yüce Allah'ın isimlerini dile getiren, sıfatlarını açıklayan, azameti ve kutsiyetine delâlet eden âyetler diğer âyetlerden daha üstün ve değerlidir de denilebilir.

Üçüncüsü; Bir sûrenin diğer bir sûreden veya bir âyetin diğer bir âyetten daha hayırlı olduğunu söylemek, okuyan kişiye âhirette kazandırdığı sevaptan öte hem okunarak ibadet etme, hem de dünyadayken kendisine kazandırdığı şeylerden dolayı da olabilir. Örneğin Âyetü'l-Kürsî, İhlâs Sûresi, Felak ve Nâs sûrelerini okuyan kişi Allah'a sığınarak korktuğu şeylerden korunur. Sıfatlarıyla birlikte Yüce Allah'ın zikrini de içerdiği için kişi bunları okuyarak ve bunlara inanarak Allah'a karşı olan ibadetini de yerine getirmiş olur. Bunları okuyarak Allah'ı zikretmiş olacağı için kalbi huzuru elde edecek, bu zikrin bereketine de nail olacaktır. Hüküm içeren âyetlere gelince ise, kişi bunları okuyarak söz konusu hükmü ikame etmiş olmaz, sadece bu yönde bilgi edinir ve âyetleri hafızasında tazelemiş olur. Daha önce zikrettiğimiz sûreler de bu açıdan daha hayırlı ve üstün sayılmayı hakeder. Doğrusunu da Allah bilir.

Genel mânada ibadette, tilavette ve amelde Kur'ân'ın Tevrat, İncil ve Zebur'dan daha hayırlı olduğu da söylenebilir. Zira Kur'ân'ı okumanın sevabı varken diğerlerini okumanın böylesi bir sevabı yoktur. Yine icaz bakımından da Kur'ân'ın diğerlerinden daha üstün olduğu söylenebilir. Kur'ân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hucceti ve mucizesi olması bakımından da diğerlerinden üstündür. Diğer peygamberlerin kitapları ise onların hücceti veya mucizesi değil sadece davetiydi. Şâyet onların da kitapları hüccet ve mucize olsaydı Kur'ân'a yönelik daha önce söylediklerimiz onlar için de geçerli olacaktı. Doğrusunu da Allah bilir.

Yüce Allah bazı sûrelerin kıraatini diğer sûrelerin kıraatinden daha üstün tuttuğu, bunları okumaya karşılık diğer sûrelere nazaran kat kat daha fazla sevap vaad ettiği için de bir sûrenin diğer bir sûreden daha üstün olduğu söylenebilir. Bu değerin asıl sebebini her ne kadar tam anlamıyla biz bilmiyor olsak dahi böylesi bir üstünlükten bahsedilebilir. Bu da bir günün diğer bir günden veya bir ayın diğer bir aydan üstün olduğunu söylemek gibidir ki bundan da kasıt, üstün görülen ayda ibadetin diğerinden daha değerli veya üstün görülen ayda işlenen günahın diğer ayda işlenen günahtan daha ağır olduğu mânâsındadır. Aynı şekilde bazı ibadetlere özel olması açısından harem olan bölgenin harem olmayan bölgeden üstün olduğunu söylemek de bu babtandır."[1]

فَصْلٌ فِي الِاسْتِشْفَاءِ بِالْقُرْآنِ

Şifa Niyetine Kur'ân Okumak

٢٣٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حدثنا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حدثنا عَفَّانُ، حدثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ لَدِيغٍ فِي جُهَيْنَةَ فَدَاوُوهُ فَلَمْ يَنْفَعْهُ شَيْءٌ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَوْ أَتَيْتُمْ هَؤُلَاءِ الرَّهْطَ الَّذِينَ نَزَلُوا بِكُمْ لَعَلَّ أَنْ يَكُونَ عِنْدَهُمْ شَيْءٌ يَنْفَعُ، فَقَالوا: أَيُّهَا الرَّهْطُ، إِنَّ سَيِّدَنَا لَدِيغٌ فَابْتَغَيْنَا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ فَلَمْ يَنْفَعْهُ شَيْءٌ فَهَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ شَيْءٍ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: نَعَمْ إِنِّي لَأَرْقِي وَاللهِ لَقَدِ اسْتَضَفْنَاكُمْ فَلَمْ تُضَيِّفُونَا لَا نَرْقِي حَتَّى تَجْعَلُوا لَنَا جُعْلًا، فَصَالَحْنَاهُمْ عَلَى قَطِيعٍ مِنَ غَنَمٍ، فَانْطَلَقَ فَجَعَلَ يَتْفِلُ عَلَيْهِ وَيَقُول الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ - يَعْنِي فَاتِحَةَ الْكِتَابِ - حَتَّى بَرِئَ فَكَأَنَّمَا نَشِطَ مِنْ عِقَالٍ قَالَ: فَقَامَ يَمْشِي مَا بِهِ علةٌ فَأَوْفَوْهُمْ جُعْلَهُمُ الَّذِي قَاطَعُوهُمْ عَلَيْهِ، فَقَالَ بَعْضُهُمُ: اقْتَسِمُوا، فَقَالَ الَّذِي رَقَى: لَا تَفْعَلُوا حَتَّى نأتِيَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرُوا ذَلِكَ، فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى الله عَلَيْهِ وسلم وَقَالَ: " وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّهَا رُقْيَةٌ؟ " وَقَالَ: " أَصَبْتُمُ اقْسِمُوا، وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/244-245).

بِسَهْمٍ " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ

2337- Ebû Saîd anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizden bir müfreze gönderdi. Giderken Cüheyne kabilesinden zehirli bir hayvan tarafından sokulan bir adamla karşılaştık. Adamı tedavi etmeye çalışmışlar, ama işe yaramamıştı. İçlerinden bazıları bizi kastederek: "Şu yakınımıza gelip konaklayan topluluğun yanına gidin belki onlarda işe yarayacak bir şeyler vardır" deyince, yanımıza geldiler ve: "Ey topluluk! Liderimiz bir hayvan tarafından sokuldu. Her yolu denedik ama bir faydası olmadı. İçinizde buna çare olacak bir şeyi olan var mı?" diye sordular. İçimizden biri: "Vallahi ben ona okuyup iyileştirebilirim. Ancak bizi ağırlamanızı istediğimizde bunu kabul etmediniz. Onun için bunun karşılığını vermeden ben bu işi size yapmam" dedi.

Karşılık olarak bir koyun sürüsü üzerinde anlaştıktan sonra da bizden olan kişi kabile liderinin yanına gitti. Ona Fâtiha Sûresi'ni okuyup tüflemeye başladı. Sonunda adam sanki bağlıymış da çözülmüş ve hiçbir şeyi yokmuş gibi kalkıp yürümeye başladı. Söz verdikleri koyunları verdiklerinde bazıları: "Bunları aramızda paylaşalım!" dedi. Ancak lidere efsun yapan kişi: "Gidip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sormadan bunu paylaştırmayın" karşılığını verdi. Gelip anlattıklarında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) güldü ve efsun yapan kişiye: *"Fâtiha Sûresi'yle efsun yapılabileceğini nereden biliyorsun?"* diye sordu. Ardından: *"İyi yapmışsınız. Bu koyunları paylaştırın, ama bana da bir hisse ayırın"* buyurdu.[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Avâne'den[2] ve Buhârî ile Müslim Şu'be kanalıyla Ebû Bişr'den rivayet ettiler.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *tıb* (7/25) ile *icâret* (3/53).

[3] Buhârî, *tıb* (7/22-23) ve Müslim, *selâm* (2/1727).

٢٣٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: حدثنا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حدثنا جَرِيرٌ، عَنِ الرُّكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَكْرَهُ الرَّقْيَ إِلَّا بِالْمُعَوِّذَاتِ " وَقَدْ رُوِّينَا قَوْلَهُ ﷺ لِعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ: " يَا عُقْبَةُ، تَعَوَّذْ بِهِمَا فَمَا تَعَوَّذَ مُتَعَوِّذٌ بِمِثْلِهِمَا " وَرُوِّينَا عَنْهُ ﷺ أَنَّهُ تَعَوَّذَ بِالْمُعَوِّذَاتِ. وَرُوِّينَا فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ تُعَوَّذَهُ بِآيَاتٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

2338- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Felak ve Nâs sûreleri dışında bir şeyle efsun yapılmasından hoşlanmazdı."[1]

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ukbe'ye: *"Ey Ukbe! Sen de bunlarla Allah'a sığın. Zira kişi bunlardan daha iyisiyle Allah'a sığınamaz"* buyurduğunu zikretmiştik.[2]

Yine bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Felak ne Nâs sûreleriyle Allah'a sığınmıştır.[3]

ed-Da'vât eserimizde de Allah'ın Kitâb'ından âyetlerle dualar edilmesini zikretmiştik.

٢٣٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْعَوَّامِ، حدثنا أَبُو عَامِرٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: أَظُنُّهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ، أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللهِ أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عَابِسٍ الْجُهَنِيَّ، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَهُ: " يَا ابْنَ

---

[1] İsnâdında bir beis yoktur.

[2] 2328. hadise bakınız.

[3] 2334. hadise bakınız.

عَابِسٍ، أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَفْضَلِ مَا تَعَوَّذَ بِهِ الْمُتَعَوِّذُونَ؟ " قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ هُمَا الْمُعَوِّذَتَانِ "

2339- İbn Âbis el-Cühenî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey İbn Âbis! Kişinin Allah'a sığınma konusunda okuyabileceği en güzel şeyin ne olduğunu söyleyeyim mi?"* buyurunca, ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki söyle!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlar Felâk ile Nâs sûreleri olan Muavvizeteyn'dir"* buyurdu.[1]

٢٣٤٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا عَمِّي أَبُو بَكْرٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ يُصَلِّي فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى الْأَرْضِ فَلَدَغَتْهُ عَقْرَبٌ فَتَنَاوَلَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِنَعْلِهِ فَقَتَلَهَا، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: " لَعَنَ اللهُ الْعَقْرَبَ مَا تَدَعُ مُصَلِّيًا، وَلَا غَيْرَهُ أَوْ نَبِيًّا أو غَيْرَهُ، ثُمَّ دَعَا بِمِلْحٍ وَمَاءٍ فَجَعَلَهُ فِي إِنَاءٍ ثُمَّ جَعَلَ يَصُبُّهُ عَلَى إِصْبَعِهِ حَيْثُ لَدَغَتْهُ وَيَمْسَحُهَا، وَيُعَوِّذُهَا بِالْمُعَوِّذَتَيْنِ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ مُطَرِّفٍ، ولَمْ يَذْكُرْ تَنَاوُلَهَا بِالنَّعْلِ قَالَ: ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ وَمِلْحٍ وَجَعَلَ يَمْسَحُ عَلَيْهَا وَيَقْرَأُ: قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

2340- Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kıldığı sırada elini yere koyunca akrep soktu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ayakkabısıyla akrebe vurup öldürdü. Namazı bitirince de: *"Allah akrebi kahretsin! Peygamber olsun, başkası olsun ne namaz kılanı rahat bırakır, ne de başka bir şey yapanı! "* buyurdu. Sonra tuz ve su getirtti. Bunları bir kaba koydu. Felak ve Nâs sûrelerini okuyarak tuzlu suyu sokulan yere sürmeye başladı.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *istiâze* (8/251).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (7/398, 10/418-419), Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/682) ve Tebrîzî, *el-Mişkât* 2/1287 (4567).

İbn Fudayl da Mutarrif'ten bu şekilde rivayet etmiş, ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) akrebi ayakkabısıyla öldürdüğünü zikretmemiş ve şöyle demiştir: "Sonra tuz ve su getirtti. İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okuyarak tuzlu suyu sokulan yere sürmeye başladı."

٢٣٤١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِنْتِ السُّدِّيِّ، عَنِ ابْنِ فُضَيْلٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: لَدَغَتِ النَّبِيَّ ﷺ عَقْرَبٌ وَهُوَ يُصَلِّي، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ: " لَعَنَ اللهُ الْعَقْرَبَ مَا تَدَعُ نَبِيًّا وَلَا غَيْرَهُ إِلَّا لَدَغَتْهُمْ " ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ وَمِلْحٍ فَذَكَرَهُ

2341- Hz. Ali der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kıldığı sırada bir akrep soktu. Namazı bitirince: *"Allah akrebi kahretsin! Peygamber olsun, başkası olsun sokmadan bırakmaz!"* buyurdu. Sonra tuz ve su getirtti..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını aktarır.[1]

٢٣٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنا أَبُو عُمَيْسٍ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، قَالَتْ: " مَنْ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَقُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ سَبْعَ مَرَّاتٍ حُفِظَ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى " قَالَ حُمَيْدُ بْنُ زَنْجُوَيْهِ، عَنْ جَعْفَرٍ: بَعْدَ الْجُمُعَةِ وَرُوِيَ فِي ذَلِكَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، دُونَ الْفَاتِحَةِ، وَقَالَ: حِينَ يُسَلِّمُ الْإِمَامُ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ سَبْعًا سَبْعًا

2342- Esmâ binti Ebî Bekr der ki: "Cuma günü yedişer defa Fâtiha, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okuyan kişi diğer cumaya kadar korunur."[2]

Humeyd b. Zencûveyh bunu Câfer'den rivayet ederken "Cuma namazından sonra" lafzını kullanır.

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Nuaym, *Ahbârû Isbehân* (2/223).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbnu's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* 114 (377).

Aynısını Zührî, Fâtiha Sûresi'ni zikretmeden: "İmam selam verdikten sonra konuşmadan yedişer defa" lafzıyla rivayet etmiştir.

٢٣٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ عِيسَى بْنِ عُمَرَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " أَنَّ الْمَرِيضَ إِذَا قُرِئَ عِنْدَهُ الْقُرْآنُ وَجَدَ لَهُ خِفَّةً، فَدَخَلْتُ عَلَى خَيْثَمَةَ وَهُوَ مَرِيضٌ، فَقُلْتُ: إِنِّي أَرَاكَ الْيَوْمَ صَالِحًا، قَالَ إِنَّهُ: قُرِئَ عِنْدِي الْقُرْآنُ "

2343- Talha b. Musarrif der ki: Hastanın yanında Kur'ân okunduğu zaman acısının hafifleyeceği söylenirdi. Hasta olan Hayseme'nin yanına girdiğimde ona: "Bugün seni iyi gördüm" dedim. Hayseme: "Çünkü yanımda Kur'ân okundu" karşılığını verdi.[1]

٢٣٤٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، حدثنا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْكُوفِيُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ ظَبْيَةَ، عَنِ الْحَجَّاجِ، وَمُحَمَّدِ بْنِ رَاشِدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، أَنَّ رَجُلًا شَكَى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَعَ حَلْقِهِ فقَالَ: " عَلَيْكَ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ "

2344- Vâsile b. el-Eska' bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) boğaz ağrısından şikâyette bulununca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân oku"* buyurdu.[2]

٢٣٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى بْنِ عَدِيٍّ الْجُرْجَانِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ النَّيْسَابُورِيُّ، حدثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حدثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/366).

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır.

عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَلَيْكُمْ بِالشِّفَائَيْنِ الْقُرْآنِ وَالْعَسَلِ " " رَفَعَهُ زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، وَالصَّحِيحُ مَوْقُوفٌ عَلَى ابْنِ مَسْعُودٍ "

2345- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İki şifa kaynağı olan Kur'ân ve baldan geri durmayın"* buyurmuştur.[1]

Zeyd b. el-Hubâb bunu merfû olarak rivayet etmiştir, ancak doğrusu İbn Mes'ûd'un sözü olmasıdır.

فَصْلٌ

Bölüm

٢٣٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ عُبَيْسٌ الْخَزَّازُ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا تَقُولُوا: سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَلَا سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ وَسَائِرُ الْقُرْآنِ وَلَكِنْ قُولُوا: السُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ وَالسُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا آلُ عِمْرَانَ وَالْقُرْآنُ عَلَى نَحْوِ هَذَا " " عُبَيْسُ بْنُ مَيْمُونٍ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ، وهو لَا يَصِحُّ وَإِنَّمَا يُرْوَى فِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ مِنْ قَوْلِهِ

2346- Mûsa b. Enes'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'daki sûreleri Bakara Sûresi ya da Âl-i İmrân Sûresi gibi isimlerle anmayın. Bunun yerine içinde inekten bahsedilen sûre ya da Âl-i İmrân'ın zikredildiği sûre deyin. Kur'ân'ın diğer sûreleri için de aynı şeyi yapın."*[2]

Ubeys b. Meymûn hadisleri münker biridir. Bu hadis sahih değildir, zira İbn Ömer'in bir sözü olarak rivayet edilmiştir.↓

٢٣٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ خَالِدٍ

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak merfû olarak rivayeti münkerdir. İbn Mâce 2/1142 (3452).

[2] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Du'afâ* (3/418) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/250-251).

الْحَذَّاءِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: " لَا تَقُولُوا: سُورَةُ الْبَقَرَةِ، وَلَكِنْ قُولُوا: السُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ "

2347- İbn Ömer der ki: "Bakara (=inek) Sûresi demeyin. Bunun yerine içinde inekten bahsedilen sûre deyin."[1]

٢٣٤٨ - قَالَ: الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: وَقَدْ ذَكَرَ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ فِي كِتَابِهِ عَنْ مُسَدَّدٍ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَجَّاجَ، يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ: السُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ وَالسُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا آلُ عِمْرَانَ وَالسُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا النِّسَاءُ قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ أَنَّهُ: كَانَ مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ حِينَ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَاسْتَبْطَنَ الْوَادِيَ حَتَّى إِذَا حَاذَى الشَّجَرَةَ اعْتَرَضَهَا فَرَمَى سَبْعَ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ قَالَ: هَهُنَا وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ قَامَ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حدثنا الْأَعْمَشُ فَذَكَرَهُ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ أَوْجُهٍ عَنِ الْأَعْمَشِ

وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ كَفَتَاهُ "

وَفِي حَدِيثِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " لَقَدْ أَذْكَرَنِي كَذَا وَكَذَا آيَةً كُنْتُ أَسْقَطْتُهَا مِنْ سُورَةِ كَذَا وَكَذَا " وَفِي حَدِيثِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَكِيمٍ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ "

2348- Beyhakî der ki: Buhârî'nin bildirdiğine göre Müsedded, Abdulvâhid'den, o da Şu'beden naklen şöyle demiştir: "(Zalim lakaplı vali) Haccâc'm minber üzerinde: "İçinde ineğin zikredildiği sûre, içinde Âl-i İmrân'ın zikredildiği sûre ve içinde kadınların (nisâ) bahsedildiği sûre..." dediğini işittim. Bunu İbrâhîm'e söylediğimde şöyle dedi: "Abdurrahman b.

---

[1] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/46).

Yezîd'in bana şunu anlattı: "Akabe cemresini attığı (Büyük Şeytan'ı taşladığı) sırada İbn Mes'ûd'un yanındaydım. İbn Mes'ûd vadinin orta yerine, ağacın hizasına geldiği zaman Akabe'ye doğru dönüp yedi çakıl taşı attı. Her taşla birlikte tekbir getirdi. Sonunda da: «Kendisinden başka ilah olmayana yemin olsun ki Bakara Sûresi burada nazil oldu» dedi."[1]

Müslim, farklı kanallarla A'meş'ten zikretmiştir.[2]

Ebû Mes'ûd el-Ensârî'den naklen bize bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin Bakara Sûresi'nin son iki âyetini okuması gecesi için yeterlidir"* buyurmuştur.[3]

Yine Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu adam filan sûreden unuttuğun filan âyetleri bana hatırlattı"* buyurmuştur.[4]

Başka bir hadiste de Ömer b. el-Hattâb: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Hişam b. Hakîm b. Hizâm'ın Furkân Sûresi'ni okuduğunu işittim" demiştir.[5]

فَصْلٌ فِي تَقْطِيعِ آيَةً آيَةً فِي الْقُرْآنِ

Kur'ân'ın Âyet Âyet Okunması

٢٣٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى الْأُمَوِيُّ، حدثني أَبِي، حدثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، ذَكَرَتْ، - أَوْ كَلِمَةٌ غَيْرُهَا - قِرَاءَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ: " ﴿بِسْمِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *hac* (307, 309) ve Buhârî, *hac* (2/193).

[3] 2183. hadiste zikredildi.

[4] 2367. hadiste gelecektir.

[5] 2071. hadiste geçti.

اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ يُقَطِّعُ قِرَاءَتَهُ آيَةً آيَةً "

2349- Abdullah b. Ebî Muleyke bildiriyor: Ümmü Seleme, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıraatini anlatırken şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân okurken âyetler arasında dururdu. *"Bismillahirrahmanirrahim"*[1] deyip durur, sonra *"Elhamdu lillahi Rabbil-âlemîn"*[2] deyip durur, sonra *"Errahmâni'r-rahîm"*[3] deyip durur, sonra *"Mâliki yevmiddîn"*[4] diye devam ederdi."[5]

Âlimlerden bazıları anlamına göre cümlenin bittiği yerde durmak yerine âyetin bittiği yerde durmayı daha uygun görmüşlerdir.

٢٣٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أبو مَنْصُورٌ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، حدثنا أَبُو سِنَانٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ، قَالَ: " إِذَا قَرَأَ أَحَدُكُمُ الْآيَةَ فَلَا يَقْطَعْهَا حَتَّى يُتِمَّهَا "

2350- İbn Ebi'l-Huzeyl der ki: "Biriniz bir âyeti okurken onu tamamlamadan kesmesin."[6]

فَصْلٌ فِي التَّكْثِيرِ بِالْقُرْآنِ وَالْفَرَحِ بِهِ

Kur'ân'la Çokça Meşgul Olup Sevinmek

Yüce Allah, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah sana kitabı (Kur'ân'ı) ve hikmeti indirmiş ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir. Allah'ın sana lütfu*

---

[1] Fâtiha Sur. 1

[2] Fâtiha Sur. 2

[3] Fâtiha Sur. 3

[4] Fâtiha Sur. 4

[5] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 4/294 (4001).

[6] Ravileri güvenilirdir.

çok büyüktür"[1] buyurdu. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarına da: *"Siz evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti hatırlayın"*[2] buyurmuştur.

Yüce Allah ayrıca Kur'ân'ı *"Nur"*[3], *"Bereket kaynağı"*[4] ve *"Hidâyet"*[5] olarak isimlendirmiştir. Bundan dolayı Yüce Allah birine böylesi bir nimeti verip öğrenmesini kolaylaştırdığı zaman nübüvvette olmasa da amelde Hz. Peygamber'e de (sallallahu aleyhi vesellem) onu ortak etmiş demektir. Buna rağmen kişi Kur'ân'ı öğrenme nimetini mal ve çocuklardan daha değerli görmüyorsa cahillerden de cahil biridir.

Sonrasında Halîmî bir sonraki rivayeti zikreder.

٢٣٥١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، حدثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، أَخْبَرَنا بِشْرُ بْنُ نُمَيْرٍ، حدثنا الْقَاسِمُ، صَاحِبُ أَبِي أُمَامَةَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ أُعْطِيَ ثُلُثَ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ قَرَأَ نِصْفَ الْقُرْآنِ أُعْطِيَ نِصْفَ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ قَرَأَ ثُلُثَيِ الْقُرْآنِ أُعْطِيَ ثُلُثَيِ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ كُلَّهُ أُعْطِيَ النُّبُوَّةَ كُلَّهَا، وَيُقَالُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: اقْرَأْ وَارْقَهْ بِكُلِّ آيَةٍ دَرَجَةً حَتَّى يُنْجِزَ مَا مَعَهُ مِنَ الْقُرْآنِ، وَيُقَالُ لَهُ اقْبِضْ فَيَقْبِضُ فَإِذَا فِي يَدِهِ الْيُمْنَى الْخُلْدُ وَفِي الْأُخْرَى النَّعِيمُ "

2351- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ın üçte birini okuyan kişi, nübüvvetin üçte birini elde etmiş olur. Kur'ân'ın yarısını okuyan kişi, nübüvvetin yarısını elde etmiş olur. Kur'ân'ın üçte ikisini okuyan kişi nübüvvetin üçte ikisini elde etmiş olur. Kur'ân'ın tümünü*

---

[1] Nisâ Sur. 113

[2] Ahzâb Sur. 34

[3] Nisâ Sur. 174

[4] Enâm Sur. 92, 155

[5] Bakara Sur. 2

okuyan kişi de nübüvvetin tümünü elde etmiş olur. Kıyamet gününde de ona: "Oku ve okuduğun her bir âyet ile (cennette) yüksel" denilir. Kişi Kur'ân'dan bildiği âyetleri okuyarak yükselirken bildiği âyetler bitince de ona: «Ellerini kapat!» denilir. Ellerini açınca sağ elinde ebediyetin, diğer elinde de nimetlerin olduğunu görür."[1]

٢٣٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا مُحْرِزٌ أَبُو رَجَاءٍ الشَّامِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عبيد اللهِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَكَأَنَّمَا اسْتُدْرِجَتِ النُّبُوَّةُ بَيْنَ جَنْبَيْهِ إِلَّا أَنَّهُ لَا يُوحَى إِلَيْهِ، وَمَنْ أُعْطِيَ الْقُرْآنَ فَظَنَّ أَنَّ أَحَدًا أُعْطِيَ أَفْضَلَ مِمَّا أُعْطِيَ فَقَدْ حَقَّرَ مَا عَظَّمَ اللهُ، وَعَظَّمَ مَا حَقَّرَ اللهُ، وَلَيْسَ يَنْبَغِي لِحَامِلِ الْقُرْآنِ أَنْ يَحِدَّ فِيمَنْ يُحِدُّ وَلَا يَجْهَلَ فِيمَنْ يَجْهَلُ، وَلَكِنْ لِيَعْفُ وَلْيَصْفَحْ لِحَقِّ الْقُرْآنِ " " هَكَذَا جَاءَ مَوْقُوفًا "

2352- Abdullah b. Amr der ki: "Kişi Kur'ân'ı okuduğu zaman peygamberlik her iki tarafından yaklaşmış gibi olur. Sadece kendisine vahiy verilmez. Başkasına verilen bir şeyi kendisine öğretilen Kur'ân'dan daha değerli gören biri de Yüce Allah'ın değer verdiği bir şeyi küçümsemiş, Allah'ın küçümsediği bir şeye de değer vermiş olur. Kurân'ı bilen birinin de kendisine dil uzatan birine dil uzatması ve kendisine kaba davranan birine kaba davranması doğru olmaz. Bunun yerine Kur'ân'ın hakkı için karşı tarafı affedip hoş görsün."[2]

Bu şekilde mevkûf (sahabi sözü) olarak rivayet edilmiştir.

٢٣٥٣ - وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ السَّهْمِيُّ، حدثنا عَمْرُو بْنُ الرَّبِيعِ بْنِ طَارِقٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا خَالِدُ بْنُ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. 1838. hadiste geçti.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* 275 (799), Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (124) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/467).

الْعَاصِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ اسْتَدْرَجَ النُّبُوَّةَ بَيْنَ كتفيهِ إِلَّا أَنَّهُ لَا يُوحَى إِلَيْهِ لَا يَنْبَغِي لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ أَنْ يَحِدَّ مَعَ مَنْ يَحِدُّ وَلَا يَجْهَلَ مَعَ مَنْ يَجْهَلُ وَفِي جَوْفِهِ كَلَامُ اللهِ "

2353- Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kurân'ı bilen birinin, Allah'ın kelamı içinde olduğu sürece kendisine dil uzatan birine dil uzatması ve kendisine kaba davranan birine kaba davranması doğru olmaz."*[1]

٢٣٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ تَمَّامِ بْنِ نَجِيحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ أَخَذَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، وَعَمِلَ بِهِ فَقَدْ أَخَذَ ثُلُثَ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ أَخَذَ نِصْفَ الْقُرْآنِ فَقَدْ أَخَذَ نِصْفِ النُّبُوَّةِ، وَمَنْ أَخَذَ الْقُرْآنَ كُلَّهُ فَعَمِلَ بِهِ فَقَدْ أَخَذَ النُّبُوَّةَ كُلَّهَا "

2354- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ın üçte birini öğrenen ve onunla amel eden kişi, nübüvvetin üçte birini elde etmiş olur. Kur'ân'ın yarısını öğrenen kişi, nübüvvetin yarısını elde etmiş olur. Kur'ân'ın tümünü öğrenen ve onunla amel eden kişi, nübüvvetin tümünü elde etmiş olur."*[2]

Beyhakî der ki: "Nübüvveti elde etmekten kasıt, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) nail olan şeyi içinde bir araya getirmiş olsa gerektir. Ancak kendisine vahiy gelmediği için peygamber olarak nitelendirilemez."

٢٣٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَتْنَا سَاكِنَةُ بِنْتُ حُمَيْدٍ الْغَنَوِيَّةُ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَجَاءً

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/552).

[2] İsnâdı zayıf, mürsel bir hadistir. Suyûtî, *Leâliu'l-Masnû'a* (1/244).

الْغَنَوِيَّ، يَقُولُ: وَكَانَتْ أُصِيبَتْ يَدُهُ يَوْمَ الْجَمَلِ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ أَعْطَاهُ اللهُ حِفْظَ كِتَابِهِ لَوْ ظَنَّ أَنَّ أَحَدًا أُوتِيَ أَفْضَلَ مِمَّا أُوتِيَ فَقَدْ غَمَطَ أَعْظَمَ النِّعَمِ "

2355- Cemel savaşında elinden yaralanan Recâ el-Ğanavî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah'ın, Kitâb'ını ezberlemeyi ihsan ettiği kişi başkasına verilen bir şeyi kendisine verilenden daha değerli görüyorsa en büyük nimeti küçümsemiş olur."*[1]

٢٣٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، حدثنا قَبِيصَةُ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَسْلَمَ الْمِنْقَرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " أُنْزِلَتْ عَلَيَّ سُورَةٌ وَأَرَدْتُ أَنْ أُقْرِئَكَهَا " قُلْتُ: أَسُمِّيتُ لَكَ؟ قَالَ: " نَعَمْ " فقُلْتُ لِأُبَيٍّ: أَفَرِحْتَ بِذَلِكَ يَا أَبَا الْمُنْذِرِ؟ قَالَ: " وَمَا يَمْنَعُنِي " وَاللهُ تَعَالَى يَقُولُ: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا﴾ [يونس: ٥٨]

2356- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana bir sûre nazil oldu ve bu sûreyi sana okumak istiyorum"* buyurunca: "Özellikle bana okuman mı söylendi?" diye sordum. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi.

Abdurrahman b. Ebzâ der ki: Ubey'e: "Ey Ebu'l-Münzir! Buna sevindin mi?" diye sorduğumda: "Yüce Allah: ***«De ki: "Bunlar, Allah'ın hol nimeti ve rahmetiyledir." Buna sevinsinler»***[2] buyurmuşken neden sevinmeyeyim?" karşılığını verdi.[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr* 2 (1/311) ve Ukaylî, *ed-Du'afâ* (1/125).

[2] Yûnus Sur. 58

[3] İsnâdı hasendir. Hâkim, *Müstedrek* (3/304), Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 67-68), Ahmed, *Müsned* (5/122, 123), Ebû Nuaym, *Hilye* (1/251) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/564, 12/141).

٢٣٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾ [يونس: ٥٨] قَالَ: " بِكِتَابِ اللهِ وَالْإِسْلَامِ هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ "

2357- Mücâhid bildiriyor: İbn Abbâs, *"De ki: «Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir.» Buna sevinsinler. O, onların topladıklarından daha hayırlıdır"*[1] âyetini açıklarken: "Allah'ın Kitâb'ı ve İslam dinine sevinsinler. Zira bunlar topladıklarından daha hayırlıdır" demiştir.[2]

٢٣٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ﴾ [يونس: ٥٨] يَقُولُ: " الْفَضْلُ: الْإِسْلَامُ، وَرَحْمَتِهِ: الْقُرْآنُ "

2358- Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs, *"Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir"*[3] buyruğunu açıklarken: "Allah'ın nimeti İslam, rahmeti ise Kur'ân'dır" demiştir.[4]

٢٣٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْفَارِسِيُّ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حدثنا أَبُو خَالِدٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ

---

[1] Yûnus Sur. 58

[2] İsnâdında kopukluk vardır. Mansûr, Mücâhid'e yetişmiş değildir. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/367).

[3] Yûnus Sur. 58

[4] İsnâdında kopukluk vardır. Ali b. Ebî Talha, İbn Abbâs'a yetişmiş değildir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/125) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/367).

فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾ [يونس: ٥٨] قَالَ: " فَضْلُ اللهِ: الْإِسْلَامُ، وَرَحْمَتُهُ: أَنْ جَعَلَكُمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرْآنِ "

2359- Atiyye bildiriyor: İbn Abbâs, *"De ki: «Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir.» Buna sevinsinler. O, onların topladıklarından daha hayırlıdır"*[1] buyruğunu açıklarken: "Allah'ın nimeti Kur'ân'dır. Rahmeti ise Müslümanları Kur'ân ehli kılmasıdır" demiştir.[2]

٢٣٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْفَارِسِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، حدثنا الْحَسَنُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حدثنا حَجَّاجٌ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ﴾ [يونس: ٥٨]، قَالَ: " فَضْلُ اللهِ: الْقُرْآنُ، وَرَحْمَتُهُ: أَنْ جَعَلَكُمْ مِنْ أَهْلِهِ "

2360- Atiyye bildiriyor: Ebû Saîd, *"De ki: Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir"*[3] buyruğunu açıklarken: "Allah'm nimeti Kur'ân'dır. Rahmeti ise Müslümanları Kur'ân ehli kılmasıdır" demiştir.[4]

٢٣٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْجَهْمِ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حدثنا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا﴾ [يونس: ٥٨] قَالَ: " فَضْلُ اللهِ: الْقُرْآنُ، وَرَحْمَتُهُ: الْإِسْلَامُ "

2361- Hişâm b. Sa'd bildiriyor: Zeyd b. Eslem, *"De ki: «Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir.» Buna sevinsinler"*[1] buyruğunu açıklarken: "Allah'ın nimeti Kur'ân, rahmeti ise İslam'dır" demiştir.[2]

---

[1] Yûnus Sur. 58

[2] İsnâdı kavi değildir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/502) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/125).

[3] Yûnus Sur. 58

[4] İsnâdı kavi değildir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/501) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/124).

٢٣٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، عَنْ جُوَيْبِرٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ قال: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ﴾ [يونس: ٥٨] " الْقُرْآنُ " ﴿وَبِرَحْمَتِهِ﴾ [يونس: ٥٨] " الْإِسْلَامُ "

2362- Cüveybir bildiriyor: Dahhâk, ***"De ki: Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir"***[3] buyruğunu açıklarken: "Allah'ın nimeti Kur'ân, rahmeti ise İslam'dır" demiştir.[4]

٢٣٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، قال أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا عَمَّارُ بْنُ كَثِيرٍ الْوَاسِطِيُّ، حدثنا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ﴾ [يونس: ٥٨] قَالَ: " بِالْكِتَابِ الَّذِي عَلَّمَكُمْ، وَبِالْإِسْلَامِ الَّذِي هَدَاكُمْ "

2363- Mansûr b. el-Mu'temir bildiriyor: Hilâl b. Yesâf, ***"De ki: Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir"***[5] buyruğunu açıklarken: "Bunlar, size öğrettiği Kur'ân ve sizi hidâyete erdirdiği İslam iledir" demiştir.[6]

٢٣٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ﴾ [يونس: ٥٨] قَالَ: " فَضْلُ اللهِ: الْإِسْلَامُ، وَرَحْمَتُهُ الْقُرْآنُ "

---

[1] Yûnus Sur. 58

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/125) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/367).

[3] Yûnus Sur. 58

[4] İsnâdı zayıftır.

[5] Yûnus Sur. 58

[6] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/124).

2364- Abdurrahman b. Mehdî bildiriyor: Hilâl b. Yesâf, *"De ki: Bunlar, Allah'ın bol nimeti ve rahmetiyledir"*[1] buyruğunu açıklarken: "Allah'ın nimeti İslam, rahmeti ise Kur'ân'dır" demiştir.[2]

فَصْلٌ فِي رَفْعِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ إِذَا لَمْ يَتَأَذَّ بِهِ أَصْحَابُهُ أَوْ كَانَ وَحْدَهُ أَوْ كَانُوا يَسْتَمِعُونَ لَهُ

Başkalarına Rahatsızlık Verilmeyecekse veya Kişi Tek Başınaysa veya Dinleyenler Varsa Kur'ân'ı Yüksek Sesle Okumak

٢٣٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الحميد الْحَارِثِيُّ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنِي بُرَيْدُ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنِّي لَأَعْرِفُ أَصْوَاتَ رُفْقَةِ الْأَشْعَرِيِّينَ بِالْقُرْآنِ حِينَ يَدْخُلُونَ بِاللَّيْلِ وَأَعْرِفُ مَنَازِلَهُمْ بِالْقُرْآنِ مِنَ اللَّيْلِ وَإِنْ كُنْتُ لَمْ أَرَ مَنَازِلَهُمْ حِينَ يَنْزِلُونَ بِالنَّهَارِ، وَمِنْهُمْ حَكِيمٌ إِذَا لَقِيَ الْخَيْلَ - أَوْ قَالَ الْعَدُوَّ - قَالَ لَهُمْ: إِنَّ أَصْحَابِي يَأْمُرُونَكُمْ أَنْ تَنْظِرُوهُمْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

2365- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Gece vakti Eş'arîlerin nerede konakladıklarını Kur'ân okuma seslerinden anlarım. Gündüz vakti nerede konakladıklarını görmemiş olsam dahi gece vakti Kur'ân okuma seslerinden nerede konakladıklarını anlarım. Onlardan biri de hikmet sahibi biridir. Süvarilerle (veya düşmanla) karşılaştığı zaman da: «Arkadaşlarım, kendileri gelene kadar beklemenizi emrediyor» der."*[3]

---

[1] Yûnus Sur. 58

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (11/125) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/368).

[3] İsnâdı sahihtir.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet ettiler.[1]

٢٣٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنْبٍ الْبَغْدَادِيُّ، بِبُخَارَى، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حدثنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ عبد اللهِ بْنِ بريدة، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: جَاءَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَوَجَدَنِي عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ فَأَخَذَ بِيَدِي وَأَدْخَلَنِي الْمَسْجِدَ فَإِذَا رَجُلٌ يُصَلِّي وَيَدْعُو وَهُوَ يَقُولُ: اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، قَالَ: فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ سَأَلَ اللهَ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى، وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ "، قَالَ: وَإِذَا رَجُلٌ يَقْرَأُ فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: " لَقَدْ أُعْطِيَ هَذَا مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ "، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أُخْبِرُهُ؟ قَالَ: " نَعَمْ " فَأَخْبَرْتُهُ، فَلَمْ يَزَلْ لِي صَدِيقًا وَإِذَا هُوَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ: فَحَدَّثْتُ زُهَيْرَ بْنَ مُعَاوِيَةَ بِهَذَا الدُّعَاءِ، فَقَالَ: حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ بِعَيْنِهِ، وَأَخْبَرَنِي بِهِ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ. وَأَخْرَجْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَسْمَعُ قِرَاءَتَكَ الْبَارِحَةَ لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ " فَقَالَ: لَوْ عَلِمْتُ لَحَبَّرْتُهُ لَكَ تَحْبِيرًا وَقَدْ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ دُونَ قَوْلِ أَبِي مُوسَى، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ بُرَيْدَةَ مُخْتَصَرًا فِي شَأْنِ أَبِي مُوسَى

2366- Abdullah b. Bureyde, babasından bildirir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'e geldiği zaman beni kapıda gördü. Elimden tutup içeriye soktu. İçerde adamın birinin: "Allahım! Senden başka ilah olmadığına, tek ve samed olduğuna, doğurmadığına ve doğrulmadığına, hiçbir şeyin sana

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (5/80-81) ve Müslim, *fadâil* (166).

denk olmadığına şehadetim üzerine senden istiyorum" şeklinde dua ettiğini işitince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve: *"Canım elinde olana yemin ederim ki Allah'a, kendisiyle istendiğinde verdiği, dua edildiğinde icabet ettiği İsm-i A'zam'ıyla dua etti"* buyurdu.

O sırada Mescid'in bir köşesinde Kur'ân okuyan birinin sesini işitince: *"Bu adama Dâvud ailesinin nağmelerinden bir nağme verilmiştir"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu adama söyleyeyim mi?" diye sorduğumda: *"Söyle"* buyurdu. Adama bunu haber verdim. Bu kişi Ebû Mûsa el-Eş'arî idi ve şu ana kadar benim arkadaşımdır.[1]

Zeyd b. el-Hubâb der ki: Züheyr b. Muâviye'ye bu hadisi aktardığımda şöyle dedi: "Ebû İshâk, Mâlik b. Miğvel'den bu hadisin aynısını bize aktardı. Süfyân es-Sevrî de bunu bana Mâlik b. Miğvel'den naklen rivayet etti."

Buhârî ile Müslim'in Ebû Burde'den bildirdiklerine göre de Ebû Mûsa şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Dün gece senin Kur'ân okuyuşunu dinlerken beni görmeliydin. Gerçekten de sana Dâvud ailesinin güzel nağmelerinden bir nağme verilmiş"* buyurunca: "Dinlediğini bilseydim sesimi daha da güzelleştirirdim" dedim.[2]

Buhârî ile Müslim, *Sahîh*'de Ebû Mûsa'nın son sözünü zikretmeden nakletmişlerdir.[3]

Müslim de daha kısa bir metinle Büreyde'den Ebû Musa konusunda rivayet etti.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/515 (3475) ve İbn Mâce 2/1267 (3857).

[2] 1962. hadiste zikredilmişti.

[3] Buhârî, *fadâil* (6/112) ve Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (236).

[4] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (235).

٢٣٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَقْرَأُ فَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَرْحَمُ اللهُ فُلَانًا كَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ أَذْكَرَنِيهَا اللَّيْلَةَ كُنْتُ أَسْقَطْتُهَا " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو أُسَامَةَ، وَغَيْرُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، ومِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ

2367- Hz. Âişe bildiriyor: Adamın biri gece vakti kalkıp sesli bir şekilde Kur'ân okudu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamı duyunca: *"Allah filana (ona) rahmet etsin! Zira bu gece unutup okumadığım nice âyeti bana hatırlattı"* buyurdu.[1]

Ebû Usâme ve başkaları da bunu Hişâm b. Urve'den rivayet etmişlerdir. Buhârî ve Müslim de *Sahîh*'lerinde bu yolla nakletmişlerdir.[2]

٢٣٦٨ - أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيُّ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللهِ رَجُلٌ من مُزَيْنَةَ وهو ذُو البِجَادَيْنِ يَتِيمًا فِي حِجْرِ عَمِّهِ وَكَانَ يُعْطِيهِ وَكَانَ مُحْسِنًا إِلَيْهِ فَبَلَغَ عَمَّهُ أَنَّهُ قَدْ تَابَعَ دِينَ مُحَمَّدٍ ﷺ، فَقَالَ لَهُ: إن فَعَلْتَ وَتَبِعْتَ دِينَ مُحَمَّدٍ لَأَنْزِعَنَّ عنْكَ كُلَّ شَيْءٍ أَعْطَيْتُكَ، قَالَ: فَإِنِّي مُسْلِمٌ، فَنَزَعَ مِنْهُ كُلَّ شَيْءٍ أَعْطَاهُ حَتَّى جَرَّدَهُ مِنْ ثَوْبِهِ فَأَتَى أُمَّهُ فَقَطَعَتْ لَهُ بِجَادًا لَهَا بِاثْنَتَيْنِ فَاتَّزَرَ نِصْفًا وَارْتَدَى نِصْفًا، ثُمَّ أَصْبَحَ يُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الصُّبْحَ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ: تَصَفَّحَ النَّاسَ يَنْظُرُ مَنْ أَتَاهُ، وَكَذَلِكَ كَانَ يَفْعَلُ فَرَآهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ له: " مَنْ أَنْتَ؟ " قَالَ: أَنَا عَبْدُ الْعُزَّى، قَالَ: " بَلْ أَنْتَ

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/110, 111), *şehâdet* (3/152) ile *da'vât* (7/152-153) ve Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (224, 225).

عَبْدُ اللهِ ذُو البِجَادَيْنِ " فَالْتَزِمْ بَابِي فَكَانَ يَلْزَمُ بَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَكَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّسْبِيحِ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَمُرَائِيٍ هُوَ؟ قَالَ: " دَعْهُ عَنْكَ فَإِنَّهُ أَحَدُ الْأَوَّاهِينَ "

2368- Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris et-Teymî der ki: Abdullah (Zu'l-Bicâdeyn) Müzenye kabilesinden bir yetimdi ve amcasının korumasında yaşıyordu. Amcası masraflarını yeterince karşılar ve ona çok iyi davranırdı. Bir ara amcası Abdullah'ın, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) dinine girdiğini haber alınca ona: "Şâyet bunu yapar Muhammed'in dinine tâbi olursan sana verdiğim her şeyi geri alırım" dedi. Ancak Abdullah: "Ben müslüman oldum" karşılığını verince amcası ona verdiği her şeyi geri aldı. Hatta üzerindeki giysiyi bile çıkarıp aldı.

Bunun üzerine Abdullah annesinin yanına geldi. Annesi bir çuvalı ikiye bölüp birini peştamal diğerini de üstlük olarak ona giydirdi. O günün sabahında sabah namazını Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) ile birlikte kıldı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldırdıktan sonra her zaman yaptığı gibi cemaate bakıp kimlerin geldiğine baktı. Abdullah'ı görünce: *"Sen kimsin?"* diye sordu. Abdullah: "Ben Abduluzza'yım" karşılığını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aksine sen Abdullah Zu'l-Bicâdeyn'sin! Kapımın yanında kal"* buyurdu. Bundan dolayı Abdullah, Resûlullah'ın (sallellahu aleyhi vesellem) kapısının yanından ayrılmazdı. Kur'ân okurken, tekbir getirip tesbih yaparken de bunu yüksek sesle yapardı. Ömer b. el-Hattâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Sence gösteriş mi yapıyor?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu rahat bırak! O kendisini Yüce Allah'a adamış (evvâh) biridir"* buyurdu.[1]

٢٣٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبُرُلُّسِيُّ بِمِصْرَ، حدثنا

---

[1] İsnâdı zayıftır, isnadında kopukluk vardır. Hadisi tam metniyle İbn Hacer'in, *İsâbe*'de(2/330) bildirdiği üzere Bağavî zikretmiştir.

سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَيَسْمَعُ قِرَاءَتَهُ مَنْ وَرَاءَ الْحُجَرِ وَهُوَ فِي الْبَيْتِ "

2369- İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece vakti evinde namaz kıldığı zaman kıraatinin sesi odanın dışından da duyulurdu."[1]

٢٣٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْعَوَّامِ الرِّيَاحِيُّ، حدثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا أَذِنَ اللهُ لِشَيْءٍ كَإِذْنِهِ لِنَبِيٍّ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ "

2370- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, Kur'ân'ı açıktan ve güzel bir sesle okuyan bir peygambere kulak verdiği gibi hiçbir şeye kulak vermiş değildir"* buyurmuştur.[2]

٢٣٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا خَلَفُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبُخَارِيُّ، حدثنا حَامِدُ بْنُ سَهْلٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو يُوسُفَ الْقَاضِي، حدثنا أَبُو حَنِيفَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ لِرَجُلٍ: " اقْرَأْ سُورَةَ الْحِجْرِ " قَالَ: أَوَلَيْسَتْ مَعَكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: " أَمَّا بِمِثْلِ صَوْتِكَ فَلَا "

2371- İbrâhîm b. Muhammed b. el-Münteşir, babasımdan bildiriyor: Hz. Ömer, adamın birine: "Hicr Sûresi'ni oku" dedi. Adam: "Ey müminlerin emiri! Niye ki, sen bu sûreyi bilmiyor musun?" diye sorunca, Ömer: "Biliyorum, ama senin gibi güzel bir sesle okuyamam" dedi.[3]

---

[1] İsnâdında bir sakınca yoktur. Ebû Dâvud 2/81 (1327).

[2] Ravileri güvenilirdir. Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (1/546).

[3] İsnâdı zayıftır.

٢٣٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ فِي آخَرِينَ قَالُوا: حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ الْحِمْصِيُّ، عَنْ بُحَيْرِ بْنِ سَعْدٍ الْكَلَاعِيِّ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ كثيرِ بْنِ مُرَّةَ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْجَاهِرُ بِالْقُرْآنِ كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ، وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْآنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ "

2372- Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kur'ân'ı açıktan okuyan kişi, sadakasını açıktan veren, Kur'ân'ı içinden okuyan kişi de, sadakasını gizliden veren kişi gibidir."*[1]

٢٣٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبْدُوسٍ الطَّرَائِفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنَ صَالِحٍ، حَدَّثَهُ، عَنْ بُحَيْرِ بْنِ سَعْدٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ

2373- Başka bir kanalla da yukarıdaki hadisin aynısı nakledilmiştir.[2]

Beyhakî der ki: Yüce Allah: *"Sadakaları açıktan verirseniz ne güzel! Fakat onları gizleyerek fakirlere verirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır"*[3] buyurmuştur. Sadakanın açıktan verilmesi riyaya sebep olabileceğinden gizliden verilmesinin daha hayırlı olduğu belirtilmiştir. Kur'ân'ı sesli okuma konusunda da aynı durum geçerlidir.

٢٣٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَلَا

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/180 (2919) ve Ebû Dâvud 2/83-84 (1333).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ancak Beyhakî'nin hocası hakkında tenkitler vardır. Nesâî, *zekât* (5/80).

[3] Bakara Sur. 271

تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا﴾ [الإسراء: ١١٠] قَالَ: كَانَ أَبُو بَكْرٍ يُخَافِتُ بِصَوْتِهِ فَيَقُولُ: أُنَاجِي رَبِّي، وَكَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ عُمَرُ، وَيَقُولُ: أَزْجُرُ الشَّيْطَانَ وَأُوقِظُ الْوَسْنَانَ حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: " فَأُمِرَ أَبُو بَكْرٍ فَرَفَعَ صَوْتَهُ شَيْئًا، وَأُمِرَ عُمَرُ فَخَافَتْ مِنْ صَوْتِهِ " " هَذَا مُرْسَلٌ، وَقَدْ رُوِّينَاهُ مَوْصُولًا مِنْ حَدِيثِ أَبِي قَتَادَةَ "

2374- Eş'as bildiriyor: Muhammed b. Sîrîn, *"Namaz kılarken sesini yükseltme, gizli de okuma, ikisi ortasında bir yol tut"*[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: Hz. Ebû Bekr namazda Kur'ân okurken kısık sesle okur ve: "Sadece Rabbime duyuruyorum" derdi. Hz. Ömer ise yüksek sesle okur ve: "Bu şekilde şeytanı kovuyor ve uykuda olanı uyarıyorum" derdi. Bu âyet nazil olduktan sonra da Ebû Bekr'e kıraatte sesini biraz daha yükseltmesi, Ömer'e de sesini biraz daha kısması emredildi.[2]

Mürsel bir hadistir. Daha önce Ebû Katâde'den mevsûl olarak da zikretmiştik.

٢٣٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ، حدثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْحُمَيْدِيُّ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عبيد اللهِ بْنِ أَبِي نَهِيكٍ، عَنْ سَعْدٍ، قَالَ: أَتَيْتُهُ فَسَأَلَنِي مَنْ أَنْتَ؟ فَأَخْبَرْتُهُ عَنْ نَسَبِي، فَقَالَ: سَعْدٌ: تُجَّارٌ كَسَبَةٌ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ " - قَالَ سُفْيَانُ يَعْنِي يَسْتَغْنِي بِهِ -

قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى أَنَّ الْمُرَادَ بِهِ تَحْسِينُ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ، وَذَلِكَ بِأَنْ يَقْرَأَهُ حَذِرًا وَتَحَزُّنًا وَاسْتَدَلُّوا عَلَى ذَلِكَ بِرِوَايَةِ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ الْوَرْدِ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، هَذَا الْحَدِيثَ بِإِسْنَادٍ آخَرَ، ثُمَّ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، أَرَأَيْتَ إِذَا لَمْ يَكُنْ حَسَنَ الصَّوْتِ؟ قَالَ: يُحَسِّنُهُ مَا اسْتَطَاعَ

---

[1] İsrâ Sur. 110

[2] İsnâdı güçlü değildir. İbn Cerîr, *Tefsîr* (15/186) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/350).

2375- Ubeydullah b. Ebî Nehîk der ki: Sa'd'ın yanına geldiğimde kim olduğumu sordu. Kimlerden olduğumu söylediğimde: "Onlar kazançlı tacirlerdir" dedi ve şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kur'ân'ı ahenkle (teganni ile) okumayan bizden değildir*» buyurduğunu işittim."[1]

Beyhakî der ki: Âlimlerden bazıları Kur'ân'ı ahenkle (teganni ile) okumadan kastın onu güzel bir sesle, endişeli ve hüzünlü bir şekilde okuma olduğunu söylemiştir. Buna da Abdulcebbâr b. el-Verd'in İbn Ebî Müleyke'den rivayet ettiği bu hadisi delil olarak göstermişlerdir.

Hadisin devamı da şöyledir: Amr b. Dînâr der ki: Bunu rivayet eden İbn Ebî Muleyke'ye: "Ey Ebû Muhammed! Kişinin sesi güzel değilse?" diye sorduğumda: "Elinden geldiği kadar sesini güzelleştirir" dedi.[2]

"*Bizden değildir*" ifadesinin ise bizim sünnetimize uyan biri değildir anlamında olduğunu söylemişlerdir. Zira Kur'ân okumada sünnet, onu endişeli ve hüzünlü bir şekilde okumaktır. Kişi Kur'ân'ı bu şekilde okumadığı zaman bu yöndeki sünneti terketmiş olur. Doğrusunu da Allah bilir.

Âlimlerden bazıları da hadisten geçen "*İstiğnâ*" ifadesinden kastın ona gereken değeri verme ve sadece onunla yetinme olduğunu söylemiştir. Nitekim Yüce Allah da bu yönde: "***Kendilerine okunan kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmedi mi? Şüphesiz bunda inanan bir kavim için bir rahmet ve bir öğüt vardır***"[3] buyurmuştur.

٢٣٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حدثنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَأَبَاذِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْحُسَيْنِ هِبَةُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ بِبَغْدَادَ، إِمْلَاءً حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شَبِيبٍ الْمَعْمَرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، حدثنا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنِ

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/155, 156 (1469, 1470).

[2] Ebû Dâvud 2/156-157 (1471).

[3] Ankebût Sur. 51

الْأَعْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " الْقُرْآنُ غِنًى لَا فَقْرَ بَعْدَهُ وَلَا غِنَى دُونَهُ " " لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ وَرُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَهَذَا أَشْبَهُ "

2376- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân zenginliktir. Kur'ân varken yoksunluk, Kur'ân yokken de zenginlik olmaz"* buyurmuştur.[1]

Her iki kanalın da lafzı birdir. Zayıf bir yoldan yakın bir mânâ ile Hasan —Ebû Hureyre kanalıyla da zikredilmiştir.

٢٣٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، حدثنا ابْنُ مَهْدِيٍّ، حدثنا إسرائيل عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ حَنْظَلَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ آلِ عِمْرَانَ فَهُوَ غَنِيٌّ "

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: وَحَدَّثَنَا الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ مِسْعَرٍ، حدثنا جَابِرٌ، قَبْلَ أَنْ يَقَعَ فِيمَا وَقَعَ فِيهِ عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ قَالَ: " نِعْمَ كَنْزُ الصُّعْلُوكِ سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ يَقُومُ بِهَا مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ "

قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ وَمِنْهُ الْحَدِيثُ الْآخَرُ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَرَأَى أَنَّ أَحَدًا أَعْطَى أَفْضَلَ مِمَّا أُعْطِيَ فَقَدْ عَظَّمَ صَغِيرًا وَصَغَّرَ عَظِيمًا "

2377- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Âl-i İmrân Sûresi'nî okuyan biri zengin biri demektir."[2]

Ebû Ubeyd der ki: Eşcaî'nin Mis'ar'dan, onun da Câbir kanalıyla Şa'bî'den bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Fakir biri için gece sonunda okuyacağı Âl-i İmrân Sûresi en güzel hazinedir" demiştir.[1]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târîh* (14/69-70), Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 124), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 5/160 (2773) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/255 (738).

[2] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *fadâil* (s. 848) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (3/375).

Ebû Ubeyd der ki: Yine rivayet edildiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd): "Başkasına verilen bir şeyi kendisine öğretilen Kur'ân'dan daha değerli gören biri (Allah tarafından) değer verilen bir şeyi küçümsemiş, küçümsenen bir şeye de değer vermiş olur" dedi.[2]

فَصْلٌ فِي تَرْكِ الْمُبَاهَاةِ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

Kur'ân Okumada Gösterişten Uzak Durmak

٢٣٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ الْعَدْلُ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: تَفَرَّقَ النَّاسُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَقَالَ: لَهُ نَاتِلُ أَخو الشَّامِ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، حَدِّثْنَا حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى فِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةٌ: رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَتَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ فَقَالَ: قَاتَلْتُ فِي سَبِيلِكَ حَتَّى اسْتُشْهِدْتُ، قَالَ: كَذَبْتَ إِنَّمَا أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَرِيءٌ فَقَدْ قِيلَ فأمر بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَقَرَأَ الْقُرْآنَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَقَرَأْتُ الْقُرْآنَ وَعَلَّمْتُهُ، قَالَ: كَذَبْتَ وَإِنَّما أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ عَالِمٌ فُلَانٌ قَارِئٌ فَقَدْ قِيلَ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مِنْ أَنْوَاعِ الْمَالِ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا، فَقَالَ: مَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ فقَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ شَيْءٍ تُحِبُّ أَنْ أُنْفِقَ إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهِ لَكَ، قَالَ: كَذَبْتَ إِنَّمَا أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَوَادٌ فَقَدْ قِيلَ فَأُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ خَالِدِ بْنِ الْحَارِثِ وَحَجَّاجِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ

---

[1] Dârimî, *fadâil* (s. 848-849) ve Abdurrezzâk, *Musannef* (3/375).

[2] 2352. hadiste geçti.

2378- Süleyman b. Yesâr der ki: İnsanlar Ebû Hureyre'nin yanından dağılınca Şamlı Nâtil ona: "Ey Ebû Hureyre! Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir hadis anlat" dedi. Ebû Hureyre şu karşılığı verdi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kıyamet gününde herkesten önce üç kişinin hesabı görülür. Bunlardan biri şehit düşen kişidir. Bu kişi huzura çıkarılıp kendisine verilen nimetler söylenecek. Kişi verilen bu nimetleri itiraf ettikten sonra Yüce Allah ona: «Bu nimetlere karşılık ne yaptın?» diye soracak. Kişi: «Senin yolunda şehit düşene kadar savaştım» deyince, Yüce Allah: «Yalan söylüyorsun! Aksine hakkında "Cesur biri" denilsin diye savaştın ve denildi de!» karşılığını verecek. Sonra emredip niyetine göre hesaba çekilecek ve cehenneme atılacak.*

Bir diğeri de ilim öğrenip Kur'ân okuyan kişidir. Bu kişi de huzura çıkarılıp kendisine verilen nimetler söylenecek. Kişi verilen bu nimetleri itiraf ettikten sonra Yüce Allah ona: «Bu nimetlere karşılık ne yaptın?» diye soracak. Bu kişi: «İlim öğrendim. Yine Kur'ân'ı okuyup başkalarına da öğrettim» deyince, Yüce Allah: «Yalan söylüyorsun! Aksine hakkında "Filan kişi âlim biri! Filan kişi iyi okuyor" denilsin diye öğrendin ve denildi de!» karşılığını verecek. Sonra emredip niyetine göre hesaba çekilecek ve cehenneme atılacak.

Bir diğeri de Yüce Allah'ın her türlü maldan bolca verdiği kişi olacaktır. Bu kişi de huzura çıkarılıp kendisine verilen nimetler söylenecek. Kişi verilen bu nimetleri itiraf ettikten sonra Yüce Allah ona: «Bu nimetlere karşılık ne yaptın?» diye soracak. Bu kişi: «Senin sevip istediğin her alanda infakta bulundum» deyince, Yüce Allah: «Yalan söylüyorsun! Aksine hakkında "Cömert biri" denilsin diye bunları yaptın ve denildi de!» Sonra emredip niyetine göre hesaba çekilecek ve cehenneme atılacak."

Müslim, *Sahîh*'de Hâlid b. el-Hâris ve Haccâc b. Muhammed kanalıyla İbn Cüreyc'ten rivayet etti.[1]

Halîmî der ki: "Bunun yanısıra Kur'ân okumak bir ibadet olduğu için onu gösteriş için yapmak herhangi bir ibadette gösteriş yapmak gibidir. Doğrusunu da Allah bilir."[2]

---

[1] Müslim, *imâret* (152)

[2] Halîmî, *el-Minhâc* (2/257).

٢٣٧٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَارُ، حدثنا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، حدثنا أَبُو صَالِحٍ مَحْبُوبُ بْنُ مُوسَى، حدثنا الْفَزَارِيُّ يَعْنِي أَبَا إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنِ أَبِي نَضَرَةَ، عَنْ أَبِي فِرَاسٍ، قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ فِي خُطْبَتِهِ: " وَلَقَدْ أَتَى عَلَيَّ زَمَانٌ وَمَا أَدْرِي أَحَدًا - أَظُنُّهُ قَالَ -: يَقْرَأُ الْقُرْآنَ يُرِيدُ بِهِ إِلَّا اللهَ وَمَا عِنْدَهُ وَلَقَدْ يُخَيَّلَ إِلَيَّ أَنَّ الناس يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يُرِيدُونَ بِهِ مَا عِنْدَ النَّاسِ، فَأَرِيدُوا اللهَ بِقِرَاءَتِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ "

2379- Ebû Firâs der ki: Bir defasında Ömer b. el-Hattâb bize hutbe verdi. Hutbesinde şöyle dedi: "Öyle zamanlar yaşadım ki Kur'ân'ı okuyanların sadece Allah rızasını ve sevabını umarak okuduğunu görürdüm. Şimdi ise bazı kişilerin Kur'ân'ı okumakla insanların sahip olduklarını istediklerini görür gibiyim. Kur'ân'ı okumanızla ve amellerinizle sadece Allah'ın rızasını gözetin."[1]

٢٣٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شيبان الْعَطَّارُ، بِبَغْدَادَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْقُرَشِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا ابْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ قال: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ قَرَأَهُ نَاسٌ ثَلَاثَةٌ: قَوْمٌ اتَّخَذُوهُ بِضَاعَةً يَنْقِلُونَهُ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ لَا أَكْثَرَهُمُ اللهُ وَهُمْ كَثِيرُونَ، وَقَوْمٌ تَذَابَوْا مِنَ الشيطان وَتَرَاءَوْا بِهِ فِي أَعْمَالِهِمْ، وَقَوْمٌ وَجَدُوا فِيهِ دَوَاءَ قُلُوبِهِمْ فَجَعَلُوهُ عَلَى دَاءِ قُلُوبِهِمْ فَقَامُوا بِهِ فِي مَحَارِيبِهِمْ وخبوا فِي بَرَانِسِهِمْ فَبِمِثْلِ هَؤُلَاءِ يُدَلُّ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَيُسْتَنْزَلُ، الْقَطْرُ"

2380- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Kur'ân'ı okuyanlar üç sınıftır. Bir sınıfı Kur'ân'a mal gözüyle bakarlar ve (kazanç elde etmek için) onunla belde belde dolaşırlar. Allah onların sayılarını azaltsın, ama bunların sayıları pek çoktur. Diğer bir sınıf ise şeytandan etkilenmişlerdir ve Kur'ân'ı amellerinde gösteriş yapmak için kullanırlar. Diğer bir sınıf ise kalplerinin şifasını Kur'ân'da bulmuşlardır. Bunlar kalplerindeki hastalığı Kur'ân'la

---

[1] İsnâdı hasendir. Abdurrezzâk, *Musannef* 3/383 (6036) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/480).

tedavi ederler. Kur'ân'ı kendi namazgahlarında okur, giysilerinin altında taşıyarak gösterişten kaçınırlar. İşte bunlar vesilesiyle düşmana karşı zafer elde edilir ve yağmur yağar."[1]

٢٣٨١ - وَقَدْ أَنْبَأَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ إِجَازَةً، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو الْوَلِيدِ خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ، حدثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ بَكْرِ بْنِ خُنَيْسٍ، عَنْ ضِرَارِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " قَرَأَ الْقُرْآنَ ثَلَاثَةٌ، رَجُلٌ أَخَذَهُ بِضَاعَةً يَنْقِلُهُ مِنْ مِصْرٍ إِلَى مِصْرٍ يَطْلُبُ بِهِ مَا عِنْدَ النَّاسِ، وَقَوْمٌ قَرَءُوا الْقُرْآنَ وَحَفِظُوا حُرُوفَهَ وَضَيَّعُوا حُدُودَهُ وَاسْتَنْزَلُوا بِهِ الْوُلَاةَ وَاسْتَطَالُوا بِهِ عَلَى أَهْلِ بِلَادِهِمْ فَقَدْ كَثُرَ هَذَا الضَّرْبُ فِي حَمَلَةِ الْقُرْآنِ لَا كَثَّرَهُمُ اللهُ، وَرَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَتَدَاوَى بِدَوَاءِ الْقُرْآنِ فَوَضَعَهُ عَلَى دَاءِ قَلْبِهِ فَسَهِرَ لَيْلَهُ وَهَمِلَتْ عَيْنَاهُ تَسَرْبَلُوا الْحُزْنَ وَارْتَدُوا بِالْخُشُوعِ ذَكَرُوا فِي مَحَارِيبِهِمْ وَأَخَفُّوا فِي بَرَانِسِهِمْ بِهِمْ يَسْقِي اللهُ الْغَيْثَ وَيُنْزِلُ النَّصْرَ وَيَدْفَعُ الْبَلَاءَ، وَاللهِ لَهَذَا الضَّرْبُ فِي حَمَلَةِ الْقُرْآنِ أَقَلُّ مِنَ الْكِبْرِيتِ الْأَحْمَرِ "

2381- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Kur'ân'ı okuyanlar üç sınıftır. Biri Kur'ân'a mal gözüyle bakar ve insanlardan bir şeyler elde etmek için onunla belde belde dolaşır. Diğer bir sınıf da Kur'ân'ı okur, harflerini ezberler, ama buyruklarını heba eder. Onu yöneticilere yaklaşma aracı kılar, kendilerini belde insanlarından üstün görür. Allah bunların sayılarını azaltsın, ama Kur'ân hafızları içinde bu sınıftan insanlar artmıştır. Diğer sınıftan olan kişi de Kur'ân'ı okur ve kalbindeki hastalıkları onunla tedavi etmeye çalışır. Gecelerini onu okuyarak geçirir, hüzünle gözyaşlarını akıtır. Onu okudukça haşyeti artar. Onu kendi namazgahında okur, giysilerinin altında taşıyarak gösterişten kaçınır. Yüce Allah işte bunlar vesilesiyle gökten yağmuru indirir, düşmanlara karşı zaferi ihsan eder ve belayı müslümanlardan

[1] İsnâdı zayıftır.

defeder. Vallahi bu tür kişilere de insanlar içinde kırmızı kükürtten daha az rastlanır."[1]

٢٣٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنَ مَعِينٍ وَكَانَ مِنَ الْبَكَّائِينَ قَالَ: " إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ الْقُرْآنَ ثُمَّ خَلَطَ ثُمَّ عَادَ يَقْرَأُ يَقُولُ اللهُ لَهُ: مَا لَكَ؟ أَوْ قَالَ: مَا أَنْتَ وَلِكَلَامِي؟ "

قَالَ: وحدَثنا أَحْمَدُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ، يَقُولُ: " الزَّبَانِيَةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَسْرَعُ إِلَى حَمَلَةِ الْقُرْآنِ الَّذِينَ عَصَوُا اللهَ بَعْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ مِنْهُمْ إِلَى عَبَدَةِ الْأَوْثَانِ غَضَبًا عَلَيْهِمْ حِينَ عَصَوُا اللهَ بَعْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ "

2382- Ahmed b. Ebi'l-Havârî der ki: Çokça ağlayanlardan biri olan Ebû Zekeriya Yahya b. Maîn'in şöyle dediğini işittim: "Ademoğlu Kur'ân'ı okurken başka şeyler konuşup sonra yine okumaya dönerse Yüce Allah ona: «Neyin var?» veya: «Kelamımı ne biçim okuyorsun?» diye çıkışır."

Ahmed'in de bildirdiğine göre Ebû Süleyman (ed-Dârânî) şöyle demiştir: "Kıyamet gününde zebaniler, Kur'ân'ı okuduktan sonra Allah'a isyan eden hafızlara olan öfkelerinden dolayı putperestlerden önce bunların yanına gelir."

فَصْلٌ فِي تَرْكِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي الْمَسَاجِدِ وَالْأَسْوَاقِ لِيُعْطَى وَلِيُسْتَأْكَلَ بِهِ

Kazanç Elde Etmek İçin Kur'ân'ı Mescid ve Çarşılarda Okumaktan Uzak Durmak

٢٣٨٣ - أَخْبَرَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، حدثنا أَبُو عَمْرٍو إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُجَيْدٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَجَلِيُّ، حدثنا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، حدثنا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ أَبِي سَلَّامٍ، عَنْ أَبِي

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Ahbâru Isbehân* (1/168) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 26).

رَاشِدٍ الْحُبْرَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِبْلٍ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ وَلَا تَغْلُوا فِيهِ، وَلَا تَجْفُوا عَنْهُ، وَلَا تَأْكُلُوا بِهِ، وَلَا تَسْتَكْثِرُوا بِهِ " رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ وَزَادَ فِيهِ اقْرَءُوا الْقُرْآنَ وَاعْمَلُوا بِمَا فِيهِ

2383- Abdurrahman b. Şibl el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı okuyun. Ancak onu okumada aşırıya kaç(ıp haddi aş)mayın. Onu tamamen de ihmal etmeyin. Onunla başkalarının mallarını yemeye çalışmayın ve onu kullanarak mal çoğaltmayın."*[1]

Ali b. el-Mübârek de bunu Yahya b. Ebî Kesîr'den *"Kur'ân'ı okuyun ve içindekilerle amel edin"* ziyadesiyle rivayet etmiştir.[2]

٢٣٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالُوا: حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَيْثَمِ بْنِ أَبِي نُعَيْمٍ الْفَضْلِ بْنِ دُكَيْنٍ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍالْخُزَاعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ يَتَأَكَّلُ بِهِ النَّاسَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ عَظْمٌ لَيْسَ عَلَيْهِ لَحْمٌ "

2384- Süleyman b. Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanların ellerindeki mallardan bir şeyler elde etmek için Kur'ân okuyan kişi, kıyamet gününde yüzü sadece kemiğiyle, etsiz bir şekilde huzura çıkar."*[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/428, 444), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/88 (1518), Abdurrezzâk, *Musannef* 10/387 (19444), Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* 1/280 (314) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/400).

[2] Tahâvî, *Şerh Meâni'l-Âsâr* (3/18).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/136), Zehebî, *Mîzân* (1/160), İbnu'l-Cevzî, *İlel* (1/110), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/479) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/199).

٢٣٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْخُزَاعِيُّ، بِمَكَّةَ، حدثنا ابْنُ أَبِي مَيْسَرَةَ، حدثنا الْمُقْرِئُ، حدثنا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي بَشِيرُ بْنُ أَبِي عَمْرٍو الْخَوْلَانِيُّ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ التُّجِيبِيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ: وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ﴾ [الأعراف: ١٦٩] فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " يَكُونُ خَلْفٌ مِنْ بَعْدِ سِتِّينَ سَنَةً أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ثُمَّ يَكُونُ خَلْفٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يَعْدُو تَرَاقِيَهُمْ، وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ ثَلَاثَةٌ، مُؤْمِنٌ وَمُنَافِقٌ وَفَاجِرٌ " قَالَ بَشِيرٌ: فَقُلْتُ لِلْوَلِيدِ: مَا هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةُ؟ فَقَالَ: " الْمُنَافِقُ كَافِرٌ بِهِ، والْفَاجِرُ يَتَأَكَّلُ بِهِ، وَالْمُؤْمِنُ يُؤْمِنُ بِهِ "

2385- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onların ardından namazı heba eden, şehvetlerine uyan bir nesil geldi. İşte bunlar azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir"***[1] âyetini okuduktan sonra şöyle buyurduğunu işittim: *"Benden altmış yıl sonra namazı heba eden ve şehvetlerinin peşinden giden bir nesil gelecektir. Bunlar bu azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir. Bunların da ardından Kur'ân'ı okuyan ancak okudukları boğazlarından aşağı inmeyen bir nesil gelecektir. Kur'ân'ı da mümin, münafık ve facir olmak üzere üç kişi okur."*[2]

Beşîr der ki: Bunu rivayet eden Velîd'e: "Bu üç kişi kimdir?" diye sorduğumda: "Münafık olan Kur'ân'ı içinden inkar eden kişidir. Facir kişi ise Kur'ân'la başkalarımdan mal elde eden kişidir. Mümin ise Kur'ân'a iman eden kişidir" dedi.

٢٣٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، حدثنا مُحَمَّدِ بْنِ أحمد بن دُلُّوَيْهِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ بن عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُمَارَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ،

---

[1] Meryem Sur. 59

[2] Hâkim'in hocası dışında ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/374), Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 86-87) ve Ahmed, *Müsned* (3/38-39).

أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ إِذْ مَرَّ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ يُوسُفَ فَاسْتَمَعَ لَهُ، فَلَمَّا فَرَغَ سَأَلَ، فَقَالَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ وسَلُوا بِهِ اللهَ فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ قَوْمٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يَسْأَلُونَ بِهِ النَّاسَ "

2386- Hasan el-Basrî der ki: İmrân b. Husayn ile beraberken Yûsuf Sûresi'ni okuyan bir adam oraya uğradı. İmrân adamı dinledi. Adam bitirince insanlardan bir şeyler istedi. Bunun üzerine İmrân: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi ve şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Kur'ân'ı okuyun ve bir isteğiniz varsa Allah'tan isteyin. Zira öyle topluluklar gelecek ki insanlardan bir şeyler istemek için Kur'ân'ı okuyacaklardır»* buyurduğunu işittim."[1]

٢٣٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ إِمْلَاءً، حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ فِرَاسٍ بِمَكَّةَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ، حدثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّهُ: مَرَّ عَلَى قَاصٍّ قَرَأَ ثُمَّ سَأَلَ فَاسْتَرْجَعَ مِنْ ذَلِكَ، وَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَلْيَسْأَلِ اللهَ بِهِ فَإِنَّهُ سَيَأْتِي قَوْمٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يَسْأَلُونَ النَّاسَ بِهِ "

2387- Hasan (el-Basrî) der ki: İmrân b. Husayn Kur'ân okuduktan sonra insanlardan bir şeyler iseyen bir kıssacıyla karşılaşınca "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi ve şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Kur'ân'ı okuyun ve bir isteğiniz varsa Allah'tan isteyin. Zira öyle topluluklar gelecek ki insanlardan bir şeyler istemek için Kur'ân'ı okuyacaklardır»* buyurduğunu işittim."[2]

٢٣٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Tirmizî 5/179 (2917).

خَيْثَمَةَ بْنِ أَبِي خَيْثَمَةَ الْبَصْرِيِّ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يَطُوفُ وَيَقْرَأُ سُورَةَ يُوسُفَ فَيَجْتَمِعُ النَّاسُ عَلَيْهِ فَإِذَا فَرَغَ سَأَلَ فَقَالَ الْحَسَنُ: كُنْتُ مَعَ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ فَمَرَّ بِهِ السَّائِلُ، فَقَامَ فَاسْتَمَعَ لِقِرَاءَتِهِ فَلَمَّا فَرَغَ سَأَلَ فَقَالَ عِمْرَانُ: ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ [البقرة: ١٥٦] اذْهَبْ بِنَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَلْيَسْأَلِ اللهَ بِهِ فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ قَوْمٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ فَيَسْأَلُونَ بِهِ النَّاسَ "

2388- Hayseme b. Ebî Hayseme el-Basrî anlatıyor: Adamın biri Yûsuf Sûresi'ni okuyarak insanlar arasında dolaşırdı. İnsanlar toplanıp onu dinledikten sonra da onlardan bir şeyler isterdi. Bunun üzerine Hasan (el-Basrî) şöyle dedi:

İmrân b. Husayn ile beraberken Kur'ân okuyan bir adam yanımıza geldi. İmrân kalkıp adamın okuduğunu dinledi. Ancak adam okumayı bitirip bir şeyler isteyince, İmrân şöyle dedi: ***"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn!"***[1] Kalk gidelim! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Kur'ân'ı okuyun ve bir isteğiniz varsa Allah'tan isteyin. Zira öyle topluluklar gelecek ki insanlardan bir şeyler istemek için Kur'ân'ı okuyacaklardır*» buyurduğunu işittim."[2]

٢٣٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدون، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقُ، حدثنا الْوَلِيدُ، حدثنا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ وَسَلُوا بِهِ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَنْ يَتَعَلَّمَ قَوْمٌ يَسْأَلُونَ بِهِ الدُّنْيَا، فَإِنَّ الْقُرْآنَ يَتَعَلَّمُهُ ثَلَاثَةٌ: رَجُلٌ يُبَاهِي بِهِ، وَرَجُلٌ يَسْتَأْكِلُ بِهِ، وَرَجُلٌ يَقْرَأُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2389- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallellahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı dünyalık elde etmek için öğrenen bir topluluk gelmeden Kur'ân'ı öğrenin ve onunla Allah'tan cenneti isteyin. Kur'ân'ı üç çeşit*

---

[1] Bakara Sur. 156

[2] İsnâdında bir beis yoktur. Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/166 (371).

insan öğrenir. Biri onunla başkalarına karşı övünmek için öğrenendir. Diğeri onunla dünyalık elde etmek için öğrenendir. Bir diğeri de sadece Allah rızası için öğrenendir."[1]

٢٣٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَاصِمٍ، حدثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حدثنا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حدثنا أَبُو يَعْقُورٍ، حدثنا أَبُو ثَابِتٍ، عَنْ أُمِّ رَجَاءَ الْأَشْجَعِيَّةِ قَالَتْ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ إِنَّهُ: " سَيَجِيءُ زَمَانٌ يُسْأَلُ فِيهِ بِالْقُرْآنِ فَإِذَا سَأَلُوكُمْ فَلَا تُعْطُوهُمْ "

2390- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Öyle bir zaman gelecek ki bazıları Kur'ân okuyarak sizlerden bir şeyler isteyeceklerdir. Böylesi kişiler sizden bir şey istediği zaman sakın vermeyin."[2]

٢٣٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِهَذَا الْقُرْآنِ شِرَّةً، ثُمَّ لِلنَّاسِ عَنْهُ فَتْرَةٌ، فَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ لِلْقِسْطِ وَالسُّنَّةِ فَنِعْمَ مَا هُوَ، وَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ إِلَى الْأَعْرَاضِ فَأُولَئِكَ هُمْ بُورٌ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ: " شِرَّةً: يَعْنِي رَغْبَةً وَنَشَاطًا "

2391- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu Kur'ân'ın coşku ve şevkle okunacağı bir zaman olacaktır. Sonra ise insanlarda ona karşı bir gevşeme görülecektir. Gevşemenin olduğu zamanlarda kişi itidalli bir şekilde sünnete tutunursa en güzelini yapmış olur. Ancak gevşekliği kişiyi günahlara sevkediyorsa helak olmuş demektir."*[3]

٢٣٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الزَّاهِدُ الْبُخَارِيُّ قَدْ مَرَّ عَلَيْنَا حَاجًّا، حدثنا أَبُو نَصْرٍ أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ بْنِ حَمْدَوَيْهِ الْفَقِيهُ إِمْلَاءً، حدثنا

---

[1] İsnâdı zayıftır. Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 128).

[2] İsnâdında biyografisini bulamadığım ravi vardır.

[3] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 4/635 (2453).

مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْوَلِيدِ، أَخْبَرَنِي عمر بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنِي أَبُو إِيَاسٍ مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ، قَالَ: كُنْتُ نَازِلًا عَلَى عَمْرِو بْنِ النُّعْمَانِ بْنِ مُقَرِّنٍ فَلَمَّا حَضَرَ رَمَضَانُ جَاءَهُ رَجُلٌ بِأَلْفَيْ دِرْهَمٍ مِنْ قِبَلِ مُصْعَبِ بْنِ الزُّبَيْرِ فَقَالَ: إِنَّ الْأَمِيرَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ: إِنَّا لَمْ نَدَعْ قَارِئًا شَرِيفًا إِلَّا وَقَدْ وَصَلَ إِلَيْهِ مِنَّا مَعْرُوفٌ، فَاسْتَعِنْ بِهَاتَيْنِ عَلَى نَفْسِكَ شَهْرَكَ هَذَا، فَقَالَ عَمْرٌو: اقْرَأْ عَلَى الْأَمِيرِ السَّلَامَ، وَقُلْ لَهُ: " إِنَّا وَاللهِ مَا قَرَأْنَا الْقُرْآنَ نُرِيدُ بِهِ الدُّنْيَا وَرَدَّ عَلَيْهِ "

2392- Ebû İyâs Muâviye b. Kurra der ki: Amr b. en-Nu'mân b. Mukarrin'in misafiriydim. Ramazan ayı gelince adamın biri Mus'ab b. ez-Zübeyr tarafından iki bin dirhemle geldi ve: "Valimiz sana selam ediyor ve: «Değerli her bir Kur'ân okuyucusuna bir iyilikte bulunduk. Sen de bu ay için bu iki yüz dirhemden istifade et» diyor" dedi. Amr da: "Valiye selamımı ilet ve bizim Kur'ân'ı dünyalık elde etmek için okumadığımızı söyle" karşılığını verdi ve dirhemleri geri çevirdi.[1]

٢٣٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ نَظِيفٍ الْفَرَّاءُ بِمَكَّةَ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ عُمَرُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الزَّرَّادُ، بِمَنْبِجَ، حدثنا صَالِحُ بْنُ زِيَادٍ أَبُو شُعَيْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ التِّرْمِذِيَّ، يَقُولُ: عَبَرَ حَمْزَةُ الزَّيَّاتُ عَلَى بَابِ قَوْمٍ بِالْبَصْرَةِ فَاسْتَسْقَى مِنْهُمْ، فَلَمَّا خَرَجَ إِلَيْهِ الْكُوزُ رَدَّهُ فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " أَخْشَى أَنْ يَكُونَ بَعْضُ صِبْيَانِ هَذِهِ الدَّارِ قَرَأَ عَلَيَّ فَيَكُونَ ثَوَابِي مِنْهُ "

2393- Tirmizî der ki: Hamza ez-Zeyyât, Basra'da bir kapının önünden geçerken evdekilerden su istedi. Bardakta kendisine su getirilince de geri çevirdi. Neden içmediği sorulunca da: "Bu evin içindeki çocuklardan birinin yanımda Kur'ân öğrenmiş olmasından endişe ediyorum. Bu durumda öğretmemin karşılığı bu su olur" dedi.[2]

---

[1] Beyhakî'nin hocasının biyografisini bulmuş değilim. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/481).

[2] İsnâdında tanımadığım ravi vardır.

Beyhakî der ki: Mushafların parayla alınıp satılmasına gelince *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da Alışverişler bölümü içinde ashâbın bu konuda görüş belirttiklerini, bazılarının mushafların alınıp satılmasını kerih görürken bazılarının da sadece satılmasını mekruh gördüklerini, ancak satın alınmasında bir sakınca görmediklerini zikrettik.[1]

Allah en doğruunu bilir; bunu kerih görmeleri de mushafların ticari bir mal gibi sayılmaması içindir. Tabiûndan içlerinde Câbir b. Zeyd, Hasan, Şa'bî ve İkrime gibilerin de bulunduğu bir topluluk mushafların satılmasına ruhsat vermişlerdir.

Ücret karşılığında Kur'ân öğretmeyi ise bir topluluk kerih görürken, bazıları da buna ruhsat vermiştir. Her iki görüş konusunda da rivayetler vardır. Ebû Saîd'in ücret karşılığında (Kur'ân ile) efsun yapması yönündeki rivayet[2] ile İbn Abbâs'tan naklen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"En çok hak ettiğiniz ücret, Kur'ân öğretmeye karşılık aldığınız ücrettir"* buyurması[3] bunun cevazına delil teşkil eden rivayetlerdir. Doğrusunu da Allah bilir.

Bize bildirildiğine göre Ömer b. el-Hattâb, Kur'ân öğreten kişilere ücret tahsis etmiştir.[4]

Atâ, Hasan, İbn Sîrîn, Ebû Kılâbe ve Hakem'den de böylesi bir ücreti almaya ruhsat veren rivayetler gelmiştir.

فَصْلٌ فِي كَرَاهِيَةِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي الْحَمَّامِ وَالْكَنِيفِ وَالْمَوَاضِعِ الْقَذِرَةِ تَعْظِيمًا لِلْقُرْآنِ

Hamam, Hela ve Pis Olan Yerlerde Kur'ân Okumanın Ona Saygı Nedeniyle Mekruh Görülmesi

es-Sünenü'l-Kübrâ'da Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) küçük abdest bozarken verilen selama karşılık vermediğini ve selam verene: *"Bir daha beni*

---

[1] Beyhakî, *Sünenu'l-Kübrâ* (6/16-17).

[2] 2337. hadise bakınız.

[3] Buhârî, *tıb* (7/23).

[4] Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ* (6/124-125).

böylesi bir halde görürsen selam verme, zira selam verirsen selamına karşılık vermem" buyurduğunu zikretmiştik. Bevlederken selama bile karşılık verilmiyorsa böylesi bir durumda kendisine verilen değerden dolayı Kur'ân okumamak daha uygun olacaktır.

٢٣٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خُمَيْرَوَيْهِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبَانَ، عَنْ مُوَرِّقٍ الْعِجْلِيِّ، قَالَ: شَهِدَ كِتَابُ عُمَرَ إِلَى أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ: " بَلَغَنِي أَنَّ أَهْلَ الْأَمْصَارِ اتَّخَذُوا الْحَمَّامَاتِ فَلَا يَدْخُلَنَّ أَحَدٌ، أَوْ قَالَ: مُسْلِمٌ إِلَّا بِمِئْزَرٍ وَلَا يَذْكُرْ فِيهِ اسْمَ اللهِ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْهُ، أَوْ قَالَ: لَا يَذْكُرُوا لِلَّهِ فِيهِ اسْمًا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهُ، وَلَا يَسْتَنْقِعِ اثْنَانِ فِي حَوْضٍ "

2394- Muvarrik el-Iclî der ki: Ebû Mûsa'nın Hz. Ömer'in kendisine gönderdiği mektubu okumasına ben de şahit oldum. İçinde şöyle yazıyordu: "Bana ulaşana göre şehir insanları kendilerine hamamlar yaptırmışlar. Hiç kimse (veya hiçbir müslüman) *izâr* (peştamal) giymeden hamama girmesin! Oradan çıkana kadar da Allah'ın adını (veya Allah'ın adlarından birini) anmasın. İki kişi de aynı kurnadan yıkanmasın."[1]

٢٣٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ: وسُئِلَ عَنِ الْقِرَاءَةِ فِي الْحَمَّامِ، فقَالَ: " لَيْسَ لِذَلِكَ بُنِيَ "، قَالَ: وَحدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ حجاجٍ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ مِثْلَهُ، قَالَ وَحدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنْ عَطَاءٍ أَنَّهُ: " كَانَ لا يَرَى بِالْقِرَاءَةِ فِي الْحَمَّامِ بَأْسًا " فَهَذَا عَلَى الْجَوَازِ وَمَا مَضَى عَلَى الْكَرَاهِيَةِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Abdurrezzâk, *Musannef* 1/291 (1120) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/110).

2395- Hammâd bildiriyor: İbrâhîm(i- Nehaî)'ye hamamda Kur'ân okuma konusu sorulunca: "Hamamlar bunun için inşa edilmiş değildir" dedi.[1]

Ebû Muâviye, Haccâc kanalıyla Hammâd'dan, o da Süleyman b. Beşîr'den, o da İbrâhîm'den, o da Abdullah (b. Mes'ûd)'dan bunun aynısını rivayet etmiştir.

Yine Ebû Muâviye'nin Haccâc'tan bildirdiğine göre Atâ, hamamda Kur'ân okumada bir sakınca görmezdi. Bu rivayet, hamamda Kur'ân okumanın cevazına, önceki rivayetler ise kerahetine yöneliktir.

٢٣٩٦ - أَخْبَرَنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، حدثنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، حدثنا أَبُو عَوْنٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ أَبِي السَّوَّارِ فِي الْحَمَّامِ فَسَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ، فَجَعَلَ يَقُولُ: " لِمَ تَقْرَأُ هٰهُنَا؟ لِمَ تَقْرَأُ هٰهُنَا؟ "

2396- Ebû Avn der ki: Ebu's-Sevvâr ile birlikte hamamdayken adamın birinin Kur'ân okuduğunu işitti ve: "Neden burada okuyorsun? Neden buraya okuyorsun?" demeye başladı.

فَصْلٌ فِي تَرْكِ التَّعَمُّقِ فِي الْقُرْآنِ

Kıraatte Aşırıya Kaçmak

٢٣٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، ح قَالَ: وَحدثنا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَهُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " يَخْرُجُ عَلَيْكُمْ قَوْمٌ تَحْقِرُونَ صَلَاتَكُمْ مَعَ صَلَاتِهِمْ، وَصِيَامَكُمْ مَعَ صِيَامِهِمْ، وَعَمَلَكُمْ مَعَ عَمَلِهِمْ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ

---

[1] Abdurrezzâk, *Musannef* 1/298 (1148).

حَنَاجِرَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ تَنْظُرُ فِي النَّصْلِ فَلَا تَرَى شَيْئًا، وَتَنْظُرُ فِي الْقَدَحِ فَلَا تَرَى شَيْئًا، وَتَنْظُرُ فِي الرِّيشِ فَلَا تَرَى شَيْئًا وَيُتَمَارَى فِي الْفُوقِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ كَمَا

2397- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*İçinizden öyle bir topluluk çıkacak ki onların namazlarını görünce kendi namazınızı değersiz göreceksiniz. Onların oruçlarını görünce kendi orucunuzu değersiz göreceksiniz. Kendi amellerinizi onların amellerinin yanında değersiz bulacaksınız. Kur'ân'ı okur, ancak okudukları boğazlarından öteye gitmez. Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklar. (Hani avını vurunca "Acaba bu avın kanından oka bir şeyler bulaştı mı?" diye görmek istersin de) okun demirine bakar, ama kan izi göremezsin. Ağaç kısmına bakar, onda da kan izi göremezsin. Tüyün bulunduğu kısma bakar, yine kan izi göremeyip şüphe içinde kalırsın.*"[1]

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.[2]

Başka bir kanaldan da bir sonraki rivayeti zikretmişlerdir.

٢٣٩٨ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَيَجِيءُ قَوْمٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يُقِيمُونَهُ إِقَامَةَ الْقَدَحِ يَتَعَجَّلُونَ أَجْرَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ " هَكَذَا رَوَاهُ الثَّوْرِيُّ مُرْسَلًا، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ مُرْسَلًا

2398- Muhammed b. el-Münkedir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Öyle bir topluluk gelecek ki bunlar Kur'ân'ı ok gibi*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/115), *istitâbe* (8/51, 52, 53), *menâkib* (4/178), *tevhîd* (8/178, 218), *enbiyâ* (4/108), *meğâzî* (5/110) ile *tefsîr* (5/205) ve Müslim, *zekât* (142, 143, 144, 147, 148, 154, 156).

düzgün bir şekilde okuyacak, ancak karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken alacaklardır."[1]

Yukarıdaki gibi hem Sevrî, hem de İbn Uyeyne de İbnu'l-Münkedir'den bu şekilde mürsel olarak rivayet etmişlerdir.

٢٣٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ، قَالُوا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو سَعِيدٍ الْحَدَّادُ، حدثنا خَالِدُ بن عَبْدِ اللهِ، عَنْ حُمَيْدٍ الْأَعْرَجِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَفِينَا الْعَجَمِيُّ وَالْعَرَبِيُّ فَقَالَ: " اقْرَءُوا فَكُلٌّ حَسَنٌ، وَسَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَتَعَجَّلُونَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ " " وَتَابَعَهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ عَلَى وَصْلِهِ "

2399- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktığında biz Kur'ân okuyorduk. Aramızda Arap olan da, olmayan da vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Okuyun! Her okuyuş güzeldir. Öyle topluluklar gelecek ki okudukları Kur'ân'ın karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken alacaklardır"* buyurdu.[2]

Usâme b. Zeyd bunu mevsûl olarak rivayet ederek mutabaât etmiştir.↓

٢٤٠٠ - أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ الْقَاضِي، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، أَخْبَرَهُ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ أَخْبَرَهُمْ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا نَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَخَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مَسْرُورًا فَقَالَ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَيُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ قَوْمٌ يَقْرَءُونَهُ يَقُومُونَهُ كَمَا يَقُومُ الْقَدَحُ وَيَتَعَجَّلُونَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak mürseldir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/480) ve Abdurrezzâk, *Musannef* 3/382 (6034).

[2] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 1/520 (830).

2400- Câbir b. Abdillah der ki: Oturmuş Kur'ân okurken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sevinçli bir şekilde yanımıza çıktı ve: *"Kur'ân'ı okuyun! Zira Kur'ân'ı ok gibi düzgün bir şekilde okuyan, ancak karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken alan bir topluluğun çıkması çok uzak değildir"* buyurdu.[1]

٢٤٠١ - وَرَوَاهُ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى قَوْمًا يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ قَوْمٌ يُقِيمُونَهُ إِقَامَةَ الْقَدَحِ يَتَعَجَّلُونَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ " أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ الدِّينَوَرِيُّ، حدثنا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ، حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ فَذَكَرَهُ، وَرَوَاهُ مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ: " يَتَعَجَّلُونَ أَجْرَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ "

2401- Başka bir kanalla Câbir'den şöyle bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de Kur'ân okuyan bir topluluk görünce: *"Kur'ân'ı ok gibi düzgün bir şekilde okuyan, ancak karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken alan bir topluluk çıkmadan Kur'ân'ı okuyun"* buyurdu.[2]

Musa b. Ubeyde de bunu kardeşi kanalıyla Sehl b. Sa'd'dan, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) aynısını *"Sevabını âhirete bırakmayıp dünyadayken alan"* lafzıyla rivayet etmiştir.↓

٢٤٠٢ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حدثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، حدثنا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنِي سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ السَّاعِدِيُّ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ نَقْتَرِئُ يُقَوِّي بَعْضُنَا بَعْضًا فَقَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ، كِتَابُ اللهِ وَاحِدٌ فِيكُمُ الْأَخْيَارُ، فِيكُمُ الْأَحْمَرُ وَالْأَسْوَدُ، اقْرَءُوا، اقْرَءُوا قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ قَوْمٌ يَقْرَءُونَهُ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (3/357) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/140 (2197).

[2] İsnâdında tanımadığım bir ravi vardır, diğer ravileri de güvenilirdir.

يقومونه: يُقِيمُونَ حُرُوفَهُ كَمَا يُقَامُ السَّهْمُ لَا يتجَاوَزُ تَرَاقِيَهُمْ يَتَعَجَّلُونَ أَجْرَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ "

2402- Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki: Aramızda Kur'ân okuyup birbirimizin kıraatini sağlamlaştırırken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu: *"Elhamdulillah! İçinizde hayırlısı, (ten olarak) kırmızısı, siyahı olsa da Allah'ın Kitâb'ı birdir. Kur'ân'ı, harflerini ok gibi düzgün bir şekilde okuyan, ancak okudukları boğazlarından öteye gitmeyen, okuduklarının karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken alan bir topluluk çıkmadan Kur'ân'ı okuyun."*[1]

٢٤٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا الْفِرْيَابِيُّ، حدثنا أَبُو قُدَامَةَ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُوسَى بْنَ عُبَيْدَةَ، يَذْكُرُ عَنْ أَخِيهِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قال خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ نَقْتَرِئُ يَقْرَأُ بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ، كِتَابُ اللهِ وَاحِدٌ، فِيكُمُ الْأَخْيَارُ فِيكُمُ الْأَحْمَرُ وَالْأَسْوَدُ اقْرَءُوا قَبْلَ أَنْ يَجِيءَ أَقْوَامٌ يُقِيمُونَهُ كَمَا يُقَامُ الْقَدَحُ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَتَعَجَّلُونَ أَجْرَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ " وَلِهَذَا شَاهِدٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ، عَنْ وَفَاءِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، أَشَارَ إِلَيْهِ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ

2403- Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki: Aramızda Kur'ân okuyup birbirimizin kıraatini sağlamlaştırırken Resûlullah (sallellahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu: *"Elhamdulillah! İçinizde hayırlısı, kırmızısı, siyahı olsa da Allah'ın Kitâb'ı birdir. Kur'ân'ı, harflerini ok gibi düzgün bir şekilde okuyan, ancak okudukları boğazlarından öteye gitmeyen, okuduklarının karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken alan bir topluluk çıkmadan Kur'ân'ı okuyun."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/253 (6021) ve Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* 1/419-420 (465).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1451).

Bu hadisin İbn Vehb —Amr b. el-Hâris —Bekr b. Sevâde —Vefâ b. Şureyh —Sehl b. Sa'd kanalıyla gelen bir şahidi bulunmaktadır. Buhârî, *Târîh* eserinde bu hadise işarette bulunmuştur.↓

٢٤٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرٌو، وَابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ، عَنْ وَفَاءِ بْنِ شُرَيْحٍ الصَّدَفِيِّ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا وَنَحْنُ نَقْتَرِئُ، فَقَالَ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ، كِتَابُ اللهِ وَاحِدٌ، فِيكُمُ الْأَحْمَرُ وَالْأَبْيَضُ، وَفِيكُمُ الْأَسْوَدُ، اقْرَءُوا قَبْلَ أَنْ يَقْرَأَهُ أَقْوَامٌ يُقِيمُونَهُ كَمَا يَقُومُ السَّهْمُ يَتَعَجَّلُ أَحَدُهُمْ أَجْرَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُهُ "

2404- Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki: Bir gün aramızda Kur'ân okurken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu: *"Elhamdulillah! İçinizde kırmızısı, beyazı, siyahı olsa da Allah'ın Kitâb'ı birdir. Kur'ân'ı, harflerini ok gibi düzgün bir şekilde okuyan, ancak okuduklarının karşılığını âhirete bırakmayıp dünyadayken alan bir topluluk çıkmadan Kur'ân'ı okuyun."*[1]

٢٤٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: " يَقْرَأُ الْقُرْآنَ أَقْوَامٌ يَقُومُونَهُ كَمَا يُقَامُ الْقَدَحُ لَا يَدَعُونَ مِنْهُ أَلِفًا وَلَا وَاوًا وَلَا يُجَاوِزُ إِيمَانُهُمْ حَنَاجِرَهُمْ "

2405- Huzeyfe der ki: "Öyle topluluklar olur ki Kur'ân'ı, tek bir *elif* veya *vav* harfi atlamadan ok gibi düzgün bir şekilde okurlar. Ancak imanları laftan öteye geçmez."[2]

٢٤٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ الدِّمَشْقِيُّ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَا:

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/520 (831).

[2] Ravileri güvenilirdir.

حدثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي حُصَيْنُ بْنُ مَالِكٍ الْفَزَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ شَيْخًا يُكَنَّى أَبَا مُحَمَّدٍ، وَكَانَ قَدِيمًا يُحَدِّثُ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " اقْرَءُوا الْقُرْآنَ بِلُحُونِ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا، وَإِيَّاكُمْ وَلُحُونَ أَهْلِ الْفِسْقِ وَأَهْلِ الْكِتَابَيْنِ، فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ مِنْ بَعْدِي قَوْمٌ يُرَجِّعُونَ بِالْقُرْآنِ تَرْجِيعَ الْغِنَاءِ وَالرَّهْبَانِيَّةِ وَالنَّوْحِ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ، مَفْتُونَةٌ قُلُوبُهُمْ وَقُلُوبُ مَنْ يُعْجِبُهُمْ شَأْنُهُمْ "، قَالَ بَقِيَّةُ: " لَيْسَ لَهُ إِلَّا حَدِيثٌ وَاحِدٌ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ إِفْرِيقِيَّةَ " وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَبُو عُتْبَةَ، حدثنا بَقِيَّةُ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ غَيْرَ أَنَّ فِي هَذَا الْإِسْنَادَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَ بَقِيَّةَ فِي آخِرِ الْحَدِيثِ

2406- Huzeyfe b. el-Yemân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı Arapların lehçesi ve nağmeleriyle okuyun. Fasıkların ve Ehl-i Kitab'dan olanların nağmeleriyle okumaktan da sakının! Benden sonra öyle topluluklar gelecek ki şarkıcılar, rahipler ve ağıt yakanlar gibi nağme yaparak Kur'ân'ı okuyacaklardır. Ancak okudukları boğazlarından öteye gitmeyecektir. Bunların ve bunları beğenenlerin kalpleri meftûn olmuştur."*[1]

Bakiyye der ki: "Afrika ahalisinden biri olan Husayn b. Mâlik el-Fezârî'nin sadece bu hadisi vardır."

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur; ancak Bakiyye'nin sondaki sözü yer almamıştır.

٢٤٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ، حدثنا أَبُو عُتْبَةَ، حدثنا بَقِيَّةُ، حدثنا نَصْرُ بْنُ عَلْقَمَةَ الْحَضْرَمِيُّ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ، قَالَ: قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " إِيَّاكُمْ وَالَّذِينَ يُحَرِّفُونَ الْقُرْآنَ وَإِيَّاكُمْ وَالْهَذَّاذِينَ بِالْقُرْآنِ الَّذِينَ يَهُذُّونَ

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. Fesevî, *Ma'rife* (2/480), Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (94) ve İbnu'l-Cevzî, *İlel* (1/111).

بِالْقُرْآنِ وَيُسْرِعُونَ بِقِرَاءَتِهِ، فَإِنَّمَا مَثَلُ ذَلِكَ كَمَثَلِ الْأَكَمَةِ التي لَا أَمْسَكَتْ مَاءً وَلَا أَنْبَتَتْ كَلَأً "

وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ قَالَ: " أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ وَسَيَكُونُ بَعْدَكُمْ أَقْوَامٌ يَثْقُفُونَهُ وَلَيْسُوا بِخِيَارِكُمْ " يَعْنِي سَوْمَهُ

2407- Ebu'd-Derdâ der ki: "Kur'ân'ı, kelimelerini tahrif ederek ve hızlı bir şekilde gelişigüzel okuyanlardan sakının. Bunlar, üzerinde ne su tutan, ne de bitki bitiren kayalığa benzerler."[1]

Yine bize bildirildiğine göre İbn Mes'ûd şöyle demiştir: "Kur'ân Arapça olduğu için onu Arapça kaidelere göre okuyun. Sizden sonra öyle topluluklar gelecek ki gramerine aldırmadan okuyacaklardır. Bilin ki onlar bu özellikleriyle sizin hayırlı kişilerinizden değildir."[2]

٢٤٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ الْهَرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا أَبُو شِهَابٍ، عَنِ الصَّلْتِ بْنِ بَهْرَامَ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ قَرَأَهُ عَبِيدٌ وَصِبْيَانٌ لَمْ يَأْخُذُوهُ مِنْ أَوَّلِهِ وَلَا عِلْمَ لَهُمْ بِتَأْوِيلِهِ، إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْقُرْآنِ مَنْ رُئِيَ فِي عَمَلِهِ " قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي كِتَابِهِ: ﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ " وَإِنَّمَا تَدَبُّرُ آيَاتِهِ اتِّبَاعُهُ بِعَمَلِهِ، يَقُولُ أَحَدُهُمْ لِصَاحِبِهِ: أُقَارِئُكَ، وَاللهِ مَا كَانَتِ الْقُرَّاءُ تَفْعَلُ هَذَا، وَاللهِ مَا هُمْ بِالْقُرَّاءِ وَلَا الْوَرَعَةِ لَا كَثَّرَ اللهُ فِي النَّاسِ أَمْثَالَهُمْ "

2408- Hasan(-ı Basrî) der ki: "Kur'ân'ı gerektiği gibi olmayan ve anlamını bilmeyen çocuklar ve köleler de okudu. Bu Kur'ân'ı başkalarına okumayı en çok hak edenler okuduklarıyla amel edenlerdir. Yüce Allah: ***«Bu Kur'ân, âyetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır»***[3] buyurmuştur. Âyetlerinin tedebbürü de

---

[1] İsnâdı zayıftır. Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 94).

[2] 2101. hadiste geçti.

[3] Sâd Sur. 29

âyetleriyle amel etmektir. Oysa şimdi bazıları arkadaşlarına: «Sana Kur'ân okutayım mı?» diye sorar hale geldi. Vallahi Kur'ân okuyucusu/hafızı olanlar böyle yapmazdı. Vallahi böylesi kişiler okuyuculardan değiller. Vera sahibi de değiller. Allah onların sayısını çoğaltmasın."[1]

٢٤٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِي، حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ: حدثنا زُهَيْرٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنْ زَاذَانَ، عن عَابِسٍ الْغِفَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ: " يَعْنِي خِصَالًا يَتَخَوَّفُهُنَّ عَلَى أُمَّتِهِ بَعْدَهُ إِمَارَةَ السُّفَهَاءِ، وَاسْتِخْفَافًا بِالدَّمِ، وَقَطِيعَةَ الرَّحِمِ، وَكَثْرَةَ الشُّرَطِ، وَنَشْأً يَتَّخِذُونَ الْقُرْآنَ مَزَامِيرَ يَتَغَنَّوْنَ غِنَاءً يُقَدِّمُونَ الرَّجُلَ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ لَيْسَ بِأَفْضَلِهِمْ وَلَا أَعْلَمِهِمْ لَا يُقَدِّمُونَهُ إِلَّا لِيُغَنِّيَ لَهُمْ " قَالَ: وَحدثنا مُحَمَّدٌ، حدثنا حَمْدَانُ، حدثنا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ، عَنْ زَاذَانَ، عَنْ عَلِيمٍ، سَمِعَ عَابِسًا الْغِفَارِيَّ، وَرَوَاهُ مُوسَى الْجُهَنِيُّ عَنْ زَاذَانَ، عَنْ عَابِسٍ، أَوِ ابْنِ عَابِسٍ،

2409- Âbis el-Ğifârî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), ümmeti için korktuğu şeyleri sayarken şöyle buyurduğunu işittim: "*Bunlar sefih kimselerin idareci olması, kan akıtmanın değersiz görülmesi, akrabalık bağlarının kesilmesi, polislerin çoğalması, Kur'ân'ı şarkı gibi makamlarla okuyan bir neslin türemesidir. İnsanlar, kendilerinden daha üstün ve daha âlim olmayan birini sırf Kur'ân'ı makamla okuması için önlerine geçirirler.*"[2]

Aynısını Muhammed, Hamdân kanalıyla Şerîk'ten, o da Ebu'l-Yakzân'dan, o da Zâzân'dan, o da Alîm'den, o da Âbis el-Ğifâri'den bildirir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* (3/362-364) ve Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (s. 125).

[2] İsnâdı zayıftır. Buhârî, *Târîh* 4 (1/80), Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/34, 35, 36 (58, 59, 60) ve Bezzâr 2/241-242 (1610).

[3] Ahmed, *Müsned* (3/494) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/36-37 (61).

Aynısını Musa el-Cühenî, Zâzân kanalıyla Âbis veya İbn Âbis'ten bildirmiştir.[1]

Beyhakî der ki: "Bir topluluk Kur'ân okuduğu zaman her bir kişinin, diğerlerine rahatsızlık vermemek için sesini yükseltmemesi gerekir."

٢٤١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ التَّمَّارِ، عَنِ الْبَيَاضِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: خَرَجَ عَلَى النَّاسِ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَقَدْ عَلَتْ أَصْوَاتُهُمْ بِالْقُرْآنِ فَقَالَ: " إِنَّ الْمُصَلِّيَ يُنَاجِي رَبَّهُ فَلْيَنْظُرْ مَا يُنَاجِيهِ بِهِ وَلَا يَجْهَرْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ بِالْقِرَاءَةِ "

2410- Beyâdî (Ferve b. Amr) bildiriyor: Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) kıraatlerini yükse sesle yaparak namaz kılan cemaatin yanına çıktı ve: *"Namaz kılan kişi Rabbiyle konuşuyor demektir, bundan dolayı söylediklerine dikkat etsin. Kıraatte de seslerinizi birbirinize duyurmayın"* buyurdu.[2]

٢٤١١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ يَعْنِي ابْنَ كَثِيرٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ، أَنَّ أَبَا حَازِمٍ مَوْلَى هُذَيْلٍ حَدَّثَهُ أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي بَيَاضَةَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَاوَرَ فِي الْمَسْجِدِ فِي قُبَّةٍ عَلَى بَابِهَا قِطْعَةُ حَصِيرٍ فَكَشَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْحَصِيرَ، ثُمَّ قَالَ: " أَنْصِتُوا أَيُّهَا النَّاسُ فَأَنْصَتُوا " قَالَ: فَوَعَظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَرَغَّبَ وَحَذَّرَ بِأَبْلَغِ حَدٍّ، ثُمَّ قَالَ: " إِنَّ الْمُصَلِّيَ إِذَا صَلَّى فَإِنَّمَا يُنَاجِي رَبَّهُ وَلَا يَجْهَرَنَّ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ بِالْقُرْآنِ " ثُمَّ دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَعَادَ الْحَصِيرَ فَقَالَ النَّاسُ: إِنَّ هَذِهِ اللَّيْلَةَ مُبَارَكَةٌ وَعَظَ فِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ

---

[1] Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/34, 37 (57, 62, 63)

[2] Ravileri güvenilirdir. Nesâî, *fadâil* 118 (116).

النَّاسَ وَحَضَّهُمْ قَالَ: فَذَهَبْنَا نَنْظُرُ فَإِذَا لَيْلَةُ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ " وَقَدْ رُوِّينَا قَوْلَهُ فِي الْمُصَلِّي يُنَاجِي رَبَّهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ "

2411- Huzeyl kabilesinin azatlılarından biri olan Ebû Hâzım, Beyâda oğullarından ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi veselem) ashâbından olan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'in içinde kendine bir çadır kurdu. Çadırın kapısında da bir hasır parçası vardı. Bir ara Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu hasır parçasını kaldırıp cemaate: *"Ey insanlar! Susup dinleyin!"* buyurdu. Herkes susunca da layıkıyla öğütlerde, teşviklerde ve uyarılarda bulundu. Sonra: "*Namaz kılan kişi Rabbiyle konuşuyor demektir. Kıraatte de seslerinizi birbirinize duyurmayın*" buyurdu ve çadırına girip hasır parçasını yerine koydu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çadıra girince insanlar: "Bu gece mübarek bir gecedir. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu gecede insanlara öğütlerde ve teşviklerde bulundu" demeye başladı. O gecenin hangi gece olduğuna baktığımızda da (Ramazan) ayın(ın) 23. gecesi olduğunu anladık.[1]

Ebû Saîd el-Hudrî'den naklen bîze bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılan kişi hakkında *"Rabbiyle konuşuyordur"* buyurmuştur.

٢٤١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، حدثنا مَعْمَرٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: اعْتَكَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ وَسَمِعَهُمْ يَجْهَرُونَ بِالْقِرَاءَةِ فَكَشَفَ السِّتْرَ فَقَالَ: " أَلَا إِنَّ كُلَّكُمْ يُنَاجِي رَبَّهُ - أَوْ قَالَ: مُنَاجٍ رَبَّهُ - فَلَا يُؤْذِيَنَّ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلَا يَرْفَعَنَّ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الْقِرَاءَةِ " أَوْ قَالَ: " فِي الصَّلَاةِ "

2412- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de itikafa girdi. İtikaftayken dışarıda namaz kılanların kıraati yüksek sesle yaptıklarını işitince çadırın perdesini açtı ve: *"Bilmelisiniz ki her biriniz*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *Halk Ef'âli'l-İbâd* (s. 71).

(namazında) Rabbiyle konuşuyor gibidir. Bundan dolayı namazdaki kıraatte seslerinizi başkalarına duyuracak şekilde yükseltip birbirinize rahatsızlık vermeyin" buyurdu.[1]

٢٤١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ شَوْذَبٍ الْمُقْرِئُ، حدثنا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: " نَهَى أَنْ يَرْفَعَ الرَّجُلُ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَبَعْدَهَا يُغَلِّطُ أَصْحَابَهُ فِي الصَّلَاةِ "

2413- Hz. Ali bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsının farzından önce ve sonra kılınan namazlarda başkalarının da kıraatini karıştıracak şekilde kıraatin yüksek sesle yapılmasını yasakladı."[2]

Beyhakî der ki: Namazda imamın kıraat yaparken cemaatin dinlemesi ve imamın arkasında sadece Fâtiha Sûresi'ni okuması konusunda gelen rivayetleri *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da zikrettik. Namaz dışında Kur'ân okumayan kişinin Kur'ân okuyan kişiyi dinlemesi de *"Kur'ân okunduğu zaman ona kulak verip dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin"*[3] âyetinin kapsamı dahilindedir.

فَصْلٌ فِي تَعْظِيمِ الْمُصْحَفِ بِأَنْ لَا يُحْمَلَ فَوْقَهُ مَتَاعٌ وَلَا يُنْبَذُ حَيْثُ اتَّفَقَ

Mushafın Üzerine Eşya Konulmaması ve Uygun Olmayan Yerlere Atılmaması

٢٤١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ، حدثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/83 (1332) ve Nesâî, *fadâil* 119 (117).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (1/88, 97, 104), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/384 (497) ve Ebû Nuaym, *Ahbârû Isbehân* (2/91).

[3] A'râf Sur. 204

قَالَ: " لَا تُسَافِرُوا بِالْقُرْآنِ إِلَى أَرْضِ الْعَدُوِّ فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَنَالَهُ الْعَدُوُّ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ،

2414- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Düşman topraklarına Kur'ân'ı yanınızda götürmeyin. Zira düşmanın eline geçmesinden korkarım"* buyurmuştur.[1]

Müslim, İbn Ebî Ömer kanalıyla İbn Uyeyne'den rivayet etti.[2]

Beyhakî (Halîmî'den naklen) der ki: "Kişiye Kur'ân'ı, ona saygısızlık edecek ve kutsallarını çiğneyecek birine teslim etmesi yasaklanmışsa en başta kendisinin ona saygısızlık etmemesi ve kutsallarını çiğnememesi gerekmektedir. Yüce Allah da Kur'ân'ı vasfederken: *"O, korunmuş bir kitaptadır. Ona ancak tertemiz olanlar dokunabilir"*[3] buyurmuştur. Kur'ân göklerin üstünde yazılmış ve sadece tertemiz meleklerin bulunduğu bir yerde bile korunmuşsa, değişik yerlerden değişik insanların bulunduğu yeryüzünde de korunması için müslümanlar tarafından gerekli şeylerin yapılması lazımdır. Doğrusunu da Allah bilir."

Rivâyet edildiğine göre Ömer b. Abdilazîz: "Ayakların basabileceği yerlere Kur'ân'ı yazmayın" demiştir.

٢٤١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ رَشِيقٍ الْمِصْرِيُّ إِجَازَةً، حَدَّثَنِي أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْوَاعِظُ، قَالَ: " كَانَ بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ شَاطِرًا يَجْرح بِالْحَدِيدِ وَكَانَ سَبَبُ تَوْبَتِهِ أَنَّهُ وَجَدَ قِرْطَاسًا فِي أُتُّونِ حَمَّامٍ فِيهِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَعَظُمَ ذَلِكَ عَلَيْهِ وَرَفَعَ طَرْفَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَقَالَ: سَيِّدِي اسْمُكَ هَهُنَا مُلْقًى فَرَفَعَهُ مِنَ الْأَرْضِ وَقَلَعَ عَنْهُ السَّحَاةَ الَّتِي هو فيهَا وَأَتَى عَطَّارًا فَاشْتَرَى بِدِرْهَمٍ غَالِيَةً لَمْ يَكُنْ مَعَهُ سِوَاهُ وَلَطَّخَ تلكَ السَّحَاةَ بِالْغَالِيَةِ وَأَدْخَلَهُ شِقَّ حَائِطٍ وَانْصَرَفَ إِلَى زَجَّاجٍ، كَانَ يُجَالِسُهُ فَقَالَ لَهُ الزُّجَاجُ: وَاللهِ يَا أَخِي لَقَدْ رَأَيْتُ لَكَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim, *imâret* (2/1491).

[3] Vâkıa Sur. 79

رُؤْيَا مَا رَأَيْتُ أَحْسَنَ مِنْهُ وَلَسْتُ أَقُولُ حَتَّى تُحَدِّثَنِي مَا فَعَلْتَ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللهِ تَعَالَى قَالَ: مَا فَعَلْتُ شَيْئًا أَعْلَمُهُ غَيْرَ أَنِّي اجتزت اليوم بِأَتُّونِ حَمَّامٍ، فَذَكَرَهُ فَقَالَ الزُّجَاجُ: رَأَيْتُ كَأَنَّ قَائِلًا يَقُولُ لِي فِي الْمَنَامِ: قُلْ لِبِشْرٍ ترْفَعُ اسْمًا لَنَا مِنَ الْأَرْضِ إِجْلَالًا أَنْ يُدَاسَ لَنُنَوِّهَنَّ بِاسْمِكَ فِي الدُّنْيَا والْآخِرَةِ "

2415- Vaiz Ömer b. Abdillah anlatıyor: Bişr b. el-Hâris demiri şekillendirmede usta birisiydi. Tövbe etmesine gelince, bir gün hamamın ocağında üzerinde "Bismillâhirrahmânirrahîm" yazılı olan bir kağıt buldu. Bu durum çok gücüne gitti. Yüzünü semaya kaldırıp: "Efendim! Senin adın buraya mı atılmış" dedi. Ardından kağıdı alıp üzerindeki kiri temizledi. Attarın yanına gidip bir dirheme koku aldı ve kokuyu kağıdın üzerine sürdü. Yanında o dirhemden başkası da yoktu. Sonra o kağıdı bir duvar deliğine koyup gitti.

Daha sonra arkadaşı olan bir zücaciyecinin yanına gitti. Zücaciyeci ona: "Kardeşim! Dün gece senin hakkında bir rüya gördüm ki daha önce böylesi güzel bir rüya görmüş değildim. Ancak bu günlerde sadece Allah'ın ile aranda yaptığın şeyi bana söylemeden ben de sana bu rüyamı anlatmayacağım" deyince, Bişr: "Bildiğim kadarıyla bir şey yapmış değilim. Ancak bir hamamın ocağına uğramıştım..." şeklinde olayı ona aktardı. Bunun üzerine zücaciyeci rüyasını şöyle anlattı: "Rüyamda birinin bana: «Bişr'e söyle! Madem üzerine basılmasın diye ismimizi yerden kaldırdın, biz de dünya ve âhirette adını yüksekte tutacağız» dediğini işittim."[1]

٢٤١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله السُّلَمِيُّ: " فِي ذِكْرِ مَنْصُورِ بْنِ عَمَّارٍ وَأَنَّهُ أُوتِيَ الْحِكْمَةَ، وَقِيلَ: إِنَّ سَبَبَ ذَلِكَ أَنَّهُ وَجَدَ رُقْعَةً فِي الطَّرِيقِ مَكْتُوبًا عَلَيْهَا بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَأَخَذَهَا فَلَمْ يَجِدْ لَهَا مَوْضِعًا فَأَكَلَهَا فَأُرِيَ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ قَائِلًا يَقُولُ لَهُ: قَدْ فَتَحَ اللهُ عَلَيْكَ بَابُ الْحِكْمَةِ بِاحْتِرَامِكَ لِتِلْكَ الرُّقْعَةِ، وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ يَتَكَلَّمُ بِالْحِكْمَةِ "

---

[1] Mizzî, *Tehzîbu'l-Kemâl* (4/103), Ebû Nuaym, *Hilye* (8/336) ve Kuşeyrî, *er-Risâle* (1/73).

2416- Ebû Abdillah es-Sülemî, Mansûr b. Ammâr hakkında şöyle demiştir: "Kendisine hikmet verilmesinin sebebi bir defasında yolda, üzerinde "Bismillâhirrahmânirrahîm" yazılı olan bir kağıt bulması, alıp onu koyacak bir yer bulamayınca da onu yemesidir. Bundan dolayı da rüyasında birinin kendisine: "Yüce Allah o kağıda gösterdiğin saygıdan dolayı sana hikmetin kapılarını açtı" dediğini gördü. Bu rüyadan sonra da hikmetle konuşmaya başladı."[1]

فَصْلٌ فِي تَفْخِيمِ قَدْرِ الْمُصْحَفِ وَتَفْرِيجِ خَطِّهِ

Mushafın Ebadını Büyük ve Yazısını İri Tutmak

٢٤١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ شَدَّادٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنِي أَبُو حَكِيمَةَ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: أَتَى عَلَيَّ عَلِيٌّ وَأَنَا كَاتِبٌ مصحفًا فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى كِتَابِي فَقَالَ: " أَجْلِ قَلَمَكَ " فَقَطَطْتُ مِنْ قَلَمِي ثُمَّ جَعَلْتُ أَكْتُبُ، فَقَالَ: " نَعَمْ نَوِّرْهُ كَمَا نَوَّرَهُ اللهُ "

قَالَ: وحَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّهُ: " كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يَكْتُبَ الْمُصْحَفَ فِي الشَّيْءِ الصَّغِيرِ "

قَالَ: وَحدثنا سَعِيدٌ، حدثنا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَنَّهُ: " كَرِهَ أَنْ يُصَغَّرَ الْمُصْحَفُ وَالْمَسْجِدُ فَيُقَالُ مُصَيْحِفٌ وَمُسَيْجِدٌ "

2417- Ebû Hakîme el-Abdî der ki: Mushaf yazarken Hz. Ali yanıma geldi. Yazıma iyice bakıp kontrol ettikten sonra: "Kalemini temizle" dedi. Kalemin ucunu iyice yontup yazmaya başladığımda ise: "İşte böyle! Yüce Allah nasıl onu nurlandırmışsa sen de onu parlak olacak şekilde yaz" dedi.[2]

---

[1] Kuşeyrî, *er-Risâle* (1/112).

[2] İsnâdında biyografisini bulamadığım Ebû Hakîme vardır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/498-499, 10/543-544), Hatîb, *el-Câmi'* 1/260 (535) ve İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (s. 145).

Saîd b. Mansûr'un, İsmâil b. Zekeriya kanalıyla A'meş'ten, onun da İbrâhîm'den bildirdiğine göre Hz. Ali mushafların küçük ebatlarda yapılmasından hoşlanmazdı.[1]

Yine Saîd'in Fudayl b. İyâd kanalıyla Leys'ten bildirdiğine göre Mücâhid, mushaf veya mescitler için "Mushafçık" veya "Mescitçik" şeklinde küçültme sığalarının kullanılmasını sevmezdi.[2]

Beyhakî der ki: "Burada Mücâhid bunun gerçekte değil lafızda yapılmasını kerih görmüştür."

٢٤١٨ - وَأَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ، أنبأنا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقُهُسْتَانِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ أَنَّهُ: " كَانَ يَكْرَهُ تَصْغِيرَ الْمَصَاحِفِ، وَالْعَوَاشِرِ وَالْفَوَاتِحِ "

2418- Muğîre bildiriyor: "İbrâhîm Mushafların, ta'şîrlerin[3] ve mukatta haflerin küçük tutulmasını kerih görürdü."[4]

٢٤١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو زَكَرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مَخْلَدٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الرِّبَاطِيُّ، حدثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، حدثنا عِيسَى بْنُ الضَّحَّاكِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: " تَنَوَّقَ رَجُلٌ فِي بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَغُفِرَ لَهُ " هَذَا مَوْقُوفٌ

2419- Ali b. Ebî Tâlib der ki: "Adamın biri «Bismillâhirrahmânirrahîm» ifadesini özenerek yazınca bağışlandı."[1] Mevkûf bir rivayettir.

---

[1] Abdurrezzâk, *Musannef* 4/323 (7945), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/499, 10/543) ve İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (s. 151-152).

[2] Abdurrezzâk, *Musannef* (4/322) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/499,10/544).

[3] Ta'şîr: Her on âyetten sonra konulan işarettir.

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (151) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/499, 10/549).

٢٤٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاضِي بَيْرُوتَ، حدثنا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ، حدثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ جُوَيْبِرٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ، قَالَ: " لَيْتَنِي قَدْ رَأَيْتُ الْأَيْدِي تُقْطَعُ فِيمَنْ كَتَبَ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - يَعْنِي لَا يجعل لَهَا سِينَاتٌ - " قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: وَكَانَ ابْنُ سِيرِينَ: " يَكْرَهُ ذَلِكَ كَرَاهِيَةً شَدِيدَةً "

2420- Cüveybir bildiriyor: Dahhâk b. Muzâhim: "Keşke «Bismillâhirrahmânirrahîm» ibaresini yazarken "Sin" harfinin dişlerini yapmayan ellerin kesildiğini görseydim" dedi.[2]

Ebû İshâk'ın Hişâm'dan bildirdiğine göre İbn Sîrîn de böyle bir şeyi kati bir şekilde kehruh görürdü.

٢٤٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَاءُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ بها، أَخْبَرَنا أَبُو سَهْلٍ الْإِسْفَرَايِينِيُّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ: " كَانَ يَنْهَى أَنْ يَكْتُبَ أَحَدٌ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَلَا يَجْعَلُ لَهُ سِينَاتٍ"

2421- Amr b. Muhâcir bildiriyor: "Ömer b. Abdilazîz, kişinin «Bismillâhirrahmânirrahîm» ibaresini yazarken "Sin" harfinin dişlerinin yapmamasını kerih görürdü."[3]

فَصْلٌ فِي إِفْرَادِ الْمُصْحَفِ لِلْقُرْآنِ وَتَجْرِيدِهِ فِيهِ مِمَّا سِوَاهُ

Mushafları Kur'ân'dan Olmayan Şeylerden Arındırmak

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'dan nazil olan âyetlerin yazılmasını emretmiştir. Ancak âyet ve sûre sayısı, ta'şîr ve vakıf işaretlerinin konulmasını

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır. Hatîb, *el-Câmi'* 1/260 (534) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/27).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Beyhakî'nin hocasının biyografisini bulmuş değilim. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

söylediği bilinmemektedir. Ebû Bekr, Kur'ân'ın bir araya getirilip bir mushafta toplanmasını emretmiştir. Osmân b. Affân da bu tek mushaftan birkaç mushaf kopyalatmış ve değişik şehirlere göndermiştir. Hem ilk mushafta, hem de ondan neshedilen mushaflarda Kur'ân dışında bir şeylerin yazıldığı da sabit değildir. Bundan dolayı da her mushafta aynı şeyi yapmak lazımdır.[1]

٢٤٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدَآبَاذِيُّ، حدثنا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ أَبِي الزَّعْرَاءِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: " جَرِّدُوا الْقُرْآنَ "

2422- Abdullah b. Mes'ûd: "Kur'ân'ı ondan olmayan şeylerden arındırın" demiştir.[2]

٢٤٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: " كَانَ عَبْدُ اللهِ يَكْرَهُ التَّعْشِيرَ فِي الْمُصْحَفِ "

2423- Mesrûk der ki: "Abdullah (b. Mes'ûd), mushaflara ta'şîr[3] işaretlerinin konulmasını kerih görürdü."[4]

٢٤٢٤ - أَخْبَرَنا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو مَنْصُورٍ الهرَوِيُّ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنا مُغِيرَةُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ: " جَرِّدُوا الْقُرْآنَ وَلَا تَخْلِطُوا بِهِ مَا لَيْسَ مِنْهُ "

---

[1] Halîmî, *el-Minhâc* (2/261).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdurrezzâk, *Musannef* 4/322 -323 (7944), Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/412 (9553), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/498, 10/550) ve İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (154-155).

[3] Ta'şîr: Her on ayetten sonra konulan işarettir.

[4] İsnâdında bir mahzur yoktur. Abdurrezzâk, *Musannef* 4/322 (7942), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/497, 10/548) ve İbn Ebî Dâvud, *Mesâhif* (156).

وَبِإِسْنَادِهِ حدثنا سَعِيدٌ، حدثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " كَانَ يقال يُكْرَهُ أَنْ يُعَشَّرَ الْمُصْحَفُ أَوْ يُصَغَّرَ، وَكَانَ يَقُولُ: عَظِّمُوا الْقُرْآنَ وَلَا تَخْلِطُوا بِهِ مَا لَيْسَ مِنْهُ، وَكَانَ يَكْرَهُ أَنْ يُكْتَبَ بِالذَّهَبِ أَوْ يُعَلَّمَ عِنْدَ رُءُوسِ الْآيِ وَكَانَ يَقُولُ: جَرِّدُوا الْقُرْآنَ "

وَبِإِسْنَادِهِ حدثنا سَعِيدٌ، حدثنا هُشَيْمٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّهُ: " كَرِهَ نَقْطَ الْمُصْحَفِ "

قَالَ: وَحَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، حدثنا مَنْصُورٌ، قَالَ: سَأَلْتُ الْحَسَنَ عَنْ نَقْطِ الْمَصَاحِفِ، فَقَالَ: " لَا بَأْسَ بِهَا مَا لَمْ تَبْغُوا "

وَبِإِسْنَادِهِ حدثنا سَعِيدٌ، أَخْبَرَنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ زَاذَانَ، قَالَ: سَأَلْتُ الْحَسَنَ، وَابْنَ سِيرِينَ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَا: " لَا بَأْسَ بِهِ "

وَعَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ مُحَمَّدِ بْنِ سَيْفٍ، قَالَ: سَأَلْتُ الْحَسَنَ عَنِ الْمُصْحَفِ يُنْقَطُ بِالْعَرَبِيَّةِ، قَالَ: لَا بَأْسَ بِهِ أَوْ مَا بَلَغَكَ عَنْ كِتَابِ عُمَرَ أَنَّهُ كَتَبَ: " تَعَلَّمُوا الْعَرَبِيَّةَ وَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَأَحْسِنُوا عِبَارَةَ الرُّؤْيَا "

2424- İbrâhîm(-i Nehaî) der ki: "Kur'ân'ı arındırın ve ondan olmayan şeyleri içine katmayın, denilirdi."[1]

Aynı isnâdla Saîd'in Ebû Avâne kanalıyla Muğîre'den bildirdiğine göre İbrâhîm(-i Nehaî): "Mushafın ebadının küçük tutulmasının veya içine ta'şîr işaretlerinin konulmasının kerih görüldüğü söylenirdi" dedi. Yine İbrâhîm: "Kur'ân'ın ebadını büyük tutun ve içine ondan olmayan şeyleri katmayın" derdi.[2] Yine Kur'ân'ın altınla yazılmasını, âyet başlarında işaretler kullanılmasını kerih görür ve: "Kur'ân'ı ondan olmayan şeylerden arındırın" derdi.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/498, 10/550) ve İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (156).

[2] Abdurrezzâk, *Musannef* (4/324) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/498).

Aynı isnâdla Saîd'in, Hüşeym kanalıyla Muğîre'den bildirdiğine göre İbrâhîm(-i Nehaî) mushaflara harekelerin konulmasını kerih görmüştür.[1]

Hüseym de Mansûr'dan bildiriyor: Hasan(-ı Basrî)'ye mushaflardaki harekeleri sorduğumda: "Aşırıya kaçmadıktan sonra bir sakıncası olmaz" dedi.

Saîd'in Abdurrahman b. Ziyâd kanalıyla Şu'be'den bildirdiğine göre Mansûr b. Zâzân şöyle demiştir: "Bu konuyu Hasan ile İbn Sîrîn'e sorduğumda: "Bir sakıncası yoktur" dediler.[2]

Şu'be, Ebû Recâ Muhammed b. Seyf'ten bildirir: Hasan(-ı Basrî)'ye mushaflara Arapça harekelerin konulmasını sorduğumda şu karşılığı verdi: "Bir sakıncası olmaz. Ömer b. el-Hattâb'ın: «Arapça dilini iyice öğrenin, dinde bilgi sahibi olun ve rüya tabirini öğrenin» şeklinde bir mektup yazdığı sana da ulaşmadı mı?"[3]

Halîmî der ki: "Harekeler okunmadığı için Kur'ân'dan olmadıkları halde Kur'ân'danmış gibi algılanabilirler. Ancak bu harekeler harflerin okunuşunu gösterirler ve ihtiyacı olanlar için konulmasının bir zararı olmaz. Doğrusunu da Allah bilir."[4]

Beyhakî der ki: "Mushaf yazacak olan kişinin daha önce yazılan mushaflardaki harflere dikkat etmesi ve bunlardan hiç birini değiştirmemesi gerekir. Zira daha önce mushafları yazanlar bizden daha âlim, daha doğru ve daha güvenilir kişilerdir. Bundan dolayı bu alanda kendimizi onlar gibi görmememiz ve kusurlarının peşine düşmememiz gerekir."

---

[1] Abdurrezzâk, *Musannef* (4/322), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/498, 10/549) ve İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (159).

[2] Abdurrezzâk, *Musannef* (4/324) ve İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (160).

[3] Abdurrezzâk, *Musannef* (4/323-324) ve İbn Ebî Dâvud, *Masâhif* (160).

[4] Halîmî, *el-Minhâc* (2/262).

٢٤٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَفْوَانَ الْجُمَحِيُّ بِمَكَّةَ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ يَحْيَى، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: " الْقِرَاءَةُ سُنَّةٌ " قَالَ سُلَيْمَانُ: " يَعْنِي أَلَّا تُخَالِفَ النَّاسَ بِرَأْيِكَ فِي الِاتِّبَاعِ "

2425- Zeyd b. Sâbit der ki: "Kıraatin bir sünneti vardır."[1]

Süleyman der ki: "Bunun anlamı, kişinin kıraatte diğerlerine muhali olacak şekilde kendi bildiği gibi okumamasıdır."

Bunun açıklamasına yönelik Ebû Saîd'in de şöyle dediği rivayet edilmişti "Kurrânın eldeki mushafa muhalif olan kıraat çeşitlerine pek iltif etmediklerini gördük. Onlardaki kıraat, üzerinde hiç kimsenin ihtilaf etmedi ve herkesin elinde bulunan mushaflarda olan kıraatir..." Sonrasında konu uzun uzadıya açıklar.

فَصْلٌ فِي تَنْوِيرِ مَوْضِعِ الْقُرْآنِ

Kur'ân'ın Bulunduğu Yeri Aydınlatmak

Kur'ân'ın bulunduğu yere melekler de geldiği için o yeri aydınlatmak kokulandırmak gerekir.

٢٤٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَ، حدثنا ابْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، قَالَ: بَيْنَمَا هُوَ يَقْرَأُ مِنَ اللَّيْلِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ، مَرْبُوطَةٌ إِذْ جَالَتِ الْفَرَسُ فَسَكَتَ فَسَكَنَتْ، فَقَرَأَ فَجَالَتِ الْفَرَسُ فَسَكَتَ تْ، ثُمَّ قَرَأَ فَجَالَتِ الْفَرَسُ فَسَكَتَ فَسَكَنَتْ، وَانْصَرَفَ وَكَانَ ابْنُهُ قَرِيبًا مِنْهُ أَنْ تُصِيبَهُ، فَلَمَّا اجْتَرَّهُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَإِذَا هُوَ مِثْلُ الظُّلَّةِ فِيهَا أَمْثَالُ

---

[1] İsnâdında hakkında tenkitler bulunan Abdurrahman b. Ebi'z-Zinâd vardır. ... 1/(2/324) Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (2/385) ve Hatîb, *el-Câmi'* 2/196 (159

الْمَصَابِيحِ عَرَجَتْ إِلَى السَّمَاءِ حَتَّى مَا يَرَاهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ حَدَّثَ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَقْرَأُ الْبَارِحَةَ وَالْفَرَسُ مَرْبُوطَةٌ إِذَا جَالَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اقْرَأْ ابْنَ حُضَيْرٍ " قَالَ: فَأَشْفَقْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ تَطَأَ يَحْيَى، وَكَانَ قَرِيبًا فَانْصَرَفْتُ إِلَيْهِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي إِلَى السَّمَاءِ، فَإِذَا مِثْلُ الظُّلَّةِ فِيهَا أَمْثَالُ الْمَصَابِيحِ عَرَجَتْ حَتَّى لَا أَرَاهَا، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَدْرِي مَا ذَلِكَ؟ " قَالَ: لَا يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ أَتَتْ لِصَوْتِكَ وَلَوْ قَرَأْتَ لَأَصْبَحَ النَّاسُ حَتَّى يَنْظُرُوا إِلَيْهَا لَا تَتَوَارَى مِنْهُمْ " قَالَ: وَحَدَّثَنِي أَيْضًا هَذَا الْحَدِيثَ عَبْدُ اللهِ بْنُ خَبَّابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ قَالَ: وَقَالَ اللَّيْثُ

2426- Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris anlatıyor: Useyd b. Hudayrayr gece vakti Bakara Sûresi'ni okuyordu. Atı da yakınlarında bağlıydı. Atı huysuzlaşmca okumayı kesti. Okumayı kesince atı sakinleşti. Okumaya devam edince at yine huysuzlaştı. Okumayı kesince de sakinleşti. Okumaya devam edince at yine huysuzlaştı. Okumayı kesince de sakinleşti. Oğlu da atın yanında olduğu için ona zarar vermesinden çekindiği için ona bakmaya gitti. Oğlunun yanına gelip başını göğe doğru kaldırınca içinde kandilleri andıran şeylerin bulunduğu buluta benzer bir şey gördü. Sonra bu bulut yükselip gözden kayboldu.

Sabah olunca Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip olayı anlatmaya başladı. "Dün gece Kur'ân okurken bağlı olan atım huysuzlaştı" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey İbn Hudayr! Okumaya devam et!"* diye araya girdi. Useyd: "Atın, kendisine yakın olan oğlum Yahya'yı ezmesinden korktuğum için yanına gittim. Çocuğu oradan uzaklaştırdıktan sonra başımı göğe kaldırıp baktığımda içinde kandilleri andıran şeylerin bulunduğu buluta benzer bir şey gördüm. Sonra bu bulut yükselip gözden kayboldu" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun ne olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. Useyd: "Ey Allah'ın Resûlü! Bilmiyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O gördüğün senin sesini işitip dinlemeye gelen*

meleklerdi. Şâyet okumaya devam etseydin sabaha kadar orada kalacaklar ve insanlardan da gizlenmeyip onlara görüneceklerdi" buyurdu.[1]

Bu hadisi bana Abdullah b. Habbâb da Ebû Saîd el-Hudrî kanalıyla Useyd b. Hudayr'dan rivayet etti.

Buhârî, *Sahîh*'de bunu "Leys şöyle dedi" lafzıyla rivayet etti.[2]

٢٤٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْفَضْلِ مُحَمَّدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ أَحْمَدَ الشَّامَاتِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مهدي بْنَ يَحْيَى، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّزَّاقِ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ عَالِمًا أَحْسَنَ صَلَاةً بِاللَّيْلِ مِنَ ابْنِ جُرَيْجٍ مجمر عَنْ يَمِينِهِ، ومجمر عَنْ يَسَارِهِ وَجَارِيَةٌ تَخْتَلِفُ إِلَيْهِ بِالْغَالِيَةِ "

2427- Abdurrezzâk der ki: "Âlimler içinde İbn Cüreyc'ten daha güzel gece namaz kılan birini görmüş değilim. Zira namaz kılarken sağında ve solunda birer buhurdanlık koyar, bir kız çocuğu da arada bir ona kokular getirirdi."[3]

٢٤٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حدثنا أَبُو يَحْيَى عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، حدثنا أَبُو الْيَمَانِ، حدثنا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ وَاثِلَةَ اللَّيْثِيُّ، أَنَّ نَافِعَ بْنَ عَبْدِ الْحَارِثِ الْخُزَاعِيَّ لَقِيَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِعَسَفَانَ وَكَانَ عُمَرُ اسْتَعْمَلَهُ عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ فَسَلَّمَ عَلَى عُمَرَ فَقَالَ له عمر: مَنِ اسْتَخْلَفْتَ عَلَى أَهْلِ الْوَادِي؟ قَالَ: اسْتَخْلَفْتُ عَلَيْهِمُ ابْنَ أَبْزَى، قَالَ عُمَرُ: مَنْ ابْنُ أَبْزَى؟ فَقَالَ نَافِعٌ: مَوْلًى مِنْ مَوَالِينَا، فَقَالَ عُمَرُ: اسْتَخْلَفْتَ عَلَيْهِمْ مَوْلًى؟ قَالَ فقال: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّهُ لَقَارِئٌ لِكِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ عَالِمٌ بِالْفَرَائِضِ، فَقَالَ عُمَرُ: أَمَا إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ يَرْفَعُ بِهَذَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak isnadında kopukluk vardır. Muhammed b. İbrâhîm, Useyd'e yetişmiş değildir.

[2] Buhârî, *fadâil* (6/106) ve Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (242).

[3] Ravileri güvenilirdir.

الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، وَغَيْرِهِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ

2428- Âmir b. Vâsile el-Leysî bildiriyor: Nâfi' b. Abdilhâris, Usfân'da Ömer b. el-Hattâb'la karşılaştı. Ömer de onu Mekke valisi olarak görevlendirmişti. Ömer ona: "Bu vadi halkına (Mekke'ye ahalisine) yerine kimi bıraktın?" diye sorunca, Nâfi': "İbn Ebzâ'yı bıraktım" karşılığını verdi. Ömer: "İbn Ebzâ kim?" diye sorunca, Nâfi': "Bizim azatlılarımızdan biridir" cevabını verdi. Ömer: "Onların başına azatlı olan birini mi bıraktın?" diye çıkışınca, Nâfi': "Ey müminlerin emiri! Ama o Kur'ân hafızı ve miras hukukunu iyi bilen biri" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer: "Resûlullah da (sallellahu aleyhi vesellem): «*Yüce Allah bu Kitâp (Kur'ân)'la bazılarının değerini yükseltirken, bazılarının da değerini düşürür*» buyurmuştu" dedi.[1]

Müslim, Ebû Bekr b. İshâk ve başkaları kanalıyla Ebu'l-Yemân'dan rivayet etti.[2]

٢٤٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، أَنَّ نَافِعَ بْنَ عَبْدِ الْحَارِثِ لَقِيَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: مَنِ ابْنُ أَبْزَى؟ قَالَ: رَجُلٌ مِنْ مَوَالِينَا، فَقَالَ عُمَرُ: أَمَا إِنَّ نَبِيَّكُمْ ﷺ فَذَكَرَهُ، أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ

2429- Ebu't-Tufayl bildiriyor: "Nâfi' b. Abdilhâris, Usfân'da Ömer b. el-Hattâb'la karşılaştı..." Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını aktarıp şöyle devam eder: Hz.Ömer: "İbn Ebzâ kim?" diye sorunca, Nâfi': "Bizim azatlılarımızdan biridir" cevabını verdi. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi:

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (269).

"Peygamberiniz de (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştu..." Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını aktarır.[1]

Müslim, Yâkûb b. İbrâhîm b. Saîd kanalıyla, babası İbrâhîm b. Saîd'den rivayet etti.[2]

٢٤٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ، حدثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حدثنا أَبُو النَّضْرِ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: جَاءَتِ الْأَنْصَارُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ أَصَابَنَا قَرْحٌ وَجَهْدٌ فَكَيْفَ تَأْمُرُ؟ قَالَ: " احْفِرُوا وأَوْسِعُوا وَاجْعَلُوا الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ فِي الْقَبْرِ " فَقَالُوا: فَأَيُّهُمْ يُقَدَّمُ فِي الْقَبْرِ؟ قَالَ: " أَكْثَرُهُمْ قُرْآنًا "، قَالَ: فَقُدِمَ أَبِي بَيْنَ يَدَيِ اثْنَيْنِ أَوْ قَالَ: وَاحِدٌ

2430- Hişâm b. Âmir der ki: Uhud savaşı sonrası Ensâr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Yaralılarımız da yorgunluğumuz da çok, (mezarlar konusunda) ne buyurursun?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mezarları geniş kazın ve iki üç kişiyi bir mezara koyun"* buyurdu. "Mezarda hangisini öne koyalım?" diye sorduklarında ise: *"Kur'ân'ı en iyi bilenini öne koyun"* buyurdu. Bundan dolayı babam mezarda iki (veya bir) kişinin önüne (kıble tarafında başa) geçirilmişti.[3]

٢٤٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّوَّافُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ حُمْرَانَ، حدثنا عَوْفُ بْنُ أَبِي جَمِيلَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ مِخْرَاقٍ، عَنْ أَبِي كِنَانَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ إِكْرَامَ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *salâtü'l-müsâfirîn* (269).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 3/547, 548 (3215, 3216), Nesâî, *cenâiz* (4/80, 81, 83, 84), Tirmizî 4/213 (1713) ve İbn Mâce 1/497 (1560).

ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ، وَلَا الْجَافِي عَنْهُ، وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ "

2431- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslüman yaşlılara saygı, Kur'ân konusunda aşırıya kaçmayan, onu tamamen de ihmal etmeyen hafıza saygı ile adil olan yöneticiye saygı, Allah'a saygıdandır."*[1]

٢٤٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، حدثنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْعَنْبَسِيِّ الْقَاضِي، حدثنا حُسَيْنُ بْنُ حَمَّادٍ الدِّبَاغُ الطَّائِيُّ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: " إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ إِجْلَالِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ إِكْرَامَ الْإِمَامِ الْمُقْسِطِ وَذِي الشَّيْبَةِ فِي الْإِسْلَامِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ وَلَا الْجَافِي عَنْهُ " وَهَذَا مَوْقُوفٌ عَلَى ابْنِ عُمَرَ

2432- İbn Ömer der ki: "Adil olan yöneticiye saygı, müslüman olan yaşlı birine saygı, ve Kur'ân konusunda aşırıya kaçmayan, onu tamamen de ihmal etmeyen hafıza saygı, Yüce Allah'a gösterilen en büyük saygıdandır."[2]

٢٤٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حدثنا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي الْجَوْنِ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْمَدَنِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنْ إِكْرَامِ جَلَالِ اللهِ إِكْرَامُ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَالْإِمَامِ الْعَادِلِ وَحَامِلِ الْقُرْآنِ، لَا يَغْلُوا فِيهِ وَلَا يَجْفُوا عَنْهُ "

2433- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslüman yaşlılara saygı, adil olan yöneticiye saygı ve Kur'ân*

---

[1] İsnâdında meçhul ravi vardır. Beyhakî, *Sünen* (8/163) ile *Medhal* 382, 383 (661, 662), İbn Sâ'id, *Zevâidu'z-Zühd* 131 (389), Zehebî, *Mîzân* (4/565), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (12/221) ve Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred* (357).

[2] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/151).

konusunda aşırıya kaçmayan, onu tamamen de ihmal etmeyen hafıza saygı, Allah'a gösterilen en büyük saygıdandır."[1]

٢٤٣٤ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بُدَيْلٍ الْعُقَيْلِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ " قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَنْ هُمْ؟ قَالَ: " أَهْلُ الْقُرْآنِ هُمْ أَهْلُ اللهِ وَخَاصَّتُهُ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بُدَيْلٍ وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ خُرَّزَاذَ الْأَنْطَاكِيُّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُبَارَكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حدثنا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ وَاصِلٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ الْعُقَيْلِيُّ، جَمِيعًا، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَنَسٍ، فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ

2434- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'ın da insanlar içinde yakınları vardır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Kimdir bunlar?" diye sorulunca da: *"Bunlar Kur'ân ehli olanlardır. Yüce Allah'ın yakınları ve seçkin kulları bunlardır"* buyurdu.[2]

Abdurrahman b. Mehdî de bunu bu şekilde Abdurrahman b. Budeyl'den rivayet etmiştir.[3]

Başka iki kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1596), Suyûtî, *el-Leâliu'l-Masnû'a* (1/150) ve İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/182).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/63) ve Ebû Dâvud et-Tayâlisî, *Müsned* (s. 83).

[3] İbn Mâce 1/78 (215) ve Nesâî, *fadâil* 83 (56).

٢٤٣٥ - حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حدثنا يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرملي بِمَكَّةَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ، حدثنا مُحْرِزُ بْنُ سَلَمَةَ، حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَرْفَجَةَ بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " يَأْتِي الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَافِعًا لِمَنْ حَمَلَهُ يَقُولُ: يَا رَبِّ، إِنَّ لِكُلِّ عَامِلٍ آتَيْتَهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا فَآتِ عَامِلِي الْيَوْمَ أَجْرَ عَمَلِهِ، فَيُقَالُ لَهُ: ابْسُطْ يَمِينَكَ فَيَبْسُطَهَا فَيُمْلَأُ لَهُ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: ابْسُطْ شِمَالَكَ فَيُمْلَأُ لَهُ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ تَعَالَى ثُمَّ يُكْسَى حُلَّةَ الْكَرَامَةِ "

2435- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kur'ân kendisini okuyan ve kendisiyle amel eden kişiye şefaatçi olmak için huzurda durur ve: «Rabbim! Dünyadayken çalışan her bir kişiye dünyadayken bu çalışmasının karşılığını verdin. Benimle amel eden kişiye de bunun karşılığını ver» der. Bunun üzerine o kişiye: «Sağ elini aç» denilir. Açtığı sağ eli Allah'ın rızasıyla doldurulur. Sonra: «Sol elini aç!» denilir. Açtığı sol eli de Allah'ın rızasıyla doldurulur ve ona keramet giysisi giydirilir."[1]

٢٤٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ فِي بَغْدَادَ، حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارِ بْنِ الرَّيَّانِ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَاذَانَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَاسْتَظْهَرَهُ وَحَفِظَهُ أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ وَشَفَّعَهُ فِي عَشَرَةٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، كُلُّهُمْ قَدْ وَجَبَتْ لَهُمُ النَّارُ "

2436- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "*Kur'ân'ı okuyup ezberleyen, ona tabi olan kişiyi Yüce Allah cennete sokar ve onu ailesinden cehennemi haketmiş on kişiye şefaatçi kılar.*"[2]

---

[1] İsnâdında tanımadığım ravi vardır.

[2] İsnâdı zayıftır.

٢٤٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ الْمِهْرَانِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الحسين بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ الطَّيِّبِ عَنْ حَمْزَةَ الشُّجَاعِيِّ بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَجَرٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ وَزَادَ " فَأَحَلَّ حَلَالَهُ وَحَرَّمَ حَرَامَهُ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رحمه اللهُ: " حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ غَيْرُهُ أَوْثَقُ مِنْهُ وَاللهُ أَعْلَمُ، وَرَوَى مَعْنَاهُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ ضَعِيفٍ "

2437- Başka bir kanalla Hafs b. Süleyman aynısını *"Helallerini helal, haramlarını da haram sayan"* ziyadesiyle rivayet etmiştir.[1]

Beyhakî der ki: "Başkaları Hafs b. Süleyman'dan daha güvenilirdir. Doğrusunu da Allah bilir. Aynı manada benzeri zayıf bir isnâdla rivayet edilmiştir."↓

٢٤٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عُثْمَانُ بْنُ عُبْدُوسِ بْنِ مَحْفُوظٍ الْفَقِيهُ الْجَنْزَرْوَزِيُّ، حدثنا الْحَاكِمُ أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا أَبُو عِمْرَانَ مُوسَى بْنُ هَارُونَ، حدثني عِيسَى بْنُ سَالِمٍ، حدثنا سَلْمُ بْنُ سَالِمٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " حَامِلُ الْقُرْآنِ إِذَا عَمِلَ بِهِ فَأَحَلَّ حَلَالَهُ، وَحَرَّمَ حَرَامَهُ يُشَفَّعُ فِي عَشَرَةٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، كُلُّهُمْ قَدْ وَجَبَتْ لَهُمُ النَّارُ "

2438- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı okuyup onunla amel eden, helallerini helal, haramlarını da haram sayan kişi, kıyamet gününde ailesinden cehennemi hak etmiş on kişiye şefaatçi kılınır."*[2]

٢٤٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَبِيدٍ،

---

[1] İsnâdı zayıftır. Beyhakî'nin hocası ile onun da hocasını tanımıyorum. Başka bir kanalla 1796. hadiste zikredilmişti.

[2] İsnâdı zayıftır.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ، أَوْ غَيْرِهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ: اسْتَعْمَلَ رَجُلًا شَابًّا، وَكَأَنَّهُمْ قَالُوا فِيهِ وَكَانَ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ؟ فَقَالَ: " إِنَّمَا مَثَلُ الْقُرْآنِ مَثَلُ جِرَابٍ مُلِئَ مِسْكًا إِنْ فَتَحْتَهُ فَتَحْتَهُ طَيِّبًا، وَإِنْ أَوْدَعْتَهُ أَوْدَعْتَهُ طَيِّبًا " " هَذَا مُرْسَلٌ وَقَدْ رُوِيَ مَوْصُولًا كَمَا "

2439- İbn Ebî Lebîd, Muhammed b. Ka'b veya bir başkasmdan bildiriyor: *"Kur'ân misk dolu bir torba gibidir. Onu açtığında misk kokusu yayar. Kapalı tutarsan da misk olarak kalır."*[1]

Mürsel bir hadistir. Bir sonraki hadiste mevsûl olarak zikredilmiştir.

٢٤٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ بِهَمَذَانَ، أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حدثنا أَبُو مُصْعَبٍ، حدثنا عُمَرُ بْنُ طَلْحَةَ اللَّيْثِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْثًا وَهُوَ يَسِيرُ ثُمَّ اسْتَقْبَلَهُمْ يَسْأَلُ كُلَّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ: " مَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ "؟ حَتَّى أَتَى أَحْدَثَهُمْ سِنًّا، فَقَالَ لَهُ: " مَاذَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ؟ " فَقَالَ له كَذَا وَكَذَا وَسُورَةُ الْبَقَرَةِ، فَقَالَ: " اخْرُجُوا وَهُوَ عَلَيْكُمْ أَمِيرٌ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، هُوَ أَصْغَرُنَا سِنًّا، فَقَالَ: " إِنَّ مَعَهُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ " فَقَالُوا: وَاللهِ مَا مَنَعَنَا أَنْ نَقْرَأَ الْقُرْآنَ إِلَّا أَنَّا خَشِينَا أَنْ لَا نَقُومَ بِهِ، قَالَ: " فَإِنَّ مَثَلَ هذا الَّذِي يَعْلَمُهُ وَيَقُومُ بِهِ كَمَثَلِ جِرَابٍ مَمْلُوءٍ مِسْكًا مَفْتُوحٍ فُوهُ يَفُوحُ بِالْوَادِي "

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ فِي شَبِيبَتِهِ اخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ وَدَمِهِ، وَمَنْ تَعَلَّمَهُ فِي كِبَرِهِ وَهُوَ يَنْفَلِتُ مِنْهُ وَلَا يَتْرُكُهُ فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ "

2440- Ebû Hureyre der ki: Bir yolculuğu sırasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müfreze göndermek istedi. Bunun üzerine karşılarına geçip her birine: *"Kur'ân'dan ne kadarını biliyorsun?"* diye sormaya başladı. İçlerinden yaşı en küçük olan kişinin yanına gelip: *"Kur'ân'dan ne kadarını biliyorsun?"*

---

[1] Ravileri güvenilirdir, ancak mürseldir.

diye sorunca, genç: "Şu kadarı ile Bakara Sûresi'ni biliyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müfrezeye: *"Yola çıkın! Bu genç de komutanınızdır"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! İçimizde yaşça en küçük kişidir!" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ama Bakara Sûresi'ni biliyor"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi bizim de Kur'ân'dan daha fazlasını ezberlememize engel olan şey, onunla amel edememe korkusuydu" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân'ı bilip de onunla amel eden kişinin durumu, misk dolu torbaya benzer. Torbanın ağzı açıktır ve kokusu vadinin her tarafına yayılmıştır"* buyurdu.[1]

Aynı isnâdla Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kişinin henüz küçükken öğrendiği Kur'ân, onun etine ve kanına kadar işler. Büyük yaşta öğrenen kişi ise unutup tekrar ezberlediğinde sevabını iki katıyla alır."*[2]

٢٤٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمُذَكِّرُ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْزَةَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْجَرَّاحِ الْقُهُسْتَانِيُّ، حدثنا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَرِيَّةً فَاسْتَقْرَأَ الْقَوْمَ عَلَى أَسْنَانِهِمْ فَفَضَلَهُمْ شَابٌّ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ، فَقَالَ: " أَنْتَ أَمِيرُ الْقَوْمِ " فَغَضِبَ شَيْخٌ مِنْهُمْ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا يَمْنَعُنِي من أَنْ أَتَعَلَّمَهُ إِلَّا أَنِّي أَخْشَى أَنْ لَا أَقُومَ بِهِ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فَتَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّمَا مَثَلُ حَامِلِ الْقُرْآنِ مَثَلُ حَامِلِ جِرَابِ مِسْكٍ إِنْ فَتَحَهُ فَتَحَهُ طَيِّبًا، وَإِنْ وَعَاهُ وَعَاهُ طَيِّبًا " كَذَا قَالَ، وَرَوَاهُ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ مَوْلَى أَبِي أَحْمَدَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَرَوَاهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ مَوْلَى أَبِي أَحْمَدَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] 1800. hadiste geçti.

2441- Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müfreze çıkarmak istedi. Gidecekler bineklerine binince de içlerinden genç biri Bakara Sûresi'ni bilmesiyle hepsinden öne çıktı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Müfrezenin komutanı sensin"* buyurdu. İçlerinden yaşlı biri buna sinirlenip: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni hakla gönderene yemin olsun ki benim de Kur'ân'dan daha fazlasını ezberlememe engel olan şey, onunla amel edememe korkusuydu" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kur'ân'ı öğrenin! Zira Kur'ân bilen biri, bir torba misk taşıyan kişi gibidir. Torbayı açarsa misk kokusu yayar, kapattığı zaman da misk olarak kalır."*[1]

Abdulhamîd b. Câfer de Saîd el-Makburî kanalıyla Ebû Ahmed'in azatlısı Atâ'dan, o da Ebû Hureyre'den aynısını rivayet etmiştir.[2]

Leys b. Sa'd da Saîd el-Makburî kanalıyla Ebû Ahmed'in azatlısı Atâ'dan, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) aynısını bildirmiştir.↓

٢٤٤٢ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو أحمد بْنُ فَارِسٍ، حدثنا الْبُخَارِيُّ، قَالَ عَطَاءٌ مَوْلَى ابْنِ أَبِي أَحْمَدَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ " مَثَلُ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ جِرَابٍ مَحْشُوٍّ مِسْكًا تَفُوحُ رِيحُهُ " قَالَ الْبُخَارِيُّ: قَالَ لَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، عَنِ اللَّيْثِ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، وَقَالَ: عُمر بْنُ طَلْحَةَ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ

2442- Ebû Ahmed'in azatlısı Atâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellam): *"Kur'ân, miskle dolu olan ve etrafa koku yayan torba gibidir"* buyurmuştur.

Buhârî der ki: "Abdullah b. Yûsuf bunu Leys kanalıyla Saîd el-Makburî'den, o da Atâ'dan bildirmiştir. Ömer b. Talha da Makburî kanalıyla Ebû Hureyre'den, o da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bildirmiştir. Ancak ilki daha sahihtir."

---

[1] Hâkim'in hocasını tanımıyorum. Diğer ravileri ise güvenilirdir.

[2] Tirmizî 5/156 (2876) ve İbn Mâce 1/78 (217).

٢٤٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَةَ يَعْنِي السَّلِيطِيَّ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حدثنا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مِشْرَحِ بْنِ هَاعَانَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ كَانَ الْقُرْآنُ فِي إِهَابٍ مَا مَسَّتهُ النَّارُ " قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " يَعْنِي أَنَّ مَنْ حَمَلَ الْقُرْآنَ وَقَرَأَهُ لَمْ تَمَسَّهُ النَّارُ "

2443- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kur'ân bir deri parçası içinde olsa dahi ateş ona dokunamazdı"* buyurmuştur.[1]

Ebû Abdillah der ki: "Bunun anlamı, Kur'ân'ı öğrenip okuyan kişiye cehennem ateşinin dokunmamasıdır."

٢٤٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُنْقِذٍ الْخَوْلَانِيُّ، حَدَّثَنِي إِدْرِيسُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنِي الْفَضْلُ بْنُ الْمُخْتَارِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مَوْهِبٍ، عَنْ عِصْمَةَ بْنِ مَالِكٍ الْخَطْمِيِّ - فَذَكَرَ أَحَادِيثَ - قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ جُمِعَ الْقُرْآنُ فِي إِهَابٍ مَا أَحْرَقَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي النَّارِ "

2444- Ubeydullah b. Mevhib bildiriyor: Ismet b. Mâlik el-Hatmî birçok hadis zikrettikten sonra şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Şâyet Kur'ân bir deri parçası içinde toplanacak olsa Yüce Allah o deri parçasını ateşte yakmazdı*» buyurdu."[2]

٢٤٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو بكر أحمد بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى ابْنِ وَهْبٍ، أَخْبَرَكَ عَبْدُ اللهِ الْقِتْبَانِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ قَوْذَرٍ، عَنْ كَعْبِ الْأَحْبَارِ، أَنَّهُ قَالَ: " يُنَادَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّ كُلَّ حَارِثٍ يُعْطَى بِحَرْثِهِ وَيُزَادُ غَيْرَ أَهْلِ الْقُرْآنِ وَالصِّيَامِ يُعْطَوْنَ أُجُورَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Dârimî, *fadâil* (s. 826), Ahmed, *Müsned* (4/151, 155), Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/294 (1745), Tahâvî, *Şerh Müşkili'l-Âsâr* (1/390), Ebû Nuaym, *Ahbârû Isbehân* (2/323) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/308 (850).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2041) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/186 (498).

2445- Ka'bu'l-Ahbâr der ki: Kıyamet gününde bir münadi: "Her amel edene amelinin karşılığı verilecektir. Ancak çokça Kur'ân okuyup oruç tutanlara mükafatları hesapsız bir şekilde verilecektir" diye seslenir.[1]

٢٤٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَسَّامٍ أَبُو إِبْرَاهِيمَ، حدثنا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ الْجُرْجَانِيُّ، وَكَانَ ثِقَةً صَاحِبَ غَزْوٍ وَرِبَاطٍ بِقِزْوِينَ، عَنْ نَهْشَلِ بْنِ سَعِيدٍ الْقُرَشِيِّ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاحِمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ثَلَاثٌ لَا يَكْتَرِثُونَ لِلْحِسَابِ وَلَا تُفْزِعُهُمُ الصَّيْحَةُ وَلَا يُحْزِنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ: حَامِلُ الْقُرْآنِ يُؤَدِّيهِ إِلَى اللهِ بِمَا فِيهِ يَقْدَمُ عَلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ سَيِّدًا شَرِيفًا حَتَّى يُوَافِقَ الْمُرْسَلِينَ، وَمَنْ أَذَّنَ سَبْعَ سِنِينَ لَا يَأْخُذُ عَلَى أَذَانِهِ طَمَعًا، وَعَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَدَّى حَقَّ اللهِ وَحَقَّ مَوَالِيهِ "

2446- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç sınıf insan kıyamet gününde hesap yerine sürülmez, sayhadan korkmaz ve o günün büyük korkusundan dolayı endişeye kapılmaz. Bunlardan biri Kur'ân'ı öğrenen ve Allah'ın huzuruna onunla amel etmiş bir şekilde çıkan kişidir. Bu kişi huzura resullerden bile ilerde olacak şekilde efendi ve seçkin biri olarak çıkar. Diğeri herhangi bir karşılık almadan yedi yıl boyunca müezzinlik yapan kişidir. Bir diğeri de hem Allah'ın, hem de efendilerinin haklarını yerine getiren köledir."*[2]

٢٤٤٧ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُرَيْشٍ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا أَبُو إِبْرَاهِيمَ التَّرْجُمَانِيُّ، حدثنا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ الْجُرْجَانِيُّ، حدثنا نَهْشَلٌ أبو عَبْدِ اللهِ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَشْرَافُ أُمَّتِي حَمَلَةُ الْقُرْآنِ وَأَصْحَابُ اللَّيْلِ "

---

[1] İsnâdı kavi değildir.

[2] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Du'afâ* (2/118).

2447- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin en şerefli kişileri ,Kur'ân'ı öğrenen ve gecelerini ihya eden kişilerdir"* buyurmuştur.[1]

٢٤٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي الْأُسْتَاذُ أَبُو الْوَلِيدِ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ اللَّبَقِيُّ، حدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ هَارُونَ بْنِ عَنْتَرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: " مَنْ وُلِدَ فِي الْإِسْلَامِ فَقَرَأَ الْقُرْآنَ فَلَهُ فِي بَيْتِ الْمَالِ كُلَّ سَنَةٍ مِائَتَا دِينَارٍ إِنْ أَخَذَهَا فِي الدُّنْيَا وَإِلَّا أَخَذَهَا فِي الْآخِرَةِ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ، عَنْ عَلِيٍّ، وَابْنِ عَبَّاسٍ كَذَلِكَ، وَالصَّحِيحُ عَنْ عَلِيٍّ مَا "

2448- Hz. Ali: "Müslüman olarak doğan ve Kur'ân'ı öğrenen kişinin devlet hazinesinden her yıl iki yüz dinar alacağı olur. Dilerse bunu dünyadayken alır, dilerse de âhirete bırakır" dedi.[2]

Beyhakî der ki: "Başka bir yolla Hz. Ali'den zayıf bir isnâdla rivayet edilmiştir. Aynı şekilde İbn Abbâs'tan da rivayet edilmiştir. Doğrusu ise Ali'den gelen bir sonraki rivayettir."

٢٤٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حدثنا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حدثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمَّارٍ الدُّهْنِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، " أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَرَضَ لِمَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ أَلْفَيْنِ أَلْفَيْنِ " قَالَ سَالِمٌ: " وَكَانَ أَبِي مِمَّنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَعْطَاهُ فَلَمْ يَأْخُذْ "

2449- Sâlim b. Ebi'l-Ca'd bildiriyor: "Hz. Ali, Kur'ân'ı öğrenenler için yıllık ikişer bin (dirhem veya dinar) tahsis etti. Babam da Kur'ân'ı

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1194), Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/125 (12662), Sehmî, *Târîh Cürcân* (s. 224) ve Hatîb, *Târîh* (4/124, 8/80).

[2] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât* (1/255).

öğrenenlerden biriydi. Ona da bu meblağı vermek istedi, ancak babam almadı."[1]

٢٤٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ لَمْ يُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا " وَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ [التين: ٦] قَالَ: " إِلَّا الَّذِينَ قَرَءُوا الْقُرْآنَ " وَرَوَاهُ أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ مِنْ قَوْلِهِ لَمْ يَرْفَعْهُ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ

2450- İbn Abbâs der ki: "Kur'ân okuyan kişi, âlim biriyken hiçbir şey bilmeyen duruma düşecek şekilde kötü bir ihtiyarlığa maruz kalmaz. Yüce Allah'ın: «*Sonra onu aşağıların en aşağısı kıldık. Fakat iman edip salih amel işleyenler için kesintisiz bir ecir vardır*»[2] buyruğundan kasıt da budur. Burada iman edenlerden kasıt, Kur'ân okuyanlardır."[3]

Ebu'l-Ahvas da bunu Âsım kanalıyla İkrime'nin bir sözü olarak zikreder ve İbn Abbâs'a dayandırmaz.[4]

٢٤٥١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْبِرْتِيُّ، حدثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ بِالنَّهَارِ وَيَجْهَرُ بِالْقُرْآنِ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: " مَنْ ذَا؟ " فَقَالَ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، هَذَا رَجُلٌ لَا يَعْقِلُ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ: " تَقُولُ لِرَجُلٍ يَقْرَأُ كِتَابَ اللهِ: لَا يَعْقِلُ " ثُمَّ قَالَ لِلرَّجُلِ: " إِنَّ صَلَاةَ النَّهَارِ لَا يُجْهَرُ فِيهَا "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ancak Sâlim, Hz. Ali'yi işitmiş değildir.

[2] Tîn Sur. 5, 6

[3] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/528, 529).

[4] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/468) ve İbn Cerîr, *Tefsîr* (30/246).

2451- Saîd b. Cübeyr bildiriyor: İbn Ömer, adamın birinin gündüz vakti namaz kılarken kıraatini açıktan yaptığını duyunca: "Bu kim?" diye sordu. Adamın biri: "Ey Ebû Abdirrahman! Bu aklı başında olmayan biridir" deyince, İbn Ömer ona: "Allah'ın Kitâb'ını okuyan birinin akıllı olmadığını mı söylüyorsun?" diye çıkıştı ve bunu yapan adama da: "Gündüz namazlarında kıraat açıktan yapılmaz" dedi.[1]

٢٤٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ هَانِئٍ، حدثنا أَبُو سَهْلٍ الْقَاسِمُ بْنُ خَالِدِ بْنِ قَطَنٍ الْمَرْوَزِيُّ، بِنَيْسَابُورَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حدثنا أَبُو مُسْهِرٍ، حَدَّثَنِي الْحَكَمُ بْنُ هِشَامٍ الثَّقَفِيُّ، حدثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ أَبْقَى النَّاسِ عُقُولًا قُرَّاءُ الْقُرْآنِ "

2452- Abdulmelik b. Umeyr der ki: "İnsanlar içinde en son bunayacak kişilerin Kur'ân okuyanlar olduğu söylenirdi."[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (10/468).

الْعِشْرُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الطَّهاراتِ

20. Şube

Taharet

٢٤٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْرَفِيُّ، بِمَرْوَ حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ بَطْحَاءَ، حدثنا عَفَّانُ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، إِمْلَاءً، حدثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى بْنِ السَّكِينِ، حدثنا عَفَّانُ، أَخْبَرَنا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللهِ وَاللهُ أَكْبَرُ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، وَالنَّاسُ يَغْدُونَ، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُوبِقُهَا، أَوْ مُبْتَاعٌ فَمُعْتِقُهَا " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبَانَ بْنِ يَزِيدَ الْعَطَّارِ

2453- Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle derdi: "*Temizlik imanın yarısıdır. Elhamdülillah demek Mizan'ı doldurur. Sübhânallahi Vallahu Ekber demek, göklerle yer arasını doldurur. Namaz bir nurdur, sadaka bir burhandır, sabır bir aydınlıktır, Kur'an senin lehine ya da aleyhine bir hüccettir. Bütün insanlar sabahleyin çıkarlar. Kimisi nefsini helâke sürükler, kimisi de satın alarak azad eder.*"[1]

Müslim *Sahîh*'te Ebân b. Yezîd el-Attâr'dan rivayet etti.[2]

Ebû Abdillah el-Halîmî'nin söylediğine göre Yahyâ b. Âdem: *"Temizlik imanın yarısıdır"* sözüyle ilgili olarak şöyle dedi: Çünkü Allah namazı iman

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim 1/203 (1).

olarak adlandırdı ve: *"Allah ibadetinizi boşa çıkaracak değildir"*[1] buyurdu. Yani Beytu'l-Makdis'e dönerek kıldığınız namazları. Namaz da ancak abdest alarak kılınabilir. Namazla abdest ayrı şeylerdir ve her biri diğerinin öbür yarısıdır.[2]

٢٤٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حدثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: جَعَلَ النَّاسُ يُثْنُونَ عَلَى ابْنِ عَامِرٍ عِنْدَ مَوْتِهِ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: أَمَا إِنِّي لَسْتُ بِأَغَشِّهِمْ لَكَ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يَقْبَلُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ صَلَاةً بِغَيْرِ طُهُورٍ، وَلَا صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ

2454- Mus'ab b. Sa'd der ki: İbn Âmir vefat ederken halk onu övmeye başlayınca İbn Ömer: "Ben seni onlar gibi aldatacak değilim. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Allah abdestsiz namazı kabul etmez. Ganimetten hıyanetle alınan maldan verilen hiçbir sadakayı da kabul etmez."*[3]

Müslim *Sahîh*'te[4] Abdullah b. Saîd'den rivayet etti.

٢٤٥٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حدثنا الْحُسَيْنُ الْمَرْوَزِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ قَرْمٍ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَفَاتِيحُ الْجَنَّةِ الصَّلَاةُ، وَمَفَاتِيحُ الصَّلَاةِ الْوُضُوءُ "

2455- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cennetin anahtarı namazdır. Namazın anahtarı da abdesttir."*[5]

---

[1] Bakara Sur. 143

[2] *Minhâc* (2/264).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim (1/204).

[5] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 1/10 (4).

٢٤٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا سُلَيْمَانُ بْنُ مُعَاذٍ الضَّبِّيُّ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الْوُضُوءُ، وَمِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلَاةُ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " هَذَا الْحَدِيثُ مِمَّا فَاتَ يُونُسَ بْنَ حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ الطَّيَالِسِيِّ، فَرَوَاهُ عَنْ رَجُلٍ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ "

2456- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namazın anahtarı abdesttir. Cennetin anahtarı da namazdır."*[1]

Beyhakî der ki: Bu hadis, Yûnus b. Habîb kanalıyla Ebû Dâvud et-Tayâlisî'den naklettiği bir hadistir.

الْمُحَافَظَةُ عَلَى الْوُضُوءِ وَإِسْبَاغِهِ

Abdest Alırken İtina Göstermek

٢٤٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ، بِالْكُوفَةِ حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي الزُّهْرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اسْتَقِيمُوا وَلَنْ تُحْصُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةَ، وَلَنْ يُحَافِظَ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ "

2457- Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İstikâmet üzere olunuz. Ancak bunu tam olarak yapamayacaksınız. Bilin ki amellerinizin en hayırlısı; namazdır. Müminden başkası abdeste itina göstermez."*[2]

٢٤٥٨ - وَأَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْأُشْنَانِيُّ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا مُسَدَّدٌ، حدثنا خَالِدُ بْنُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Ahbâr Isbehân* (1/176) ve Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/137).

[2] Ravileri güvenilirdir ancak isnâdında Sâlim ve Sevbân arasında kopukluk vardır. Ahmed (5/276-277, 282); Beğavî, *Şerhu's-Sünne* 1/327 (155) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/130)

عَبْدِ اللهِ، حدثنا لَيْثُ بْنُ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " وَلَنْ يُحَافِظَ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ "

2458- Bu hadis başka bir kanalla, Abdullah b. Amr'dan: "*Müminden başkası abdeste itina göstermez*" kısmıyla nakledilmiştir.[1]

٢٤٥٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، حدثنا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، حدثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حدثنا ابْنُ ثَوْبَانَ، حدثنا حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، أَنَّ أَبَا كَبْشَةَ السَّلُولِيَّ، أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ ثَوْبَانَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَدِّدُوا، وَقَارِبُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ، وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " أن ابْنُ ثَوْبَانَ هَذَا هُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ، وَهَذَا إِسْنَادٌ مَوْصُولٌ، وَحَدِيثُ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ مُنْقَطِعٌ، فَإِنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ ثَوْبَانَ وَاللهُ أَعْلَمُ "

2459- Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Siz bütün işlerinizde doğru yolu tutun ve orta yolu takip edin. Biliniz ki en hayırlı ameliniz namazdır. Abdeste de ancak mümin olan itina gösterir.*"[2]

Beyhakî der ki: İbn Sevbân, Abdurrahman b. Sâbit b. Sevbân'dır. Hadisin senedi mevsuldür. Sâlim b. Ebi'l-Ca'd'ın hadisinin senedi ise munkatıdır. Çünkü o, Sevbân'dan hadis dinlememiştir. Allah en iyisini bilir.

٢٤٦٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْمَاطِيُّ، حدثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حدثنا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو حَيَّانَ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ: " يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ عِنْدَكَ مَنْفَعَةً فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ اللَّيْلَةَ خَشْفَ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ " فَقَالَ: مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي مَنْفَعَةً مِنْ أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طُهُورًا تَامًّا فِي سَاعَةٍ مِنْ لَيْلٍ، أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ

---

[1] Leys b. Ebî Süleym sebebiyle senedi zayıftır. İbn Mâce 1/102 (278).

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/282); Dârimî (sh. 168); İbn Hibbân; *Sahih* 2/187 (1034) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 2/101 (1444).

لِرَبِّي عَزَّ وَجَلَّ مَا كَتَبَ لِي أَنْ أُصَلِّي رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

2460- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazı vakti Bilâl'e şöyle buyurdu: *"Ey Bilâl! Müslüman olduktan sonra en çok sevap almayı umarak yaptığın amel nedir? Çünkü bu gece cennette ayakkabılarının tıkırtısını önümde duydum."* Bilâl şöyle cevap verdi: "En çok sevap almayı umarak yaptığım amel, gece veya gündüz abdest aldıktan sonra Rabbim için kılabildiğim kadar namaz kılmamdır."[1]

Müslim bunu *Sahîh*'te[2] Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet etti.

٢٤٦١ - وَأَخْبَرَنا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حدثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، حدثنا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، حدثنا عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا فَدَعَا بِلَالًا فَقَالَ: " يَا بِلَالُ بِمَ سَبَقْتَنِي إِلَى الْجَنَّةِ، دَخَلْتُ الْبَارِحَةَ فَسَمِعْتُ خَشْخَشَتَكَ أَمَامِي " فَقَالَ بِلَالٌ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا أَذَّنْتُ قَطُّ إِلَّا صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ، وَلَا أَصَابَنِي حَدَثٌ قَطُّ إِلَّا تَوَضَّأْتُ عِنْدَهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بِهَذَا "

2461- Bureyde der ki: Bir sabah Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bilâl'ı çağırıp: *"Ey Bilâl! Cennete girmekte benim önüme nasıl geçtin? Dün Cennete girdim ve senin (ayak) tıkırtını duydum"* buyurunca, Bilâl: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne zaman ezan okusam mutlaka iki rekat namaz kıldım ve ne zaman abdestim bozulduysa mutlaka hemen abdest aldım" cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bununla geçmişsin"* buyurdu.[3]

٢٤٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو صَادِقٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْعَطَّارُ، فِي آخَرِينَ قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ،

---

[1] Hadis sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî (2/48, 8/211) ve Müslim 2/1910 (108).

[3] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 5/620 (3689).

حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللهِ ﷺ قَوْمًا يَتَوَضَّئُونَ وَأَعْقَابُهُمْ تَلُوحُ فَقَالَ: " وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سُفْيَانَ

2462- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest alırken topukları kuru kalan bir topluluk görünce: *"Cehennemden çekeceklerinden dolayı topukların vay haline. Abdesti güzel alın"* buyurdu.[1]

Müslim *Sahîh*'te[2] başka bir yolla Süfyân'dan rivayet etti.

٢٤٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّدِيرِيُّ الْبَيْهَقِيُّ، حدثنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حدثنا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حدثنا حُمَيْدُ بْنُ زَنْجَوَيْهِ النَّسَوِيُّ، حدثنا أَبُو أَيُّوبَ الدِّمَشْقِيُّ، حدثنا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنَمٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ شَطْرُ الْإِيمَانِ "

2463- Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Güzelce abdest almak, imanın yarısıdır"* buyurdu.[3]

فَضْلُ الْوُضُوءِ وَفِي ذَلِكَ تَنْبِيهٌ عَلَى فَضْلِ الْغُسْلِ لِأَنَّهُ أَكْمَلُ

Abdestin ve Daha Mükemmeli Olan Guslün Fazileti

٢٤٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْقَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، حدثنا أَبُو الْمُوَجِّهِ، أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، قَالَ: " رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَتَوَضَّأُ، فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ ثَلَاثًا فَغَسَلَهُمَا، ثُمَّ تَمَضْمَضَ، وَاسْتَنْشَقَ، وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، ثُمَّ غَسَلَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim (1/214, 215) ve Buhârî (1/39).

[3] İsnâdı zayıftır.

يَدَهُ الْيُمْنَى ثَلَاثًا، ثُمَّ الْيُسْرَى مِثْلُ ذَلِكَ، ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ بِرَأْسِهِ، ثُمَّ غَسَلَ قَدَمَهُ الْيُمْنَى ثَلَاثًا، ثُمَّ الْيُسْرَى مِثْلُ ذَلِكَ "، ثُمَّ قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا "، ثُمَّ قَالَ: " مَنْ تَوَضَّأَ مثل وُضُوئِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا بِشَيْءٍ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ " قَالَ الزُّهْرِيُّ: " لَوْ تَوَضَّأَ رَجُلٌ مَرَّةً فَأَبْلَغَ فِي ذَلِكَ الْمَرَّةِ أَجْزَأَهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدَانَ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنِ الزُّهْرِيِّ

2464- Humrân b. Ebân der ki: Osmân b. Affân'ın abdest aldığını gördüm. Ellerine üç defa su döküp yıkadı, sonra mazmaza ve istinşak yaptı ve yüzünü üç defa yıkadı. Sonra sağ kolunu üç defa yıkadı, aynı şekilde sol kolunu da yıkadı. Sonra eliyle başını meshetti. Sonra sağ ayağını üç defa yıkadı. Sol ayağını da aynı şekilde yıkadı. Sonra şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu abdestim gibi bir abdest aldığını gördüm. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) abdest aldıktan sonra: «*Kim benim aldığım bu abdest gibi abdest aldıktan sonra bir şey konuşmadan iki rekat namaz kılarsa, geçmiş günahları bağışlanır*» buyurdu."[1]

Zührî ekledi: "Kişi uzuvlarını birer defa iyice yıkasa yeterli olur."

Buhârî, *Sahîh*'te Abdân'dan[2], başka bir yolla da Zührî'den[3] rivayet etti.

٢٤٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جُنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جُنَاحٍ الْقَاضِي بِمَكَّةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا شَيْبَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، قَالَ: إِنِّي لَجَالِسٌ مَعَ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ إِذْ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ، ثُمَّ أَتَاهُ لِيُعَلِّمَهُ قَالَ: فَدَعَا عُثْمَانُ بِطَهُورٍ، ثُمَّ قَالَ: لَقَدْ أَرَدْتُ أَنْ أُحَدِّثَكُمْ حَدِيثًا، ثُمَّ بَدَا لِي أَلَّا أَفْعَلُ، فَقَالَ لَهُ الْحَكَمُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ: حَدِّثْنَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَإِنْ يَكُ خَيْرًا نُسَارِعُ فِيهِ، وَإِمَّا غَيْرُ ذَلِكَ فَنَكُفَّ عَنْهُ فَقَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَأَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ يُؤْذِنُهُ كَمَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] (2/234-235)

[3] Buhârî (1/49) ve Müslim 1/204- 205 (3, 4).

أَتَانِي لِيُؤْذِنَنِي، فَدَعَا بِطَهُورٍ ثُمَّ قَالَ: " مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ، ثُمَّ يَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ إِلَّا كَانَتْ صَلَاتُهُ تِلْكَ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الْخَطَايَا "

2465- Humrân b. Ebân der ki: Osmân b. Affân ile otururken müezzin ezan okudu, sonra vaktin girdiğini haber vermek için geldi. Osmân abdest almak için su istedi. Sonra: "Size bir şey anlatmak istemiştim, ancak anlatmamayı uygun gördüm" dedi. Hakem b. el-Âs: "Ey müminlerin emiri anlat. Eğer anlattığın hayırlı bir şeyse onu yapmaya koyuluruz. Eğer değilse uzak dururuz" deyince, Hz. Osmân şöyle dedi: "Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber otururken, müezzinin gelip beni çağırdığı gibi onu da çağırdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) abdest almak için su istedikten sonra: *«Hangi Müslüman güzelce abdest alır, sonra namaza kalkarsa, bu yaptığı geçmiş günahlarına kefaret olur»* buyurdu."[1]

٢٤٦٦ - أَخْبَرَنَا جُنَاحٌ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ، عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ الْقُرَشِيِّ، أَخْبَرَنِي مُعَاذُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ حُمْرَانَ بْنَ أَبَانَ، أَخْبَرَهُ قَالَ: أَتَيْتُ عُثْمَانَ بِطَهُورِهِ وَهُوَ جَالِسٌ عَلَى الْمَقَاعِدِ فَتَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ يَتَوَضَّأُ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَالَ: " مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ هَذَا الْوُضُوءِ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَعْدِ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ شَيْبَانَ

2466- Humrân b. Ebân der ki: Osmân b. Affân sekide otururken ona abdest alması için su götürdüm. Hz. Osmân güzelce abdest aldıktan sonra şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de güzelce abdest aldığını gördüm. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) abdest aldıktan sonra şöyle buyurdu: *"Kim bu şekilde abdest alıp mescide giderek iki rekat namaz kılarsa geçmiş günahları bağışlanır."*[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed (1/67) ve Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* 1/114 (61).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed (1/64, 68).

Buhârî, *Sahîh*'te[1] Sa'd b. Hafs kanalıyla Şeybân'dan rivayet etti.

٢٤٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حدثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ، حَدَّثَنِي شَقِيقُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنِي حُمْرَانُ، مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَ: كَانَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ قَاعِدًا فِي الْمَقَاعِدِ فَدَعَا بِوَضُوءٍ، فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ قَالَ: " رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَوَضَّأَ فِي مَقْعَدِي هَذَا بِمِثْلِ وُضُوئِي هَذَا "، ثُمَّ قَالَ: " مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هَذَا ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ " وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تَغْتَرُّوا "

2467- Osmân b. Affân'ın azatlısı Humrân der ki: Hz. Osmân sekide otururken abdest almak için su istedi ve abdest aldı. Sonra şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) burada benim aldığım gibi abdest aldığını gördüm. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sonra şöyle buyurdu: "*Kim benim aldığım şekilde abdest alarak kalkıp iki rekat namaz kılarsa geçmiş günahları bağışlanır.*"[2]

Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aldanmayın (Günahlarınızın bağışlanacağına güvenerek günaha dalmayın)"* buyurdu.

٢٤٦٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ شَرِيكٍ، حدثنا أَبُو الْجُمَاهِرِ، حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ حُمْرَانَ، قَالَ: رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ نَاسًا يَتَحَدَّثُونَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِأَحَادِيثَ مَا أَدْرِي مَا هِيَ إِلَّا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ مِثْلَ وُضُوئِي هَذَا ثُمَّ قَالَ: " مَنْ تَوَضَّأَ هَكَذَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَكَانَتْ صَلَاتُهُ وَمَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ نَافِلَةً لَهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ وَغَيْرِهِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ

2468- Humrân der ki: Osmân b. Affân'ın abdest aldıktan sonra şöyle dediğini gördüm: Bazılarınız Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) anlamadığım

---

[1] Buhârî (7/174).

[2] İsnâdı zayıftır. Hadisin bundan daha kuvvetli bir senedi vardır. İbn Mâce 1/105 (285).

şeyler naklediyorlar. Ancak ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) abdest aldığım gibi abdest aldığını, sonra şöyle buyurduğunu gördüm: *"Bu şekilde abdest alanın geçmiş günahları bağışlanır. Namazı ve mescide yürümesi de onun için nafile (fazladan sevap) olur."*[1]

Müslim, *Sahîh*'te[2] Kuteybe ve başkaları kanalıyla Abdulazîz b. Muhammed'den rivayet etti.

٢٤٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حُمْرَانَ بْنَ أَبَانَ، يُحَدِّثُ أَبَا بُرْدَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَتَمَّ الْوُضُوءَ كَمَا أَمَرَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فَالصَّلَوَاتُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ وَغَيْرِهِ عَنْ شُعْبَةَ

2469- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim Allah'ın emrettiği gibi güzelce abdest alırsa, namazları, aralarında işlediği günahlara kefaret olur."*[3]

Müslim[4], Gundar ve başkaları kanalıyla Şu'be'den rivayet etti.

٢٤٧٠ - وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ مِسْعَرٍ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ حُمْرَانَ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَطَهَّرُ فَيُتِمُّ الطُّهُورَ الَّذِي كَتَبَ اللهُ عَلَيْهِ فَصَلَّى هَذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَاتٍ لِمَا بَيْنَهُنَّ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمُزَكِّي، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حدثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا وَكِيعٌ، حدثنا مِسْعَرٌ فَذَكَرَهُ

2470- Yine Müslim; Mis'ar —Câmi b. Şeddâd —Humrân —Hz. Osmân kanalıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim 1/207 (8).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim 1/208 (11).

"Kim Allah'ın emrettiği şekilde güzelce abdest alıp şu beş vakit namazı kılarsa, bu namazlar, aralarında işlenen günahlara kefaret olur."[1]

٢٤٧١ - وَأَخْبَرَنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا اللَّيْثُ، عَنِ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، وَنَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حُمْرَانَ، مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَوَضَّأَ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ يَمْشِي إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ فَصَلَّاهَا مَعَ الْإِمَامِ غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنِ الْحَكِيمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْقُرَشِيِّ عَنْهُمَا "، وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ

2471- Osmân b. Affân der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim güzelce abdest alıp farz namazı kılmak için çıkarak namazını imamın ardında kılarsa günahı bağışlanır."* [2]

Beyhakî der ki: "Amr b. el-Hâris hadisi Hakîm b. Abdillah el-Kureşî'den bu şekilde nakletmiştir. Müslim hadisi bu şekliyle *Sahîh*'te[3] nakletmiştir.

٢٤٧٢ - أَخْبَرَنا جُنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ، حَدَّثَنا مُحَمَّدُ بْنُ علي بن دُحَيْمٍ، حَدَّثَنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، حدثني مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو مَعْشَرٍ، ح وَأَخْبَرَنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الشَّعِيرِيُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنا أَبُو مَعْشَرٍ، حَدَّثَنا مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دَارَةَ، عَنْ حُمْرَانَ، مَوْلَى عُثْمَانَ، قَالَ: مَرَرْتُ عَلَى عُثْمَانَ بِفَخَّارَةٍ مِنْ مَاءٍ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ قَالَ: لَوْ لَمْ أَسْمَعْهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ غَيْرَ مَرَّةٍ، أَوْ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثِ مَرَّاتٍ، مَا حَبَّرْتُكُمُوهُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا تَوَضَّأَ عَبْدٌ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّاهَا، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الْأُخْرَى " قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ:

---

[1] İsnâdı sahihtir. Müslim 1/207-208 (388).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed (1/67, 71)

[3] Müslim 1/208 (13).

" وَكُنْتُ إِذَا سَمِعْتُ حَدِيثًا مِنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْتَمَسْتُهُ فِي الْقُرْآنِ، فَالْتَمَسْتُ هَذَا فِي الْقُرْآنِ فَوَجَدْتُهُ، ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ﴾ [الفتح: ٢] فَقُلْتُ: إِنَّ اللهَ لَمْ يُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَى نَبِيِّهِ حَتَّى غَفَرَ لَهُ، ثُمَّ قَرَأْتُ فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ﴾ [المائدة: ٦] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ [المائدة: ٦] فَقلتُ إِنَّ اللهَ لَمْ يُتِمَّ عَلَيْكُمُ النِّعْمَةَ حَتَّى غَفَرَ لَكُمْ "

2472- Hz. Osmân'ın azatlısı Humrân der ki: Hz. Osmân'ın yanına bir testi suyla gittim. Hz. Osmân su isteyip güzelce abdest aldı. Sonra şöyle dedi: "Eğer bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir veya iki ya da üç defa işitmeseydim anlatmazdım. Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim güzelce abdest alarak kalkıp namaz kılarsa, diğer namazla arasında işlediği günahları bağışlanır."*[1]

Muhammed b. Ka'b der ki: Sahabeden bir kişiden bir hadis işittiğim zaman onu Kur'ân'da ararım. Bu hadisi de Kur'ân'da aradığımda şu âyette buldum: ***"Muhakkak ki Biz, sana apaçık bir fetih verdik. Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar. Sana olan nimetini tamamlar ve seni doğru bir yola iletir."***[2] Ben: "Allah Peygamber'ini bağışlamadan ona nimetini tamamlamamıştır" dedim. Sonra şu âyeti okudum: ***"Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı meshedip, topuklara kadar ayaklarınızı da (yıkayın). Eğer cünüp oldunuz ise, boy abdesti alın. Hasta, yahut yolculuk halinde bulunursanız, yahut biriniz tuvaletten gelirse, yahut da kadınlara dokunmuşsanız (cinsî birleşme yapmışsanız) ve bu hallerde su bulamamışsanız temiz toprakla teyemmüm edin de yüzünüzü ve (dirseklere kadar) ellerinizi onunla meshedin. Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez; fakat sizi tertemiz kılmak ve size (ihsan ettiği) nimetini***

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (316/904).

[2] Fetih Sur. 1-2

tamamlamak ister; umulur ki şükredersiniz."[1] Sonra şöyle dedim: "Allah sizi bağışlamadan nimetini size tamamlamaz."

Beyhakî der ki: "Bu âyette bahsedilen, suyun olmadığı yerde yapılacak olan toprakla teyemmüm, hem abdesti olmayanı hem cünüp olanı kapsar.

٢٤٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَتَى بِالْوَضُوءِ لِصَلَاةِ الْعَصْرِ، وَهُوَ بِالْمَقَاعِدِ فَقَالَ عُثْمَانُ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ أن أُحَدِّثَكُمْ بِحَدِيثٍ مَا أَظُنُّنِي مُحَدِّثُكُمُوهُ، قَالَ الْحَكَمُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّمَا هُوَ خَيْرٌ نَتَّبِعُهُ، أَوْ شَرٌّ نَتَّقِيهِ قَالَ: أَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ بِالْمَقَاعِدِ بِالْوَضُوءِ، قَالَ: " مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَه، ثُمَّ صَلَّى فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا كُفِّرَ عَنْهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الْأُخْرَى، مَا لَمْ يَرْكَبْ مَقْتَلَةً - يَعْنِي مَا لَمْ يَرْكَبْ كَبِيرَةً - " رَوَاهُ عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ حُمْرَانَ

2473- Humrân b. Ebân der ki: Osmân b. Affân, sekide otururken ikindi vakti abdest aldı ve şöyle dedi: "Size daha önce anlatmadığımı sandığım bir hadis anlatacağım." Hakem b. Ebi'l-Âs: "Ey müminlerin emiri. Eğer anlatacağın hayırlı bir şeyde ona uyarız. Kötü bir şeyse sakınırız" deyince, Hz. Osmân şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sekide abdest aldı ve şöyle buyurdu: *"Kim güzelce abdest aldıktan sonra, rüku ve secdelerin hakkını vererek namaz kılarsa, öldürücü –yani büyük- günah işlemedikçe, onunla diğer namaz arasındaki günahları bağışlanır."*[2]

Âsım b. Behdele[3], Musa b. Talha kanalıyla Humrân'dan rivayet etti.

٢٤٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ الضَّبِّيُّ، حدثنا مُحَاضِرُ بْنُ الْمُوْرِعِ، حدثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حدثنا

---

[1] Mâide Sur. 6

[2] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisi, *Müsned* (sh. 14).

[3] Tayâlisi, *Müsned* (sh. 14).

مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حدثنا ابْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حُمْرَانَ، مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ جَلَسَ عَلَى الْمَقَاعِدِ، فَجَاءَ الْمُؤَذِّنُ فَآذَنَهُ بِصَلَاةِ الْعَصْرِ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ قَالَ: وَاللهِ لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لَوْلَا آيَةٌ فِي كِتَابِ اللهِ مَا حَدَّثْتُكُمُوهُ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنِ امْرِئٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوءَهُ، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ الْأُخْرَى يعني يُصَلِّيهَا " قال مَالِكٌ " أُرَاهُ يُرِيدُ هَذِهِ الْآيَةَ ": ﴿وأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ﴾ [هود: ١١٤] أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، وَقَدْ رَوَاهُ الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُرْوَةَ، وَقَالَ قال عُرْوَةُ: الْآيَةُ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلنا مِنَ الْبينَاتِ﴾ [البقرة: ١٥٩]

2474- Osmân b. Affân'ın azatlısı Humrân'ın bildirdiğine göre Hz. Osmân, sekide oturunca müezzin gelip kendisini ikindi namazı için çağırdı. Hz. Osmân abdest almak için su isteyip abdest aldıktan sonra şöyle dedi: "Size bir hadis anlatacağım. Vallahi Allah'ın Kitab'ındaki bir âyet olmasaydı bu hadisi anlatmazdım." Sonra şöyle devam etti: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim güzelce abdest alırsa, kıldığı namazla diğer namaz arasındaki günahları bağışlanır."*[1]

Mâlik der ki: Zannedersem Hz. Osmân şu âyeti kastetmiştir: ***"Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır"***[2]

Müslim *Sahîh*'te[3] değişik yollarla Hişâm b. Urve'den rivayet etti.

Zührî de[4] Urve'den nakletmiş ve Urve bu âyetin: ***"İndirdiğimiz açık delilleri ve hidâyet yolunu -kitapta onu insanlara apaçık göstermemizden***

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Hûd Sur. 114

[3] Müslim, *tahâret* (5).

[4] Müslim, *tahâret* (6).

sonra- gizleyenler yok mu, işte onlara hem Allah hem de bütün lânet ediciler lânet eder"[1] olduğunu söylemiştir.

٢٤٧٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا يُوسُفُ بْنُ كَامِلٍ، حدثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ حُمْرَانَ، عَنْ عُثْمَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ

2475- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim güzelce abdest alırsa günahları bedeninden çıkar. Hatta tırnaklarının altından çıkar gider."*[2]

Müslim *Sahîh*'te[3] başka bir yolla Abdulvâhid'den rivayet etti.

٢٤٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَا: حدثنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ، أَوِ الْمُؤْمِنُ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، أَوْ نَحْوِ هَذَا فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتْ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ " وَرَوَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ مَالِكٍ، وَزَادَ فِيهِ: " فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ "، أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ، فِي آخَرِينَ: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، فَذَكَرَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ أَوْ نَحْوِ هَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكٍ، وَعَنْ أَبِي الطَّاهِرِ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ

---

[1] Bakara Sur. 159

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (33)

2476- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Müslüman erkek veya kadın abdest alınca, abdest suyuyla -veya son damlayla- beraber gözleriyle bakarak işlediği her günah çıkar gider."* —Veya bu mânâda bir şey söyledi.— *"Ellerini yıkadığı zaman, suyla beraber –veya son damlayla- beraber elleriyle işlediği her günah çıkar gider. Böylece günahlarından arınıp tertemiz olur."*[1]

Abdullah b. Vehb bu hadisi Mâlik'ten nakletmiş ve şu ibareyi eklemiştir: *"Ayaklarını yıkadığı zaman suyla beraber –veya son damlayla- beraber yürüyerek işlediği her günah çıkar gider. Böylece günahlarından arınıp tertemiz olur."*

٢٤٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ، فِي آخَرِينَ: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنا ابْنُ وَهْبٍ، فَذَكَرَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ أَوْ نَحْوِ هَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكٍ، وَعَنْ أَبِي الطَّاهِرِ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ

2477- Bu hadis başka bir kanalla: "Veya bu mânâda bir şey söyledi" ibaresi olmadan nakledilmiştir.[2]

Müslim, *Sahîh*'te[3] Süveyd b. Saîd kanalıyla Mâlik'ten ve Ebu't-Tâhir kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etti.

٢٤٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْمِهْرَجَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٍ، ح وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ الْعَدْلُ بِمَرْوَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى الْقَاضِي، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَهُ عَلَى مَالِكٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، أَخْبَرَني زَيْدِ بْنِ أَسْلِمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Dârimî (sh. 183); Ahmed, *Müsned* (2/303) ve İbn Cerîr, *Tefsir* (6/138-139).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (32).

الصُّنَابِحِيّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ فَتَمَضْمَضَ، خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ فِيهِ، فَإِذَا اسْتَنْثَرَ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ أَنْفِهِ، فَإِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ وَجْهِهِ، حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَشْفَارِ عَيْنَيْهِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ يَدَيْهِ، حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِ يَدَيْهِ، فَإِذَا مَسَحَ رَأْسَهُ، خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رَأْسِهِ، حَتَّى تَخْرُجَ الخطايا مِنْ أُذُنَيْهِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ، خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رِجْلَيْهِ، حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أظفارِ رِجْلَيْهِ ثُمَّ كَانَ سَعْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلَاتُهُ نَافِلَةً " - اللَّفْظُ وَاحِدٌ غَيْرَ أَنَّ يَحْيَى شَكَّ فِي تَحْتِ أَظْفَارِ رِجْلَيْهِ -

2478- Abdullah b. es-Sunâbihî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kul abdest alıp mazmaza yapınca (ağzını çalkalayınca) bütün günahlar ağızdan çıkar. İstinşak yaptığı (burnuna su verip kuvvetle sümkürdüğü) zaman günahlar burnundan çıkar. Yüzünü yıkadığı zaman günahlar yüzünden çıkar. Hatta gözlerinin kirpik altlarından bile çıkarlar. Ellerini yıkadığı zaman günahlar ellerinden çıkar. Hatta ellerinin tırnak altlarından bile çıkarlar. Başına mesh ettiği zaman günahlar başından çıkar. Hatta kulaklarından bile çıkarlar. Ayaklarını yıkadığı zaman günahlar ayaklarından çıkar. Hatta ayak tırnaklarının altından bile çıkarlar. Sonra mescide gitmesi onun için nafile (fazladan sevap) olur."*[1]

Hadisin lafızları aynıdır; ancak Yahyâ: "*Ayak tırnaklarının altından...*" ibaresinden emin değildir.

٢٤٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ الْمُؤَذِّنُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ خَنَبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ، مَوْلَى سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْسَةَ، أَنَّ أَبَا عُبَيْدٍ، قَالَ لَهُ: حَدِّثْنِي حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ غَيْرَ مَرَّةٍ، وَلَا مَرَّتَيْنِ، وَلَا ثَلَاثٍ يَقُولُ: " إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ فَمَضْمَضَ، وَاسْتَنْشَقَ، تَنَاثَرَتِ الْخَطَايَا

[1] Ravileri güvenilirdir. Ancak Ebû Ahmed el-Mehrecânî hakkında bilgi bulamadım. Ebû Bekr b. Ebu'n-Nasr ise Hâkim'in hocasıdır. Nesâî (1/74-75)..

مِنْ فِيهِ وَمِنْخَرِهِ، فَإِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ تَنَاثَرَتِ الْخَطَايَا مِنْ أَشْفَارِ عَيْنَيْهِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ تَنَاثَرَتِ الْخَطَايَا مِنْ أَظْفَارِهِ، فَإِذَا مَسَحَ رَأْسَهُ، تَنَاثَرَتِ الْخَطَايَا مِنْ شَعْرِ رَأْسِهِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ، تَنَاثَرَتِ الْخَطَايَا مِنْ أَظْفَارِ رِجْلَيْهِ، فَإِذَا انْتَهَى عِنْدَ ذَلِكَ كَانَ ذَلِكَ حَظُّهُ مِنْ وَضُوئِهِ، فَإِنْ قَامَ وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ يُقْبِلُ بِقَلْبِهِ، وَطَرْفُهُ إِلَى اللهِ خَرَجَ مِنَ الذُّنُوبِ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبِو أُمَامَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْسَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ

2479- Süleymân b. Abdilmelik'in Amr b. Abese'den bildirdiğine göre Ebû Ubeyd ona: "Bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir hadis anlat" deyince, Amr b. Abese şu karşılığı verdi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), bir, iki ve üç defadan fazla şöyle buyurduğunu işittim: *"Mümin kul abdest alıp mazmaza ve istinşak yapınca, günahları ağzından ve burnundan dökülür. Yüzünü yıkayınca da günahları kirpiklerinden dökülür. Ellerini yıkayınca günahları tırnaklarından dökülür. Başını meshedince günahları başındaki saçlardan dökülür. Ayaklarını yıkayınca da günahları ayak tırnaklarından dökülür. Abdest almayı bitirince, bu abdestten kazancı bu olur. Kalkıp, kalbiyle ve kalıbıyla Allah'a yönelerek iki rekat namaz kılarsa, annesinden doğduğu günkü gibi günahsız olur."*[1]

Bu hadisi Ebû Umâme, Amr b. Abese kanalıyla Resûlullah'tan rivayet etti. Müslim de hadisi *Sahîh*'te[2] bu yolla nakletmiştir.

٢٤٨٠ - وَأَخْبَرَنَا أَيْضًا، عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْأَسْفَاطِيُّ، يَعْنِي عَبَّاسَ بْنَ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو ثَابِتٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، فَذَكَرَهُ

2480- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/104 (283).

[2] Müslim, *salâtu'l-misafirin* (294).

[3] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/131).

٢٤٨١ - . . . . . ، . . . . . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ التَّغْلَبِيِّ، قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا أُمَامَةَ قُلْتُ: يَا أَبَا أُمَامَةَ إِنِّي لَقِيتُ رَجُلًا يُحَدِّثُنِي عَنْكَ، أَنَّكَ حَدَّثْتَهُ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ فَيُسْبِغُ الْوُضُوءَ، ثُمَّ يَمْشِي إِلَى الصَّلَاةِ جَمَاعَةً إِلَّا غَفَرَ اللهُ لَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ مَا مَشَتْ رِجْلَاهُ، وَقَبَضَتْ عَلَيْهِ يَدَاهُ، وَاسْتَمَعَتْ إِلَيْهِ أُذُنَاهُ، وَنَظَرَتْ إِلَيْهِ عَيْنَاهُ، وَنَطَقَ بِهِ لِسَانُهُ وَحَدَّثَتْهُ نَفْسُهُ "، قُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ نَبِيِّ اللهِ ﷺ، فَحَلَفَ بِاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَقَدْ سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا لَا أُحْصِيهِ

2481- Ebû Müslim et-Tağlebî der ki: Ebû Umâme'yi görünce şöyle dedim: "Ey Ebû Umâme! Bir adamla karşılaştım, bu kişi senin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şu hadisi naklettiğini söyledi: *"Güzelce abdest aldıktan sonra cemaatle namaz kılmak için yürüyen hiçbir mümin kul yoktur ki; o gün yürüyerek, eliyle tutarak, kulağıyla işiterek, gözüyle görerek, diliyle söyleyerek ve içinden geçirerek işlediği günahları Allah bağışlamasın."* Sen bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittin mi?" Ebû Umâme: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki; bunu ve daha sayamayacağım şeyleri Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellam) işittim" cevabını verdi.[1]

٢٤٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حدثنا صَالِحٌ أَبُو عمرو الْبَزَّارُ، حدثنا يُونُسُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ سَلْمَانَ غَزْوَةً فَلَمَّا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ، " دَعَا بِمَاءٍ فَتَمَضْمَضَ، وَاسْتَنْشَقَ، وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، وَذِرَاعَيْهِ ثَلَاثًا، وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ، وَغَسَلَ قَدَمَيْهِ، ثُمَّ تَنَاوَلَ شَجَرَةً فَحَرَّكَهَا فَتَحَاتَّ وَرَقُهَا "، فَقَالَ: سَلُونِي لِمَ فَعَلْتُ هَذَا؟ فَسَأَلُوهُ، فَقَالَ: غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَفَعَلَ مِثْلَ هَذَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ تَحَاتَّ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا تَحَاتَّ وَرَقُ هَذِهِ الشَّجَرَةِ "

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır. Muhammed b. İshâk, es-Sâğânî'dir ve müellifin hocalarındandır. Ahmed, *Müsned* (5/263) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/319 (8032).

قَالَ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَلْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ،

2482- Ebû Osmân der ki: Selmân ile bir gazveye katıldım. Namaz vakti gelince, su isteyip mazmaza ve istinşak yaptı, yüzünü üç defa yıkadı, kollarını üçer defa yıkadı, başını meshetti ve ayaklarını yıkadı. Sonra bir ağaca gidip onu sallayınca ağacın yaprakları döküldü. Sonra: "Neden böyle yaptığımı sorun" dedi. Sorduklarında ise şöyle cevap verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber gazveye katıldığımda aynı şeyi yaptı ve: "*Kul abdest alınca, şu ağacın yapraklarının dökülmesi gibi günahları dökülür*" buyurdu.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

٢٤٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، عَنْ مَالِكٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أبيه عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا يَمْحُو اللهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ، إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ مَعْنٍ عَنْ مَالِكٍ

2483- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Allah'ın hataları sildiği ve dereceleri yükselttiği şeyleri size haber vereyim mi? Zor durumlarda (soğuk gibi) bile abdesti güzelce almak, mescidlere doğru çok adım atmak, bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı beklemek. İşte ribât, budur.*" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) son cümleyi üç defa söyledi.[2]

---

[1] Hadisin senedinde ihtilaf vardır. Ali b. Zeyd, *Müsned* (5/437, 438, 439); Dârimî, *vudû* (183); İbn Ebî Şeybe, *Musanef* (1/7-8); Tayâlisî, *Müsned* (90-91); İbn Cerîr, *Tefsir* (12/133) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/315-316 (6151)

[2] Süleymî dışındaki ravileri güvenilirdir. Ona da mutabaat edilmiştir.

Müslim[1] bu hadisi Ma'n kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.

٢٤٨٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَخْبَرَنا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَإِعْمَالُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، تَغْسِلُ الْخَطَايَا غَسْلًا " " عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ، هَذَا هُوَ ابن عَبْدِ اللهِ بْنُ عَيَّاشِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ الْمَخْزُومِيُّ، فِيمَا زَعَمَ أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ "

2484- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Zor durumlarda (soğuk gibi) bile abdesti güzelce almak, mescidlere doğru çok adım atmak, bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı beklemek günahları yıkar."*[2]

Ebû Ahmed el-Hâfız'ın söylediğine göre Abdurrahman b. el-Hâris, İbn Abdullah b. Ayyâş b. Ebî Rabîa el-Mahzûmî'dir.

٢٤٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، حَدَّثَنِي الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " إِلَى الْمَسَاجِدِ "

2485- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.[3]

٢٤٨٦ - وَأَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، وَأَبُو ضَمْرَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ بِمِثْلِهِ

---

[1] Müslim, *tahâret* (219).

[2] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* 1/223 (448).

[3] İsnâdı zayıftır.

2486- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.

٢٤٨٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُجْمِرِ أَنَّهُ قَالَ: رَقِيتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ وَعَلَيْهِ سَرَاوِيلُ مِنْ تَحْتِ قَمِيصِهِ فَنَزَعَ سَرَاوِيلَهُ، ثُمَّ تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ، وَيَدَيْهِ، وَرَفَعَ فِي عَضُدَيْهِ الْوُضُوءَ، وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ فَرَفَعَ فِي سَاقَيْهِ الْوُضُوءَ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ، فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ، فَلْيَفْعَلْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ سَعِيدٍ مُخْتَصَرًا، ومِنْ حَدِيثِ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ نُعَيْمٍ بِطُولِهِ

2487- Nuaym b. Abdillah el-Mucmir der ki: Bir gün Ebû Hureyre ile beraber Mescid'in damına çıktım. Ebû Hureyre gömleğinin altındaki şalvarı çıkarıp abdest aldı. Yüzünü ve ellerini yıkadı ve kollarını dirseklerin yukarısına kadar yıkadı. Sonra ayaklarını da topuklardan yukarısına kadar yıkadıktan sonra dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Benim ümmetim kıyamet gününde, abdest izlerinden dolayı abdest azaları parlak (nurlu) olarak geleceklerdir. Nurunu artırmaya gücü yeten kimse bunu yapsın.*"[1]

Buhârî *Sahîh*'te[2] Yahyâ b. Bukeyr'den; Müslim[3] ise Amr b. el-Hâris kanalıyla Saîd'den muhtasar olarak, Umâra b. Gaziye kanalıyla Nuaym'dan ise tamamını rivayet etti.

٢٤٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَتَى الْمَقْبَرَةَ فَقَالَ: " السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *vudû* (1/43)

[3] Müslim, *tahâret* (35).

دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ وَوَدِدْتُ أَنَّا قَدْ رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا " قَالُوا: أَوَلَسْنَا إِخْوَانُكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " بَلْ أَنْتُمْ أَصْحَابِي، وَإِخْوَانُنَا لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ "، فَقَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتِ بَعْدُ مِنْ أُمَّتِكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ رَجُلًا لَهُ خَيْلٌ غُرٌّ مُحَجَّلَةٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ خَيْلٍ دُهْمٍ بُهْمٍ، أَلَا يَعْرِفُ خَيْلَهُ؟ " فَقَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: " فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنَ الْوُضُوءِ، وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ وَغَيْرِهِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ

2488- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mezarlığa gidip şöyle buyurdu: *"Bu yurdun (kabristanın) mümin olan sâkinleri! Allah'ın selamı üzerinize olsun. Allah'ın izniyle biz de size kavuşacağız. Keşke kardeşlerimi görebilseydim."* Sahabe: "Biz senin kardeşlerin değil miyiz ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz arkadaşlarımsınız. Kardeşlerimiz henüz gelmediler"* cevabını verdi. Sahabe: "Ümmetinden henüz gelmeyenleri nasıl tanıyacaksın, ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir adamın alnı ve ayakları beyaz olan bir atı olduğunu düşünün. Adam bu atını, hepsi de simsiyah olan bir at sürüsü içinde tanıyamaz mı?"* karşılığını verdi. Sahabe: "Evet tanır ey Allah'ın Resûlü!" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kardeşlerim de abdest azaları parlak bir şekilde geleceklerdir. Ben de onları Havz'da bekleyeceğim."*[1]

Müslim[2] bu hadisi Yahyâ b. Eyyûb ve başkası kanalıyla, İsmâîl b. Câfer'den rivayet etti.

٢٤٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ الرَّحَبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ الْمَازِنِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَا مِنْ أُمَّتِي مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَأَنَا أَعْرِفُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "، قَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُهُمْ يَا رَسُولَ اللهِ فِي كَثْرَةِ الْخَلَائِقِ؟

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *tahâret* (39).

قَالَ: " أَرَأَيْتُمْ لَوْ دَخَلْتَ صِيرَةً فِيهَا خَيْلٌ دُهْمٌ بُهْمٌ وَفِيهَا فَرَسٌ أَغَرُّ مُحَجَّلٌ مَا كُنْتَ تَعْرِفُهُ مِنْهَا؟ " قَالُوا: بَلَى، قَالَ: " أُمَّتِي يَوْمَئِذٍ غُرٌّ مِنَ السُّجُودِ مُحَجَّلُونَ مِنَ الْوُضُوءِ "

2489- Abdullah b. Busr el-Mâzinî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet günü ümmetimden olan herkesi tanırım"* buyurunca sahabe: "Bu kadar kalabalık arasında nasıl tanırsın, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siyah atların olduğu bir ağıla girsen, bu siyah atların arasındaki alnı ve ayakları beyaz olan bir atı tanımaz mısınız?"* karşılığını verdi. Sahabe: "Tanırız" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetim de o gün secdelerinden dolayı alınları nurlu ve abdestten dolayı da abdest azaları parlaktır"* buyurdu.[1]

٢٤٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذَ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دِيزِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا ذَرٍّ، وَأَبَا الدَّرْدَاءِ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ لَهُ بِالسُّجُودِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ لَهُ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ، فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيَّ، فَأَعْرِفُ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ الْأُمَمِ "، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ فَكَيْفَ تَعْرِفُ أُمَّتَكَ مِنْ بَيْنِ الْأُمَمِ؟ مَا بَيْنَ نُوحٍ إِلَى أُمَّتِكَ؟ قَالَ: " غُرٌّ مُحَجَّلُونَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ وَلَا يَكُونُ لِأَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ غَيْرِهِمْ، وَأَعْرِفُهُمْ أَنَّهُمْ يُؤْتَوْنَ كُتُبَهُمْ بِأَيْمَانِهِمْ، وَأَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ، وَأَعْرِفُهُمْ بِنُورِهِمُ الَّذِي بَيْنَ أَيْدِيهِمْ، وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ، وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " كَذَا وَجَدْتُهُ وَلَوْ كَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، لَكَانَ مَوْصُولًا وَكَأَنَّهُ سَقَطَ مِنَ الْكِتَابِ "

2490- Ebû Zer ile Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü secde etmesine ilk izin verilecek olan benim. Başını kaldırmaya ilk izin verilecek te benim. Başımı kaldırıp önüme bakarım ve diğer ümmetler arasında ümmetimi tanırım."* Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hz. Nuh'un zamanından senin zamanına kadar gelen bu kadar ümmet arasında ümmetini nasıl tanıyacaksın?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 2/505-506 (607).

vesellem) şöyle buyurdu: *"Onları abdest azalarındaki parlaklıktan tanıyacağım. Bu, onlardan başka hiçbir ümmette yoktur. Onları, amel defterlerinin sağlarından verilmesinden tanıyacağım. Secde izlerinden dolayı yüzlerinden tanıyacağım. Önlerindeki, sağlarındaki ve sollarındaki nurdan tanıyacağım."*[1]

Beyhakî der ki: Hadisi bu şekilde buldum. Hadis, Abdurrahman b. Cubeyr b. Nufeyr kanalıyla babasından, o da Ebû Zer ve Ebu'd-Derdâ'dan şeklinde olsaydı, mevsul olurdu. Görülen o ki, babası (Cubeyr b. Nufeyr) isnâddan düşmüştür.

٢٤٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدِ بن الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُجَاهِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِيهِ وَهُوَ ثِقَةٌ يَعْنِي عَنْ ثَعْلَبَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " إِنَّمَا كُرِهَ الْمِنْدِيلُ بَعْدَ الْوُضُوءِ لِأَنَّ كُلَّ قَطْرَةٍ تُوزَنُ " قَالَ

وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: فِي هَذَا الْحَدِيثِ " لَكُمْ سِيمَا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ "، وَرُوِّينَا فِي حَدِيثِ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: " تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ وَلَيْسَ لِأَحَدٍ غَيْرِكُمْ "

2491- Zührî der ki: "Abdestten sonra mendil kullanmak (abdest organlarını silmek) mekruh görülmüştür. Çünkü abdest suyunun her damlası Mizan'da tartılır."[2]

Beyhakî der ki: *Sünen* kitabında bir grubun bunu kerih gördüğünü, bir grubun ise ruhsat verdiğini ancak rüzgarın organlara necaset bulaştırmasından korkulmadığı takdirde kurulamamanın daha uygun olacağını naklettik. Allah en doğrusunu bilir.

Bize Ebû Hâzım kanalıyla Ebû Hureyre'den bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizin, diğer ümmetlerden hiç kimsede*

---

[1] Ravileri güvenilirdir ancak isnâdında kopukluk vardır. Ahmed, *Müsned* (5/199).

[2] İsnâdı zayıftır.

olmayan bir simanız vardır. Yanıma abdest azalarınızdan dolayı, abdest organlarınız nurlu olarak geleceksiniz."[1]

Bize Huzeyfe b. el-Yemân'dan bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Abdest azalarınızdan dolayı, abdest organlarınız nurlu olarak geleceksiniz. Bu, sizden başka kimsede yoktur."*[2]

٢٤٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ الْعَنَزِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ، حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ، حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ، وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، إِنَّ هَذِهِ الْآيَةَ لَمَّا نَزَلَتْ: ﴿فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ﴾ [التوبة: ١٠٨] قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، إِنَّ اللهَ قَدْ أَثْنَى عَلَيْكُمْ فِي الطُّهُورِ خَيْرًا، فَمَا طُهُورُكُمْ هَذَا؟ "، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ نَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، وَنَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَنَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ، قَالَ: " هُوَ كَذَا فَعَلَيْكُمْ بِهِ "

2492- Ebû Eyyûb el-Ensârî, Câbir b. Abdillah ve Enes b. Mâlik şöyle dediler: *"Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever"*[3] âyeti nazil olduğu zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ensâr topluluğu! Allah temizlik konusunda sizi övmüştür. Sizin övgüye layık temizliğiniz nedir?"* diye sordu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Namaz için abdest alır, cünüplükten dolayı gusleder, suyla istinca yaparız" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte budur temizliğiniz. O halde bu temizliğe sımsıkı sarılınız"* buyurdu.[4]

٢٤٩٣ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ الْحَرْبِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَا:، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ، حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ، حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ

---

[1] Müslim, *tahâret* (36, 37)

[2] Müslim, *tahâret* (38).

[3] Tevbe Sur. 108

[4] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/127 (355).

رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ، وَأَدَاءُ الْأَمَانَةِ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ " قُلْتُ: وَمَا أَدَاءُ الْأَمَانَةِ، قَالَ: " الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ " لَفْظُ إِبْرَاهِيمَ، وَزَادَ ابْنُ ابن جَابِرٍ: " فَإِنَّ تَحْتَ كُلِّ شَعْرَةٍ جَنَابَةً "

2493- Ebû Eyyûb der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beş vakit namaz, cuma namazı ve emanete riayet etmek, bunlar arasındaki günahlara kefarettir"* buyurdu. Ben: "Emanete riayet nedir?" diye sorunca da: *"Gusülden dolayı yıkanmaktır"* cevabını verdi.[1]

Câbir b. Ebî Câbir: "Her saç telinin altında bir cünüplük vardır" ibaresini eklemiştir.

٢٤٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حدثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنَا عَوْفُ بْنُ أَبِي جَمِيلَةَ، وَجَعْفَرُ بْنُ حَيَّانَ أَبُو الْأَشْهَبِ، وَالرَّبِيعُ بْنُ صُبَيْحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ يَرْوِي ذَلِكَ، عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: " ثَلَاثَةٌ مَنْ حَافِظَ عَلَيْهِنَّ فَهُوَ عَبْدِي حَقًّا - زَادَ ابْنُ عَوْفٍ، وَولِيي حَقًّا -، وَمَنْ ضَيَّعَهُنَّ فَهُوَ عَدُوِّي حَقًّا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالْجَنَابَةُ " - يَعْنِي غُسْلَ الْجَنَابَةِ - وَهَذَا مُرْسَلٌ

2494- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Rabbinden rivayetle şöyle buyurdu: *"Şu üç şeye dikkat eden gerçek kulumdur. --İbn Avf "ve gerçek dostumdur"* ibaresini de eklemiştir- *Bunları ihmal eden de gerçek düşmanımdır: Namaz, oruç ve cünüplükten yıkanmak."*[2]

Hadis mürseldir.

٢٤٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنِ خليد، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ، كَانَ يَقُولُ: " خَمْسٌ مَنْ جَاءَ بِهِنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ إِيمَانٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ، مَنْ حَافَظَ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، عَلَى وُضُوئِهَا، وَمَوَاقِيتِهَا، وَرُكُوعِهَا،

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/196 (598).

[2] Hadis mürseldir.

وَسُجُودِهَا، وَأَعْطَى الزَّكَاةَ طَيِّبَةً نَفْسُهُ بِهَا "، ثُمَّ قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " وَأَيْمُ اللهِ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ، وَصِيَامُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ إِنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، وَأَدَى الْأَمَانَةَ "، قَالُوا: وَمَا أَدَاءُ الْأَمَانَةِ يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ، قَالَ: " اغْتِسَالٌ مِنَ الْجَنَابَةِ فَإِنَّ اللهَ لَمْ يَأْمَنِ ابْنَ آدَمَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ دِينِهِ غَيْرِهَا "

2495- Ebu'd-Derdâ şöyle derdi: "Kim kıyamet günü şu beş şeyle gelirse cennete girer: Beş vakit namazına, abdestine, vakitlerine, rükûsuna, secdesine dikkat ederse ve gönül hoşluğuyla zekatını verirse." Sonra Ebu'd-Derdâ şöyle dedi: "Vallahi bunu müminden başkası yapamaz. Yine Ramazan orucunu tutan, yol bulanın hac yapması ve emanete rivayet etmesi." Oradakiler: "Emaneti ödemek nedir, ey Ebu'd-Derdâ?" diye sorunca: "Cünüplükten dolayı gusletmektir. Çünkü Allah Âdemoğluna; dinde cenabetten yıkanmanın dışında bir şeyi emanet etmemiştir" cevabını verdi.[1]

٢٤٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَعَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، وَأَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ خُلَيْدٍ الْعَصَرِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " ضَمِنَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ خَلْقَهُ أَرْبَعًا الصَّلَاةَ، وَالزَّكَاةَ، وَصَوْمَ رَمَضَانَ، وَالْغُسْلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَهُنَّ السَّرَائِرُ التي، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ﴾ [الطارق: ٩]

2496- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah namaz, zekat, Ramazan orucu ve gusül olmak üzere dört konuda kullarına güveni esas almıştır. «**O gün bütün sırlar dökülür**»[2] âyetinde bahsedilen ve ortaya dökülecek olan sırlar da bunlardır."*[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/298 (429).

[2] Târık Sur. 9

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/476).

٢٤٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الطَّيْبِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ السَّرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَبُو قُرَّةَ، ذَكَرَ عَنْ يُونُسَ بْنِ جُبَيْرٍ أَبِي غَلَّابٍ الْبَاهِلِيِّ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الرَّقَاشِيِّ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: " مَنْ لَقِيَ اللهَ بِخَمْسٍ مِنَ الْإِيمَانِ دَخَلَ الْجَنَّةَ "، قَالَ: قُلْنَا: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ طُهُورُهُنَّ، وَرُكُوعُهُنَّ، وَسُجُودُهُنَّ، وَصِيَامُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، وَالزَّكَاةُ وَهِيَ قَنْطَرَةُ الْإِسْلَامِ، وَأَدَاءُ الْأَمَانَةِ "، قَالَ رَجُلٌ: مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي؟ أَوَّلُ شَيْءٍ ذَكَرَهُ مِنَ الْأَمَانَةِ الِاغْتِسَالُ مِنَ الْجَنَابَةِ، قَالَ: " تَغْسِلُ الْبَشْرَةَ، وَتَبُلُّ الشَّعْرَ "

2497- Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle derdi: *"Kim Allah'ın huzuruna imandan olan şu beş şeyle çıkarsa cennete girer."* Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar nedir?" diye sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beş vakit namazını, abdestine, vakitlerine, rükûsuna, secdesine dikkat ederek kılmak, Ramazan orucunu tutmak, yol bulunca hac yapmak, İslam'ın köprüsü olan zekatı vermek ve emanete riayet etmek"* cevabını verdi. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Annem babam sana feda olsun. Emanet nedir?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) emanet olarak başta cünüplükten bahsedip: *"Tenini yıkayıp saçlarını ıslatmandır"* buyurdu.[1]

٢٤٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْجُهَنِيُّ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ الْحِمْصِيُّ، قَاضِي أَنْدَلُسَ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، وَرَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، وَعَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ بُخْتٍ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سُلَيْمٍ الْجُهَنِيِّ، كُلُّهُمْ يُحَدِّثُ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ عُقْبَةُ: كُنَّا خُدَّامَ أَنْفُسِنَا نَتَدَاوَلُ رَعِيَّةَ الْإِبِلِ بَيْنَنَا فَأَصَابَتْنِي رَعِيَّةُ الْإِبِلِ، فَرُحْتُ بِهَا بِعَشِيٍّ، فَأَدْرَكْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ قَائِمٌ يُحَدِّثُ النَّاسَ، وَأَدْرَكْتُ مِنْ حَدِيثِهِ، وَهُوَ يَقُولُ: " مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ، فَيَبْلُغُ الْوُضُوءَ، ثُمَّ يَقُومُ فَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ يُقْبِلُ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَغُفِرَ لَهُ "، فَقُلْتُ: مَا أَجْوَدَ هَذَا؟ قال فَقَالَ

[1] İsnâdında kopukluk vardır.

قَائِلٌ: مِنْ بَيْنِ يَدَيِ الَّتِي قَبْلَهَا يَا عُقْبَةُ أَجْوَدُ، قَالَ: فَنَظَرْتُ فَإِذَا هُوَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالَ: قُلْتُ: وَمَا هِيَ يَا أَبَا حَفْصٍ؟ قَالَ: إِنَّهُ قَالَ قَبْلَ أَنْ تَأْتِي: " مَا مِنْكُمْ من أَحَدٌ يَتَوَضَّأُ فَيَبْلُغُ الْوُضُوءَ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةُ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ رِوَايَةَ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ بُخْتٍ

2498- Ukbe b. Âmir der ki: Üzerimizde deve gütme vazifesi vardı. Nöbetim gelince akşamlayın develeri ağıllarına götürdüm. Sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ayakta cemaate bir şeyler söylerken yetiştim. Yetiştiğim sözü şudur: *"Eğer sizden biri güzelce abdest alır, sonra kalkarak iki rekât namaz kılar, kalbi ve yüzüyle o iki rekâta yönelirse o kimseye cennet vacip olur."* Ben: "Bu ne güzel şey" deyince, önümde duran bir kişi: "Ey Ukbe! Bundan önceki daha güzeldi" dedi. Baktığımda bu kişinin Ömer b. el-Hattâb olduğunu gördüm ve: "O nedir, ey Ebû Hafs?" diye sordum. Ömer şöyle cevap verdi: Sen gelmeden önce Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Eğer sizden biriniz abdest alır, onu yerli yerince yapar, sonra «Ben Allah'tan başka ilâh olmadığına; Muhammed'in Allah'ın kulu ve resulü olduğuna şehadet ederim» derse o kimseye cennetin sekiz kapısı (birden) açılır. Onların hangisinden dilerse ondan girer."*[1]

Müslim[2] Abdurrahman b. Mehdî kanalıyla Muâviye b. Sâlih'ten nakletmiştir; ancak Abdulvehhâb b. Buht'un ismini vermemiştir.

٢٤٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا قَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا حدثنا أَبُو عُبَيْدِ اللهِ يحيى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْسْكَنِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا قَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا، أَخْبَرَنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ

---

[1] Hadis bütün yollarıyla hasendir.

[2] Müslim, tahâret (17).

الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ كَمَا أُنْزِلَتْ كَانَتْ لَهُ نُورًا مِنْ حَيْثُ قَرَأَهَا إِلَى مَكَّةَ، وَمَنْ قَالَ إِذَا تَوَضَّأَ سُبْحَانَكَ اللهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ، طُبِعَ بِطَابَعٍ، ثُمَّ جُعِلَتْ تَحْتَ الْعَرْشِ حَتَّى يُؤْتَى بِصَاحِبِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ " هَكَذَا رَوَيَاهُ وَرَوَاهُ مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنْ شُعْبَةَ مَوْقُوفًا، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ مَوْقُوفًا

2499- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kehf Sûresini indirildiği gibi okuyan bir kimseye bu sûre, kıyamet gününde bulunduğu yerden Mekke'ye kadar bir nur olur. Kim abdest alınca: «Allahım! Seni hamd ile tesbih ederim. Senden başka ilah olmadığına şahitlik ederim. Senden bağışlanma diler ve tövbe ederim» derse; bu bir mühürle mühürlenir ve kıyamet günü sahibi getirilinceye kadar Arş'ın altına konur."*[1]

Hadis bu şekilde rivayet edilmiştir. Muâz b. Muâz, hadisi Şu'be'den mevkûf olarak nakletti. Süfyân es-Sevrî ise, Ebû Hişâm'dan aynı şekilde rivayet etmiştir.

٢٥٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ بْنِ أَحْمَدَ الْمَرْوَزِيُّ قَدِمَ عَلَيْنَا نَيْسَابُورَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنَبٍ، بِبُخَارَى، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مَنْصُورٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ كُنَيْزٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " سِتُّ خِصَالٍ مِنَ الْخَيْرِ: جِهَادُ أَعْدَاءِ اللهِ بِالسَّيْفِ، وَالصَّوْمُ فِي يَوْمِ الصَّيْفِ، وَحُسْنُ الصَّبْرِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ، وَتَرْكُ الْمِرَاءِ وَأَنْتَ مُحِقٌّ، وَتَبْكِيرُ الصَّلَاةِ فِي يَوْمِ الْغَيْمِ، وَحُسْنُ الْوُضُوءِ فِي أَيَّامِ الشِّتَاءِ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: بَحْرُ بْنُ كَنِيزٍ السَّقَّاءُ ضَعِيفٌ فِي الرِّوَايَةِ

2500- Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Altı haslet hayırdandır: Allah düşmanlarıyla kılıçla cihad etmek, yazın oruç tutmak, musibet anında sabretmek, haklı olduğun halde*

---

[1] Ebu'l-Bahterî dışındaki ravileri güvenilirdir. Ona da mutabaat edilmiştir. Hâkim, *Müstedrek* (1/564) ve Nesâî, *Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyle* (81, 952).

tartışmayı bırakmak, bulutlu günde namaz için tekbir getirmek, kış günlerinde güzelce abdest almak."[1]

Beyhakî der ki: Bahr b. Kenîz es-Sekkâ rivayette zayıftır.

٢٥٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدٍ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي مُنِيرٍ، رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ قال لِي عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " عَلَيْكَ بِخِصَالِ الْإِيمَانِ: الصَّوْمُ فِي الصَّيْفِ، وَضَرْبُ الْأَعْدَاءِ بِالسَّيْفِ، وَتَعْجِيلُ الصَّلَاةِ فِي يَوْمِ الْغَيْمِ، وَإِبْلَاغُ الْوُضُوءِ فِي الْيَوْمِ الشَّاتِ، وَالصَّبْرُ عَلَى الْمُصِيبَاتِ، وَتَرْكُ رَدْغَةِ الْخَبَالِ "، قَالَ: وَمَا رَدْغَةِ الْخَبَالِ قَالَ: " شُرْبُ الْخَمْرِ "

2501- Abdullah b. Ömer der ki: Hz. Ömer bana şöyle dedi: "İmanın hasleti olan şu şeylere sarılmalısın; yazın oruca, düşmanı kılıçla vurmaya, bulutlu günde namazı acele kılmaya, kış gününde abdesti alırken mübalağa (uzuvları iyice) yıkamaya, musibete sabretmeye ve akılsızlık bataklığını terk etmeye." Ben: "Akılsızlık bataklığı nedir?" diye sorunca, Ömer: "İçki içmek" cevabını verdi.[2]

٢٥٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ السَّدِيرِيُّ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ زَنْجُوَيْهِ النَّسَوِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: " ثَلَاثٌ مِنَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَحْتَلِمَ الرَّجُلُ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ فَيَقُومُ فَيَغْتَسِلُ، لَا يَرَاهُ إِلَّا اللهُ، وَالصَّوْمُ فِي الْيَوْمِ الْحَارِّ، وَصَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْأَرْضِ الْفَلَاةِ " هَكَذَا جَاءَ مَوْقُوفًا

2502- Ebû Hureyre der ki: "Üç şey imandandır: Soğuk bir gecede ihtilam olunca, Allah'tan başka kimsenin kendisini görmemesine rağmen kalkıp gusletmek. Sıcak günde oruç tutmak ve kimsenin olmadığı ıssız yerde namaz kılmak."[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 2/ (1120 (3377).

[3] Ravileri güvenilirdir.

Hadis bu şekilde mevkûf olarak geçmiştir.

٢٥٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: الِاسْتِحْدَادُ، وَالْخِتَانُ، وَقَصُّ الشَّارِبِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ وَغَيْرِهِ عَنِ الزُّهْرِيِّ

2503- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Beş şey fıtrattandır: Etek tıraşı olmak, sünnet olmak, bıyıkları kesmek, koltuk altını temizlemek ve tırnakları kesmek."*[1]

Buhârî ve Müslim *Sahîh*'te[2] İbn Uyeyne ve başkaları kanalıyla Zührî'den rivayet ettiler.

٢٥٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْفِطْرَةُ خَمْسٌ: الْخِتَانُ، وَالِاسْتِحْدَادُ، وَقَصُّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ

2504- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Fıtrattan olan şey beş tanedir: Sünnet olmak, etek tıraşı olmak, bıyıkları kesmek, tırnakları kesmek ve koltuk altını temizlemek."*[3]

Buhârî *Sahîh*'te[4] Ahmed b. Yûnus'tan rivayet etti.

٢٥٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ،

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *libas* (56) ve Müslim, *tahâret* (49).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *libas* (56), *istizân* (143).

عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: " عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَالِاسْتِنْشَاقُ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ " قَالَ مُصْعَبٌ: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ الْمَضْمَضَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ، عَنْ وَكِيعٍ، وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ عِنْدَ قَوْلِهِ انْتِقَاصُ الْمَاءِ: يَعْنِي الِاسْتِنْجَاءَ بِالْمَاءِ.

2505- Müminlerin annesi Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"On şey fıtrattandır: Bıyıkları kesmek, tırnakları kesmek, parmak aralarını yıkamak, sakalı uzatmak, misvak kullanmak, istinşak yapmak, koltuk altını temizlemek, etek tıraşı olmak ve istinca yapmak."*[1]

Mus'ab der ki: Onuncusunu unuttum, ancak mazmaza olabilir..

Müslim *Sahîh*'te[2] Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den ve başkaları kanalıyla Vekî'den nakletmiş ve *intikasul-mâ*'nın mânâsının istinca olduğunu söylemiştir.

٢٥٠٦ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، وَدَاوُدُ بْنُ شَبِيبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ، قَالَ مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، وَقَالَ دَاوُدُ: عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ مِنَ الْفِطْرَةِ الْمَضْمَضَةُ، وَالِاسْتِنْشَاقُ " فَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ إِعْفَاءَ اللِّحْيَةِ، وزَادَ: وَالْخِتَانُ، وَالِانْتِضَاحُ، وَلَمْ يَذْكُرِ انْتِقَاصَ الْمَاءِ

2506- Başka bir kanalla; Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Mazmaza ve istinşak fıtrattandır"* şeklinde başlayıp aynı mânâda bir rivayette bulunulmuştur. Ancak farklı olarak sakalı uzatmak ibaresi kullanılmamış, sünnet olmak ve abdest aldıktan sonra eteğine su serpmek ibaresi eklenmiş, istinca ibaresi ise zikredilmemiştir.[3]

---

[1] İsnâdı hasendir.

[2] Müslim, *tahâret* (56).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 1/45 (54) ve İbn Mâce 1/107 (294).

٢٥٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو النَضْرِ الْفَقِيهُ، وَأَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدُوسٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَمَرَنَا بِإِحْفاءِ الشَّوَارِبِ، وَإِعْفَاءِ اللِّحَى " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ مَالِكٍ

2507- İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) bıyıkları kesmemizi ve sakalı uzatmamızı emretti."[1]

Müslim, *Sahîh*'te[2], Kuteybe kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.

٢٥٠٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَتِيقُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ قُدَامَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْأَغَرِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُقَلِمُ أَظْفَارَهُ، وَيَقُصُّ شَارِبَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ أَنْ يَرُوحَ إِلَى الصَّلَاةِ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " فِي هَذَا الْإِسْنَادِ مَنْ يَجْهَلُ "

2508- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cuma günü namaza gitmeden önce tırnaklarını keser ve bıyıklarını kısaltırdı.[3]

Beyhakî: "Bu isnâdda mechul olan bir ravi vardır" demiştir.

٢٥٠٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُنِيرٍ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ وَاقِدٍ الْيَرْبُوعِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " أَحْفُوا الشَّوَارِبَ، وَأَعْفُوا اللِّحَى، وَانْتِفُوا الشَّعْرَ الَّذِي فِي الْأُنُوفِ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " هَذَا اللَّفْظُ الْأَخِيرُ غَرِيبٌ وَفِي ثُبُوتِهِ نَظَرٌ "

2509- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bıyıklarınızı kesin, sakalı uzatın ve burunlarınızdaki kılları koparın."*[1]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *tahâret* (53).

[3] İsnâdı zayıftır. Bezzâr 1/299 (623) ve Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'r-Resûl* (sh. 277).

Beyhakî der ki: "Metnin son kısmı "garîb"dir ve eleştirilmiştir."

٢٥١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى ابْنِ وَهْبٍ، أَخْبَرَكَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ مُسْلِمٍ الْخَثْعَمِيِّ، عَنْ أَبِي كَعْبٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنَّهُ أَبْطَأَ عَنْكَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: " وَلِمَ لَا يُبْطِئُ عَنِي وَأَنْتُمْ حَوْلِي لَا تَسْتَنُّونَ، وَلَا تُقَلِّمُونَ، وَلَا تَقُصُّونَ شَوَارِبَكُمْ، وَلَا تَنْتِفُونَ بَرَاجِمَكُمْ "

2510- İbn Abbâs'ın azatlısı Ebû Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Cibril sana gelmekte gecikti" denilince: *"Neden gecikmesin? Siz etrafımda olduğunuz halde ne misvak kullanıyor, ne tırnaklarınızı kesiyor, ne bıyıklarınızı kesiyor, ne de parmak aralarınızı yıkıyorsunuz"* buyurdu.[2]

٢٥١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَوْهَمَ فِيهَا، فَقَالُوا: أَوَهَمْتَ: فَقَالَ: " مَا لِي لَا أَوْهَمُ وَرَفْعُ أَحَدِكُمْ بَيْنَ ظُفْرِهِ وَأُنْمُلَتِهِ "

2511- Kays b. Ebî Hâzım'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (namaz kıldırırken) yanılınca: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanıldın" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden biriniz parmakları ve tırnakları arasındaki kirleri temizlemiyorken nasıl yanılmayayım!"* buyurdu.[3]

٢٥١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، حَدَّثَنِي شَبِيبٌ بن أبي رَوْحٍ الشَّامِيُّ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: صَلَّى

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Târih* (3/309) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/799).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/171).

[3] Ravileri güvenilirdir; ancak hadis mürseldir. Bezzâr, *Müsned* (1/139).

رَسُولُ اللهِ ﷺ الْفَجْرَ فَقَرَأَ بِالرُّومِ فَالْتَبَسَ فِيهَا، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: " مَا بَالُ أَقْوَامٍ يُصَلُّونَ الصَّلَاةَ مَعَنَا بِغَيْرِ طُهُورٍ؟ مَنْ صَلَّى مَعَنَا فَلْيُحْسِنِ الْوُضُوءَ، فَإِنَّمَا يُلْبِسُ عَلَيْنَا الصَّلَاةَ أُولَئِكَ"

2512- Şebîb b. Ebî Ravh eş-Şâmî'nin sahabeden bir kişiden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını Rûm Sûresiyle kıldırırken yanıldı. Namaz bitince de şöyle buyurdu: *"Bazılarına ne oluyor da; namazı bizimle abdestsiz kılıyorlar. Bizimle namaz kılan güzelce abdest alsın. Çünkü böyle olanlar namazımızda yanılmamıza sebep oluyorlar."*[1]

٢٥١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ أَنَسٌ: " وَقَّتَ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفِ الْإِبْطِ، وَحَلْقِ الْعَانَةِ، أَلَّا نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

2513- Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bıyıkları kısaltmayı, tırnakları kesmeyi, koltukaltı tıraşı olmayı ve etek tıraşı olmayı kırk günden fazla uzatmamamızı emretti."[2]

Müslim[3], Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti.

٢٥١٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْمَيْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ وُضُوءٍ " هَذَا حَدِيثٌ رَوَاهُ مَالِكٌ خَارِجُ الْمُوَطَّأِ مَرْفُوعًا، وَرَوَاهُ فِي الْمُوَطَّأِ مَوْقُوفًا، وَالْحَدِيثُ فِي الْأَصْلِ مَرْفُوعٌ فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâi (2/156).

[2] Ravileri güvenilirdir ancak Hasan b. Abdissamed hakkında bilgi bulamadım.

[3] Müslim, tahâret (51).

2514- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Eğer ümmetime güçlük vermeyeceğimi bilseydim her abdest almalarında misvak kullanmalarını emrederdim."*[1]

Bu hadisi Mâlik, *Muvattâ*'nın dışında merfu olarak, *Muvatta*'da[2] ise mevkûf olarak nakletmiştir.

٢٥١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو سَعِيدٍ عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْعَدْلُ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ جَعْفَرٍ وَهُوَ ابْنُ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: قَالَ: " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ " فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: عِنْدَ ذَلِكَ يُخْبِرُ عَنْ نَفْسِهِ: " وَاللهِ لَقَدِ اسْتَكْتُ قَبْلَ أَنْ آكُلَ، وَبَعْدَ أَنْ أَكَلْتُ، وَقَبْلَ أَنْ أَرْقُدَ، وَحِينَ أَسْتَيْقِظُ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: حَدِيثُ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، وَلَيْسَ فِيهِ مَعَ الْوُضُوءِ

2515- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Eğer müminlere güçlük vermeyeceğimi bilseydim, onlara misvak kullanmalarını emrederdim."*[3]

Ebû Hureyre bu hadisten sonra kendinden bahsederek: "Vallahi (bu hadisi işittikten sonra) yemekten önce ve sonra, yatmadan önce ve uyanınca hep misvak kullandım" dedi.

Beyhakî der ki: Câfer b. Rabîa'nın hadisini Buhârî *Sahîh*'te[4], Yahyâ b. Bukeyr'den, abdestten bahsetmeden nakletmiştir.

٢٥١٦ - وَهُوَ فِي حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ الْوُضُوءِ "

---

[1] İsnâdı sahihtir. Tirmizî 5/92 (2758).

[2] Mâlik, *tahâret* (1/66).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ancak Ebû said Amr b. Muhammed b. Mansur hakkında bilgim yoktur.

[4] Buhârî, *temennî* (131).

أَخْبَرَنَاهُ ابْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، فَذَكَرَهُ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: لَقَدْ كُنْتُ أَسْتَنُّ قَبْلَ أَنْ أَنَامَ، وَبَعْدَمَا أَسْتَيْقِظُ، وَقَبْلَ أَنْ آكُلَ وَبَعْدَمَا آكُلُ حِينَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: مَا قَالَ

2516- Saîd b. Ebî Hilal'in, Abdurrahman b. el-A'rec kanalıyla Ebû Hureyre'den, onun da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) olan rivayetinde metin: *"Ümmetime güçlük vermeyeceğimi bilseydim her abdest alışlarında misvak kullanmalarını emrederdim"* şeklindedir.. Ebû Hureyre: "Bu hadisi işittikten sonra yatmadan önce ve uyanınca, yemekten önce ve sonra hep misvak kullandım" diye ekledi.[1]

٢٥١٧ - ورَوَاهُ أَبُو الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ وَالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ " أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَنا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَبَّانِيُّ، حَدَّثَنَا عبيد اللهِ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، فَذَكَرَهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَغَيْرِهِ، عَنْ سُفْيَانَ

2517- Ebu'z-Zinâd, A'rec kanalıyla Ebû Hureyre'den Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakleder: *"Ümmetime güçlük vermeyeceğimi bilseydim, yatsı namazını geciktirmelerini ve her namazda misvak kullanmalarını emrederdim."*[2]

Müslim *Sahîh*'te[3] Kuteybe ve başkası kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.

٢٥١٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْحِيرِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الْمَيْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: ذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/400).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (42), Buhârî, *Cuma* (214).

عَنْهَا، أَنَّهُ قَالَ: تَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: " تَفْضُلُ الصَّلَاةِ بِالسِّوَاكِ عَلَى الصَّلَاةِ بِغَيْرِ السِّوَاكِ سَبْعِينَ ضِعْفًا "

2518- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Misvak kullanarak kılınan namaz, misvak kullanmadan kılınan yetmiş namazdan daha üstündür."*[1]

٢٥١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مِهْرَانَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " تَفْضُلُ الصَّلَاةُ الَّتِي يُسْتَاكُ لَهَا عَلَى الصَّلَاةِ الَّتِي لَا يُسْتَاكُ لَهَا سَبْعِينَ ضِعْفًا " تَفَرَّدَ بِهِ يحيى بن مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى الصَّدَفِيُّ وَيُقَالُ إِنَّ ابْنَ إِسْحَاقَ أَخَذَهُ مِنْهُ

2519- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Misvak kullanarak kılınan namaz, misvak kullanmadan kılınan yetmiş namazdan daha üstündür."*[2]

Yahyâ b. Muâviye b. Yahyâ es-Sadefî bu hadisi rivayette tek kalmıştır. İbn İshâk'ın hadisi ondan aldığı söylenir.

٢٥٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ، حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي يَحْيَى الْأَسْلَمِيُّ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " الرَّكْعَتَانِ بَعْدَ السِّوَاكِ أَحَبُّ مِنْ سَبْعِينَ رَكْعَةً قَبْلَ السِّوَاكِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (6/272); Bezzâr, *Müsned* 1/244 (501); İbn Huzeyme, *Sahih* 1/71 (137) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/146).

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 8/182 (4738); İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2395) ve İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (2/309).

2520- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Misvak kullandıktan sonra kılınan iki rekat namaz, misvak kullanmadan önce kılınan yetmiş rekattan daha sevilendir."*[1]

٢٥٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْغَزِّيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ فَإِنَّهُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ، مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ، مَفْرَحَةٌ لِلْمَلَائِكَةِ، يَزِيدُ فِي الْحَسَنَاتِ، وَهُوَ مِنَ السُّنَّةِ، وَيَجْلُو الْبَصَرَ، وَيُذْهِبُ الْحَفَرَ، وَيَشُدُّ اللِّثَةَ، وَيُذْهِبُ الْبَلْغَمَ، وَيُطَيِّبُ الْفَمَ " وَرَوَاهُ غَيْرُهُ وَزَادَ فِيهِ: " وَيُصْلِحُ الْمَعِدَةَ "، " وَهُوَ مِمَّا تَفَرَّدَ بِهِ الْخَلِيلُ بْنُ مُرَّةَ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ فِي الْحَدِيثِ "

2521- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Misvak kullanmaya bakın. O; ağzı temizler, Rabbi razı eder, melekleri sevindirir, sevapları çoğaltır. o sünnettendir, gözü kuvvetlendirir, dişlerdeki sarармayı giderir, diş etlerini kuvvetlendirir, balgamı yok eder ve ağız kokusunu güzelleştirir."*[2]

Başka bir rivayette: *"Mideyi düzeltir"* ibaresi vardır. Bu hadis, Halîl b. Murre'nin tek kaldığı bir hadistir ve bu kişi hadiste zayıftır.

٢٥٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " السِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ، مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " كَذَا قَالَ: وَالصَّوَابُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَتِيقٍ، عَنْ عَائِشَةَ "

2522- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Misvak kullanmak, ağzı temizler ve Rabbi razı eder."*[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* (1/244-245) ve Heysemî, *Mecma* (2/98).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/929); Buhârî, *Târih* 2/4 (396) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 11/428 (1221).

[3] Ravileri güvenilirdir.

Beyhakî der ki: Hadis bu şekilde gelmiştir. Ancak doğru olan, "Muhammed b. İshâk —Abdullah b. Muhammed b. Ebî Atîk —Hz. Âişe" senediyle gelmiş olmasıdır.

٢٥٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السِّرَاجُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى بْنِ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ، بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنِي عَمِّي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنَا الْمُهَاجِرُ أَبُو خَالِدٍ، عَنْ رُفَيْعٍ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَوَّلُ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ طُهُورُهُ، فَإِنْ حَسُنَ طُهُورُهُ فَصَلَاتُهُ كَنَحْوِ طُهُورِهِ، وَإِنْ حَسُنَتْ صَلَاتُهُ فَسَائِرُ عَمَلِهِ كَنَحْوِ صَلَاتِهِ "

2523- Rufey' Ebu'l-Âliye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kulun ilk hesaba çekileceği şey abdestidir. Eğer abdesti güzel olmuşsa, namazı da temizliği gibi güzel olur. Namazı güzel olunca diğer amelleri de namazı gibi güzel sayılır."*[1]

٢٥٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حدثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ، حدثنا ابْنُ عَائِشَةَ، وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَا: حدثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ، يَقُولُ: " إِذَا تَوَضَّأَ الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، فَإِنْ قَعَدَ قَعَدَ مَغْفُورًا لَهُ، وَإِنْ قَامَ فَصَلَّى كَانَتْ فَضِيلَةً " فَقِيلَ لَهُ: نَافِلَةٌ؟ فَقَالَ: " إِنَّمَا النَّافِلَةُ لِلنَّبِيِّ ﷺ وَلَكِنْ فَضِيلَةٌ "

2524- Ebû Gâlib der ki: Ebû Umâme'nin şöyle dediğini işittim: "Müslüman kişi abdest aldığı zaman hakkıyla abdest alırsa, oturduğu zaman günahları bağışlanmış olarak oturur. Eğer namaza kalkarsa o, kendisi için bir üstünlük olur." Kendisine: "Nafile namaz mı olur?" dediklerinde: "Bu, Peygamberimiz (sallallahu alayhi vesellem) için nafiledir. Ancak müslüman için üstünlük olur" karşılığını verdi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud et-Tayâlisî, *Müsned* (sh. 155).

٢٥٢٥ - فَرَوَاهُ سُلَيْمُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ أَبِي غَالِبٍ، قَالَ فِيهِ: " كَيْفَ يَكُونُ لَهُ نَافِلَةٌ وَهُوَ يَسْعَى فِي الْخَطَايَا؟ إِنَّمَا النَّافِلَةُ لِلنَّبِيِّ ﷺ " أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمُ بْنُ حَيَّانَ، فَذَكَرَهُ،

2525- Süleym b. Hayyân, Ebû Gâlib'den nakletmiş ve şu ifade geçmiştir: "Kişi hataların peşinde koşarken nasıl nafile (fazladan sevap) olur? Nafile Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) aittir."[1]

٢٥٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شُعَيْبٍ النَّسَائِيُّ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ ذَكْوَانَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ بَاتَ طَاهِرًا، بَاتَ فِي شِعَارِهِ مَلَكٌ لَا يَسْتَيْقِظُ سَاعَةً مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَالَ الْمَلَكُ: اللهُمَّ اغْفِرْ لِعَبْدِكَ فُلَانٌ فَإِنَّهُ بَاتَ طَاهِرًا "

2526- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Abdestli olarak uyuyanın yanında bir melek bekler ve gecenin hangi saatinde uyanırsa bu melek: «Allahım! Falan kulunu bağışla. Çünkü o abdestli olarak uyudu» der."*[2]

٢٥٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ الْمِصْرِيُّ، حدثنا رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ غَالِبٍ الْفِهْرِيِّ، عَنْ وَاهِبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُعَافِرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ الْأَرْوَاحَ تَعْرُجُ بِهَا فِي مَنَامِهَا، وَتُؤْمَرُ بِالسُّجُودِ عِنْدَ الْعَرْشِ، فَمَنْ كَانَ طَاهِرًا سَجَدَ عِنْدَ الْعَرْشِ، وَمَنْ كَانَ لَيْسَ بِطَاهِرٍ سَجَدَ بَعِيدًا مِنَ الْعَرْشِ " هَكَذَا جَاءَ مَوْقُوفًا، وَتَابَعَهُ ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ وَاهِبٍ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (5/255, 252, 256) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/144-145 (7560).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/730); İbnn'l-Mübârek, *Zühd* (441/1244), *Müsned* (37/64); İbn Hibbân, *Sahih* 2/194 (1048); Bezzâr, *Müsned* 1/149 (288) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/446 (1362).

2527- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Ruhlar uykudayken semaya yükseltilir ve Arş'ın yanında secde etmeleri emredilir. Abdestli olan Arş'ın yanında secde eder. Abdestli olmayan ise Arş'ın uzağında secde eder."[1]

Hadis bu şekilde mevkûf olarak gelmiş, İbn Lehîa, Vâhib'den yaptığı rivayetle ona mütabaat etmiştir.

٢٥٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، وَالْأَعْمَشِ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ يَزِيدَ السَّكْسَكِيِّ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ يُقَالُ لَهُ: السُّنِّيُّ، فَقَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوْحَى إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا أَصَابَتْكَ مُصِيبَةٌ وَأَنْتَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ، فَلَا تَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَكَ "، ثُمَّ ذَكَرَ الصَّدَقَةَ، فَقَالَ: " يَدْفَعُ بِهَا سَبْعِينَ بَابًا مِنَ السُّوءِ "، قَالَ: قُلْتُ: وَمِنَ النَّارِ، قَالَ: " وَمِنَ النَّارِ "

2528- Yezîd es-Seksekî der ki: Ehl-i Kitab'dan Sünnî adında bir adamın yanına girdim. Bana: "Yüce Allah Hz. Mûsa'ya şöyle vahyetti: "Abdestsiz olduğun bir sırada başına bir musibet gelirse kendinden başkasını kınama." Sonra adam sadakadan bahsedip: "Allah sadakayla yetmiş çeşit belayı defeder" dedi. Ben: "Cehennemden de mi korur?" diye sorunca: "Cehennemden de" cevabını verdi.[2]

٢٥٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حدثنا أَبُو عَمْرُو بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ الْمَرْوَزِيُّ، حدثنا بِشْرُ بْنُ الْوَلِيدِ، حدثنا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَبُو هَاشِمٍ النَّاجِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا، يَقُولُ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا بُنَيَّ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ أَبَدًا عَلَى وُضُوءٍ فَافْعَلْ، فَإِنَّ مَلَكَ الْمَوْتِ إِذَا قَبَضَ رُوحَ الْعَبْدِ وَهُوَ عَلَى وَضُوءٍ كَتَبَ لَهُ شَهَادَةً"

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (441/1245).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/7).

2529- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: *"Ey oğul! Her zaman abdestli kalabilirsen öyle yap. Ölüm meleği kulun canını alınca ona şehitlik yazar."*[1]

٢٥٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حدثنا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حدثنا أَبُو نُعَيْمٍ، وَقَبِيصَةُ، قَالَا: حدثنا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جَابِرٍ، أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ: " وَضَّأَ الْأَشْعَثَ عِنْدَ مَوْتِهِ وُضُوءًا "

2530- Hakîm b. Câbir'in bildirdiğine göre Eş'as vefat ederken Hasan b. Ali ona abdest aldırdı.[2]

٢٥٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حدثنا الْمُعَلَّى، حدثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حدثنا قُدَامَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الضَّحَّاكُ بْنُ مُزَاحِمٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " مَنْ ذَكَرَ اللهَ وَهُوَ طَاهِرٌ فَالْوَاحِدُ عَشَرَةٌ، وَمَنْ ذَكَرَهُ وَهُوَ غَيْرُ طَاهِرٍ فَوَاحِدَةٌ بِوَاحِدَةٍ "

2531- İbn Abbâs der ki: "Abdestliyken Allah'ı bir defa zikredene on kat sevap verilir. Abdestsiz olarak zikredene ise bire bir sevap verilir."[3]

٢٥٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ، عَنْ سَوَاءٍ الْخُزَاعِيُّ، عَنْ حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ اضْطَجَعَ عَلَى يَدِهِ الْيُمْنَى، ثُمَّ يَقُولُ: رَبِّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَكَانَ يَجْعَلُ يَمِينَهُ لِأَكْلِهِ، وَشُرْبِهِ، وَوُضُوئِهِ، وَثِيَابِهِ، وَيَجْعَلُ شِمَالَهُ لِسِوَى ذَلِكَ، وَكَانَ يَصُومُ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، الِاثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ، وَالِاثْنَيْنِ مِنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى " وَأَخْبَرَنَا بِهِ، فِي مَوْضِعٍ آخَرَ، فَقَالَ: لِأَكْلِهِ، وَشُرْبِهِ، ثِيَابِهِ، وَأَخْذِهِ، وَعَطَائِهِ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rifetu ve't-Tarih* (1/226).

[3] Dahhâk dışındaki ravileri güvenilirdir. Dahhak İbn Abbâs'a yetişmemiştir.

2532- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hafsa'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yatağına girince sağ elinin üzerine yatar, sonra üç defa: *"Allahım! Kullarını dirilteceğin gün beni azabından koru"* diye dua ederdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ elini yemek, içmek, abdest, giyim işlerinde kullanır, sol elini de bunun dışındaki işlerde kullanırdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ayda birinci hafta Pazartesi ve Perşembe, sonraki hafta da Pazartesi olmak üzere ayda üç gün oruç tutardı." Hadis başka bir yerde: "Sağ elini yemek, içmek, giyinmek, bir şey alıp vermek için kullanırdı" şeklinde geçmektedir.[1]

٢٥٣٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَخْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ جَمِيلٍ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ حُيَيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِّيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِسَعْدٍ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَقَالَ: " مَا هَذَا السَّرَفُ يَا سَعْدُ "، قَالَ: وَفِي الْوُضُوءِ إِسْرَافٌ؟ قَالَ: " نَعَمْ وَإِنْ كُنْتَ عَلَى نَهَرٍ جَارٍ "

2533- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Abdest alan Sa'd'ın yanından geçerken: *"Bu israf nedir ey Sa'd?"* dedi. Sa'd: "Abdestte de mi israf olur?" karşılığını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet. Akan bir nehirde olsan bile"* buyurdu.[2]

Halîmî taharet, namaz ve başka konularda abdestin nasıl alınacağı, sünnetleri ve âdâbıyla ilgili olarak bilinmesi gereken şeyleri zikretmiştir. Bütün bunları *es-Sünen* ve *el-Ma'rife* kitabında zikrettik. Bu konuyla ilgili bilgi almak isteyen oraya müracaat edebilir.[3]

٢٥٣٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، حدثنا مُحْرِزُ بْنُ عَوْنٍ، حدثنا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ

---

[1] Hadis hasendir. Ebû Dâvud 5/298 (5045).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/147 (425).

[3] *Minhâc* (2/264).

أَبِي رَوَّادَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ الْوُضُوءُ مِنْ جَرٍّ مُجَمَّرٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ أَمْ مِنَ الْمَطَاهِرِ؟ قَالَ: " لَا بَلْ مِنَ الْمَطَاهِرِ إِنَّ دِينَ اللهِ الْحَنِيفِيَّةُ السَّمْحَةُ "، قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَبْعَثُ إِلَى الْمَطَاهِرِ فَيُؤْتَى بِالْمَاءِ فَيَشْرَبُهُ أَوْ قَالَ: فَيَشْرَبُ يَرْجُو بَرَكَةَ أَيْدِي الْمُسْلِمِينَ

2534- İbn Ömer der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Pişirilmiş toprak testiden mi yoksa ibrikten mi abdest almayı yeğlersin?" diye sorulunca: *"İbrikten abdest almayı yeğlerim. Çünkü Allah'ın hanif dini kolaylık dinidir"* cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem) ibriklere birini göndererek su getirtir, onlardan su içerek Müslümanların ellerindekinin bereketini umardı.[1]

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/203).

الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَهُوَ بَابٌ فِي الصَّلَاة

21. Şube

Namaz

Küfrü yok eden imandan sonra namaz dışında Allah'ın iman olarak adlandırdığı bir ibadet yoktur. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de namazdan başka bir ibadet için onun terkinin küfrü gerektirdiğini bildirdiği başka bir ibadet yoktur.

٢٥٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ بِمَرْوَ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حدثنا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حدثنا إِسْرَائِيلُ، حدثنا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " لَمَّا وُجِّهَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْكَعْبَةِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ كَيْفَ بِالَّذِينَ مَاتُوا وَهُمْ يُصَلُّونَ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ؟ " فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمَا كَانَ اللهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ﴾ [البقرة: ١٤٣] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ قَالَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى: " هَذَا الْحَدِيثُ يُخْبِرُكَ أَنَّ الصَّلَاةَ مِنَ الْإِيمَانِ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " قَدْ رَوَيْنَا مَعْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ " ومِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ

2535- İbn Abbâs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Kâbe'ye dönerek namaz kılması emredilince sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! Beytu'l-Makdis'e dönerek namaz kılan ve bu durumda ölenlerin durumu ne olacak?" diye sordular. Bunun üzerine: *"Allah sizin imanınızı asla zayi edecek değildir. Zira Allah insanlara karşı şefkatli ve merhametlidir"*[1] âyeti nazil oldu.[2]

Ubeydullah b. Mûsa der ki: Bu hadis namazın imandan olduğunu gösterir.

---

[1] Bakara Sur. 143

[2] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/208 (2964) ve Ebû Dâvud 5/60 (4680).

Beyhakî der ki: Bu hadisi mânâ olarak Berâ b. Âzib'den naklettik. Hadisi aynı yolla Buhârî *Sahîh*'te[1] nakletmiştir.

٢٥٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حدثنا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ "

2536- Câbir der ki. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kişiyle şirk ve küfür arasında namazı terk etmek vardır."*[2]

٢٥٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْقَنْطَرِيُّ بِبَغْدَادَ، حدثنا أَبُو قِلَابَةَ، حدثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَعَنْ أَبِي غَسَّانَ، عَنْ أَبِي عَاصِمٍ

2537- Aynı hadis başka bir kanalla Câbir'den nakledilmiştir.[3]

Bu hadisi Müslim *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ[4] ve Ebû Gassân[5] kanalıyla Ebû Âsım'dan rivayet etti.

٢٥٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ، حدثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، أَخْبَرَنا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ بْنِ الْحُصَيْبِ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ "

---

[1] Buhârî, *îmân* (15).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Hadis zayıftır ancak sahih bir kanalla da rivayet edilmiştir.

[4] Müslim, *îmân* (134).

[5] Müslim, *îmân* (88).

2538- Abdullah b. Bureyde b. el-Husayb'ın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bizimle onlar (kafirler) arasındaki ahid (fark) namazdır. Onu terk eden kafir olur."*[1]

Beyhakî der ki: Bu küfürle, kişinin küfre girmesi değil, kanının helal olması kastedilmesi muhtemeldir. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), namazın terkinin kişinin öldürülmesine sebep olacağı yönünde rivayetler de yapılmıştır.

٢٥٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حدثنا ابْنِ بُكَيْرٍ، حدثنا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ الْخِيَارِ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَنَّهُ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيِ النَّاسِ، إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَسَارَّهُ، وَلَمْ نَدْرِ مَا سَارَّهُ بِهِ، حَتَّى جَهْرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَإِذَا هُوَ يَسْتَأْذِنُهُ فِي قَتْلِ رَجُلٍ مِنَ الْمُنَافِقِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ جَهْرَ:" أَلَيْسَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ" قَالَ الرَّجُلُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، وَلَا شَهَادَةَ لَهُ، فَقَالَ:" أَلَيْسَ يُصَلِّي؟ "، قَالَ: بَلَى، وَلَا صَلَاةَ لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ:" أُولَئِكَ الَّذِينَ نَهَانِي اللهُ عَنْهُمْ" قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: هَكَذَا رَوَاهُ مالك مُرْسَلًا،

2539- Ubeydullah b. Adiy b. el-Hiyâr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halkın arasında otururken bir adam gelip kendisiyle gizlice konuştu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sesini yükseltene kadar halk adamın onunla ne konuştuğunu bilmedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sesli konuşunca adamın münafıklardan birini öldürmek için izin istediği anlaşıldı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik etmiyor mu?"* diye sorunca adam: "Evet ey Allah'ın Resûlü! (ama kalbiyle tasdik etmediği için) onun şehadeti yoktur" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki namaz kılmıyor mu?"* diye sorunca, adam "Evet; (ama inanmadığı için) namazı da makbul değildir" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber

[1] Hadis hasendir. Tirmizî 5/13 (2621); Nesâî (1/231) ve İbn Mâce 1/342 (1079).

(sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İşte onlar, Allah'ın beni öldürmekten menettiği kişilerdir."*[1]

Beyhakî der ki: Mâlik hadisi bu şekilde mürsel olarak nakletmiştir.

٢٥٤٠ - وَرَوَاهُ مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ الْخِيَارِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَدِيٍّ الْأَنْصَارِيِّ، مَوْصُولًا أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ، أَخْبَرَنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حدثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حدثنا مَعْمَرٌ. . . . فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ مَوْصُولًا

2540- Ma'mer b. Râşid de Zührî kanalıyla Atâ'dan, o Ubeydullah b. Adiy b. el-Hiyâr'dan, o da Abdullah b. Adiy el-Ensârî'den mevsul olarak nakletmiştir.[2]

٢٥٤١ - أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الطُّوسِيُّ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، حدثنا أَبُو دَاوُدَ، حدثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، أَنَّ أَبَا أُسَامَةَ، أَخْبَرَهُمْ، عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ يُونُسَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ أَبِي يَسَارٍ الْقُرَشِيِّ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِمُخَنَّثٍ قَدْ خَضَبَ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ بِالْحِنَّاءِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَا بَالُ هَذَا؟ "، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ، فَأَمَرَ بِهِ، فَنُفِيَ إِلَى النَّقِيعِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا نَقْتُلُهُ؟ قَالَ: " إِنِّي نُهِيتُ عَنْ قَتْلِ الْمُصَلِّينَ"

2541- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) ellerine ve ayaklarına kına yakan bir muhannes (kadınsı bir erkek) getirilince: *"Bunun hali nedir?"* buyurdu. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Kadınlara benzemeye çalışıyor" karşılığı verilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Nakî denilen yere sürülmesini emretti. Sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu öldürmeyelim mi?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Namaz kılanları öldürmem yasaklandı"* cevabını verdi.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (sh. 171).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 10/163 (18688); Ahmed, *Müsned* (5/532-533) ve İbn Hibbân, *Sahîh* 7/584 (594).

[3] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 5/224 (4928).

٢٥٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ قَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِلَالٍ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو غَالِبٍ، حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ، قَالَ: جَاءَ عَلِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ ادْفَعْ إِلَيْنَا خَادِمًا، قَالَ: " اذْهَبْ فَإِنَّ فِي الْبَيْتِ ثَلَاثَةً فَخُذْ أَحَدَ الثَّلَاثَةِ "، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ اخْتَرْ لِي، قَالَ: " اخْتَرْ لِنَفْسِكَ "، قَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ، اخْتَرْ لِي، قَالَ: " اخْتَرْ لِنَفْسِكَ "، قَالَ: يَا رسول اللهِ اخْتَرْ لِي، قَالَ: " اذْهَبْ فَإِنَّ فِي الْبَيْتِ ثَلَاثَةً مِنْهُمْ غُلَامٌ قَدْ صَلَّى فَخُذْهُ وَلَا تَضْرِبْهُ فَإِنَّا قَدْ نُهِينَا عَنْ ضَرْبِ أَهْلِ الصَّلَاةِ "

2542- Ebû Umâme der ki: Hz. Ali, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Peygamberi! Bize bir hizmetçi ver" deyince Resûlullah (sallellahu aleyhi vesellem): *"Git, evde üç tane var, onlardan birini al"* buyurdu. Hz. Ali: "Ey Allah'ın Peygamberi! Bunlardan birini bana seç" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen kendin için seç"* karşılığını verdi. Hz. Ali yine: "Ey Allah'ın Peygamberi! Bunlardan birini bana seç" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Sen kendin için seç"* karşılığını verdi. Hz. Ali: *"Ey Allah'ın Resûlü! Bunlardan birini benim için seç"* deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Git ve evdeki üç kişiden namaz kılanını al ve onu dövme. Çünkü namaz ehline vurmamız yasaklandı"* buyurdu.[1]

Beyhakî der ki: Namazın üstünlüğüne işaret eden bir şey de, yüce Allah'ın, namazla beraber bir şeyi zikredince, muhakkak namazı önce zikretmesidir. ***"Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar."***[2], ***"Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin."***[3] Buna benzer birçok âyet vardır.

Yüce Allah'ın iman ve namazdan zikrederken başka bir şeyi zikretmemesi, namazın iman kapsamına girdiğine işarettir. Bu konuda Allah: *"İşte o,*

[1] İsnâdında tanımadıklarım vardır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 8/344 (8100); Ahmed, *Müsned* 5/250 (258).

[2] Bakara Sur. 3

[3] Bakara Sur. 43

(Peygamber'in getirdiğini) doğru kabul etmemiş, namaz da kılmamıştı"[1] buyurmuştur. Yani, ne Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) tasdik edip ona iman etmiş, ne de namaz kılmıştır.

Yine Allah: *"Onlara «Rüku edin» denildiğinde rükua varmazlar. O gün, yalanlayanların vay haline! Onlar artık bundan (Kur'ân'dan) sonra hangi söze inanacaklar"*[2] buyurur.

Bu âyette Allah onları imanı tekretmelerinden dolayı kınadığı gibi namazı terk etmelerinden dolayı da kınamıştır. Yüce Allah'ın namazı tek başına zikretmesi, onun dinin direği olduğuna delalet eder. Allah geçmiş peygamberleri zikredip överek, onlara Rahman'ın âyeti okununca ağlayarak secdeye kapandıklarını bildirmiştir.

Sonra, onların yolunda gitmeyenleri kınayıp: *"Nihâyet onların peşinden öyle bir nesil geldi ki, bunlar namazı bıraktılar; nefislerinin arzularına uydular"*[3] buyurmuştur.

Sonra böyle yapmaları sebebiyle uğrayacakları kötü neticeyi bildirerek: *"Bu yüzden ileride sapıklıklarının cezasını çekecekler"*[4] buyurmuştur. Allah en doğrusunu bilir; ama bunun mânâsı, namazı terk ettiklerinden dolayı doğru yoldan çıkmaları, azıp yolunu kaybedenler gibi fesattan fesada düşmeleri ve böylece helak edici şeylerin içinde debelenip durmalarıdır. Bu da namazın önemini ve diğer ibadetlere olan üstünlüğünü gösterir.

٢٥٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ مَوْهَبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُوسَى بْنَ طَلْحَةَ، يَذْكُرُ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا، عَرَضَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فِي مَسِيرِهِ فَقَالَ: أَخْبِرْنِي بِمَا يُقَرِّبُنِي مِنَ الْجَنَّةِ، وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ، قَالَ: " تَعْبُدُ اللهَ، وَلَا

---

[1] Kıyâme Sur. 31

[2] Mürselât Sur. 48, 49, 50

[3] Meryem Sur. 59

[4] Meryem Sur. 59

تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرٍو

2543- Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiğine göre bir yolculukta bir bedevi Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) karşısına çıkıp: "Bana, beni cennete yaklaştırıp cehennemden uzaklaştıracak bir amel söyle" deyince Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem): *"Allah'a kulluk edip ona hiçbir şeyi ortak koşmaman, namazı kılman, zekatı vermen ve akrabanla alakanı kesmemendir"* buyurdu.[1]

Bu hadisi Müslim *Sahîh*'te[2] Muhammed b. Abdillah b. Numeyr kanalıyla babasından, o da Amr'dan rivayet etti.

٢٥٤٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ محمد بن أَحْمَدُ بن دلويه حدثنا محمدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ الْعَيْزَارِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ، يَقُولُ: أَخْبَرَنِي صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ، وَأَوْمَأَ إِلَى دَارِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ تَعَالَى؟ قَالَ: " الصَّلَاةُ لِوَقْتِهَا "، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: " بِرُّ الْوَالِدَيْنِ "، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: " الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ "، قَالَ: وَحَدَّثَنِي بِهِنَّ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ

2544- Ebû Amr eş-Şeybânî der ki: Şu evin sahibi -böyle derken eliyle Abdullah (b. Mes'ûd)'un evine işaret etti- bana şöyle dedi: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Hangi amel Allah katında daha sevgilidir?" diye sorunca: *"Vaktinde kılınan namazdır"* cevabını verdi. Ben: "Sonra ne?" diye sorunca: *"Anne babaya iyilik etmektir"* cevabını verdi. Ben: "Sonra ne?" diye sorunca: *"Allah yolunda cihad etmektir"* cevabını verdi. Abdullah bunu anlattıktan sonra: "Eğer Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) daha çok sorsaydım, daha çok şeyi sayardı" diye ekledi.[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Buhârî, *zekât* (108-109), *edeb* (72)

[2] Müslim, *îmân* (1 13, 14)

[3] İsnâdı sahihtir.

Bu hadisi Buhârî ve Müslim *Sahîh*'te[1] naklettiler.

٢٥٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ، حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " اسْتَقِيمُوا، وَلَنْ تُحْصُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ، وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ، إِلَّا مُؤْمِنٌ " " لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ وَقَدْ مَضَى فِي كِتَابِ الطَّهَارَةِ، حَدِيثُ أَبِي كَبْشَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ "

2545- Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İstikâmet üzere olun. (Bununla birlikte) hakkıyla istikamet üzere olmaya güç yetiremezsiniz. Şunu bilin ki, amellerinizin en hayırlısı namazdır. Abdesti de hakkıyla ancak mümin olan alır."*[2]

Bu ve Sevbân kanalıyla nakledilen hadis aynıdır ve taharet konusunda geçmiştir.

٢٥٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خُشَيْشٍ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ، حدثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا شَيْبَانُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: " اسْتَقِيمُوا وَلَنْ تُحْصُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ "

2546- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İstikâmet (doğruluk) üzere olun. (Bununla birlikte) hakkıyla istikamet üzere olmaya güç yetiremezsiniz. Şunu bilin ki, amellerinizin en hayırlısı namazdır. Abdesti de hakkıyla ancak mümin olan alır."*[3]

---

[1] Buhârî, *mevâkit* (134, *edeb* (68-69) ve Müslim, *îmân* (139).

[2] Ravileri güvenilirdir; ancak senedinde kopukluk vardır. Sâlim, Sevbân'dan hadis dinlememiştir. İbn Mâce 1/101- 102 (277).

[3] İsnâdı zayıftır.

٢٥٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأُشْنَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَخْبَرَنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنا إِسْحَاقُ بْنُ أُسَيْدٍ، عَنْ أَبِي حَفْصٍ الدِّمَشْقِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، يَرْفَعُ الْحَدِيثَ، قَالَ: " اسْتَقِيمُوا، وَنِعِمَّا إِنِ اسْتَقَمْتُمْ وَخَيْرُ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ، وَلَنْ يُحَافِظَ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ "

2547- Ebû Umâme el-Bâhilî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İstikâmet (doğruluk) üzere olun. Eğer istikametli olursanız o ne güzel bir şeydir. Şunu bilin ki, amellerinizin en hayırlısı namazdır. Abdesti de hakkıyla ancak mümin olan alır."*[1]

٢٥٤٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ خُرَّزَاذَ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: " الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ تَمْلَآنِ، مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، وَكُلُّ النَّاسِ يَغْدُوا، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَوْ مُوبِقُهَا " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ

2548- Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Temizlik imanın yarısıdır. Elhamdulillah sözü Mizan'ı doldurur. Lâ ilâhe illallah sözü de gökle yer arasını doldurur. Namaz nurdur; sadaka burhandır; sabır ziyâdır. Kur'ân senin ya lehinde, ya da aleyhinde delildir. Herkes sabahtan (pazara çıkar) nefsini satar; kimi onu azad, kimi de helak eder."*[2]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te rivayet etti.

٢٥٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ النَّزَّالِ، أَوِ النَّزَّالِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ: أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/102 (279).

[2] İsnâdı sahihtir. Müslim, *tahâret* (1).

يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ؟ قَالَ:" بَخٍ بَخٍ لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللهُ عَلَيْهِ صَلِّ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَةَ، وَأَدِّ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، أَفَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ وَعَمُودِهِ، وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ، أَمَّا رَأْسُ الْأَمْرِ فَالْإِسْلَامُ، مَنْ أَسْلَمَ سَلِمَ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ، الصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُكَفِّرُ الْخَطِيئَةَ، وَقِيَامُ الْعَبْدِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ يُكَفِّرُ الْخَطَايَا وَتَلَا: ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ [السجدة: ١٦] إِلَى آخِرِ الْآيَةِ أَوَلَا أُخْبِرُكَ بِأَمْلَكِ ذَلِكَ قَالَ: فَاطَّلَعَ رَكْبٌ، أَوْ رَاكِبٌ فَأَشَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ إِلَى لِسَانِهِ"، فَقُلْتُ: وَإِنَّا لَنُؤَاخَذُ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِأَلْسِنَتِنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ:" ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ فِي النَّارِ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ"

2549- Muâz b. Cebel der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bana, beni cennete sokacak bir amel söyle" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bana çok büyük bir soru sordun, ama bu mesele Allah'ın kolaylaştırdığı kimseler için çok kolaydır. Farz namazları kıl ve farz olan zekatı ver. Sana işin başını, direğini ve zirvesini bildireyim mi? İşin başı İslam'dır. Müslüman olan kurtulur. Direği namazdır. Zirvesi ise Allah yolunda cihaddır. Sana hayır kapılarını bildireyim mi? Oruç kalkandır. Sadaka günahları bağışlatır. Kulun gece yarısı kalkıp ibadet etmesi günahları bağışlatır."*

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar"***[1] âyetini okudu ve şöyle devam etti: *"Sana bundan daha kapsayıcı bir şeyi bildireyim mi?"* Bu sırada bir atlı bize baktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) diline işaret edince ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Dilimizle konuştuğumuzdan dolayı sorguya çekilecek miyiz?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Annen seni kaybetsin kalasın ey Muâz! İnsanları yüzükoyun ve burunları yerde süründürerek Cehenneme dolduran dillerin kazandığından başka bir şey midir!"* buyurdu.[2]

---

[1] Secde Sur. 16

[2] İsnâdı hasendir. Tirmizî, *îmân* 5/11-12 (2616) ve İbn Mâce 2/1314-1315 (3973).

٢٥٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ شُعَيْبِ بْنِ هَارُونَ بْنِ مُوسَى الْفَقِيهُ، حدثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى بْنِ مُوسَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ النَّيْسَابُورِيُّ، أَخْبَرَنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حدثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ عِنْدَ اللهِ فِي الْإِسْلَامِ؟ قَالَ: " الصَّلَاةُ لِوَقْتِهَا، وَمَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ فَلَا دِينَ لَهُ، وَالصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ " قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: " عِكْرِمَةُ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ عُمَرَ وَأَظُنُّهُ أَرَادَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ "

2550- Hz. Ömer der ki: Bir adam gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! İslam'da Allah katında hangi şey daha üstündür?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Vaktinde kılınan namazdır. Namazı terk edenin dini yoktur. Namaz dinin direğidir.*"[1]

Ebû Abdillah der ki: "İkrime, Ömer'den hadis dinlememiştir. Zannedersem İbn Ömer'i kasdetmiştir."

٢٥٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنا أَبُو حَامِدٍ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُدَيْرٍ، ح وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ عَلِمَ أَنَّ الصَّلَاةَ حَقٌّ وَاجِبٌ دَخَلَ الْجَنَّةَ " وَفِي رِوَايَةِ مُعَاذٍ عَبْدُ الْمَلِكِ، هَذَا هُوَ ابْنُ عُبَيْدٍ السَّدُوسِيُّ حَقٌّ مَكْتُوبٌ، وَقَالَ: عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، وَالْبَاقِي سَوَاءٌ

2551- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Namazın hak ve vacip olduğuna inanan cennete girer.*"[2]

---

[1] İsnâdında tanımadıklarım vardır ve isnâdında kopukluk vardır.

[2] İsnâdı zayıftır. Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* 1/105 (45); Bezzâr, *Müsned* 1/169 (335) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/72).

Muâz b. Abdilmelik b. Ubeyd es-Sedûsî'nin rivayetinde: "Hak ve farz olarak yazılmış" şeklindedir. Hadisin geri kalan kısmı ise aynıdır.

فَصْلٌ فِي الصَّلَوَاتِ وَمَا فِي أَدَائِهِنَّ مِنَ الْكَفَّارَاتِ

Namaz Kılmanın Günahlara Kefaret Olması

٢٥٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: " أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهَرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، مَا تَقُولُونَ يبقى مِنْ دَرَنِهِ؟ "، قَالُوا: لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا، قَالَ " فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُوا اللهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنِ اللَّيْثِ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ

2552- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Sizden birinizin kapısının önünden bir ırmak aksa ve o ırmaktan her gün beş defa yıkansa, vücudunda kirden bir şey kalır mı, ne dersiniz?*" diye sorunca, sahabe: "Hayır, vücudunda kirden bir şey kalmaz" cevabını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Aynı şekilde beş vakit namazla da Allah günahları siler*" buyurdu.[1]

Müslim, *Sahîh*'te[2], Kuteybe —Leys kanalıyla nakletmiştir. Buhârî[3] de başka bir yolla İbnu'l-Hâd kanalıyla rivayet etti.

٢٥٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ بِلَالٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْبَغْدَادِيُّ، بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَثَلُ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (283).

[3] Buhârî, *salât* (134).

الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ كَمَثَلِ نَهْرٍ جَارٍ عَذْبٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ " وَفِي رِوَايَةِ الْفَقِيهِ: " مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ مَثَلُ نَهْرٍ جَارٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، فَمَاذَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ؟ "

2553- Câbir'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Beş vakit namaz, sizden birinin kapısının önünden akan ve içinde günde beş defa yıkandığı temiz nehir gibidir."*[1]

Fakîh'in rivayetinde ibare şu şekildedir: *"Beş vakti namaz, sizden birinin kapısının önünden akan ve günde beş defa yıkandığı nehir gibidir. O kişide ne kir kalır ki!"*

٢٥٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ عَلَى لَفْظِ الْفَقِيهِ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ قال الْحَسَنُ: " وَمَا يُبْقِي ذَلِكَ مِنَ الدَّرَنِ؟ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

2554- Bu hadis başka bir kanalla Fakîh'in rivayetindeki lafız gibi nakledilmiştir; ancak Hasan: *"Onun kirinden ne bırakır ki?"* demiştir.[2]

Müslim, *Sahîh*'te[3] Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etti.

٢٥٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّمَا مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهَرٍ جَارٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ مَاذَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ؟ " قَالَ أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ: هَذَا " حَدِيثٌ غَرِيبٌ "، قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: وَهَذَا لِأَنَّ الْجَمَاعَةَ إِنَّمَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *salât* (267), İbn Hibbân 2/112-113 (1722) ve Beğavî, *Şerhu's-Sünne* 2/175 (343).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *mesâcid* (284).

رَوَوْهُ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، رَوَاهُ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَاللهُ أَعْلَمُ

2555- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Beş vakit namaz, sizden birinin kapısının önünden akan ve içinde günde beş defa yıkandığı temiz nehir gibidir. Bu kişinin kirinden geriye ne kalır ki!*"[1]

Ebu'l-Fadl b. el-Abbâs b. Muhammed ed-Dûrî hadisin tek kanallı olduğunu söylemiştir.

Beyhakî der ki: Hadisi bir topluluk A'meş kanalıyla Ebû Süfyân'dan, o da Câbir'den naklettiler. Muhammed b. Ubeyd bu hadisi A'meş —Ebû Sâlih —Ebû Hureyre kanalıyla nakletmiştir.

٢٥٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَعِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ، أَخْبَرَنِي صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ، أَنَّ عَامِرَ بْنَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ، سَمِعَ أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ، قَالَ: قَالَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ بِفِنَاءِ أَحَدِكُمْ نَهَرٌ جَارٍ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ مَاذَا كَانَ مُبْقِيًا مِنْ دَرَنِهِ؟ " قَالُوا: لَا شَيءَ قَالَ: " فَإِنَّ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ يُذْهِبْنَ الذُّنُوبَ كَمَا يُذْهِبُ الْمَاءُ الدَّرَنَ "

2556- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Biriniz evinin önünden akan bir nehirde her gün beş defa yıkansa, onun kirinden geriye ne kalır!"* sSahabe: "Bir şey kalmaz" karşılığını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beş vakit namaz da suyun kiri yok ettiği gibi günahları yok eder"* buyurdu.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir; ancak senedinde illet vardır. Ahmed, *Müsned* (2/441); İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/389) ve Ebu'ş-Şeyh, *el-Emsâl* (316).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/447 (1397).

٢٥٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ بْنُ أَخِي رِشْدِينَ، وَأَبُو الطَّاهِرِ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَخْرَمَةُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدًا، وَنَاسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقُولُونَ: كَانَ رَجُلَانِ أَخَوَانِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَكَانَ أَحَدُهُمَا أَفْضَلَ مِنَ الْآخِرِ فَتُوُفِّيَ الَّذِي هُوَ أَفْضَلُهُم ثُمَّ عَمَّرَ الْآخَرُ بَعْدَهُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ تُوُفِّيَ فَذَكَرُوا لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَضِيلَةَ الْأَوَّلِ عَلَى الْآخِرِ فَقَالَ: " أَلَمْ يَكُنْ الْآخَرُ يُصَلِّي؟ " قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، وَكَانَ لَا بَأْسَ بِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فَمَا يُدْرِيكُمْ مَا بَلَغَتْ بِهِ صَلَاتُهُ، إِنَّمَا مَثَلُ الصَّلَاةِ كَمَثَلِ نَهْرٍ جَارٍ بِبَابِ رَجُلٍ غَمْرٍ عَذْبٍ يَقْتَحِمُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ فَمَا تَرَوْنَ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ لَا تَدْرُونَ مَا بَلَغَتْ بِهِ صَلَاتُهُ "

2557- Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın bildirdiğine göre Sa'd ve sahabeden bir grup şöyle dediler: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında iki kardeş vardı ve bunlardan biri diğerinden daha üstündü. Üstün olan vefat etti ve diğeri ondan sonra kırk gün yaşadıktan sonra öldü. Birincinin ikinciye olan üstünlükleri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zikredilince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İkinci olan namaz kılmaz mıydı?"* diye sordu. Sahabe: "Kılardı ey Allah'ın Resûlü! Üstelik adam fena biri değildi" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namazının ona ne kazandırdığını biliyor musunuz? Namaz, kişinin kapısının önünden aktığı ve beş defa yıkandığı temiz nehir gibidir. Sizce bu kişinin kirinden geriye bir şey kalır mı? "Namazının ona ne kazandırdığını bilemezsiniz."*[1]

٢٥٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنِ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَأُنْزِلَتْ: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/177); İbn Huzeyme, *Sahih* 1/160 (310) ve Heysemî, *Mecma* (1/297).

الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ﴾ [هود: ١١٤] فَقَالَ الرَّجُلُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَلِي هَذِهِ؟ قَالَ: " لِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ أُمَّتِي " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُسَدَّدٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَغَيْرُهُ عَنْ يَزِيدَ

2558- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre bir adam bir kadını öptü ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip olanları anlattı. Bunun üzerine: *"Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır"*[1] âyeti nazil oldu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu âyet benim için mi indi?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ümmetimden bu fiili yapan herkes için indi*" cevabını verdi.[2]

Buhârî, *Sahîh*'te[3] Müsedded'den ve Müslim[4] de Kuteybe ve başkası kanalıyla Yezîd'den rivayet ettiler.

٢٥٥٩ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَافِعٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي صَخْرٍ، عَنْ حُمْرَانَ، عَنْ عُثْمَانَ جَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عِنْدَ انْصِرَافِهِ وَقَدْ صَلَّى بِنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ، وَأُرَاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ، قَالَ: " لَا أَدْرِي أُحَدِّثُكُمْ شَيْئًا، أَوْ أَدَعُ "، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنْ كَانَ خَيْرًا فَحَدِّثْنَا، وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ فَاللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَقَالَ: " مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يُتِمُّ الطُّهُورَ الَّذِي كَتَبَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ يُصَلِّي هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ، إِلَّا كُنَّ كَفَّارَاتٍ لَمَّا بَيْنَهُنَّ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ وَكِيعٍ، عَنْ مِسْعَرٍ

2559- Hz. Osmân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zannedersem ikindi namazını bize kıldırdıktan sonra gideceği zaman: *"Bir şeyi size anlatayım mı anlatmayayım mı bilmiyorum"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer hayırlı bir şeyse anlat, eğer değilse Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. Bunun

---

[1] Hûd Sur. 114

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *tefsir* (214).

[4] Müslim, *tövbe* (39).

üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah'ın kendisine farz kıldığı abdesti güzelce aldıktan sonra şu beş vakit namazını kılarsa, bu namazların arasında işledikleri günahlara kefaret olurlar."*[1]

Müslim *Sahîh*'te[2] Vekî' kanalıyla Mis'ar'dan rivayet etti.

٢٥٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا حَيْوَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عُقَيْلٍ، أَنَّهُ سَمِعَ الْحَارِثَ، مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: جَلَسَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَجَلَسْنَا مَعَهُ، فَجَاءَ الْمُؤَذِّنُ، فَدَعَا عُثْمَانُ بِمَاءٍ أَظُنُّهُ سَيَكُونُ مُدٌّ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ قَالَ: " مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هَذَا، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى صَلَاةَ الظُّهْرِ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الصُّبْحِ، ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الظُّهْرِ، ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعَصْرِ، ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ، ثُمَّ لَعَلَّهُ يَبِيتُ يَتَمَرَّغُ لَيْلَتَهُ، فَإِنْ قَامَ فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى الصُّبْحَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ، وَهِيَ الْحَسَنَاتُ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ "، قَالُوا: هَذِهِ الْحَسَنَاتُ فَمَا الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ يَا عُثْمَانُ؟ قَالَ: " لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَسُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ " وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

2560- Osmân b. Affân'ın azatlısı Hâris der ki: Osmân b. Affân oturunca biz de onunla oturduk. Bu sırada müezzin gelince, Hz. Osmân zannedersem bir müdd su istedi ve abdest aldıktan sonra şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) abdest aldığını ve sonra şöyle dediğini gördüm: *"Kim benim yaptığım gibi abdest alır, sonra kalkıp öğle namazını kılarsa, öğle ile sabah namazı arasındaki günahları bağışlanır. Sonra ikindi namazını kılarsa, ikindi ile öğle namazı arasındaki günahları bağışlanır. Sonra akşam namazını kılarsa, ikindi ile akşam namazı arasındaki günahları bağışlanır. Sonra yatsı namazını*

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Müslim, *tahâret* (10).

kılarsa, akşam ile yatsı namazı arasındaki günahları bağışlanır. Sonra ihtimal ki geceye ulaştığında, o gecesinde de günahlar içinde dolaşabilir. Bunun için ertesi sabah kalkar, abdest alır, sabah namazını kılarsa yatsı ile sabah namazı arasındaki günahları bağışlanır. İşte kötülükleri gideren iyilikler bu namazlardır." Hz. Osmân'ın yanındakiler: "Ey Osmân! Bunlar iyiliklerdir. Peki bâki olan sâlih ameller nedir?" diye sorunca: "Lâ ilâhe illallah, Sübhanallah, Elhamdulillahi velâ ilâhe illallahu vallahu ekber, velâ havle velâ kuvvete illa billahil-Aliyyi'l-Azîm" sözleridir" cevabını verdi.[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

٢٥٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أبو أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَجَرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ مَا لَمْ يغْشَ الْكَبَائِرُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَجَرٍ

2561- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Büyük günahlardan kaçınıldığı müddetçe beş vakit namaz ve cuma namazı, namaz vakitleri ve iki cuma arasında işlenen küçük günahlara kefarettir."*[2]

Müslim, *Sahîh*'te[3] Ali b. Hacer'den rivayet etti.

٢٥٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ أَبِي مَنِيعٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي رَجُلٌ، مِنْ بَنِي مَالِكِ بْنِ كِنَانَةَ مِمَّنْ يَتْبَعُ الْفِقْهَ يُقَالُ لَهُ النَّحَّامُ: أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ، يَقُولُ وَهُوَ يُحَدِّثُهُمْ: " أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثَ صَلَاتِكُمْ هَذِهِ إِذَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Heysemî *Mecma* (1/297).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (14).

اجْتَنَبْتُمُ الْكَبَائِرَ، فَنُصَلِّي الظُّهْرَ، ثُمَّ نُخَرِّقُ عَلَى أَنْفُسِنَا، فَإِذَا صَلَّيْنَا الْعَصْرَ، كَفَّرَتْ مَا بَيْنَهُمَا، ثُمَّ نُخَرِّقُ عَلَى أَنْفُسِنَا، فَإِذَا صَلَّيْنَا الْمَغْرِبَ، كَفَّرَتْ مَا بَيْنَهُمَا، ثُمَّ نُخَرِّقُ عَلَى أَنْفُسِنَا، فَإِذَا صَلَّيْنَا الْعِشَاءَ - يُرِيدُ الْعَتَمَةَ - كَفَّرَتْ مَا بَيْنَهُمَا، ثُمَّ نُخَرِّقُ عَلَى أَنْفُسِنَا فَإِذَا صَلَّيْنَا الْفَجْرَ كَفَّرَتْ مَا بَيْنَهُمَا إِذَا اجْتَنَبْتُمُ الْكَبَائِرَ " هَكَذَا جَاءَ مَوْقُوفًا عَلَى أَبِي مُوسَى

2562- Ebû Mûsa el-Eş'arî der ki: Büyük günahlardan kaçındığınız müddetçe bu namazınızın faydasını size anlatacağım. Öğle namazını kıldıktan sonra nefislerimize uyarız. İkindi namazını kılınca da öğle ile ikindi arasında işlediğimiz günahlar bağışlanır. Sonra yine nefsimize uyarız, akşam namazını kılınca, ikindiyle akşam arasında işlediğimiz günahlar bağışlanır. Sonra yine nefsimize uyarız, yatsı namazını kıldığımız zaman, akşam ile yastı arasındaki günahlarımız bağışlanır. Sonra yine nefsimize uyarız, sabah namazını kılınca, yatsı ile sabah namazı arasındaki günahlarımız bağışlanır. Bunlar, büyük günahlardan kaçındığımız zaman geçerlidir."[1]

Bu hadis Ebû Mûsa'dan mevkûf olarak nakledilmiştir.

٢٥٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حَدَّثَنِي دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو تَقِيٍّ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي تَمَّامُ بْنُ نَجِيحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ حَافِظَيْنِ يَرْفَعَانِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ بِصَلَاةٍ رَجُلٍ مَعَ صَلَاةٍ إِلَّا قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أُشْهِدُكُما أَنِّي غَفَرْتُ لِعَبْدِي مَا بَيْنَهُمَا "

2563- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gece ve gündüz boyunca kulun işlediği amelleri muhafaza eden ve Allah'a sunan meleklerin bu sahifenin başında ve sonunda bir namaz varsa Allah şöyle buyurur: "Ben bu kulumun bu sahifenin her tarafındaki günahlarını bağışladım."*[2]

---

[1] İsnâdı makbuldür.

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 3/310 (981).

٢٥٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ بني كِنَانَةَ، ثُمَّ مِنْ بَنِي مُخْدَجٍ لَقِيَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، يُقَالُ لَهُ: أَبُو مُحَمَّدٍ فَسَأَلَهُ عَنِ الْوِتْرِ فَقَالَ لَهُ: إِنَّهُ وَاجِبٌ قَالَ الْكِنَانِيُّ: فَلَقِيتُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: كَذَبَ أَبُو مُحَمَّدٍ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " خَمْسُ صَلَوَاتٍ فَرَضَهُنَّ اللهُ عَلَى العِبَادِ مَنْ أَتَى بِهِنَّ لَمْ يُضَيِّعْ شَيْئًا مِنْهُنَّ كَانَ لَهُ عَهْدٌ عِنْدَ اللهِ أَنْ يَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَمْ يَأْتِ بِهِنَّ، فَلَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللهِ عَهْدٌ إِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ، وَإِنْ شَاءَ رَحِمَهُ " وَفِي رِوَايَةِ يَزِيدَ أَنَّ الْمُخْدَجِيَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي كِنَانَةَ، حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، كَانَ يَسْكُنُ الشَّامَ، قَالَ: إِنَّ الْوِتْرَ وَاجِبٌ، وَأَنَّ الْمُخْدَجِيَّ رَاحَ إِلَى عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ، فَقَالَ عُبَادَةُ: فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ

2564- İbn Muhayrîz'in bildirdiğine göre Kinâne oğullarının Benî Muhdec kolundan biri, Ebû Muhammed adında Ensâr'dan bir adamla karşılaşınca ona vitir namazını sordu. Adam: "Vitir namazı vaciptir" deyince, Kinâne'den olan adam şöyle dedi: "Ubâde b. es-Sâmit ile karşılaşıp bunu zikrettiğimde, Ubâde şöyle dedi: "Ebû Muhammed yanlış söylüyor. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Allah kullara beş vakit namazı farz kıldı. Kim bunları eksiksiz yerine getirirse, Allah onu cennete sokacağına dair ahid vermiştir. Eğer eksiksiz yapmamışsa, Allah'ın ona verdiği bir ahdi yoktur. Dilerse ona azab eder, dilerse merhamet eder."*[1]

Bu hadisin lafzı, Yezîd'in rivayetinde şu şekildedir: Muhdecî, Kinâne oğullarından bir kişidir. Ensâr'dan, Şam'da ikamet eden Ebû Muhammed adında bir adam ona: "Vitir namazı vaciptir" dedi. Muhdacî, Ubâde b. es-Sâmit'e gitti ve bunu kendisine bildirdi. Ubâde de ona yukarıdakiyle aynı mânâda bir şey söyledi.

---

[1] İbn Abdilber ve Elbânî hadisin sahih sabit olduğunu söylemiştir. Ebû Dâvud 2/130 (1420); Nesâî (1/230) ve İbn Mâce 1/448 (1401).

٢٥٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُنْقِذٍ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي كَعْبُ بْنُ عَلْقَمَةَ، عَنْ عيسى بْنِ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ ذَكَرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا، فَقَالَ:" مَنْ حَافِظَ عَلَيْهَا كَانَتْ لَهُ نُورًا وَبُرْهَانًا وَنَجَاةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا لَمْ تَكُنْ لَهُ نُورًا، وَلَا بُرْهَانًا، وَلَا نَجَاةً، وَكَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ قَارُونَ، وَفِرْعَوْنَ، وَهَامَانَ، وَأُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ الْجُمَحِيِّ"

2565- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün namazdan bahsedip şöyle dedi: *"Kim namazın hakkını verirse bu namaz onun için nur, burhan ve kıyamet günü kurtuluş vesilesi olur. Hakkını vermeyene ise ne nur, ne burhan, ne de kurtuluş olur. Kıyamet günü de bu kişi Karun, Firavun, Hâmân ve Ubey b. Halef el-Cumahî ile beraber olur."*[1]

Beyhakî der ki: Bu durum, Allah kendisine merhamet etmediği takdirdedir. Ubâde b. es-Sâmit'in rivayeti bunun bu şekilde olduğunu göstermektedir. Veya kişi namazı kılmaz ve bunda bir günah görmezse ve kılanın sevap alacağına da inanmazsa yukarıda belirtilen şeye maruz kalır.

٢٥٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ، وَكَانَ يُقَالُ لَهُ كَاتِبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " مَنْ حَافِظَ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ أَوِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى وُضُوئِهَا، وَعَلَى مَوَاقِيتِهَا، وَرُكُوعِهَا، وَسُجُودِهَا، يَرَاه حَقًّا عَلَيْهِ، حُرِّمَ عَلَى النَّارِ "

2566- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) katibi olduğu söylenen Hanzala el-Esedî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim beş vakit -veya farz- namazını, abdestine, vakitlerine, rükusuna ve secdesine dikkat*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/169); Abd b. Humeyd, *el-Muntehab* 1/310 (353); Taberânî, *M. el-Evsat* 2/456 (1788) ve Heysemî, *Mecma* (1/292).[2] Ravileri güvenilirdir ancak Katâde, Hanzala'ya yetişmemiştir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 4/13- 14 (3494, 3495) ve Ahmed, *Müsned* (4/267).

ederek kılarsa ve bunun kendi üzerinde bir hak olduğunu bilirse cehennem ateşine haram kılınır."[2]

فَصْلٌ فِي الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ فِي الْجَمَاعَةِ وَمَا فِي تَرْكِ الْجَمَاعَةِ بِغَيْرِ عُذْرٍ مِنَ الْكَرَاهة وَمَا فِي تَرْكِهِنَّ مِنَ الْعُقُوبَةِ سِوَى مَا مَضَى

Beş Vakit Namazı Cemaatle Kılmak ve Özürsüz Olarak Cemaatle Namazı Terk Etmenin Cezası

٢٥٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ النَّيْسَابُورِيُّ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْعَامِرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ عَلَى صَلَاةِ أَحَدِكُمْ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ

2567- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cemaatle kılınan namaz, yalnız kıldığınız namazdan yirmi yedi derece daha üstündür."*[1]

Müslim, *Sahîh*'te[2] değişik yollarla Ubeydullah b. Ömer'den rivayet etti.

٢٥٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، وَمُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (250).

صَلَاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً " لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

2568- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür."*[1]

Buhârî, *Sahîh*'te[2] Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten ve Müslim[3] ise Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti.

٢٥٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَخُو أَبِي حَامِدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ الْحَجَّاجِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ عَلَى صَلَاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً "

2569- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür."*[4]

٢٥٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، ح وَحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: " صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا " وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْحَرَشِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، وَمُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الذُّهْلِيَّانِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

---

[1] Hadis sahihtir.

[2] Buhârî, *ezân* (158).

[3] Müslim, *mesâcid* (249).

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/480-481).

2570- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cemaatle kılınan namaz, sizden birinin tek başına kıldığı namazdan yirmi beş derece daha üstündür."*[1]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

Müslim *Sahîh*'te[2] Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etti.

٢٥٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ عَلَى صَلَاةِ الْفَذِّ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنِ اللَّيْثِ

2571- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi beş derece daha üstündür."*[3]

Buhârî, *Sahîh*'te[4] Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys'ten rivayet etti.

٢٥٧٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِلَالِ بْنِ مَيْمُونَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الصَّلَاةُ فِي الْجَمَاعَةِ تَعْدِلُ خَمْسًا وَعِشْرِينَ صَلَاةً فَإِذَا صَلَّاهَا فِي الْفَلَاةِ فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا بَلَغَتْ خَمْسِينَ صَلَاةً "

2572- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan yirmi beş namaza*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (245).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *ezân* (158).

eşittir. Kişi bu namazı kırsalda (ıssız bir yerde) kılarak rüku ve secdelerini tam yaparsa elli namaza eşit olur."[1]

٢٥٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ بْنِ الْحَسَنِ الْفَقِيهُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ مَلَاعِبٍ، حدثنا عَفَّانُ، حدثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حدثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ صَلَاةً وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ لَا يَنْهَزُهُ إِلَّا ذَلِكَ، لَمْ يَخْطُ خُطْوَةً إِلَّا كُتِبَ لَهُ حَسَنَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، وَلَا تَزَالُ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا كَانَ فِي مُصَلَّاهُ، اللهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللهُمَّ ارْحَمْهُ، وَلَا تَزَالُ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلَاةَ "

2573- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişinin cemaatle kıldığı namaz, evinde veya çarşısında (tek başına) kıldığı namazdan yirmi beş derece daha üstündür. Kişi güzelce abdest aldıktan sonra, başka bir maksatla değil, sadece namaz için yola çıkarsa, attığı her adıma bir sevap yazılır ve bir günahı silinir. Bu kişi namazgâhında olduğu müddetçe de melekler ona: «Allahım! Bunu bağışla, Allahım! Buna merhamet et» şeklinde dua ederler. Bu kişi namazı beklediği müddetçe namazda sayılır."*[2]

٢٥٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حدثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ زَادَ عِنْدَ قَوْلِهِ: " اللهُمَّ ارْحَمْهُ، اللهُمَّ اغْفِرْ لَهُ مَا لَمْ يُؤْذِ فِيهِ، مَا لَمْ يُحْدِثْ "، أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ، وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ

2574- Bu hadis A'meş'ten aynı senet ve mânâda nakledilmiştir; ancak farklı olarak şu ibare vardır: *"Bu kişi mescidde kimseye eziyet etmediği ve abdestli olduğu müddetçe melekler: «Allahım! Buna merhamet et. Allahım! Bunu bağışla» derler."*[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/379 (560) ve İbn Mâce 1/259 (788).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] İsnâdı sahihtir.

Buhârî ve Müslim *Sahîh*'te[1] Ebû Muâviye'den, Müslim[2], Mûsa b. İsmâîl kanalıyla Abdulvâhid'den rivayet etti.

٢٥٧٥ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَبْدَوِيُّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ خُمَيْرَوَيْهِ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى الْخُزَاعِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " تَفْضُلُ صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا، وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ، وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ " ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: اقْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ: ﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ [الإسراء: ٧٨] رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ

2575- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "*Cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan yirmi beş derece daha üstündür. Gece ve gündüz melekleri fecir vakti bir araya gelirler.*" Sonra Ebû Hureyre şöyle dedi: Eğer isterseniz: «***Sabah vakti de namaz kıl, zira sabah namazına melekler şahit olur***»[3] âyetini okuyun."[4]

Buhârî *Sahîh*'te[5] Ebu'l-Yemân'dan ve Müslim[6], Ebû Bekr b. İshâk kanalıyla Ebu'l-Yemân'dan rivayet ettiler.

٢٥٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو الْحَرَشِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَجَرٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ

---

[1] Buhârî, *salât* (122-123) ve Müslim, *mesâcid* (272).

[2] Mislim, *ezân* (158-159).

[3] İsra Sur. 78

[4] İsnâdı sahihtir.

[5] Buhârî, *ezân* (159).

[6] Müslim, *mesâcid* (450).

ﷺ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ [الإسراء: ٧٨] قَالَ: " يَشْهَدُهُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ تَجْتَمِعُ فِيهَا "

2576- Ebû Hureyre ile Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sabah vakti de namaz kıl, zira sabah namazına melekler şahit olur"***[1] âyetiyle ilgili olarak: *"Gece ve gündüz melekleri toplanıp ona şahit olurlar"* buyurdu.[2]

٢٥٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنُ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُقَيْلٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، أَخْبَرَنِي أَبُو الزِّنَادِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَلَائِكَةُ يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ، وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ، وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ، وَصَلَاةِ الْعَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ قَالُوا: تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ، وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ "، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ، تَقُولُ: اللهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

2577- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Birbiri ardınca birtakım melekler gece, birtakım melekler de gündüz sizin aranıza gelirler. Bunlar sabah namazı ile ikindi namazında toplanırlar. Sonra sizin aranızda geceleyenler göğe çıkarlar. Rableri kullarının hallerini pekâlâ bildiği halde onlara: «Kullarımı ne halde bıraktınız?» diye sorar. Melekler: «Onları namaz kılarlarken bıraktık. Yanlarına vardığımızda da namaz kılarlarken bulduk» derler."* Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: *"Sizden*

---

[1] İsrâ Sur. 78

[2] Muhammed b. Ebî Amr el-Hiraşî hakkında bilgi vereni bulamadım. Diğer ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/302 (3135).

biri namazgâhında olduğu süre içinde melekler ona dua ederler ve abdestli olduğu müddetçe: «Allahım! Bunu bağışla. Allahım. Buna merhamet et» derler."[1]

Müslim, *Sahîh*'te[2] Muhammed b. Râfi kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti.

٢٥٧٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَقَالَ: " أما إِنَّكُمْ سَتُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّكُمْ فَتَرَوْنَهُ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَتِهِ، فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَن لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا " وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ الضَّبِّيُّ، بِأَصْبَهَانَ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ وَزَادَ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا﴾ [طه: ١٣٠] أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ

2578- Cerîr b. Abdillah der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken, dolunaya baktı ve şöyle buyurdu: *"Şu Ay'ı hiçbir sıkıntı çekmeden gördüğünüz gibi öteki dünyada Rabbinizi de aynen göreceksiniz. Güneş doğmadan ve batmadan önceki namazlar kaçırmamak elinizden geliyorsa, kesinlikle kaçırmayıp kılınız."*[3]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur; ancak şu ilave yer almıştır: Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Güneş doğmadan önce ve batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et"***[4] âyetini okudu.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *mesâcid* (1735, 439) ve Buhârî, *mevâkit* (139), *tevhid* (177).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Taha Sur. 130

Buhârî ve Müslim *Sahîh*'te[1] değişik yollarla İsmâîl b. Ebî Hâlid'den naklettiler.

٢٥٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبو أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ رُؤَيْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ شَيْخٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ إِلَى أَبِي فَقَالَ: حَدِّثْنَا مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَلَا لَا يَلِجَنَّ النَّارَ رَجُلٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا " قَالَ فَقَالَ الشَّيْخُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَسَمِعَتْهُ أُذُنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي قَالَ الشَّيْخُ: فَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ كَمَا قُلْتَ: مَا وَاطَأَنِي عَلَيْهِ غَيْرُكَ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ وَكِيعٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ

2579- Ebû Bekr b. Umâra b. Rueybe, babasından bildiriyor: Basra halkından bir adam babama geldi ve: "Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir şey anlat" dedi. Babam şöyle karşılık verdi: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Bilin ki; Güneş doğmadan önce ve batmadan önce namaz kılan cehenneme uğramaz."* İhtiyar: "Sen bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittin mi?" diye sorunca, babam: "Evet. Kulaklarım işitti, kalbim anladı" cevabını verdi. İhtiyar: "Şahitlik ederim ki ben de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) senin dediğin gibi dediğini işittim. Bunu senden başkası benden önce söylememiştir" dedi.[2]

Müslim[3], bunu Vekî kanalıyla İsmâîl b. Ebî Hâlid'den rivayet etti.

٢٥٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَارُودِ بْنِ دِينَارٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَأَخْبَرَنَاه مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَأَبُو شُعَيْبٍ

---

[1] Buhârî, *mevâkit* (138, 143) ve Müslim, *mesâcid* (211).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *mesâcid* (213, 214).

الْحَرَّانِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا، هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ "، وَفِي رِوَايَةِ الْقَطَّانِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَهُ، أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هَمَّامِ بْنِ يَحْيَى

2580- Ebû Bekr b. Abdillah b. Kays'ın, babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim serinlikte kılınan iki namazı (sabah ve ikindi namazını) kılarsa cennete girer."*[1]

Bu hadis Kattân'ın rivayetinde, "Ebû Bekr'den, babasından" şeklindedir.

Buhârî ve Müslim *Sahîh*'te[2] Hemmâm b. Yahyâ'dan naklettiler.

٢٥٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، وَأَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ سُفْيَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللهِ فَانْظُرْ يَا ابْنَ آدَمَ لَا يَطْلُبَنَّكَ اللهُ بِشَيْءٍ مِنْ ذِمَّتِهِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ

2581- Cundub b. Süfyân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sabah namazını kılan Allah'ın himayesindedir. Ey Âdemoğlu! Dikkat et; Allah kendi himayesine girerken yapılan sözleşme gereğince seni hesaba çekmesin."*[3]

Müslim *Sahîh*'te[4] Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Yezîd b. Hârun'dan rivayet etti.

٢٥٨٢ - وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *mevâkit* (144) ve Müslim, *mesâcid* (215).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *mesâcid* (455, 461).

أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُطِيعِ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ نَوْفَلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، بِمِثْلِ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَعْنِي عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْفِتَنِ إِلَّا أَنَّ أَبَا بَكْرٍ يَزِيدُ فِيهِ: " وَمِنَ الصَّلَاةِ صَلَاةٌ مَنْ فَاتَتْهُ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ مَالَهُ وأَهْلَهُ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

2582- Nevfel b. Muâviye, Ebû Hureyre kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) fitnelerle ilgili bir rivayette bulunmuş, ancak farklı olarak Ebû Bekr şu ibareyi eklemiştir: *"Namazlardan öyle birisi vardır ki; bunu kaçıran, malını ve ailesini kaybetmiş gibidir."*[1]

Buhârî ve Müslim *Sahîh*'te[2] Yâkûb b. İbrâhîm'den naklettiler.

٢٥٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُطِيعٍ، عَنْ نَوْفَلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، قَالَ قال النَّبِيُّ ﷺ: " مِنَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ صَلَاةٌ مَنْ فَاتَتْهُ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ " وَرَوَاهُ ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ نَوْفَلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ فِي الْعَصْرِ دُونَ ذِكْرِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُطِيعٍ فِي إِسْنَادِهِ، وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى مُنْقَطِعَةٍ

2583- Nevfel b. Muâviye der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Beş vakit namazdan öyle bir namaz vardır ki, bunu kaçıran ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."*[3]

İbn Ebî Zi'b, Ebû Bekr kanalıyla Nevfel b. Muâviye'den ikindi namazı konusunda nakletmiştir; ancak senedinde Abdullah b. Mutî'i zikretmemiştir. Hadis başka bir kanalla ve munkatı bir isnâdla nakledilmiştir.

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *fiten* (10, 11) ve Buhârî, *menâkib* (177).

[3] Ravileri güvenilirdir.

٢٥٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ نَوْفَلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مِنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ " قَالَ الزُّهْرِيُّ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِسَالِمٍ فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ دُونَ رِوَايَةِ سَالِمٍ، وَرِوَايَةُ أَسَدِ بْنِ مُوسَى، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ: " مَنْ فَاتَتْهُ الصَّلَاةُ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ " فَقُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ: مَا هَذِهِ الصَّلَاةُ؟ قَالَ: الْعَصْرُ

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صَلَاةُ الْعَصْرِ مَنْ فَاتَتْهُ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ "

2584- Nevfel b. Muâviye der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namazı terk eden, ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."*[1]

Zührî der ki: Bu hadisi Sâlim'e zikrettiğimde şöyle dedi: Babamın bana söylediğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim ikindi namazını terk ederse...."* buyurdu."

Osmân b. Ömer bu hadisi İbn Ebî Zi'b'den bu şekilde nakletmiş, ancak Sâlim'in rivayetini zikretmemiştir. Esîd b. Mûsa'nın İbn Ebî Zi'b'den olan rivayeti şu şekildedir: *"Namazı kaçıran ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."* Ebû Bekr'e: "Hadiste kastedilen namaz hangisidir?" diye sorduğumda: "İkindi namazı" cevabını verdi.

Ebû Bekr der ki: İbn Ömer'den işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İkindi namazını kaçıran, ailesini ve malını kaybetmiş gibidir"* buyurdu.

٢٥٨٥ - وأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، يَبْلُغُ بِهِ " النَّبِيَّ ﷺ فِي الَّذِي

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisi, *Müsned* (sh. 172, 249); Ahmed, *Müsned* (5/429); İbn Hibbân, *Sahih* 3/14 (1466) ve Tahâvi, *Müşkil* (4/233).

تَفُوتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَمْرِو بْنِ النَّاقِدِ، عَنْ سُفْيَانَ

2585- Sâlim'in, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İkindi namazını kaçıran, ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."*[1]

Müslim, *Sahîh*'te[2] Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve Amr b. en-Nâkid kanalıyla Süfyân'dan rivayet etti.

٢٥٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ الصَّوَّافُ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْخَلَّالُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ، أَنَّ عِرَاكَ بْنَ مَالِكٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ نَوْفَلَ بْنَ مُعَاوِيَةَ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ فَاتَتْهُ صَلَاةٌ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ "

قَالَ عِرَاكٌ: وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ فَاتَتْهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ " كَذَا فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ، وَرَوَاهُ يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عِرَاكٍ، أَنَّهُ بَلَغَهُ عَنْ نَوْفَلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، فَذَكَرَهُ وَقَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: " هِيَ الْعَصْرُ "

2586- Nevfel b. Muâviye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir namazı kaçıran, ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."*[3]

İrâk der ki: Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İkindi namazını kaçıran ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."*

Hadis bu rivayette bu şekildedir. Yezîd b. Ebî Habîb, İrâk kanalıyla Nevfel b. Muâviye'den aynı rivayette bulunmuş ve İbn Ömer'in: "Bu namaz ikindi namazıdır" dediğini eklemiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *mesâcid* (436).

[3] Ravileri güvenilirdir. Nesâi, *Sünen* (1/237-238).

٢٥٨٧ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، قَالَ: وحَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الَّذِي تَفُوتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ كَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

2587- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İkindi namazını kaçıran, ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."*[1]

Buhârî ve Müslim *Sahîh*'te[2] Mâlik'ten naklettiler.

٢٥٨٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي غَزْوَةٍ، فَقَالَ: بَكِّرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ حَبِطَ عَمَلُهُ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

2588- Ebu'l-Melîh der ki: Bureyde ile beraber bir gazvedeyken şöyle dedi: "İkindi namazını kılmada erken davranın. Çünkü Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İkindi namazını kaçıranın diğer amelleri boşa gider"* buyurdu."[3]

Buhârî[4] bu hadisi Müslim b. İbrâhîm'den rivayet etti.

٢٥٨٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُثَنَّى، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَا: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عُمْرَةَ، قَالَ: صَلَّيْتُ الْمَغْرِبَ ثُمَّ دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ جَالِسٌ وَحْدَهُ فَجِئْتُ حَتَّى جَلَسْتُ إِلَيْهِ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *mevâkit* (138) ve Müslim, *mesâcid* (200).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *mevâkit* (138, 147)

فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ؟ فَقُلْتُ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عُمْرَةَ فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ شَطْرَ اللَّيْلِ، وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ اللَّيْلَ كُلَّهُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زِيَادٍ، وَاخْتُلِفَ فِي لَفْظِهِ عَلَى سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ فَقِيلَ عَنْهُ: هَكَذَا، وَقِيلَ عَنْهُ كَمَا

2589- Abdurrahman b. Ebî Umra der ki: Akşam namazını kıldıktan sonra Mescid'e girdiğimde Osmân b. Affân'ın tek başına oturduğunu gördüm ve gelip yanında oturdum. Bana "Sen kimsin?" diye sorunca: "Abdurrahman b. Ebî Umra" cevabını verdim. Osmân şöyle dedi: "Yeğenim! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim yatsı namazını cemaatle kılarsa, gecenin yarısını ibadetle geçirmiş gibidir. Sabah namazını cemaatle kılan da gecenin tamamını ibadetle geçirmiş gibidir."*[1]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te[2] Abdulvâhid b. Ziyâd'dan rivayet etti. Hadisin, "Süfyân es-Sevrî —Osmân b. Hakîm" kanalıyla rivayet edilen lafzında ihtilaf vardır.

٢٥٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمِ بْنِ عباد بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عُمْرَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ شَهِدَ الْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَةٍ " وَكَذَلِكَ قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ سُفْيَانَ، وَقَالَ أَبُو نُعَيْمٍ، وَأَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، كَمَا قَالَ عَبْدُ الْوَاحِدِ

2590- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim yatsı ve sabah namazını cemaatle kılarsa, gecenin tamamını ibadetle geçirmiş gibidir."*[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *mesâcid* (260).

[3] Ravileri güvenilirdir.

Abdurrezzâk[1] bu hadisi Süfyân'dan bu şekilde nakletmiş, Ebû Nuaym ve Ebû Ahmed ez-Zübeyrî ise hadisi Süfyân'dan, Abdulvahid'in lafzıyla aktarmıştır.

٢٥٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْآدَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَأَنْ أُصَلِّيَ الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُصَلِّيَ لَيْلَةً وَلَأَنْ أُصَلِّيَ الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُصَلِّيَ نِصْفَ لَيْلَةٍ "

2591- Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sabah namazını cemaatle kılmam, benim için gecenin tümünü namazla geçirmemden daha sevimlidir. Yatsı namazını cemaatle kılmam ise benim için gecenin yarısını namazla geçirmemden daha sevimlidir."*[2]

٢٥٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: قَالَ عُثْمَانُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ شَهِدَ صَلَاةَ الصُّبْحِ مُحْتَسِبًا فَكَأَنَّمَا قَامَ اللَّيْلَةَ، وَمَنْ شَهِدَ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ "

2592- Hz. Osmân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sevabını Allah'tan bekleyerek sabah namazını cemaatle kılan, geceyi ibadetle geçirmiş gibidir. Yatsı namazını cemaatle kılan ise gecenin yarısını ibadetle geçirmiş gibidir."*[3]

٢٥٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ الدَّهَّانُ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

---

[1] Abdürrezzâk, *Musannef* 1/525 (2008)

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Ravileri güvenilirdir; ancak Muhammed b. İbrahim, Hz. Osman ile karşılaşmamıştır. Ahmed, *Müsned* (1/58) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (9/45).

قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَثْقَلَ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِالصَّلَاةِ فَتُقَامَ، ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ ثُمَّ أَنْطَلِقَ وَمَعِيَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حِزَمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ وَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ الْأَعْمَشِ

2593- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Münafıklar için namazın en ağırı, yatsı ve sabah namazıdır. Şâyet bu namazlardakini bilselerdi, emekleyerek de olsa bu iki namaza gelirlerdi. Aklımdan şöyle bir şey geçiyor: Namaz için kamet getirilmesini emredeyim, sonra içinizden bir kişiye namazı kıldırmasını emredeyim, ardından da ellerinde odun bağları bulunan adamlarla birlikte gidip, namaza gelmeyenlerin evlerini onlar evlerindeyken ateşe vereyim."*[1]

Müslim[2] bu hadisi Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Ebû Muâviye'den rivayet etti. Buhârî[3] de başka bir yolla A'meş'ten rivayet etti.

٢٥٩٤ - أَخْبَرَنا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابن بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ، ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلَاةِ فَيُنَادَى بِهَا، ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا فَيَؤُمَّ النَّاسَ، ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنْ يَجِدَ عَظْمًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أُوَيْسٍ وَغَيْرِهِ، عَنْ مَالِكٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ

2594- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Canım elinde olana yemin ederim ki; içimden odun toplanmasını emredeyim, sonra namaz için ezan okunmasını emredeyim, sonra bir adamın halka*

---

[1] Ravilerden Ahmed b. Abdilcebbâr el-Utâridî zayıf, hadis ise sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (252)

[3] Buhârî, *ezân* (160).

imamlık yapmasını emredeyim, sonra gidip cemaate katılmayanların evlerini onlar evlerindeyken ateşe vereyim. Canım elinde olana yemin ederim ki; onlardan biri etli bir kemik parçası veya güzel iki koyun ayağını bulacağını bilse, mutlaka yatsı namazında hazır bulunurdu."[1]

Buhârî[2] bu hadisi İbn Ebî Uveys ve başkası kanalıyla Mâlik'ten, Müslim[3] ise İbn Uyeyne kanalıyla Ebu'z-Zinâd'dan rivayet etti.

٢٥٩٥ - وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ يَعْلَمُ إِذَا شَهِدَ الصَّلَاةَ مَعِي كَانَ لَهُ عَظْمٌ مِنْ شَاةٍ سَمِينَةٍ لَفَعَلَ وَمَا يُصِيبُ مِنَ الْأَجْرِ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ "

2595- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden biri benimle namaz kıldığı zaman etli bir koyun kemiği elde edeceğini bilse muhakkak namaza gelirdi. Halbuki kişinin bu namazdan alacağı sevap çok daha büyüktür."*[4]

٢٥٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، قال وَحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْمُنَافِقِينَ شُهُودُ الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَا يَسْتَطِيعُونَهُمَا " أَوْ نَحْوَ هَذَا

2596- Saîd b. el-Müseyyeb'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bizimle münafıklar arasındaki fark yatsı ve sabah namazlarında hazır bulunmaktır. Onlar bunu yapamazlar"* veya bu mânâda bir şey söyledi.[5]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ahkâm* (127, *ezân* (158).

[3] Müslim, *mesâcid* (251).

[4] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/299).

[5] Ravileri güvenilirdir ve hadis mürseldir.

٢٥٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ النَّجَّارُ، بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: " كَانَ الرَّجُلُ إِذَا لَمْ يَشْهَدْ مَعَنَا الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ أَسَأْنَا بِهِ الظَّنَّ "

2597- İbn Ömer der ki: "Kişi bizimle beraber yatsı ve sabah namazını kılmazsa onun hakkında kötü düşünürdük."[1]

٢٥٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، قَالَتْ: دَخَلَ أَبُو الدَّرْدَاءِ ذَاتَ يَوْمٍ مُغْضَبًا فَقُلْتُ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ: " وَاللهِ مَا أَعْرِفُ مِنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ إِلَّا أَنَّهُمْ يُصَلُّونَ جَمِيعًا " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ

2598- Ümmü'd-Derdâ der ki: Ebu'd-Derdâ bir gün kızgın bir şekilde yanıma girince: "Neyin var?" diye sordum. Bana: "Vallahi, ben Muhammed ümmetinden, onların cemaatle namaz kılmaları müstesna, (kusursuz yaptıkları başka) bir şey tanıyamıyorum."[2]

Buhârî[3] bu hadisi A'meş'ten rivayet etti.

٢٥٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، حَدَّثَنَا السَّائِبُ بْنُ حُبَيْشٍ الْكَلَاعِيُّ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيِّ، قَالَ: قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ أَيْنَ مَسْكَنُكَ؟ قَالَ: قُلْتُ: قَرْيَةٌ دُونَ حِمْصٍ قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ ثَلَاثَةِ نَفَرٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ، إِلَّا اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ، فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّئْبُ الْقَاصِيَةَ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/271 (13085); İbn Hibbân, *Sahih* 3/267 (2096); İbn Huzeyme, *Sahih* 2/370-371 (1485), Hâkim, *Müstedrek* (1/211) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/332).

[2] İsnâdmda zayıflık vardır, ancak hadis sahihtir.

[3] Buhârî, *ezân* (159).

2599- Ma'dân b. Ebî Talha el-Ya'merî der ki: Ebu'd-Derdâ: "Meskenin nerede?" diye sorunca: "Humus'a varmadan bir köyde" cevabını verdim. Ebu'd-Derdâ dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Köyde veya çölde oturanlardan üç kişi bir araya gelip de cemaatle namaz kılmazlarsa, şeytan onlara galebe çalar. Cemaate devam ediniz. Çünkü sürüden ayrılanı kurt kapar."*[1]

٢٦٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا بَرَدٌ أَبُو الْعَلَاءِ، عَنْ عَطِيَّةَ، رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، عَنْ حِزَامٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ ذِئْبُ الْإِنْسَانِ كَذِئْبِ الْغَنَمِ يَأْخُذُ الشَّاةَ الْقَاصِيَةَ وَالنَّاحِيَةَ، فَعَلَيْكُمْ بِالْمَسْجِدِ وَالْجَمَاعَةِ فَإِنَّ دَعْوَةَ الْجَمِيعِ مُحِيطَةٌ مِنْ وَرَائِهِمْ "

2600- Muâz b. Cebel der ki: "Şeytan insanın kurdu gibidir. Tıpkı sürüden ayrılan koyunu kapan kurt gibidir. Siz mescidlere ve cemaate önem verin. Çünkü cemaatin duası orada olmayanları da kapsar."[2]

٢٦٠١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا أبو رَجَاءٍ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي نُصَيْرٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ الصُّبْحَ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَقَالَ: " أَشَاهِدٌ فُلَانٌ وَفُلَانٌ وَفُلَانٌ حَتَّى عَدَّ ثَلَاثَةً " كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُونَ نَعَمْ، قَالَ: " إِنَّ أَثْقَلَ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ، وَصَلَاةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لأَتَوْهُما وَلَوْ حَبْوًا وَاعْلَمُوا أَنَّ الصَّفَّ الْمُقَدَّمَ عَلَى مَثَلِ صَفِّ الْمَلَائِكَةِ، ولَوْ عَلِمْتُمْ فَضِيلَتَهُ لَابْتَدَرْتُمُوهُ، وَاعْلَمُوا أَنَّ صَلَاةَ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَزْكَى مِنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ، وَإِنَّ صَلَاتَهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَزْكَى مِنْ صَلَاتِهِ مَعَ الرَّجُلِ، وَمَا كَثُرَ أَحَبُّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2601- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize sabah namazını kıldırdıktan sonra, bize doğru döndü ve: *"Falan, falan ve falan*

---

[1] İsnâdı hasendir. Nesâî, *Sünen* (2/106- 107) ve Ebû Dâvud 1/371 (547).

[2] İsnâdında bir ravi tanımadığım vardır. Ahmed, *Müsned* (5/233, 243); Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/164, 165 (344, 345) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/247).

burada mı?" diye üç kişiyi sordu. Üçü de: "Evet" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Münafıklar için namazların en ağırı yatsı ve sabah namazıdır. Eğer bu namazlardaki sevabı bilselerdi emekleyerek te olsa gelirlerdi. Bilin ki ilk saf meleklerin saffı gibidir. Eğer bu saffın üstünlüğünü bilseydiniz, bu safta durmak için yarışırdınız. Bilin ki kişinin biriyle kıldığı namaz, tek başına kıldığı namazdan daha faziletlidir. İki kişiyle kıldığı namaz da bir kişiyle kıldığından daha faziletlidir. Bu sayı çoğaldıkça Allah'ın daha çok hoşuna gider."*[1]

٢٦٠٢ - وأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُهَاجِرِ، عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ فَأَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ رَجُلٌ فَخَرَجَ فَقَالَ: " أَمَّا هَذَا فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ "

2602- Ebu'ş-Şe'sâ der ki: Kûfe mescidinde Ebû Hureyre ile beraberken müezzin ezan okuyunca bir adam kalkıp çıktı. Bunun üzerine Ebû Hureyre: "Bu adam Ebu'l-Kâsım'a (sallallahu aleyhi vesellem) isyan etti" dedi.[2]

٢٦٠٣ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيٌّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ الْمُحَارِبِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا قُعُودًا عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ فَأَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِنَ الْمَسْجِدِ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَمَّا هَذَا فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ فَلَا يَخْرُجُ أَحَدٌ حَتَّى يُصَلِّي "

2603- Eş'as b. Ebi'ş-Şe'sâ'nm bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Kûfe mescidinde Ebû Hureyre ile beraber otururken müezzin ezan okudu. Bu sırada bir adam mescidden çıkınca Ebû Hureyre şöyle dedi: "Bu adam Ebu'l-Kâsım'a (sallallahu aleyhi vesellem) isyan etti. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Müezzin ezan okuyunca, hiç kimse namaz kılmadan çıkmasın»* buyurdu."[3]

---

[1] Ravilerden Ebû Recâ'yı tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/375 (554) ve Nesâî, (2/104).

[2] İsnâdı hasendir. Müslim, *mesâcid* (258)

[3] İsnâdı hasendir. Müslim, *mesâcid* (259).

٢٦٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ الْأَبَّارُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: رَأَى أَبُو هُرَيْرَةَ رَجُلًا يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ حِينَ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ، أو حِينَ أَخَذَ فِي الْإِقَامَةِ فَقَالَ: " أَمَّا هَذَا فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ "

2604- Ebû Sâlih der ki: Ebû Hureyre, müezzin ezan okurken veya kamet getirilirken bir adamın mescidden çıktığını görünce: "Bu adam Ebu'l-Kâsım'a (sallallahu aleyhi vesellem) isyan etti" dedi.[1]

٢٦٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ سُنَنَ الْهُدَى، وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ ﷺ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ ﷺ لَضَلَلْتُمْ، وَمَا مِنْ مُصَلٍّ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ، ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هَذِهِ الْمَسَاجِدِ إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً، وَرَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةً، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ قَدْ عُلِمَ نِفَاقُهُ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ

2605- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Kim yarın Allah'ın huzuruna Müslüman olarak çıkmak istiyorsa, şu namazları ezan okunan yerde kılmaya ehemmiyet versin. Şüphesiz ki Allah sizin Peygamberinize hidâyet yollarını açıklamıştır. Bu namazlar da hidâyet yollarındandır. Şâyet siz de cemaati terk edip şu adam gibi namazları evinizde kılacak olursanız, Peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terk ederseniz sapıklığa düşmüş olursunuz. Kim güzel bir şekilde abdest alır, sonra da bu mescidlerden birisine giderse, attığı her adım için, Allah ona bir sevap yazar, derecesini bir kat yükseltir ve bir günahını da siler.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Hibbân, *Sahih* 3/252 (2059).

Bizim zamanımızda namazdan ancak münafıklığı belli olan kimse geri kalırdı. Hasta olan kimse, iki kişi arasında namaza getirilir ve safa durdurulurdu."[1]

Müslim[2], Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Ebû Nuaym'dan rivayet etti.

٢٦٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْأَحْوَصِ، يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ " وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِنَحْوِهِ، وَزَادَ فِي آخِرِهِ " حَتَّى إِنْ كُنَّا لَنُقَارِبُ بَيْنَ الْخُطَا "

2606- Aynı mânâda bir hadis başka bir kanalla: "Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kim yarın Allah'ın huzuruna Müslüman olarak çıkmak istiyorsa, şu farz namazları ezan okunan yerde kılmaya önem versin" şeklinde başlayarak nakledilmiş ve sonuna: "Hatta daha çok sevap almak için adımlarımızı küçük atardık" ibaresi eklenmiştir.[3]

٢٦٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَاذَانَ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: " امْشُوا إِلَى الصَّلَاةِ فَقَدْ مَشَى إِلَيْهَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكُمْ، أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، وَالْمُهَاجِرُونَ، وَالْأَنْصَارُ، قَارِبُوا بَيْنَ الْخُطَا، وَأَكْثِرُوا ذِكْرَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2607- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Namaza yürüyerek gidiniz. Çünkü ona sizden daha hayırlı olan, Ebû Bekr, Ömer, Muhacirler ve Ensâr yürüyerek gitmiştir. Adımlarınızı da küçük atın ve Allah'ı çok anın."[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (257).

[3] İbrahim el-Hecerî sebebiyle senedi zayıftır. İbn Mâce 1/255-256 (777).

[4] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/359) ve Ahmed, *Müsned* (1/444).

٢٦٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: مَشَيْنَا مَعَ أَنَسٍ فَجَعَلَ يُقَارِبُ بَيْنَ الْخُطَا، فَقَالَ: يَا ثَابِتُ لِمَ لَا تَسْأَلُنِي لِمَ أَفْعَلُ بِكَ هَذَا؟، قَالَ: وَلِمَ تَفْعَلُهُ؟ قَالَ: إِنِّي مَشَيْتُ مَعَ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ فَفَعَلَ بِي مِثْلَ هَذَا، ثُمَّ قَالَ: لِمَ لَا تَسْأَلُنِي لِمَ أَفْعَلُ بِكَ هَذَا؟ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ زَيْدٌ هَكَذَا فَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ لِي: " يَا زَيْدُ لِمَ لَا تَسْأَلُنِي لِمَ أَفْعَلُ بِكَ هَذَا؟ " قلت: ولم تفعله؟ قَالَ: " أَرَدْتُ أَنْ تَكْثُرَ خُطَايَ لِلْمَسْجِدِ " رَوَاهُ الضَّحَّاكُ بْنُ نَبْرَاسٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ فَعَلَ ذَلِكَ بِزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ

2608- Sâbit der ki: Enes ile beraber yürürken Enes adımlarını küçük attı ve: "Ey Sâbit! Neden böyle yapmamın nedenini sormuyorsun?" dedi. Ben: "Neden?" deyince ise şöyle dedi: "Zeyd b. Sâbit ile beraber yürürken o da aynı şeyi yaptı. Sonra: "Neden bana bunun sebebini sormuyorsun?" dedi. Sorduğumda ise şöyle cevap verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şekilde yaptı ve bana: *"Ey Zeyd! Neden bunun sebebini sormuyorsun?"* buyurdu. Ben: "Neden yapıyorsun?" diye sorunca da: *"Mescidlere attığım adımların çoğalmasını istedim"* cevabını verdi.[1]

Dahhâk b. Nebrâs[2] bu hadisi Sâbit kanalıyla Enes'ten, o da Zeyd b. Sâbit'ten, o da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakletti.

٢٦٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَقَدْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَجَعَلَ يُقَرِّبُ خُطَاهُ، فَقَالَ: أَلَا تَسْأَلُنِي لِمَ أَفْعَلُ هَذَا؟ قَالَ: وَلِمَ تَفْعَلُهُ؟ قَالَ: " هَكَذَا فَعَلَ بِي ذَلِكَ لِيَكُونَ أَكْثَرَ لِخُطَانَا "

2609- Sâbit el-Bunânî der ki: Namaz için kamet getirildiği bir sırada Enes b. Mâlik ile yürürken küçük adımlarla yürümeye başladı ve: "Neden böyle yaptığımı sormayacak mısın?" dedi. Ben: "Neden?" diye sorunca:

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 5/127 (4800).

[2] Taberânî, *M. el-Kebîr* 5/126-127 (4797-4799).

"Adımların çok olması için (Zeyd b. Sâbit) bana böyle öğretti" cevabını verdi.[1]

٢٦١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الصَّبَعِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبِ بْنِ مُسْلِمٍ الْمَصْرِيُّ، عَنْ ثَوَابَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عُثْمَانُ بْنَ مَظْعُونٍ مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ جَلَسَ يَذْكُرُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ كَانَ لَهُ فِي الْفِرْدَوْسِ سَبْعُونَ دَرَجَةً، كُلُّ دَرَجَتَيْنِ كَحُضْرِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضَمَّرِ سَبْعِينَ سَنَةً، وَمَنْ صَلَّى صَلَاةَ الظُّهْرِ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ خَمْسُونَ دَرَجَةً، بَعْدَ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَحُضْرِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضَمَّرِ خَمْسونَ سَنَةً وَمَنْ صَلَّى الْعَصْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ ثَمَانِيَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، كُلُّهُمْ رَبُّ بَيْتٍ يُعْتِقُهُمْ، وَمَنْ صَلَّى الْمَغْرِبَ فِي جَمَاعَةٍ فَهُو كَحَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ وَعُمْرَةٍ مُتَقَبَّلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ، كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ " وَرَوَى بَكْرُ بْنُ خُنَيْسٍ، عَنْ ضِرَارِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ بِبَعْضِ مَعْنَاهُ

2610- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey Osmân b. Maz'ûn! Kim sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra oturup güneş doğana kadar Allah'ı zikrederse, ona Firdevs'te yetmiş derece verilir. Her iki derecenin arası iyi bir atın koşuşuyla yetmiş senelik bir mesafedir. Öğle namazını cemaatle kılana ise Adn Cennetlerinde elli derece verilir. Her iki derecenin arası iyi bir atın koşuşuyla elli senelik bir mesafedir. İkindi namazını cemaatle kılana ise Hz. İsmâîl'in oğullarından ev sahibi (evli) olan sekiz kişiyi azad etmiş gibi sevap verilir. Akşam namazını cemaatle kılana ise mebrûr hac ve kabul edilmiş umre sevabı verilir. Yatsı namazını cemaatle kılana ise Kadir gecesini ibadetle geçirmiş gibi sevap verilir."*[2]

Ebû Bekr b. Huneys, Dırâr b. Amr kanalıyla Sâbit'ten, o da Enes'ten mânâ olarak bir kısmını nakletmiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 1/517 (1983).

[2] İsnâdında adı verilmeyen biri vardır.

٢٦١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْقَرَّاظِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُحَافِظُ الْمُنَافِقُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً عَلَى صَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ - يَعْنِي فِي جَمَاعَةٍ - "

2611- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Münafık, yatsı namazını kırk gece cemaatle kılamaz."*[1]

٢٦١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْعَمِّيُّ، حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، عَنْ طُعْمَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ حَبِيبٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ صَلَّى فِي جَمَاعَةٍ أَرْبَعِينَ يَوْمًا لَا تَفُوتُهُ التَّكْبِيرَةُ الْأُولَى كَتَبَ اللهُ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةً مِنَ النِّفَاقِ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " فِي كِتَابِي حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ وَهُوَ خَطَأٌ إِنَّمَا هُوَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ الْحَذَّاءُ أَبُو عُمَيْرَةَ "

2612- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kırk gün cemaat namazının iftitah tekbirine yetişerek kılana Allah Cehennemden ve nifaktan kurtuluş beratı yazar."*[2]

Beyhakî der ki: Habîb, benim kitabımda Habîb b. Ebî Sâbit şeklindedir, ancak hatalıdır. Doğru olan ise Habîb b. Ebî Habîb el-Hazzâ Ebû Umeyre'dir.

٢٦١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا ابْنُ صَاعِدٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا طُعْمَةُ بْنُ عَمْرٍو الْجَعْفَرِيُّ، عَنْ حَبِيبٍ، قَالَ: أَبُو حَفْصٍ وَهُوَ الْحَذَّاءُ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَلَّى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً فِي جَمَاعَةٍ كَتَبَ اللهُ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةً مِنَ النِّفَاقِ "، رَفَعَهُ طُعْمَةُ بْنُ عَمْرٍو، وَرَوَاهُ خَالِدُ بْنُ طَهْمَانَ أَبُو الْعَلَاءِ، عَنْ حَبِيبٍ فَوَقَفَهُ مَرَّةً وَرَفَعَهُ أُخْرَى

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tayâlisi, *Müsned* (325).

[2] İsnâdında tanımadıklarım vardır. Tirmizî 2/7 (241).

2613- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kırk gece cemaatle namaz kılana Allah Cehennemden ve nifaktan kurtuluş beratı yazar."*[1]

Tu'me b. Amr hadisi merfu olarak nakletmiştir. Hâlid b. Tahmân Ebu'l-Alâ, Habîb'den bir defa mevkûf, bir defa da merfu olarak nakletti.↓

٢٦١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ خَالِدٍ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِي عَمِيرَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: " مَنْ وَاظَبَ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَةِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، لَا تَفُوتُهُ رَكْعَةٌ، كَتَبَ اللهُ لَهُ بِهَا بَرَاءَتَيْنِ، بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةً مِنَ النِّفَاقِ " كَذَا رُوِيَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مَوْقُوفًا

2614- Enes b. Mâlik der ki: "Kim farz namazları bir rekat bile kaçırmadan kırk gece cemaatle kılarsa Allah ona iki berat yazar. Biri cehennemden kurtuluş beratı, diğeri de nifaktan kurtuluş beratı."[2]

Hadis bu isnâdla mevkûf olarak bu şekilde nakledilmiştir.

٢٦١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ الْإِسْكَافُ، عَنْ أَبِي عَمِيرَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، - قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ أَظُنُّهُ قَدْ رَفَعَهُ - قَالَ: " مَنْ صَلَّى الْغَدَاةَ، وَالْعِشَاءَ الْآخِرَةَ أربعين ليلة فِي جَمَاعَةٍ لَا تَفُوتُهُ رَكْعَةٌ كُتِبت لَهُ بَرَاءَتَانِ، بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةٌ مِنَ النِّفَاقِ "

2615- Enes b. Mâlik -Ebû Abdillah: "Zannedersem hadisi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırdı" demiştir- şöyle dedi: "Kim kırk gece bir rekat bile kaçırmadan sabah ve yatsı namazını cemaatle kılarsa, ona iki berat yazılır. Biri cehennemden kurtuluş beratı, diğeri de nifaktan kurtuluş beratı."[3]

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/810).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] İsnâdında sakınca yoktur.

٢٦١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ شَوْذَبٍ الْمُقْرِئُ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الدَّيْنُورِيُّ، حَدَّثَنَا الْحِمَّانِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ، حَدَّثَنَا الْأَسْفَاطِيُّ وَهُوَ الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدِ جَمَاعَةٍ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لَا تَفُوتُهُ الرَّكْعَةُ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ العشاء كُتِبَ لَهُ بِهَا عَتَقٌ مِنَ النَّارِ " وَفِي حَدِيثِ الْحِمَّانِيِّ: " مَنْ صَلَّى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً فِي جَمَاعَةٍ "، وَالْبَاقِي سَوَاءٌ

2616- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle derdi: *"Kim kırk gece mescidde cemaatle namaz kılar ve bu sürede yatsı namazının ilk rekâtını kaçırmazsa, Allah bununla o kimse için Cehennem ateşinden bir azadlık yazar."*[1]

Himmânî'nin rivayetinde: *"Kırk gece cemaatle..."* şeklinde başlayıp yukarıdaki gibi devam etmiştir.

٢٦١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْمِهْرَجَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَقَدَ سُلَيْمَانَ بْنَ أَبِي حَثْمَةَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ، وَأَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ غَدَا إِلَى السُّوقِ، وَمَسْكَنُ سُلَيْمَانَ بَيْنَ الْمَسْجِدِ وَالسُّوقِ، فَمَرَّ عَلَى الشِّفَاءِ أُمِّ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ فَقَالَ: لَمْ أَرَ سُلَيْمَانَ فِي الصُّبْحِ فَقَالَتْ: إِنَّهُ بَاتَ يُصَلِّي فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَقَالَ عُمَرُ: " لَأَنْ أَشْهَدَ صَلَاةَ الصُّبْحِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُومَ لَيْلَةً "

2617- Ebû Bekr b. Süleymân b. Ebî Hasme'nin bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb, Süleymân b. Ebî Hasme'yi sabah namazında görememişti. Ömer b. el-Hattâb çarşıya giti. Süleymân'ın evi de Mescid ile çarşı arasındaydı. Ömer Süleymân'ın annesi Şifâ'ya uğradı ve: "Süleymân'ı sabah namazında göremedim" dedi. Şifâ: "Geceyi namazla geçirince uykusuna

---

[1] İsnâdı zayıftır. Çünkü Umâra, Enes'e yetişmemiştir. İbn Mâce 1/261 (798) ve Tirmizî (2/)

yenik düştü ve uyuyakaldı" deyince Ömer: "Sabah namazını cemaatle kılmam benim için bir geceyi ibadetle geçirmemden daha sevimlidir" dedi.[1]

٢٦١٨ - أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ نَاجِيَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: " لَأَنْ أُصَلِّي الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُحْيِيَ مَا بَيْنَهُمَا بِصَلَاةٍ "

2618- Hz. Ömer: "Yatsı namazını cemaatle kılmak benim için, ikisi (yatsı ile sabah namazı) arasını namazla geçirmemden daha sevimlidir."[2]

٢٦١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، وَأَبُو الْحَسَنِ السِّرَاجُ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ: " أَلَا احْمِلُونِي "، قَالَ: فَحَمَلُوهُ، قَالَ: " أَلَا أَخْرِجُونِي "، قَالَ: فَأَخْرَجُوهُ، قَالَ: " حَافِظُوا عَلَى هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ - يَعْنِي صَلَاةَ الْعِشَاءِ، وَالصُّبْحِ -، أَلَا اسْمَعُوا وَبَلِّغُوا مَنْ خَلْفَكُمْ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَيْتُمُوهُمَا وَلَوْ حَبْوًا عَلَى مَرَافِقِكُمْ وَرُكَبِكُمْ "

2619- İbn Ebî Leylâ der ki: Ebu'd-Derdâ vefat etmeden önceki hastalığında: "Beni kaldırın" dedi. Onu kaldırdıklarında: "Beni çıkarın" dedi. Çıkardıklarında da şöyle dedi: "Şu namazlara -yatsı ile sabah namazına- dikkat edin. Beni iyi dinleyin ve bunu benden sonrakilere söyleyin. Şâyet sizler bu iki namazda neler olduğunu biliyor olsaydınız, dirsekleriniz ve dizleriniz üzere emekleyerek dahi olsa bu namazlara giderdiniz."[3]

---

[1] Müellifin hocası hakkında bilgi vereni bulamadım. Diğer ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (131) ve Abdürrezzâk, *Musannef* (1/526).

[2] Ravileri güvenilidir. Abdürrezzâk, *Musannef* 1/527 (2013).

[3] Ravileri güvenilirdir.

فَضْلُ الْمَشْيِ إِلَى الْمَسَاجِدِ

Mescidlere Gitmek İçin Yürümek

٢٦٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عبيد اللهِ الْحَرْفِيُّ، حَدَّثَنَا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ الدَّيْرَعَاقُولِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ح وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ مَشَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللهِ، كَانَتْ خُطُوَاتُهُ إِحْدَاهُمَا تَحُطُّ خَطِيئَةً، وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً " وَفِي رِوَايَةِ الرُّوذْبَارِيِّ وَالْحُرْفِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: " لِيُؤَدِيَ فَرِيضَةَ اللهِ عَلَيْهِ فَخُطْوَاته إِحْدَاهُمَا تَحُطُّ خَطِيئَةً وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ مَنْصُورٍ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ عَدِيٍّ

2620- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim evinde abdest aldıktan sonra Allah'ın farzlarından birini eda etmek üzere Allah'ın evlerinden birine yürürse, bir adımıyla bir günahı silinir, diğer adımıyla bir derece yükselir."*[1]

Ruzbârî ve Hurfî'nin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) olan rivayetinde hadis: *"Allah'ın farzını yerine getirmek için yürürse, bir adımıyla bir günahı silinir, diğer adımıyla bir derece yükselir"* şeklindedir.

Müslim[2] bu hadisi İshâk b. Mansûr kanalıyla Zekeriyyâ b. Adiy'den rivayet etti.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *mesâcid* (282).

٢٦٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ غَدَا أَوْ رَاحَ إِلَى الْمَسْجِدِ أَعَدَّ اللهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلًا كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ

2621- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim sabah veya akşam camiye gider gelirse, her gidip geldiğinde Allah o kimseye cennetteki ikramını hazırlar."*[1]

Müslim ve Buhârî *Sahîh*'te Yezîd b. Hârun'dan[2] nakletmiştir.

٢٦٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ الْعَلَاءِ الثَّقَفِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مِنْ حِينِ يَخْرُجُ أَحَدُكُمْ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى مَسْجِدِي فَرِجْلٌ تَكْتُبُ حَسَنَةً، وَأُخْرَى تَمْحُو سَيِّئَةً "

2622- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden biri mescide gitmek için çıktığı andan itibaren (her adımda) ayaklarından biri bir sevap yazarken diğeri bir günahını siler."*[3]

٢٦٢٣ - وَرَوَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، وَقَالَ: فِي رِوَايَتِهِ مِنْ مَنْزِلِهِ إِلَى مَسْجِدِهِ. أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ فَذَكَرَهُ

2623- Ebû Ali el-Hanefî bu hadisi İbn Ebî Zi'b'den nakletmiştir; ancak onun rivayetinde hadis: *"Evinden mescidine..."* şeklindedir.[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (285) ve Buhârî, *ezân* (161).

[3] Ravileri güvenilirdir. İbn Hibbân, *Sahih* 3/73 (1620) ve Ahmed, *Müsned* (2/432).

[4] İsnâdında sakınca yoktur. Nesâî (2/42).

٢٦٢٤ - أَخْبَرَنا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا خَشْنامُ بْنُ بِشْرٍ بن الْعَنْبَرِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ، مَوْلَى الْأَسْلَمِيِّينَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْقَرَّاظِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءِ ثُمَّ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يَنْزِعُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ تَزَلْ رِجْلُهُ الْيُسْرَى تَمْحُو عَنْهُ سَيِّئَةً، وَتَكْتُبُ لَهُ الْيُمْنَى حَسَنَةً حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ، وَلَوْ يَعْلَمُ النَّاسَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا "

2624- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden biri güzelce abdest aldıktan sonra sadece namaz kılmak için mescide gitmek üzere evinden çıkarsa, mescide girinceye kadar (attığı her adımla) sol ayağı bir günahını siler, sağ ayağı da bir sevap yazar. İnsanlar yatsı ve sabah namazındaki sevabı bilselerdi emekleyerek te olsa giderlerdi."*[1]

٢٦٢٥ - أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مَا أَعْلَمُ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مِمَّنْ يُصَلِّي والْقِبْلَةَ أَبْعَدَ مَنْزِلًا مِنَ الْمَسْجِدِ مِنْهُ، وَكَانَ يَحْضُرُ الصَّلَوَاتِ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: فَقِيلَ لَهُ لَوِ اشْتَرَيْتَ حِمَارًا فَرَكِبْتَهُ فِي الرَّمْضَاءِ أَوِ الظَّلْمَاءِ، فَقَالَ: وَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ مَنْزِلِي يَلْزَقُ الْمَسْجِدَ، فَأُخْبِرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِذَلِكَ، فَسَأَلَهُ: فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ كَيْمَا يُكْتَبُ أَثَرِي، وَخُطَايَ، وَرُجُوعِي إِلَى أَهْلِي، وَإِقْبَالِي، وَإِدْبَارِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَعْطَاكَ اللهُ مَا احْتَسَبْتَ أَجْمَعَ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ

2625- Ubey b. Ka'b der ki: Bir adam vardı; Medinelilerin içinde Müslümanlardan evi Mescid'e onunkinden daha uzak olan bir kimseyi tanımıyorum. Bu adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile namazı hiç kaçırmazdı. Bu adama: "Bir eşek satın alsan da şiddetli sıcak veya

---

[1] Haşnâm b. Beşîr hakkında bilgi bulamadım. Diğer ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 12/355 (13328); Hâkim, *Müstedrek* (1/217).

karanlıkta binsen" denilince: "Evimin Mescid'in yanında olmasını istemiyorum" karşılığını verdi. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatılınca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama böyle demesinin sebebini sordu. Adam şu cevabı verdi: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Mescid'e gidişimin ve ailemin yanıma dönüşümün benim lehime yazılmasını istedim." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Allah senin istediğin şeylerin hepsini sana verdi"* buyurdu.[1]

Müslim[2] bu hadisi Süleymân et-Teymî'den rivayet etti.

٢٦٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بَيْتُهُ أَقْصَى بَيْتٍ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ لَا يُخْطِئُهُ الصَّلَاةُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: فَتَوَجَّهْتُ لَهُ فَقُلْتُ: يَا فُلَانُ لَوْ أَنَّكَ اشْتَرَيْتَ لك حِمَارًا يَقِيكَ مِنَ الرَّمْضَاءِ، وَيَقِيكَ هَوَامَ الْأَرْضِ قَالَ: وَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ بَيْتِي مُطَنَّبٌ بِبَيْتِ مُحَمَّدٍ ﷺ قَالَ: فَحَمَلْتُ بِهِ حَمْلًا حَتَّى أَتَيْتُ به نَبِيَّ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ قَالَ: فَدَعَاهُ، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَذَكَرَ أَنَّهُ يَرْجُو فِي أَثَرِهِ الْأَجْرَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ لَكَ مَا احْتَسَبْتَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ

2626- Ubey b. Ka'b der ki: Ensâr'dan, evi Medine'ki (Mescid'e) en uzak evi olan bir adam vardı ve bu adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile namazı hiç kaçırmazdı. Ben adama gidip: "Ey falan! Eğer sen bir merkep satın alsaydın, seni şiddetli sıcaktan ve yerin zehirli hayvanlarından korurdu" deyince, adam: "Vallahi, evimin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evinin bitişiğinde olmasını istemem" karşılığını verdi. Ben adamın sözüne alındım. Hatta Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) giderek, adamın söylediklerini anlattım. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adamı çağırtıp ona sordu.

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur.

[2] Müslim, *mesâcid* (278).

Adam da, bana dediğinin aynısını söyledi ve (attığı adımların) izinden sevap umduğunu anlattı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gerçekten sana, umduğun (sevap) vardır"* buyurdu.[1]

Müslim *Sahîh*'te[2] Muhammed b. Ebî Bekr'den nakletti.

٢٦٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامِ بْنِ مَلَاسٍ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ يَعْنِي ابْنَ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيَّ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: أَرَادَ بَنُو سَلَمَةَ أَنْ يَتَحَوَّلُوا إِلَى قُرْبِ الْمَسْجِدِ فَكَرِهَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ تُعَرَّى الْمَدِينَةُ فَقَالَ: " يَا بَنِي سَلِمَةَ أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ " فَأَقَامُوا أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ مَرْوَانَ الْفَزَارِيِّ

2627- Enes der ki: Seleme oğulları Mescid'e yakın bir yere taşınmak isteyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'nin (etrafının) boş ve ıssız bırakılmasını çirkin gördü ve onlara: *"Ey Seleme oğulları! Sizler ayak izlerinizin sevabını hesaba almıyor musunuz?"* buyurdu. Bunun üzerine onlar da Mescid'e uzak olan yerlerinde ikamet ettiler.[3]

Buhârî bu hadisi Muhammed b. Selâm kanalıyla Mervân el-Fezârî'den nakletti.

٢٦٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصِ بْنِ الْحَمَامِيُّ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَرَادَ بَنُو سَلِمَةَ أَنْ يَبِيعُوا دُورَهُمْ وَيَتَحَوَّلُوا إِلَى قُرْبِ الْمَسْجِدِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " يَا بَنِي سَلِمَةَ أَمَا تُحِبُّونَ أَنْ تُكْتَبَ آثَارُكُمْ "

2628- Câbir b. Abdillah der ki: Seleme oğulları evlerini satıp Mescid'e

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *mesâcid* (461).

[3] İsnâdı sahihtir.

yakın bir yere taşınmak istediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu öğrenince: *"Ey Seleme oğulları! Attığınız adımların sevabının yazılmasını istemez misiniz?"* buyurdu.[1]

٢٦٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، حَدَّثَنِي الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: خَلَتِ الْبِقَاعُ حَوْلَ الْمَسْجِدِ فَأَرَادَ بَنُو سَلِمَةَ أَنْ يَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ لَهُمْ: " إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ " قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ أَرَدْنَا ذَلِكَ فَقَالَ: " يَا بَنِي سَلَمَةَ دِيَارُكُمْ تُكْتَبُ آثَارَكُمْ، دِيَارُكُمْ تُكْتَبُ آثَارُكُمْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى

2629- Câbir b. Abdillah der ki: Mescid'in etrafındaki arsalar boş kalınca Seleme oğulları Mescid'e yakın bir yere taşınmak istediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu öğrenince şöyle buyurdu: *"Öğrendiğime göre Mescid'e yakın bir yere taşınmak istiyor muşsunuz."* Onlar: "Evet ey Allah'ın Resûlü! Öyle yapmak istemiştik" karşılığını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Seleme oğulları! Yurtlarınızdan ayrılmayınız ki, adımlarınıza sevap yazılsın. Yurtlarınızdan ayrılmayınız ki, adımlarınıza sevap yazılsın"* buyurdu.[2]

Müslim[3] bu hadisi Muhammed b. el-Müsennâ'dan nakletti.

٢٦٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ شَبِيبٍ الْمَعْمَرِيُّ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ ابْنِ بِنْتِ إِسْحَاقَ بْنِ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنِي جَدِّي، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ طَرِيفِ بْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: كَانَ بَنُو سَلَمَةَ فِي نَاحِيَةٍ مِنَ الْمَدِينَةِ فَأَرَادُوا أَنْ يَنْتَقِلُوا إِلَى قُرْبِ الْمَسْجِدِ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (3/371, 390); İbn Cerîr, *Tefsir* (22/154) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/115 (393).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *mesâcid* (280).

وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾ [يس: ١٢] فَدَعَاهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " إِنَّهُ تُكْتَبُ آثَارُكُمْ "، ثُمَّ قَرَأَ عَلَيْهِمُ الْآيَةَ فَتَرَكُوا

2630- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Medine'nin kenarında olan Seleme oğulları Mescid'e yakın bir yere taşınmak istemişlerdi. ***"Muhakkak Biz, ölüleri diriltiriz. Onların ileri gönderdiklerini de, izlerini de yazarız. Biz, herşeyi önder bir kitabda tesbit etmişizdir"***[1] âyeti nazil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları çağırdı ve: *"Attığınız adımların sevabı yazılmaktadır"* buyurup kendilerine âyeti okudu.[2]

٢٦٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْبَخْتَرِيِّ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا بُرَيْدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ إِلَيْهَا مَشْيًا، وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ فِي جَمَاعَةٍ أَعْظَمُ أَجْرًا مِمَّنْ يُصَلِّيهَا ثُمَّ يَنَامُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

2631- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namazdan en çok sevap kazanacak insanlar, uzak mesafelerden Mescid'e yürüyerek gelenlerdir. Namazı imamla birlikte cemaatle kılmak için bekleyen kimsenin sevabı, namazı tek başına kıldıktan sonra uyuyan kimseden daha büyüktür."*[3]

Buhârî ve Müslim[4], Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet ettiler.

٢٦٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي عُشَّانَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " إِذَا تَطَهَّرَ الرَّجُلُ

---

[1] Yasin Sur. 12

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim'in hocası hakkında bilgi bulamadım. Tirmizî 5/363-364 (3226).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Buhârî, *ezân* (159) ve Müslim, *mesâcid* (277).

ثُمَّ مَرَّ إِلَى الْمَسْجِدِ يَرْعَى الصَّلَاةَ كَتَبَ لَهُ كَاتِبُهُ أَوْ كَاتِبَاهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا إِلَى الْمَسْجِدِ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، وَالْقَاعِدُ يَرْعَى الصَّلَاةَ كَالْقَانِتِ، وَيَكْتُبُ مِنَ الْمُصَلِّينَ مِنْ حِينِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ حَتَّى يَرْجِعَ "

2632- Ukbe b. Âmir el-Cühenî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişi abdest aldıktan sonra mescide gidip namazı beklerse katibi veya katipleri mescide gitmek için attığı her adımı için on sevap yazar. Mescidde oturup namazı bekleyen boyun eğerek Allah'a çokça itaat eden gibidir. O kimseye, evinden çıktığı andan geri döndüğü vakte kadar namaz kılmış gibi sevap yazılır."*[1]

٢٦٣٣ - حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ مَعْبَدِ بْنِ هُرْمُزٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، قَالَ: حَضَرَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ الْمَوْتُ فَقَالَ لِأَهْلِهِ: مَنْ فِي الْبَيْتِ؟ فَقَالُوا: أَهْلُكَ وَإِخْوانُكَ وَجُلَسَاؤُكَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ: ارْفَعُونِي فَاسْتَسْنَدَهُ رَجُلٌ مِنْهُمْ إِلَيْهِ فَفَتَحَ عَيْنَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْقَوْمِ فَرَدُّوا عَلَيْهِ، وَقَالُوا لَهُ خَيْرًا، أو قَالَ: مَعْرُوفًا قَالَ: إِنِّي مُحَدِّثُكُمُ الْيَوْمَ حَدِيثًا مَا حَدَّثت بِهِ أَحَدًا مُنْذُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقُولُ: احْتِسَابًا، وَمَا أُحَدِّثُكُمُوهُ الْيَوْمَ إِلَّا احْتِسَابًا، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ تَوَضَّأَ فِي بَيْتِهِ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِي جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ لَمْ يَرْفَعْ رِجْلَهُ الْيُمْنَى إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً، وَلَا يَضَعُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى إِلَّا حَطَّ اللهُ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً، حَتَّى يَأْتِي الْمَسْجِدَ فَإِذَا صَلَّى بِصَلَاةِ الْإِمَامِ انْصَرَفَ، وَقَدْ غُفِرَ لَهُ، فَإِنْ هُوَ أَدْرَكَ بَعْضَهَا وَفَاتَهُ الْبَعْضُ كَانَ كَذَلِكَ، وَإِنْ هُوَ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ وَقَدْ صُلِّيَتْ فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا كَانَ كَذَلِكَ "

2633- Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Ensâr'dan bir adam vefat edeceği zaman ailesine: "Evde kim var?" diye sorunca: "Ailen, kardeşlerin ve mesciddeki dostların" cevabını verdiler. Adam: "Beni kaldırın" deyince, bir

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/211); İbn Huzeyme 2/374 (1492); Taberânî, *M. el-Evsat* 1/150 (187); İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (139/410), Ahmed, *Müsned* (4/157) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/286 (1747).

adam onu kendisine yasladı. Adam gözlerini açıp oradakilere selam verince, selamını aldılar ve ona güzel şeyler söylediler. Adam şöyle dedi: "Size daha önce hiç kimseye anlatmadığım bir hadis anlatacağım. Bunu size bu gün sadece Allah rızası için anlatıyorum: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kim evinde güzelce abdest aldıktan sonra mescide çıkıp Müslüman cemaatle namaz kılarsa, sağ ayağını her kaldırdığında Allah ona bir sevap yazar. Sol ayağını her yere bastığında ondan bir günah siler. Adam mescide gidip imamın arkasında namaz kıldıktan sonra gittiğinde bağışlanmış bir şekilde gider. Namazın bir kısmına yetişip bir kısmını kaçıran için de aynı şey geçerlidir. Mescide gittiğinde namazın kılınmış olduğunu görüp, kendisi rüku ve secdelerinin hakkını vererek kılan için de aynı şey geçerlidir."*[1]

٢٦٣٤ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْجُمَاهِرِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ يَعْنِي ابْنَ طَحْلَاءَ، عَنْ مِحْصَنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَوْفِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَه ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا أَعْطَاهُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ مِثْلَ أَجْرِ مَنْ صَلَّاهَا وَحَضَرَهَا وَلَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْئًا "

2634- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim evinde güzelce abdest aldıktan sonra mescide gider ve halkın namazı kıldığını görürse, Allah ona namazın tamamına yetişenlere verdiği sevabın aynısını verir. Bu, o cemaatin sevabından hiç bir şey eksiltmez."*[2]

٢٦٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ أَبُو مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ اللَّبَقِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ عُلَيَّةَ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ شِنْظِيرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: " فِي الرَّجُلِ يَنْتَهِي إِلَى الْقَوْمِ وَهُوَ فِي آخِرِ صَلَاتِهِمْ فَقَدْ دَخَلَ فِي التَّضْعِيفِ، فَإِذَا انْتَهَى إِلَيْهِمْ وَقَدْ سَلَّمَ الْإِمَامُ وَلَمْ يَتَفَرَّقُوا فَقَدْ دَخَلَ فِي التَّضْعِيفِ "، قَالَ: وَكَانَ يُقَالُ: " إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ وَهُوَ يَنْوِيهِمْ فَأَدْرَكَهُمْ أَوْ لَمْ يُدْرِكْهُمْ فَقَدْ دَخَلَ فِي التَّضْعِيفِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 1/380-381 (563).

[2] İsnâdında durumu bilinmeyen biri vardır. Ebû Dâvud 1/381 (564) ve Nesâî (2/111).

2635- Atâ b. Ebî Rabâh'ın bildirdiğine göre Ebû Hureyre şöyle dedi: "Cemaate namazın sonunda yetişen kişi, cemaat sevabı alır. Eğer yetiştiğinde imam selam vermişse ancak dağılmamışlarsa yine cemaat sevabı alır." Şöyle denirdi: "Kişi evinden cemaatle namaz kılmak niyetiyle çıkarsa, ister cemaate yetişsin ister yetişmesin, cemaat sevabı alır.[1]"

٢٦٣٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرَ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ " قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: " إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ

2636- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın, sayesinde günahları sileceği ve dereceleri yükselteceği şeyi size bildireyim mi?"* buyurunca, sahabe: "Evet ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Güçlükler de olsa abdesti güzelce almak, mescidlere doğru çok adım atmak, bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı beklemek. İşte nöbetiniz, budur."*[2]

Müslim[3] bu hadisi Yahyâ b. Eyyûb'den rivayet etti.

٢٦٣٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قَمَّاشٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ صَالِحٍ، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يَا ابْنَ أَخِي: " هَلْ تَدْرِي فِي أَيِّ شَيْءٍ نَزَلَتْ: ﴿اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا﴾ [آل عمران: ٢٠٠]؟ " قَالَ: قُلْتُ: لَا، قَالَ: " إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ غَزْوٌ يُرَابَطُ فِيهِ، وَلَكِنِ انْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكَ الرِّبَاطُ، فَذَلِكَ الرِّبَاطُ "

---

[1] Hâkim'in hocası Abdulmelik b. Ahmed hakkında bilgi bulamadım.

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (41).

قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: فَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُطَرِّفِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْوُضُوءُ لِلصَّلَاةِ عِنْدَ الْمَكَارِهِ مِنَ الْكَفَّارَاتِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ مِنَ الْكَفَّارَاتِ، فَذَلِكَ الرِّبَاطُ، فَذَلِكَ الرِّبَاطُ " كَذَا هُوَ فِي كِتَابِي

2637- Dâvud b. Sâlih der ki: Ebû Seleme b. Abdirrahman bana: "Yeğenim! *«Sabrediniz, sabır yarışında bulununuz ve nöbet bekleyiniz»*[1] âyetinin neden indiğini biliyor musun?" diye sordu. Ben: "Hayır" cevabını verince de şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında nöbet tutulan herhangi bir gazve olmamıştır. Fakat namazın arkasından başka bir namazı beklemek vardı. Âyette kastedilen nöbet budur."[2]

İbnu'l-Mübârek der ki: Muhammed b. el-Mutarrif'in, Alâ b. Abdirrahman b. Yâkûb kanalıyla Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Güçlükler de olsa namaz için abdest almak günahları bağışlatan şeylerdendir. Mescidlere gitmek için çok adım atmak ta günahları bağışlatan şeylerdendir. İşte nöbet budur. İşte nöbet budur.*" Kitabımda hadis bu şekildedir.[3]

٢٦٣٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ ثَابِتٍ، حَدَّثَنِي دَاوُدُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: يَا ابْنَ أَخِي، هَلْ تَدْرِي فِي أَيِّ شَيْءٍ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا﴾ [آل عمران: ٢٠٠]؟ قَالَ: قُلْتُ: لَا، قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي، إِنِّي سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: " لَمْ يَكُنْ فِي زَمَانِ النَّبِيِّ ﷺ غَزْوٌ يُرَابَطُ فِيهِ، وَلَكِنِ انْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ "

2638- Dâvud b. Sâlih der ki: Ebû Seleme b. Abdirrahman bana:

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 200

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İbnu'l-Mübarek, *Zühd* (138/409).

"Yeğenim! «*Sabrediniz, sabır yarışında bulununuz ve nöbet bekleyiniz*»[1] âyetînin neden indiğini biliyor musun?" diye sordu. Ben: "Hayır" cevabını verince de şöyle dedi: "Yeğenim! Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında nöbet tutulan herhangi bir gazve olmamıştır. Fakat namazın arkasından başka bir namazı beklemek vardı."[2]

٢٦٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَإِعْمَالُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ يَغْسِلْنَ الْخَطَايَا غَسْلًا هَكَذَا " رُوِيَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَقَدْ مَضَى فِي كِتَابِ الطَّهَارَةِ بِمَا هُوَ الصَّوَابُ

2639- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Güçlükler de olsa abdest almak, mescidlere gitmek için yürümek ve bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı beklemek şu şekilde günahları temizler.*"[3]

Hadis bu isnâdla nakledilmiştir. Doğru isnâdla olan rivayet taharet konusunda geçmiştir.

٢٦٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو صَادِقِ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّنُوخِيُّ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ الْأَنْطَاكِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ، أَخْبَرَنِي الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَوَضَّأَ ثُمَّ خَرَجَ يُرِيدُ الصَّلَاةَ فَهُوَ فِي الصَّلَاةِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهِ "

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 200

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/301); İbn Cerîr, *Tefsir* (4/222); Vâhidî, *Esbâbu'n-Nuzûl* (135) ve İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (137-138/408).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abd b. Humeyd, *Muntehab* 1/142 (91); Bezzâr, *Müsned* (1/223); Ebû Ya'lâ, *Müsned* 1/379 (488) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/132).

2640- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallehu aleyhi vesellem): *"Abdest alıp namaz kılmak için yola çıkan, evine dönene kadar namazda sayılır"* buyurdu.[1]

٢٦٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا وَالِدِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيُّ، البَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ الْمَدِينِيُّ وَاسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُطَرِّفِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ بِالنُّورِ التَّامِّ " لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي زَكَرِيَّا، وَفِي حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللهِ: " بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "، وَقَالَ فِي إِسْنَادِهِ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الشِّيرَازِيُّ وَكَانَ ثِقَةً، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ، وَأَبُو غَسَّانَ الْمَدِينِيُّ

2641- Sehl b. Sa'd'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallehu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Karanlıklarda (mescidlere) yürüyenleri tam nurla müjdele."*[2]

Bu lafız Ebû Zekeriyyâ'ya aittir. Ebû Abdillah'ın lafzı: *"Kıyamet günü tam nurla..."*[3] şeklindedir. Yahyâ b. el-Hâris güvenilirdir.

٢٦٤٢ - حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُثَنَّى مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، مُؤَذِّنُ مَسْجِدِ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، حَدَّثَنِي أَبِي سُلَيْمَانُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَسْلَمَ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي ظُلَمِ اللَّيَالِي إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

2642- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gece karanlığında mescidlere yürüyenleri kıyamet günü tam nurla*

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/181 (5800) ve İbn Huzeyme, *Sahih* 2/377 (1499).

[3] İbn Mâce 1/256 (780).

müjdele."[1]

٢٦٤٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُثَنَّى الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ الْكَحَّالُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَوْسٍ الْخُزَاعِيُّ، أَنَّ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيَّ، حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ " أَوْ قَالَ: " فِي الظُّلْمَةِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

2643- Bureyde el-Eslemî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) m) şöyle buyurdu: *"Karanlıklarda mescidlere yürüyenleri kıyamet günü tam nurla müjdele."*[2]

٢٦٤٤ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ بْنِ قُرَيْشٍ السَّاسِيُّ، وَأَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمِ بْنِ الْمُظَفَّرِ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْكَحَّالُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَوْسٍ، عَنْ بُرَيْدَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ

2644- Bu hadis başka bir kanalla da nakledilmiştir.[3]

٢٦٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ مَشَى فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ أَتَاهُ اللهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

2645- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle le buyurdu: *"Gece karanlığında mescidlere yürüyene kıyamet günü Allah bir nur*

---

[1] İsnâdında meçhuller vardır. İbn Mâce 1/256-257 (781).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] İsnâdında tanımadığım vardır. Ebû Dâvud 1/379 (561) ve Tirmizî 1/435 (223).

verir."[1]

٢٦٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّيَّارِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَحْمُودٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، حَدَّثَنَا خَاقَانُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَاضِي مَرْوَ قَالَ: سَمِعْتُ مُقَاتِلَ بْنَ سُلَيْمَانَ، يَقُولُ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ [الحديد: ٢١] قَالَ: " التَّكْبِيرَةُ الْأُولَى "

2646- Mukâtil b. Süleymân, *"Rabbinizden bir bağışlanmaya ve genişliği gökler ve yer kadar olan bir cennete koşun"*[2] âyetinden kastedilenin iftitah tekbiri olduğunu söylemiştir.[3]

٢٦٤٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ زُرَيْقٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَطَرٍ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ [الحديد: ٢١] قَالَ: " التَّكْبِيرَةُ الْأُولَى "

2647- Enes b. Mâlik, *"Rabbinizden bir bağışlanmaya ve genişliği gökler ve yer kadar olan bir cennete koşun"*[4] âyetinden kastedilenin iftitah tekbiri olduğunu söylemiştir.[5]

٢٦٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو فَرْوَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدٍ، حَاجِبُ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ: سَمِعْتُ شَيْخًا، فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ يَقُولُ: قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ أُنْفَةً وَإِنَّ أُنْفَةَ الصَّلَاةِ التَّكْبِيرَةُ الْأُولَى، فَحَافِظُوا عَلَيْهَا " قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: فَحَدَّثْتُ بِهِ رَجَاءَ بْنَ حَيْوَةَ فَقَالَ: حَدَّثَتْنِيهِ أُمُّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *salât* (331) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/254).

[2] Hadîd Sur. 21

[3] Ravilerden Mukâtil b. Süleyman metrûktur.

[4] Hadîd Sur. 21

[5] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (5/1811).

2648- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Her şeyin bir başlangıcı vardır. Namazın başlangıcı da iftitah tekbiridir. Buna önem veriniz."*[1]

Ebû Ubeyd der ki: Bu hadisi Recâ b. Hayve'ye anlattığımda: "Bu hadisi bana Ümmü'd-Derdâ, Ebu'd-Derdâ'dan nakletti" dedi.

٢٦٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الطَّهْمانِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَاكِمُ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ ح، وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ السِّرَاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ مُطَيَّنٌ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ السَّكَنِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لِكُلِّ شَيْءٍ صَفْوَةٌ وَصَفْوَةُ الصَّلَاةِ التَّكْبِيرَةُ الْأُولَى "

2649- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Her şeyin bir özü vardır. Namazın özüde da iftitah tekbiridir."*[2]

٢٦٥٠ - وأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ السِّرَاجُ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ غَانِمِ بْنِ حَمُّوَيْهِ الطَّوِيلُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ السَّكَنِ أَبُو السَّكَنِ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " وَصَفْوَةُ الْإِيمَانِ الصَّلَاةُ، وَصَفْوَةُ الصَّلَاةِ التَّكْبِيرَةُ الْأُولَى "

2650- A'meş aynı hadisi nakletmiş, ancak: *"İmanın özü namaz, namazın özü de iftitah tekbiridir"* ibaresi geçmiştir.[3]

٢٦٥١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ غَيْلَانَ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ رَوْحٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا الْعَوَّامُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ الطَّائِيُّ، عَنْ حَوْشَبٍ الْبَصْرِيِّ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: " مَا يَسُرُّنِي أَنْ أَنْتَهِي إِلَى صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ وَقَدْ سَبَقَنِي الْإِمَامُ بِالتَّكْبِيرَةِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/306) ve Bezzâr 1/252 (521).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Duafâ* (1/244); İbn Adiy, *el-Kâmil* (2/470) ve Bezzâr (1/252-253).

الْأُولَى وَهِيَ ذِرْوَةُ الصَّلَاةِ وَلِي سِتُّونَ مِنَ الْإِبِلِ " وَقَالَ آخَرُ مِنَ الصَّحَابَةِ: " مَا يَسُرُّنِي أَن أَنْتَهِي إِلَى صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ وَقَدْ سَبَقَنِي الْإِمَامُ وَلِي مِائَتَانِ مِنَ الْإِبِلِ " وَقَالَ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ: " مَا يَسُرُّنِي أَن أَنْتَهِي إِلَى صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ وَقَدْ سَبَقَنِي الْإِمَامُ بِالتَّكْبِيرَةِ الْأُولَى، وَهِيَ ذِرْوَةُ الصَّلَاةِ وَلِي مَا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ " " وَقَالَ آخَرُ مِنَ الصَّحَابَةِ مَا يَسُرُّنِي أَنْ أَنْتَهِي إِلَى صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ، وَقَدْ سَبَقَنِي الْإِمَامُ بِالتَّكْبِيرَةِ الْأُولَى ثُمَّ صَلَّيْتُ مَا بَيْنَ الْفَجْرِ إِلَى الْمَغْرِبِ مَا عَدَلَ تِلْكَ التَّكْبِيرَةَ "

2651- Hasan der ki: Ebû Hureyre: "Altmış devemin olmasını, imamın ardında farz namazı kılmak için mescide gittiğimde namazın zirvesi olan iftitah tekbirine yetişmiş olmaya tercih etmem" dedi.

Bir başka sahabi ise: "İki yüz devemin olmasını, imamın ardında farz namazı kılmak için mescide gittiğimde iftitah tekbirine yetişmiş olmaya tercih etmem" dedi.

Ubâde b. es-Sâmit: "Güneşin üzerine doğduğu her şeyin benim olmasını, imamın ardında farz namazı kılmak için mescide gittiğimde namazın zirvesi olan iftitah tekbirine yetişmiş olmaya tercih etmem" dedi.

Bir başka sahabi şöyle dedi: "Sabahtan akşama kadar namaz kılmış olmayı, imamın ardında farz namazı kılmak için mescide gittiğimde iftitah tekbirine yetişmiş olmaya tercih etmem. Çünkü sabahtan akşama kadar kıldığım namaz bu tekbire denk gelemez."[1]

٢٦٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ: يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا، يَقُولُ: " مَنْ لَمْ يُدْرِكِ التَّكْبِيرَةَ الْأُولَى فَلَا تَرْجُ خَيْرَهُ "

2652- Vekî der ki: "İftitah tekbirine yetişemeyenden hayır bekleme."[2]

---

[1] İsnâdında meçhuller vardır.

[2] Ravileri güvenilirdir.

٢٦٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْخُسْرَوْجِرْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ [الأنبياء: ١٠٥] قَالَ: " أَرْضُ الْجَنَّةِ يَرِثُهَا الَّذِين يُصَلُّونَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْجَمَاعَاتِ " ﴿إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا﴾ [الأنبياء: ١٠٦] " أَيْ بِشَارَةٌ لِقَوْمٍ عَابِدِينَ أَيِ الَّذِين يُصَلُّونَ الصَّلَوَاتِ فِي الْجَمَاعَاتِ "

2653- İbn Abbâs: *"And olsun ki, Tevrat'tan sonra Zebur'da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık"*[1] âyetini şu şekilde açıklamıştır: "Yeryüzüne beş vakit namazı cemaatle kılanlar varis olacaklar. *«Şüphesiz bunda Allah'a kulluk eden bir toplum için yeterli bir mesaj vardır»*[2] âyetinden kastedilen de cemaatle namazlarını kılan âbid bir topluluktur."[3]

٢٦٥٤ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِي شَأْنِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ: ﴿إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا﴾ [السجدة: ١٥] " أَيْ آتَوْها وَسَبَّحُوا أَيْ فَصَلَّوْا بِأَمْرِ رَبِّهِمْ، وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ إِتْيَانِ الصَّلَوَاتِ فِي الْجَمَاعَاتِ"

2654- İbn Abbâs der ki: *"Bizim âyetlerimize ancak o kimseler inanırlar ki, bunlarla kendilerine öğüt verildiğinde, büyüklük taslamadan secdeye kapanırlar ve Rablerini hamd ile tesbih ederler"*[4] âyeti beş vakit namaz hakkında nazil olmuştur. Âyetin mânâsı şudur: "Tesbih ederek namaza giderler, yani Rablerinin emriyle namaz kılarlar, cemaatle namaza gitme konusunda büyüklük taslamazlar."[5]

---

[1] Enbiya Sur. 105

[2] Enbiya Sur. 106

[3] İsnâdı zayıftır.

[4] Secde Sur. 15

[5] Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/545).

٢٦٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ﴾ [القلم: ٤٣] قَالَ: " الصَّلَوَاتُ فِي الْجَمَاعَاتِ "

2655- Saîd b. Cubeyr, ***"Onlar, sapasağlam oldukları zaman da secde etmeye çağrılıyorlardı"***[1] âyetini açıklarken: "Âyette kastedilen cemaatle namazdır" demiştir.[2]

٢٦٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الوَهَبِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابن عَبَّاسٍ، قَالَ: فِي قَوْلِهِ: ﴿يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ﴾ [القلم: ٤٣] قَالَ: " الرَّجُلُ يَسْمَعُ الْأَذَانَ فَلَا يُجِيبُ الصَّلَاةَ "

2656- İbn Abbâs, ***"Onlar, sapasağlam oldukları zaman da secde etmeye çağrılıyorlardı"***[3] âyetini açıklarken: "Âyette kastedilen, ezanı duyduğu halde namaza gitmeyendir" demiştir.[4]

٢٦٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَمُجَاهِدٍ: ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ، وَالْعَشِيِّ﴾ [الكهف: ٢٨]، قَالَا: " الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ "

2657- İbrâhîm(-i Nehaî) ve Mücâhid, ***"Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte ol"***[5] âyetini açıklarken: "Âyette

---

[1] Kalem Sur. 43

[2] Ravileri güvenilirdir. Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/256).

[3] Kalem Sur. 43

[4] Ravileri zayıftır. Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (7/256).

[5] Kehf Sur. 28

kastedilen, beş vakit namazdır" dediler.[1]

٢٦٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، حَدَّثَنَا سَيَّارٌ، عَنْ مَنْ حَدَّثَهُ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: " أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ السُّوقِ سَمِعُوا الْأَذَانَ، فَتَرَكُوا أَمْتِعَتَهُمْ وَقَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ "، فَقَالَ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ﴾ [النور: ٣٧]

قَالَ: وَحَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، فِي قَوْلِهِ: ﴿رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ [النور: ٣٧] قَالَ: " هُمْ قَوْمٌ فِي الْقَبَائِلِ وَالْأَسْوَاقِ إِذَا حَانَتِ الصَّلَاةُ لَمْ يَشْغَلْهُمْ شَيْءٌ "

2658- İbn Mes'ûd der ki: "Çarşı halkından bazıları ezanı duyunca eşyalarını bırakıp namaza kalkmıştı. ***"Onlar, ne ticaret ne de alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır"***[2] âyetinde bunlar kastedilmektedir."[3]

Saîd b. Mansûr'un, Halef b. Halîfe kanalıyla Ebân b. Yezîd'den bildirdiğine göre İbrâhîm(-i Nehaî), ***"Onlar, ne ticaret ne de alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır"***[4] âyetiyle ilgili olarak: "Âyette kastedilenler, çarşıdayken namaz vakti gelince, kendilerini namazdan başka hiçbir şeyin meşgul etmediği kabilelerdir" dedi.

٢٦٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ، سَمِعْتُ عَطَاءً يقول، ﴿يَا أَيُّهَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/283).

[2] Nûr Sur. 37

[3] İsnâdında adı verilmeyen bir kişi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/253 (9079) ve İbn Cerîr, *Tefsir* (18/146).

[4] Nûr Sur. 37

الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ [المنافقون: ٩] قَالَ: " هِيَ الصَّلَاةُ الْمَكْتُوبَةُ "

2659- İbn Cüreyc der ki: Atâ, ***"Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız sizi, Allah'ı zikretmekten alıkoymasın"***[1] âyetinden kastedilenin farz namazlar olduğunu söyledi.[2]

٢٦٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ عَطَاءٍ: ﴿رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ﴾ [النور: ٣٧] قَالَ: " شُهُودُ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ "

2660- Atâ, ***"Onlar, ne ticaret, ne de alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır"***[3] âyetinden kastedilenin farz namazı cemaatle kılmak olduğunu söylemiştir.[4]

٢٦٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَبَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَفْصٍ الْقَارِئُ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ [النور: ٣٧] قَالَ: " كَانُوا يَشْتَرُونَ وَيَبِيعُونَ وَلَا يَدَعُونَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ فِي الْجَمَاعَاتِ "

2661- Süfyân es-Sevrî ***"Onlar, ne ticaret ne de alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır"***[5] âyetini açıklarken şöyle dedi: "Âyette kastedilen kişiler alış veriş yaparlardı; ancak bu, kendilerini cemaatle namazdan alıkoymazdı."[6]

---

[1] Münafikûn Sur. 9

[2] Ravileri güvenilirdir. Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/180).

[3] Nûr Sur. 37

[4] İsnâdında gevşeklik vardır. Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/207).

[5] Nûr Sur. 37

[6] İsnâdında meçhuller vardır.

٢٦٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ زِيَادٍ الْفَقِيهُ بِالدَّامِغَانِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سَابَقٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، ﴿فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللهُ أَنْ تُرْفَعَ﴾ [النور: ٣٦] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿عَنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ [المائدة: ٩١] قَالَ: ضَرَبَ اللهُ هَذَا الْمَثَلَ قَوْلُهُ: ﴿مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ﴾ [النور: ٣٥] لِأُولَئِكَ الْقَوْمِ الَّذِينَ: ﴿لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ [النور: ٣٧] " وَكَانُوا أَتْجَرَ النَّاسِ وَأَبْيَعَهُمْ، وَلَكِنْ لَمْ تَكُنْ تُلْهِيهِمْ تِجَارَتُهُمْ وَلَا بَيْعُهُمْ عَنْ ذِكْرِ اللهِ "

2662- İbn Abbâs, *"(Bu nur,) Allah'ın, onların yüceltilmesine ve isminin zikredilmesine izin verdiği evlerdedir"*[1], *"Onlar, ne ticaret ne de alış-verişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır"*[2] âyetini açıklarken şöyle dedi: "Allah bu nura şu âyetle misal vermiştir: *"O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldızdır..."*[3] Bu âyetlerde kastedilenler de *"Onlar, ne ticaret ne de alış-verişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır"*[4] âyetinde açıklanmıştır. Bahsedilen kişiler alışveriş yaparlardı ancak bu ticaretleri oları Allah'ı zikretmekten alıkoymazdı.[5]

٢٦٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ يَعْقُوبَ الْإِيَادِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّوَّافُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ الْمُغَلِّسِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أُوَيْسٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ نَافِعًا، يَقُولُ: " كَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا

---

[1] Nûr Sur. 36

[2] Nûr Sur. 37

[3] Nûr Sur. 35

[4] Nûr Sur. 37

[5] Ahmed b. Ziyâd el-Fakîh hakkında bilgi vereni bulamadım. Hâkim, *Müstedrek* (2/398).

فَاتَتْهُ صَلَاةٌ فِي جَمَاعَةٍ صَلَّى إِلَى الصَّلَاةِ الْأُخْرَى، فَإِذَا فَاتَتْهُ الْعَصْرُ سَبَّحَ إِلَى الْمَغْرِبِ، وَلَقَدْ فَاتَتْهُ صَلَاةُ العِشَاءِ الْآخِرَةِ فِي جَمَاعَةٍ فَصَلَّى حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ "

2663- Nâfi der ki: "İbn Ömer cemaatle namazı kaçırınca, diğer vakit gelene kadar namaz kılardı. İkindi namazını (cemaatle) kılamayınca akşama kadar tesbih ederdi. Bir defasında yatsı namazını cemaatle kılamayınca sabaha kadar namaz kıldı."[1]

٢٦٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو الْفَزَارِيُّ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ: " أَنَّهُ مُكْثَ أَرْبَعِينَ سَنَةً مَا لَقِيَ النَّاسَ خَارِجَيْنَ مِنَ الْمَسْجِدِ وَهُوَ دَاخِلٌ " قَالَ: " كَانَ يَدْخُلُ بِغَلَسٍ "

قَالَ: وَحَدَّثَنِي يَعْقُوبُ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، قَالَ: " مَا لَقِيتُ الْمُنْصَرِفِينَ مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً "

2664- Meymûn b. Mihrân'ın bildirdiğine göre Saîd b. el-Müseyyeb kırk yıl boyunca halk mescidden çıkarken kendisi girmedi (gecikmedi). Saîd (sabah namazı için) mescide şafak sökmeden girerdi.[2]

Yâkûb'un, İbrâhîm b. el-Münzir kanalıyla Ma'n'dan, onun da Muhammed b. Hilâl'den, Saîd b. el-Müseyyeb'in: "Kırk yıldır namazdan çıkanlarla karşılaşmadım (onlar çıkarken ben mescide girmedim)" dediğini bildirir.[3]

٢٦٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ، يَقُولُ: " مَا سَمِعْتُ تَأْذِينًا فِي أَهْلِي مُنْذُ ثَلَاثِينَ سَنَةً "

---

[1] İsnâdı zayıftır. Hatîb, *Tarih* (12/97).

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rife* (1/479) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/162-163).

[3] Fesevî, *el-Ma'rife* (1/479).

2665- Saîd b. el-Müseyyeb der ki: "Otuz yıldır ezanı ailemin yanındayken işitmedim (Ezandan önce mescide gittim)."[1]

٢٦٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا سَلَامٌ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيِّبِ: " لَمْ تَفُتْهُ صَلَاةٌ فِي جَمْعٍ أَرْبَعِينَ سَنَةً، وَلَمْ يَنْظُرْ فِي أَقْضِيَتِهِمْ وَلَمْ يَبْلُغُوهُ خَارِجَيْنَ مِنَ الْمَسْجِدِ "

2666- İmrân'ın bildirdiğine göre Saîd b. el-Müseyyeb kırk yıl boyunca cemaatle bir namazı bile kaçırmadı, halkın davalarına baktı ve halk mescide bağlılıkta ona yetişemedi."[2]

٢٦٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَطَّافُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، أَنَّهُ اشْتَكَى عَيْنَيْهِ فَقِيلَ لَهُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ لَوْ خَرَجْتَ إِلَى الْعَتِيقِ فَنَظَرْتَ إِلَى الْخُضْرَةِ وَوَجَدْتَ رِيحَ الْبَرِّيَّةِ لَنَفَعَ ذَلِكَ بَصَرَكَ فَقَالَ سَعِيدٌ: " فَكَيْفَ أَصْنَعُ بِشُهُودِ الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ "

2667- Abdurrahman b. Harmele'nin bildirdiğine göre Saîd b. el-Müseyyeb gözlerinden rahatsızlanınca: "Ey Ebû Muhammed! Atîk'e çıkıp yeşilliğe baksan ve yayla havası alsan, bunun gözlerine faydası olur" denilince: "O zaman yatsı ve sabah namazını cemaatle nasıl kılacağım" karşılığını verdi.[3]

٢٦٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ الرَّبِيعُ بْنُ خَثْيَمٍ يُقَادُ إِلَى الصَّلَاةِ وَكَانَ بِهِ الْفَالِجُ فَقِيلَ لَهُ: يَا أَبَا يَزِيدَ إِنَّهُ قَدْ رُخِّصَ لَكَ فِي

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/163).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/162).

ذَلِكَ قَالَ: " إِنِّي أَسْمَعُ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الْصَّلَاةِ فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَأْتُوهَا وَلَوْ حَبْوًا "

2668- Hayyân'ın bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Rabî b. Haysem'i, felç olduğu için başkası namaza götürürdü. Kendisine: "Ey Ebû Yezîd! Evde namaz kılmana ruhsat vardır" denilince: "Haydin namaza, haydin namaza, sözünü işitiyorum. Eğer emekleyerek bile gidebiliyorsanız siz de gidin" karşılığını verdi.[1]

٢٦٦٩ - أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَبِيعَةَ بْنَ يَزِيدَ، يَقُولُ: " مَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِصَلَاةِ الظُّهْرِ مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً إِلَّا وَأَنَا فِي الْمَسْجِدِ إِلَّا أَنْ أَكُونَ مَرِيضًا أَوْ مُسَافِرًا "

2669- Rabîa b Yezîd der ki: "Kırk yıldır müezzin ne zaman öğle ezanını okuduysa ben, eğer hasta veya yolcu değilsem hep mesciddeydim."[2]

٢٦٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: " جَاءَ ضِمَامُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ إِلَى الْمَسْجِدِ وَقَدْ صَلَّى النَّاسُ وَقَدْ فَاتَتْهُ الصَّلَاةُ فَجَعَلَ عَلَى نَفْسِهِ أَلَّا يَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يَلْقَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ " قَالَ: " فَجَعَلَهُ بَيْتَهُ حَتَّى مَاتَ "

2670- Nuaym b. Hammâd der ki: "Dımâm b. İsmâîl mescide geldiğinde halkın namazı kıldığını görünce, kendi kendîne, ölene kadar mescidden çıkmayacağına dair söz verdi ve ölene kadar mescidi kendine evi yaptı."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rife* (2/571); İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/350); Ahmed, *Zühd* (sh. 339-340) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/113).

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rife* (2/374).

[3] İsnâdı zayıftır.

٢٦٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: خَمْسٌ كَانَ عَلَيْهَا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَالتَّابِعُونَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ: لُزُومُ الْجَمَاعَةِ، وَاتِّبَاعُ السُّنَّةِ، وَعِمَارَةُ الْمَسْجِدِ، وَتِلَاوَةُ الْقُرْآنِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2671- Evzâî der ki: Şöyle denirdi: "Şu beş şeye Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı ve tâbiûn düşkündü: Cemaate katılmak, sünnete tâbi olmak, mescidi imar etmek, Kur'ân okumak ve Allah yolunda cihad etmek."[1]

٢٦٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ الْمُقْرِئُ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ رَشِيقٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْفَيْضِ ذُو النُّونِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْبَارِي بْنُ إِسْحَاقَ ابْنُ أَخِي ذِي النُّونِ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي الْفَيْضِ ذِي النُّونِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ السُّنَّةِ: الْمَسْحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ، وَالْمُحَافَظَةُ عَلَى صَلَوَاتِ الْجُمَعِ، وَحُبُّ السَّلَفِ "

2672- Ebu'l-Fayd Zu'n-Nûn b. İbrâhîm der ki: "Üç şey sünnetin alâmetlerindendir: Mestlere meshetmek, cemaatle namaza dikkat etmek ve selefi sevmek."[2]

٢٦٧٣ - أَخْبَرَنَا عَالِيًا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ الْخَيَّاطَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ذَا النُّونِ، يَقُولُ: " ثَلَاثَةٌ مِنْ أَعْلَامِ السُّنَّةِ، وَذَكَرَهُنَّ "

2673- Başka bir kanalla bu sözün aynısı rivayet olunmuştur.

٢٦٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ، يَقُولُ: " لَوْلَا الْجُمُعَةُ وَالْجَمَاعَةُ لَطَنَّبْتُ الْبَابَ"

2674- Ebu's-Serî: "Eğer cuma ve cemaat olmasaydı kapıyı açılmamak üzere kapatırdım" demiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/142).

[2] İsnâdı açık değildir. Zu'n-Nûn'dan rivayet edenleri tanımıyorum.

٢٦٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَنْصَارِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا، بَنَى اللهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ " وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَاصِمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا، بَنَى اللهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ رَاهَوَيْهِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْحَنَفِيِّ، وَعَنْ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِي عَاصِمٍ

2675- Osmân b. Affân'm bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim Allah için bir mescid inşa ederse, Allah onun için aynısını cennette inşa eder."*[1]

Bu hadis Ebû Âsım'm rivayetinde şu şekildedir: *"Kim Allah için bir mescid inşa ederse, Allah onun için cennette bir ev inşa eder."*

Bu hadisi Müslim *Sahîh*'te[2] İshâk b. Râheveyh + Ebû Bekr el-Hanefî + Ebû Mûsa kanalıyla Ebû Âsım'dan rivayet etti.

٢٦٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ حَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَنَى لِلَّهِ بَيْتًا يُعْبَدُ اللهُ فِيهِ مِنْ مَالٍ حَلَالٍ، بَنَى اللهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ مِنْ دُرٍّ وَيَاقُوتٍ "

2676- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim Allah için, helal malla Allah'a ibadet edilecek bir ev inşa ederse, Allah onun için cennette inci ve yakuttan bir ev inşa eder."*[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *Zühd* (2288).

[3] İsnâdı zayıftır. Ukaylî, *ed-Duafâ* (2/126) ve Bezzâr (1/205).

٢٦٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْغَسِيلِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْوَلِيدِ الْكِنْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْيَمَامِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

2677- Bu hadis başka bir kanalla da nakledilmiştir.[1]

٢٦٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُنْذِرِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَامِرِيُّ، حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ، قَالَ: حَدَّثَتْنَا عَائِشَةُ قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ: " مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا، بَنَى اللهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ " فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ وَهَذِهِ الْمَسَاجِدُ الَّتِي تُصْنَعُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ قَالَ: " وَتِلْكَ "

2678- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim Allah için bir mescid inşe ederse Allah ona Cennette bir ev inşa eder"* buyurunca: "Ey Allah'ın Peygamberi! Şu Mekke yolunda yapılan mescidlerde mi?" diye sordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, onlar da"* cevabını verdi.[2]

٢٦٧٩ - أَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلٍ سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، مَرَّ عَلَى مَقْبَرَةِ رَمَادٍ وَهُمْ يَبْنُونَ مَسْجِدًا فَقَالَ أَنَسٌ: " كَانَ يُكْرَهُ أَنْ يُبْنَى مَسْجِدٌ فِي وَسَطِ الْقُبُورِ "

2679- Katâde'nin bildirdiğine göre Enes b. Mâlik, üzerinde mescid inşa edilen eski bir mezarlığa uğrayınca: "Mezarların ortasında mescid yapılması kerih görülürdü" dedi.[3]

٢٦٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ مُسْلِمُ بْنُ الْفَضْلِ الْآدَمِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1125).

[2] İsnâdı zayıftır. Bezzâr, *Müsned* 1/205 (404); Tahâvî, *el-Müşkil* (1/486) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/310).

[3] Ravileri güvenilirdir.

الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَعْتَادُ الْمَسَاجِدَ فَاشْهَدُوا عَلَيْهِ بِالْإِيمَانِ " فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى قَالَ: ﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللهِ مَنْ آمَنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ [التوبة: ١٨]

2680- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Mescidlere devam etmeyi alışkanlık haline getiren bir adamı gördüğünüz zaman, onun gerçek mümin olduğuna şahitlik ediniz. Çünkü Allah: «**Allah'ın mescidlerini, ancak Allah'a ve âhiret gününe inananlar... onarırlar**»*[1] *buyurur."*[2]

٢٦٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا وَلَوْ كَمَفْحَصِ قَطَاةٍ بَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ - أَوْ قَالَ: بَنَى اللهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ - " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ قُطْبَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنِ الْأَعْمَشِ مَرْفُوعًا

2681- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bir kekliğin kalabileceği bir yer kadar dahi olsa, her kim Allah için bir mescid bina edecek olursa, Allah da o kimseye cennette bir ev inşa eder."*[3]

Kutbe b. Abdilazîz hadisi A'meş'ten bu şekilde merfu olarak nakletmiştir.

٢٦٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ الْأَوْدِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَصْحَابُ، رَسُولِ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمَسَاجِدَ بُيُوتُ اللهِ فِي الْأَرْضِ، وَإِنَّهُ لَحَقٌّ عَلَى اللهِ أَنْ يُكْرِمَ مَنْ زَارَهُ فِيهَا "

2682- Amr b. Meymûn el-Evdî'nin sahabeden bildirdiğine göre

---

[1] Tevbe Sur. 18

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 5/12 (2617), 5/277 (3093) ve İbn Mâce 1/263 (802).

[3] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 1/244 (738).

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Mescidler Allah'ın yeryüzündeki evleridir. Onu bu evlerde ziyaret edenlere Allah'ın ikramda bulunması haktır."*[1]

٢٦٨٣ - ورَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، وَقَالَ فِيهِ: وَحَقٌّ عَلَى الْمَزُورِ كَرَامَةُ مَنْ زَارَهُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ مَيْمُونٍ، عَنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَالُوا: فَذَكَرَهُ

2683- Şu'be bu hadisi İshâk'tan: *"Ziyaret edilenin, ziyaret edene ikramda bulunması haktır"* lafzıyla nakletmiştir.[2]

٢٦٨٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَلُّوَيْهِ الدَّقَّاقُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ بْنِ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِيُّ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَنَّ عُمَّارَ بُيُوتِ اللهِ هُمْ أَهْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2684- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah'ın evlerini imar edenler ehlullahtır (Allah dostlarıdır)."*[3]

٢٦٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ صَالِحٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ زَيْدٍ، وَأَبَانَ، وَثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: " إِنِّي لَأَهُمُّ بِأَهْلِ الْأَرْضِ عَذَابًا فَإِذَا نَظَرْتُ إِلَى عُمَّارِ بُيُوتِي وَالْمُتَحَابِّينَ فِيَّ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ صَرَفْتُ عَنْهُمْ "

2685- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah şöyle buyurur: "Yeryüzü halkına bir azab düşünürüm,*

---

[1] Abdürrezzâk, *Musannef* 11/296 (20584); İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/318) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 315).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Sâlih el-Murrî sebebiyle senedi zayıftır. Bezzâr, *Müsned* (1/217); Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/132 (3406) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/173).

evlerimi imar edenlere, Benim için birbirini sevenlere ve seher vakti istiğfar edenlere bakıp vazgeçerim."[1]

٢٦٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْفَقِيهُ بِبُخَارَى، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا عَاهَةٌ مِنَ السَّمَاءِ أُنْزِلَتْ صُرِفَتْ عَنْ عُمَّارِ الْمَسَاجِدِ "

2686- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Semadan bir musibet indiği zaman, mescidleri imar edenlerden başka yöne yönlendirilir."*[2]

Beyhakî der ki: Enes'in hadisini bu mânâda başka isnâdlarla gelen rivayetler kuvvetlendirmektedir. Allah en iyisini bilir.

٢٦٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: " إِنَّ الْمَسَاجِدَ بُيُوتُ اللهِ فِي الْأَرْضِ تُضِيءُ لِأَهْلِهَا كَمَا تُضِيءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِهَا "

2687- İbn Abbâs der ki: "Mescidler, Allah'ın yeryüzündeki evleridir. Onlar, yıldızların semada ışık saçtıkları gibi yeryüzü halkına ışık saçarlar."[3]

٢٦٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو الْحُسَيْنِ عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُكْرَمٍ الْبَزَّارُ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَسْلَمُ بْنُ سَهْلٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُخْتَارِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: أَوْصَانِي أَبِي يَا بُنَيَّ لِيَكُنِ الْمَسْجِدُ بَيْتَكَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْمَسَاجِدُ بُيُوتُ اللهِ، وَقَدْ ضَمِنَ اللهُ لِمَنْ كَانَتِ الْمَسَاجِدُ بَيْتَهُ بِالرَّوْحِ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/140) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11/204 (20329).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1088) ve Ebû Nuaym, *Ahbâr Isbehân* (1/159).

[3] Ravileri güvenilirdir. Taberâni, *M. el-Kebîr* 10/319 (10608).

وَالرَّاحَةِ، وَالْجَوَازِ عَلَى الصِّرَاطِ إِلَى الْجَنَّةِ " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، وَرَوَاهُ أَيْضًا عَمْرُو بْنُ جَرِيرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ

2688- İbn Ebi'd-Derdâ der ki: Babam bana şöyle tavsiyede bulundu: Ey oğul! Mescid evin olsun. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Mescidler Allah'ın evleridir. Allah, mescidler evi olanlara huzur ve rahatlığı, sırattan geçip cennete girmeyi garanti etmiştir."*[1]

Bu hadisi Ebû Ahmed ez-Zübeyrî[2], İsrâîl'den; Amr b. Cerîr ise İsmâîl b. Ebî Hâlid kanalıyla Kays b. Hâzım'dan, o da Ebu'd-Derdâ'dan rivayet etti.

٢٦٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدْآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ، حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِيُّ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، قَالَ: كَتَبَ سَلْمَانُ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ، يَا أَخِي لِيَكُنْ بَيْتُكَ الْمَسْجِدَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْمَسْجِدُ بَيْتُ كُلِّ تَقِيٍّ وَقَدْ ضَمِنَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِمَنْ كَانَتِ الْمَسَاجِدُ بُيُوتَهُم بِالرَّوْحِ، وَالرَّاحَةِ، وَالْجَوَازِ عَلَى الصِّرَاطِ إِلَى رِضْوَانِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2689- Ebû Osmân en-Nehdî der ki: Selmân, Ebu'd-Derdâ'ya şöyle yazdı: Kardeşim! Evin mescid olsun. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Mescid, her takva sahibinin evidir. Allah, mescidler evi olanlara huzur ve rahatlığı, Sırat'tan geçip Allah'ın rızasına kavuşmayı garanti etmiştir."*[3]

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/317); Hennâd, *Zühd* 2/471 (951).

[2] Ebû Ahmed, Zühd 1/217-218 (434).

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/313 (6143) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/176). Bak: Heysemî, *Mecma* (2/22).

٢٦٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَوْ غَيْرِهِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: " كَانُوا إِذَا فَرَغُوا مِنْ شَيْءٍ أَتَوُا الْمَسَاجِدَ "

2690- Şa'bî der ki: "Evvelkiler bir işi bitirince mescide giderlerdi."[1]

٢٦٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ ثَوَابٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: قَالَ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ: " إِنَّ لِلْمَسَاجِدِ أَوْتَادًا مِنَ النَّاسِ، وَإِنَّ لَهُمْ جُلَسَاءَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، فَإِذَا فَقَدُوهُمْ سَأَلُوا عَنْهُمْ فَإِنْ كَانُوا مَرْضَى عَادُوهُمْ وَإِنْ كَانُوا فِي حَاجَةٍ أَعَانُوهُمْ "

2691- Saîd b. el-Müseyyeb der ki: "Mescidlerin, insanlardan olan direkleri vardır ve onların meleklerden oturan arkadaşları vardır. Bu melekler onların yokluğunu hissedince sorarlar. Eğer hastalarsa ziyaret ederler, bir ihtiyaçları varsa bu ihtiyaçlarını karşılar."[2]

٢٦٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ اللَّيْثِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: " إِنَّ لِلْمَسَاجِدِ أَوْتَادًا وَإِنَّ لَهُمْ جُلَسَاءَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ تَفْقِدُهُمُ الْمَلَائِكَةُ إِذَا غَابُوا فَإِنْ كَانُوا مَرْضَى عَادُوهُمْ، وَإِنْ كَانُوا فِي حَاجَةٍ أَعَانُوهُمْ " لَفْظُ حَدِيثِ يَحْيَى غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ، وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ: وَإِنَّ لَهُمْ جُلَسَاءَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، وَذَكَرَهُ الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ

2692- Abdullah b. Selâm der ki: "Mescidlerin, insanlardan olan direkleri vardır ve onların meleklerden oturan arkadaşları vardır. Bu melekler onların yokluğunu hissedince sorarlar. Eğer hastalarsa ziyaret ederler, bir ihtiyaçları

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/317-318)

varsa bu ihtiyaçlarını karşılarlar."[1]

Yahyâ'nın hadisinin lafzı, Ebû Hâzım'dan farklıdır. Yahyâ: "Onlarla oturan melekler vardır" lafzını zikretmemiştir. Hasan b. Mukrim ise zikretmiştir.

٢٦٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُبَشِّرُ بْنُ مُكَسِّرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، حدثني سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَقَالَ: " يَا مُسَيَّبُ إِنَّ لِهَذَا الْمَسْجِدِ أَوْتَادًا هُمْ أَهْلُهُ، يَغْدُونَ عَلَيْهِ، وَيَرُوحُونَ، فَإِذَا غَابَ أَحَدُهُمْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ: مَا لِفُلَانٍ لَمْ يَغْدُ مَا لِفُلَانٍ، لَمْ يَرُحْ، فَإِنْ كَانَ مَرِيضًا عَادُوهُ، وَإِنْ كَانَ طَالِبَ حَاجَةٍ أَعَانُوهُ "

2693- Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Abdullah b. Selâm mescide girdi ve şöyle dedi: "Ey Müseyyeb! Bu mescidin ehlinden olan direkleri vardır. Onlar sabah akşam buraya gelirler. Bunlardan biri gelmeyecek olursa melekler: «Falan kişi bu sabah neden gelmedi, falan kişi bu akşam neden gelmedi?» derler. Eğer gelemeyen kişi hastaysa ziyaret ederler, bir ihtiyacı varsa bu ihtiyaçlarını karşılarlar."[2]

٢٦٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الدَّبَرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ، رَفَعَ الْحَدِيثَ، قَالَ: " إِنَّ لِلْمَسَاجِدِ أَوْتَادًا جُلَسَاؤُهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَتَفَقَّدُونَهُمْ فَإِنْ كَانُوا فِي حَاجَةٍ أَعَانُوهُمْ، وَإِنْ مَرِضُوا عَادُوهُمْ، وَإِنْ غَابُوا افْتَقَدُوهُمْ، وَإِنْ حَضَرُوا قَالُوا: اذْكُرُوا اللهَ ذَكَرَكُمُ اللهُ "

2694- Atâ el-Horasânî, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dayandırdığı bir hadiste şöyle dedi: *"Mescidlerin, meleklerin onlarla beraber oturdukları ve yokluklarını hissettikleri ileri gelenleri vardır. Bunların bir ihtiyacı olunca melekler bu ihtiyaçlarını karşılarlar. Hastalandıkları zaman ziyaret eder, mescidlerden geri kaldıkları zaman onları ararlar, geldikleri zaman da: «Allah'ı zikredin, Allah da sizi*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. *Hâkim, Müstedrek* (2/398) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/14).

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

ansın» derler."[1]

٢٦٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ، مِنْ أَصْلِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، قَالَ: " الْمَسَاجِدُ مَجَالِسُ الْكِرَامِ "

2695- Ebû İdrîs: "Mescidler, iyi insanların meclisidir" demiştir.[2]

٢٦٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حدثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حدثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْفَزَارِيِّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: خَمْسٌ كَانَ عَلَيْهَا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَالتَّابِعُونَ بِإِحْسَانٍ: لُزُومُ الْجَمَاعَةِ، وَاتِّبَاعُ السُّنَّةِ، وَعِمَارَةُ الْمَسَاجِدِ، وَتِلَاوَةُ الْقُرْآنِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ "

2696- Evzâî der ki: Şöyle denirdi: "Şu beş şeye Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı ve tâbiûn düşkündü: Cemaate katılmak, sünnete tâbi olmak, mescidi imar etmek, Kur'ân okumak ve Allah yolunda cihad etmek."[3]

٢٦٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ رَزِينٍ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ أَبِي الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ مَأْمُونِ بْنِ زُرَارَةَ، عَنْ حَسْنِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ ثُمَّ قَعَدَ فِي مَجْلِسِهِ يَذْكُرُ اللهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ حَرَّمَهُ اللهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَلْفَحَهُ أَوْ تَطْعَمَهُ "

2697- Hasan b. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Allah, sabah namazını kıldıktan sonra namazgâhında oturup güneş doğana kadar Allah'ı zikreden, sonra iki rekat kuşluk namazı kılana cehennemin*

---

[1] Ravileri güvenilir, hadis mürseldir. Abdürrezzâk, *Musannef* 11/297 (20585).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/123); Hatîb, *el-Câmi* (2/60-61) ve Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (4/141).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (6/142).

onu yakmasını veya yemesini haram kılar."[1]

٢٦٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو جَدِّي عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى يَعْنِي الصُّبْحَ جَلَسَ فِي مُصَلَّاهُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ

2698- Câbir b. Semure der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kılınca, güneş doğana kadar namazgâhında otururdu."[2]

Müslim[3] bu hadisi Sevrî'den rivayet etti.

٢٦٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَادَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ، تَقُولُ: اللهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللهُمَّ ارْحَمْهُ، مَا لَمْ يُحْدِثْ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

2699- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden biri namazgahında olduğu süre içinde melekler ona dua ederler ve abdestli olduğu müddetçe: «Allahım! Bunu bağışla. Allahım. Buna merhamet et» derler."*[4]

Müslim[5] bu hadisi Muhammed b. Râfi kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etti.

٢٧٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْغَضَائِرِيُّ، بِبَابِ الشَّامِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1187).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *mesâcid* (287).

[4] İsnâdı sahihtir.

[5] Müslim, *mesâcid* (460, 273).

إِسْرَائِيلَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَقَدْ صَلَّى الْفَجْرَ وَهُوَ فِي مَسْجِدِهِ جَالِسٌ فَقُلْتُ: لَوْ قُمْتَ إِلَى فِرَاشِكَ، فَقَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا صَلَّى الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ ثُمَّ جَلَسَ بَعْدَ الصَّلَاةِ، صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَادَامَ فِي مُصَلَّاهُ، وَصَلَاتُهُمْ عَلَيْهِ اللهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللهُمَّ ارْحَمْهُ، وَإِذَا جَلَسَ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ، وَصَلَاتُهُمْ عَلَيْهِ اللهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللهُمَّ ارْحَمْهُ "

2700- Atâ b. es-Sâib der ki: Sabah namazını mescidde kıldıktan sonra namaz kıldığı yerde oturan Ebû Abdirrahman'ın yanına gittim ve: "Kalkıp yatağına gitsen" dedim. Bana şu karşılığı verdi: Ali b. Ebî Tâlib'i işittim; dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kişi namazını kıldıktan sonra namazgâhında oturduğu müddetçe melekler ona dua eder. Ona şu şekilde dua ederler: «Allahım! Bunu bağışla. Allahım! Buna merhamet et.» Oturup namazı beklerse, yine melekler ona: «Allahım! Bunu bağışla. Allahım! Buna merhamet et» şeklinde dua ederler."*[1]

Sünen kitabında, namazdan sonra yapılan duayla ilgili rivayetler zikrettik.

٢٧٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حدثنا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حدثنا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَكُونُ حَدِيثُهُمْ فِي مَسَاجِدِهِمْ فِي أَمْرِ دُنْيَاهُمْ، فَلَا تُجَالِسُوهُمْ، فَلَيْسَ لِلَّهِ فِيهِمْ حَاجَةٌ " هَكَذَا جَاءَ مُرْسَلًا

2701- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki; mescidlerinde konuştukları şey dünya işleri olacaktır. Siz onlarla oturmayın. Allah'ın onlara ihtiyacı yoktur."*[2]

Hadis bu şekilde mürsel olarak geçmiştir.

---

[1] Ravilerden Atâ b. es-Sâib'in ömrünün sonlarında ezberi bozulmuştur.

[2] İsnâdında adı verilmeyen biri vardır ve hadis mürseldir. Hâkim, *Müstedrek* (4/323).

٢٧٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ التَّاجِرُ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قُدَامَةَ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ بَكْرِ أَبِي الْفُرَاتِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلْمُنَافِقِينَ عَلَامَاتٍ يُعْرَفُونَ بِهَا، تَحِيَّتُهُمْ لَعْنَةٌ، وَطَعَامُهُمْ نُهْبَةٌ، وَغَنِيمَتُهُمْ غُلُولٌ، لَا يَقْرَبُونَ الْمَسَاجِدَ إِلَّا هَجْرًا، وَلَا الصَّلَاةَ إِلَّا دَبْرًا، وَلَا يَأْلَفُونَ، وَلَا يُؤْلَفُونَ خُشُبٌ بِاللَّيْلِ سُخُبٌ بِالنَّهَارِ " تَابَعَهُ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ قُدَامَةَ

2702- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Münafıkların kendisiyle tanındığı belirtileri vardır. Onların selamı lanet, yemekleri çalıntı, ganimetleri hıyanetle kazanılan maldır. Mescidlere geldiklerinde hemen ayrılmanın yollarını ararlar. Namaza vakti geçtikten sonra giderler. Ne başkalarıyla kaynaşırlar, ne de başkaları onlarla kaynaşır. Geceleri odun kesilirler, gündüz ise gürültü koparırlar."*[1]

Süleymân b. Bilâl, Abdulmelik b. Kudâme'den rivayette bulunarak buna mutabaat etmiştir.

٢٧٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْخَيْرِ، عَنْ أَبِي قَبِيلٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " سَيَهْلَكُ مِنْ أُمَّتِي أَهْلُ الْكِتَابِ، وَأَهْلُ اللِّينِ " قَالَ عُقْبَةُ: فَقُلْتُ مَا أَهْلُ الْكِتَابِ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " قَوْمٌ يَتَعَلَّمُونَ كِتَابَ اللهِ، يُجَادِلُونَ بِهِ الَّذِينَ آمَنُوا "، قَالَ: فَقُلْتُ: مَا أَهْلُ اللِّينِ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " قَوْمٌ يَلْزَمُونَ الشَّهَوَاتِ، وَيُضَيِّعُونَ الصَّلَوَاتِ "

2703- Ukbe b. Âmir der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden kitap ehli ile gevşek olanlar helak olacaklardır"* buyurduğunu işittim. "Ey Allah'ın Resûlü! Kitap ehlinden kastettiğin kimlerdir?" diye sorduğumda: *"Kur'ân'ı, müminlerle tartışmak için öğrenen kimselerdir"* buyurdu. "Peki, gevşek

[1] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Müsned* (2/293) ve Bezzâr, *Müsned* 1/61-62 (85).

olacaklarını söylediğin kişiler kimlerdir?" diye sorduğumda ise: *"Şehvetlerinin peşinden gidip namazlarını heba edenlerdir"* buyurdu.[1]

فَضْلُ الْجُمُعَةِ

Cuma Namazının Fazileti

Yüce Allah şöyle buyurur: *"Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır."*[2], *"Şahitlik edene ve şahitlik edilene andolsun ki"*[3]

Bize bildirildiğine göre Ebû Hureyre: "Şahitlik eden cuma günü, şahitlik edilen ise Arefe günüdür" dedi.

Bu, ondan merfu olarak ta nakledilmiştir.↓

٢٧٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عَمَّارٍ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، ﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾ [البروج: ٣] قَالَ: " الشَّاهِدُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، وَالْمَشْهُودُ يَوْمُ عَرَفَةَ "

2699- Ebû Hureyre, *"Şahitlik edene ve şahitlik edilene andolsun ki"*[4] âyetini açıklarken: "Şahitlik eden cuma günü, şahitlik edilen ise Arefe günüdür" demiştir.[5]

٢٧٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: سُئِلَ سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ فَضْلِ الْجُمُعَةِ، فَأَخْبَرَنَا

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (2/374); Taberânî, *M. el-Kebîr* 17/296 (817); Ahmed (4/155) ve Ebû Ya'lâ 3/285 (1746).

[2] Cuma Sur. 9

[3] Burûc Sur. 3

[4] Burûc Sur. 3

[5] İsnâdı sahihtir.

عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ﴾ [الجمعة: ٩] قَالَ: " فالسَّعْيُ أَنْ تَسْعَى يَا ابْنَ آدَمَ بِقَلْبِكَ وَعَمَلِكَ وَهُوَ الْمَشْيُ إِلَيْهَا "، قَالَ: وَكَانَ يَتَأَوَّلُ هَذِهِ الْآيَةِ ﴿فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ﴾ [الصافات: ١٠٢] يَقُولُ: " فَلَمَّا مَشَى مَعَهُ " قَالَ الْكَلْبِيُّ قال: ﴿فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ﴾ [الصافات: ١٠٢] يَقُولُ: " فَلَمَّا عُمِلَ مِثْلُ عَمَلُهُ " أَظُنُّهُ عَبْدُ الْوَهَّابِ يَرْوِيهِ عَنِ الْكَلْبِيِّ

2705- Abdulvehhâb der ki: Saîd b. Ebî Arûbe'ye cuma namazının fazileti sorulunca, Ebû Katâde'nin, "***Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır***"[1] âyetiyle ilgili olarak şöyle dediğini söyledi: "Ey Âdemoğlu! Koşmak kalbinle ve amelinle koşmandır. Bu da cuma namazına gitmek için yürümektir." Ebû Katâde: "***Babasıyla beraber yürüyüp gezecek çağa erişince...***"[2] âyetini: "Onunla yürüyecek yaşa gelince" olarak tevil etmiştir. Kelbî der ki: "***Babasıyla beraber yürüyüp gezecek çağa erişince...***"[3] âyetinden kastedilen, onun gibi amel edecek yaşa gelmesidir." Zannedersem Kelbî'nin sözünü Abdulvehhâb Kelbî'den rivayet etti.[4]

٢٧٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، وَوَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَنْ رِبْعِيٍّ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَضَلَّ اللهُ

---

[1] Cuma Sur. 9

[2] Sâffât Sur. 102

[3] Sâffât Sur. 102

[4] İsnâdmda sakınca yoktur. İbn Cerîr, *Tefsir* (28/99) Bak: Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/162).

عَنِ الْجُمُعَةِ مَنْ كَانَ قَبْلَنَا فَكَانَ لِلْيَهُودِ يَوْمُ السَّبْتِ، وَكَانَ لِلنَّصَارَى يَوْمُ الْأَحَدِ، فَجَاءَ اللهُ بِنَا فَهَدَانَا لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَجَعَلَ الْجُمُعَةَ وَالسَّبْتَ وَالْأَحَدَ وَكَذَلِكَ هُمْ تَبَعٌ لَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَحْنُ الْآخِرُونَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، وَالْأَوَّلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمَقْضِيُّ لَهُمْ قَبْلَ الْخَلَائِقِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ وَوَاصِلٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْرَجِ وَغَيْرِهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

2706- Ebû Hureyre ile Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah bizden öncekilere cumayı kaybettirmiştir. Cumartesi günü Yahudiler için, pazar günü de Hıristiyanlar içindi. Allah bizi getirdi ve bizi cuma gününe eriştirdi. Böylece cuma, cumartesi ve pazarı farz kılmış oldu. Onlar burada olduğu gibi kıyamet günü de bize tâbidirler. Dünya halkından sonuncular biziz, kıyamet günü ise ilkleriz. Kıyamet günü haklarında hüküm verilecek olanlar da biziz."*[1]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te, Ebû Kureyb'den mevsûl olarak nakletmiştir. Buhârî ve Müslim de A'rec ve başkası kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet ettiler.

٢٧٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عُثْمَانُ بْنُ عَبْدُوسِ بْنِ مَحْفُوظٍ الْفَقِيهُ الْجَنْزَرُوذِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْحَاكِمُ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَشْعَثِ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَحَدَّثَتْنِي فَقَالَتْ: بَيْنَا أَنَا قَاعِدَةٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَ نَفَرٌ مِنَ الْيَهُودِ، فَاسْتَأْذَنَ أَحَدُهُمْ فَدَخَلَ، فَقَالَ: السَّامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَعَلَيْكَ " ثُمَّ دَخَلَ آخَرُ، فَقَالَ: السَّامُ عَلَيْكُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَعَلَيْكَ " فَلَمْ أَمْلِكْ نَفْسِي فَقُلْتُ: بَلْ عَلَيْكُمُ السَّامُ وَفَعَلَ اللهُ بِكُمْ وَفَعَلَ قَالَتْ: فَأَظُنُّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَكَلَّمَ عَلِمْتُ أَنَّهُ قَدْ وَجَدَ عَلَيَّ فَلَمَّا خَرَجُوا قَالَ لِي: " مَا حَمَلَكِ عَلَى مَا صَنَعْتِ؟ " قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ سَمِعْتُ الَّذِي قَالُوا فَلَمْ أَمْلِكْ نَفْسِي فَقَالَ: " أَلَمْ تَرَيْنِي قَدْ رَدَدْتُ عَلَيْهِمْ لَمْ يَضُرَّنَا وَلَزَمَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

[1] Ravileri güvenilirdir. Müslim, *cumua* (22, 19) ve Buhârî, *cuma* (211).

تَدْرِينَ عَلَى مَا حَسَدُونَا؟ " قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " فَإِنَّهُمْ حَسَدُونَا عَلَى الْقِبْلَةِ الَّتِي هُدِينَا لها، وَضَلُّوا عَنْهَا وَعَلَى الْجُمُعَةِ الَّتِي هُدِينَا لَهَا، وَضَلُّوا عَنْهَا، وَعَلَى قَوْلِنَا خَلْفَ الْإِمَامِ آمِينَ "

2707- Muhammed b. el-Eş'as der ki: Hz. Âişe'nin yanına girdiğimizde şöyle dedi: Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken, Yahudilerden bir grup geldi. İçlerinden biri izin isteyerek girip: "Essâmu aleykum (ölüm üzerinize olsun)" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Senin de"* karşılığını verdi. Sonra diğeri girip: "Essâmu aleykum (ölüm üzerinize olsun)" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona da: *"Senin de"* karşılığını verdi. Ben kendime hâkim olamadım ve: "Asıl ölüm sizin üzerinize olsun. Allah size yapacağını yapsın, nitekim yapmıştır da" dedim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmasından, bu sözlerime kızdığını anladım. Onlar gidince bana: *"Neden böyle yaptın?"* diye sordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Söylediklerini işitince kendime hâkim olamadım" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlara cevap verdiğimi görmedin mi? Onlar bize zarar veremezler. Bizim neyimizi kıskandıklarını biliyor musun?"* buyurdu. Ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" cevabını verince: *"Bizim yönlendirildiğimiz onlarınsa kaybettikleri cuma ve imamın ardından âmin dememizi kıskanırlar"* buyurdu.[1]

٢٧٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا ابْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا زَرْبِيٌّ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ أَعْطَانِي ثَلَاثَ خِصَالٍ لَمْ يُعْطِهَا أَحَدًا قَبْلِي: الصَّلَاةُ فِي الصُّفُوفِ، وَالتَّحِيَّةُ مِنْ تَحِيَّةِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَآمِينَ إِلَّا أَنَّهُ أَعْطَى مُوسَى أَنْ يَدْعُوَ مُوسَى وَيُؤْمَنَ هَارُونُ "

2708- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah, benden önce kimseye vermediği üç özellik verdi: Saf tutarak namaz kılmak,*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *cihad* (243), *edeb* (80), *istizân* (133), *dua* (164,166) ve Müslim, *selam* (10, 11).

cennet ehlinin selamı gibi selam vermek ve âmin demek. Allah sadece Hz. Mûsa dua ederken Harun'un âmin demesine izin verdi."[1]

٢٧٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَرْمَلَةَ

2709- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür. Hz. Âdem o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu, o gün cennetten çıkarıldı. Kıyamet te cuma günü kopacaktır."*[2]

Müslim[3] bu hadisi Harmele'den rivayet etti.

٢٧١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " سَيِّدُ الْأَيَّامِ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا يَوْمَ الْجُمُعَةِ "

2710- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Günlerin efendisi cuma günüdür. Hz. Âdem o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu, o gün cennetten çıkarıldı. Kıyamet te cuma günü kopacaktır."*[4]

٢٧١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1094).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *cumua* (17).

[4] İsnâdında sakınca yoktur. İbn Huzeyme, *Sahih* 3/115 (1728) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/277).

عَلَى مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: " فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي وَسَأَلَ اللهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ " وَأَشَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنِ الْقَعْنَبِيِّ وَمُسْلِمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، عَنْ مَالِكٍ

2711- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cuma gününden bahsedip şöyle buyurdu: *"Bu günde öyle bir zaman vardır ki, şâyet bir müslüman namaz kılarken o vakte rastlar da Allah'tan bir şey isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir."* Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) böyle derken eliyle bu zamanın kısa bir zaman olduğunu işaret etti.[1]

Buhârî[2] bu hadisi el-Ka'nebî'den, Müslim[3] de Yahyâ b. Yahyâ kanalıyla, Mâlik'ten rivayet ettiler.

٢٧١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُقَيْلٍ، وَفِي رِوَايَةِ الْفَقِيهِ: عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَارِيَةَ، أَوْ قَالَ: خَارِجَةَ، عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَيِّدُ الْأَيَّامِ، وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللهِ، وَأَعْظَمُ عِنْدَ اللهِ مِنْ يَوْمِ الْفِطْرِ، وَيَوْمِ الْأَضْحَى، وَفِيهِ خَمْسُ خِلَالٍ: خَلَقَ اللهُ فِيهِ آدَمَ، وَفِيهِ أَهْبَطَ اللهُ آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ، وَفِيهِ تَوَفَّى اللهُ آدَمَ، وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ الْعَبْدُ فِيهَا شَيْئًا، إِلَّا آتَاهُ اللهُ مَا لَمْ يَسْأَلْ حَرَامًا، وَمَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا أَرْضٍ وَلَا جِبَالٍ وَلَا بَحْرٍ، إِلَّا وَهُمْ مُشْفِقُونَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَنْ تَقُومَ فِيهِ السَّاعَةُ "

2712- Ebû Lubâbe b. Abdilmünzir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah katında günlerin efendisi ve en büyüğü cuma*

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *cumua* (224), *talak* (175)

[3] Müslim, *cumua* (13, 14)

günüdür. Cuma günü Allah katında Ramazan bayramı ve kurban bayramı günlerinden daha büyüktür. Bu günün beş özelliği vardır: Allah Âdem'i o gün yarattı. Allah o gün Âdem'i yeryüzüne indirdi. Allah, Âdem'in o gün canını aldı. Bu günde öyle bir zaman vardır ki, şâyet bir kul o vakte rastlar da Allah'tan haram olmayan bir şey isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir. Hiçbir mukarreb melek, sema, yeryüzü, dağ ve deniz yoktur ki, cuma günü kıyametin kopmasından korkmamış olsunlar."[1]

٢٧١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَرْفِيُّ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا الْمُعَافَى بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُرَحْبِيلَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ سَعْدِ بْنِ عِبَادَةَ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَخْبِرْنَا عَنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: " فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ: فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُهْبِطَ آدَمُ إِلَى الْأَرْضِ، وَفِيهِ تَوَفَّى اللهُ آدَمَ، وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ اللهَ الْعَبْدُ فِيهَا إِلَّا أَتَاهُ مَا لَمْ يَسْأَلْ مَأْثَمًا أَوْ قَطِيعَةَ رَحِمٍ، وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ، وَمَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ، وَلَا سَمَاءٍ، وَلَا أَرْضٍ، وَلَا رِيحٍ، وَلَا جَبَلٍ، وَلَا بَحْرٍ إِلَّا وَهُمْ مُشْفِقُونَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَنْ تَقُومَ فِيهِ السَّاعَةُ "

2713- Sa'd b. Ubâde der ki: Ensâr'dan bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bize cuma gününden haber ver" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu günün beş özelliği vardır. Hz. Âdem bu gün yaratıldı, bu gün yeryüzüne indirildi. Allah Âdem'i bu gün vefat ettirdi. Bu günde öyle bir an vardır ki kul duasını bu ana denk getirebilirse haram olmadıktan sonra ne isterse Yüce Allah bu isteklerini ona verir. Kıyamet bu günde kopacaktır. Bundan dolayı mukarreb melek olsun, sema olsun, yer olsun, rüzgar olsun, dağ olsun, deniz olsun ne kadar şey varsa böylesi bir günden çekinirler."* [2]

٢٧١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Mâce 1/344 (1084)

[2] İsnâdı hasendir. Ahmed, *Müsned* (5/284); Bezzâr, *Müsned* 1/294 (615) ve Abd b. Humeyd, *el-Müntehab* 1/275 (309).

مَالِكٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ: خَرَجْتُ إِلَى الطُّورِ فَلَقِيتُ كَعْبَ الْأَحْبَارِ فَجَلَسْتُ مَعَهُ فَحَدَّثَنِي عَنِ التَّوْرَاةِ وَحَدَّثْتُهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَكَانَ مِمَّا حَدَّثْتُهُ أَنْ قُلْتُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُهْبِطَ، وَفِيهِ تِيبَ عَلَيْهِ، وَفِيهِ مَاتَ، وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ، وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا وَهِيَ مُسِيخَةٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ حِينِ تُصْبِحُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ شَفَقًا مِنَ السَّاعَةِ إِلَّا الْجِنَّ وَالْإِنْسَ، وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللهَ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ اللهُ إِيَّاهُ " فَقَالَ كَعْبٌ ذَلِكَ فِي كُلِّ سَنَةٍ يَوْمٌ فَقُلْتُ: " بَلَى فِي كُلِّ جُمُعَةٍ " قَالَ: فَقَرَأَ كَعْبُ الْأَحْبَارِ التَّوْرَاةَ، فَقَالَ: صَدَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَلَقِيتُ بَصْرَةَ بْنَ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيَّ، قَالَ: مِنْ أَيْنَ أَقْبَلْتَ: فَقُلْتُ مِنَ الطُّورِ، فَقَالَ: لَوْ أَدْرَكْتُكَ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ إِلَيْهِ مَا خَرَجْتَ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " لَا يُعْمَلُ الْمَطِيُّ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِلَى مَسْجِدِي هَذَا، وَإِلَى مَسْجِدِ إِيلِيَاءَ أَوْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ - شَكَّ أَيُّهُمَا - "

قَالَ: فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: ثُمَّ لَقِيتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ سَلَامٍ فَحَدَّثْتُهُ بِمَجْلِسِي مِنْ كَعْبِ الْأَحْبَارِ، وَمَا حَدَّثْتُهُ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَقُلْتُ لَهُ: قَالَ كَعْبٌ: ذَلِكَ فِي كُلِّ سَنَةٍ يَوْمٌ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: كَذَبَ كَعْبٌ، فَقُلْتُ: نَعَمْ ثُمَّ قَرَأَ كَعْبٌ التَّوْرَاةَ فَقَالَ: بَلْ هِيَ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ: صَدَقَ كَعْبٌ، ثُمَّ قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ: قَدْ عَلِمْتُ أَيَّةَ سَاعَةٍ هِيَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقُلْتُ لَهُ: فَأَخْبِرْنِي بِهَا، وَلَا تَضِنَّنَّ عَلَيَّ، قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ سَلَامٍ: هِيَ آخِرُ سَاعَةٍ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَكَيْفَ تَكُونُ آخِرُ سَاعَةٍ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ، وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا يُصَادِفُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّي وَتِلْكَ سَاعَةٌ لَا يُصَلَّى فِيهَا " فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: " أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ جَلَسَ مَجْلِسًا يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ فَهُوَ فِي صَلَاةٍ حَتَّى يُصَلِّي " قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قُلْتُ: بَلَى قَالَ هُوَ ذَلِكَ

2714- Ebû Hureyre der ki: Tur'a gittiğimde Ka'bu'l-Ahbâr'la karşılaştım ve onunla oturdum. O bana Tevrat'tan, ben de ona Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) anlattım. Ona anlattıklarımdan biri de şudur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Güneşin doğduğu en hayırlı gün cuma günüdür. Hz. Âdem*

bu gün yaratıldı, bu gün yeryüzüne indirildi. Bu gün tövbesi kabul edildi. Bugün öldü ve bugün kıyamet kopacaktır. İnsanlar ve cinlerden başka hiçbir canlı yok ki kıyâmetin kopmasından korkarak cuma günü sabah olunca güneş doğuncaya kadar kulak kabartmasın. Bu günde öyle bir zaman vardır ki, şâyet bir müslüman namaz kılarken o vakte rastlar da Allah'tan bir şey isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir."

Ebû Hureyre der ki: Ka'b: "Her yılda bir gün" deyince, ben: "Aksine, her cuma" karşılığını verdim. Ka'bu'l-Ahbâr Tevrat'ı okudu ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylemiş" dedi. Ebû Hureyre der ki: Basra b. Ebî Basra el-Gifârî'yle karşılaşınca: "Nereden geldin?" diye sordu. Ben: "Tûr'dan cevabını verince şöyle dedi: "Keşke sen oraya gitmeden önce sana yetişseydim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Sadece şu üç mescid için yolculuk yapılır: Mescid-i Harâm, şu mescidim (Mescid-i Nebevi) ve Mescidu'l-Îlâ veya Beytu'l-Makdis."* —Ravi hangisi olduğu konusunda şüpheye düşmüştür.—

Ebû Hureyre ekledi: Sonra Abdullah b. Selâm ile karşılaştım ve Ka'bu'l-Ahbâr ile oturmamı ve cuma günüyle ilgili söylediklerimi anlatıp: "Ka'b: «Bu, her yılın bir günü için geçerlidir» diyor" dedim. Abdullah: "Ka'b yalan söylüyor" karşılığını verince, ben: "Evet. Sonra Ka'b bana Tevrat'ı okudu ve: «Bu, her cuma için geçerlidir» dedi" dedim. O zaman Abdullah: "Ka'b doğru söylüyor" deyip şöyle devam etti: "Ben bu saatin hangi saat olduğunu biliyorum." Ben: "Bana bu saati söyle" deyince, Abdullah b. Selâm: "Cuma gününün son saati" karşılığını verdi. Ebû Hureyre der ki: Ben: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "*Müslüman namaz kılarken o vakte tesadüf etmez ki...*" buyurduğu halde o an, nasıl cuma gününün son saati olur, halbuki bu vakitte namaz kılınmaz" deyince, Abdullah: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bir kimse bir yerde namazı bekleyerek otururbut, namazı kılıncaya kadar namazda gibidir»* buyurmadı mı?" dedi. Bunun üzerine ben: "Doğru, dediğin gibidir" dedim.[1]

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 1/634-635 (1046) ve Tirmizî 2/362-363 (491).

٢٧١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: قُرِئَ عَلَيَّ ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنِ الْجُلَاحِ، مَوْلَى عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَنَّ أَبَا سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَهُ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " يَوْمُ الْجُمُعَةِ اثْنَتَا عَشْرَةَ سَاعَةً فِيهَا سَاعَةٌ لَا يُوجَدُ عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللهَ شَيْئًا إِلَّا أَتَاهُ إِيَّاهُ فَالْتَمِسُوهَا آخِرَ السَاعَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ " وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ وَرَوَى عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي ذَلِكَ فَقَالَ: " هِيَ إِذَا تَدَلَّى عَيْنُ الشَّمْسِ لِلْغُرُوبِ "

2715- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cuma günü on iki saattir. Bu saatlerde öyle bir saat vardır ki; şâyet bir müslüman o vakte rastlar da Allah'tan bir şey isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir. Bu vakti son saatte; ikindiden sonra arayın."*[1]

Bunun isnâdı zayıftır. Aynı hadis, Resûlullah'ın (sallellahu aleyhi vesellem) kızı Hz. Fatıma'dan nakledilmiş, ancak farklı olarak: "Güneşin batmak üzere olduğu vakittir" ibaresi yer almıştır.↓

٢٧١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْأَنْمَاطِيُّ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الْأَوَّلِ، حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَصْبَغُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ مَرْجَانَةَ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، عَنْ أَبِيهَا قَالَ: " إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللهَ خَيْرًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ " قُلْتُ: يَا أَبَتِ أَيَّةُ سَاعَةٍ هِيَ؟ قَالَ: " إِذَا تَدَلَّى نِصْفُ الشَّمْسِ لِلْغُرُوبِ " فَكَانَتْ فَاطِمَةُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ تَأْمُرُ غُلَامًا لَهَا يُقَالُ لَهُ: زَيْدٌ يَصْعَدُ الطِّلَالَ، فَتَقُولُ: " إِذَا تَدَلَّى نِصْفُ الشَّمْسِ لِلْغُرُوبِ فَأَعْلِمْنِي، فَكَانَ يَصْعَدُ فَإِذَا تَدَلَّى نِصْفُ الشَّمْسِ لِلْغُرُوبِ أَعْلَمَهَا فَتَقُومُ فَتَدْخُلُ الْمَسْجِدَ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ وَتُصَلِّي " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحمه اللهُ: " وَرَوَاهُ أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ الْوَكِيعِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيِّ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ وَكَانَ فِي كِتَابِ أَحْمَدَ ملأ، وَأَظُنُّهُ قَالَ نِصْفُ الشَّمْسِ لِلْغُرُوبِ يَعْنِي سَقَطَ وَفِي رِوَايَةِ أَحْمَدَ بْنِ

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/636 (1048).

عُمَرَ قَالَ عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ وَلَمْ يَقِلْ عَنْ مَرْجَانَةَ، وَقَالَ: فَإِذَا رَأَيْتَ الشَّمْسَ قَدْ تَدَلَّى نِصْفُهَا لِلْغُرُوبِ فَآذِنِّي "

2716- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Hz. Fatıma der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Cuma gününde bir saat vardır ki, şâyet bir müslüman o vakte rastlar da Allah'tan bir şey isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir*" buyurdu. Ben: "Babacığım! O saat hangi saattir?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Güneşin yarısı batınca*" cevabını verdi.

Hz. Fatıma cuma günü Zeyd adındaki hizmetçisine damlara çıkmasını söyler ve: "Güneşin yarısı batınca bana haber ver" dedi. Zeyd damlara çıkar ve güneşin yarısı batınca ona haber verir, Hz. Fatıma da kalkıp Mescid'e girer, güneş batana kadar namaz kılardı.[1]

Beyhakî der ki: Bu hadisi Ahmed b. Ömer el-Vekîi, Abdurrahman b. Muhammed el-Muhâribî'den aynı isnâd ve mânâyla nakletmiştir. Ahmed b. Ömer'in rivayetinde Zeyd b. Ali, Mercâne'den demeyip bir kişiden demiş ve: "Güneşin yarısmın battığını görünce ezan oku" ibaresi geçmiştir.

٢٧١٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ الْوَكِيعِيُّ، فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ فَاطِمَةَ،

2717- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.[2]

٢٧١٨ - أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ، فَذَكَرَهُ بِمَعْنَاهُ

2718- Aynı mânâda bir hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.[3]

٢٧١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْمُنَادِي، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ، حَدَّثَنَا فُلَيْحُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Heysemî, *Mecma* (2/166).

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] İsnâdı kopuktur.

بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: قُلْتُ وَاللهِ لَوْ جِئْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَسَأَلْتُهُ عَنْ هَذِهِ السَّاعَةِ، لَعَلَّهُ يَكُونَ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: يَا أَبَا سَعِيدٍ إِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا عَنْ السَّاعَةِ الَّتِي فِي الْجُمُعَةِ فَهَلْ عِنْدَكَ مِنْهَا عِلْمٌ فَقَالَ: سَأَلْنَا النَّبِيَّ ﷺ عَنْهَا فَقَالَ: " إِنِّي كُنْتُ أَعْلَمُهَا ثُمَّ أُنْسِيتُهَا كَمَا أَنَسِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ " ثُمَّ خَرَجْتُ مِنْ عِنْدِهِ فَدَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ فَذَكَرَ حَدِيثَهُ

2719- Ebû Seleme der ki: Ben: "Vallahi, Ebû Saîd el-Hudrî'ye gidip şu (Cuma) saatini sorsam. Belki o bu saatin ne zaman olduğunu bilir" dedim ve yanına gidip: "Ey Ebû Saîd! Ebû Hureyre bize cuma saatiyle (duanın kabul olacağı zamanla) ilgili bir şey söyledi. Senin bu konuda bilgin var mı?" diye sordum. Ebû Saîd şöyle cevap verdi: "Bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumuzda şöyle cevap verdi: *"O saati biliyordum, ancak sonra Kadir gecesinin unutturulduğu gibi bu saatin ne zaman olduğu da bana unutturuldu."* Sonra Ebû Saîd'in yanından çıkıp Abdullah b. Selâm'ın yanına girdim, bana hadisini aktardı.[1]

٢٧٢٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الطَّاهِرِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْجُوَيْنِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ رَجَاءٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ الْأَشْعَثِ، حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَخْرَمَةُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ: سَمِعْتَ أَبَاكَ يُحَدِّثُ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي شَأْنِ سَاعَةِ الْجُمُعَةِ؟ قُلْتُ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الْإِمَامُ إِلَى أَنْ تُقْضَى الصَّلَاةُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عِيسَى وَغَيْرِهِ، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ وَهَذَا أَصَحُّ مَا رُوِيَ فِي بَيَانِ سَاعَةِ الْجُمُعَةِ، وَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ أَبُو مُوسَى حَمَلَهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَبْلَ أَنْ أُنْسِيَتْ وَاللهُ أَعْلَمُ وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ

2720- Burde b. Ebû Mûsa el-Eş'arî der ki: Abdullah b. Ömer bana: "Babandan, cuma saati hakkında Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Bezzâr, *Müsned* (1/296-298) ve Ahmed, *Müsned* (3/65); İbn Huzeyme, *Sahih* 3/122 (1741) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/279-280).

haber verdiğini duydun mu?" diye sorunca şu karşılığı verdim: Babamın şu sözünü işittim: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Bu saat, imamın (minbere) oturuşu ve namazın bitimi arasındaki zamandır."*[1]

Müslim bu hadisi Ahmed b. İsa ve başkası kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etti. Bu, cuma saatiyle ilgili en sahih rivayettir. Bu hadisi Ebû Mûsa'nın, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bu saat unutturulmadan nakletmiş olması muhtemeldir. Bu hadis başka bir yolla da nakledilmiştir.↓

٢٧٢١ - أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ، لَا يَسْأَلُ اللهَ عَبْدٌ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ " فَقِيلَ: أَيُّ سَاعَةٍ هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " هِيَ حِينَ تُقَامُ الصَّلَاةُ إِلَى انْصِرَافٍ مِنْهَا " قَالَ كَثِيرٌ: يَعْنِي صَلَاةَ الْجُمُعَةِ، وَرَوَاهُ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ كَثِيرٍ، وَقَالَ: " مَا بَيْنَ نُزُولِ الْإِمَامِ مِنَ الْمِنْبَرِ إِلَى الِانْصِرَافِ "

2721- Kesîr b. Abdillah b. Amr b. Avf, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü gündüz öyle bir saat vardır ki; kul o saatte Allah'tan ne isterse verir"* buyurdu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu saat hangi saattir ey Allah'ın Resûlü?" diye sorulunca: *"Kametin getirilmesiyle namazın bitmesi arasındaki zamandır"* cevabını verdi. Kesîr der ki: "Yani, cuma namazı."[2]

Bu hadisi Derâverdî, Kesîr'den nakletmiş ve: *"İmanın minberden inmesiyle namazın bitimi arazındaki zamandır"* ibaresi geçmiştir.

٢٧٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبَزَّارُ بِطَابَرَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ

---

[1] İsnâdındaki Ebu't-Tâhir Muhammed b. Abdillah el-Cevnî'yi tanımıyorum. Ebû Dâvud 1/536 (1049).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/360 (1138) ve Tirmizî 2/361 (490).

أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: " الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ، مَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ " هَكَذَا رَوَاهُ رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ مَوْقُوفًا

2722- Ebû Hureyre der ki: "Beş vakit namazla iki cuma, büyük günahlardan sakınıldığı müddetçe aralarında işlenen küçük günahlara kefarettir."[1]

Ravh b. Ubâde hadisi bu şekilde mevkûf olarak nakletmiştir.

٢٧٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَعْقُوبَ، وَإِسْحَاقُ مَوْلَى زَائِدَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَرْفُوعًا، وَذَكَرَا فِي حَدِيثِهِمَا اجْتِنَابَ الْكَبَائِرِ

2723- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Beş vakit namazla iki cuma, aralarında işlenen günahlara kefarettir."*[2]

Müslim[3] bu hadisi Nasr b. Ali'den rivayet etti. Abdurrahman b. Yâkûb ve Zâide'nin azatlısı İshâk[4] bu hadisi Ebû Hureyre kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) merfu olarak nakletmiş ve hadiste *"Büyük günahlardan sakınıldıkça..."* ibaresini kullanmışlardır.

٢٧٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ قَرْثَعٍ، عَنْ سَلْمَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır. Hâşim b. Hassân, Ebû Hureyre'ye yetişmemiştir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (15).

[4] Müslim, *tahâret* (16).

ﷺ: " أَتَدْرُونَ مَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ؟ " قَالَ: قُلْت: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: ثُمَّ قَالَ: " أَتَدْرُونَ مَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ؟ " قَالَ: قُلْتُ اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: قُلْتُ فِي الثَّالِثَةِ أَوْ الرَّابِعَةِ، هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي جُمِعَ فِيهِ أَبُوكَ أَوْ أَبُوكُمْ، قَالَ: " إِنِّي أُخْبِرُكُمْ عَنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَطَهَّرُ ثُمَّ يَمْشِي إِلَى الْمَسْجِدِ، ثُمَّ يُنْصِتُ حَتَّى يَقْضِيَ الْإِمَامُ صَلَاتَهُ، إِلَّا كَانَتْ لَهُ كَفَّارَةً مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي قَبْلَهَا مَا اجْتُنِبَتِ الْمَقْتَلَةُ " وَهَكَذَا رَوَاهُ سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، عَنْ أَبِي عَوَانَةَ بِهَذَا الْمَعْنَى، وَزَادَ قَالَ: وَلَكِنْ أُحَدِّثُكُمْ عَنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَقَدْ

2724- Selmân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma gününün ne olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca, ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" cevabını verdim. Sonra bir daha: *"Cuma gününün ne olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca, ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" cevabını verdim. Üçüncü veya dördüncüde: "Babanın -veya babanızın- bir araya geldiği (yaratıldığı) gündür" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Size cuma günüyle ilgili haber vereceğim. Abdest aldıktan sonra mescide yürüyüp, sonra imam namazı bitirinceye kadar susan hiç kimse yoktur ki; öldürücü (büyük) günahlardan sakınıldığı müddetçe bu cuma ve önceki cuma arasında işlediği günahlara kefaret olmasın."*[1]

Sehl b. Bezzâr hadisi Ebû Avâne'den bu mânâyla nakletmiştir.

٢٧٢٥ - أَخْبَرَنَاه أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: قُلْتُ اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: " هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي جُمِعَ فِيهِ بَيْنَ أَبَوَيْكُمْ لَا يَتَوَضَّأُ عَبْدٌ مُسْلِمٌ فَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ، ثُمَّ يَأْتِي الْمَسْجِدَ لَجُمُعَةٍ، إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً مَا بَيْنَهَا، وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى، مَا اجْتُنِبَتِ الْمَقْتَلَةُ " " وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ "

2725- Ebû Avâne bu hadisi başka bir kanalla nakletmiştir ancak farklı olarak şu ibare yer almıştır: Ben, "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bugün, anne babanızın bir araya getirildiği gündür. O gün güzelce abdest alıp cuma namazı için mescide giden hiçbir*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Nesâî (3/104).

Müslüman yoktur ki; öldürücü (büyük) günahlardan sakınıldığı müddetçe bu ve önceki cuma arasında işlenen günahlara kefaret olmasın."[1]

Önceki hadis daha sahihtir.

٢٧٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَدَنَا وَأَنْصَتَ وَاسْتَمَعَ، غُفِرَ لَهُ مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَزِيَادَةَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى وَغَيْرِهِ، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ

2726- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Güzelce abdest alıp cuma namazı için mescidde susarak (hutbeyi) dinleyen kimsenin bu ve önceki cuma arasındaki günahlar, üç gün ziyadesiyle (birlikte) bağışlanır."*[2]

Müslim[3] bu hadisi Yahyâ b. Yahyâ ve başkası kanalıyla Ebû Muâviye'den rivayet etti.

٢٧٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَأَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ، قَالَا: سَمِعْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَاسْتَنَّ، وَمَسَّ مِنْ طِيبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ وَلَبِسَ أَحْسَنَ ثِيَابِهِ، ثُمَّ جَاءَ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَلَمْ يَتَخَطَّ رِقَابَ النَّاسِ ثُمَّ رَكَعَ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَرْكَعَ، ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَتَّى يُصَلِّيَ كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي كَانَتْ قَبْلَهَا " يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: " وَزَادَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِنَّ اللهَ قَدْ جَعَلَ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا "

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ahmed b. Abdilcebbar el-Utâridî sebebiyle senedi zayıftır. Hadis ise sahihtir.

[3] Müslim, *cumua* (27).

2727- Ebû Hureyre ile Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim cuma günü gusül eder, yanında varsa (güzel) koku sürünür, en güzel elbisesini giyer, sonra da mescide gelip insanların omuzlarına basmaz ve Allah'ın kendisine yazdığı ve takdir ettiği kadar namaz kılar; imam (hutbe için) çıktığı zaman namazını bitirinceye kadar susarsa, (onun bu durumu) bu ve önceki cuma arasındaki günahlar için kefarettir."*[1]

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç gün daha ilave etti ve bir iyiliğe on kat sevap verileceğini bildirdi."

٢٧٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَلِيمٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُوَجِّهِ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، حَدَّثَنِي أَبُو الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنِي أَوْسٌ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ غَسَلَ وَاغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ بَكَّرَ وَابْتَكَرَ فَدَنَا وَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا عَمَلُ سَنَةٍ أَجْرُ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا "

2728- Evs es-Sekafî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim cuma günü her türlü temizliğini yapar ve boy abdesti alırsa cuma namazı için camiye erkenden gider imama yakın olur, hutbeyi susup dinlerse bu yolda attığı her adıma bir senelik oruç ve namazının sevabını alır."*[2]

Beyhakî der ki: Allah en iyisini bilir, ama yıkanmaktan kasıt başındaki yaş koku gibi şeyleri temizlemektir.

٢٧٢٩ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَوْشَبٍ، قَالَ: سَأَلْتُ مَكْحُولًا عَنْ هَذَا الْقَوْلِ غَسَلَ وَاغْتَسَلَ، فَقَالَ: " غَسَلَ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ " قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ فِي غَسَلَ وَاغْتَسَلَ، فَقَالَ سَعِيدٌ: " غَسَلَ رَأْسَهُ وَغَسَلَ جَسَدَهُ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَقَدْ رُوِّينَا فِي بَعْضِ طُرُقِ هَذَا الْحَدِيثِ مَنْ غَسَلَ رَأْسَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/244-245 (343, 345)

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud, 2/346 (345), Tirmizî 2 367-368 (496) ve Nesâî (3/97).

2729- Ali b. Havşeb der ki: Mekhûl'e: "Yıkamak ve yıkanmayı sorduğumda: "Başını ve bedenini yıkamaktır" cevabını verdi.[1]

Ebû Dâvud der ki: Bu hadisi Muhammed b. el-Velîd ed-Dımaşkî, Ebû Misher kanalıyla Saîd b. Abdulaziz'den: "Yıkar ve yıkanır..." şeklinde nakletmiştir. Saîd: "Başını ve bedenini yıkarsa..." demiştir.

Beyhakî der ki: Bu hadis bize bazı tariklerle: "Kim cuma günü başını yıkayıp yıkanırsa..." şeklinde gelmiştir.

٢٧٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، عَنْ طَاوُوسٍ الْيَمَانِيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ زَعَمُوا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَاغْسِلُوا رُؤُوسَكُمْ، وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُنُبًا وَمُسُّوا مِنَ الطِّيبِ " قَالَ: فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: أَمَّا الطِّيبُ فَلَا أَدْرِي، وَأَمَّا الْغُسْلُ فَنَعَمْ وَكَذَا

2730- Tâvus el-Yemânî der ki: Abdullah b. Abbâs'a dedim ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Cuma günü, cünüp olmasanız bile yıkanın ve başınızı yıkayıp güzel koku sürün*» dediğini iddia ediyorlar." İbn Abbâs şöyle karşılık verdi: "Güzel koku sürün deyip demediğini bilmiyorum. Yıkanmaya gelince, evet doğrudur."[2]

Şuayb b. Ebî Hamza bu hadisi Zührî'den bu şekilde nakletmiştir. Buhârî[3] de hadisi bu yolla nakletmiştir. Bu hadis bizim gusletmekle ilgili söylediğimizi desteklemektedir. Yıkanmaktan kastın, hanımıyla ilişkiye girdikten sonra yıkamak olduğu da söylenmiştir. Ancak önceki görüş daha sahihtir.

٢٧٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عُتْبَةَ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةَ، حَدَّثَنَا بُرْدُ بْنُ سِنَانٍ، عَنْ

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/248-249 (349, 350).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (1/265, 330) ve İbn Huzeyme, *Sahih* 3/129 (1759).

[3] Buhârî, *cumua* (213).

بُكَيْرِ بْنِ فَيْرُوزَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يُجَامِعَ أَهْلَهُ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَإِنَّ لَهُ أَجْرَيْنِ أَجْرُ غُسْلِهِ، وَأَجْرُ غُسْلِ امْرَأَتِهِ "

2731- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden biri her cuma hanımıyla ilişkiye girmekten aciz mi? Bu kişi bununla biri kendisinin, diğeri hanımının gusletmesi olan iki ecir alır."*[1]

Beyhakî der ki: Bakiyye'nin rivayeti hakkında görüş bildirilmiştir. Eğer sahihse, haberde nakledilen mânâ sahihtir. Eğer erkek böyle yaparsa cuma namazına gidince gözlerini harama bakmaktan korumuş olur. Çünkü daha önce kadınlar da cuma namazına katılmaktaydı. Allah en doğrusunu bilir.

٢٧٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، حَدَّثَنَا عُقَيْلٌ، أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ، أَخْبَرَهُ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " فِي جُمُعَةٍ مِنَ الْجُمَعِ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ مَا عَلَى أَحَدِكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ لِجُمُعَتِهِ سِوَى ثَوْبَيْ مِهْنَتِهِ وَيَمَسُّ مِنْ طِيبٍ إِنْ كَانَ لِأَهْلِهِ، وَعَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ "

2732- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey Müslümanlar! Cuma, toplanmaktan gelmektedir. Sizden birine bulabilirse, cuma günü için iş elbiselerinden başka iki giysi temin etmesinde ve (kendisinin yok ise) ailesinin güzel kokusundan sürmesinde sakınca yoktur. Misvak kullanmayı da ihmal etmeyin."*[2]

٢٧٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ سُمَيٍّ، مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ، ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ،

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ravilerden Bakiyye müdellistir.

[2] İbn Lehîa sebebiyle senedi zayıftır. Ebû Dâvud 1/650 (1078).

فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ"

2733- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim cuma günü cünüplükten dolayı gusleder, sonra erkenden cuma namazına giderse bir deve kurban etmiş gibi sevap kazanır. İkinci saatte giderse bir inek, üçüncü saatte giderse koç kurban etmiş gibi sevap kazanır. Dördüncü saatte giderse bir tavuk, beşinci saatte giderse bir yumurta sadaka vermiş gibi sevap elde eder. İmam minbere çıkınca melekler hutbeyi dinlemek üzere orada hazır bulunurlar."*[1]

٢٧٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخَسْرُوجُرْدِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عُقَيْلٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، مِثْلَهُ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ قُتَيْبَةَ كِلَاهُمَا، عَنْ مَالِكٍ

2734- Bu hadis başka bir kanalla Enes'ten nakledilmiştir.[2]

Buhârî[3] bu hadisi *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti. Müslim[4] de Kuteybe kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti.

٢٧٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ بن قُوهَيَارٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي عِيسَى الدَّرَابجُرْدِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: رُحْتُ مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ إِلَى الْجُمُعَةِ فَوَجَدَ ثَلَاثَةً سَبَقُوهُ، فَقَالَ: رَابِعُ أَرْبَعَةٍ، وَمَا رَابِعُ أَرْبَعَةٍ بِبَعِيدٍ ثُمَّ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ النَّاسَ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *cumua* (213)

[4] Müslim, *cumua* (10).

يَجْلِسُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ اللهِ عَلَى قَدْرِ رَوَاحِهِمْ إِلَى الْجُمُعَةِ الْأَوَّلُ، ثُمَّ الثَّانِي، ثُمَّ الثَّالِثُ، ثُمَّ الرَّابِعُ، قَالَ: رَابِعُ أَرْبَعَةٍ وَمَا رَابِعُ أَرْبَعَةٍ بِبَعِيدٍ "

2735- Alkame b. Kays der ki: Abdullah b. Mes'ûd ile beraber cuma namazına gittiğimde, üç kişinin kendisinden önce gitmiş olduğunu gördü ve: "Dört kişinin dördüncüsüyüm. Dördüncü olan (ilâhi ikram ve rahmetten) uzak değildir" dedikten sonra ekledi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"İnsanlar cumalara birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü olarak erken gidiş sırasına göre kıyamet günü Allah'a yakın olurlar."* Sonra Abdullah: "Ben dört kişinin dördüncüsüyüm. Dördüncü olan (ilâhi ikram ve rahmetten) uzak değildir" dedi.[1]

Beyhakî der ki: "Yakınlıktan maksadın Arş'a veya Allah'ın ikramına yakın olmayı kasdetmiş olabilir."

٢٧٣٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ الْقُمِّيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ جَارِيَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: دَخَلَ ابْنُ مَسْعُودٍ الْمَسْجِدَ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِ أُبَيٍّ فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، أَوْ كَلَّمَهُ بِشَيْءٍ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ، فَظَنَّ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ مِنْ مَوْجَدَةٍ عَلَيْهِ فَمَكَثَ حَتَّى صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَدَخَلَ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: يَا أُبَيُّ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَرُدَّ عَلَيَّ؟ قَالَ: " إِنَّكَ لَمْ تَشْهَدْ مَعَنَا الْجُمُعَةَ " قَالَ: وَلِمَ؟ قَالَ: " تَكَلَّمْتَ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ "، فَقَامَ ابْنُ مَسْعُودٍ فَدَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَ لَهُ الَّذِي ذَكَرَ أُبَيٌّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " صَدَقَ أُبَيٌّ - أَوْ أَطِعْ أُبَيًّا - " هَكَذَا رُوِيَ عَنْ جَابِرٍ

2736- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verirken İbn Mes'ûd Mescid'e girdi ve Ubey'in yanında oturup bir şey sordu veya söyledi; ancak Ubey cevap vermedi. İbn Mes'ûd, Ubey'in kendisine kırgın olduğu için cevap vermediğini düşünüp Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirdikten sonra: "Ey Ubey! Neden bana cevap vermedin?" diye sordu.

---

[1] Abdülmecîd b. Abdilazîz ve Mervân b. Sâlim sebebiyle senedi zayıftır. İbn Mâce 1/348 (1094).

Ubey: "Cumada bizimle beraber değildin" cevabını verince, İbn Mes'ûd: "Neden?" diye sordu. Ubey: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) hutbe verirken konuştun" cevabını verince, İbn Mes'ûd kalkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi ve Ubey'in söylediklerini ona anlattı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ubey doğru söylemiş –veya Ubey'e itaat et*" buyurdu.[1]

Hadis, Câbir'den bu şekilde nakledilmiştir.

٢٧٣٧ - وَرَوَاهُ عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فَجَلَسْتُ قَرِيبًا مِنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فَقَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ سُورَةَ بَرَاءَةَ، فَقُلْتُ لِأُبَيٍّ: مَتَى نَزَلَتْ هَذِهِ السُّورَةُ؟ فَحَصَرَ وَلَمْ يُكَلِّمْنِي، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاتَهُ، قُلْتُ لِأُبَيٍّ: إِنِّي سَأَلْتُكَ فَنَجَهْتَنِي وَلَمْ تُكَلِّمْنِي، فَقَالَ أُبَيٌّ: " مَا لَكَ مِنْ صَلَاتِكَ إِلَّا مَا لَغَوْتَ "، فَذَهَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " صَدَقَ أُبَيٌّ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، فَذَكَرَهُ

2737- Atâ b. Yesâr, Ebû Zer'den bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cuma günü hutbe verirken Mescid'e girdim ve Ubey b. Ka'b'ın yanında oturdum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tevbe Sûresini okuyunca, Ubey'e: "Bu sûre ne zaman nazil oldu?" diye sordum; ancak Ubey bana cevap vermedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kılınca Ubey'e: "Seninle konuştum; ancak cevap vermedin" dediğimde, Ubey şöyle karşılık verdi: "Namazından sana ancak boş konuşmadığın kısım vardır." Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip olanları anlatınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ubey doğru söylemiş*" buyurdu.[2]

٢٧٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدَ، عَنْ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 3/335 (1799) ve İbn Hibbân, *Sahih* 4/200 (2873).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/352-353 (1111).

بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَأَمَرْتُ أَصْحَابَنَا بِشَيْءٍ مِنْ أَمْرِهِمْ، ثُمَّ أَتَيْتُ الْمَسْجِدَ فَجَلَسْتُ فَجَاءَ صَاحِبِي الَّذِي أَوْصَيْتُهُ، فَجَعَلَ يُحَدِّثُنِي كَيْفَ صَنَعَ وَأَنَا سَاكِتٌ، ثُمَّ قُلْتُ لَهُ: اسْكُتْ فَلَمَّا انْصَرَفْتُ أَتَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: " أَمَّا أَنْتَ فَلَا جُمُعَةَ لَكَ، وَأَمَّا صَاحِبُكَ فَحِمارٌ "

2738- Bekr b. Abdilah el-Müzenî anlatıyor: Medine'ye gittim ve dostlarımdan bir şey yapmasını istedim. Sonra Mescid'e gidip oturdum. O şeyi istediğim kişi gelip istedim şeyi nasıl yaptığını anlattı. Ben ise susmuştum. Sonra ona: "Sus!" dedim. Mescid'den çıkınca Abdullah b. Ömer'e gidip bunu anlattım. Abdullah: "Senin cuman yoktur. Arkadaşın ise eşektir" dedi.[1]

Beyhakî der ki: göründüğüne göre İbn Ömer bu sözü, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma günü imam hutbe verirken arkadaşına sus desen boş (yanlış) söz söylemiş olursun"* hadisine dayanarak söylemiştir.

٢٧٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ، فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ: وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ، وَذَكَرَهُ غَيْرُهُ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ

2739- Aynı hadis Ebû Hureyre'den nakledilmiştir. Ancak farklı olarak: *"İmam hutbe verirken..."* ibaresi yoktur.[2]

Buhârî ve Müslim bu hadisi *Sahîh*'te rivayet ettiler.[3]

Beyhakî der ki: Bu hadiste "Senin cuman yoktur veya sevabın yoktur" sözünden namazın iadesi kastedilmiş olabilir.

٢٧٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ مَنْصُورُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْمُفَسِّرُ الْمقرِئ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَاضِي بَيْرُوتَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe (2/125).

[2] İsnâdı sahihtir.

[3] Buhârî, *cumua* (224) ve Müslim, (583).

سَعْدٍ، حَدَّثَنَا زَبَّانُ بْنُ فَائِدٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ اتَّخَذَ لَهُ جِسْرًا إِلَى جَهَنَّمَ " وَرَوَاهُ أَيْضًا، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ زَبَّانَ بْنِ فَائِدٍ

2740- Sehl b. Muâz'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cuma günü kim insanların omuzlarından aşarak öne geçerse Cehenneme giden bir köprü kurmuş olur."*[1]

Bu hadis İbn Lehîa —Zebbân b. Fâide kanalıyla da nakledilmiştir.[2]

٢٧٤١ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قَمَّاشٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الدَّيْنُورِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ خَلَفٍ الْعَمِّيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ الْعِجْلِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ، وَيُؤْذِيهِمْ، فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ الصَّلَاةَ قَالَ: " يَا فُلَانُ مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تُجْمِعَ مَعَنَا "، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، لَقَدْ حَرَصْتُ أَنْ أَضَعَ نَفْسِي بِالْمَكَانِ الَّذِي رَأَيْتَنِي، قَالَ: " قَدْ رَأَيْتُكَ تَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ وَتُؤْذِيهِمْ، مَنْ آذَى الْمُسْلِمِينَ فَقَدْ آذَانِي، وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللهَ عَزَّ وَجَلَّ "

2741- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verirken bir adam insanların omuzlarından aşarak ve onları rahatsız ederek öne geçti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince: *"Ey falan! Neden bizimle cuma namazına katılmadın?"* diye sordu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni göreceğin bir yerde durmak istedim" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İnsanların omuzlarından aşarak ve onları rahatsız ederek geçtiğini gördüm. Müslümanlara eziyet eden, bana eziyet etmiş olur. Bana eziyet eden Allah'a eziyet etmiş olur."*[3]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Tirmizî 2/388 (513).

[2] Ahmed, *Müsned* (3/437) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 20/189 (418).

[3] İsnâdı zayıftır. Heysemî, *Mecma* (2/179).

٢٧٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ السِّرَاجُ، حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا حَبِيبٌ الْمُعَلِّمُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ رَجُلٌ حَضَرَهَا بِلَهْوٍ فَهُوَ حَظُّهُ مِنْهَا، وَرَجُلٌ حَضَرَهَا بِدُعَاءٍ فَهُوَ رَجُلٌ دَعَا اللهَ بِدُعَاءٍ فَإِنْ شَاءَ أَعْطَاهُ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُ، وَرَجُلٌ حَضَرَهَا بِإِنْصَاتٍ وَسُكُوتٍ، وَلَمْ يَتَخَطَّ رَقَبَةَ مُسْلِمٍ، وَلَمْ يُؤْذِ أَحَدًا، فَهِيَ كَفَّارَةٌ إِلَى الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ؛ لِأَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا "

2742- Amr b. Şuayb'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cumaya üç türlü insan gelir: Birincisi gevezelik yapmaya gelen insandır. Onun cumadan nasibi, yaptığı gevezeliktir. İkincisi, dua etmek için cumaya gelen kimsedir. O, Allah'a dua etmiştir; Allah dilerse verir, dilerse vermez. Üçüncüsü de susarak konuşmadan (hutbe dinlemek için) hiçbir müslümanın omzuna basmadan, kimseye eziyet etmeden cumaya gelendir. İşte onun bu yaptıkları, ondan sonra gelecek olan cumaya kadar üç gün de ilâvesi ile günahlarına kefarettir. Çünkü Allah: «**Her kim bir hayır işlerse kendisine, onun on misli sevab vardır**»*[1] *buyurur."*[2]

٢٧٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ عُبَيْدَةَ بْنِ سُفْيَانَ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ "

2743- Ebu'l-Ca'd ed-Damrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim ihmal edip özürsüz olarak cumayı üç kere bırakırsa, Allah o kimsenin kalbini mühürler"* buyurdu.[3]

---

[1] En'âm Sur. 160

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/665-666 (1113).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/638 (1052) ve Tirmizî 2/373 (500).

٢٧٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: قَرَأَ عَلَيَّ بْنُ وَهْبٍ، أُخْبَرَكَ ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ، وَأَخْبَرَنَا أبو الْعَبَّاسُ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حمدان الشَّاذِيَاخِيُّ فِي آخَرِينَ قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ الْبَرَّادِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مُتَوَالِيَاتٍ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ " وَلَيْسَ فِي رِوَايَةِ ابْنِ وَهْبٍ مُتَوَالِيَاتٍ

2744- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Kim özürsüz olarak cumayı üç kere peşpeşe bırakırsa, Allah o kimsenin kalbini mühürler"* buyurdu.[1]

İbn Vehb'in rivayetinde *"Peşpeşe..."* ibaresi yoktur.

٢٧٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ زَنْجَوَيْهِ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّيَ، وَلَمْ أَرَ رَجُلًا مِنَّا بِهِ شَبِيهًا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمْ يَأْتِهَا، طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ، وَجَعَلَ قَلْبَهُ قَلْبَ مُنَافِقٍ "

2745- Muhammed b. Abdirrahman der ki: Amcamın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): *"Kim cuma günü ezanı işittiği halde namaza gelmezse, Allah o kimsenin kalbini mühürler ve kalbini münafık kalbi yapar"* buyurdu.[2]

٢٧٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَوْفُ بْنُ أَبِي جَمِيلَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ أَبِي الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/357 (1126).

[2] Ravileri güvenilirdir ancak hadis mürseldir. Münzirî, *et-Terğîb* (1/512).

يَقُولُ: " مَنْ تَرَكَ أَرْبَعَ جُمَعٍ مُتَوَالِيَاتٍ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ فَقَدَ نَبَذَ الْإِسْلَامَ من وَرَاءِ ظَهْرِهِ " قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَسيدٌ، حدثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ نَحْوَهُ،

2746- İbn Abbâs der ki: "Kim özürsüz olarak cumayı üç kere peşpeşe bırakırsa, İslam'ı sırtından atmış olur."[1]

Bu hadisi Esîd, Saîd b. Âmir —Avf —Saîd b. Ebi'l-Hasan kanalıyla aynı mânâda bir rivayette bulunmuştur.

٢٧٤٧ - وَقَدْ قِيلَ عَنْ عَوْفٍ " فِي هَذَا مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مُتَوَالِيَاتٍ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ، حَدَّثَنَا الْفَزَارِيُّ، حَدَّثَنِي عَوْفٌ الْأَعْرَابِيُّ، فَذَكَرَهُ

2747- Avf'tan yapılan rivayette ise: "Bu hadis, üç cumayı peşpeşe bırakmayı kasdetmektedir" ibaresi geçmiştir.[2]

٢٧٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزِيدَ الْبَيْرُوتِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورٍ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ، عَنْ أَخِيهِ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي سَلَامٍ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ مِينَاءَ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا جَدِّي، حَدَّثَنَا أَبُو تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ، عَنْ زَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلَامٍ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي الْحَكَمُ بْنُ مِينَاءَ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، وَأَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَاهُ أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ عَلَى أَعْوَادِ مِنْبَرِهِ: " لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، ثُمَّ لَيَكُونُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ " وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ شُعَيْبٍ " أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، أَوْ لَيُكْتَبُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيِّ، عَنْ أَبِي تَوْبَةَ

2748- Abdullah b. Ömer ile Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberde şöyle buyurdu: *"Bazıları ya cuma*

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 3/166 (5169).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/154) ve Ebû Ya'lâ, *Müsned* 5/102 (2712).

namazlarını terk etmekten vazgeçerler veya Allah onların kalbini mühürler, sonra gafillerden olurlar."[1]

Hadis, İbn Şuayb'ın rivayetinde: *"Veya Allah onları kalbini mühürler ya da gafillerden yazılırlar"* şeklindedir.

Bu hadisi Müslim *Sahîh*'te[2] Hasan b. Ali el-Hulvânî kanalıyla Ebû Tevbe'den rivayet etti.

٢٧٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ أَبِي قَبِيلٍ الْمَعَافِرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " هَلَاكُ أُمَّتِي فِي الْكِتَابِ وَاللِّينِ "، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْكِتَابُ وَاللِّينُ؟ قَالَ: " يَتَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ وَيَتَأَوَّلُونَهُ عَلَى غَيْرِ مَا أَنْزَلَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَيُحِبُّونَ اللِّينَ، وَيَدْعُونَ الْجَمَاعَاتِ وَالْجُمَعَ وَيُبْدُونَ " قَالَ أَبُو قَبِيلٍ: لَمْ أَسْمَعْ مِنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ "، قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَحَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ مَرْثَدٍ، عَنْ عُقْبَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِثْلِهِ، قَالَ يَعْقُوبُ: وَلَفْظُ الْحَدِيثِ لِلْمُقْرِئِ

2749- Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden kitap ehli ile gevşek olanlar helak olacaklardır"* buyurduğunu işittim. "Ey Allah'ın Resûlü! Kitap ve gevşeklikten kastettiğin nedir?" diye sorulunca: *"Kur'ân'ı öğrenirler ve onu nazil oluş sebebine muhalif bir şekilde tevil ederler, gevşek olmaları ise cemaat ve cumayı terk edip çöle/kırsala çıkmalarıdır"* buyurdu.[3]

Ebû Kabîl der ki: Ukbe b. Âmir'den sadece bu hadisi işittim. Ebû Abdirrahman der ki: İbn Lehîa, Yezîd b. Ebî Habîb kanalıyla Ebu'l-Hayr Mersed'den, o da Ukbe'den, o da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aynı rivayette bulundu. Yâkûb: "Hadisin lafzı Mukri'ye aittir" demiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *cumua* (40).

[3] İsnâdı hasendir. Fesevî, *el-Ma'rife* (2/507).

٢٧٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفَرَبْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَلَا هَلْ عَسَى رَجُلٌ أَنْ يَتَّخِذَ الصُّبَّةَ مِنَ الْغَنَمِ عَلَى رَأْسِ مِيلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ، فَتَأْتِي عَلَيْهِ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا، ثُمَّ تَأْتِي عَلَيْهِ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا، ثُمَّ تَأْتِي عَلَيْهِ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا فَيُطْبَعُ عَلَى قَلْبِهِ "

2750- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Dikkat edin. Muhtemeldir ki sizden biriniz bir davar sürüsü edinir, sonra onları iki üç mil ötede otlatırken cuma saati gelir de (sürü sebebiyle) cumaya katılmaz. Sonra bir cuma daha gelir, ona da katılmaz, sonra bir cuma daha gelir, ona da katılmaz ve sonunda Allah onun kalbini mühürler."*[1]

٢٧٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ بِنَيْسَابُورَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَبْدَوِيُّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَرُوبَةَ الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ، بِحَرَّانَ، حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا مَعْدِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَلَا هَلْ عَسَى أَحَدُكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ الصُّبَّةَ مِنَ الْغَنَمِ عَلَى رَأْسِ مِيلٍ أَوْ مِيلَيْنِ فَيَتَعَذَّرَ عَلَيْهِ الْكَلَأُ، فَيَرْتَفِعَ حَتَّى تَجِيءُ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا، ثُمَّ تَجِيءُ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا، ثُمَّ تَجِيءُ الْجُمُعَةُ فَلَا يَشْهَدُهَا حَتَّى يُطْبَعَ عَلَى قَلْبِهِ "

2751- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Muhtemeldir ki sizden biriniz bir davar sürüsü edinir, orada ot temini imkansızlaşır da daha uzaklara gidince cuma saati gelir de (sürü sebebiyle) cumaya katılmaz. Sonra bir cuma daha gelir, ona da katılmaz, sonra bir cuma daha gelir, ona da katılmaz ve sonunda kalbi mühürlenir."*[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/229) ve Heyzemî, *Mecma* (2/193).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/357 (1127).

٢٧٥٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ نَاجِيَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بن وكيع حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ عِيسَى الرَّقَاشِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ ﷺ خَطِيبًا يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: " عَسَى رَجُلٌ تَحْضُرُهُ الْجُمُعَةَ وَهُوَ عَلَى قَدْرِ مِيلٍ مِنَ الْمَدِينَةِ لَا يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ "، ثُمَّ قَالَ فِي الْجُمُعَةِ الثَّانِيَةِ: " عَسَى رَجُلٌ يَحْضُرُهُ الْجُمُعَةَ وَهُوَ عَلَى قَدْرِ مِيلَيْنِ مِنَ الْمَدِينَةِ لَا يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ "، ثُمَّ قَالَ فِي الْجُمُعَةِ الثَّالِثَةِ: " عَسَى رَجُلٌ يَكُونُ عَلَى قَدْرِ ثَلَاثَةِ أَمْيَالٍ مِنَ الْمَدِينَةِ لَا يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ فَيَطْبَعُ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ "

2752- Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cuma günü bize hube vermek için kalktı ve: *"Muhtemeldir ki sizden biri Medine'den bir mil uzaktayken cuma namazına katılmaz"* buyurdu. İkinci cuma da: *"Muhtemeldir ki sizden biri Medine'den iki mil uzaktayken cuma namazına katılmaz"* buyurdu. Üçüncü cumada: *"Muhtemeldir ki sizden biri Medine'den iki mil uzaktayken cuma namazına katılmaz. Sonunda Allah onun kalbini mühürler"* buyurdu.[1]

٢٧٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ كان يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَعَلَيْهِ الْجُمُعَةُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا مَرِيضٌ، أَوْ مُسَافِرٌ، أَوْ صَبِيٌّ، أَوْ مَمْلُوكٌ، وَمَنِ اسْتَغْنَى عَنْهَا بِلَهْوٍ أَوْ تِجَارَةٍ، اسْتَغْنَى الله عَنْهُ، وَاللهُ غَنِيٌّ حُمَيْدٌ "

2753- Câbir'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah'a ve âhiret gününe iman eden cuma namazına katılmakla yükümlüdür. Hasta, yolcu, çocuk veya köle müstesnadır. Her kim bir oyalanma ya da bir ticaret ile bu namazdan müstağni olacak olursa, Allah da ondan müstağnidir. Şüphesiz ki Allah başkasına muhtaç olmayan ve hamdedilmeye layık olandır."*[2]

---

[1] İsnâdında gevşeklik vardır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 4/140-141 (2198); Münzir *et-Terğîb* (1/510) ve Heysemî, *Mecma* (2/193).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2425).

٢٧٥٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، إِمْلَاءً حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ طَاهِرٍ النَّسَوِيُّ بِنيسَابُورَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَجَلِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ فَقَالَ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا إِلَى رَبِّكُمْ قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا، وَبَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الزَّاكِيَةِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُشْغَلُوا، وَصِلُوا الَّذِي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ بِكَثْرَةِ ذِكْرِكُمْ إِيَّاهُ، وَالصَّدَقَةُ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، تُجْبَرُوا، وَتُنْصَرُوا، وَتُرْزَقُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِي يَوْمِي هَذَا، فِي شَهْرِي هَذَا، فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي، أَوْ بَعْدَ مَوْتِي، وَلَهُ إِمَامٌ عَادِلٌ، أَوْ جَائِرٌ، اسْتِخْفَافًا بِهَا، وَجُحُودًا لَهَا، فَلَا جَمَعَ اللهُ شَمْلَهُ، وَلَا بَارَكَ اللهُ فِي أَمْرِهِ، أَلَا وَلَا صَلَاةَ لَهُ، أَلَا وَلَا زَكَاةَ لَهُ، أَلَا وَلَا صِيَامَ لَهُ، أَلَا وَلَا حَجَّ لَهُ، إِلَّا أَنْ يَتُوبَ، فَإِنْ تَابَ، تَابَ اللهُ عَلَيْهِ، أَلَا وَلَا يَؤُمَّ أَعْرَابِيٌّ مُهَاجِرًا، أَلَا وَلَا تَؤُمَّ امْرَأَةٌ رَجُلًا، أَلَا وَلَا يَؤُمَّ فَاجِرٌ مُؤْمِنًا، إِلَّا أَنْ يَخَافَ سَيْفَهُ وَسَوْطَهُ " وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ

2754- Câbir b. Abdillah der ki: Bir cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hutbe verdi ve şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Ölmeden Önce Rabbinize tövbe ediniz. Meşgul olmadan önce salih amellere koşunuz. Rabbinizi çok anmakla ve gizli açık bol sadaka ile O'nun, sizin üzerinizdeki hakkı yerine ulaştırınız ki rızıklanasınız ve yardım olunasınız. Bilmiş olunuz ki içinde bulunduğum bugün, ayımda; burada Allah size cuma namazını farz kıldı. Ben hayatta iken veya benden sonra, başında âdil veya zâlim bir devlet başkanı varken kim cuma namazını küçümseyerek veya farziyetini inkâr ederek terkederse Allah onun işini düzene sokmasın ve işinde ona bereket vermesin. Bilmiş olunuz ki tövbe etmedikçe böylesinin ne namazı, ne zekâtı, ne orucu, ne haccı, ne de hiç bir hayrı kabul edilmez. Kim de tövbe ederse Allah tövbesini kabul eder. Bilmiş olunuz ki, hiç bir bedevi hiç bir muhacire imam olamaz. Hiç bir kadın hiç bir erkeğe namaz kıldıramaz. Hiç bir fâsık, hiç bir mümine, eğer mümin, fasıkın kılıcı ve sopasından korkmuyorsa, namaz kıldıramaz."*[1]

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 1/343 (1081).

Bazıları bu hadisi Hamza b. Hassân kanalıyla Ali b. Zeyd'den rivayet etti.

٢٧٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، مِنْ كِتَابِهِ، حَدَّثَنَا ابن مَهْدِيٍّ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: " إِنَّمَا الْغُسْلُ لِمَنْ تَجِبُ عَلَيْهِ الْجُمُعَةُ وَالْجُمُعَةُ عَلَى مَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ "

2755- İbn Ömer der ki: "Gusül, cuma namazına gidecek için gereklidir. Cuma da ailesiyle birlikte olan için gereklidir."[1]

٢٧٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَلَمَةَ الْهَمْذَانِيُّ، بِهَا، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ ماسِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو مسلَمَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْبَاغَنْدِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ قُدَامَةَ بْنِ وَبَرَةَ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِينَارٍ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِينَارٍ " وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ

2756- Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim cuma namazını özürsüz olarak terk ederse bir dinar (altın) tasaddukta bulunsun. Eğer bulamazsa yarım dinar versin."*[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur.

٢٧٥٧ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ: " احْضُرُوا

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır.

[2] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 1/638 (1053); Nesâî (3/89) ve İbn Mâce 1/357-358 (1128).

الْجُمُعَةَ، وَادْنُوا مِنَ الْإِمَامِ فَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَخَلَّفُ من الْجُمُعَةِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَتَخَلَّفُ عَنِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ لِمِنْ أَهْلِهَا "

2757- Semure b. Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cuma namazına katılın ve imama yakın olun. Kişi cumadan geri durmakla, cennetlik olduğu halde cennetten geri kalmış olur"* buyurdu.[1]

٢٧٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قال حَدَّثَنِي الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزِيدَ، أَخْبَرَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَلِيٍّ، أَنَّهُ سَمِعَ الْحَسَنَ بْنَ أَبِي الْحَسَنِ، يَقُولُ: بَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَقْبَلَ شَاءٌ وَشَيْءٌ مِنْ سَمْنٍ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَقُومُونَ إِلَيْهِ حَتَّى لَمْ يَبْقَ إِلَّا قَلِيلٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَوْ تَتَابَعْتُمْ لَتَأَجَّجَ الْوَادِي نَارًا " هَكَذَا جَاءَ مُرْسَلًا

2758- Hasan b. Ebi'l-Hasan der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cuma günü halka hutbe verirken bir koyun sürüsü ile biraz yağ getirilince halk oraya doğru yöneldi ve Mescid'de az sayıda kişi kaldı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer hepiniz çıkmış olsaydınız bu vadi ateşle dolardı"* buyurdu.[2]

Hadis bu şekilde mürsel olarak gelmiştir.

٢٧٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَعْلَبَكِّيُّ، حَدَّثَنَا سُوَيْدٌ، عَنْ أَبِي نُصَيْرَةَ الْوَاسِطِيِّ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، بَلَغَنِي عَنْكَ أَنَّكَ تَقُولُ: " الْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَالصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ مَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ " فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " نَعَمْ " ثُمَّ زَادَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَفَّارَةٌ، وَالْمَشْيُ إِلَى الْجُمُعَةِ كُلُّ قَدَمٍ مِنْهَا كَعَمَلِ عِشْرِينَ سَنَةً، فَإِذَا فَرَغَ مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ أُجِيزَ بِعَمَلِ مِائَتَيْ سَنَةً " وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَقَالَ عَنْ أَبِي نَصرَةَ الْوَاسِطِيِّ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 1/663 (1108).

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *el-Ma'rife* (2/479) Bak: Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (8/167).

2759- Ebû Bekr es-Sıddîk'in bildirdiğine göre bir bedevi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana ulaşan habere göre sen: *«İki cuma ve beş vakit namaz, büyük günahlardan sakınan kimsenin aralarda işlenen (küçük) günahlarına kefarettir»* buyurmuşsun." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* cevabını verip şöyle devam etti: *"Cuma günü alman gusül de kefarettir. Cumaya yürüyerek gitmek de kefarettir. Bunun için atılan her adım, yirmi yıllık amel gibidir. (Kişi) cuma namazından çıktıktan sonra ise iki yüz senelik amelle mükafatlandırılır."*[1]

Ali b. Bahr bu hadisi Suveyd b. Abdilazîz'den, bu şekilde nakletmiş, Ebû Nusayra el-Vâsıtî'nin adını Ebû Nasra el-Vâsıtî şeklinde zikretmiştir.

٢٧٦٠ - وأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْبَيْهَسِيُّ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ نَصْرٍ أَبُو يَاسِرٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحِمْصِيُّ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ حَمْرَةَ، عَنْ أَبِي نَصِيرَةَ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كُفِّرَتْ عَنْهُ ذُنُوبُهُ وَخَطَايَاهُ، فَإِذَا أَخَذَ فِي الْمَشْيِ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ عَمَلُ عِشْرِينَ سَنَةً فَإِذَا فَرَغَ مِنَ الْجُمُعَةِ أُجِيزَ بِعَمَلِ مِائَتَيْ سَنَةً "

2760- Ebû Bekr es-Sıddîk ile İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cuma günü gusledenin günahları ve hataları bağışlanır. Cuma namazına gitmek için yürüyünce de bu kişiye her adım için yirmi yıllık amel sevabı yazılır. Cuma namazını kılınca da ona iki yüz yıllık amel sevabı verilir."*[2]

٢٧٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عِمْرَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو صَخْرٍ، أَنَّ ابْنَ قُسَيْطٍ، حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: " مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي مِائَةَ نَاقَةٍ كُلُّهُنَّ سُودُ الْحَدَقِ - يَعْنِي الْإِبِلَ - وَأَنِّي أَتْرُكُ الْغُسْلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 18/139-140 (292) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1418).

2761- Ebû Hureyre der ki: "Cuma günü gusletmeyi, siyah gözlü yüz dişi devemin olmasına tercih ederim."[1]

٢٧٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ زَاذَانَ قال: " اسْتَبَّ رَجُلَانِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أَحَدُهُمَا: أَنَا إِذًا كَمَثَلِ الَّذِي لَا يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ "

2762- Zâdân der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından iki adam birbirine sövünce biri diğerine: "O zaman ben cuma günü gusletmeyen biri gibiyim" dedi.[2]

٢٧٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الضُّبَعِيُّ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ الْقَرَّاظِ، قَالَ: قَالَ كَعْبٌ: " مَا أُحِبُّ أَنَّ الْجُمُعَةَ تَفُوتُنِي مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ، ثُمَّ أَخْرُجُ وَقَدْ قَضَى النَّاسُ الصَّلَاةَ فَأَجِدُ مِائَةَ نَاقَةٍ أُدْمًا سُودَ الْحَدَقَةِ أَحْمِلُ عَلَيْهَا فِي سَبِيلِ اللهِ مَكَانَ حَظِّي مِنَ الْجُمُعَةِ "

2763- Ka'b(u'l-ahbâr) der ki: "Özürsüz olarak cuma namazını kaçırmaktan dolayı kaybettiğim sevabı, dışarı çıkınca insanların namazı bitirdiğini gördükten sonra, Allah yolunda kullanacağım yüz siyah deveye tercih etmem."[3]

٢٧٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا بَدْرُ بْنُ خَلِيلٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى شَقِيقٍ وَهُوَ يُسَخِّنُ قُمْقُمًا لَهُ فَقُلْتُ: أَنْتَ شَيْخٌ لَا تَأْتِي الْجُمُعَةَ، فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُودٍ فِي الشَّيْءِ يَقُولُ: " أَنَا أَعْجَزُ وَأَحْمَقُ مِنَ الَّذِي لَا يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ "

2764- Bedr b. Halîl der ki: Testideki suyu ısıtan Şakîk'in yanına girip:

---

[1] İsnâdı hasendir. Fesevî, *el-Ma'rife* (1/566).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Mûsa b. Ubeyde er-Rebezî sebebiyle senedi zayıftır.

"Sen ihtiyarsın. Cuma namazma gitme" dedim. Şakîk şu karşılığı verdi: Abdullah b. Mes'ûd'un bir şey hakkında: "Ben, cuma günü gusletmeyen kişiden daha aciz ve ahmağım" dediğini işittim.[1]

٢٧٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ، يَقُولُ: " كَانَ عِنْدَنَا رَجُلٌ صَيَّادٌ يُسَافِرُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَصْطَادُ، وَلَا يَنْتَظِرُ الْجُمُعَةَ فَخَرَجَ يَوْمًا فَخُسِفَ بِبَغْلَتِهِ فَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلَّا أُذُنُهَا "

2765- Evzâî der ki: "Yanımızda cuma günü, cuma namazını beklemeden yolculuğa çıkıp avlanan bir avcı vardı. Bu adam bir gün ava çıkınca katırıyla beraber yere batırıldı ve geriye katırın sadece kulağı kaldı."[2]

٢٧٦٦ - أَخْبَرَنَا الْإِمَامُ أَبُو عُثْمَانَ بْنُ أَبِي نَصْرٍ، حَدَّثَنَا زَاهِرُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ خَبِيقٍ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنِ ابْنِ كَثِيرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " أَنَّ قَوْمًا سَافَرُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ فَاضْطَرَمَ عَلَيْهِمْ خِيَامُهُمْ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَرَوْا نَارًا "

2766- Mücâhid'in bildirdiğine göre bir topluluk cuma günü zeval vakti yolculuğa çıkınca, ateş görmemelerine rağmen bütün çadırları yandı.[3]

٢٧٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ جَاءَ مِنْكُمُ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdında sakınca yoktur.

[3] İsnâdı hasendir.

قَالَ: وَحَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ: " مَنْ جَاءَ مِنْكُمُ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

2767- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden kim cuma namazına gelirse gusletsin"* buyurdu.[1]

İbn Şihâb'ın, Abdullah b. Abdillah b. Ömer kanalıyla Abdullah b. Ömer'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberdeyken: *"Sizden kim cuma namazına gelirse gusletsin"* buyurdu.[2]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te Abdurrezzâk'tan rivayet etti.

فَضْلُ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَهَا، وَفَضْلُ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْكَهْفِ

Cuma Günü ve Gecesi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellam) Salavat Getirmenin ve Kehf Sûresini Okumanın Fazileti

٢٧٦٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ قُبِضَ، وَفِيهِ النَّفْخَةُ، وَفِيهِ الصَّعْقَةُ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ الصَّلَاةَ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ "، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ صَلَاتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرِمْتَ؟ يَقُولُونَ: وَقَدْ بَلِيتَ، قَالَ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ "

2768- Evs b. Evs'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"En üstün gününüz cuma günüdür. Hz. Âdem o gün yaratıldı, o gün vefat etti. Sur'a o gün üflenecek, sayha da o günde olacak. Öyleyse o gün bana çok salâvat getirin. Zira salâvatlarınız bana arzedilir."* Orada bulunanlar:

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Buhârî, *cumua* (215, 220) ve Müslim, *cumua* (1).

"Salâvatlarımız sana nasıl arzedilir? Sen çürümüş olacaksın" diye sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah, yeryüzüne peygamberlerin cesetlerini yemeyi haram kıldı!"* cevabını verdi.[1]

٢٧٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَبَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَكَّارٍ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنِي أَبُو رَافِعٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَكْثِرُوا الصَّلَاةَ عَلَيَّ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَإِنَّهُ لَيْسَ يُصَلِّي عَلَيَّ أَحَدٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا عُرِضَتْ عَلَيَّ صَلَاتُهُ " قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: أَبُو رَافِعٍ هَذَا هُوَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَافِعٍ قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: وَرُوِّينا عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَكْثِرُوا الصَّلَاةَ عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ عَشْرًا "

2769- Ebû Mes'ûd el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cuma günü bana çok salâvat getirin. Zira cuma günü bana salavât getiren herkesin salavâtı bana arzedilir."*[2]

Ebû Abdillah der ki: İsnâdındaki Ebû Râfi, İsmâîl b. Râfi'dir.

Beyhakî der ki: İbrâhîm b. Tahmân'ın Ebû İshâk kanalıyla Enes'ten bize bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cuma günü bana çok salâvat getirin. Zira kim bana bir defa salavât getirirse Allah ona on defa salât eder."*

٢٧٧٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ بَرَدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ مَكْحُولٍ الشَّامِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِي كُلِّ يَوْمِ جُمُعَةٍ، فَإِنَّ صَلَاةَ أُمَّتِي تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمِ جُمُعَةٍ، فَمَنْ كَانَ أَكْثَرَهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً كَانَ أَقْرَبَهُمْ مِنِّي مَنْزِلَةً "

2770- Ebû Umâme'nîn bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

---

[1] İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 1/635 (1047) ve Nesâî (3/91-92).

[2] İsnâdı zayıftır. Hâkim, *Müstedrek* (2/421).

buyurdu: "*Cuma günü bana çok salâvat getirin. Zira cuma günü bana salâvat getiren herkesin salâvatı bana arzedilir. Bana en yakın olanlar, bana en fazla salâvat getirenler olacaktır.*"[1]

٢٧٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَهْلٍ الْمَرْوَزِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْمُحَمَّدْآبَاذِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَرْوَزِيُّ، بِجُرْجَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا دُرُسْتُ بْنُ زِيَادٍ الْقُشَيْرِيُّ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَكْثِرُوا عَلَيَّ الصَّلَاةَ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ، وَلَيْلَةِ الْجُمُعَةِ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ كُنْتُ لَهُ شَهِيدًا، أَوْ شَافِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

2771- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Cuma günü ve gecesi bana çok salâvat getirin. Kıyamet günü böyle yapana şahit – veya- şefaatçi olacağım.*"[2]

٢٧٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَارِمٍ، حَدَّثَنَا الْمُنْذِرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنِي عَمْرٌو وَهُوَ ابْنُ شِمْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ ﷺ يَقُولُ: " أَكْثِرُوا الصَّلَاةَ عَلَى نَبِيِّكُمْ فِي اللَّيْلَةِ الْغَرَّاءِ، وَالْيَوْمِ الْأَزْهَرِ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، وَيَوْمَ الْجُمُعَةِ " وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: هَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ بِمَرَّةٍ

2772- İbn Abbâs der ki: Peygamberinizin (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Gecesi de, gündüzü de mübarek olan cuma gecesi Peygamberinize çokça salavât getirin."*[3]

Bir rivayette bu hadis: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim..." şeklindedir. Bunun isnâdı çok zayıftır.

---

[1] İsnâdında kopukluk vardır. Mekhûl, Ebû Umâme ile karşılaşmamıştır.

[2] İsnâdında zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/968-969).

[3] İsnâdı zayıftır. Suyûti, *el-Câmiu's-Sâğîr* (1204).

٢٧٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ السِّقَاءِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا وَالِدِي أَبُو عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو رَافِعٍ أُسَامَةُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَالِمٍ الصَّائِغُ، حَدَّثَتْنَا حَكَامَةُ بِنْتُ عُثْمَانَ بْنِ دِينَارٍ، أَخِي مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، خَادِمِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " إِنَّ أَقْرَبَكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي كُلِّ مَوْطِنٍ أَكْثَرُكُمْ عَلَيَّ صَلَاةً فِي الدُّنْيَا مَنْ صَلَّى عَلَيَّ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَلَيْلَةِ الْجُمُعَةِ، قَضَى اللهُ لَهُ مِائَةَ حَاجَةٍ، سَبْعِينَ مِنْ حَوَائِجِ الْآخِرَةِ، وَثَلَاثِينَ مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا، ثُمَّ يُوَكِّلُ اللهُ بِذَلِكَ مَلَكًا يُدْخِلُهُ فِي قَبْرِهِ كَمَا يُدْخِلُ عَلَيْكُمُ الْهَدَايَا، يُخْبِرُنِي مَنْ صَلَّى عَلَيَّ بِاسْمِهِ وَنَسَبِهِ إِلَى عَشِيرَتِهِ فَأُثْبِتُهُ عِنْدِي فِي صَحِيفَةٍ بَيْضَاءَ "

2773- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetçisi Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Kıyamet günü, her yerde bana en yakınınız, dünyada bana en çok salavât getireninizdir. Allah, Cuma günü ve gecesi bana yüz defa salavât getirenin yüz ihtiyacını giderir. Bunların yetmişi âhiretle ilgili, otuzu ise dünya ihtiyaçlarıyla ilgilidir. Sonra ona Allah bir melek görevlendirir ve bu melek, tıpkı size hediyenin takdim edilişi gibi mezarımda, bana getirdiğiniz salavâtları takdim ederek bana salavât getirenin ismini, soyunu ve aşiretini bildirir. Ben de onu, yanımdaki beyaz bir kağıda yazarım.*"[1]

٢٧٧٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى، عَنْ أَبِي فَاطِمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: " مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِائَةَ مَرَّةٍ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَى وَجْهِهِ مِنَ النُّورِ نُورٌ، يَقُولُ النَّاسُ: أَيُّ شَيْءٍ كَانَ يَعْمَلُ هَذَا "

2774- Hz. Ali der ki: "Cuma günü Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yüz defa salâvat getirenin yüzünde bir nur olur ve insanlar: «Bu adam (dünyadayken) hangi ameli yapıyordu?» derler."[2]

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/654).

[2] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/654).

٢٧٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ السَّامِرِيُّ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحُسَيْنِيُّ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَزَارِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ رَزِينٍ الْخَلَقَانِيِّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْخَمِيسِ عِنْدَ الْعَصْرِ أَهْبَطَ اللهُ مَلَائِكَةً مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، مَعَهَا صَفَائِحُ مِنْ ذهَبٍ بِأَيْدِيهِمَا أَقْلَامٌ مِنْ ذَهَبٍ تَكْتُبُونَ الصَّلَاةَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ، وتِلْكَ اللَّيْلَةِ إِلَى الْغَدِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ "

2775- Câfer b. Muhammed der ki: "Allah, Perşembe günü ikindiden sonra semadan yeryüzüne ellerinde altm sahifeler ve altın kalemler olan melekler indirir. Bu melekler o gün ve gece Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirilen salâvatları yazarlar. Bu durum diğer gün güneş batıncaya kadar sürer."[1]

٢٧٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقَيْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَدْرَكَ الدَّجَّالَ لَمْ يُسَلَّطْ عَلَيْهِ، - أَوْ قَالَ: لَمْ يَضُرُّهُ - وَمَنْ قَرَأَ خَاتِمَةَ سُورَةِ الْكَهْفِ أَضَاءَ لَهُ نُورًا مِنْ حَيْثُ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ مَكَّةَ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَقَدْ رُوِّينَا فِي كِتَابِ فَضَائِلِ الْقُرْآنِ مِنْ حَدِيثِ هُشَيْمٍ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ مَوْقُوفًا وَمَرْفُوعًا "

2776- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: "Kim cuma gecesi Kehf Sûresini okur ve Deccal'e yetişirse ona zarar veremez. Kim Kehf Sûresinin sonunu okursa, bulunduğu yer ile Mekke arası kendisi için aydınlanarak nur olur."[2]

Beyhakî der ki: *Fadâilu'l-Kur'ân* adlı kitabımızda bu hadisi Huşeym kanalıyla Ebû Hâşim'den mevkûf ve merfu olarak naklettik.

---

[1] Hatîb, *Tarih* (7/204-205).

[2] İsnâdında tanımadığım bir kişi vardır. Diğer ravileri güvenilirdir.

٢٧٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْبَاقِي بْنُ قَانِعٍ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَسْلَمُ بْنُ سَهْلٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَّادٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ "

2777- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim cuma günü Kehf Sûresini okursa bulunduğu yer ile Beytu'l-Atîk arası kendisi için aydınlanarak nur olur."*[1]

٢٧٧٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ قَيْسٍ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَنْ وَافَقَ صِيَامَ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، وَعَادَ مَرِيضًا، وَشَهِدَ جِنَازَةً، وَتَصَدَّقَ وَأَعْتَقَ رَقَبَةً، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ ذَلِكَ الْيَوْمَ إِنْ شَاءَ اللهُ " وَرَوَى الْخَلِيلُ بْنُ مُرَّةَ بِإِسْنَادِهِ، عَنْ جَابِرٍ فِي هَذَا الْمَعْنَى، حَدِيثًا مَرْفُوعًا

2778- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim cuma günü oruç tutar, hasta ziyaret eder, cenazeyi teşyî eder, sadaka verir ve köle azad ederse, inşallah o gün cennet kendisine vacip olur."*[2]

Halil b. Murre[3] aynı isnâdla bu mânâda bir rivayeti Câbir'den merfu olarak yapmıştır.

٢٧٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبَخْتَرِيِّ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنِ الْهَيْثَمِ أَبُو يَحْيَى الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو تَوْبَةَ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو تَوْبَةَ الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ الْحَلَبِيُّ،

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Evsat* 2/271 (1478).

[2] Ravilerden İbn Lehîa eleştirilmiştir. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/312 (1043).

[3] Buhârî, *siyâm* (248) ve Müslim, *siyâm* (146).

حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْبَدٍ حَفْصُ بْنُ غَيْلَانَ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَفِي رِوَايَةِ الْهَاشِمِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَبْعَثُ الْأَيَّامَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى هَيْئَتِهَا، وَيَبْعَثُ الْجُمُعَةَ زَهْرَاءَ مُنِيرَةً، أَهْلُهَا يَحُفُّونَ بِهَا كَالْعَرُوسِ تُهْدَى، إِلَى كَرِيمها تُضِيءُ لَهُمْ، يَمْشُونَ فِي ضَوْئِهَا، أَلْوَانُهُمْ كَالثَّلْجِ بَيَاضًا، وَرِيحُهُمْ تَسْطَعُ كَالْمِسْكِ يَخُوضُونَ فِي جِبَالِ الْكَافُورِ، يَنْظُرُ إِلَيْهِمُ الثَّقَلَانِ لَا يُطْرَفُونَ تَعَجُّبًا حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ، لَا يُخَالِطُهُمْ أَحَدٌ إِلَّا الْمُؤَذِّنُونَ الْمُحْتَسِبُونَ " ولَفْظُهُما وَاحِدٌ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ حُمَيْدٍ

2779- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Allah, kıyamet gününde günleri olduğu gibi yaratır. Ancak cuma gününü sahibine ışık tutan çiçek gibi yaratır. Sahibine sunulacak gelinin etrafında toplanılması gibi o ışığın çevresini sararlar. Cuma onlara ışık verir ve ışığında yürürler. Rengi kar gibi beyaz, kokusu misk gibidir. Kâfur dağlarında gezinirler. Cuma gününe önem verenler Cennete girene kadar insanlar ve cinler göz kırpmadan taaccüp ederek onlara bakarlar. Bunlara mükâfatını Allah'tan bekleyen müezzinler dışında hiç kimse katılamaz.*"[1]

Diğer isnâdla lafızları birdir. Aynı şekilde hadisi Yahyâ b. Maîn, Abdullah b. Yûsuf k Heysem b. Humeyd'den rivayet etti.

٢٧٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُقْرِي بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ النَّقَّاشِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَحْرٍ الْهُجَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَزْوَرُ بْنُ غَالِبٍ الْبَصْرِيُّ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، وَسُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ سِتُّمِائَةِ أَلْفِ عَتِيقٍ يُعْتِقُهُمْ مِنَ النَّارِ كُلُّهُمْ قَدِ اسْتَوْجَبُوا النَّارَ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: وَفِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ، وَفِي رِوَايَةِ غَيْرِهِ، عَنْ أَبِي يَعْلَى أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ أَحَدُهُمَا فِي حَدِيثِهِ: " كُلُّهُمْ قَدِ اسْتَوْجَبُوا النَّارَ "

2780- Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Hâkim, *Müstedrek* (1/277); İbn Huzeyme, *Sahih* 3/117 (1730) ve Heysemî, *Mecma* (4/164- 165).

buyurdu: *"Allah her cuma cehennemlik olan altı yüz bin kişiyi cehennemden azad eder."*[1]

Beyhakî der ki: Hadisin senedinde zayıflık vardır. Başkasının, Ebû Ya'lâ Ahmed b. Ali'den rivayetinde: *"Hepsi cehennemlik olan altı yüz bin kişi..."* şeklindedir.

٢٧٨١ - حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ إِمْلَاءً بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحُنَيْنِيُّ، حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ مُفَضَّلٍ الثَّعْلَبِيُّ أَبُو الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ الْأَحْمَرُ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ سَبْعَ مَرَّاتٍ فِي لَيْلَةِ الْجُمُعَةِ فَمَاتَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ قَالَهَا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَمَاتَ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ دَخَلَ الْجَنَّةَ، مَنْ قَالَ: اللهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي، وَأَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ، وَفِي قَبْضَتِكَ، وَناصِيَتِي بِيَدِكَ، أَمْسَيْتُ عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعَتُ أَبُوءُ بِنِعْمَتِكَ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبُ إِلَّا أَنْتَ "

2781- Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim cuma gecesi şu sözleri yüz defa söylerse ve o gün vefat ederse cennete girer. Kim cuma günü gündüz söylerse ve o gece vefat ederse yine cennete girer. Sözler şudur: "Allahım! Sen benim Rabbimsin, Senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın. Ben ancak senin kulun ve kulların olan bir ana ve babanın evlâdıyım. Her şeyim Senin kudretindedir. Gücüm yettiğince sana verdiğim ahid üzereyim. Yaptıklarımın şerinden sana sığınırım. Bana olan nimetini itiraf ederim ve günahımı itiraf ederim. Günahlarımı bağışla. Zira günahları senden başkası bağışlamaz."*[2]

٢٧٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ عُثْمَانَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ صَالِحٍ الزُّبَيْرِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Ya'lâ, *Müsned* 6/157 (3435); İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/408) ve İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (1/169).

[2] İsnâdında tanımadığım biri vardır

اللهُ عَنْهَا، قَالَتْ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا ظُهِّرَ فِي الصَّيْفِ اسْتَحَبَّ أَنْ يُظَهِّرَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، وَإِذَا دَخَلَ الْبَيْتَ فِي الشِّتَاءِ اسْتَحَبَّ أَنْ يَدْخُلَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ " " تَفَرَّدَ بِهِ الزُّبَيْرِيُّ، عَنْ هِشَامٍ، وَرُوِيَ أَيْضًا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ أَضْعَفَ مِنْهُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَهُوَ فِي مُسْنَدِ الصَّفَّارِ "

2782- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yazın bir yere gitmek istediği zaman cuma gecesi yola çıkmayı severdi. Kışın eve gireceği zaman da cuma gecesi girmeyi severdi.[1]

Zübeyrî bu hadisi Hişâm'dan rivayette tek kalmıştır. Aynı zamanda bu, başka bir yolla İkrime kanalıyla İbn Abbâs'tan nakledilmiştir ve bundan zayıftır. Bu hadis Saffâr'ın *Müsned*'inde mevcuttur.

٢٧٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الْأَشْعَثِ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْوَلِيدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يُحَدِّثُ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ، قَالَ لِحُمْرَانَ: أَمَا بَلَغَكَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَوَاتِ عِنْدَ اللهِ صَلَاةُ الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي جَمَاعَةٍ "

2783- Velîd b. Abdirrahman'ın bildirdiğine göre İbn Ömer, Humrân'a dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işitmedin mi: *"Allah katında namazların en faziletlisi, cuma günü cemaatle kılınan sabah namazıdır."*[2]

٢٧٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامِغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَهْدِيٍّ، وَأنا سَأَلْتُهُ عَلَى شَطِّ النِّيلِ بِأَخْمِيمَ، فَأَمْلَى عَلَيَّ مِنْ حِفْظِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Ravileri güvenilirdir. Hatîb, *Târih* (2/333).

لَكُمْ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ حَجَّةً وَعُمْرَةً، فالْحَجَّةُ الْتهجِير لِلْجُمُعَةِ، وَالْعُمْرَةُ انْتِظَارُ الْعَصْرِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ "

2784- Sehl b. Sa'd es-Sâidî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizin için her cuma için bir hac ve umre sevabı vardır. Hac, cuma namazı kılmak için gittiğiniz, umre ise cumadan sonra ikindi namazını beklediğiniz içindir."*[1]

فَضْلُ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ لِلصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ، وَفَضْلُ الْمُؤَذِّنِينَ

Farz Namaz İçin Ezan Okuyup Kamet Getirmek ve Müezzinlerin Fazileti

٢٧٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، وَإِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، عَنْ مَالِكٍ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْمِهْرَجَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ، فَإِذَا قُضِيَ النِّدَاءُ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا ثُوِّبَ للصَّلَاةِ أَدْبَرَ، حَتَّى إِذَا قُضِيَ التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ، حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ، وَيَقُولُ: اذْكُرْ كَذَا، اذْكُرْ كَذَا، لِمَا لَمْ يَكُنْ يُذْكَرُ حَتَّى يَضِلَّ الرَّجُلُ أَنْ يَدْرِي كَمْ صَلَّى " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " وَالْمُرادُ بالتَّثْوِيبِ هَهُنَا: الْإِقَامَةُ، وَقَدْ رُوِّيناهُ فِي حَدِيثِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مُفَسَّرًا "

2785- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namaz için ezan okunduğu zaman, şeytan ezanı duymamak için arkasını dönüp yellenerek kaçar. Ezan bitince tekrar geri gelir. Namaz için kamet edilince yine arkasını dönüp kaçar. Kamet bittiğinde yine gelir ve kişi ile nefsi arasına sokulup ona: «Falan şeyi hatırla, filan şeyi hatırla» diyerek, namazdan önce*

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2062).

aklında olmayan şeyleri hatırlatır da, neticede insan kaç rekat namaz kıldığını bilemez olur."[1]

Buhârî bu hadisi *Sahîh*'te[2] Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten rivayet etti. Müslim[3] ise Muğîre kanalıyla Ebu'z-Zinâd'dan rivayet etti.

Beyhakî der ki: Hadisteki tesvib'den kasıt kamettir. Bu kelime bize A'meş —Ebû Sâlih —Ebû Hureyre yoluyla açıklanmış olarak nakledilmiştir.

٢٧٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْحِيرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ الْعَبْدِيُّ إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: أَرْسَلَنِي أَبِي إِلَى بَنِي حَارِثَةَ قَالَ: وَمَعِي غُلَامٌ لَنَا وصَاحِبٍ مَعَنَا فَنَادَاهُ مُنَادٍ مِنْ حَائِطٍ بِاسْمِهِ قَالَ: فَأَشْرَفَ الَّذِي مَعِي عَلَى الْحَائِطِ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي فَقَالَ: لَوْ شَعَرْتُ أَنَّكَ تَلْقَى هَذَا لَمْ أُرْسِلْكَ، وَلَكِنْ إِذَا سَمِعْتَ صَوْتًا فَنَادِ بِالصَّلَاةِ فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ وَلَّى وَلَهُ حُصَاصٌ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ بِسْطَامٍ

2786- Süheyl b. Ebî Sâlih der ki: Babam beni bir hizmetçimiz ve bir dostumuzla Hârise oğullarına gönderdi. Bir kişi ona bahçeden ismiyle seslenince, benimle olan kişi bahçeye baktı, ancak kimseyi göremedi. Bunu babama anlattığımda, babam şöyle dedi: "Eğer böyle bir şeyle karşılaşacağını bilseydin, seni göndermezdim. Ancak (bir daha) böyle bir ses işitirsen ezan oku. Çünkü Ebû Hureyre'den işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namaz için ezan okunduğu zaman şeytan yellenerek kaçar."*[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *ezân* (151)

[3] Müslim, *salât* (19).

[4] Ravileri güvenilirdir ancak Hâkim'in hocası hakkında bilgim yoktur.

Müslim[1] bu hadisi Umeyye b. Bistâm'dan rivayet etti.

٢٧٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ - وَفِي رِوَايَةِ الْعُطَارِدِيِّ -: " إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ هَرَبَ الشَّيْطَانُ حَتَّى يَكُونَ بِالرَّوْحَاءِ " وَهِيَ مِنَ الْمَدِينَةِ ثَلَاثُونَ مِيلًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ

2787- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Müezzin ezan okuyunca şeytan Ravhâ'ya kadar kaçar."*[2]

Ravhâ, Medine'ye otuz mil mesafede bir yerdir.

Müslim[3] bu hadisi Ebû Bekr b. Şeybe ile Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Muâviye'den rivayet etti.

٢٧٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَعْقِلٍ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، حَدَّثَنِي مَالِكٌ، قَالَ: اسْتُعْمِلَ زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَلَى مَعْدِنِ بَنِي سُلَيْمٍ وَكَانَ مَعْدِنًا لَا يَزَالُ يُصَابُ فِيهِ الْإِنْسَانُ مِنْ قِبَلِ الْجِنِّ، فَشَكَوْا ذَلِكَ إِلَى زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ: " فَأَمَرَهُمْ بِالْأَذَانِ، وَأَنْ يَرْفَعُوا بِهِ أَصْوَاتَهُمْ، فَفَعَلُوا فَانْقَطَعَ ذَلِكَ عَنْهُمْ " فَهُمْ عَلَيْهِ حَتَّى الْيَوْمِ وقَالَ مَالِكٌ: " وَأَعْجَبَنِي ذَلِكَ عَنْ مَشُورَةِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ "

2788- Mâlik der ki: Zeyd b. Eslem, Benî Süleym'e ait olan bir madene görevlendirilince maden, devamlı cinlerin saldırısına uğramaktaydı. Bu durumu Zeyd b. Eslem'e şikâyet ettiklerinde, onlara yüksek sesle ezan okumalarını söyledi. Böyle yaptıklarında cinler onlara saldıramaz oldu. Şu an bile o maden onlara aittir.[4]

---

[1] Müslim, *salât* (18).

[2] İsnâdında gevşeklik vardır.

[3] Müslim, *salât* (291).

[4] Ravileri güvenilirdir.

Mâlik ekledi: Zeyd b. Eslem'in bu fikri hoşuma gitmiştir.

٢٧٨٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَكْرٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ طَلْحَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ الناس أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ طَلْحَةَ بْنِ يَحْيَى

2789- Muâviye b. Ebî Süfyân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü müezzinler boyunları en uzun kişiler olacaklar."*[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te Talha b. Yahyâ'dan rivayet etti.

٢٧٩٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ سَالِمٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عمر أن مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَهُمْ أَنَّ قَبِيصَةَ بْنَ ذُؤَيْبٍ الْخُزَاعِيُّ حَدَّثَهُ، عَنْ بِلَالٍ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: إِنَّ النَّاسَ يَتَّجِرُونَ وَيَبْتَغُونَ مَعَايِشَهُمْ، وَيَمْكُثُونَ فِي بُيُوتِهِمْ، وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَفْعَلَ ذَلِكَ فَقَالَ: " أَلَا تَرْضَى يَا بِلَالُ الْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ "

2790- Bilâl der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İnsanlar ticaret yapıp geçimlerini sağlıyorlar, evlerinde oturuyorlar. Biz ise onlar gibi yapamıyoruz" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Bilâl! Kıyamet günü müezzinlerin, insanların en uzun boyunlu olmasına razı değil misin?"* buyurdu.[3]

٢٧٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا أَبُو الشَّيْخِ، قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ السِّجِسْتَانِيُّ سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ، مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ: " الْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ الناس أَعْنَاقًا يَوْمَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *salât* (14).

[3] İsnâdı zayıftır. Taberânî, *M. el-Kebîr* 1/355 (1080) ve Bezzâr 1/179 (355)

الْقِيَامَةِ أَنَّ النَّاسَ يَعْطَشُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَإِذَا عَطِشَ الْإِنْسَانُ انْطَوَتْ عُنُقُهُ، وَالْمُؤَذِّنُونَ لَا يَعْطَشُونَ فَأَعْنَاقُهُمْ قَائِمَةٌ "

2791- Ebû Bekr b. Ebî Dâvud es-Sicistânî'nin bildirdiğine göre babası, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müezzinler kıyamet günü insanların en uzun boyunlularıdır"* hadisi hakkında: "Kıyamet günü insanlar susayacaklar. Bir kişi susayınca boynu bükülecek. Müezzinler ise susamayacaklar ve boyunları dik kalacak" dedi.[1]

٢٧٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ سُمَيٍّ، مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُّوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُّوا، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

2792- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İnsanlar, ezan ve ilk saftaki sevabı bilselerdi, sonra bunları yapabilmek için kura çekmek zorunda kalsalardı, mutlaka kura çekerlerdi. Namazı ilk vaktinde kılmanın sevabını bilselerdi, bunun için yarışırlardı. Yatsı namazı ile sabah namazının faziletini bilselerdi, emekleyerek de olsa bu namazları cemaatle kılmaya gelirlerdi."*[2]

Buhârî ve Müslim bu hadisi *Sahîh*'te[3] Mâlik'ten naklettiler.

٢٧٩٣ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْأَنْصَارِيِّ، ثُمَّ الْمَازِنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ: " إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ فِي

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı sahih, ravileri ise güvenilirdir.

[3] Buhârî, *ezân* (152, 159, 165) ve Müslim, *salât* (129).

بَادِيَتِكَ فَأَذَّنْتَ بِالصَّلَاةِ فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ

2793- Abdurrahman b. Abdillah b. Abdirrahman b. Ebî Sa'sa' el-Ensârî'nin, babasından bildirdiğine göre Ebû Saîd el-Hudrî kendisine şöyle dedi: "Senin koyunları ve kırsalı sevdiğini görüyorum. Koyunlarının yanında veya kırsalda olduğun zaman namaz için ezan okursan sesini yükselt. Müezzinin sesini işiten her cin veya insan, kıyamet günü kendisine şahitlik eder." Ebû Saîd: "Bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim" diye ekledi.[1]

Buhârî[2] bu hadisi Mâlik'ten rivayet etti.

٢٧٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ بِلَالٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَرْوَزِيُّ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُمَيْلٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا يَحْيَى، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مِنْ فِي رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " الْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهُ مدى صَوْتِهِ، وَيَشْهَدُ لَهُ كُلُّ رَطْبٍ وَيَابِسٍ، وَشَاهِدُ الصَّلَاةِ وَيُكْتَبُ لَهُ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ حَسَنَةً "

2794- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Müezzin, sesinin yetiştiği mesafe miktarınca bağışlanır, her yaş ve kuru ona şahitlik eder. Cemaatle namaza katılana ise yirmi beş sevap yazılır."*[3]

٢٧٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ، وَأَبُو الرَّبِيعِ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ezân* (151).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/353-355 (515) ve Nesâî (2/12-13).

قَالَ: " مَنْ أَذَّنَ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَكُتِبَ لَهُ بِكُلِّ أَذَانٍ سِتُّونَ حَسَنَةً، وَبِكُلِّ إِقَامَةٍ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً "

2795- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"On iki yıl müezzinlik yapana cennet vacip olur, her ezanına altmış sevap ve her kamet için otuz sevap yazılır."*[1]

٢٧٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ الدِّمَشْقِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نَسِيٍّ، عَنْ أَبِي مَرْيَمَ السَّكُونِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ حَافَظَ عَلَى الْأَذَانِ سَنَةً أَوْجَبَ اللهُ لَهُ الْجَنَّةَ "

2796- Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vesellem) azatlısı Sevbân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) *"Bir yıl ezan okuyana Allah cenneti vacip kılar"* buyurdu.[2]

٢٧٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرَ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ الْفَارِسِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ الْفَسَوِي، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَذَّنَ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَكَتَبَ اللهُ لَهُ بِتَأْذِينِهِ كُلَّ مَرَّةٍ سِتِّينَ حَسَنَةً، وَبِكُلِّ إِقَامَةٍ ثَلَاثِينَ حَسَنَةً "

2797- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"On iki yıl müezzinlik yapana cennet vacip olur, Allah her ezanına altmış sevap ve her kamet için otuz sevap yazar."*[3]

٢٧٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ

---

[1] İsnâdı sâlihtir. Hâkim, *Müstedrek* (1/205).

[2] İsnâdı çok zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2152).

[3] İsnâdında sakınca yoktur. İbn Mâce 1/241 (728).

بْنُ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مَيْمُونٍ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ زَاذَانَ، عَنْ أَبِي عُمَرَ الْكِنْدِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، وَأَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولَانِ: سَمِعْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ ثَلَاثَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى كَثِيبٍ مِنْ مَسْكٍ أَسْوَدَ لَا يَهُولُهُمْ فَزَعٌ، وَلَا يَنَالُهُمْ حِسَابٌ حَتَّى يَفْرُغَ مِمَّا بَيْنَ النَّاسِ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَمَّ بِهِ قَوْمًا وَهُمْ رَاضُونَ، وَرَجُلٌ أَذَّنَ وَدَعَا إِلَى اللهِ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ، وَرَجُلٌ مَمْلُوكٌ ابْتُلِيَ بِالرِّقِّ فِي الدُّنْيَا فَلَمْ يَشْغَلْهُ ذَلِكَ عَنْ طَلَبِ الْآخِرَةِ"

2798- Ebû Hureyre ile Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Üç çeşit insan vardır ki, onları kıyamet gününün büyük dehşeti kaplamayacaktır. Onlar hesab verme durumuna düşmeyeceklerdir. Mahlukât hesablarını verene kadar, onlar miskten tepeler üzerinde (gezip) dolaşacaklardır. Kur'an okuyan ve cemaati kendisinden razı olduğu halde onlara imamlık yapan kimse, sadece Allah rızası için insanları namaza çağıran kimse, dünyada rızık kazanmakla uğraşan ve bu durumu kendisini ahireti istemekten alıkoymayan kimse.*"[1]

٢٧٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ أَحْمَدُ بْنُ قَانِعِ بْنِ مَرْزُوقٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ رَاهَوَيْهِ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي قُرَّةَ، حَدَّثَكُمْ سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ، عَنْ زَاذَانَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " ثَلَاثَةٌ لَا يَهُولُهُمُ الْفَزَعُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: إِمَامُ قَوْمٍ يَبْتَغِي وَجْهَ اللهِ وَهُمْ بِهِ رَاضُونَ، وَرَجُلٌ أَذَّنَ خَمْسَ سَاعَاتٍ يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَعَبْدٌ أَدَّى حَقَّ اللهِ وَحَقَّ مَوَالِيهِ "

2799- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*Üç çeşit insan vardır ki, onları kıyamet gününün büyük dehşeti kaplamayacaktır. Allah rızası için cemaati kendisinden razı olduğu halde onlara imamlık yapan kimse, sadece Allah rızası için beş vakit ezan okuyan kimse, Allah'ın hakkını ve efendilerinin hakkını yerine getiren köle.*"[2]

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır.

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî (697/2566).

٢٨٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " الْإِمَامُ ضَامِنٌ الْمُؤَذِّنُ مُؤْتَمَنٌ، فَأَرْشَدَ اللهُ الْأَئِمَّةَ وَغَفَرَ لِلْمُؤَذِّنِينَ "

2800- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*İmam, (arkasında duran cemaatin namazlarından) sorumlu, müezzin ise kendisine güvenilen kimsedir. Allah, imamlara doğru yolu göstersin, müezzinleri de bağışlasın.*"[1]

٢٨٠١ - وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْغَفَّارِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الْإِمَامُ ضَامِنٌ وَالْمُؤَذِّنُ مُؤْتَمَنٌ، اللهُمَّ أَرْشِدِ الْأَئِمَّةَ، وَاغْفِرْ لِلْمُؤَذِّنِينَ "

وَرَوَى عَبْدُ اللهِ بْنُ ذَكْوَانَ، وَهُوَ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، يُحَدِّثُ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَيُّ النَّاسِ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَوَّلًا قَالَ: " الْأَنْبِيَاءُ، ثُمَّ الشُّهَدَاءُ، ثُمَّ مُؤَذِّنُو مَسْجِدِي، ثُمَّ سَائِرُ الْمُؤَذِّنِينَ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ "

2801- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*İmam, (arkasında duran cemaatin namazlarından) sorumlu, müezzin ise güvenilen kimsedir. Allahım! İmamlara doğru yolu göster, müezzinleri de bağışla.*"[2]

Hadisleri münker olan Abdullah b. Zekvân'ın Muhammed b. el-Münkedir'den bildirdiğine göre Câbir der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ilk olarak kimin cennete gireceği sorulunca: *"İlk önce peygamberler, sonra şehitler, sonra mescidimin müezzinleri, sonra amellerine göre diğer müezzinler"* cevabını

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Ahbâr Isbehân* (2/83), Tahâvî, *el-Müşkil* (3/52), Hatîb, *Tarih* (9/413); Ahmed, *Müsned* (2/419); İbn Hibbân, *Sahih* 3/91 (1670) ve Şâfiî, *Müsned* (sh. 33).

[2] Biri dışında, bütün ravileri güvenilirdir. Tirmizi 1/402 (207) ve Ebû Dâvud 1/356 (517).

verdi

٢٨٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْجُعْفِيُّ، كُوفِيٌّ، حَدَّثَنَا أُسَيْدُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " لَا يُحَافِظُ عَلَى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ إِلَّا أَوَّابٌ " عَدِيُّ بْنُ الْفَضْلِ لَيْسَ بِالْقَوِيِّ

2802- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sabah namazına ancak evvâb (Allah'a çokça tövbe edip yönelen) kimse devam eder."*[1]

Adiy b. el-Fadl zayıftır.

٢٨٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي الْأَزْهَرِ الْمُغِيرَةِ بْنِ فَرْوَةَ، قَالَ: " مَنْ رَكَعَ بَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ كَانَتْ لَهُ عِدْلُ عُمْرَةَ " قَالَ يَحْيَى وَأَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " صَلَاةٌ عَلَى أَثَرِ صَلَاةٍ، لَا لَغْوَ بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِي عِلِّيِّينَ "

2803- Ebu'l-Ezher Muğîre b. Ferve der ki: "Akşam namazından sonra, konuşmadan önce iki rekat namaz kılana umre yapmış gibi sevap verilir."[2]

Yahyâ der ki: Kâsım Ebû Abdirrahman, Ebû Umâme kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aralarında lüzumsuz bir şey bulunmadan bir namazın arkasında kılınan namaz, İlliyyûn'da yazılır"* buyurduğunu nakleder.

٢٨٠٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْفَقِيهُ بِالطَّابَرَانِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَمْرَوَيْهِ النَوْقَانِيُّ، حَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَجِّلُوا الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ لِتُرْفَعَا مَعَ الْعَمَلِ "

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Huzeyme, *Sahih* 2/228 (1224); Hâkim, *Müstedrek* (1/314) ve İbn Adiy, *el-Kâmil* (6/2205).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/62 (1288).

2804- Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Akşam namazından sonraki iki rekatı kılmakta acele edin. Çünkü o ikisi, akşam namazıyla birlikte yükseltilirler."*[1]

٢٨٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ بِلَالٍ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَجَلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: ثَلَاثٌ أَحْفَظُهُنَّ مِنْ خَلِيلِي أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ نَبِيِّ التَّوْبَةِ: " الْوِتْرُ قَبْلَ النَّوْمِ، وَصَلَاةُ الضُّحَى فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ، وَصَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَهُوَ صَوْمُ الدَّهْرِ "

2805- Ebû Hureyre der ki: "Şu üç şeyi tövbe peygamberi olan dostum Ebu'l-Kâsım'dan (sallallahu aleyhi vesellem) öğrendim: Yatmadan önce vitir namazı, seferde ve mukimken kuşluk namazı, yılı oruçlu geçirmek sayılan her aydan üç gün oruç tutmak."[2]

٢٨٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ خَافَ أَنْ لَا يَسْتَيْقِظَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ أَوَّلَ اللَّيْلِ ثُمَّ لِيَرْقُدْ، وَمَنْ طَمِعَ أَنْ يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، فَإِنَّ قِيَامَ آخِرِ اللَّيْلِ مَحْضُورٌ وَذَلِكَ أَفْضَلُ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ، عَنِ الْأَعْمَشِ

2806- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gecenin sonunda uyanamamaktan korkan, gecenin başında vitir namazını kılıp öyle yatsın. Gecenin sonunda kalkacağını ümit eden ise gece sonunu beklesin. Çünkü gecenin sonunda melekler hazır bulunurlar."*[3]

Müslim bu hadisi *Sahîh*'te[4] başka bir yolla A'meş'ten rivayet etti.

---

[1] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1057)

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Müslim, *salâtu'l-musafirîn* (162).

٢٨٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصغَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنا السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ، وَعُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَبْدٍ الْقَارِئُ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ فِيمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الظُّهْرِ كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ

2807- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim hizbini veya onun bir kısmını okumadan uyur kalır da sonra onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa kendisine o hizbi gece okumuş gibi sevap yazılır."*[1]

Müslim[2] bu hadisi İbn Vehb kanalıyla Yûnus'tan rivayet etti.

٢٨٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا دِعْلِجُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، حَدَّثَنَا أَبِي عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أَخْبَرَنِي يَحْيَى الْبَكَّاءُ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " أَرْبَعُ رَكَعَاتٍ بَعْدَ الزَّوَالِ قَبْلَ الظُّهْرِ يُعْدَلْنَ بِصَلَاةِ السَّحَرِ " قَالَ: وقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " وَلَيْسَ شَيْءٌ إِلَّا وَهُوَ يُسَبِّحُ اللهَ تِلْكَ السَّاعَةَ "

2808- Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Zevalden sonra, öğleden önce kılınan dört rekat, seher vaktinde kılınan namaza denktir.* Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O saatte her şey Allah'ı tesbih eder"* buyurmuştur.[3]

٢٨٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، أَخْبَرَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي بَعْضُ إِخْوَانِي، عَنْ أَبِي الخلد، عَنْ عَلِيِّ بْنِ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Başka yollarla sahih olarak ta nakledilmiştir.

[2] Müslim, *salâtu'l-musafirîn* (142).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, Musannef (2/199).

أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا زَالَتِ الْأَفْيَاءُ، وَرَاحَتِ الْأَرْوَاحُ فَاطْلُبُوا إِلَى اللهِ حَوَائِجَكُمْ فَإِنَّهَا سَاعَةُ الْأَوَّابِينَ، وَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا "

2809- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gölgeler çekildiğinde ve rüzgârlar estiğinde (akşam olduğunda) bütün ihtiyaçlarınızı Allah'a arz ediniz. Çünkü o zamanlar Allah'a yönelenlerin zamanıdır. Allah ta kendisine yönelenleri bağışlar."*[1]

٢٨١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُبَيْدَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ سَهْمِ بْنِ مِنْجَابٍ، عَنْ قَزَعَةَ، عَنْ قُرْثُعٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: نَزَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَكَانَ يُصَلِّي أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ: " إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ تُفْتَحُ فَمَا تُغْلَقُ حَتَّى يُصَلَّى الظُّهْرُ " قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ: أَتُسَلِّمُ بَيْنَهُنَّ؟ قَالَ: " لَا إِلَّا فِي آخِرِهِنَّ " زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ، عَنْ عُبَيْدَةَ: " وَأُحِبُّ أَنْ يَصْعَدَ لِي فِيهَا خَيْرٌ "

2810- Ebû Eyyûb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımda konaklayınca, öğle namazından önce dört rekat namaz kılıyordu. Bunu kendisine sorduğumda: *"Semanın kapıları açılır ve öğle namazı kılınana kadar kapanmazlar"* buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Aralarında (ikinci rekatta) selam veriyor musun?" diye sorunca: *"Hayır, sonunda selam veriyorum"* cevabını verdi.[2]

Başkasının, Ubeyde'den yaptığı rivayette: *"Bu saatte benim için hayır yükselmesini seviyorum"* ibaresi vardır.

Beyhakî der ki: Eğer bu sahihse, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye ilk hicret ettiği zaman böyle yaptığına işarettir. Daha sonra ise: *"Gece ve gündüz namazları ikişer rekat olarak kılınır"*[3] buyruğuna göre kılınmıştır.

---

[1] İsnâdında meçhuller vardır.

[2] İsnâdı zayıftır.

[3] Ebû Dâvud 2/65 (1295); Tirmizî 2/491 (597); İbn Mâce 1/419 (1322) ve Nesâî (3/227).

٢٨١١ - أَخْبَرَنَا ابْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ السِّيرافِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ شُعْبَةَ بْنِ مَيْمُونِ بْنِ صُعَيْرٍ أَبُو سَهْلٍ، حَدَّثَنَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: " لَمْ يَكُنْ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ أَوْ صَلَاةِ النَّهَارِ بِالْهَاجِرَةِ قَبْلَ الظُّهْرِ "

2811- Enes der ki: "Sahabe, gece namazı veya öğleden önce hararetin şiddetli olduğu zamanda kıldıkları namaz kadar hiçbir şeyi sevmezlerdi."[1]

٢٨١٢ - وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ قَالَ: " كَانَ أَحَبَّ صَلَاةِ النَّهَارِ إِلَيْهِمْ تَطَوُّعًا قَبْلَ الظُّهْرِ "

2812- Enes b. Mâlik der ki: "Sahabe, gündüz kıldıkları nafilelerden en çok, öğleden önce kıldıklarını severlerdi."[2]

٢٨١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ، حدثنا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ، حَدَّثَنَا حَرِيزٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَوْفٍ، عَنْ أَبِي فَاطِمَةَ الْأَنْصَارِيِّ، صَاحِبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَكَانَ يُكْثِرُ السُّجُودَ وَالرُّكُوعَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ النَّاسِ: يَا أَبَا فَاطِمَةَ أَشَفَعْتَ أَمْ أَوْتَرْتَ، قَالَ: " لَكِنَّ اللهَ يَدْرِي "

2813- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Ebû Fatıma el-Ensârî çok rüku ve secde yapardı. Bir adam ona: "Ey Ebû Fatıma! Çift mi tek mi kıldın?" diye sorunca: "(Bilmiyorum) ama Allah biliyor" cevabını verdi.[3]

٢٨١٤ - أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ الزَّهْرَانِيُّ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، قَالَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] İbn Mübarek, *Zühd* (457/1296).

بَكْرٌ: حَسِبْتُهُ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا خَرَجْتَ مِنْ مَنْزِلِكَ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلِّ رَكْعَتَيْنِ تَمْنَعَانِكَ مَخْرَجَ السَّوْءِ، وَإِذَا دَخَلْتَ مَنْزِلَكَ فَصَلِّ رَكْعَتَيْنِ تَمْنَعَانِكَ مَدْخَلَ السَّوْءِ "

2814- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Evinden çıkacağın zaman iki rekat namaz kılarak çık ki bu namaz, seni bir kötülüğe uğramaktan korusun. Evine geldiğinde de, iki rekat namaz kıl ki bu seni kötülüğe düşmekten korusun."*[1]

٢٨١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا حُذَيْفَةُ بْنُ الحسن، وَغَيْرُهُ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا سعد بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ قُدَيْدٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَثِيرًا كَثِيرًا كَثِيرًا: " إِذَا دَخَلَ أَحَدكم الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يصلي رَكْعَتَيْنِ، وَإِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ بَيْتَهُ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يصلي رَكْعَتَيْنِ، فَإِنَّ اللهَ جَاعِلٌ لَهُ مِنْ رَكْعَتَيْهِ فِي بَيْتِهِ خَيْرًا " أَنْكَرَهُ الْبُخَارِيُّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ، وَالْإِسْنَادُ الَّذِي تَقَدَّمَ لَهُ شَاهِدٌ

2815- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) defalarca şöyle buyurdu: *"Sizden biri Mescid'e girince iki rekat namaz kılmadan oturmasın. Evinize de girince de iki rekat namaz kılmadan oturmasın. Allah ona kıldığı iki rekatla evinde hayır ihsan eder."*[2]

Buhârî[3], hadisin bu isnâdla münker olduğunu söylemiştir. Önceki senedin ise şahitleri vardır.

٢٨١٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْحِيرِيُّ، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّ رَسُولِ اللهِ أَلَا أُهْدِي لَكَ، أَلَا أَمْنَحُكَ، أَلَا أُزَوِّدُكَ، أَلَا أَهَبُ

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Bezzâr, *Müsned* 1/357 (746) ve Heysemî, *Mecma* (2/283).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (1/251).

[3] Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr* 1/1 (300).

لَكَ، أَلَا أُعْطِيكَ، أَلَا أَحْبُوكَ، صَلِّ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ مِنْ لَيْلٍ شِئْتَ أَوْ مِنْ نَهَارٍ، فَإِذَا كَبَّرْتَ فَاقْرَأْ مَا شِئْتَ فَإِذَا فَرَغْتَ مِنْ قِرَاءَتِكَ فَقُلْ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ ارْكَعْ فَإِذَا رَكَعْتَ فَقُلْ عَشَرَ مَرَّاتٍ وَأَنْتَ رَاكِعٌ، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَقُلْ عَشْرَ مَرَّاتٍ قَبْلَ أَنْ تَخِرَّ سَاجِدًا، ثُمَّ اسْجُدْ فَقُلْهَا عَشْرَ مَرَّاتٍ وَأَنْتَ سَاجِدٌ، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَقُلْهَا عَشْرَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ اسْجُدِ الثَّانِيَةَ فَقُلْهَا عَشْرَ مَرَّاتٍ وَأَنْتَ سَاجِدٌ، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَقُلْهَا عَشْرًا قَبْلَ أَنْ تَقُومَ، ثُمَّ قُمْ فَاقْرَأْ كَمَا قَرَأْتَ، ثُمَّ قُلْهَا خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً بَعْدَ أَنْ تَقْرَأَ، ثُمَّ قُلْهَا عَشْرًا كَمَا قُلْتَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى، ثُمَّ الْبَاقِي، فَإِنَّهُ يَغْفِرُ لَكَ ذَنْبَكَ صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ، وَحَدِيثَهُ وَقَدِيمَهُ، وَعَمْدَهُ، وَجَهْلَهُ، وَسِرَّهُ وَعَلَانِيَتَهُ، صَلِّهَا إِنِ اسْتَطَعْتَ كُلَّ يَوْمٍ مَرَّةً، وَإِلَّا فَفِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً، وَإِلَّا فَفِي كُلِّ شَهْرٍ مَرَّةً، وَإِلَّا فَفِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً، وَإِلَّا فَفِي عُمُرِكَ مَرَّةً وَاحِدَةً " هَكَذَا رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ مُرْسَلًا

2816- İkrime'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey Resûlullah'ın amcası Abbâs! Sana bir hediye vereyim, ikramda bulunayım, seni azıklandırayım, bağışta bulunayım mı? Gece veya gündüz dört rekat namaz kıl ve tekbir getirince dilediğin kadar oku. Okumayı bitirince on beş defa, «Sübhânellahi velhamdulillâhi velâ ilahe illallâhu vellâhu ekber» de. Sonra rükuya git ve aynı şeyi on defa rükuda söyle. Sonra başını rükudan kaldır ve secdeye gitmeden önce aynı şeyi on defa söyle. Sonra secdeye git ve aynı şeyi on defa söyle. Sonra başını secdeden kaldır ve aynı şeyi on defa söyle. Sonra ikinci defa secdeye git ve aynı şeyi on defa söyle. Sonra başını secdeden kaldır ve kalkmadan önce aynı şeyi on defa söyle. Sonra kalk ve daha önce okuduğun gibi oku, kıraatten sonra aynı şeyi on beş defa söyle. Birinci rekatta olduğu gibi rükuda da on defa söyle. Sonra ilk rekatta yaptıklarını aynen yap. Allah bu şekilde senin küçük olsun büyük olsun, yeni olsun eski olsun, bilerek olsun bilmeyerek olsun, gizli olsun açıktan olsun bütün günahlarını bağışlar. Eğer yapabilirsen bunu günde bir defa kıl. Yoksa haftada bir defa kıl, yapamazsan ayda bir defa kıl, bunu da yapamazsan yılda bir defa kıl, bunu da yapamazsan ömründe bir defa kıl."*[1]

Muhammed b. Râfi hadisi merfu olarak bu şekilde nakletmiştir

[1] İsnâdı zayıftır ve hadis mürseldir.

٢٨١٧ - وَرَوَاهُ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَنَاه أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ قُرَيْشٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فَذَكَرَهُ قَالَ بِمِثْلِ حَدِيثِ الْقَنبارِيِّ، عَنِ الْحَكَمِ، وَقَدْ رُوِّيناهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بِشْرٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْقِنْبَارِيِّ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ غَيْرَ أَنَّهُ زَادَ: فِي غُفْرَانِ الذَّنْبِ أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ،

2817- . İshâk b. İbrâhîm el-Hanzalî bu hadisi "İbrâhîm b. el-Hakem —babası —İkrime —İbn Abbâs" kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakletmiştir.[1]

Aynı hadis, bize "Abdurrahman b. Bişr —Mûsa b. Abdilazîz el-Kinbârî —Hakem b. Ebân —İkrime —İbn Abbâs" isnâdıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakledilmiş; ancak farklı olarak: *"İlk ve son günahın bağışlanır"* ibaresi geçmiştir.

Beybakî der ki: Bu hadisi *Sünen* ve *Da'vât* adlı kitapta naklettik. İshâk b. İbrâhîm'in bu hadisinin başka yerde mürsel olarak aktarıldığını gördüm ve mürsel olan rivayet daha sahihtir.

٢٨١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَاتِمٍ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُوَجِّهِ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، أَخْبَرَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ أُمَّ سُلَيْمٍ، غَدَتْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: عَلِّمْنِي كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي صَلَاتِي قَالَ: " كَبِّرِي اللهَ عَشْرًا، وَسَبِّحِي اللهَ عَشْرًا، وَاحْمَدِيهِ عَشْرًا، ثُمَّ سَلِي مَا شِئْتِ يَقُولُ: نَعَمْ نَعَمْ "

2818- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre (annesi) Ümmü Süleym sabahleyin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Bana, namazda söyleyeceğim sözler öğret" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Üç defa tekbir, üç defa tesbih, üç defa hamd ettikten sonra Allah'tan dilediğini iste, Allah sana: «Peki,*

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud 2/67-68 (1297) ve İbn Mâce 1/443 (1387).

peki» karşılığını verir."[1]

٢٨١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ مِنْ أَصْلِهِ، وَأَبُو نَصْرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَحْمَدَ الْفَامِي، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، أَخُو الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، عَنِ الْأَغَرِّ أَبِي مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنِ اسْتَيْقَظَ مِنَ اللَّيْلِ فَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ فَصَلَّيَا رَكْعَتَيْنِ جَمِيعًا كُتِبَا لَيْلَتَئِذٍ مِنَ الذَّاكِرِينَ اللهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ "

2819- Ebû Saîd ile Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gece uyanıp hanımını uyandırarak beraber iki rekat namaz kılanlar, o gece Allah'ı çokça zikreden erkek ve kadınlardan yazılırlar."*[2]

٢٨٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ الْمِهْرَجَانِيُّ، حَدَّثَنَا الحسن بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ عَبَّاسٍ الْجريرِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: تَضَيَّفْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ سَبْعًا فَكَانَ هُوَ وَامْرَأَتُهُ وَخَادِمُهُ يَعْتَقِبُونَ اللَّيْلَ أَثْلَاثًا، يُصَلِّي هَذَا ثُمَّ يُوقِظُ هَذَا، ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: " قَسَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَ أَصْحَابِهِ تَمْرًا فَأَصَابَنِي سَبْعَ تَمَرَاتٍ، إِحْدَاهُنَّ حَشَفَةٌ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُسَدَّدٍ

2820- Ebû Osmân der ki: Ebû Hureyre'yi yedi gün misafir ettim. O, hanımı ve hizmetçisi geceyi üçe bölüyorlardı. Biri ibadet ettikten sonra diğerini uyandırıyor (o ibadete devam ediyordu). Sonra Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı arasında hurma taksim etti, bana, biri olgunlaşmadan kurumuş koruk hurma olan yedi tane hurma düştü."[3]

---

[1] Ravilerden Hâkim'in hocası hakkında bilgi bulamadım. Diğer ravileri güvenilirdir. Tirmizî 2/347 (481) ve Nesâî (3/51).

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Mâce 1/423-424 (1335).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ahmed, *Müsned* (2/415).

Buhârî[1] bu hadisi Müsedded'den rivayet etti.

٢٨٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي الْفَوَائِدِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَتْنِي هِنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْقُرَشِية، أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتِ: اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلَةً فَزِعًا يَقُولُ: " سُبْحَانَ اللهِ مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْخَزَائِنِ وَمَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْفِتَنِ مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ - يُرِيدُ أَزْوَاجَهُ - لِكَيْ يُصَلِّينَ رُبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٌ فِي الْآخِرَةِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ، عَنْ شُعَيْبٍ

2821- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Ümmü Seleme der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir gece dehşet içinde uyanıp şöyle buyurdu: *"Sübhânallah! Bu gece nice hazineler ve fitneler indi. Odalardaki hanımları(mı) namaz kılmaları için kim uyandırır? Dünyada nice giysisi olanlar var ki âhirette çıplaktırlar."*[2]

Buhârî[3] bu hadisi Ebu'l-Yemân kanalıyla Şuayb'dan rivayet etti.

٢٨٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، قَالَ: وحَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللهُ حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ أَيْقَظَ أَهْلَهُ لِلصَّلَاةِ وَيَقُولُ لَهُمْ: " الصَّلَاةَ الصَّلَاةَ "، وَيَتْلُو هَذِهِ الْآيَةَ ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ﴾ [طه: ١٣٢]

2822- Zeyd b. Eslem'in bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Ömer b. el-Hattâb gece bir müddet namaz kılar, gecenin sonunda ailesini namaz için uyandırır ve onlara: "Namaza, namaza!" deyip, *"Ailene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et"*[4] âyetini okurdu.[1]

---

[1] Buhârî, *at'ime* (210, 204).

[2] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *edeb* (123), *fiten* (90), *ilim* (37), *teheccüd* (43).

[4] Tâha Sur. 132

٢٨٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدَانَ الصَّيْرَفِيُّ بِمَرْوَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ أَبُو عَبْدِ اللهِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ بِلَالِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: " عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ، فَإِنَّهُ دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ، وَقُرْبَةٌ إِلَى اللهِ، وَتَكْفِيرٌ لِلسَّيِّئَاتِ، وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ، وَمَطْرَدَةٌ لِلدَّاءِ عَنِ الْجَسَدِ " أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ ثَابِتٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا مَكِّيٌّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ خَالِدُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: " وَإِنَّ قِيَامَ اللَّيْلِ قُرْبَةٌ إِلَى اللهِ " رَوَاهُ مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ

2823- Bilâl b. Rebâh'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurdu: *"Gece namazını ihmal etmeyiniz. Çünkü o, sizden önceki salih kişilerin geleneğidir; Allah'a yaklaştırır, günahların bağışlanmasına sebep olur, günahlardan sakındırır ve bedendeki hastalığı kovar."*[2]

Başka bir kanalla bu hadisin aynısı rivayet olunmuştur; ancak farklı olarak: *"Gece namazı Allah'a yakınlıktır"* ibaresi geçmiştir.

Muâviye b. Sâlih[3] bu hadisi Rabîa b. Yezîd kanalıyla Ebû İdris'ten, o da Ebû Umâme'den rivayet etti.

٢٨٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو سعد الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي الْجَوْنِ الْعَنْسِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ الْعَنزِيُّ، عَنْ سَلْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ، فَإِنَّهُ دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ، وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ، وَقُرْبَةٌ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَمَكْفرةٌ لِلسَّيِّئَاتِ، وَمَطْرَدَةٌ لِلدَّاءِ عَنِ الْجَسَدِ "

2824- Selmân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Mâlik, *Muvattâ* (119).

[2] İsnâdı zayıftır. Tirmizî, 5/552-553 (3549).

[3] Tirmizî (5/553).

buyurdu: "*Gece namazını ihmal etmeyiniz. Çünkü o, sizden önceki salih kişilerin âdetidir, kötülükten sakındırır, Allah'a yaklaştırır, günahların bağışlanmasına sebep olur ve vücuttaki hastalığı kovar.*"[1]

٢٨٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسف الهسِّنْجَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو طَاهِرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا حُيَيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِّيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا يُرَى ظَاهِرُهَا مِنْ بَاطِنِهَا، وَبَاطِنُهَا مِنْ ظَاهِرِهَا "، قَالَ أَبُو مَالِكٍ الْأَشْعَرِيُّ: لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: " لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ، وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَبَاتَ قَائِمًا وَالنَّاسُ نِيَامٌ "

2825- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Cennette, dışı içinden, içi de dışından görünen odalar vardır."* Ebû Mâlik el-Eş'arî: "Bunlar kimindir, ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca: *"Güzel söz söyleyen, yemek yediren ve insanlar uyurken Allah'a ibadet edenindir"* cevabını verdi.[2]

٢٨٢٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا الحسن بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمْيَرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْمَفْرُوضَةِ الصَّلَاةُ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ، وَأَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللهِ الَّذِي تَدْعُونَهُ الْمُحَرَّمَ " وَرَوَاهُ أَيْضًا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَمَنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ

2826- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Farz namazlardan sonra namazların en üstünü, geceleyin kılınan namazdır. Ramazan orucundan sonra oruçların en faziletlisi, Allah'ın ayı*

---

[1] İsnâdında meçhul olan biri vardır, diğer ravileri güvenilirdir. İbn Adiy, *el-Kâmil* (4/1597); Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/317 (6154) ve Heysemî, *Mecma* (2/251).

[2] Hâkim'in hocası dışındaki ravileri güvenilirdir. Onun hakkında bilgi bulamadım. Hâkim, *Müstedrek* (1/80); Ahmed, *Müsned* (2/173, 343), İbn Hibbân, *Sahih* 1/363 (509) ve Abdürrezzâk, *Musannef* 11/418 (2082).

Muharrem orucudur."[1]

Ebû Avâne bu hadisi Ebû Bişr kanalıyla Humeyd b. Abdirrahman'dan rivayet etti. Müslim de hadisi bu yolla *Sahîh*'te[2] nakletmiştir.

٢٨٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَوْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللهِ صِيَامُ دَاوُدَ، وَأَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللهِ صَلَاةُ دَاوُدَ، كَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا، وَكَانَ يَنَامُ شَطْرَ اللَّيْلِ الْأَوَّلَ وَيَقُومُ الثُّلُثَ وَيَنَامُ السُّدُسَ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ

2827- Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah katında oruçların en faziletlisi Hz. Dâvud orucudur. Allah katında namazların en faziletlisi de Hz. Dâvud'un namazıdır. Hz. Dâvud bir gün oruç tutar, bir gün yerdi. Gecenin ilk yarısını uykuyla, üçte birini ibadetle ve altıda birini de yine uykuyla geçirirdi."*[3]

Buhârî ve Müslim[4] bu hadisi *Sahîh*'te İbn Uyeyne kanalıyla Amr b. Dînar'dan naklettiler.

٢٨٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: وأَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنَا عَوْفٌ الْأَعْرَابِيُّ، عَنْ أَبِي مَخْلَدٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ: أَيُّ صَلَاةِ اللَّيْلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " نِصْفُ اللَّيْلِ " لَفْظُ حَدِيثِ مُحَمَّدٍ وَفِي رِوَايَةِ سَعْدَانَ، عَنْ عَوْفٍ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مُسْلِمٍ، وَقَالَ فِي آخِرِهِ: " نِصْفُ اللَّيْلِ، وَقَلِيلٌ فَاعِلُهُ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Müslim, *siyâm* /203)

[2] Müslim, *siyâm* (202).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Buhârî, *teheccüd* (44, 134) ve Müslim (190).

2828- Ebû Sâlim der ki: Ebû Zer'e: "Gece namazının hangisi daha faziletlidir?" diye sorduğumda şöyle cevap verdi: Bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sordum, bana: *"Gece yarısı kılınan namazdır"* karşılığını verdi.[1]

Hadisin lafzı Muhammed'e aittir. Sa'dân'ın, Avf el-A'râbî kanalıyla Ebû Müslim'den yapılan rivayette hadisin sonu: *"Gece yarısı kılınan namazdır. Bunu yapan da azdır"* cevabını verdi, şeklindedir.

٢٨٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا بَقِيَ ثُلُثُ اللَّيْلِ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَكْشِفُ الضُّرَّ أَكْشِفُ عَنْهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَرْزِقُنِي أَرْزُقُهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي أُعْطِيهِ "

2829- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gecenin üçte biri kalınca Allah şöyle buyurur: "Kendisinden zararı gidermemi kim ister, gidereyim. Kim benden rızık ister, rızık vereyim, kim benden ister, vereyim."*[2]

٢٨٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَصِينٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ حَبِيبٍ قَاضِي الْكُوفَةِ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ مُوسَى الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ بِاللَّيْلِ حَسُنَ وَجْهُهُ بِالنَّهَارِ " وَحَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ بِمِثْلِهِ سَوَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْفَضْلَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ قُلْتُ لِثَابِتٍ: أَيْنَ ابْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ؟ وَابْنُ الْحِمَّانِيِّ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ؟ قَالَ: يَا بُنَيَّ كَمْ مِنْ أَشْيَاءَ سَمِعُوا هَؤُلَاءِ لَمْ أَسْمَعْ أَنَا وسَمِعْتُ أَنَا، وَلَمْ يَسْمَعْ هَؤُلَاءِ فَإِنْ سَمِعْتُ أَنَا حَدِيثًا وَاحِدًا أَلَا أُقْبَلُ؟ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَامِلٍ أَبُو الْأَصْبَغِ، قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ مَا تَقُولُ فِي ثَابِتٍ

---

[1] İsnâdı hasendir. İbn Hibbân, *Sahih* 4/117 (2555).

[2] Ravileri güvenilirdir. Tayâlisi, *Müsned* (328-329) ve Ahmed, *Müsned* (2/258).

بْنِ مُوسَى؟ قَالَ: " شَيْخٌ لَهُ فَضْلٌ وَإِسْلَامٌ وَدِينٌ وَصَلَاحٌ وَعِبَادَةٌ "، قُلْتُ: مَا تَقُولُ فِي حَدِيثِ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَنْ كَثُرَتْ صَلَاتُهُ. . . .؟ قَالَ: " غَلَطٌ مِنَ الشَّيْخِ، وَأَمَّا غَيْرُ ذَلِكَ فَلَا يُتَوَهَّمُ عَلَيْهِ "

2830- Câbir'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gece namazı çoğalanın gündüz yüzü güzelleşir."*[1]

Ebû Osmân, Fadl b. Muhammed el-Beyhakî kanalıyla Sâbit b. Mûsa'dan, o da Şerîk'ten aynı rivayette bulunmuştur.

Ebû Muhammed, Ebû Osmân'ın şöyle dediğini bildirir: Fadl b. Muhammed'in şöyle dediğini işittim: Sâbit'e: "İbnu'l-İsbehânî ve İbnu'l-Himmâni bu hadisi nereden bilecek?" deyince, Sâbit şöyle cevap verdi: "Evladım! Nice şeyler vardır ki onlar işitmiş ben işitmemişim, nice şeyler vardır ki ben işitmişim onlar işitmemiştir. Eğer ben bir hadis işitmişsem onu (başkası işitmemiş diye) kabul etmeyeyim mi?"

Ebû Abdullah el-Hafız, Ebû Amr b. es-Semmâk kanalıyla Muhammed b. Abdirrahman b. Kâmil Ebu'l-Esbağ'dan bildiriyor: Muhammed b. Abdillah b. Numeyr'e: "Sâbit b. Mûsa hakkında ne dersin?" diye sorunca: "Faziletli, dindar, sâlih ve âbid biridir" cevabını verdi. Ben: "Câbir b. Abdillah'ın: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gece namazı çoğalanın gündüz yüzü güzelleşir"* hadisi hakkında ne dersin?" diye sorunca da: "Bu, şeyhin yanlışıdır. Bunun dışında onun için başka bir şey düşünülemez" cevabını verdi.

٢٨٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَاعِدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ الْمُسْتَامِ، حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فَضْلُ صَلَاةِ اللَّيْلِ عَلَى صَلَاةِ النَّهَارِ كَفَضْلِ صَدَقَةِ السِّرِّ عَلَى صَدَقَةِ الْعَلَانِيَةِ " قَالَ أَبُو عَلِيٍّ: " لَمْ يَرْفَعْهُ غَيْرُ مَخْلَدِ بْنِ يَزِيدَ وَأَخْطَأَ فِيهِ وَالصَّحِيحُ مَوْقُوفٌ "

---

[1] İsnâdı zayıftır ve hadis batıldır. İbn Mâce 1/422 (1332)

2831- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gece namazının, gündüz namazına üstünlüğü, gizli verilen sadakanın, açıktan verilen sadakaya üstünlüğü gibidir."*[1]

Ebû Ali der ki: Bu hadisi sadece Mahled b. Yezîd merfu olarak nakletmiştir ve bu hatalıdır. Doğru olan hadisin mevkûf olmasıdır.

٢٨٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ شَرِيكٍ الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُونُسَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، ح قال وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، ح قَالَ: وحَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُوخٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، كُلُّهُمْ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ مُرَّةَ، نَحْوَهُ مَوْقُوفٌ، وَكَذَلِكَ قَالَهُ مَنْصُورٌ وَالْأَعْمَشُ، عَنْ زُبَيْدٍ مَوْقُوفًا

2832- Mana olarak aynı olan bir hadis başka bir kanalla mevkûf olarak nakledilmiştir.[2]

٢٨٣٣ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عُتْبَةَ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ زُبَيْدٍ الْيَامِيِّ، فَذَكَرَهُ مَوْقُوفًا

2833- Mana olarak aynı olan bir hadis başka bir kanalla mevkûf olarak nakledilmiştir.[3]

٢٨٣٤ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، وَأَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عِيسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ الْفَرَّاءُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كُنْتُ أَبِيتُ فِي الْمَسْجِدِ وَلَمْ يَكُنْ لِي أَهْلٌ فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّهُ انْطُلِقَ بِي إِلَى بِئْرٍ فِيهَا رِجَالٌ مُعَلَّقُونَ، فَقِيلَ انْطَلِقُوا بِهِ إِلَى ذَاتِ الْيَمِينِ فَذَكَرْتُ الرُّؤْيَا لِحَفْصَةَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Taberânî, *M. el-Kebîr* 10/221 (10382) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (7/238).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdullah b. el-Mübârek, *Zühd* (8/23); Ebû Nuaym, *Hilye* (4/167); Abdürrezzâk, *Musannef* 3/47 (4735); Taberânî, *M. el-Kebîr* 9/232 (8999, 8998).

[3] Ravileri güvenilirdir.

قُلْتُ: قُصِّيهَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَصَّتْهَا عَلَيْهِ، فَقَالَ: " مَنْ رَأَى هَذِهِ الرُّؤْيَا؟ "، قَالَتْ: ابْنُ عُمَرَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " نِعْمَ الْفَتَى أَوْ نِعْمَ الرَّجُلُ، لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ " قَالَ: " وَكُنْتُ إِذَا نِمْتُ لَمْ أَقُمْ حَتَّى أُصْبِحُ "، قَالَ نَافِعٌ: " وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ بَعْدُ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي إِسْحَاقَ الْفَزَارِيِّ

2834- İbn Ömer der ki: Ailem olmadığı için Mescid'de geceliyordum. Uyurken rüyamda içinde insanların asılı olduğu bir kuyuya götürüldüm. "Bunu sağ tarafa götürün" denildi. Bu rüyamı Hafsa'ya sordum ve: "Bu rüyayı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlat" dedim. Hafsa bu rüyayı anlatınca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu rüyayı kim gördü?" diye sordu. Hafsa: "İbn Ömer" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ne güzel çocuk –veya adam- keşke gece namazı kılsaydı."* Ben o zaman uyuyunca sabaha kadar uyanmazdım.[1]

Nâfi der ki: İbn Ömer bundan sonra gece namaz kılmaya başladı.

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te, Ebû İshâk el-Fezârî'den rivayet etti.

٢٨٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَرْزُوقٍ أَبُو عَوْفٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ شقيق، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: ذُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ فُلَانًا نَامَ اللَّيْلَ حَتَّى أَصْبَحَ مَا صَلَّى، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " ذَاكَ رَجُلٌ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ أَوْ أُذُنَيْهِ " أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ جَرِيرٍ، عَنْ مَنْصُورٍ

2835- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir adamdan bahsedilip: "Ey Allah'ın Resûlü! Falan kişi sabaha kadar uyudu ve gece namaz kılmadı" denildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O kişi, şeytanın, kulağına –veya kulaklarına- idrarını yaptığı bir kişidir"* buyurdu.[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *fadâil* (1928) ve Buhârî, *teheccüd* (50).

[3] İsnâdı hasen, hadis sahihtir.

Buhârî ve Müslim[1], bu hadisi *Sahîh*'te Cerîr kanalıyla Mansûr'dan naklettiler.

٢٨٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ لِلشَّيْطَانِ كُحْلًا وَلَعُوقًا فَيُكَحِّلُهُ فَيُثَقِّلُ عَيْنَيْهِ عَنِ الصَّلَاةِ، وَيَلْعَقُهُ فَيَذْرِبُ لِسَانُهُ "

2836- Semure'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şeytanın sürme ve macunu vardır. İnsana sürmesinden gözüne sürme çektiği zaman uykusunu getirir ve onu namazdan alıkoyar. İnsana macunundan yalattığı zaman da kötü söz söyletir."*[2]

٢٨٣٧ - وَفِي حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ " مَا هَبَّ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ نَوْمٍ قَطُّ إِلَّا وَقَعَ سَاجِدًا " أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا الْبُخَارِيُّ، قَالَ: قَالَ لِي عُبَيْدٌ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا ابْنُ إِسْحَاقَ، يَعْنِي، عَنْ سَعِيدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ عَمْرٍو،

2837- Ebû Saîd b. Hâlid b. Amr b. Hazm'ın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarından birinden bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ne zaman uyansa hemen secdeye giderdi.[3]

٢٨٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنِ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ الْكِرْمَانِيُّ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرُّؤَاسِيُّ، عَنْ أَبِيهِ أَعْنِي الْحَارِثِيَّ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ زِرٍّ، عَنْ حُذَيْفَةَ: " أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ فَلَمْ يَزَلْ يُصَلِّي حَتَّى جَاءَهُ بِلَالٌ فَآذَنَهُ بِصَلَاةِ الْعِشَاءِ "

---

[1] Buhârî, *bud'u'l-Huluk* (91) ve Müslim, *salât* (205)

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/1210) ve Taberânî, *M. el-Kebîr* 7/249-250 (6855).

[3] Ravileri güvenilirdir; ancak İbn İshak müdellistir ve an'ane yoluyla hadisi rivayet etmiştir. Buhârî, *Târih* 2/1 (469).

2838- Zerr'in bildirdiğine göre Huzeyfe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip akşam namazını kıldı ve Bilâl gelip yatsı namazı için ezan okuyuncaya kadar namaza devam etti.[1]

٢٨٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: قَالَ أَبِي، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ، قَالَ: سُئِلَ عُبَيْدٌ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ هَلْ عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ بِالصَّلَاةِ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ، قَالَ: " نَعَمْ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ "

2839- Abdullah der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Ubeyd'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) farz namazlardan sonra namaz kılınmasını emrettiğini biliyor musun?" diye sorulunca: "Evet. Akşam ile yatsı arasında" cevabını verdi.[2]

٢٨٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا الْأَصَمُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصغانِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَشْيبُ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَ: وَقَالَ أَبُو عُقَيْلٍ زُهْرَةُ بْنُ مَعْبَدٍ: سَمِعْتُ ابْنَ الْمُنْكَدِرِ، وَأَبَا حَازِمٍ يَقُولَانِ: ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ [السجدة: ١٦]، " هي مَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ، صَلَاةُ الْأَوَّابِينَ " وَرُوِّينا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَابْنِ الزُّبَيْرِ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ " فِي نَاشِئَةِ اللَّيْلِ، أَنَّهَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ " وَكَانَ الْحَسَنُ: " لَا يُعِدُّ ذَلِكَ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ حَتَّى يَنَامَ نَوْمَةً ثُمَّ يَقُومُ "

2840- Ebû Ukayl Zuhre b. Ma'bed der ki: İbnu'l-Münkedir ve Ebû Hâzım, *"Onların yanları (namaza kalkmak için) yataklarından uzaklaşır"*[3] âyetini açıklarken: "Âyetten kastedilen akşam ve yatsı arasında kılınan namaz olan evvâbîn namazıdır" dediler.[4]

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdında meçhul olan biri vardır. Ahmed, *Müsned* (5/431).

[3] Secde Sur. 16

[4] Ravilerden İbn Lehîa eleştirilmiştir.

İbn Abbâs, İbnu'z-Zübeyr ve Enes b. Mâlik'ten bize bildirdiğine göre "*Nâşietul-leyl*"den kasıt, akşam ile yatsı arasıdır. Hasan uyuyup tekrar uyanmadan kılınan namazı gece namazından saymazdı.

٢٨٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾ [الذاريات: ١٧]، " لَا تَمُرُّ بِهِمْ لَيْلَةٌ يَنَامُونَ حَتَّى يُصْبِحُوا لَا يُصَلُّونَ فِيهَا "

2841- İbn Abbâs, ***"Onlar geceden uyudukları şey (zaman parçası) çok az olanlardı"***[1] âyetini açıklarken: "Gece kalkıp namaz kılmadıkları hiçbir gece yoktur" demiştir.[2]

٢٨٤٢ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الزَّاهِدُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي لَيْلَى، عَنِ الْمِنْهَالِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾ [الذاريات: ١٧] قَالَ: " كَانُوا كُلَّ لَيْلَةٍ يَنَامُونَ فِيهَا حَتَّى يُصْبِحُوا لَا يُصَلُّونَ فِيهَا "

2842- İbn Abbâs, ***"Onlar geceden uyudukları şey (zaman parçası) çok az olanlardı"***[3] âyetini açıklarken: "Gece boyu uyurlardı ve hiç kalkıp namaz kılmazlardı" demiştir.

٢٨٤٣ - وَرُوِّينا عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، فِي هَذِهِ الْآيَةِ، قَالَ: " يُصَلُّونَ بَيْنَ الْعِشَاءِ وَالْمَغْرِبِ " أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْوَزِيرِ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ فَذَكَرَهُ

2843- Katâde'den bize bildirdiğine göre Enes b. Mâlik bu âyet hakkında:

---

[1] Zâriyat Sur. 17

[2] Ravileri güvenilirdir. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/239) ve Hâkim, *Müstedrek* (2/467).

[3] Zâriyat Sur. 17

"Akşam ile yatsı arasında namaz kılarlardı" demiştir.[1]

تَحْسِينُ الصَّلَاةِ، وَالْإِكْثَارُ مِنْهَا لَيْلًا وَنَهَارًا وَمَا حَضَرَنَا عَنِ السَّلَفِ الصَّالِحِينَ فِي ذَلِكَ

Gece ve Gündüz Güzel ve Çok Namaz Kılmak, Selefin Namaz Kılışı

٢٨٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ عُثْمَانَ فَدَعَا بِطَهُورٍ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلَاةٌ مَكْتُوبَةٌ فَيُحْسِنُ وُضُوءَهَا، وَخُشُوعَهَا، وَرُكُوعَهَا، إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَمْ يُؤْتِ كَبِيرَةً، وَذَلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ الشَّاعِرِ وَعَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ

2844- İshâk b. Saîd b. Amr b. Saîd b. el-Âs'ın, babasından bildirdiğine göre babası (Amr) şöyle dedi: Hz. Osmân'ın yanındayken, abdest için su istedi ve dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Bir müslüman, farz namazın vakti geldiğinde güzelce abdest alır, huşû içinde ve rükûsunu da tam yaparak namazını kılarsa, büyük günah işlemedikçe, bu namaz önceki günahlarına kefâret olur. Bu, her zaman böyledir."*[2]

Müslim[3] bu hadisi *Sahîh*'te Haccâc b. eş-Şâir + Abdullah b. Humeyd + Ebu'l-Velîd'den rivayet etti.

٢٨٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَاذٍ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ بِدِمَشْقَ وَهُوَ يَبْكِي، فَقُلْتُ: مَا يُبْكِيكَ؟ فَقَالَ: " لَا

---

[1] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Ebû Dâvud 2/79 (1321).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Müslim, *tahâret* (7).

أَعْرِفُ شَيْئًا الْيَوْمَ مِمَّا أَدْرَكْتُ إِلَّا هَذِهِ الصَّلَاةَ وَقَدْ ضَيَّعْتُمْ مِنْهَا مَا قَدْ ضَيَّعْتُمْ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ زُرَارَةَ

2845- Zührî der ki: Dımaşk'tayken ağlamakta olan Enes b. Mâlik'in yanına girdim ve: "Neden ağlıyorsun?" diye sordum. Bana şöyle cevap verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanından bu zamana kadar kaldığını gördüğüm namazdan başka bir şey yoktur. Onu da ihmal ediyorsunuz."[1]

Buhârî[2] bu hadisi *Sahîh*'te Amr b. Zurâre'den rivayet etti.

٢٨٤٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ: " يَا فُلَانُ أَلَا تُحْسِنُ صَلَاتَكَ، أَلَا يَنْظُرُ الْمُصَلِّي إِذَا صَلَّى كَيْفَ يُصَلِّي، فَإِنَّمَا يُصَلِّي لِنَفْسِهِ إِنِّي وَاللهِ لَأُبْصِرُ مَنْ وَرَائِي كَمَا أُبْصِرُ مَنْ بَيْنَ يَدَيَّ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ

2846- Ebû Hureyre der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırdıktan sonra: *"Ey falan! Neden namazını güzel kılmıyorsun? Namaz kılan kişi namaz kıldığı takdirde nasıl namaz kıldığına niye bakmaz? Çünkü o kimse kendisi için namaz kılmaktadır. Vallahi, ben önümden gördüğüm gibi, arkamdan da görmekteyim."*[3]

Müslim[4] bu hadisi Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet etti.

٢٨٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يُحْسِنُ

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *salât* (134).

[3] İsnâdı sahihtir.

[4] Müslim, *salât* (108).

وُضُوءَهُ، وَيُسْبِغَهُ، وَيُكَمِّلَهُ، ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَى صَلَاةِ الظُّهْرِ حِينَ يُؤَذَّنُ بِهَا فَيُكْمِلُ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا وَخُشُوعَهَا، إِلَّا كَفَّرَتْ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَمَا هُوَ كَائِنٌ بَعْدَهَا فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ "

وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ، عَنْ زَائِدَةَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ عُبَيْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: ذُكِرَتِ السَّرِقَةُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: " أَيُّ السَّرِقَةِ تَعُدُّونَ أَقْبَحُ "، فَقَالُوا: الرَّجُلُ يَسْرِقُ مِنْ أَخِيهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَقْبَحَ السَّرِقَةِ الَّذِي يَسْرِقُ صَلَاتَهُ "، قَالُوا: كَيْفَ يَسْرِقُ أَحَدُنَا صَلَاتَهُ؟ قَالَ: " لَا يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلَا سُجُودَهَا وَلَا خُشُوعَهَا "

2847- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kul güzelce abdest alıp öğle ezanı okunurken öğle namazı için gider ve huşu içinde rüku ve secdelerini güzel yaparak namaz kılarsa, daha önce işlediği ve o gün işleyeceği bütün günahları bağışlanır."*[1]

Aynı isnâdla Zâide'den bildirildiğine göre Yahyâ b. Ubeydillah dedi ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Ebû Hureyre dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında hırzıslıktan bahsedilince: *"Hangi hırsızlık daha kötüdür?"* diye sordu. Sahabe: "Kişinin kardeşinden çalmasıdır" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"En kötü hırsızlık, kişinin namazından çalmasıdır."* Sahabe: "Kişi nasıl namazından çalar?" diye sorunca: *"Rüku, secde ve huşusuna riayet etmeyerek"* buyurdu.

٢٨٤٨ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَخْلَدٍ الدَّقَّاقُ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَجِبٍ أَبُو عُثْمَانَ الْأَنْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ أَبِي الْعِشْرِينَ، حدثني الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، حدثني أَبُو سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ أَسْوَأَ النَّاسِ سَرِقَةً الَّذِي يَسْرِقُ صَلَاتَهُ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَكَيْفَ يَسْرِقُ صَلَاتَهُ؟ قَالَ: " لَا يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلَا سُجُودَهَا " وَرَوَاهُ الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى عن عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

[1] İsnâdı zayıftır.

2848- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İnsanlar arasında en kötü hırsızlar, namazlarını çalanlardır."* Sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi nasıl namazını çalar?" diye sorunca: *"Rüku ve secdesini tam yapmaz"* cevabını verdi.[1]

Velîd b. Müslim bu hadisi Evzâî kanalıyla Yahyâ b. Abdillah b. Ebî Katâde'den, o babasından, o da Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakletmiştir.

٢٨٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

2849- Bu hadis Ebû Saîd el-Hudrî vasıtasıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakledilmiştir.[2]

٢٨٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ فَذَكَرَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: مِنْ صَلَاتِهِ

2850- Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir; ancak farklı olarak: *"Namazından çalar"* ibaresi yer almıştır.[3]

٢٨٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُسْلِمٍ الْهَجَرِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " مَنْ أَحْسَنَ الصَّلَاةَ حَيْثُ يَرَاهُ النَّاسُ، وَأَسَاءَهَا إِذَا خَلَا فَتِلْكَ اسْتِهَانَةٌ يَسْتَهِينُ بِهَا رَبَّهُ "

2851- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "*İnsanlar kendisini görürken namazını güzel kılıp yalnız*

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. İbn Hibbân, *Sahih* 3/182 (1885) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/229).

[2] Ravileri güvenilirdir. Dârimî, *salât* (305); Ahmed, *Müsned* (5/310); İbn Huzeyme, *Sahih* 1/331-332 (663); Taberânî, *M. el-Kebîr* 3/273 (3283) ve Hâkim, *Müstedrek* (1/229).

[3] Ali b. Zeyd sebebiyle hadisin senedi zayıftır. Ahmed, *Müsned* (3/56); İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (1/288); Bezzâr, *Müsned* 1/261 (536) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (8/302).

kalınca gelişi güzel kılan, Rabbini hafife almış demektir."[1]

٢٨٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَنَمَةَ، أَنَّ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ، دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى صَلَاةً فَأَخَفَّهَا، فَقُلْتُ: يَا أَبَا الْيَقْظَانِ إِنَّكَ خَفَّفْتَ فَقَالَ: رَأَيْتَنِي انْتَقَصْتُ مِنْ حُدُودِهَا شَيْئًا إِنِّي بَادَرْتُ بِهَا سَهْوَةَ الشَّيْطَانِ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيُصَلِّي الصَّلَاةَ مَا لَهُ مِنْهَا إِلَّا عُشْرُهَا، تُسْعُهَا، ثُمْنُهَا، سُبْعُهَا، سُدْسُهَا، خُمْسُهَا، رُبْعُهَا، ثُلُثُهَا، نِصْفُهَا " رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ لِعَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ فِي الصَّلَاةِ فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ ابْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ، عَنِ أَبِي لَاسٍ الْخُزَاعِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِعَمَّارٍ فَذَكَرَهُ

2852- Abdullah b. Aneme der ki: Ammâr b. Yâsir mescide girip hızlı bir şekilde namaz kılınca: "Ey Ebu'l-Yakzân! Namazı hızlı kıldın" dediğimde şöyle karşılık verdi: "Farzlarından bir şey eksilttiğimi mi gördün? Bana vesvese vermemesi için şeytandan acele davranmak istedim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kişi namaz kılar da ona bu namazdan sadece onda biri, dokuzda biri, sekizde biri, yedide biri, altıda biri, beşte biri, dörtte biri, üçte biri veya yarısı kadar sevap yazılır."*[2]

Yahyâ b. Saîd[3] bu hadisi, "Ubeydullah —Saîd b. Ebî Saîd —Ömer b. Ebî Bekr b. Abdirrahman b. el-Hâris —babası" senediyle: "Abdurrahman b. el-Hâris, Ammâr b. Yâsir'e namazla ilgili sordu" deyip hadisi nakletti. İbn İshâk bu hadisi Muhammed b. İbrâhîm et-Teymî kanalıyla Ömer b. el-Hakem'den, o da Ebû Lâs el-Huzâî'den aynı rivayette bulunmuştur.

---

[1] Hecerî sebebiyle senedi zayıftır. Abdürrezzâk, *Musannef* 2/369-370 (3738).

[2] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/503 (796) ve Nesâî, *Sünen* (7/478).

[3] Ahmed, *Müsned* (4/319) ve İbn Hibbân, *Sahih* 3/182 (1886).

٢٨٥٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: نُهِينَا عَنِ الِاخْتِصَارِ فِي الصَّلَاةِ قَالَ: فَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: " يَقُولُ الرَّجُلُ بِيَدَيْهِ أَوْ بِإِحْدَاهُمَا هَكَذَا وَوَضَعَ يَدَهُ فِي خَصْرِهِ " أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ وَالْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هِشَامٍ وَغَيْرِهِ

2853- Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken ellerimizi böğrümüze koymayı yasakladı." Hişâm b. Hassân der ki: Bunu Muhammed (b. Sîrîn)'e sorduğumda şöyle cevap verdi: "Kişi ellerini veya elinin birini şu şekilde böğrüne koymasıdır."[1]

Bu hadisi Müslim[2] ve Buhârî, *Sahîh*'te Hişâm ve başkasından rivayet etti.

٢٨٥٤ - وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ الْمَنْبِجِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْأَزْوَرِ، عَنْ هِشَامٍ الْقُرْدُوسِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الِاخْتِصَارُ فِي الصَّلَاةِ اسْتِرَاحَةُ أَهْلِ النَّارِ " قَالَ الْبَيْهَقِيُّ رَحِمَهُ اللهُ: " هَكَذَا وَجَدْتُهُ فِي السُّنَنِ، وَرَوَاهُ ابْنُ خُزَيْمَةَ فِي كِتَابِهِ دُونَ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْأَزْوَرِ فِي إِسْنَادِهِ، وَاللهُ أَعْلَمُ "

2854- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namazda elleri böğre koymak, cehennem ehlinin istirahat şeklidir."*[3]

Beyhakî der ki: Hadisi isnâdda bu şekilde buldum. Yine bunu İbn Huzeyme, kitabında Abdullah b. el-Ezver'i zikretmeden rivayet etti.

٢٨٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *mesâcid* (46) ve Buhârî, *salât* (64).

[3] İsnâdı zayıftır. İbn Hibbân, *Sahih* 4/24 (2283).

مَسْرُوقٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ ذَلِكَ يَعْنِي وَضْعَ الْيَدَيْنِ عَلَى الْخَاصِرَةِ فِي الصَّلَاةِ، فَقَالَتْ: " هَذَا فِعْلُ الْيَهُودِ " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ قَالَ فِي مَتْنِهِ، " عَنْ عَائِشَةَ كَانَتْ تَكْرَهُ أَنْ يَجْعَلَ يَدَهُ فِي خَاصِرَتِهِ وَتَقُولُ: إِنَّ الْيَهُودَ تَفْعَلُهُ "

2855- Mesrûk der ki: Hz. Âişe'ye namazda elleri böğre koymayı sorduğumda: "Bu, Yahudilerin hareketidir" cevabını verdi.[1]

Buhâri bu hadisi Muhammed b. Yûsuf kanalıyla Süfyân'dan nakletmiş ve metinde şöyle demiştir: "Hz. Âişe namazda ellerin böğre konmasını sevmez ve: "Bunu Yahudiler yapıyorlar" derdi.

٢٨٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ أَشْعَثِ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ الْمُحَارِبِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الِالْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ، فَقَالَ: " هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ " مُخَرَّجٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ أَشْعَثَ

2856- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) namazda etrafa bakmayı sorduğumda: *"Bu, kulun namazından şeytanın bir hırsızlığıdır"* cevabını verdi.[2]

Bu hadisi Buhârî *Sahîh*'te[3] Ebu'l-Ahvas kanalıyla Eş'as'tan rivayet etti.

٢٨٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْغَضَائِرِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الدَّقَّاقُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا شُجَاعُ بْنُ أَشْرَسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَفُورِ، عَنْ هَمَّامٍ، عَنْ كَعْبٍ، قَالَ: " مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَقُومُ مُصَلِّيًا إِلَّا تَنَاثَرَ عَلَيْهِ الْبِرُّ أَكْثَرَ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْعَرْشِ، وَوُكِّلَ بِهِ مَلَكٌ يُنَادِي يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ تَعْلَمُ مَا لَكَ فِي صَلَاتِكَ وَمَنْ تُنَاجِي مَا الْتَفَتَّ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 2/273-274 (3338) ve İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/47).

[2] Ravileri güvenilirdir.

[3] Buhârî, *ezân* (183)

2857- Ka'b(u'l-ahbâr) der ki: "Kul namaz için kalkınca iyilik, Arş ile kendi arasındaki mesafeden daha fazlasıyla onun üzerine dökülür, bir melek ona görevlendirilir ve bu melek: «Ey Âdemoğlu! Eğer bu namazından ne kazandığını ve kime yalvardığını bilseydin, sağa sola bakmazdın» der."[1]

٢٨٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِي التَّارِيخِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْجُنَيْدِ النَيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: " مَا الْتَفَتَ عَبْدٌ قَطُّ فِي صَلَاتِهِ إِلَّا قَالَ لَهُ رَبُّهُ: أَيْنَ تَلْتَفِتُ يَا ابْنَ آدَمَ أَنَا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا تَلْتَفِتُ إِلَيْهِ "

2858- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kul ne zaman namazında etrafına bakarsa Rabbi ona: «Nereye dönüyorsun ey Âdemoğlu! Ben döndüğün şeyden daha hayırlıyım» buyurur."*[2]

٢٨٥٩ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ الشَّرْقِيِّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُقَيْلٍ، مِنْ كِتَابِهِ، وَمِنْ حِفْظِهِ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " أَمَا يَخَافُ أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يُحَوِّلَ اللهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ " مُخَرَّجٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَهُوَ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ غَرِيبٌ، إِنْ كَانَ هَذَا ابْنُ سِيرِينَ

2859- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İmamdan önce başını secdeden kaldıran kişi Allah'ın, başını eşek başına çevirmesinden korkmuyor mu?"*[3]

Bu hadis Buhârî[4] *Sahîh*'te, Muhammed b. Ziyâd kanalıyla Ebû

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdında tanımadığım biri vardır. Bezzâr 1/268 (553).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Buhârî, *ezân* (170) ve Müslim, *salât* (116)

Hureyre'den nakledilmiştir. Muhammed b. Sîrîn'den geldiği şekliyle hadis tek kanallıdır.

٢٨٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ حُذَيْفَةَ الْمَسْجِدَ فَرَأَى رَجُلًا يُصَلِّي لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَلَا سُجُودَهُ فَقَالَ لَهُ حُذَيْفَةُ: " مُنْذُ كَمْ صَلَّيْتَ؟ " قَالَ: مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً، فَقَالَ لَهُ حُذَيْفَةُ: " مَا صَلَّيْتَ وَلَوْ مُتَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ الْفِطْرَةِ الَّتِي فَطَرَ اللهُ عَلَيْهَا مُحَمَّدًا ﷺ فَإِنَّ الرَّجُلَ قَدْ يُخَفِّفُ صَلَاتَهُ، وَيُتِمُّ رُكُوعَهَا وسُجُودَهَا " رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ شُعْبَةَ

2860- Zeyd b. Vehb der ki: Huzeyfe ile mescide girdiğimizde rüku ve secdelerine dikkat etmeden namaz kılan bir adam gördü ve: "Ne zamandan beri namaz kılıyorsun?" diye sordu. Adam: "Kırk yıldır" cevabını verince Huzeyfe: "Sen namaz kılmamışsın. Eğer bu şekilde namaz kılarak ölecek olursan Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) fıtratından başka bir fıtrat üzere öleceksin. Kişi namazı hafif kılar (ama buna rağmen) rüku ve secdelerini tam yaparak kılar" dedi.[1]

Bu hadisi Buhârî[2] Hafs b. Ömer'den, Şu'be'den rivayet etti.

٢٨٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " لَا تُجْزِئُ صَلَاةٌ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ فِيهَا صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ "

2861- Ebû Mes'ûd el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Secde ve rükudan kalkarken iyice doğrulmayanın namazı geçerli değildir."*[3]

---

[1] İsnâdı sahihtir ve ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *ezân* (192, 197) ve *salât* (102).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 1/533-534 (755).

٢٨٦٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ دَاوُدَ السِّجْزِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ آلِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمٍّ لَهُ بَدْرِيٍّ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَرْمُقُهُ وَنَحْنُ لَا نَشْعُرُ، فَلَمَّا فَرَغَ سَلَّمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ: " ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ " مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: وَالَّذِي أَكْرَمَكَ يَا رَسُولَ اللهِ لَقَدْ جَهِدْتَ فَعَلِّمْنِي، فَقَالَ: " إِذَا قُمْتَ تُرِيدُ الصَّلَاةَ فَتَوَضَّأْ فَأَحْسِنِ وُضُوءَكَ، ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَكَبِّرْ، ثُمَّ اقْرَأْ، ثُمَّ ارْكَعْ، فَاطْمَئِنَّ رَاكِعًا، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا، ثُمَّ اسْجُدْ فَاطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا، ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا، ثُمَّ ارْفَعْ، ثُمَّ افْعَلْ ذَلِكَ حَتَّى تَفْرُغَ مِنْ صَلَاتِكَ "

2862- Rifâa b. Râfi oğullarından Ali b. Yahyâ, babası kanalıyla Bedir savaşına katılan bir amcasından bildiriyor: Bir adam Mescid'e girip namaz kılarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu gözetledi. Biz ise bunun farkında değildik. Adam namazı bitirip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) selam verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Geri dön ve namaz kıl. Sen namaz kılmadın"* buyurdu. Bu iki veya üç defa tekrarlandı. Adam: "Seni üstün kılana yemin ederim ki ey Allah'ın Resûlü! Aciz kaldım. Bana nasıl namaz kılacağımı öğret" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namaz için kalkınca güzelce abdest al, sonra kıbleye dönüp tekbir getir, sonra oku, sonra rükuya git, rükûyu uygun bir biçimde yerine getir, sonra kalk dimdik dur, sonra secdeleri uygun biçimde yerine getir, sonra kalk oturumu dimdik yap ve namazının tüm rekatlarını bu şekilde kıl."*[1]

٢٨٦٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا كَبَّرَ فِي الصَّلَاةِ سَكَتَ هُنَيَّةً قَبْلَ أَنْ يَقْرَأَ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي رَأَيْتَ سُكُوتَكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ؟ قَالَ: " أَقُولُ اللهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ

---

[1] İsnâdı hasendir. Nesâî (3/59; 2/226, 227) ve Tirmizî 2/100-102 (302).

الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ " رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَرِيرٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عُمَارَةَ

2863- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda tekbir getirince okumaya başlamadan önce kısa bir müddet beklerdi. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Annemiz babamız sana feda olsun, tekbir ve kıraat arasında bir müddet sustuğunu gördük. Bu sırada ne diyorsun?" diye sorduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle cevap verdi: *"Allahım! Benimle, günahlarımın arasını doğu ile batı arasını uzaklaştırdığın gibi uzaklaştır! Allahım! Beni günahlarımdan beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi temizle! Allahım! Beni kar, su ve dolu ile günahlardan temizle, diye dua ediyorum."*[1]

Bu hadisi Müslim[2], *Sahîh*'te Züheyr b. Harb kanalıyla Cerîr'den rivayet etti. Buhârî[3] ve Müslim de, Abdulvahid b. Ziyâd kanalıyla Umâre'den rivayet ettiler.

٢٨٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، وَعُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ رَجَاءٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الْمَاجِشُونِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا اسْتَفْتَحَ كَبَّرَ ثم قَالَ: " إني وَجَّهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، قل إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ، اللهم أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ رَبِّي، وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي كُلَّهَا، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، وَاهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا لَا يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ، وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ أَخْبَرَنَا بك وإليك، تَبَارَكْتَ ربنا

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Müslim, *mesâcid* (147)

[3] Buhârî, *ezân* (181)

وَتَعَالَيْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ "، وَإِذَا رَكَعَ قَالَ: " اللهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعِظَامِي وَعَصَبِي ": وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ: " سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ "، فَإِذَا سَجَدَ قَالَ: " اللهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ فَأَحْسَنَ صُوَرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، فَتَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ "، فَإِذَا سَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ: " اللهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ، وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ، وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَسْرَفْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ " وَقَدْ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمَاجِشُونِ، عَنْ عَمِّهِ وَيُوسُفُ الْمَاجِشُونُ عَنْ أَبِيهِ كِلَاهُمَا عَنِ الْأَعْرَجِ

2864- Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iftitah tekbirini getirince şöyle derdi: *"Ben, hakka yönelen birisi olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratana döndürdüm. Ben, Allah'a ortak koşanlardan değilim. De ki, Şüphesiz ki benim namazım, ibâdetim, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben müslümanların ilkiyim. Allahım! Sen Meliksin, senden başka ilah yoktur. Sen benim Rabbimsin ve ben senin kulunum. Nefsime zulmettim ve günahımı itiraf ettim. Bütün günahlarımı bağışla. Çünkü senden başkası günahları bağışlayamaz. Beni güzel ahlâka ulaştır, ona ancak Sen ulaştırabilirsin. Beni kötü ahlâktan uzaklaştır, ondan ancak Sen uzaklaştırabilirsin. Emrine âmâdeyim! Bütün hayırlar Senin elindedir, kötülükler Sana nisbet edilemez. Ben Senin inâyetine sığınır ve Sana yönelirim. Rabbimiz, Sen çok mukaddes ve çok yücesin, Senden mağfiret diler ve Sana tövbe ederim."*

Rükûya varınca ise şöyle derdi: *"Allahım! Sana rüku ettim. Sana iman ettim ve ancak sana teslim oldum, kulağım, gözüm, iliğim, kemiğim ve sinirlerim hep sana itaat etmektedir."* Başını rükudan kaldırdığında da: *"Allah hamd edenin hamdini işitir. Ey Rabbimiz! Gökler dolusu yer dolusu, gökle yer arası dolusu onlardan başka (varlığını) dilediğin her şey dolusu hamd de sana mahsustur"* derdi.

Secdeye varınca da: *"Allahım! Ancak sana secde ettim ve ancak sana inandım, sana teslim oldum, varlığım kendisini yaratıp en güzel şekle koyan, gözünü ve kulağını yaradan Allah'ına secde etti. Yaratıcıların en güzeli olan Allah*

pek yücedir" derdi. Namazdan (çıkmak için) selam vermek istediği zaman da: *"Allahım! Daha önce işlediğim, sonra işleyeceğim, gizli ve aşikâr, işlediğim bütün günahları ve yaptığım bütün israflarımı ve senin benden daha iyi bildiğin bütün kusurlarımı bağışla! İlerleten ve gerileten ancak Sensin, Senden başka hiç bir ilâh yoktur"* derdi.[1]

Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te, Abdulazîz el-Mâcişûn kanalıyla amcasından ve Yûsuf el-Mâcişûn kanalıyla babasından, o da A'rec'den rivayet etti.

٢٨٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَاصِمٍ الْعَنَزِيِّ، عَنِ ابْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ: " اللهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا ثَلَاثًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا ثَلَاثًا، وَسُبْحَانَ اللهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ثَلَاثًا، اللهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ " قَالَ عَمْرٌو: وَهَمْزُهُ: الْمَوْتَةُ، وَنَفْخُهُ: الْكِبْرُ، وَنَفْثُهُ: الشِّعْرُ قَالَ شَبَابَةُ: قَالَ شُعْبَةُ: قَالَ لِي مِسْعَرٌ أَنَّ عَمْرًا رَوَى هَذَا التَّفْسِيرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

2865- İbn Cubeyr b. Mut'im'in babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza başlayınca üç defa: *"Allah gerçekten büyüktür"* üç defa: *"Allah'a çokça hamd olsun"* üç defa: *"Allah'ı sabah ve akşam her türlü noksanlıklardan tenzih ederim"* der ve: *"Allahım! Kovulmuş Şeytandan, onun hemzinden, nefhinden ve nefsinden sana sığınırım"* dedi.[3]

Amr der ki: Şeytanın hemzi dürtmesi, nefhi kibir, nefsi ise şiirdir." Şu'be der ki: Mis'ar'ın bana söylediğine göre Amr bunun tefsirini Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakletmiştir.

٢٨٦٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنِ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Müslim, *salâtu'l-musafirîn* (201, 202).

[3] İsnâdı hasendir. Ebû Dâvud 1/486 (764) ve İbn Mâce 1/265 (807).

الرَّبِيعِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ " أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ

2866- Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Fatiha suresini okumayanın namazı yoktur."*[1]

Buhârî ve Müslim[2] bu hadisi *Sahîh*'te İbn Uyeyne'den rivayet ettiler.

٢٨٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أَخْبَرَنِي خَالِدٌ الْحَذَّاءُ، وَهِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: " أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَنَتَ فِي الْغَدَاةِ بَعْدَ الرُّكُوعِ يَدْعُو "

2867- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazında rükudan sonra kunut yapıp dua etti.[3]

٢٨٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاتِي الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّلُولِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، وَزُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهِ، وَعَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " أَنَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ رَفْعٍ، وَخَفْضٍ، وَقِيَامٍ، وَقُعُودٍ، وَيُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ، وَعَنْ شِمَالِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ حَتَّى يَبْدُو بَيَاضُ خَدِّهِ " وَرَأَيْتُ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ يَفْعَلَانِهِ

2868- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), eğilirken, kalkarken, otururken her tekbirde ellerini kaldırdığını gördüm. Sağına ve soluna selam verirken de: "Esselâmu aleykum ve-rahmetullah" dediğini ve başını yanaklarının beyazlığı (arka saftakiler tarafından) görülecek kadar çevirdiğini gördüm. Ebû Bekr ve Ömer'in de aynı şekilde yaptıklarını gördüm."[4]

---

[1] İsnâdı sahihtir.

[2] Buhârî, *ezân* (184) ve Müslim, *salât* (34, 36, 37).

[3] İsnâdında sakınca yoktur. Buhârî, *vitir* (14) ve Müslim, *mesâcid* (298).

[4] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 2/33-34 (253) ve Ebû Dâvud 1/606-607 (996).

٢٨٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ الْفَامِي، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ الْقُرَشِيِّ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ ذَكَرُوا صَلَاةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ أَنَا أَحْفَظُكُمْ لَهَا فَوَصَفَ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا كَبَّرَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ، ثُمَّ قَرَأَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَمْكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ وَهَصَرَ ظَهْرَهُ، وَوَصَفَ مِنْ سُجُودِهِ نَحْوًا مِمَّا يَصِفُ النَّاسُ فَإِذَا كَانَ فِي الْجَلْسَةِ الْأُولَى قَعَدَ عَلَى قَدَمِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى، فَإِذَا كَانَ فِي الْجَلْسَةِ الْآخِرَةِ قَعَدَ عَلَى أَلْيَتِهِ وَنَصَبَ رِجْلَهُ الْيُمْنَى، فَجَعَلَ بَاطِنَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى عِنْدَ مأبض فَخِذِهِ الْيُمْنَى " أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ ابن بُكَيْرٍ، عَنِ اللَّيْثِ

2869- Ebû Humeyd es-Sâidî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazından bahsettiler. (Ebû Huıneyd der ki) ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl namaz kıldığını aranızda en iyi bilenim: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tekbir getirince ellerini omuz hizasına kadar kaldırır, sonra okur, sonra rükuya varıp elleriyle dizlerini iyice kavrar ve sırtını dümdüz tutardı. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) secdesini de halkın yaptığı gibi tarif etti ve şöyle devam etti: Birinci oturuşta sol ayağı üzerine oturur, sağ ayağını dikerdi. Son oturuşta ise kalçası üzerine oturur ve sağ ayağını diker, sol ayağının altını sağ baldırının yanına koyardı.[1]

Buhârî[2] bu hadisi İbn Bukeyr kanalıyla Leys'ten rivayet etti.

٢٨٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو هَانِئٍ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْجَنْبِيِّ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا يُصَلِّي لَمْ يَحْمَدِ اللهَ، وَلَمْ يُمَجِّدْهُ، وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ثم انْصَرَفَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " عَجَّلَ

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Buhârî, *ezân* (201).

هَذَا " فَدَعَاهُ فَقَالَ لَهُ وَلِغَيْرِهِ: " إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحمِيدِ ربه وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ، وَلْيُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، ثُمَّ يَدْعُو بِمَا شَاءَ "

2870- Fadâla b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a hamd etmeden, O'nu yüceltmeden ve Resûlullah'a (sallallahu alayhi vesellem) salavât getirmeden namaz kılıp bitirince: *"Bu adam acele etti"* buyurup onu çağırdı ve hem ona, hem başkasına şöyle buyurdu: *"Sizden biri namaz kılınca Rabbine hamd ve sena ile başlasın, Peygamber'e salavât getirsin, sonra dilediği duayı yapsın."*[1]

Sünen ve *Da'vât* kitabında teşehhüd, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) salavât ve namazın sünnet ve farzlarının nasıl olması gerektiğinden bahsetmiştik. Dileyen oraya bakabilir.

٢٨٧١ - حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي الْوَضَّاحِ، عَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عِصْمَةَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْمُسَيَّبُ بْنُ زُهَيْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعْدٍ الدَّشْتَكِيُّ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا الْأَحْوَصُ بْنُ حَكِيمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ تَوَضَّأَ فَأَبْلَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا، وَسُجُودَهَا وَالْقِرَاءَةَ فِيهَا، قَالَتِ الصَّلَاةُ: حَفِظَكَ اللهُ كَمَا حَفِظْتَنِي، ثُمَّ صُعِدَ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ وَلَهَا ضَوْءٌ وَنُورٌ فَفُتِحَتْ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ حَتَّى تَنْتَهِيَ بِهَا إِلَى اللهِ فَتَشْفَعُ لِصَاحِبِهَا، وَإِذَا لَمْ يُتِمَّ رُكُوعَهَا، وَلَا سُجُودَهَا، وَلَا الْقِرَاءَةَ فِيهَا قَالَتْ: ضَيَّعَكَ اللهُ كَمَا ضَيَّعْتَنِي، ثُمَّ صُعِدَ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ وَعَلَيْهَا ظُلْمَةٌ فَغُلِّقَتْ دُونَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ ثُمَّ تُلَفُّ كَمَا يُلَفُّ الثَّوْبُ الْخَلَقُ فَضُرِبَ بِهَا وَجْهُ صَاحِبِهَا " لَفْظُ حَدِيثِ زُهَيْرٍ، وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ أَبِي الْوَضَّاحِ اخْتِصَارٌ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِذَا أَحْسَنَ الرَّجُلُ الصَّلَاةَ فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا قَالَتِ الصَّلَاةُ: حَفِظَكَ اللهُ كَمَا حَفِظْتَنِي، وَإِذَا أَسَاءَ الصَّلَاةَ فَلَمْ يَتِمَّ رُكُوعَهَا،

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Dâvud 2/162 (1481), Nesâî (3/44-45) ve Tirmizî 5/517 (3477).

وَلَا سُجُودَهَا قَالَتِ الصَّلَاةُ: ضَيَّعَكَ اللهُ كَمَا ضَيَّعْتَنِي فَتُلَفُّ كَمَا يُلَفُّ الثَّوْبُ الْخَلِقُ فَيُضْرَبُ بِهَا وَجْهُهُ "

2871- Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kim güzelce abdest aldıktan sonra namaza kalkıp rükûsunu, secdesini ve kıraatini tam yaparsa namaz ona: «Beni koruduğun gibi Allah ta seni korusun» der ve göğe çıkarılır, ta Allah'a varıncaya kadar, onun nuru olur ve sahibine şefaat eder. Eğer rükûsunu, secdesini ve kıraatini tam yapmazsa: «Beni zayi ettiğin gibi Allah ta seni zayi etsin» der. Sonra bu namaz simsiyah bir şekilde semaya çıkarılır, ancak sema kapıları ona kapanır ve bu namaz eski bir giysinin dürüldüğü gibi dürülüp sahibinin yüzüne çarpılır."*[1]

Lafız, Züheyr'in hadisindendir. İbn Ebi'l-Vaddâh'ın muhtasar olarak yaptığı rivayette ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kişi, rüku ve secdelerini tam yaparak güzelce namaz kılarsa bu namaz: «Beni koruduğun gibi Allah ta seni korusun» der. Eğer rüku ve secdesini tam yapmadan gelişigüzel kılarsa, bu namaz: «Beni zayi ettiğin gibi Allah ta seni zayi etsin» der ve bu namaz eski bir giysinin dürülmesi gibi dürülüp yüzüne çarpılır."*

٢٨٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَرْفِيُّ، بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى هِلَالِ بْنِ الْعَلَاءِ، وَأنا أَسْمَعُ حَدَّثَكُمُ ابْنُ نُفَيْلٍ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَكْرٍ الْبَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا النُّفَيْلِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِيَّاكُمْ وَشِرْكَ السَّرَائِرِ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا شِرْكُ السَّرَائِرِ؟ قَالَ: " أَنْ يُتِمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا لِمَا يَلْحَظُهُ مِنَ الْحَدَقِ وَالنَّظَرِ فَذَلِكَ شِرْكُ السَّرَائِرِ "

2872- Mahmud b. Lebîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gizli şirkten sakının"* buyurunca, sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! Gizli şirk nedir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin gözler kendisini gördüğü için namazın rükûsunu ve secdesini tam yaparak kılmasıdır. İşte bu, gizli şirktir"* buyurdu.[2]

---

[1] İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvud et-Tayâlisi, *Müsned* (sh. 80) ve Bezzâr 1/177 (350).

[2] İsnâdında tanımadığım vardır.

٢٨٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِيَّاكُمْ وَشِرْكَ السَّرَائِرِ " قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا شِرْكُ السَّرَائِرِ؟ قَالَ: " يَقُومُ الرَّجُلُ فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهُ جَاهِدًا لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ النَّاسِ إِلَيْهِ فَذَلِكَ شِرْكُ السَّرَائِرِ "، "

2873- Âsım b. Ömer b. Katâde, Mahmûd b. Lebîd kanalıyla Câbir b. Abdillah'tan bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) halkın yanına çıkıp: *"Ey insanlar! Gizli şirkten sakının"* buyurunca, sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! Gizli şirk nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin insanların kendisini gördüğü yerde namazını süsleyerek kılmasıdır. İşte bu, gizli şirktir"* buyurdu. [1]

٢٨٧٤ - وَذِكْرُ جَابِرٍ فِيهِ غَيْرُ مَحْفُوظٍ وَاللهُ أَعْلَمُ فَقَدْ رَوَاهُ أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْأَحْمَرِ دُونَ ذِكْرِ جَابِرٍ فِيهِ أَخْبَرَنَاه أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ الْجُوزَجَانِيُّ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، فَذَكَرَهُ مُرْسَلًا نَحْوَ رِوَايَةِ عِيسَى بْنِ يُونُسَ، وَرَوَاهُ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ فِي التَّارِيخِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيِّ قَالَ فِيهِ: عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ مَوْصُولًا

2874- Bu rivayette Mahmûd'dan sonra Câbir'in verilmesi "mahfûz" değildir. Allah en doğrusunu bilir; Ebû Saîd el-Eçac da Ebû Hâlid el-Ahmer'den Câbir zikredilmeden bildirmiştir.[2]

Diğer taraftan bunu şeyhimiz Ebû Abdillah (el-Hâkim) *Târîh*'inde Ebu Câfer er-Râzî'den rivayetle "Mahmûd b. Lebîd —Râfi b. Hadîc" kanalıyla mevsûl olarak nakletmiştir.

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (2/484).

٢٨٧٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ آدَمَ ابْنُ بِنْتِ أَزْهَرَ السَّمَّانُ، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ، حَدَّثَنِي عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " إِنَّ الْمُسْلِمَ يُصَلِّي وَخَطَايَاهُ تُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ، كُلَّمَا سَجَدَ تَحَاتَّتْ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلَاتِهِ وَقَدْ تَحَاتَّتْ خَطَايَاهُ "

2875- Selmân el-Fârisî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Müslüman namaz kılarken günahları başının üzerine konulur. Her secde edişinde de günahları dökülürler. Namazı bitirince de bütün günahları dökülmüş olur."*[1]

٢٨٧٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ ابْنِ عُمَرَ الْعَصْرَ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ ﴿اللهُمَّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ﴾ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: " مَا صَلَّيْتُ صَلَاةً إِلَّا وَأَنَا أَرْجُو أَنْ تَكُونَ كَفَّارَةً لِلَّتِي أَمَامَهَا "

2876- Saîd b. Ebî Burde'nin bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Amr b. el-Âs'ın yanında namaz kıldım. Rükûsunda: "Bana verdiğin nimetler hakkı için artık ben suçlulara arka çıkmayacağım" dedi. Namazı bitirince de: "Kıldığım her namazın ilerdekine kefaret olmasını temenni ettim" dedi.[2]

٢٨٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ، ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ رَأَى، وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ وَهْبٍ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، رَأَى فَتًى وَهُوَ يُصَلِّي قَدْ أَطَالَ صَلَاتَهُ،

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur. Taberânî, *M. el-Kebîr* 6/307 (6125), *M. es-Sağîr* (2/136-137) ve Hatîb, *Tarih* (14/313).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (7/240).

وَأَطْنَبَ فِيهَا فَقَالَ: من يَعْرِفُ هَذَا؟ فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا أَعْرِفُهُ فَقَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ: لَوْ كُنْتُ أَعْرِفُهُ لَأَمَرْتُهُ أَنْ يُطِيلَ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: " إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي أُتِيَ بِذُنُوبِهِ فَجُعِلَتْ عَلَى رَأْسِهِ وَعَاتِقَيْهِ فَكُلَّمَا رَكَعَ أَوْ سَجَدَ تَسَاقَطَتْ "

2877- Cubeyr b. Nufeyr'in bildirdiğine göre Abdullah b. Ömer namazı uzatarak kılan bir genç görünce: "Bunu kim tanıyor?" diye sordu. Bir adam: "Ben tanıyorum" cevabını verince Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Eğer onu tanısaydım, rüku ve secdelerini uzatmasını söylerdim. Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kul namaz kılmak için kalkınca günahları getirilip başına ve omuzlarına konulur. Her rüku ve secde yapışında bu günahlar dökülür."*[1]

٢٨٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُسَامَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ حَفْصٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: قَالَ مَيْمُونُ بْنُ مِهْرَانَ: " مَثَلُ الَّذِي يَرَى الرَّجُلَ يُسِيءُ صَلَاتَهُ فَلَا يَنْهَاهُ، مَثَلُ الَّذِي يَرَى النَّائِمَ تَنْهَشُهُ حَيَّةٌ ثُمَّ لَا يُوقِظُهُ "

2878- Meymûn b. Mihrân der ki: "Kötü namaz kılan birini gördüğü halde ona engel olmayan, uyuyan birini yılan soktuğu halde uyandırmayan gibidir."[2]

٢٨٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: " مَنْ كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَهُوَ يَقْرَعُ بَابَ الْمَلِكِ، وَمَنْ يَقْرَعُ بَابَ الْمَلِكِ يُوشِكُ أَنْ يُفْتَحَ لَهُ "

2879- Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Namazda olan Melik'in kapısını çalıyor demektir. Melik'in kapısını çalana kapının açılması da yakındır."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. İbn Hibbân, *Sahih* 3/116-117 (1731) ve Beğavî, *Şerhu's-Sünne* 3/150 (656).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ancak Hafs b. Ğiyâs, Meymûn'e yetişmemiştir.

[3] Ravileri güvenilirdir.

٢٨٨٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ: " فَأَدُّوا الصَّلَاةَ "

2880- Abdullah b. Mes'ûd: "Namazı eda edin" demiştir.[1]

٢٨٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أُسَيْدُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، عَنْ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: " الصَّلَاةُ مِكْيَالٌ فَمَنْ أَوْفَى أُوفِيَ لَهُ، وَمَنْ نَقَصَ فَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا قِيلَ لِلْمُطَفِّفِينَ "

2881- Selmân el-Fârisî der ki: "Namaz ölçüdür. Kim tam ölçerse ona tam verilir. Kim eksiltirse, eksiltenlere ne dendiğini biliyorsunuz."[2]

٢٨٨٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُنَبِّهٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ كُرَيْبٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " الصَّلَاةُ مِيزَانٌ فَمَنْ أَوْفَى اسْتَوْفَى "

2882- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Namaz terazidir. Kim tam ölçerse ona tam verilir."*[3]

٢٨٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾ [البقرة: ٢٣٨] قَالَ مِنَ الْقُنُوتِ: " الرُّكُوعُ، وَالْخُشُوعُ، وَغَضُّ الْبَصَرِ، وَخَفْضُ الْجَنَاحِ مِنْ رَهْبَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2883- Leys'in bildirdiğine göre Mücâhid, ***"Allah'a saygı ve bağlılık içinde***

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musannef* 2/265 (2305).

[2] Ravileri güvenilirdir. Abdürrezzâk, *Musanef* (2/373).

[3] İsnâdında tanımadığım biri vardır.

namaz kılın"[1] âyetinden kastedilenin rüku ve secdeye dikkat etmek, gözleri (etrafa bakmaktan) korumak, namaz kılan kimsenin Rabbine karşı kendisini zelil hissetmesi ve Allah korkusundan dolayı huşu içinde olması olduğunu söylemiştir.[2]

Beyhakî der ki: Âlimler namaza kalkınca, Rahman'a saygısından dolayı, sağa sola bakmaktan, bir şeyle meşgul olmaktan, çakıllarla oynamaktan veya dünya işleriyle ilgili bir şey düşünmekten kaçınırlardı. Ancak unutarak böyle bir şey onlardan sadır olurdu.

٢٨٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَادِقِ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْعَطَّارُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الْكَارِزِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدَ بْنَ الْقَاسِمِ الْجُمَحِيَّ الْمَكِّيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ سَلَمَةَ بْنَ شَبِيبٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّزَّاقِ يَقُولُ: أَخَذَ أَهْلُ مَكَّةَ الصَّلَاةَ مِنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، وَأَخَذَهَا ابْنُ جُرَيْجٍ، مِنْ عَطَاءٍ وَأَخَذَهَا عَطَاءٌ مِنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ، وَأَخَذَهَا ابْنُ الزُّبَيْرِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، وَأَخَذَهَا أَبُو بَكْرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَأَخَذَهَا النَّبِيُّ ﷺ مِنْ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَقَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: " مَا رَأَيْتُ أَحْسَنَ صَلَاةً مِنِ ابْنِ جُرَيْجٍ كَانَ يُصَلِّي، وَنَحْنُ خَارِجُونَ فَيُرَى كَأَنَّهُ اسْطُوَانَةٌ وَمَا يَلْتَفِتُ يَمِينًا وَلَا شِمَالًا "

2884- Abdurrezzâk der ki: "Mekke halkı namazı İbn Cüreyc'den, İbn Cüreyc Atâ'dan, Atâ İbnu'z-Zübeyr'den, İbnu'z-Zübeyr Ebû Bekr es-Sıddîk'ten, Ebû Bekr Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cibrîl'den öğrenmiştir."[3]

Abdurrezzâk der ki: "İbn Cüreyc'den daha güzel namaz kılanı görmedim. Biz çıkarken o namazda bir direk gibi durur ve sağa sola bakmazdı."

٢٨٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: "

---

[1] Bakara Sur. 238

[2] Leys b. Süleym sebebiyle senedi zayıftır. Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (1/731).

[3] İsnâdında tanımadığım vardır. Ahmed, *Müsned* (1/12), *Zühd* (sh. 187).

لَوْ رَأَيْتَ ابْنَ الزُّبَيْرِ يُصَلِّي كَأَنَّهُ غُصْنَ شَجَرَةٍ يَصْفُقُها الرِّيحُ وَحَجَرَ الْمَنْجَنِيقِ يَقَعُ هَهُنَا، وَهَهُنَا " قَالَ سُفْيَانُ: كَأَنَّهُ لَا يُبَالِي

2885- İbnu'l-Münkedir der ki: "İbnu'z-Zübeyr'in nasıl namaz kıldığını bir görseydin; huşudan rüzgarın salladığı yaprak gibi olurdu. (Mekke'deki) ölüm günü mancınık gülleleri sağından ve solundan geçiyor, o ise aldırış etmeden namazını kılıyordu."[1]

٢٨٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلٌ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: " كَانَ عَطَاءٌ بَعْدَمَا كَبِرَ وَضَعُفَ يَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ فَيَقْرَأُ مِائَتَيْ آيَةٍ مِنَ الْبَقَرَةِ وَهُوَ قَائِمٌ مَا يَزُولُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَا يَتَحَرَّكُ"

2886- İbn Cüreyc der ki: "Atâ yaşlanıp ihtiyarladıktan sonra namaza kalkınca kıyamdayken Bakara Sûresinden iki yüz âyet okurdu ve bu sırada hiç hareket etmezdi."[2]

٢٨٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو السَّمَّاكُ، حَدَّثَنَا حَنْبَلٌ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ عَوْنٌ لِأَبِي إِسْحَاقَ: " مَا بَقِيَ مِنْكَ؟ " قَالَ: " أَقْرَأُ الْبَقَرَةَ فِي رَكْعَةٍ " قَالَ: " ذَهَبَ شَرُّكَ وَبَقِيَ خَيْرُكَ "

2887- Süfyân der ki: Avn, Ebû İshâk'a: "Senden geriye ne kaldı?" diye sorunca, Ebû İshâk: "Bir rekatte Bakara sûresini okuyorum" cevabını verdi. Bunun üzerine Avn: "Şerrin gitmiş geriye hayrın kalmış" dedi.[3]

٢٨٨٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَزْهَرُ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّ أَبَاهُ " كَانَ إِذَا صَلَّى كَأَنَّهُ وَتَدٌ لَا يَقُولُ هَكَذَا وَلَا هَكَذَا "

2888- Abdullah b. Müslim b. Yesâr'ın bildirdiğine göre babası, namaz

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (1/335).

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/310) ve Ahmed, *Zühd* (sh. 377).

[3] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/339).

kılarken bir direk gibi dururdu ve hiç kımıldamazdı.[1]

٢٨٨٩ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، قَالَ: " كَانَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ إِذَا قَامَ يُصَلِّي كَأَنَّهُ ثَوْبٌ مُلْقًى "

2889- Humeyd b. Hilal der ki: Müslim b. Yesâr namaza kalktığı zaman yere atılmış giysi gibi hareketsiz dururdu.[2]

٢٨٩٠ - قَالَ: وَحَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ: " كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ كَأَنَّهُ وَتَدٌ "

2890- Abdullah b. Müslim der ki: "Saîd b. Cübeyr namaza durduğu zaman direk gibi hareketsiz dururdu."[3]

٢٨٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ بْنُ رَجَاءٍ الْأَبْزَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْغَازِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ أَبُو حَفْصٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ زُبَيْدٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ زَاذَانَ يُصَلِّي كَأَنَّهُ جِذْعٌ قَدْ حُفِرَ لَهُ "

2891- Zübeyd der ki: "Zâdân'ın namaz kılarken sanki yere gömülmüş bir hurma dalı gibi durduğunu gördüm."[4]

٢٨٩٢ - وَبِإِسْنَادِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حَيَّانَ، قَالَ: " كَانَ الْعَنْبَسُ بْنُ عُقْبَةَ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ كَأَنَّهُ جِذْمُ حَائِطٍ، وَكَانَ إِذَا سَجَدَ وَقَعَتِ الْعَصَافِيرُ عَلَى ظَهْرِهِ مِنْ طُولِ سُجُودِهِ "

2892- Yezîd b. Hayyân der ki: "Anbes b. Ukbe namaza kalktığı zaman duvar gibi dururdu. Secdeye vardığı zaman o kadar uzun kalırdı ki, kuşlar gelip sırtına konarlardı."[5]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/85) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/291).

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/85).

[3] Fesevî, *Ma'rife* (1/713).

[4] İsnâdında sakınca yoktur. Ebû Nuaym, *Hilye* (4/199).

[5] İsnâdında sakınca yoktur.

٢٨٩٣ - وَبِإِسْنَادِهِ حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ، حَدَّثَنَا أَزْهَرُ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " مَا أَجِدُنِي آسَى عَلَى شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا إِلَّا أَنْ أُعَفِّرَ وَجْهِي فِي التُّرَابِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ لِرَبِّي عَزَّ وَجَلَّ "

2893- İbn Avn der ki: Ebû Recâ'nın şöyle dediğini işittim: "Dünyada, günde beş defa Rabbim için yüzümü toprağa sürmekten mahrum olmaktan başka hiçbir şey için üzülmem."[1]

٢٨٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنِ الْمَاجِشُونِ الْأَكْبَرِ، قَالَ: قَالَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ: " ثَلَاثٌ أَنَا فِيمَا سِوَاهُنَّ ضَعِيفٌ مَا سَمِعْتُ من رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ شَيْئًا قَطُّ إِلَّا عَلِمْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِ اللهِ لَا شَكَّ فِيهِ، وَلَا صَلَّيْتُ صَلَاةً قَطُّ فَحَدَّثْتُ نَفْسِي بِغَيْرِهَا حَتَّى أَفْرُغَ مِنْهَا، وَلَا شَهِدْتُ جِنَازَةً قَطُّ فَحَدَّثْتُ نَفْسِي بِغَيْرِ مَا هِيَ قَائِلَةٌ أَوْ مَقُولٌ لَهَا " قَالَ مُحَمَّدٌ: فَحَدَّثْتُ بِهَذَا الْحَدِيثِ الزُّهْرِيَّ فَقَالَ: " يَرْحَمُ اللهُ سَعْدًا إِنْ كَانَ لَمَأْمُونًا عَلَى مَا قَالَ، وَلَقَدْ بَلَغَنِي أَنَّهَا خِصَالٌ لَا يُعْطَاهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ مَنْ كَانَ شَبِيهًا بِنَبِيٍّ "

2894- Sa'd b. Muâz der ki: "Şu üç şey dışında ben zayıfım. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğum her şeyin doğru olduğunu kabul ettim. Kıldığım bütün namazları bitirene kadar onlarda vesveseye düşmedim. Hangi cenazeyi teşyî ettiysem kendi kendime bu cenazeye sorulacak soruları ve cenazenin vereceği cevapları düşündüm."[2]

Muhammed der ki: Bu hadisi Zührî'ye anlattığımda şöyle dedi: "Allah Sa'd'a rahmet etsin. Dediği şeye gerçekten inanılırdı. Duyduğuma göre saydığı bu özellikler sadece peygamberlere veya peygamberlere benzeyenlere verilmiştir."

---

[1] İsnâdında sakınca yoktur.

[2] İsnâdında kopukluk vardır.

٢٨٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَلِيِّ بْنِ هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ أَبُو الْبَخْتَرِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو بِلَالٍ الْأَشْعَرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيسَى، حَدَّثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ: " ثَلَاثٌ أَنَا فِيهِنَّ رَجُلٌ وَمَا سِوَى ذَلِكَ فَأَنَا وَاحِدٌ مِنَ النَّاسِ " فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فَقَالَ عَبْدُ اللهِ إِنَّ هَذِهِ الْخِصَالَ مَا كُنْتُ أَحْسَبُهَا إِلَّا فِي نَبِيٍّ، وَإِنَّ سَعْدًا لَمَأْمُونٌ الْأَوَّلُ بِإِرْسَالِهِ أَصَحُّ

2895- İbn Abbâs, Sa'd b. Muâz'dan: "Şu üç şeyde ben iyiyim. Bunlar dışındaki şeylerde ise diğer insanlar gibiyim" dediğini zikredip aynı mânâda bir rivayette bulundu; ancak farklı olarak şu ibare vardır: Abdullah şöyle dedi: "Ben bu özelliklerin sadece peygamberlerde olduğunu düşünürdüm. Sa'd sözüne güvenilen biriydi. [1]

Mürsel olan birinci hadis daha sahihtir.

٢٨٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ طَرِيفِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: ذَكَرْتُ لِلْحَسَنِ قَوْلَ عَامِرٍ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسٍ: " لَأَنْ تَخْتَلِفَ فِيَّ الْأَسِنَّةُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَجِدَ مَا يَذْكُرُونَ يَعْنِي حَدِيثَ النَّفْسِ فِي الصَّلَاةِ " فَقَالَ الْحَسَنُ: " مَا اصْطَنَعَ اللهُ ذَلِكَ عِنْدَنَا " " وَحِكَايَةً لَهُ فِي هَذَا الْمَعْنَى قَدْ مَضَى فِي بَابِ الْخَوْفِ "

2896- Tarîf b. Şihâb der ki: Hasan'a Âmir b. Abdillah b. Kays'ın şu sözünü zikrettim: "Vahşi hayvanların beni ısırması, benim için namazda vesveseye kapılmamdan daha hoştur." Hasan şöyle karşılık verdi: "Ancak Allah bize böyle bir şeyi nasib etmedi."[2]

Bu konuda Âmir b. Abdillah b. Kays'la ilgili bir rivayet korku

---

[1] Zâfir b. Süleyman sebebiyle senedi zayıftır. İbn Adiy, *el-Kâmil* (3/108).

[2] Tarîf b. Şihâb sebebiyle senedi zayıftır. Fesevî, *Ma'rife* (2/70); Ahmed, *Zühd* (223) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/92).

konusunda geçmiştir.

٢٨٩٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقَطَّانُ، يَقُولُ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ زَمْعَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَهْرَامٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَنْ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ نَفْسَهُ فِيهَا بِشَيْءٍ فَلَهُ عَبْدٌ أَوْ فَرَسٌ " فَقَالَ رَجُلٌ أَنَا فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ فَلَمَّا جَلَسَ أَتَاهُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ: أَيُّهُمَا آخُذُ الْعَبْدَ أَوِ الْفَرَسَ قَالَ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

2897- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kim içinden bir şey geçirmeden iki rekat namaz kılarsa, ona bir köle veya at vereceğim"* buyurunca bir adam: "Ben kılarım" deyip iki rekat namaz kıldı. Adam Tahiyyât'a oturunca şeytan gelip ona vesvese verdi ve adam: "Acaba hangisini alsam, köleyi mi yoksa atı mı?" diye düşündü. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm etti.[1]

٢٨٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو هُدْبَةَ إِبْرَاهِيمُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " يَا عُمَرُ مَنْ يَقُومُ فِي الصَّلَاةِ وَلَا يَفْتِنُهُ الشَّيْطَانُ فَلَهُ إِحْدَى النَّجِيبَتَيْنِ هَاتَيْنِ " فَقَالَ عُمَرُ: أَنَا، فَلَمَّا قَامَ فِي الصَّلَاةِ جَاءَهُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ: إِنَّ هَاتَيْنِ النَّجِيبَتَيْنِ وَاحِدٌ خَيْرٌ مِنْ صَاحِبِهِ فَأَيُّهُمَا تَخْتَارُ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " مَا فَعَلْتَ يَا عُمَرُ؟ " قَالَ: جَاءَنِي الشَّيْطَانُ فَخَبَّرَنِي أَنَّ وَاحِدًا خَيْرٌ مِنْ صَاحِبِهِ، قَالَ: " أَلَمْ أَقُلْ لَكَ يَا عُمَرُ؟ "

2898- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! Kim kalkıp namaz kılar ve şeytan ona vesvese vermezse kendisine hızlı giden iki deveden birini vereceğim"* buyurdu. Hz. Ömer: "Ben kılarım" dedi ve namaza durunca şeytan kendisine gelip: "Bu iki deveden biri diğerinden daha güzeldir. Hangisini seçeceksin?" dedi. Hz. Ömer namazı bitirince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ne yaptın ey Ömer?"* diye sordu. Hz. Ömer: "Şeytan bana gelip, develerden birinin diğerinden daha güzel olduğunu

[1] İsnâdı zayıftır.

söyledi" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben sana (kılamazsın) dememiş miydim ey Ömer"* buyurdu.[1]

٢٨٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ الْأَهْوَازِيَّ الصُّوفِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ الْحَرْقِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ يُوسُفَ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: سُئِلَ ذُو النُّونِ عَنِ الْخُشُوعِ فِي الصَّلَاةِ قَالَ: " إِجْماعُ الْهَمِّ فِي الصَّلَاةِ لِلصَّلَاةِ حَتَّى لَا يَكُونَ لَهُ شُغْلٌ سِوَاهُ "

2899- Yûsuf b. el-Hüseyin der ki: Zün-Nûn'a namazda huşû sorulunca şöyle cevap verdi: "Namazda tek düşüncesinin namaz olması ve başka şeyi düşünmemesidir."

٢٩٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى الْعَبَّاسِ بْنِ الْوَلِيدِ وَأَنَا أَسْمَعُ، أَخْبَرَكَ أَبُوكَ، قَالَ: سُئِلَ الْأَوْزَاعِيَّ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾ [الذاريات: ١٧] قَالَ: " قَلِيلًا مَا تَجِدُ الْمُؤْمِنَ يَنَامُ لَيْلَتَهُ كُلَّهَا "، قَالَ: وَسُئِلَ عَنِ الْخُشُوعِ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ: " غَضُّ الْبَصَرِ، وَخَفْضُ الْجَنَاحِ، وَأَنِينُ الْقَلْبِ وَهُوَ الْحُزْنُ " قَالَ: وَسَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ يَقُولُ: " بَلَغَنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾ [الفتح: ٢٩] قَالَ: مَا حَمَلَتْ جِبَاهُهُمْ مِنَ الْأَرْضِ "

2900- Ebu'l-Abbâs b. Yâkûb der ki: Benim işittiğim bir ortamda Abbâs b. el-Velîd'e: "Babanın sana bildirdiğine göre Evzâî'ye: ***"Onlar, geceleri az uyuyanlardı"***[2] âyetini sordular. Evzâî: "Müminin çok nadir olarak bütün geceyi uykuyla geçirdiğini görürsün" mânâsındadır cevabını verdi. Namazda huşû sorulunca ise: "Gözleri aşağı dikmek, Allah'tan korkarak kibirlenmemek ve kalbin hüzünle inlemesidir" cevabını verdi. Evzâî'nin şöyle dediğini işittim: ***"Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar"***[3] âyetinden kastedilenin, secdeye varınca yerden alınlarına yapışan şeyler olduğunu

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] Zâriyât Sur. 17

[3] Fetih Sur. 29

işittim.[1]

٢٩٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَحْمَدَ النَّهَاوَنْدِيُّ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، يَقُولُ: جَاءَ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ إِلَى أَبِي يَوْمًا فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ قَدْ أَحْبَبْتُ مُلَاقَاةَ مَعْرُوفٍ الْكَرْخِيِّ وَسَمَاعَ كَلَامِهِ، لكن رَأَيْتَ أَنْ تَصِلَ جَنَاحِي فَنَمْضِي جَمِيعًا، قَالَ: أَخْشَى أَنْ تُؤْذِيهِ، قَالَ: لَسْتُ أوذِيهِ، فَمَضَيْنَا إِلَيْهِ، فَلَمَّا رَأَى مَعْرُوفٌ أَبِي عَظَّمَهُ، وَكَرَّمَهُ، وَرَحَّبَ بِهِ، وَتَحَادَثَا طَوِيلًا، فَلَمَّا أَرَادَ الِانْصِرَافَ قَالَ لَهُ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ: أَيُّ شَيْءٍ فِي مَعْنَى سَجْدَتَيِ السَّهْوِ؟ وَلِمَ جُعِلَتَا فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ لَهُ مُسْرِعًا: " عُقُوبَةٌ لِلْقَلْبِ عَافَاكَ اللهُ إِذَا سَهَا لِمَ سَهَا عَنِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ " فَقَالَ لَهُ أبي: يَا أَبَا زَكَرِيَّا هَذَا مِنْ عِلْمِكَ، هَذَا فِي كُتُبِكَ وكُتُبِ أَصْحَابِكَ

2901- Ebû Abdirrahman Abdullah b. Ahmed b. Hanbel der ki: Bir gün Yahyâ b. Maîn babama gelip şöyle dedi: "Ey Ebû Abdillah! Mârûf el-Kerhî ile buluşup onu dinlemeyi arzuladım, ancak seninle beraber gitmek istedim." Babam: "Onu rahatsız etmenden korkarım" karşılığını verince Yahyâ: "Rahatsız etmem" dedi ve beraber Mârûf'un yanma gittik. Mârûf babamı görünce ona saygı gösterip iyi karşıladı ve uzun süre sohbet ettiler. Ayrılacakları zaman Yahyâ b. Maîn: "Sehiv secdelerinin mânâsı nedir ve neden namazdan çıkmadan yapılmaları emredilmiştir?" diye sordu. Mârûf hızlı bir şekilde: "Allah sana afiyet versin. Bu, Allah'ın huzurundayken O'nu unutan kalbe verilmiş cezadır" cevabını verince, babam: "Ey Ebû Zekeriyya! Bu senin bildiğin bir şeyder. Bu, senin ve arkadaşlarının kitaplarında yazılı olandır" dedi.[2]

٢٩٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنِي أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ غَزْوَانَ أَبُو نُوحٍ قَرَّادٌ، سَمِعْتُ شُعْبَةَ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ عَمْرَو بْنَ مُرَّةَ فِي صَلَاةٍ قَطُّ إِلَّا ظَنَنْتُ أَنَّهُ لَا يَنْفَتِلُ حَتَّى يُسْتَجَابَ لَهُ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] Hatîb, *Tarih* (13/200).

2902- Şu'be der ki: Amr b. Murre'yi ne zaman namazda görsem, kabul edilmeden namazı bırakmayacağını düşünürdüm."[1]

٢٩٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ الْغَلَابِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حدثني سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، قَالَ: " لَوْ رَأَيْتَ مَنْصُورًا يُصَلِّي لَقُلْتَ يَمُوتُ السَّاعَةَ "

2903- Süfyân es-Sevrî der ki: "Mansûr'u namaz kılarken görsen, şimdi ölecek dersin."[2]

٢٩٠٤ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ أَبُو عَمْرٍو: حَدَّثَنَا حنبل، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: رُبَّمَا " سَمِعْتُ بُكَاءَ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ وَهُوَ يُصَلِّي "

2904- Hişâm b. Hassân der ki:: "Bazen Muhammed b. Sîrin'in gece namaz kılarken ağladığını işitirdim."[3]

٢٩٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُصَيْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحَكَمِ، حَدَّثَنَا سَيَّارٌ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: " إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ قُوَّةَ الْمُؤْمِنِ فِي قَلْبِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْهَا فِي أَعْضَائِهِ، أَلَا تَرَوْنَ الشَّيْخَ يَكُونُ ضَعِيفًا يَصُومُ الْهَوَاجِرَ، وَيَقُومُ اللَّيْلَ، وَالشَّبَابُ يَعْجِزُ عَنْ ذَلِكَ "

2905- Ubeydullah b. Şumayt, babasının şöyle dediğini bildirir: "Allah müminin kuvvetini, azalarına değil kalbine koymuştur. Görmüyor musunuz; bir ihtiyar zayıf olmasına rağmen ıssız gecelerde kalkıp ibadet yaparken gencin buna gücü yetmiyor."[4]

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/94) ve Zehebî, *Siyer* (5/198).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (5/40).

[3] Ravileri güvenilirdir.

[4] Ebû Nuaym, *Hilye* (3/130).

٢٩٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قال سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ بْنَ يَعْقُوبَ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ أَحْسَنَ صَلَاةٍ مِنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ كَانَ الذُّبَابُ يَقَعُ عَلَى أُذُنِهِ فَيُسِيلُ الدَّمَ وَلَا يَذُبُّهُ عَنْ نَفْسِهِ، وَلَقَدْ كُنَّا نَتَعَجَّبُ مِنْ حُسْنِ صَلَاتِهِ وَخُشُوعِهِ وَهَيْئَتِهِ لِلصَّلَاةِ كَانَ يَضَعُ ذَقْنَهُ عَلَى صَدْرِهِ فَيَنْتَصِبُ كَأَنَّهُ خَشَبَةٌ مَنْصُوبَةٌ "

2906- Ebû Abdillah b Yâkûb der ki: "Ebû Abdillah Muhammed b. Nasr'dan daha güzel namaz kılan kimseyi görmedim. Sinekler kulağına konup kanını akıtırken, o bu sinekleri kovalamazdı bile. Onun namazı güzel kılışına, huşusuna ve namazda duruşuna hayret ederdik. Namazda dururken sakalını göğsüne koyar ve dikilmiş direk gibi dururdu."[1]

٢٩٠٧ - أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا دِعْلِجُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ نَجِيحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ: " يَا ابْنَ آدَمَ أَيُّ شَيْءٍ يَعِزُّ عَلَيْكَ مِنْ دِينِكَ إِذَا هَانَتْ عَلَيْكَ صَلَاتُكَ "

2907- Hasan(-ı Basrî) der ki:: "Ey Âdemoğlu! Namazını önemsemiyorsan, dininde neyi önemsiyorsun!"[2]

٢٩٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بَالَوَيْهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، يُحَدِّثُ عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: " إِنَّ أُحِبُّ حَالَ يَجِدُ اللهَ عبده عَلَيْهَا أَنْ يَجِدَهُ مُعَفِّرًا وَجْهَهُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

2908- Ebû Vâil, Huzeyfe'den bahsederken onun şöyle dediğini söyledi: "Kulun Allah'a en sevimli hâli Allah'ın onu, rızası için yüzü toprağa belenmiş bir vaziyette bulduğu hâlidir."[3]

٢٩٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ

---

[1] Zehebî, *Siyer* (14/36).

[2] İsnâdı zayıftır. Ahmed, *Zühd* (283).

[3] Ravileri güvenilirdir. Abdullah b. Ahmed, *Zevâidu'z-Zühd* (179).

جُبَيْرٍ، قَالَ: قَالَ مَسْرُوقٌ: " مَا أَصْبَحْنَا وَأَمْسَيْنَا فَآسَى عَلَى شَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا عَلَى السُّجُودِ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى "

2909- Mesrûk der ki: "Dünyada sabahlayıp akşamladığımda sadece Allah'a secde etmeden geçirdiğim zamana üzülürüm."[1]

٢٩١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ غَالِبٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ يَسَافٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُعَلَّى بْنَ زِيَادٍ، يَقُولُ: كَانَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ قَدْ فَرَضَ عَلَى نَفْسِهِ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ رَكْعَةٍ، وَكَانَ إِذَا صَلَّى الْعَصْرَ جَلَسَ وَقَدِ انْتَفَخَتْ سَاقَاهُ مِنْ طُولِ الْقِيَامِ فَيَقُولُ: " يَا نَفْسُ بِهَذَا أُمِرْتِ، وَلِهَذَا خُلِقْتِ يُوشِكُ أَنْ يَذْهَبَ الْعَنَاءُ "

2910- Muallâ b. Ziyâd der ki: "Âmir b. Abdillah günde bin rekat kılmayı kendine prensip edinmişti. İkindi namazını kılıp oturduğunda, kıyamda durmaktan baldırları şişmiş olurdu ve şöyle derdi: "Ey nefis! Sana böyle yapman emredildi, bunun için yaratıldın. Bu yorgunluğunun biteceği gün de yakındır."[2]

٢٩١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّضْرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا نَزَلَ بِأَهْلِهِ شِدَّةٌ أَوْ قَالَ: ضِيقٌ أَمَرَهُمْ بِالصَّلَاةِ وَتَلَا " ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾ [طه: ١٣٢] الْآيَةُ

2911- Abdullah b. Selâm der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ailesi sıkıntıya düşünce onlara namaz kılmalarını emreder ve: *"Ehline namaz kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol"*[3] âyetini okurdu.[4]

---

[1] İsmail dışındaki ravileri güvenilirdir. Zehebî, *Siyer* (4/66).

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebi'd-Dünyâ, *Muhasebetu'n-Nefs* (118/99).

[3] Tâha Sur. 132

[4] Ravileri güvenilirdir, ancak senedinde kopukluk vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (8/186), Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/613). ve Heysemî, *Mecma* (7/67).

٢٩١٢ - أَخْبَرَنا أَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَالِمٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، قَالَ: قَالَ عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الدُّؤَلِيِّ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ أَخُو حُذَيْفَةَ: قَالَ حُذَيْفَةُ: " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ صَلَّى " رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، عَنْ يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، وَقَالَ فِيهِ عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ أَخِي حُذَيْفَةَ، قَالَ: ذَكَرَ حُذَيْفَةُ مَشَاهِدَهُمْ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ، وَقَالَ فِيهِ: " وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ صَلَّى "

2912- Huzeyfe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir sıkıntı ile karşılaşınca namaz kılardı."[1]

Ebû Dâvud[2], bu hadisi Muhammed b. İsa kanalıyla Yahyâ b. Zekeriyya b. Ebî Zâide'den rivayet etti. Onun rivayetinde Huzeyfe'nin yeğeni Abdulazîz şöyle dedi: Huzeyfe, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bulunduğu bazı olayları anlatırken bu hadisi uzun bir şekilde aktardı ve: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir sıkıntı ile karşılaşınca namaz kılardı" dedi.

٢٩١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، قَالَ: قَالَ الْبُخَارِيُّ، وَقَالَ النَّضْرُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ أَبِي قُدَامَةَ، سَمِعَ عَبْدَ الْعَزِيزِ، أَخَا حُذَيْفَةَ عَنْ حُذَيْفَةَ، " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ صَلَّى "

قَالَ: وَقَالَ ابْنُ أبي زَائِدَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بنِ عَبْدِ اللهِ الدُّؤَلِيُّ، قَالَ الْبُخَارِيُّ: وَحَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبَّادٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَعْجَبَهُ نَحْوُ الرَّجُلِ أَمْرَهُ بِالصَّلَاةِ "

2913- Huzeyfe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir sıkıntı ile karşılaşınca namaz kılardı."[3]

İbn Ebî Zâide bu hadisi İkrime kanalıyla Muhammed b. Abdillah ed-

---

[1] İsnâdı hasendir. Hatîb, *Tarih* (6/274).

[2] Ebû Dâvud 2/78 (1319).

[3] Ravileri güvenilirdir.

Dûelî'den rivayet etti.

Buhârî[1] der ki: Hasan b. es-Sabbâh, "Ebû Abbâd —Muhammed b. Osmân el-Vâsıtî —Sâbit" kanalıyla Enes'in şöyle dediğini bildirir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamı beğenince ona namazı emrederdi."

٢٩١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى هَمَسَ شَيْئًا لَا نَفْهَمُهُ وَلَا يُحَدِّثُنَا بِهِ قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " فَطِنْتُمْ بِهِ؟ " قَالَ: قُلْنَا نَعَمْ قَالَ: " فَإِنِّي ذَكَرْتُ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ أُعْطَى جُنُودًا مِنْ قَوْمِهِ فَقَالَ: مَنْ يُكَافِئُ هَؤُلَاءِ أَوْ مَنْ يَقُومُ لِهَؤُلَاءِ؟ أَوْ كَلِمَةٌ شَبِيهَةٌ بِهَا، قَالَ: فَأَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: إِنِّي أُخَيِّرُكَ لِقَوْمِكَ بَيْنَ إِحْدَى ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ، أَوِ الْجُوعَ، أَوِ الْمَوْتُ، فَاسْتَشَارَ قَوْمَهُ فَقَالُوا: أَنْتَ نَبِيُّ اللهِ، نَكِلُهُ إِلَيْكَ فَاخْتَرْ لَنَا، فَقَامَ إِلَى صَلَاتِهِ وَكَانُوا يَفْزَعُونَ إِذَا فَزِعُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ: فَصَلَّى ثُمَّ قَالَ: أَمَّا عَدُوٌّ مِنْ غَيْرِهِمْ، أَوِ الْجُوعُ فَلَا، وَلَكِنِ الْمَوْتُ قَالَ: فَسَلَّطَ عَلَيْهِمُ الْمَوْتَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَمَاتَ مِنْهُمْ سَبْعُونَ أَلْفًا فَهَمْسِي الَّذِي تَرَوْنَ أَقُولُ يَا رَبِّ بِكَ أُصُولُ، وَبِكَ أُقَاتِلُ، وَبِكَ أُحَاوِلُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ "

2914- Suheyb anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılınca bir şeyler mırıldanırdı. Ne söylediğini duymazdık ve bize de söyelemezdi. (Bbir gün ne dediğini sorduğumuzda) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Farkına vardınız mı?"* diye sordu. Biz: "Evet" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Peygamberlerden birine kavminden büyük bir ordu verildiğini hatırladım. Bu peygamber: «Bunların işlerini kim düzenler?» veya buna benzer bir şey söyledi. Bunun üzerine Allah ona şöyle vahyetti: «Kavmin konusunda seni üç şeyde muhayyer bırakıyorum: Ya başkalarını onların başına musallat edeyim veya onlara açlık vereyim, ya da öldüreyim.» Peygamber kavmiyle bunu istişare edince, onlar: «Sen Allah'ın peygamberisin. Bu konuyu sana bırakıyoruz. Sen bunlardan birini seç» dediler. Peygamber namaza kalktı, Onlar korkuya kapıldıklarında namaza dururlardı. Peygamber namaz kıldıktan sonra: «Başka bir düşmanı onlara*

[1] Buhârî, *Tarih* 1/1 (160).

musallat etmek ve açlığı değil, ölümü tercih ettik» dedi. Bunun üzerine Allah onlara üç gün boyunca ölümü musallat etti ve onlardan yetmiş bin kişi öldü. İşte gördüğünüz mırıldanmam: «Ey Rabbim! Senin rızan için koşuyorum, senin için savaşıyorum, senden güç alıyorum. Senden başka gerçek güç sahibi yoktur» sözüdür."[1]

٢٩١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: " كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَصَابَتْهُ خَصَاصَةٌ نَادَى يَا أَهْلَاهُ صَلُّوا صَلُّوا " قَالَ ثَابِتٌ: " وَكَانَ الْأَنْبِيَاءُ إِذَا نَزَلَ بِهِمْ أَمْرٌ فَزِعُوا إِلَى الصَّلَاةِ "

2915- Sâbit der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) maddi sıkıntıya düşünce ailesine: *"Ey ailem; namaza, namaza!"* diye seslenirdi. Sâbit der ki: "Peygamberler bir musibetle karşılaşınca namaza sığınırlardı."[2]

٢٩١٦ - وَبِإِسْنَادِهِ حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ ثَابِتًا، يَقُولُ: " الصَّلَاةُ خِدْمَةُ اللهِ فِي الْأَرْضِ وَلَوْ عَلِمَ اللهُ شَيْئًا فِي الْأَرْضِ أَفْضَلَ مِنَ الصَّلَاةِ " مَا قَالَ: ﴿فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ﴾ [آل عمران: ٣٩]

2916- Sâbit der ki: "Namaz, yeryüzünde Allah'a hizmettir. Eğer yeryüzünde namazdan daha faziletli bir şey olsaydı Yüce Allah: ***«Mabedde namaz kılarken melekler ona seslendiler»***[3] buyurmazdı."[4]

٢٩١٧ - وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ جَعْفَرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ثَابِتًا، يَقُولُ: " كَانَ دَاوُدُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ قَدْ جَزَّأَ سَاعَاتِ من اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ عَلَى أَهْلِهِ فَلَمْ تَكُنْ تَأْتِي سَاعَةٌ مِنْ سَاعَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِلَّا وَإِنْسَانٌ مِنْ آلِ دَاوُدَ قَائِمٌ يُصَلِّي " فَعَمَّهُمُ اللهُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 5/437 (3340).

[2] Hıdır b. Ebân sebebiyle senedi zayıftır. Hadis mürseldir. Ahmed, *Zühd* (10) ve Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (5/613).

[3] Âl-i İmrân Sur. 39

[4] İsnâdı zayıftır. Ebû Nuaym, *Hilye* (2/320) ve Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/188).

2917- Sâbit der ki: "Hz. Dâvud gece ve gündüz zaman dilimlerini ailesi arasında taksim etmişti. Gece olsun, gündüz olsun her saatte muhakkak Hz. Dâvud'un ailesinden biri namaz kılmaktaydı. Bu sebeple Allah onları ***«Ey Dâvud ailesi! Allah'ın nimetlerine şürketmek için çalışın. Kullarımdan hakkıyla şükreden pek azdır»***[1] buyruğu kapsamına aldı."[2]

٢٩١٨ - وَبِإِسْنَادِهِ حدثنا جَعْفَرٌ، قال سَمِعْتُ ثَابِتًا الْبُنَانِيَّ، إِذَا خَرَجَ عَلَيْنَا فَنَظَرَ إِلَى الْقِبْلَةِ فَإِنْ رَأَى فِيهِ إِنْسَانًا قَالَ: " حِلْتُمْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَبِّي وَكَانَ قَدْ حُبِّبَ إِلَيْهِ الصَّلَاةُ " قَالَ: وَسَمِعْتُ ثَابِتًا، يَقُولُ: " اللهُمَّ إِنْ كُنْتَ أَذِنْتَ لِأَحَدٍ أَنْ يُصَلِّي فِي قَبْرِهِ فَأْذَنْ لِي"

2918- Câfer der ki: Sâbit el-Bünânî yanımıza çıkınca kıbleye bakar ve bir insan görürse: "Rabbimle arama girdiniz" derdi. O, namaz kılmayı çok severdi.[3]

Sâbit: "Allahım! Eğer kabirde namaz kılmasına izin verdiğin biri varsa, bana izin ver" diye dua ederdi.

٢٩١٩ - وَبِإِسْنَادِهِ حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، قَالَ: " بَلَغَنَا أَنَّ الْأَرْضَ تُزَيِّنُ لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَمُرَّ فَيَذْكُرَ اللهَ عَلَيْهَا أَوْ يُصَلِّي عَلَيْهَا "

2919- Sâbit der ki: "Yeryüzü, müminin üzerinden geçerken Allah'ı zikretmesi veya namaz kılması için süslenir."

٢٩٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ، حَدَّثَنَا ضَمرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ثَابِتًا الْبُنَانِيَّ، يَقُولُ: " اللهُمَّ إِنْ كُنْتَ أَعْطَيْتَ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ يُصَلِّي لَكَ فِي قَبْرِهِ فَأَعْطِنِيهِ"

2920- Sâbit el-Bünânî: "Allahım! Yarattıklarından, kabirde senin için

---

[1] Sebe Sur. 13

[2] İsnâdı zayıftır. İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (11/553, 13/209); Ebû Nuaym, *Hilye* (2/327) ve Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/680).

[3] İsnâdı zayıftır.

namaz kılmasına izin verdiğin biri varsa, bana da izin ver" dedi.[1]

٢٩٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ القطان، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمَلَةَ، وَالْأَوْزَاعِيِّ، قَالَا: " كَانَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْعَبَّاسِ يَسْجُدُ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ سَجْدَةٍ "

2921- Evzâî der ki: "Ali b. Abdillah b. Abbâs günde yüz secde yapardı."[2]

٢٩٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْهَيْثَمِ، قَالَ: " كَانَ مُرَّةُ يُصَلِّي فِي الْيَوْمِ مِائَتَيْ رَكْعَةٍ "

2922- Heysem der ki: "Murre, günde iki yüz rekat namaz kılardı."[3]

٢٩٢٣ - قَالَ يَعْقُوبُ: وَحَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، وَابْنُ عَمَّارٍ قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ مَالِكٍ، قَالَ: سُئِلَ مُرَّةُ الْهَمْدَانِيُّ وَكَانَ قَدْ كَبِرَ مَا بَقِيَ مِنْ صَلَاتِكَ؟ قَالَ: " الشَّطْرُ خَمْسُونَ وَمِائَتَيْ رَكْعَةٍ "

2923- Mâlik der ki: Yaşlanmış olan Murre el-Hemedânî'ye: "Namazından geriye ne kaldı (ne kadar kılabiliyorsun)?" diye sorulunca: "(Daha önce kıldığımın) yarısı, iki yüz elli rekat" cevabını verdi.[4]

٢٩٢٤ - قَالَ يَعْقُوبُ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ السَّائِبِ قَالَ: " رَأَيْتُ مُصَلَّى مُرَّةَ مِثْلَ مَبْرَكِ الْبَعِيرِ "

2924- Atâ b. es-Sâib: "Murre'nin namazgâhını gördüm. (Çok namaz kılmaktan dolayı) develerin çöktüğü yer gibi olmuştu."[5]

---

[1] İsnâdı hasendir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/319); Fesevî, *Ma'rife* (2/99); İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (14/50); İbn Sa'd, *Tabakât* (7/233) ve Zehebî, *Siyer* (5/222).

[2] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/381) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (6/91).

[3] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/615), İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/407) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/162).

[4] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/408) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/162).

[5] Fesevî, *Ma'rife* (2/578) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/162).

٢٩٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ عَمْرُو بْنُ عُتْبَةَ بْنِ فَرْقَدٍ يَخْرُجُ عَلَى فَرَسِهِ لَيْلًا فَيَقِفُ عَلَى الْقُبُورِ فَيَقُولُ: " يَا أَهْلَ الْقُبُورِ قَدْ طُوِيَتِ الصُّحُفُ، قَدْ رُفِعَتِ الْأَعْمَالُ، ثُمَّ يَبْكِي، ثُمَّ يَصُفُّ بَيْنَ قَدَمَيْهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَيَشْهَدُ صَلَاةَ الصُّبْحِ "

2925- İsa b. Ömer der ki: Amr b. Utbe b. Ferkad, gece atma binip çıkarak mezarlıklarda durur ve: "Ey kabir ehli! Sahifeler dürülmüş ve ameller ref'edilmiştir" dedikten sonra ağlardı. Sonra sabah namazına kadar orada durur, sonra ayrılıp sabah namazını mescidde kılardı.[1]

٢٩٢٦ - قَالَ: وحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنِي حَوْطُ بْنُ رَافِعٍ، " أَنَّ عَمْرَو بْنَ عُتْبَةَ، كَانَ يَشْتَرِطُ عَلَى أَصْحَابِهِ أَنْ يَكُونَ خَادِمَهُمْ، قَالَ: فَخَرَجَ فِي الرَّعْيِ فِي يَوْمٍ حَارٍّ فَأَتَاهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ فَإِذَا هُوَ بِالْغَمَامَةِ تُظِلُّهُ وَهُوَ نَائِمٌ فَقَالَ لَهُ: أَبْشِرْ يَا عَمْرُو، فَأَخَذَ عَلَيْهِ عَمْرُو أَنْ لَا يُخْبِرَ بِهِ "

2926- Havt b. Râfi der ki: Amr b. Utbe arkadaşlarıyla beraberken hizmetlerini kendisinin görmesini şart koşardı. Sıcak bir gün hayvan otlatmak için çıkınca bir arkadaşı yanına geldi ve onun uyuduğunu, bir bulutun da kendisini gölgelediğini gördü. Ona: "Gözün aydın ey Amr!" deyince, Amr bunu kimseye söylememesi için adama yemin ettirdi.[2]

٢٩٢٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمَحْمُودِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ صَالِحٍ، قَالَ: " كَانَ عَمْرُو بْنُ عُتْبَةَ قَائِمًا يُصَلِّي وَالسَّبُعُ يَضْرِبُ بِذَنَبِهِ يَحْمِيهِ "

2927- Ali b. Sâlih der ki: "Amr b. Utbe namaz kılarken bir aslan, kuyruğunu sallayarak onu koruyordu."[3]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/586); Ahmed, *Zühd* (353) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/158).

[2] İsnâdı hasendir. Fesevî, *Ma'rife* (2/585) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/157).

[3] İsnâdında sakınca yoktur. Ahmed, *Zühd* (353) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/157).

٢٩٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبِيعَةَ، أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ عُتْبَةَ بْنِ فَرْقَدٍ فَقَالَ عُتْبَةُ: يَا عَبْدَ اللهِ أَلَا تُعِينُنِي عَلَى ابْنِ أَخِيكَ عَمْرِو بْنِ عُتْبَةَ تُعِينُنِي عَلَى مَا أَنَا فِيهِ مِنْ عَمَلِي، قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ رَبِيعَةَ: أَطِعْ أَبَاكَ، قَالَ: فَنَظَرَ عَمْرٌو إِلَى مَعْضِدٍ الْعِجْلِيِّ فَقَالَ: " مَا تَقُولُ؟ " قَالَ: لَا تُطِعْهُمْ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ. قَالَ عَمْرُو: " يَا أَبَهْ إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ أَعْمَلُ فِي فَكَاكِ رَقَبَتِي، فَأَعِنِّي عَلَى فَكَاكِ رَقَبَتِي " فَبَكَى عُتْبَةُ فَقَالَ: يَا بُنَيَّ إِنِّي لَأُحِبُّكَ حُبَّيْنِ حُبَّ الْوَالِدِ وَلَدَهُ وَحُبَّ اللهِ قَالَ: " يَا أَبَهْ إِنَّكَ كُنْتَ أَتَيْتَنِي بِمَالٍ بَلَغَ سَبْعِينَ أَلْفًا فَإِنْ كُنْتَ سَائِلِي عَنْهُ فَهَا هُوَ ذَا فَخُذْهُ لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ " فَقَالَ: يَا بُنَيَّ امْضِهْ فَأَمْضَاهُ حَتَّى مَا بَقِيَ مِنْهُ دِرْهَمٌ

2928- Mâlik b. el-Hâris'in bildirdiğine göre Abdullah b. Rabîa, Utbe b. Ferkad ile otururken, Utbe: "Ey Abdullah! Yeğenine karşı bana yardım etmeyecek misin? Ona söyle de işlerimde bana yardım etsin" dedi. Abdullah: "Babana itaat et" deyince, Amr, Ma'did el-İclî'ye baktı ve: "Sen ne dersin?" diye sordu. Ma'did: "Onları dinleme ve Allah'a secde edip ona yakınlaşmaya çalış" dedi. Amr: "Babacığım! Ben kendimi cehennemden kurtarmaya çalışan bir kulum. Kurtulmamda bana yardımcı ol" deyince Utbe ağlayarak: "Evladım! Seni iki türlü seviyorum. Babanın oğluna olan sevgisi ve Allah için olan sevgiyle" karşılığını verdi. Bunun üzerine Amr şöyle dedi: "Babacığım! Bana yetmiş dirhem para vermiştin. Eğer onu istiyorsan al, ona ihtiyacım yoktur." Babası: "Evladım! Onu tasadduk et" deyince, Amr bütün parayı sadaka olarak verdi.[1]

٢٩٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ مُحَارِبٍ، قَالَ: " صَحِبْنَا الْقَاسِمَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَغَلَبَنَا بِثَلَاثٍ: كَثْرَةُ الصَّلَاةِ، وَطُولُ الصَّمْتِ، وَسَخَاءُ النَّفْسِ "

2929- Muhârib der ki: "Kâsım b. Abdirrahman ile beraber olduğumuzda bizi üç şeyle geçti: Çok namaz kılmakla, uzun süre susmakla ve

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/585-586); Ahmed, *Zühd* (352) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/156).

cömertlikle."[1]

٢٩٣٠ - حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: " أَصْبَحَ هَمَّامُ بْنُ الْحَارِثِ مُتَرَجِّلًا فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: إِنَّ جُمَّةَ هَمَّامٍ لَتُخْبِرُكُمْ أَنَّهُ لَمْ يَتَوَسَّدْهَا اللَّيْلَةَ "

2930- İbrâhîm(i- Nehaî) der ki: Hemmâm b. el-Hâris saçı bozulmamış bir halde sabahlayınca bazıları: "Hemmâm'm alnı size geceleyin başını hiç yastığa koymadığını haber veriyor" dediler.[2]

٢٩٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ: " مَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَكْثَرَ صَلَاةً مِنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ وَذَلِكَ أَنَّهُ يَرْكَعُ فِي كُلِّ عَشْرٍ وَيَسْجُدُ "

2931- Ömer b. Abdilazîz der ki: "İrâk b. Mâlik'ten daha çok namaz kılan birini bilmiyorum. İrâk her on âyette bir rüku ve secde yapardı."[3]

٢٩٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ هِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَجُلٌ، كَانَ جَلِيسًا لَنَا وَكَانَتِ امْرَأَةُ حَسَّانَ مَوْلَاةً لَهُ قَالَ: فَحَدَّثَتْنِي امْرَأَةُ حَسَّانَ بْنِ أَبِي سِنَانٍ قَالَتْ: " كَانَ يَجِيئُ فَيَدْخُلُ مَعِي فِي فِرَاشِي ثُمَّ يُخَادِعُنِي كَمَا تُخَادِعُ الْمَرْأَةُ صَبِيَّهَا، فَإِذَا عَلِمَ أَنِّي قَدْ نِمْتُ سَلَّ نَفْسَهُ فَخَرَجَ، ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي " قَالَتْ: فَقُلْتُ لَهُ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ كَمْ تُعَذِّبُ نَفْسَكَ ارْفُقْ بِنَفْسِكَ، قَالَ: " اسْكُتِي وَيْحَكِ فَيُوشِكُ أَنْ أَرْقُدَ رَقْدَةً لَا أَقُومُ مِنْهَا زَمَانًا "

2932- Mûsa b. Hilâl bir adamdan bildiriyor: Yanımızda oturan biri vardı ve Hassân'ın hanımı onun azatlısıydı. Hassân b. Ebî Sinân'ın hanımı bana şöyle dedi: Hassân gelip yatağıma girer, annenin çocuğunu kandırdığı gibi beni kandırırdı. Uyuduğumu anladığında usulca yataktan çıkar ve kalkıp namaz kılardı. Kendisine: "Ey Ebû Abdillah! Kendine işkence ediyorsun.

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/584) ve İbn Ebî Âsım, *Zühd* (79).

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/576) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/178).

[3] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (1/668).

Biraz kendine acı" deyince bana şöyle karşılık verdi: "Sus! Yazıklar olsun sana. Uzun bir zaman uyanamayacağım bir uykuya (ölüme) dalma vaktim pek yakındır."[1]

٢٩٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْخَضِرُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا سَيَّارٌ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ دِينَارٍ، يَسْأَلُ هِشَامَ بْنَ زِيَادٍ الْعَدَوِيَّ فَقَالَ لَهُ: حَدِّثْنَا حَدِيثَ أَخِيكَ، فَقَالَ: " كَانَ أَخِي رَحِمَهُ اللهُ الْعَلَاءُ بْنُ زِيَادٍ يُحْيِي كُلَّ لَيْلَةِ جُمُعَةٍ قَالَ: فَقَالَ فِي لَيْلَةِ جُمُعَةٍ لِامْرَأَتِهِ أَسْمَاءَ يَا أَسْمَاءُ إِنِّي أَجِدُ اللَّيْلَةَ فَتْرَةً فَإِذَا مَضَى وَقْتُ كَذَا وكَذَا فَأَيْقِظِينِي، فَلَمَّا جَاءَتْ تِلْكَ السَّاعَةُ لَمْ تُوقِظْهُ، فَأَتَاهُ آتٍ فِي مَنَامِهِ وَأَخَذَ بِمُقَدَّمِ رَأْسِهِ، فَقَالَ ابْنُ زِيَادٍ: قُمْ فَاذْكُرِ اللهَ يَذْكُرْكَ، فَقَامَ فَزِعًا، فَلَمْ تَزَلْ تِلْكَ الشَّعْرَاتُ مِنْ مُقَدَّمِ رَأْسِهِ قَائِمَةً مَا صَحِبَ الدُّنْيَا حَتَّى مَاتَ، وَلَقَدْ غَسَّلْنَاهُ يَوْمَ غَسَّلْنَاه وَإِنَّهُنَّ لَقَائِمَةٌ "

2933- Câfer der ki: Mâlik b. Dînâr, Hişâm b. Ziyâd el-Adevî'ye: "Bize kardeşinin hadisini anlat" deyince, Hişâm şöyle karşılık verdi: "Merhum kardeşim Alâ b. Ziyâd her cuma gecesini ibadetle geçirirdi. Bir cuma gecesi hanımı Esmâ'ya: "Ey Esmâ! Bu gece kendimi yorgun hissediyorum. Falan vakit geçince beni uyandır" dedi. O saat gelip hanımı kendisini uyandırmayınca, rüyasında kendisine bir adam geldi ve başının ön tarafından tuttu ve: "Ey İbn Ziyâd! Kalk ve Allah'ı zikret ki; Allah seni ansın" dedi. İbn Ziyâd korku içinde kalktı. Başının ön tarafındaki saçları daha sonra hep dik kaldılar. O, ölünceye kadar dünyaya meyletmedi. Vefat ettiğinde onu yıkadığımız zaman o saçları hala dimdikti."[2]

٢٩٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي يَقُولُ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيَّ، يَقُولُ: " بَيْنَا أَنَا سَاجِدٌ إِذْ ذَهَبَ بِيَ النَّوْمُ فَإِذَا أَنَا بِهَا يَعْنِي الْحَوْرَاءَ قَدْ رَكَضَتْنِي بِرِجْلِهَا فَقَالَتْ: حَبِيبِي تَرْقُدُ عَيْنَاكَ وَالْمَلِكُ يَقْظَانُ يَنْظُرُ إِلَى

---

[1] İsnâdında durumu bilinmeyenler vardır. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/117).

[2] Hızır sebebiyle senedi zayıftır. Ahmed, *Zühd* (sh. 255) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/244).

الْمُتَهَجِّدِينَ وَتَهَجُّدِهِمْ بُؤسَى لِعَيْنٍ آثَرَتْ لَذَّةَ نَوْمَةٍ عَلَى لَذَّةِ مُنَاجَاةِ الْعَزِيزِ، قُمْ فَقَدْ دَنَا الْفَرَاغُ وَلَقِيَ الْمُحِبُّونَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ فَمَا هَذَا الرُّقَادُ حَبِيبِي وَقُرَّةُ عَيْنِي أَتَرْقُدُ عَيْنَاكَ وَأَنَا أَرْبَأُ لَكَ فِي الْخِدْرِ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا، فَوَثَبْتُ فَزِعًا وَقَدْ عَرِقْتُ اسْتِحْيَاءً مِنْ تَوْبِيخِها إِيَّايَ، وَإِنَّ حَلَاوَةَ مَنْطِقِهَا لَفِي سَمْعِي وَقَلْبِي "

2934- Ebû Süleymân ed-Dârânî der ki: "Ben secdedeyken uyuyakaldım ve rüyamda bir huri gördüm. Huri ayağıyla beni dürterek şöyle dedi: "Sevdiğim! Melik olan Allah uyanık ve teheccüd edenleri beklerken sen uyuyor musun? Uyumayı, Aziz olan Allah'a duaya tercih eden göz ne kötüdür. Kalk, sona gelmek yaklaştı ve sevgililer birbiriyle buluştu. Bu uyku nedir ey sevdiğim! Ben şu kadar zamandır senin için süslenirken sen uyuyor musun?" Korku içinde ve beni azarlamasından dolayı utancımdan terlemiş bir şekilde uyandım. Konuşmasının tatlılığını hâlâ kulaklarımda ve kalbimde hissediyorum.[1]

٢٩٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ يَحْيَى أَبُو نُبَاتَةَ الْأُمَوِيُّ، عَنْ مُنْكَدِرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ تَمِيمًا الدَّارِيَّ: " نَامَ لَيْلَةً لَمْ يَقُمْ يَتَهَجَّدُ فِيهَا حَتَّى أَصْبَحَ، فَقَامَ سَنَةً لَمْ يَنَمْ فِيهَا عُقُوبَةً لِلَّذِي صَنَعَ "

2935- Münkedir b. Muhammed'in, babasından bildirdiğine göre Temîm ed-Dârî bir gece uyuyakalıp sabaha kadar teheccüd namazına kalkamadı. Bu yaptığına ceza olarak bir yıl boyunca gece uyumayıp ibadet etti.[2]

٢٩٣٦ - قَالَ: وحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَرِيرٍ، عَنْ طَلْقِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: " قَدِمَ رَجُلٌ مِنَّا يُقَالُ لَهُ هِنْدُ بْنُ عَوْفٍ مِنْ سَفَرٍ فَمَهَّدَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ فِرَاشًا وَكَانَتْ لَهُ سَاعَةٌ مِنَ اللَّيْلِ يَقُومُهَا، فَنَامَ عَنْهَا حَتَّى أَصْبَحَ، فَحَلَفَ لَا يَنَامُ عَلَى فِرَاشٍ أَبَدًا "

2936- Talk b. Muâviye der ki: "Hind b. Avf adında bir adam seferden gelince hanımı ona bir yatak serdi. Bu adamın gece ibadet ettiği bir saat

---

[1] Ravileri güvenilirdir.

[2] İsnâdı zayıftır.

vardı. Adam o geceyi sabaha kadar uykuyla geçirince, hiçbir zaman yatağında yatmamaya yemin etti."[1]

٢٩٣٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَثَّامٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: " قَدِمَ عَلَيْنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ مُعْتَلًّا مِنْ رِجْلِهِ، فَكَانَ يَقُومُ عَلَى رِجْلٍ حَتَّى يُصْبِحَ "، قَالَ عَلِيٌّ: " وَكَانَ الْأَسْوَدُ ذَهَبَتْ عَيْنُهُ فَلَمْ يُعْلِمْ بِهَا مَا شَاءَ اللهُ "

2937- Muhammed b. İshâk der ki: "Abdurrahman b. el-Esved'in ayağı sakatlanınca, sabaha kadar tek ayağı üzerinde ibadet etmeye başladı."[2]

Ali der ki: Esved'in gözleri kör olunca, bu durum kimse tarafından uzun zaman farkedilmedi.

٢٩٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ، يَقُولُ: " كَانَ فِي بَنِي عَدِيٍّ ثَلَاثُونَ شَيْخًا مَا يَأْتُونَ فُرُشَهُمْ إِلَّا زَحْفًا أَوْ حَبْوًا "

2938- Ali b. Assâm der ki: "Adiyyoğulları arasında otuz ihtiyar vardı ve bunlar, (ibadetlerinin çokluğundan dolayı yorgunlukla) yataklarına sürünerek veya emekleyerek gidebiliyorlardı."[3]

٢٩٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّيْرَفِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْبَرَاءِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْمَدِينِيِّ، يَقُولُ: دَخَلْتُ عَلَى امْرَأَةِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، وَكُنْتُ أَزُورُها بَعْدَ مَوْتِهِ فَرَأَيْتُ سَوَادًا فِي الْقِبْلَةِ، فَقَالَتْ: " هَذَا مَوْضِعُ اسْتِرَاحَةِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ فَإِذَا غَلَبَ عَلَيْهِ النَّوْمُ وَضَعَ جَبْهَتَهُ عَلَى هَذَا الْمَوْضِعِ "

---

[1] İbn Ebi'd-Dünya, *Muhasebetu'-nefs* (93/56).

[2] İsnâdı zayıftır. Zehebî, *Siyer* (5/12).

[3] İsnâdı ceyyiddir.

2939- Ali b. el-Medînî der ki: Abdurrahman b. Mehdî'nin yanına girdim. Abdurrahman'ın vefatından sonra onu ziyaret ediyordum. Kıble tarafında bir karartı gördüm. Abdurrahman'ın hanımı bana: "Burası, Abdurrahman'ın dinlendiği yerdir. O gece namaz kılar, uykusu gelince de alnını buraya dayardı" dedi.[1]

٢٩٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَسَدٍ، حَدَّثَنَا ضَمرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: قَالَتْ مُعَاذَةُ: " مَا كَانَ صِلَةُ يَجِيءُ مِنْ مَسْجِدِ بَيْتِهِ إِلَى فِرَاشِهِ إِلَّا حَبْوًا، يَقُومُ حَتَّى يَفْتُرَ فِي الصَّلَاةِ "

2940- Muâze der ki: "Sıla (b. Eşyem), namazgâhından yatağına (ibadetten yorgun düştüğü için) ancak emekleyerek gelebilirdi. Namazda bitkin düşene kadar kıyamda dururdu."[2]

٢٩٤١ - وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا الْمُسْتَلِمُ بْنُ سَعِيدٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ زَيْدٍ الْعَبْدِيُّ، أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ، قَالَ: خَرَجْنَا فِي غَزْوَةٍ إِلَى كَابُلَ، وَفِي الْجَيْشِ صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ، قَالَ: فَنزلَ النَّاسَ عِنْدَ الْعَتَمَةِ، فقلت: لأرمقن عمله فأنظر ما يذكر الناس من عبادته فصلى العتمة ثُمَّ اضْطَجَعَ فَالْتَمَسَ غَفْلَةَ النَّاسِ حَتَّى إِذَا قُلْتُ: هَدَأَتِ الْعُيُونُ، وَثَبَ فَدَخَلَ غَيْضَةً قَرِيبًا مِنْهُ، وَدَخَلْتُ فِي أَثَرِهِ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَافْتَتَحَ، قَالَ: وَجَاءَ أَسَدٌ حَتَّى دَنَا مِنْهُ، فَصَعِدْتُ فِي شَجَرَةٍ، فَقُلْتُ: أَفْتَرَاهُ الْتَفَتَ إِلَيْهِ أَوْ عَذَّبَهُ جرذا حَتَّى سَجَدَ، فَقُلْتُ: الْآنَ يَفْتَرِسُهُ، فَلَا شَيْءَ، فَجَلَسَ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَالَ: أَيُّهَا السَّبُعُ اطْلُبِ الرِّزْقَ مِنْ مَكَانٍ آخَرَ فَوَلَّى، وَإِنَّ لَهُ زَئِيرًا أَقُولُ لتَصَدَّعُ الْجِبَالُ مِنْهُ، فَمَا زَالَ كَذَلِكَ يُصَلِّي حَتَّى إِذَا كَانَ عِنْدَ الصُّبْحِ جَلَسَ فَحَمِدَ اللهَ مَحَامِدَ لَمْ أَسْمَعْ مِثْلِهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللهُ، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُجِيرَنِي مِنَ النَّارِ أَوَ مِثْلِي يَجْتَرِئُ أَنْ يَسْأَلَكَ الْجَنَّةَ، ثُمَّ رَجَعَ فَأَصْبَحَ كَأَنَّهُ بَاتَ عَلَى الْحَشَايَا، وَأَصْبَحْتُ وَبِي مِنَ الْفَتْرَةِ شَيْءٌ اللهُ بِهِ

---

[1] İsnâdı ceyyiddir. Zehebî, *Siyer* (9/199).

[2] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/79); İbn Sa'd, *Tabakât* (7/136) ve Zehebî, *Siyer* (3/497).

عَلِيمٌ، قَالَ: فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْ أَرْضِ الْعَدُوِّ قَالَ الْأَمِيرُ: لَا يشذَنَّ أَحَدٌ مِنَ الْعَسْكَرِ، قَالَ: فَذَهَبَتْ بَغْلَتُهُ - يَعْنِي بَغْلَةَ صِلَةَ - بِثِقْلِها، فَأَخَذَ يُصَلِّي فَقَالُوا لَهُ: إِنَّ النَّاسَ قَدْ ذَهَبُوا فَمَضَى، ثُمَّ قَالَ: دَعُونِي أُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، قَالُوا: إِنَّ النَّاسَ قَدْ ذَهَبُوا، قَالَ: إِنَّمَا هُمَا خَفِيفَتَانِ، قَالَ: فَدَعَا ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ إِنِّي أُقْسِمُ عَلَيْكَ أَنْ تَرُدَّ عَلَيَّ بَغْلَتِي وَثِقْلِهَا، قَالَ: فَجَاءَتْ حَتَّى قَامَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَلَمَّا لقينَا الْعَدُوَّ حُمِلَ هُوَ وَهِشَامُ بْنُ عَامِرٍ فَصَنَعَا بِهِمْ طَعَنًا وَضَرْبًا وَقَتْلًا، قَالَ: فَكَسَر ذَلِكَ الْيَوْمُ الْعَدُوَّ، وَقَالُوا: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِنَ الْعَرَبِ صَنَعَا بِنَا هَذَا، فَكَيْفَ لَوْ قَاتَلُونا؟ فَأَعْطُوا الْمُسْلِمِينَ حَاجَتَهُمْ، فَقُلْتُ لِأَبِي هُرَيْرَةَ: إِنَّ هِشَامَ بْنَ عَامِرٍ - وَكَانَ يُجَالِسُهُ - أَلْقَى بِيَدِهِ إِلَى التَّهْلُكَةَ، فَأَخْبَرَهُ خَبَرَهُ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: " كَلَّا وَلَكِنَّهُ الْتَمَسَ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللهِ وَاللهُ رَءُوفٌ بالْعِبادِ﴾ "

2941- Hammâd b. Câfer b. Zeyd el-Abdî, babasının şöyle dediğini bildiriyor: Bir orduyla Kâbil'e gittik. Orduda Sıla b. Eşyem de vardı. Karanlık bastığında insanlardan uzaklaşınca: "Ne yaptığını gözleyeceğim ve halkın ibadeti hakkında söylediklerine bakacağım" dedim. Karanlıkta namaz kıldıktan sonra uzanıp insanların uykuya dalmasını bekledi. İnsanlar uyuyunca bir ağaçlığa girdi. Ben de peşinden gittim. Abdest alıp namaz kılmaya başladı. Namaza başlayınca bir aslan gelip ona yaklaşınca ben bir ağaca tırmandım. Secdeye varana kadar aslan ona ne yaklaştı, ne de bir zarar verdi. Ben şimdi (secdedeyken) onu avlar, dedim ama bir şey olmadı. Sıla Tahiyyât'a oturduktan sonra selam verdi ve: "Ey aslan! Rızkını başka yerde ara" dedi. Bunun üzerine aslan dağları inleten kükreyişlerle kaçmaya başladı. Sıla, sabah yaklaşana kadar namaz kılmaya devam etti. Sabah yaklaşınca oturup bir müddet, daha önce duymadığım şekilde Allah'a hamd etti. Sonra: "Allahım! Beni cehennemden korumanı diliyorum. Benim gibi biri hiç Senden cenneti istemeye cesaret edebilir mi?" diye dua edip sonra kimse anlamadan orduya döndü. Sanki sabaha kadar uyumuş göründü. Daha sonra ben de, üzerinde, gecenin uykusuzluğu, beden yorgunluğu ve aslanın korkusu olduğu halde sabahladım. Bunu Allah'tan başka bilen yoktu. Düşman toprağına yaklaşınca komutan: "Ordudan kimse uzaklaşmasın" dedi. Sıla'nın katırı yüküyle beraber gidince, Sıla namaza durdu. Halk Sıla'ya: "İnsanlar gittiler" deyince o da yola devam etti. Bir

müddet sonra: "Bırakın da iki rekat namaz kılayım" dedi. İnsanlar: "Halk gitti" deyince: "Kısa iki rekat kılacağım" dedi. Sonra dua edip: "Allahım! Katırımı yüküyle beraber bana geri döndürmeni yeminle istiyorum" deyince, katır gelip onun önünde durdu. Düşmanla karşılaştığımız zaman, o ve Hişâm b. Âmir düşmana saldırılıp mızrak ve kılıçlarla savaşmaya başladılar. O gün düşman mağlup oldu ve: "Araplardan şu iki kişi bizi bu duruma düşürdü. Bütün ordu üzerimize gelse ne olurdu?" dediler ve Müslümanlara istediklerini verdiler. Ben Ebû Hureyre'ye: "Hişâm b. Âmir - ki Ebû Hureyre ile beraber otururdu- kendini tehlikeye attı" deyince, Ebû Hureyre ondan bahsedip: "Hayır, o ***«İnsanlar arasında, Allah'ın rızasını kazanmak için canını verenler vardır»***[1] âyetini uyguladı" karşılığını verdi.[2]

٢٩٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، " أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فَإِذَا دَخَلَ الدَّاخِلُ أَتَى فِي فِرَاشِهِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهِ "

2942- A'meş'in bildirdiğine göre Abdurrahman b. Ebî Leyla namaz kılıp evine girdiği zaman, yatağına girip uzanırdı."[3]

٢٩٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْغَضَائِرِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ النِّجَادُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ أَبُو أُمَيَّةَ، خَادِمُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: " رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَلَهُ سَفَطٌ فِي كَوَّةٍ مِفْتَاحُهُ فِي إِزَارِهِ فَكَانَ يَتَغَفَّلُنِي، فَإِذَا نَظَرَ إِلَيَّ قَدْ نِمْتُ فَتَحَ السَّفَطَ فَأَخْرَجَ مِنْهُ جُبَّةَ شَعْرٍ وَرِدَاءَ شَعْرٍ، فَصَلَّى فِيهِمَا اللَّيْلَ كُلَّهُ فَإِذَا نُودِيَ بِالصُّبْحِ نَزَعَهُمَا "

2943- Ömer b. Abdilazîz'in hizmetçisi Mansûr Ebû Umeyye der ki: "Ömer b. Abdilaziz'in, giysilerin konulduğu bir dolabı vardı. Ömer benim

---

[1] Bakara Sur. 207

[2] İsnâdı sâlihtir. Fesevî, *Ma'rife* (2/79-80); İbnu'l-Mübârek, *Zühd* (295-296/863); İbn Ebi'd-Dünyâ, *Duâ* (36/39) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (2/240).

[3] Ravileri güvenilirdir. Fesevî, *Ma'rife* (2/618); İbn Ebî Şeybe, *Musannef* (13/426); Ebû Nuaym, *Hilye* (4/351) ve Hatîb, *Tarih* (10/200).

uyumamı bekler, uyuduğumu anlayınca da dolabı açıp içinden kıldan yapılmış bir cübbe ve rida çıkarır, onları giyerek bütün geceyi namazla geçirirdi. Sabah ezanı okununca da o giysileri çıkarırdı."[1]

٢٩٤٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو قُدَامَةَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدِ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: كُنَّا نُغازِي وَمَعَنَا عَطَاءٌ الْخُرَاسَانِيُّ، وَكَانَ يُحْيِي اللَّيْلَ صَلَاةً، فَإِذَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ نِصْفُهُ أَوْ ثُلُثُهُ أَقْبَلَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ فِي فَسَاطِيطِنا، فَنَادَى: " يَا زِيدُ، ويَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ، وَيَا هِشَامَ بْنَ الْغَازِ قُومُوا فَتَوَضَّئُوا، فَصَلُّوا صَلَاةَ هَذَا اللَّيْلِ، وَصِيَامَ هَذَا النَّهَارِ أَهْوَنُ مِنْ مُقَطَّعَاتِ الْحَدِيدِ، وَمِنْ شَرَابِ الصَّدِيدِ، الْوَحا الْوَحا، النَّجَاء النَّجَاء "، ثُمَّ يُقْبِلُ عَلَى صَلَاتِهِ

2944- Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir der ki: Atâ el-Horasânî'nin de bulunduğu bir askeri birlikle gazvedeyken, geceyi namazla geçiriyordu. Gecenin yarısı veya üçte biri geçince, çadırımıza gelir ve: "Ey Yezîd! Ey Abdurrahman! Ey Hişâm b. el-Ğâz! Kalkıp abdest alın ve şu gece namazını kılın. Bu gündüzün orucu da demir süngü ve halkalara dayanmaktan, irin ve kan içmekten daha kolaydır. Haydin kurtuluşa, haydi kurtuluşa" derdi.[2]

٢٩٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَفَّارُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مِجْشَرٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: " صَلُّوا مِنَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَرْبَعًا، وَلَوْ رَكْعَتَيْنِ، مَا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ تُعْرَفُ لَهُمْ صَلَاةٌ بِاللَّيْلِ إِلَّا نَادَاهُمْ مُنَادٍ: يَا أَهْلَ الْبَيْتِ، قُومُوا لِصَلَاتِكُمْ " قَالَ هُشَيْمٌ: وَأَخْبَرَنِي غَيْرُ أَبِي عَامِرٍ: أَنَّ الْحَسَنَ قَالَ: فِي هَذَا الْحَدِيثِ، " وَاللهُ أَعْلَمُ مَا ذَاكَ الْمُنَادِي "

2945- Hasan(-ı Basrî)'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Gece dört rekat, iki rekat ta olsa namaz kılın. Gece namaz*

---

[1] İsnâdı sâlihtir.

[2] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (5/193).

kıldıkları bilinen her ev halkına bir minadi: «Ey ev halkı! Namazınız için kalkın» diye seslenir."[1]

Huşeym der ki: Ebû Âmir'den başkasının bana bildirdiğine göre Hasan bu hadiste: "O münadinin kim olduğunu ancak Allah bilir" demiştir.

٢٩٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَشْهَبِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " صَلَاةٌ مِنَ اللَّيْلِ وَلَوْ قَدْرُ حَلْبِ شَاةٍ "

2946- Hasan(-ı Basrî): "Bir davar sağımlığı olsa bile gece namaz kıl" demiştir.[2]

٢٩٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ أَعْيَنَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْمُقْرِئَ الزَّاهِدَ، يَقُولُ: كَانَ مَعَنَا شَيْخٌ فِي الرِّبَاطِ يُوقِظُ الْأَصْحَابَ إِذَا مَضَى ثُلُثُ اللَّيْلِ وَيُرَغِّبُهُمْ فِي الْقِيَامِ لِلتَّهَجُّدِ، فَإِذَا رَأَى مِنْهُمْ نَشَاطًا وَتَسَارُعًا حَمِدَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، وَتَلَا آيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ كَقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ﴾ [الإسراء: ٧٩] ثُمَّ يَرْفَعُ صَوْتَهُ وَيَقُولُ:

سَلِ اللَّيْلَ أَهْلُ اللَّيْلِ بِالسَّحَرِ ... وَالْقَائِمِينَ بِلَا لَهْوٍ وَلَا سَحَرِ

وَالْقَابِضِينَ عَلَى الْأَكْبَادِ أَيْدِيَهُمْ ... شَدُّوا الرَّحِيلَ وَهَيَّئُوا لِلسَّفَرِ،

فَإِذَا رَأَى مِنْهُمْ تَثَاقُلًا وَتَكَاسُلًا يَقُولُ:" مَنْ نَامَ اللَّيْلَ كَثِيرًا لَقِيَ اللهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقِيرًا، ثُمَّ يَرْفَعُ صَوْتَهُ وَيَقُولُ:

تَنَبَّهْ مِنْ مَنَامِكَ يَا جَهُولُ ... فَنَوْمُكَ تَحْتَ رَمْسِكَ قَدْ يَطُولُ

تَأَهَّبْ لِلْمَنِيَّةِ حِينَ تَغْدُو ... عَسَى تُمْسِي وَقَدْ نَزَلَ الرَّسُولُ"

2947- Ebû Abdillah el-Mukrî ez-Zâhid der ki: Yanımızda bir ihtiyarla nöbetteyken, gecenin üçte biri geçince adam arkadaşlarını uyandırır ve teheccüd namazı kılmaları için teşvik ederdi. Onların şevkle namaz kıldıklarını görünce Allah'a hamd eder ve şu âyeti okurdu: *"Gecenin bir*

---

[1] İsnâdı zayıf, hadis mürseldir.

[2] İsnâdı zayıf, hadis mürseldir.

kısmında uyanarak, sana mahsus bir nafile olmak üzere namaz kıl."[1] Sonra sesini yükselterek şöyle derdi:

Gecegi, seher vakti uyanık olanlara sor

Oyun ve eğlence için değil

Ellerini böğürlerine bağlayıp

Yüklerini hazırlayıp yolculuğa hazırlananlara.

Onların tembellik ettiğini ve ağır davrandığını görünce de: "Gece çok uyuyan, kıyamet günü Allah'ın huzuruna fakir olarak çıkar" der ve sesini yükselterek şu şiiri söylerdi:

Ey cahil, uykundan uyan

Mezarda uykun uzun olacak

Sabah olunca ölüme hazır ol

Akşama kadar meleği gelebilir.

٢٩٤٨ - أَنْشَدَنا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ الْمُفَسِّرُ لِبَعْضِهِمْ:"

يَا رَاقِدًا وَالْجَلِيلُ يَحْفَظُهُ مِنْ كُلِّ سُوءٍ يَدِبُّ فِي الظُّلَمِ

كَيْفَ تَنَامُ الْعُيُونُ عَنْ مَلِكٍ يَأْتِيهِ مِنْهُ فَرَائِدُ النِّعَمِ"،

وَفِي رِوَايَةٍ:" وَالْمَلِكُ يَرْقُبُهُ مِنْ كُلِّ سَوْءٍ يَدِبُّ فِي الظُّلَمِ"

2948- Ebu'l-Kâsım Hasan b. Muhammed b. Habîb el-Müfessir birine ait şu şiiri söyledi:

Ey Celîl kendisini koruduğu halde uyuyan

Karanlıklarda sessizce yürüyen her kötülükten

Nasıl gözler Melik'ten gafil olur

Bütün nimetler ondan gelirken

Başka bir rivayette beyit: **"Karanlıklarda sessizce yürüyen zulümlerden Melik onu korurken"** şeklindedir.

---

[1] İsrâ Sur. 79

٢٩٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنِي السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: " كَانَ سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ يَتَوَضَّأُ لِصَلَاةِ الْعِشَاءِ، ثُمَّ يُصَلِّي اللَّيْلَ كُلَّهُ فِي مَحْمَلِهِ حَتَّى يُصْبِحَ، ثُمَّ يُصَلِّي الصُّبْحَ بِوُضُوءِ ذَلِكَ "

2949- Seriy b. Yahyâ der ki: "Süleymân et-Teymî Mekke yolundayken, yatsı namazı için abdest alır, sonra sabaha kadar olduğu yerde namaz kılardı. Sonra aynı abdestle sabah namazını kılardı."[1]

٢٩٥٠ - أَخْبَرَنا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا دِعْلِجُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الْأَعْلَى، يَقُولُ: قَالَ الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ: لَوْلَا أَنَّكَ مِنْ أَهْلِي مَا حَدَّثْتُكَ هَذَا عَنْ أَبِي مَكَثَ، " أَرْبَعِينَ سَنَةً يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا، وَيُصَلِّي صَلَاةَ الْفَجْرِ بِوُضُوءِ الْعِشَاءِ "

2950- Mu'temir b. Süleymân der ki:: Eğer ailemden olsaydın sana babamın bu durumunu anlatmazdım. Babam kırk yıl boyunca bir gün oruç tuttu, bir gün yedi. Yatsı namazının abdestiyle de sabah namazını kıldı."[2]

٢٩٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: " كَانَ سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ يُسَبِّحُ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ وَرَكْعَةٍ سَبْعِينَ تَسْبِيحَةً "

2951- Saîd b. Âmir der ki: "Süleymân et-Teymî her rüku ve secdede yetmiş defa tesbih ederdi."[3]

٢٩٥٢ - قال وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْمُعَيْطِيُّ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ الضَّبِّيُّ، عَنْ رَقَبَةَ، قَالَ: " رَأَيْتُ رَبَّ الْعِزَّةِ فِي الْمَنَامِ، فَقَالَ: وَعِزَّتِي لَأُكْرِمَنَّ مَثْوَى سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ "

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/29).

[2] İsnâdı ceyyiddir. Ebû Nuaym, *Hilye* (3/28).

[3] Fesevî, *Ma'rife* (2/268).

2952- Rakabe der ki: "Rüyamda Rabbu'l-İzzet'i gördüm; "İzzetime yemin olsun ki; Süleymân et-Teymî'nin evine ikramda bulunacağım" buyurdu.[1]

٢٩٥٣ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ سُفْيَانَ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ، يَقُولُ: " مَا أَقَلَّتْ عَيْنِي غُمْضًا مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً "

2953- Ebû İshâk der ki: "Kırk yıldır gözüme uyku girmedi."[2]

٢٩٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْحَنَّاطُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْعَدَوِيُّ، حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: " كَانَتْ حَفْصَةُ بِنْتُ سِيرِينَ تُسْرِجُ سِرَاجَهَا مِنَ اللَّيْلِ، ثُمَّ تَقُومُ فِي مُصَلَّاهَا وَرُبَّمَا طُفِئَ السِّرَاجُ فَيُضِيءُ الْبَيْتُ لَهَا حَتَّى تُصْبِحَ "

2954- Hişâm b. Hassân der ki: "Hafsa binti Sîrîn gece kandili yakar, sonra namazgahında namaza dururdu. Bazen kandil sönerdi, ancak sabaha kadar ev aydınlık kalırdı."[3]

٢٩٥٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ السَّرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: كَانَتْ أُمِّي تَقُومُ اللَّيْلَ فَتُصَلِّي حَتَّى تَعْصِبَ رِجْلَيْهَا وَسَاقَيْهَا بِالْخِرَقِ، فَيَقُولُ لَهَا أَبُو عِمْرَانَ: دُونَكِ هَذَا يَا هَذِهِ، فَتَقُولُ لَهُ: " هَذَا عِنْدَ طُولِ الْقِيَامِ فِي الْمَوْقِفِ قَلِيلٌ فَيَسْكُتُ عَنْهَا "

2955- Avn b. Ebî İmrân el-Cevnî der ki: Annem gece kalkıp o kadar namaz kılardı ki, ayaklarını ve baldırlarını bezle bağlardı. Ebû İmrân ona:

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (3/32).

[2] Zefebî, *Siyer* (6/197).

[3] Mervezî, *Kıyâmu'l-Leyl* (27).

"Yeter artık ey kadın!" deyince de: "Bu kıyamım, (Mahşerde olan) kıyama nazaran çok azdır" derdi. Bunun üzerine Ebû İmrân susardı.[1]

٢٩٥٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو الْأَحْمَسِيُّ بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُسْلِمٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: كَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ تَكُونُ نَهَارَهَا صَائِمَةً فَإِذَا جَنَّهَا اللَّيْلُ تُنَادِي بِصَوْتٍ حَزِينٍ: " هَدَأَ اللَّيْلُ، وَاخْتَلَطَ الظَّلَامُ، وَأَوَى كُلُّ حَبِيبٍ إِلَى حَبِيبِهِ، وَخِلْوَتِي بِكَ أَيُّهَا الْمَحْبُوبُ الْمَطْلُوبُ أَنْ تُعْتِقَنِي مِنَ النَّارِ "

2956- İbrâhîm b. Müslim el-Kuraşî der ki: Muhammed b. el-Münkedir'in kızı Fatıma gündüz oruç tutar, gece olunca da hüzünlü bir sesle: "Gece sakinliği geldi ve karanlık bastı, her seven de sevdiğine sığındı. Benim de senden isteğim ey sevgili ve istenen; beni cehennemden azad etmendir."[2]

٢٩٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الدَّقَّاقُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْبَرَاءِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، قَالَ: قَالَ هُشَيْمٌ: لَوْ قِيلَ لِمَنْصُورِ بْنِ زَاذَانَ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَى الْبَابِ مَا كَانَ عِنْدَهُ زِيَادَةٌ فِي الْعَمَلِ، قَالَ: وَذَلِكَ " أَنَّهُ كَانَ يَخْرُجُ وَيُصَلِّي الْغَدَاةَ فِي جَمَاعَةٍ، ثُمَّ يَجْلِسُ فَيَسْبَحُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، ثُمَّ يُصَلِّي إِلَى الزَّوَالِ، ثُمَّ يُصَلِّي الظُّهْرَ، ثُمَّ يُصَلِّي الْعَصْرِ، ثُمَّ يَجْلِسُ فَيُسَبِّحُ إِلَى الْمَغْرِبِ، ثُمَّ يُصَلِّي الْمَغْرِبَ، ثُمَّ يُصَلِّي الْعِشَاءَ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ إِلَى بَيْتِهِ فَيُكْتَبُ عَنْهُ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ "

2957- Huşeym der ki: Mansûr b. Zâdân'a: "Ölüm meleği kapıdadır" denilse, amellerine ekleyebileceği bir şey olmazdı. Çünkü o, sabah çıkıp cemaatle namazı kıldıktan sonra oturup güneş doğuncaya kadar tesbih eder, sonra zeval vaktine kadar namaz kılar, sonra öğle namazını kılar, sonra ikindi namazını kılar, sonra oturup akşama kadar tesbih eder, sonra akşam

---

[1] İsnâdı zayıftır.

[2] İsnâdı zayıftır.

namazını kılar, sonra yatsı namazını kılar, sonra evine gider. O zaman kendisinden hadis rivayetleri yazılırdı.[1]

٢٩٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أَحْمَدَ الْفَرَّاءَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ مَنْصُورٍ، يَقُولُ: " كَانَ سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ لَوْ أَكَلَ الذُّبَابُ وَجْهَهُ لَمْ يُطَيِّرْهَا "

2958- Hüseyin b. Mansûr der ki: "Süleymân b. el-Muğîre namaza kalkınca, sinekler yüzünü yese bile onları kovalamazdı."

٢٩٥٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَرْيَمَ، امْرَأَةَ أَبِي عُثْمَانَ تَقُولُ: " كُنَّا نُؤَخِّرُ اللَّعِبَ، وَالضَّحِكَ، وَالْحَدِيثَ إِلَى أَنْ يَدْخُلَ أَبُو عُثْمَانَ فِي وِرْدِهِ مِنَ الصَّلَاةِ، فَإِنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ بَيْتَ الْخِلْوَةِ لَا يُحِسُّ بِشَيْءٍ مِنَ الْحَدِيثِ وَغَيْرِهِ "

2959- Ebû Osmân'ın hanımı Meryem der ki: "Biz eğlenmeyi ve gülmeyi erteleyip Ebû Osmân'ın namaza başlamasını beklerdik. O namaza yalnız başına ibadet edeceği odasına girince konuşma ve başka şeyleri işitmezdi."

٢٩٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، حدثنا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ قَرِينٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الرَّبِيعَ بْنَ سُلَيْمَانَ، يَقُولُ: " كَانَ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ قَدْ جَزَّأَ اللَّيْلَ ثَلَاثَةَ أَثْلَاثٍ: الثُّلُثُ الْأَوَّلُ يَكْتُبُ، وَالثُّلُثُ الثَّانِي يُصَلِّي، وَالثُّلُثُ الثَّالِثُ يَنَامُ"

2960- Rabî b. Süleymân der ki: "Şâfiî geceyi üçe bölmüştü. İlk üçte birinde yazar, ikinci üçte birinde namaz kılar, üçüncü üçte birinde ise uyurdu."[2]

٢٩٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّ الْأَسَدَ حَبَسَ النَّاسَ لَيْلَةً فِي طَرِيقِ الْحَجِّ، فَرَقَّ النَّاسُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، فَلَمَّا كَانَ فِي السَّحَرِ ذَهَبَ عَنْهُمْ، فَنَزَلَ النَّاسُ يَمِينًا وَشِمَالًا وَأَلْقَوا أَنْفُسَهُمْ فَنَامُوا، وَقَامَ طَاوُسٌ يُصَلِّي، فَقَالَ رَجُلٌ لِطَاوُسٍ: أَلَا تَنَامُ فَإِنَّكَ نَصَبْتَ اللَّيْلَةَ؟ قَالَ طَاوُوسٌ: " وَهَلْ يَنَامُ السَّحَرَ "

---

[1] İsnâdı sâlihtir. Zehebî, *Siyer* (5/442).

[2] Ebû Nuaym, *Hilye* (12/51-52) ve Zehebî, *Siyer* (10/35).

2961- Dâvud b. İbrâhîm'in bildirdiğine göre hac yolunda kafilenin önüne bir aslan çıkınca kafiledekilerden her biri bir tarafa kaçıştı ve yola devam edemediler. Seher vakti olunca da aslan çekip gitti. Aslanın gitmesi üzerine insanlar sağda solda konaklayıp hemen uykuya daldılar. Tâvus o sırada namaz için kalkınca adamın biri ona: "Gece boyu uykusuz kaldın, biraz uyusan ya!" dedi. Tâvus: "Seher vakti uyunur mu ki?" karşılığını verdi.[1]

٢٩٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرانَ، حَدَّثَنَا دِعْلِجُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي مَطَرٍ، قَالَ: بِتُّ عِنْدَ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، فَوَضَعَ لِي صَاعِرَةَ مَاءٍ، قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحْتُ وَجَدَنِي لَمْ أَسْتَعْمِلْهُ، فَقَالَ: " صَاحِبُ حَدِيثٍ لَا يَكُونُ لَهُ وِرْدٌ بِاللَّيْلِ "، قَالَ: قُلْتُ: مُسَافِرٌ، قَالَ: " وَإِنْ كُنْتَ مُسَافِرًا، حَجَّ مَسْرُوقٌ فَمَا نَامَ إِلَّا سَاجِدًا "

2962- Abdussamed b. Süleymân b. Ebî Matar der ki: Ahmed b. Hanbel'in yanında gecelediğimde yanıma bir testi su koydu. Sabah olup suyu kullanmadığımı görünce: "Hadis sahibinin gece bir virdinin olması gerekmez mi?" dedi. Ben: "Misafirim" karşılığını verince: "Misafir de olsan virdinin olması gerekir. Mesrûk hac yaparken ancak secde halinde uyudu" dedi.[2]

---

[1] Ravileri güvenilirdir. Abdurrazzak, *Musannef* 11/40 (19848) ve Ebû Nuaym, *Hilye* (4/14).

[2] Ravileri güvenilirdir.